THEATRUM ASCETICUM,

SIVE

MEDITATIONES SACRÆ

IN THEATRO CONGREGATIONIS LATINÆ

B. V. MARIÆ AB ANGELO SALUTATÆ

EXHIBITÆ MONACHII, VERNI JEJUNII TEMPORE
Ab Anno 1739. uſque ad Annum 1747.

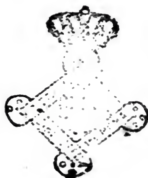
ET NUNC

AD COMMODIOREM USUM SUÆ, ET ALIENÆ
PERFECTIONIS STUDIOSORUM

QUARTIS TYPIS EDITÆ

AB EJUSDEM SODALITATIS p. t. PRÆSIDE

P. FRANCISCO NEUMAYR S. J.

Cum Licentia Superiorum, et Privilegio Cæsareo.

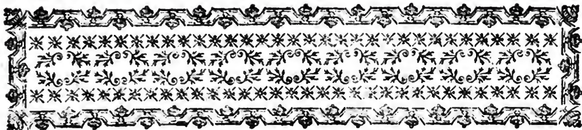
Ingolſtadii, & Auguſtæ Vindel.
Sumptibus Joannis Franciſci Xaxer. Crätz, Bibliopolæ Academici,
& Thomæ Summer, Bibl. Auguſt. Anno MDCCLVIII.

FACULTAS
R. P. PROVINCIALIS,
CUM PRIVILEGIO CÆSAREO.

Cum Dominus Joannes Franciſcus Xaverius Crätz, Bibliopola Academicus Ingolſtadienſis, denuo & quarta vice deſideret typis vulgare librum, cui titulus: Theatrum Aſceticum &c. à P. Franciſco Neumayr Societatis Jeſu Sacerdote, Latino idiomate conſcriptum; ego Georgius Herman, Societatis Jeſu, per Germaniam Superiorem Præpoſitus Provincialis, poteſtate ad id mihi facta ab Adm. R.P. N. Aloyſio Centuriono, univerſæ Societatis Præpoſito Generali eidem ad editionem quartam facultatem impertio, ſimulque Communio Privilegium Cæſareum, quo aliis Bibliopolis, atque Typographis prohibetur, ne dictum librum citra conſenſum ſuperiorum recudere, aut intra fines S.R.I. inferre præſumant. In cujus rei fidem has ei manu propria ſubſcriptas, & conſueto officii Sigillo munitas dedi. Ingolſtadii 14. Martii 1756.

(L.S.)

GEORGIUS HERMAN, S. J.
per Germ. Sup. Prov.

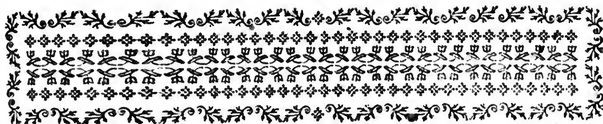

PRÆFATIO.

M*editationes, quas per aliquot annos in foliis separatis fortasse legisti, Lector benevole, nunc in unum congestas volumen offero. Causa consilii, præter multorum desiderium, fuit spes fructus amplioris, atque perennaturi* ex connexione materiarum, *quæ se modo oculis, & menti integra exhibet, estque digna aspectu fixo, quia* gradus *componit, per quos* seipsum *quisque, aut* suos, *si aliquorum curam habet, ducere ad apicem Christianæ virtutis debet* ex ordine, *atque* sensim, *quando rarissime videmus contingere, ut aliquis* repente *optimus fiat. Hunc finem unice me spectasse profiteor; ideoque si quis Comicæ Artis regulas, sive quæ ad inventionem, sive quæ ad dispositionem, sive quæ ad elocutionem pertinent, non raro neglectas esse stomachetur, meminerit,* omnem Artem esse ancillam Prudentiæ, *quæ illius operam sapienter repudiat, quoties* ad finem intentum *obesse plus, quam prodesse existimat. Discursus solidi, Instructiones practicæ, viriles motus* THEATRUM ASCETICUM *magis expetebat, quam ingeniosos errores, admirandas peripetias, panicos terrores, tenellas lacrymas, de quibus Terentio, aut Sophocli plaudimus. Nimirum quia hoc agebam, non ut a Spectaculo* bene mecum, *sed ut* male contenti secum *Spectatores abirent, quoties* utrumque simul *sperare facile non licebat.*

Habes finem *laboris mei: Materiam, Formam,* Usum *sequens pagina per Synopsin exponit.*

IN-

INDEX I.

Sive

Series, & connexio Materiarum Directioni Animarum accommodata.

ANNUS I.

Idea Perfectæ Conversionis.

Sive

AUGUSTINUS.

ANNUS II.

De primo gradu perfectæ Conversionis,

qui est

ORATIO,

& in specie

DEVOTIO MARIANA.

ANNUS III.

De ſecundo gradu perfectæ Converſionis,

qui eſt

HORROR PECCATI.

ANNUS IV.

De tertio gradu perfectæ Converſionis,

qui eſt

TIMOR DEI.

ANNUS V.

De quarto gradu perfectæ Converſionis,

qui eſt

S P E S.

ANNUS

ANNUS VI.
De quinto gradu Converſionis perfectæ,
qui eſt
AMOR DEI.

INDEX II.
PROPOSITORUM
Ex harum Meditationum lectione formandorum
In Exercitiis triduanis, vel octiduanis.

DIE I. & pridie.
De Fine hominis.

DIE II.
De Mediis ad finem.

DIE

DIE III. & IV.
De Peccato.

DIE V. & VI.
De Pœnis peccati.

DIE VII.
De Filio prodigo.

DIE VIII.
De Amore DEI.

CONVERSIO S. AUGUSTINI

ARGUMENTUM QUINQUE MEDITATIONUM,

QUAS

CONGREGATIO LATINA MAJOR

MATRIS PROPITIÆ

B. V. MARIÆ AB ANGELO SALUTATÆ

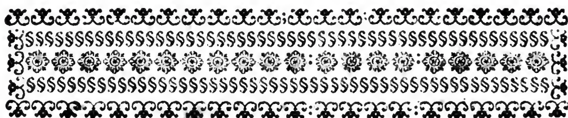
TEMPORE QUADRAGESIMÆ INSTITUIT

MONACHII,

Anno Domini M. DCC. XXXIX.

MEDITATIO I.

CONVERSIONIS S. AUGUSTINI PRINCIPIUM, ET OCCASIO.

ARGUMENTUM.

Quinque Meditationum hujus anni ***unum*** est Argumentum, sed multa consideratione dignissimum: *Conversio S. Augustini.* In illa contemplamur *Principium*, *Obstaculum*, *Luctam*, *Victoriam*, & *victoriæ Fructum.* Ita nihil negligemus, quod prodesse possit ad finem, quem nostra Sodalitas in Meditationum Scenicarum institutione intendit.

Eundem ut certius, ac suavius assequamur, in Musica tradimus pro praxi, doctrinam *de Mediis*, quibus vera Conversio rite perficitur. Quinque numerant, qui directionis animarum peritiam habent. Primum est *Fides*, alterum *DEI timor*, Tertium *Spes*, Quartum *Charitas*, & Quintum *Experientia* per aliquem Exercitiorum Spiritualium usum comparata. Singula *aliquid*, omnia *totum* præstant.

Spectator, & Lector sui profectus amans, persuadeat sibi, *in persona Augustini se suam videre.* Etsi enim non quilibet in eodem genere cum Augustino sit reus, vix erit tamen, qui non in aliquo genere aliqua conversione indigeat, sive ex malo in bonum, sive ex bono in meliorem.

Hodie exhibemus *Augustinum in Africa*, ubi usque ad annum ætatis 30um docebat Carthagine Rhetoricam. Corruptæ per

per Patris indulgentiam adolescentiæ vitia hominem, præter cætera mala, etiam in hæresin Manichæorum pertraxerant, nempe *faventem libidini*, quia docebant impii homines, *non esse nos, qui peccamus, sed pravam in nobis peccare naturam.* Ita ipse l. 5. Confess. c. 10.

Actum erat de salute maximi Viri, nisi *cupido veræ Sapientiæ*, quam lectio Ciceronis ad Hortensium pepererat, impulisset, ut in suæ sectæ fundamenta altius inquireret. Reperit in arena fundari, ideoque, cùm dubia sua ne ipse quidem Faustus summus Sectariorum Episcopus dissolvere posset, sine mora partes erroris deseruit, & Manichæus esse cessavit. Hoc ei *Conversionis Principium* fuit, sicut legere est l. 5. Confess. c. 7. Itaque præsentis Meditationis

Materia: Est disputatio Augustini cum Manichæis.
Puncta duo: Primum, Disputationis occasio.
Secundum, Disputationis effectus.
Fructus: Correctio *voluntatis* per falsa axiomata *perversæ*.
Propositum: Examinare se, ex quibus quisque *principiis* vixerit, & *in specie*, an non putaverimus servire excusationi posse illud ab Adamo hæreditarium: *Mulier*, hoc est, Natura, *quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Gen. 3.

Personæ.

Augustinus,
Alipius nobilis Afer,
Potitianus ex aula Arcadii Imp. Catholicus,
Romanianus Manichæus Augustini Mæcenas.
Nebridius Augustino Familiaris,
Navigius ejusdem Frater, Catechumenus.

PRÆLUDIUM

Præparat animos ad fructum ex his Meditationibus colligendum.

Anima meditans. *Angelus explicans.*

Anima. P*Auci Electi*! (a) Matt. 20.
Triſte Evangelium! Angele mi!
An ergo Deus *non vult* omnes *ſalvari?*
Angelus. Vult utique, & ardentiſſime.
Anima. Homines igitur ſalvos fieri *non velle*,
Jubes me credere?
Angelus. Imo etiam homines volunt omnes *ſalvi fieri.*
Anima. Deus vult omnes ſalvari,
Homines volunt omnes ſalvi fieri!
Quomodo igitur ſunt pauci electi?
Angelus. Nempe, quia pauci (attende, & intellige me)
Pauci volunt ſe *ſalvos facere.*
Anima. Portentum ignaviæ!
Non ſic ego, non ſic!
Ego ſcio, quod, *qui creavit me ſine me*, *S. Auguſt.*
Non ſalvabit me, ſine me.
Volo, volo, *ùt pauci*, vivere!
Quocunque labore conſtet, *volo*,
Volo me ſalvam facere.
Angelus. Ita gaudes teipſam decipere.
Volo, *volo*, verba ſunt: opera exhibe.

Aria.

Quid feciſti *dignum cælo?* (b)
Age, narra, jacta te!

Annos

(a) Exhibetur ſpecus, & imago accommoda pro Præludio, nempe liber conſcientiæ. (b) Inſcriptio: *multa mala*, *parum boni*, & *hoc ipſum parum bene.*

Annos vitæ ſine velo,
Sine palpo inſpice!
Quale tandem, quale tibi
Scribes Epitaphium,
Niſi, quale vides *ibi*, (c)
Tuæ ſortis hominum.

2.

Garris artes, & labores,
Buccinas negotia:
Tace! curas graviores
Suſcipit aranea. (d)
Ah! pro muſca, non pro Deo
Sic eviſceraſti te!
Et hoc ſit ſervire Deo?
Hoc ſit *velle* ſalvum ſe!

Anima. Heu! lumen terribile!
Ergo *inter multos* me video,
Qui ſalvare ſe nunquam volunt ſerio?
Decretum eſt: *inter paucos* eſſe volo:
Doce me, mi Angele,
Quid eſt igitur *ſerio velle* ſalvare ſe?

Angelus. Accipe:
Voluntas *perverſa*,
Quæ adhibet media ad finem noxia,
Voluntas *pigra*,
Quæ differt, aut negligit omnia,
Voluntas *debilis*,
Quæ facile ceſſat, & reſilit, cùm via eſt ardua,
Voluntas *reſtricta*,

(c) Crypta mortualis cum inſcriptionibus ex c. 5. Gen. *Vixit... genuit filios, & filias... & mortuus eſt.* (d) *Telas araneæ texuerunt.* Iſa. c. 59. Exhibitio.

Quæ inter media acceptat aliqua, excipit alia,
Non eſt voluntas *ſeria.*
Qualis tua ſit, ut plene intelligas,
Ecce Theatrum aperio, (e)
In Auguſtino *te tibi* exhibeo.
Qualis fueris, qualis eſſe debueris,
Qualis poſthac eſſe debebis,
In Auguſtino videbis.

Anima. Tuæ curæ libenter committo me,
O bone Genie! dirige! dirige!
Dixi: ſtatutum eſt: *volo ſalvare me ſerio.*

Angelus. Ut aſpiret cælum pio deſiderio,
Compone animum, oculos erige,
Mentem eleva,
Et tua meis junge ſuſpiria.

Duetto.

Ambo. Scrutator cordium,
Quem nullæ fallunt latebræ,
De tuo bonus lumine,
Huc mitte radium!

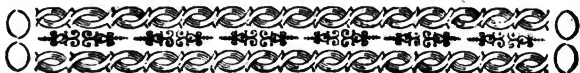
Anima. Da memet intueri,
Et vitæ ignaviſſimæ
In nugis male perditæ
Horrore commoveri!

Angelus. Fac, nubila ſecentur!
Et ut, quæ diu credulam
Jam tenuerunt animam,
Tenebræ diſſipentur,

Ambo. Huc mitte radium,
Scrutator cordium.

ME-

(e) Auguſtinus inter perverſæ mentis emblemata.

MEDITATIONIS
De Disputatione S. Augustini
PUNCTUM I.
Disputationis occasio.
SCENA I.

Augustinus. Nebridius. Alipius. Potitianus.

ALipius. (a) Est commoda navis, & instructa ex voto. Beneficium, Potitiane, fecisti, quod me invitaveris. Inspicere penitius licet? *Potit.* Ingredere, & selige locum tibi, Alipi: hospitem gratum habeo. Et quid vos tandem Augustine, Nebridi, nobiscum ibitis? *Al.* Quousque dubitatis? *Nebr.* Expecto amici sententiam. *Aug.* Et ego adventum Fausti. Antequam Fausto loquar, non abibo. Ille meis, ut dixi, & spero, dubiis satisfaciet: atque, nisi me Rominianus fefellit, aderit hodie. Igitur si crastinum expectare lubeat, forte utemur beneficio, & jungemus nos vobis. *Pot.* Ah forte! Ah Faustus! *Al.* Faustus ut satisfaciat tibi, desideras magis, Augustine, quam speras; puto. *Pot.* Tamen audiatur, modo hodie veniat, & ut postea nihil ultra differas. Nam ego miles sum, & urget abitum Imperium Cæsaris, ùt primum tranquillius erit mare. *Aug.* Post auditum Faustum non morabor decernere, quod mihi proderit.

SCE-

(a) *Exhibetur turbidum mare, cum portu Carthaginis.*

SCENA II.

Auguſtinus. *Nebridius.*

N*Ebridius.* Favete cæli, ut adhuc hodie pacetur mare, & ventus afflet, qui vehat Romam. Roma mihi diu, noctuque in deſiderio eſt. *Aug.* *Mihi ſapientia, & veritas.* (b) Veritatem ſi non inveniam Romæ, Roma, ſicut Carthago, moleſta erit. Locus mutabitur, animus nihil. Contemplare, Nebridi, hoc Symbolum cordis mei, & miſerere! ecce ſic fluctuo! ſic jactor! ſic æſtuo inter Syrtes, de fide dubius, de moribus anxius! experior verbum Domini: *impii quaſi mare fervens, quod quieſcere non poteſt, & redundant fluctus ejus in conculcationem, & lutum.* (c) Fidem facile muto, ſi invenero meliorem. Sed nempe ſi fidem muto, mutandi & mores erunt: hoc ut ego poſſim!... noſti me! *Nebr.* De moribus cogitemus poſtea: fides bona bonum conſilium dabit. O fides! o veritas! ubi te reperiam? Auguſtine, ego in eadem ſum navi, tecum ambiguus, ubi vera ſit fides. Portum ſuſpiro, ſed non tenebo, ſcio, niſi abimus ex iſto portu. Age, convaſemus, decerne tandem. *Aug.* Convaſare nullum negotium eſt, omnia ſua portanti ſecum. Sola expectatio Fauſti facit moram. *Nebr.* Mihi tu facis, Fauſtus nullam. Quamcunque ille doctus ſit, ac diſertus, nunquam tamen Auguſtinum dubiis exſolvet ſuis: quin, ne involvat magis, hoc metuo. *Aug.* Audiendus eſt: promiſſum dedi, ut hominem divinum deſcripſerunt: cur non ſperem, veritatem digito demonſtraturum cupienti, & explicaturum difficiles nodos, quibus minorum gentium Manichæos diſputando implicui? Scis, quod ſe faſſi ſint impares, qui reſponderent argumentis, quibus oppugnavi Manetis doctrinam, parem autem Fauſtum eſſe: experiar igitur. *Nebr.* Video, quod ſit futurum. Ajunt, hominem *natura facundum eſſe.* (d) Garrulitate itaque, & elegantia ſermo-

(b) *L.* 3. *Confeſſ. c.* 4. (c) *Iſa.* 57. (d) *L.* 5. *c.* 3. 6. & 7. *Confeſſ.*

ſermonis malam cauſam defendet, quam juſtis armis non poteſt. *Aug.* De me te crucias? Sed ego ſcio, amice, quæ ſit ratio agendi cum talibus. *Quomodo* locuturus ſit Fauſtus, ego non attendam: *quid* ſit locuturus, hoc examinabo. Si ſatisfecerit dubiis, habebit me ſibi captivum: ſin minus, accepto Potitiani beneficium, & tecum, ubi cælum faverit, ac cum Alipio, Romam abeo, modo tamen etiam conſenſerit Melania. (e) *Nebr.* Hem! nova exceptio! putabam ſolum Fauſtum in mora eſſe. Illudis mihi? usque adeo imbellem te credam? non credo. Aut, non puderet te adeo ſine ambagibus mancipatum tam turpem fateri?... Vah, audio muliebrem gemitum.... Heu! vere Melania te plus, quam Fauſtus tenet! obſecro, Auguſtine, quot mariti ſunt, qui per terras ac maria paſſim vagantur, uxore, non dico, non conſulta, ſed etiam merito invita: & tibi non liceat tuæ ſalutis cauſa Romam petere, niſi amica probaverit? Ignoſce amico: libere loqui cogit indignitas rei. *Aug.* Condono audaciam nunquam experto, quid ſit amare. Cæterum ita eſt: Video, me eſſe mancipium: ſed, quid faciam? *eſſe cogor*, nunc maxime, poſtquam cum Manichæis ſentire cœpi, *non eſſe nos, qui peccamus, ſed pravam in nobis peccare naturam.* (f) Non credis, quantum me iſtud axioma confirmarit in malo, quod malum eſſe ſcio, & tamen amo. *Nebr.* Miror, fieri poſſe, ut homo ſapiens amet malum. *Aug.* Admiratio tua eſt filia ignorantiæ, de qua ego gratulor tibi: tu mihi condole, & de his ſile. *Nebr. Ego non pecco, ſed prava in me peccat natura:* Auguſtine, credis tu veram ſententiam eſſe? falſa eſt: utique intelligis. *Aug.* Falſa eſt, patet, quia Deus me punit, cum pecco: ergo ego pecco, neque enim, qui non peccat, juſte poteſt puniri. Deinde, ſicut experior vivere me, ſic experior, me aliquid velle, aut nolle, cum pecco: ſequitur, quod peccare ſit voluntatis actio, non naturæ. Sed hæc argumenta forte Fau-

(e) *L. 4. Conf. c. 2.* (f) *l. 5. Conf. c. 10.*

ſtus diſſolvet. Experiar. *Nebr.* Opto igitur, ut hic jam nunc adſit: nam mihi certum eſt, nihil apte reſponderi poſſe. *Aug.* Etiam judico. Eſt tamen neſcio quid, quod mihi blanditur intus, & dicit: nihil metue! huc te natura adigit: non offenditur, qui eſt auctor naturæ. Reclamat ratio, & urgens me: Auguſtine, inquit, non es animal brutum; homo es: hominem autem non debet appetitus regere, ſed decorum, non apprehenſio, & phantaſia, ſed diſcurſus: tu quem conſiliarium audis? en! hæ cogitationes diſcerpunt cor: ſed pacem Fauſtus feret. Oro te, Nebridi, Romanianum accede, ut, cum primum Fauſtus advenerit, monear. Ego interim hic ſolitarius obambulans mari, meas pugnas contemplor, donec Alipius ex navi redeat. Fac obſequium. *Nebr.* Utinam ad ſolatium tibi.

SCENA III.

Auguſtinus. Navigius.

AUguſtinus. Paulatim miteſcit mare: prô Superi! abibit hodie cum Potitiano Alipius meus, & ſine me? fure pelagus! urgete venti! nova procella ſurgat, ut tempus lucrer!... nihil ago. Magis ac magis ſe fluctus ponunt. O ut ſit hoc omen bonum, & ſic animum Fauſtus componat meum!... ecce! hinc aliqua ſe navis movet!.. propinquat!.. appellit littori!.. quis hoſpes adeſt? exſcendit. Quaſi ex nemore prodiens obvius veniam. *Nav.* Deo ſint laudes, quod ſalvus adſim. Hic expectate, dum redeam.... Fallor! an forte hæc ipſa eſt navis, cui ſe committet filius prodigus, iturus in regionem longinquam? o vere filius lacrymarum! ſed, quis inde ſe movet? *Aug.* Quid me circumſpicis bone juvenis? num eſt, quod velis? *Nav.* Neſcio, cui loquar. Niſi tamen me veſtis fallit, forte video ex Doctoribus aliquem, qui Academiam Carthagine regunt. *Aug.* Non erraſti. *Nav.* Igitur aut es ipſe, quem quæ-

ro,

ro, Auguſtinus, Domine, aut certe tibi ignotus Auguſtinus non eſt. *Aug.* Etiam recte, nam familiariter novi hominem. Et quid cum illo eſt tibi? *Nav.* Fratres ſumus, & habeo, quod a Matre nuntiem. *Aug.* Frater Auguſtini es tu? tu Navigius? Monicæ Filius? *Nav.* Is ſum: & mirari te video? *Aug.* Miſeret tui! & novi Monicam. Eſt fæmina notæ optimæ, dignaque, ut illi filius ſolatio eſſet! *Nav.* Ah! ut eſſet! *Aug.* Gemis! & ego, quod frater ſis hominis obſtinati in malo, condoleo tibi. *Nav.* Adorat Africa fratris ingenium: eruditionem, eloquentiam, doctrinam tota Carthago ſtupet: quid juvat? Mater deſideraret plus virtutis, minus ſcientiæ. Ajunt, in fide, & moribus infamem eſſe: hoc dedecus omne decus peſſumdat. *Aug.* Idem queruntur amici omnes, ſed utique maxime Mater tua? *Nav.* Lacrymis innatat perpetuis miſera, illud Rebeccæ millies repetens cum gemitu viſcerum: *ſi ſic mihi futurum erat, quid neceſſe fuit concipere?* *Aug.* Credo. Sed ætatem habet filius: ſi non vult ſapere, ipſe ſibi eſt mali cauſa: quid affligit ſe mulier ſine fructu? *Nav.* Mater eſt. Fierine poteſt, ut non acerbiſſime ſentiat, genuiſſe ſe filium, æternis, ut apparet, ignibus deſtinatum? *Aug.* Deſperaſtis, mutari poſſe? meliora ſpondeo. Novi hominem. Non eſt inter illos, qui, cum jam ſint morti proximi, adhuc negant, ſe ægros eſſe. Auguſtinus agnoſcit, graviter ſe decumbere, periclitari, & grandi Medico habere opus. *Nav.* A Fauſto expectat opem, ſcio, & ſi apud illum non inveniat, Romam cogitat. Sed inanis fiducia eſt, imo medicina morbo nocivior. Mater aliam ſuadet, quam credit, certius ſaluti fore: litteras fero. Nunquid in navi reperiam? *Aug.* Paulo ante fuit. At ego gaudeo, hoc audiiſſe, quod ſpem de filio non abjecerit Monica. Oro te, dic, quid fortem adeo mulierem facit? *Nav.* Viſio fecit, quæ nuper dormienti objecta eſt. Ita bonus eſt Deus, & afflictos ad ſe fugientes ſolatur.

Aug. Viſio? o clementia Numinis! recreas me bono nuntio. Quin narres, an obſtat aliquid? *Nav.* Auguſtini amico loquor, non dubito. Nomen num licet ſcire? *Aug.* Affectum intelligis, & ſcies nomen poſtea. Nunc hoc ſufficiat, ſalutem hominis æque mihi curæ eſſe, ac eſt ipſimet. Hinc avide audio, quid dicas. *Nav.* Dicam. Videbatur ſibi Mater in eadem cum filio domo verſari, eadem menſa uti, colloqui, convivere. Averſabatur hæreticum, blaſphemias erroris deteſtans. Fugere conatur, increpat, abigit. Fruſtra. Nam dum, qua ſe proripiat, circumſpicit, videt, *ſtare ſe in quadam regula lignea*: pone adſiſtere juvenem ſplendidum, ac hilarem, cum ipſa mœreret. Ille cauſam triſtitiæ exquirit: reſpondet Monica, Auguſtinum ſe plangere. Et juvenis arridens: vide, ait, *ubi tu ſtas, ibi & ipſe.* Ad eam vocem ipſa ſe vertit, & vidit, fratrem meum in eadem ſecum regula ſtare. *Aug.* Somnium dubium. Nam quid? ſi ſignificet, etiam Monicam fore Manichæam, & ſenſuram cum filio? *Nav.* Non ita fiet: nam ecce, cum ego narranti viſionem Matri hoc ipſum objicerem, illa continuo, & læto aſpectu, non, dicebat, fili, non, ut tu interpretaris. Non enim dictum eſt mihi: *ubi filius, ibi & tu, ſed, ubi tu, ibi & filius.* (g) *Aug.* Hem! amplius me iſtud reſponſum fæminæ, quam viſum movet. *Nav.* Crevit ſpes ex eventu novo. Ut cito fieret, quod viderat, Mater cupida, adiit Presbyterum, doctum virum, ac eruditum, quem credebat ſufficere, ut ſe Auguſtino per diſputationem opponeret. Rogatus noluit: diſputando nihil effectum iri cauſatus contra hominem ætate juvenem, hæreſis novitate indocilem, ſcientiæ opinione inflatum. Tolera, dicebat, & *ſine illum. Tantum roga pro eo Dominum: ipſe legendo reperiet, quis ſuus ſit error, & quanta impietas.* (h) *Aug.* Profecto prudens reſponſum fuit. *Nav.* Addidit bonus vir, ſe parvu-

(g) *L.* 3. *Conf. c.* 11. (h) *L.* 3. *Conf. c.* 12.

parvulum eadem hæresi Manichæorum corruptum esse: postea ipsa lectione, nemini contra se disputante, vidisse errorem, horruisse, fugisse. *Aug.* Prorsus belle. *Nav.* Verum instabat ulterius Mater, urgens, deprecans, flens ubertim, ac obsecrans, ut disputaret. Tum ille substomachans tædio, & imperiosius: *vade*, inquit, *fieri non potest, ut filius istarum lacrymarum pereat.* (i) Ad hanc vocem, velut si de cælo sonuisset, abstersus est mœror, redundavit animus dulci solatio, neque dubitat de veritate oraculi: unum angitur, ne differatur eventus. *Aug.* Amice, me ipsum, dum ista narras, sentio læta spe de Augustino impleri. Quo medio cupit Monica, ut juves miserum? *Nav.* Nuptias suadet. *Aug.* Nuptias suadet! quale hoc consilium contra hæresin? *Nav.* Sperant amici, nuptias remedium contra concupiscentiam fore, atque Augustinum Catholicis se adjuncturum sine mora, ut primum cœperit caste vivere, & intra matrimonii limites continens. *Aug.* Callide quidem: nempe quia creditis hominem, non tam intellectu, quam voluntate errare? *Nav.* Sic omnino constitutum esse fratrem non dubito. Nam quod Vir tam perspicax adoret ineptias, quas Manichæi garriunt, fidemque seriam tantis stultitiis habeat, nemo adducet, ut credam. *Aug.* Tecum sentio. Hoc vero ut persuadeas, ne opponat se nuptiarum consilio, difficilis labor est. Nimis alligatum Melaniæ scio. *Nav.* Modo jam istud obtineam, ne Romam abeat. De Melania constituit modum Mater, quo eripietur ignaro. *Aug.* Profecto diligenter omnia cogitastis. Et quem tu loqueris modum? *Nav.* Alias narrabo; nunc cito perquirendus est Frater, ne fiat profectio, antequam colloquar. Ubi inveniam, doce, obsecro. *Aug.* Proxime ad portam urbis de Romano inquire: Vir est prædives, & Augustini Mœcenas. Ibi, nisi inveneris fratrem, saltem intelliges, quid agatur.

(i) Ibidem.

Nav. Amice agis. O si quid potes, Domine, porro te Matris consiliis junge. Rem magnam facimus, nisi malè augurantur, qui norunt virum, si Augustinum Ecclesiæ Christi lucramur, & Deo.

SCENA IV.

Augustinus solus.

AUgustinus. Operam dabo, ne te pæniteat esse locutum mihi..... Jam Faustus, Amor, Roma, Monica, simul omnes impetum faciunt in istud pectus. Navigi, Frater, quot turbas cies? Monica nuptias suadet? Melania eripietur ignaro? Faustus nihil proderit mihi, & Roma nihil? undique tædia. Hoc habeo, postquam post concupiscentias abii. Uxorem ducam? quid deinde? num ideo sanus ero?.... amores deseram? Amor, amor, dedi fidem.... Faustus pacem animo feret? spes exigua..... Romæ inveniam, quid sit veritas? sit ita: forsitan reperta veritas cruciabit ferocius, quam blandus error.... O calamitas mea! divisus sum. Hinc amor Sapientiæ ingens, & fortis trahit: inde retrahit amor carnis ardens, ac pertinax: neque erit pax, intelligo satis, non erit pax, donec succubuerit alteruter, & totum occupet victor unus. Quando autem hoc erit, aut num aliquando demum? Mater sperat. Vidit in eadem secum me regula stare: igitur Catholicis jungar? fortasse. An vero cum fide mutabo mores? difficulter. Nihil ergo proderit ire Romam? omnia in dubio sunt. O fastidium! & in interitum eo, si pergo viam tam dubiam ire!... Quid timeo tamen? fieri non potest, ut filius tantarum lacrymarum pereat, quantas Monica fundit pro me. Adoro patientiam boni Numinis! utinam non fatigem! prô! quanti tumultus in hoc certamine amoris gemini! aut voluptas est deserenda, aut veritas. Quid facio?

SCE-

SCENA V.

Augustinus. Alipius.

ALipius. Ecce! solitarium hic reperio. Amice, quid agis? quousque te ista deliberatio torquet? *Aug.* Alipi, nuptias cogito: sic suadet Mater. *Al.* Illudis? *Aug.* Qui nuntium tulit Frater, nunc primum in urbem abiit. *Al.* Res nova! & placuit muliebre consilium? *Aug.* Non a quo sit, attendo, sed quale. *Al.* Heu me! ergo jam certum est tibi, non abire ex Africa? *Aug.* Hoc certum est, consilium Matris non displicet mihi: heu! nimis grande proposui negotium. Perpetuo cælibem vitam, & castam agere, Alipi, non est cujuslibet. *Al.* Vah! etiam me, ut existimo, a suscepto cælibis vitæ consilio absterrebis? Vale! addixi me Potitiano, Romam ibo, & in cultu castitatis vitam cælibem Sapientiæ studio, ac virtuti dicabo. *Aug.* Bene facis. Ipse obsecro, ut cito discedas a me. *Al.* Quid? etiam me abjgis? Ita te loqui amico decet? vix gustare cæpi tuæ amicitiæ fructum, & spem inveniendæ per te sapientiæ capere, cum te separas? quid jam offendi, ut iratus sis mihi? forte quod firmum decretum sit mihi eundi Romam, vel si tu nolis, hoc inimicum facit? *Aug.* Fui. Nunc amo vere: ideo, ut abeas, etiam rogo. Deceptus decepi te, & prô dolor! in idem errorum barathrum mecum traxi. En! vela Potitianus explicat: perge Romam, quære, ut invenias virum, qui ex fovea trahat. *Al.* Trahat, qui trahet te: quæramus simul, quando utrique par est desiderium quærendi verum. Aug. O veritas! veritas! *quam ardenter medullæ animi mei suspirabant te!* quæsivi, & non inveni, quia nempe tu, Deus, *lege infatigabili spargis pænales cæcitates super illicitas cupiditates*! (k) Sapere me credidi miser, & stultus factus sum. *Al.* Me istæ querelæ nihil juvant.

(k) *L.* 1. *Confess. c.* 17.

juvant. Dic aperte, ſi Fauſtus non ſatisfecerit tuis dubiis, ibis Romam? *Aug.* Neſcio. *Al.* Sapientiæ ſtudio te ſtudioſius dabis? *Aug.* Neſcio. *Al.* Quid igitur fiet? *Aug.* Neſcio. *Al.* Si neſcis, quid ſtatuas, conferamus conſilia ſaltem, ut tandem decretum fiat. *Aug.* Relinque me mihi. Ego jam neque dando conſilio, neque accipiendo idoneus ſum. Vitæ huc uſque actæ imago fœda ſe oculis objicit: inde tædium, & amarus horror, mœror, nauſea. Vah! annum vitæ trigeſimum ago, o cæli! qualis vita! Alipi, ceſſa amare me. Vereor, ne amor, qui te ſimilem mihi non invenit, ſimilem faciat, & eris monſtrum, quo nullum tetrius tulit Africa. *Al.* Quæ intemperiæ! *Aug.* Non fugis? *Al.* Neque me capio, neque te, minime, quid iſti ſermones velint, aut unde ſint. *Aug.* Fuge, inquam, fuge a me! *Al* Imo ut proficiſcere mecum, ſi me, & te amas. *Aug.* Non, ajo, ſed tu fuge. *Al.* Quæſo, quæ turbæ te agunt! *Aug.* Ah! qui ſim, ignoras. O bone!... bene habet. Solus ſoli annales vitæ ex memoria legam, ut incipias noſſe, & ceſſes amare. *Alip.* Hoc me conſilio fugas. Nam cui bono audiam mala tua? *Aug.* Imo, ſi amas, manes, ne redeas poſtea, & rurſum ames. Nocui tibi, dum Manichæum feci: prodeſſe volo, nec poſſum certius, quam ſi perſuaſero, ut me oderis. *Al.* Non intelligo te. Sed mihi turbatus videris. Omen eſt bonum. Vim amicam patior. *Aug.* Huc aſſide. *Al.* Sæpe triſtibus ſolatium eſt, audiri. Audio, hac lege tamen; ut tu poſtea audias me. *Aug.* Neſcio. *Al.* Etiam egò, quid velis, neſcio: tamen loquere. *Aug.* Unde exordiar?.. *Ubi, oro te, Deus meus, ubi Domine, ego ſervus tuus, ubi, aut quando innocens fui?* (l) in peccatis concepit me Mater mea, & quantum ſit in me peccati imperium, jam infans prodidi. Sæpe jam tum, quod nocebat, petebam cum multo fletu, & indignabar negantibus, feriebam, cupie-

(l) *L.* 1. *Conf. c.* 7.

cupiebam nocere, nec raro, etsi nondum loqui possem, jam tumens invidia intuebar pallidus collactaneos meos amaro aspectu. Tolerabantur hæc a nutricibus, blande quidem, sed stolide, *non quia nulla mala, vel parva, sed quia ætatis accessu peritura videbantur.* (m) *Al.* Vitium commune narras infantibus ex Adamo progenitis. *Aug.* Per stolidam indulgentiam, ut dixi, crevit mecum, & ex infantia in pueritiam transiit. Videbam tunc homines adorare Deum: hinc intellexi, Domine, ut potui, *te esse Magnum aliquem, qui posses etiam non apparens sensibus nostris exaudire nos, & subvenire nobis.* (n) Igitur, Alipi, orabam etiam ego Deum, sed quid credis, orasse me? ah! Deus magne! *rogabam te parvus, non parvo affectu, ne in Schola vapularem*, quia, quod erat bonum mihi, unum malum putabam. Cæterum ludere, & ludendo vincere, unum gaudium fuit: bonas litteras discere tædium, obedire præpositis tormentum. *Al.* Quid facias? sensus, & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. *Aug.* Hinc collige, ut crescat malum, si alat Pater, ut aluit meus. *Christum non noverat* (o) miser: ideo, quod est Ethnicis proprium, nihil erat anxius, quibus moribus viverem, modo in litteris proficerem. . Itaque ego, Alipi, præcepta Grammaticæ violare turpius esse credidi, quam violare Decalogum, & solœcismum horrebam plus, quam quodvis flagitium. Superi! *quantillus puer, & quantus peccator!* (p) *Al.* Infelix erat patris culpa magis, quam tua. *Aug.* Atqui ego me felicem putabam, quod facultas esset vivendi licentius. Ita ingressus adolescentiam adhibebar Poësi. Legebam obscœnas fabulas: nam hinc, ajebant inepti doctores mei, *hinc verba discuntur, hinc acquiritur eloquentia.* (q) Cathedra pestilentiæ prostabat in foro, & turpitudinem docentibus, supra mercedem,

(m) *Ibidem.* (n) *L.* 1. *c.* 9. (o) *L.* 1. *c.* 18. & 19. (p) *L.* 1. *c.* 12. (q) *L.* 1. *c.* 16.

dem, etiam ex ærario reipublicæ decernebantur salaria. In elegantibus libris, quasi in vasis pretiosis, vinum meretricium propinabant ebrii didascali, & *nisi biberemus, cædebamur, nec licebat appellare ad aliquem judicem sobrium.* Ego vero, ut videas nequitiam pueri, talia libenter didici, eisque delectabar miser, & *ob hoc bonæ spei puer appellabar.* *Al.* Miseret me tui! Video fontes geminos, ex quibus toxicum in te fluxit. Ex libris bibebas scelus, ut lac, & torrens hominum, *plus scientiam, quam conscientiam amantium* (r) devolvisset vel reluctantem in mare mortuum. Satis est: ex his principiis intelligo consequentias. *Aug.* Adhuc audi. Sileo innumera mendacia, fraudes, furta, iras, rixas, gulam, & reliqua vitia, quibus puerilem innocentiam corrupi: *ad decimum sextum ætatis annum* (s) venio. O annum infelicem! tunc, o Numen meum, computrui coram oculis tuis, placens mihi, & placere cupiens oculis hominum, æstuque concupiscentiæ abreptus totum me in hoc studium effudi, ut amarem, & amarer. *Al.* Cessa, cessa tandem. Mala te educatio malum fecit: male sit illis, qui post bonam mali fiunt! *Aug.* Annum illum miserum otiosus agebam domi, quia Pater præparabat sumptus, quibus postea in Academia me aleret. Tunc, amice, *excesserunt caput meum vepres libidinum, & nulla erat eradicans manus, imo gaudebat Pater ex inquieta adolescentia, quasi jam in nepotes gestiret.* (t) *Al.* Vah! Parentem non parentem, sed peremptorem! *Aug.* Sic erat. Postea Thagasta translatus Carthaginem in Manichæos incidi. Displicuit doctrina Catholica, quia *sanctior* erat, quam ut possem amare, & *altior*, quam ut possem capere. Placuit Manetis, quia favebat moribus meis, & doctores ejus semper veritatem, veritatem, & merissimas evidentias plenis buccis spondebant. Ergo a decimo nono anno vitæ meæ cum his comitibus iter agebam platearum Babyloniæ, &

(r) *L.* 1. *c.* 19. (s) *L.* 2. *c.* 1. & 2. (t) *L.* 3. *c.* 6.

& volutabar in cœno ejus tanquam in cinamomis, & unguentis pretiosis. *Al.* Poteras tanto tempore sine animi cruciatibus scelus amare? *Aug.* Scis, inter alias blasphemias docere Manetem: *non esse nos, qui peccamus, sed pravam in nobis peccare naturam.* In quanta mala unum hoc malum axioma præcipitaverit, flere magis lubet, quam dicere. Reprehendebas me sæpe, Deus mi! & audivi vocem graviter objurgentis hic intus: Augustine quid facis? Ego impudens declinavi cor meum ad excusandas excusationes in peccatis: accusavi naturam, dixi: *Domine natura, quam dedisti mihi!...* & accusando naturam, putabam insanus defendi me! *Al.* Obtundis aures. Cessa, obsecro! erratum est utique, video, hoc te videre. *Aug.* Video, & horreo. Nam quis ad talis vitæ Historiam non horreat? Nunc a cognitione veniendum est ad correctionem. Alipi, quid possum sperare? narravi me tibi: quid putas? *Al.* Magni motus te agitant: spero bene. Non diu displicebit Deo, qui vere displicet sibi. *Aug.* Monicæ, Alipi, hos animi salutares tumultus debeo. Maternas lacrymas trahit ad se cælum, & mutatas in frugiferum rorem arido cordi depluit ad refrigerium. Sic mihi Frater narrat, & ne de me desperem, hæc Matris pietas facit: quidni igitur consilium de nuptiis audiam? *Al.* Nuptiæ forsitan uni malo medelam ferent: sed alteri, quo laborat intellectus, nisi hodie Faustus medetur, quis medebitur postea, si in Africa uxori adhæreas? Romam, Romam nos vocat veritas! ibi sapientiam sponsam habebo & perpetuo cælebs vitam beatam vivam. *Aug.* Hoc tu potes? ego non possum! ah! quis mihi filum in hoc labyrintho?

SCENA VI.

Alipius. Potitianus. Navigius.

ALipius. Quo te abripis? relinquo sibi: Superi consilium dabunt. Mihi miseratio viscera commovet! quam felix

fui, cui melior educatio obtigit! adde bonum alterum Deus, ut vera fides se mihi offerat; & possideo omne bonum, quod hominem in hac vita felicem facit. *Nav.* Et quid hôc erit? Domine, non est tibi visus Augustinus in loco hoc? *Al.* Quis es? quid vis? *Nav.* Jo! nunc felix sum. Potitiane, amice optime, salve millies! *Pot.* Navigi salve! hospes inexpectatus ades. *Nav.* Ad te, & fratrem legatus a Matre. *Al.* Hic frater Augustini est *Nav.* Frater a fratre despectus immerito, & illusus. *Pot.* Quid enim quereris? *Nav.* Vides naviculam, quæ paulo ante Thagasta huc me advexit: exscendi, in virum incido doctoris habitu: de Augustino requiro, amicum se fingit, narro multa, denique ad Romanianum me mittit. Eo; Romanianus, postquam ei descripsi hominem, ait, jam esse locutum fratri, & jubet redire ad portum. *Al.* Non eum noveras? *Nav.* Trimulus fui, cum ille Thagasta discessit: ab eo tempore nunquam vidi. Sed tu judica, Potitiane, quæ sit ista humanitas, dissimulare se fratri, fratrem profitenti, & litteras, quas a Matre habeo, ne quidem acceptare! *Al.* Habet graves causas, cur sic: & tuum hac die male auspicatum est iter. *Nav.* Nempe iste ex Manichæis est, Potitiane, qui metuit, ne Mater Augustinum eripiat! *Pot.* Amicus Alipius est, intime familiaris: nihil metue. Ad me, quæ habeas mandata, loquere. *Nav.* Hoc rogat te Mater per nomen Catholicum, quod colis, ne filium ex Africa avehas. *Al.* Sic est: & nempe ne consilium nuptiarum impedias. *Pot.* Nuptiæ agitantur? *Nav.* Video istum jam hæc omnia tractasse cum Fratre. Ah! Alipi, cur opponere te vis salubri desiderio Matris? *Al.* Quia amicus sum. Nonne a Manichæis ut se abstrahat filius, hoc Mater cupit? *Nav.* Unice optat. *Al.* Atqui non potest huic voto pestilentius esse consilium, quàm istud de nuptiis. *Pot.* Eadem est mea sententia: & credidi, me gratiam Matri facere, si Augustinum eadem opera

&

& a converſatione cum Manichæis, & ab ineptiis amorum abducerem. *Nav.* Enimvero amicos audio, quibus ſi eſt ſenſus diverſus a Matre, acquieſcet haud dubie pia fæmina, quæ unam filii ſalutem ſitit. Sed quos tamen ſenſus Frater de nuptiis prodidit? *Al.* Ambiguos inter illas, & iter; cæterum mihi credite: quamdiu tenetur a Melania, neutrum fiet. *Pot.* Mihi occurrit conſilium. Fœmina, ſicut Auguſtinus, etiam ipſa eſt dubia de ſua fide. Suadeat ipſi aliquis, ut ipſa Auguſtinum ad iter urgeat, ex quo redux docturus ſit veritatem, quam Romæ didicerit. *Al.* Conſilium placet, præcipue ſi Fauſtus diſputanti ſuccumbet. Ego exequor.

SCENA VII.

Potitianus. Alipius. Navigius. Nebridius.

NEbridius. Jo! Fauſtus advenit. Date Auguſtinum amici! *Al.* Inter arbores ſe condidit, ut tædio, & angoribus ſuis vacet liberius. *Nebr.* Erit finis. Tu, quæſo, Potitiane, ne ſolvas navem, donec diſputatio finiatur. Succeſſus determinabit conſilia. *Pot.* Beatum me facitis, ſi itis mecum. *Nav.* Idem Frater optat. *Nebr.* Auguſtini? *Pot.* Ab anxia Matre ſollicitus nuntius. *Nebr.* O ſalve! Frater igitur etiam meus es, nam & ego Auguſtinus ſum. Requiro virum. *Nav.* Læta dies, quæ tot amicos jungit. *Al.* Nebridius eſt, qui abijt, & ipſe Sapientiæ devotus imprimis. Sed ego jam negotium conficio cum Melania, ut poſt Fauſtum victum ſublatus ſit omnis obex. *Pot.* Mihi prurit animus hoc idolum videre, & audire, quæ ſpuat oracula. *Nav.* Ego hic Fratrem expecto, ut comes eam. *Al.* Imo commodius poſt victoriam ſiſtes te, & litteras dabis. *Pot.* Quibus ego pondus addam. Nunc veni mecum. *Nav. Pot. Al.* Conſilia fortunet Deus.

CHORUS.

Conversionis seriæ principium fit *a cognitione sui*, quam efficit Gratia, Fides, & Examen.

Anthropus, sive *homo peccator*. Gratia in *persona Tabellarii*. Fides in *persona Janitoris*.

Gratia. NUbila, lurida, squallida, tetrica,
Terribilis nox!... (a)
Heu! tantis involuta tenebris
Domus infelicissima!....
Est tamen, est ipsissima,
Cujus pulsare januam jubetur Gratia,
Imperii Divini nuntia....
Vah! Ostiarius dormit in atrio
Surge! surge, qui dormis!
Fero litteras ad Patremfamilias.
Fides. Importune! nemo est domi:
Quid frustra me excitas?
Gratia. Fallor! an vocem fratris audio?
Fides. Fallor! an Gratia loquitur in hoc tabellario?
Gratia. Salve Fides!
Fides. Salve Gratia! Fidem adjuva.
Languore, & otio pæne emarcui:
Adeo his in ædibus evilui.
In atrio utcunque me sustinent:
Si moveo me, omnino ejicient.

Aria.

(a) Exhibetur domus tenebris involuta, & in ejus atrio dormiens Fides, quam excitat Gratia.

Aria.

Olim erant tempora, (b)
Fides cum consilia
 Omnia regebat :
Nemo, nisi Duce me,
Nisi imperante me,
 Nemo se movebat. *Olim!*

2.

Nunc (*O mores!*) cerebrum, (c)
Status, sanguis, commodum,
 Lucrum audiuntur!
Fidei Dictamina
Sunt puerorum regula :
 Vana sunt: spernuntur. *O mores!*

Gratia. Movet me tua afflictio.
Sed feret remedium, quod spero,
Hæc Epistola, quam ad Anthropum fero.

Fides. Dixi: abiit homo extra se, cum tota familia :
Nullum est pratum, quod non pertransit Luxuria: Sap. 2.
Nemo est domi.
In ipsa domo, præter externam hanc speciem,
Non est relictus lapis super lapidem.
Inimici domestici everterunt omnia :
In ferarum domicilium area transiit,
Anthropo, quia rarissime introspicit se,
Vel dissimulante, vel penitus ignorante.

Gratia. Inclamabo hominem, & revocabo.
Tu a me *Lumen* accipe, ut, cum redierit in se, (d)
Videat, paveat, horreat se.

Fides,

(b) *Justus ex fide vivit.* Hebr. 10. (c) *Filius hominis veniens, putas, inveniet fidem in terra?* Luc. 38. (d) *Lumen ad revelationem.* Luc. 2.

Fides. Divinum eſt conſilium. *Sui cognitio*
Converſionis principium erit Anthropo.
Introeo: Lumen infero.

Gratia. *At Sapientia foris prædicat*, Prov. 1.
In plateis dat vocem ſuam.
Anthrope! *Ubi es? ubi es?* *Adam ubi es?* Gen. 3.

Anthrop. Vocantem audio. Quis me?

Gratia. Anthrope! Anthrope!

Anthrop. Adſum! quid poſtulas me?

Gratia. Superi! an monſtrum video *Africanum*? apage!
Ego hominem quæro, tu homo non es! ..
Anthrope! *Ubi es?*

Anthrop. Aut cæcus, aut nebulo es!
Quis enim ſum, ſi homo non ſum?

Gratia. Bellua es, homo non es.

Aria.

Eſt facies plena horrore!
Quis videat ſine terrore? ... (e)
In capite *Taurus* ſuccreſcit,
In oculis Draco liveſcit,
Suillum in rictum ſe porrigit os:
In ore ſunt dentes canini,
Pro digitis ungues lupini:
Ad *fœnum te* pronus inclinas, (f)
Hoc pabulo ventrem ſaginas:
Nec aliud cogitas cælum, quam bos!
Bellua es!
Homo non es!

Anthrop. Inferi! hanc ego fero impudentiam

Gra-

(e) *Ex hominibus abjectus eſt, & fœnum, ut bos, comedit.* Dan. 4.
(f) *Omnis Caro fœnum*, Iſa. 40.

Gratia. Laudo patientiam, & muneror etiam. (g)
Mentitus nihil ſum. Ecce ſpeculum! inſpice!
Sed oculos Chriſtianos, non Ethnicos adhibe.
Anthrop. Heu me! qualem me video?
Gratia. Ah homo non es! fuiſti!
Sed, *cum in honore eſſes, non intellexiſti!*
Comparatus es jumentis inſipientibus,
Et ſimilis factus es illis. Pſal. 48.
Anthrop. Tu vero quis es?
Gratia. Ex hac epiſtola intelliges. *Tolle, lege!*
Anthrop. Ceram Domini video.. totis artubus trepido..
Et nuntius diſparuit!.. ſuſpicor! Janitor!.... (h)
Huc Lumen admove.
Fides. Accenſum eſt: ingredere!
Anthrop. Heu me! heu me! nova confuſio!
Hæc domus eſt mea? hæc habitatio?
Fides. Talem fecit incuria, diſſimulatio.
Anthrop. Bene, bene domus hæc conveniet belluæ, (i)
Qualem exhibent iſtæ tabulæ.
Anthrope, circumſpice: *ubi es? ubi, & quis?*

Aria.

O mea lumina,
Ite in flumina!
Et amariſſima
Fundite maria!
Mergite me!

D Nun-

(g) Pro ſpeculo offert tabulas Decalogi. (h) Exhibetur domus converſa in ſylvam incultam, cujus conſideratio fit per examen conſcientiæ. (i) Inſpicit ſpeculum, hoc eſt, ſe, & ſilvam, hoc eſt, malos habitus ſuos, de quibus proverbium: *itur in antiquam ſilvam.*

Nunquam erit lachryma
Dignior materia :
Anthrope, fle!

2

Hæc mea dignitas,
Hæc eſt nobilitas :
Omnes, omnes aliæ
Simplices ſunt belluæ :
Nulla eſt compoſita ,
Præter me!
Monſtrum es ! Anthrope, fle!
O ſpeculum non fallax! O lumen terribile!..
Neſcio tamen, quid terribilius
Minantur iſtæ litteræ?
Amice, prælege :
Audiam, quid exprobret Dominus.
Domine, argue! argue!

Fides. O pretioſæ lachrymæ!.. ut fluant uberius,
Audi, *Hoc dicit Dominus* :
Quid inveniſti in me iniquitatis, ut elongares a me, Jer. 2.
Et ambulares poſt vanitatem ?

Anthrop. Peccavi !

Fides. *A ſæculo confregiſti jugum meum*, Ibid.
Rupiſti vincula mea, & dixiſti : non ſerviam !

Anthrop. Peccavi nimis !

Fides. *Tetendiſti adverſus Deum manum tuam*,
Et contra Omnipotentem roboratus es !

Anthrop. Mea culpa!

Fides. *Cucurriſti adverſus me erecto collo*,
Et pingui cervice armatus es!

An-

Anthrop. Mea culpa!
Fides. *Oblitus es mei, & projecisti me post corpus tuum!* Ez. 23.
Anthrop. Mea maxima culpa!
Fides. *Scito, & vide, quia malum, & amarum est,* Jer. 2.
Relinquere Dominum Deum tuum!
Anthrop. Ah malum, & amarum!
Fides. *Orientur in domo tua spinæ, & urticæ:* Isa. 34.
Et erit cubile Draconum,
Et pascua Struthionum,
Et occurrent dæmonia.
Anthrop. Video, paveo, horreo!
Fides. *Dixisti: dives sum, & locupletatus,* Apoc. 3.
Et nullius egeo: & nescis, quia tu es miser,
Et miserabilis, & pauper,
Et cæcus, & nudus!
Anthrop. Nescivi, erravi,
Quia me non inspexi, non examinavi.
Fides. *Usque quo gravi corde, diligis vanitatem,*
Et quæris mendacium? Psalm. 4.
Convertere ad Dominum Deum tuum!
Anthrop. Miserere Miserator Domine!
Conturbata sunt ossa mea,
Et anima mea turbata est valde!...... *Psalm. 6.
Fides. Felix turbatio! bona sunt initia:
Videt, & horret Anthropus sua flagitia.
Tanti est, se in se colligere,
Se serio inspicere.
Qui *extra se* semper peregrinantur,
Nunquam sanctificantur.

* Clauditur.

Aria.

Quid juvat per aſtra vagari ?
Quid maris profunda ſcrutari ?
Quid terras peragrare,
Et curioſo oculo,
Quæ rerum ſit conditio,
Ubique perluſtrare,
Et ſe negligere ?

2.

Tu tibi ſis maxima cura ,
Non ciſtæ, non cellæ, non rura :
Scis , quid in his agatur :...
Ne minus cures, obſecro,
Peccatum moliatur :
Te, te ingredere.

PUNCTUM II.

Diſputationis Effectus.

SCENA I.

Auguſtinus. Nebridius. Potitianus. Romanianus.

AUguſtinus. Ceſſa, frater : nondum plenum Matri gaudium feres. *Nav.* Axioma, quod te perdidit, damnas, & amicorum admittis conſilia: bonum initium facis. *Aug.* Deteſtari falſum, bonum initium eſt, fateor: ſed niſi inveniam verum, ſolatium leve. Et heu! prope periit ſpes omnis mea, quando & in Fauſto deceptus ſum. *Nebr.* Spes in Africa periit, in Europa quæramus. *Pot.* Ut ego libenter huic diſputationi adfui!

Augu-

Augustine, quam diversam a Catholicis doctrinam Manes habet! quanta audivi absurda! nihil simile Roma docet. Eja! recta ad mare! *Rom.* Ego hucusque contrarius, jam & ipse te urgeo: proficiscere, & meliorem tibi Doctorem quære. *Aug.* Romaniane, ego tibi magnus debitor sum: gaudeo, quod per me videas falsum, quod ego video: opto, ut sit, qui utrumque doceat melius. *Rom.* Si invenias, trahes me, ut te sequar. Sic enim existimo: in illa Secta, quam neque illius Principes contra impugnantes tueri possunt, non est prudentis, velle vivere, minus velle mori. *Nebr.* Recte judicas, & qui aliter agunt, nimirum quærunt sibi fidem conformem suis moribus, quantumvis resistat ratio, & postulet, ut, si sancta est fides, qualis utique esse debet, si est a Deo, curemus mores esse conformes fidei. *Aug.* Displicet nunc equidem Manichæorum hæresis, cum video, me a dubiis extricari a nullo posse; non tamen ideo Fides Catholica ex integro placet. Docetis multa, Potitiane, quæ æque parum mihi videntur digna fide, quam quæ in nostris carpitis. Unum ex multis profero, dicitis: Deum esse corporeum, potestne aliquid absurdius dici? *Pot.* Hem! quis hanc nobis affingit calumniam? *Aug.* Vos utique, qui dicitis, hominem factum esse ad similitudinem Dei: sequitur, plane Deum habere corpus, ut homo habet. *Pot.* Homo secundum animam, Augustine, imago Dei a nobis dicitur, non quoad corpus. Sed ego indignor loqui. Est hoc consuetum Hæreticorum stratagema, quod, cum fidem nostram videant inexpugnabilem esse solidis argumentis, mendaciis contemptibilem faciant. Romam, Romam, Augustine, pergamus: intelliges plura, quæ te doctiores Viri docebunt. *Aug.* Sit igitur, navim paratam habe: ego valedico Melaniæ. Seduxi miseram, & mecum in hæresin traxi: dedocenda est, ne ex iisdem principiis porro vivat, & ego perditionis reus sim. *Pot.* Abire non

D 3 sinet.

finet. *Aug.* Relinque hoc mihi; persuadebo, ut finat. Juvat, ut sciat, se mecum deceptam a Fausto esse. Atque, ut videas, rem sine dolo me agere, ultimæ allocutionis testem fratrem, & Nebridium volo. Vos non sinetis, ut vincar. *Nebr. Nav.* Quantum possumus. *Pot.* Breves este. *Nebr.* Curabo. *Pot.* Tu vero dic jam, quo es animo post Faustum auditum, Romaniane?

SCENA II.

Potitianus. Romanianus.

ROmanianus. Hoc ego nunquam putassem. Nam, quæ est hæc audacia impudens, sic palam mentiri, & Faustum istum describere omni doctrina cultissimum? Credebam Apollinem me auditurum ex tripode, aut hominem certe Salomoni non disparem: tanta expectatio fuit. *Pot.* Video te tædio turbidum. *Rom.* Nempe Potitiane, si iste Faustus Sectæ nostræ fundamentum est, video totam in arena fundari. Prô, ut miserum Augustinus exagitavit! *Pot.* Miserum vocas? Non tibi facundia, non morum urbanitas, non dulcedo verborum placuit? Meministin', ut amice salutatum Augustinum allocutus sit gravibus verbis, & grandem ægrotum vocaverit, cui proin opus esset etiam Medico grandi? *Rom.* Ipse helleboro indiget. *Pot.* Deinde quam dulce exordium fuit! *Rom.* Turbatus es, Augustine, ajebat, sed Dominus JEsus, o nomen suave! confide! Dominus JEsus per me dissipabit nubes, quibus tegitur cœlum tibi. Mihi ista verba jam lacrymas proliciebant, solatii testes, ac bonæ spei. *Pot.* Amice, omnium, quos vidi, Hæreticorum hæc lingua est. Semper Dominus JEsus in ore est, sed sono tenus est, & strepitu linguæ. (a) *Viscum conficiunt ex commixtione syllabarum dulcissimi nominis, homines superbe delirantes, carnales,*

(a) *L.* 3. *Confess. c.* 6.

les, loquaces, in quorum ore laquei diaboli. *Rom.* Væ! væ! quibus gradibus deductus sum in profunda inferni! & quando me Faustus fefellit, cui jam credam? (b) *Pot.* Blanda verba, *vultus congruus, decorum eloquium, & quodam lepore naturali jucundum*, etiam me delectabat initio; sed quia attendebam ad cibos, quos apponebat, & non ad vasa, in quibus ministrabat, adverti, animam non satiari. Hinc curiositati successit fastidium, maxime cum urgente Augustino vidimus omnes, hominem, excepta Grammatica, omnium Artium liberalium imperitum esse, & præter aliquas Ciceronis Orationes, ac pauculos Senecæ Libros, prope nihil legisse. *Rom.* Docti viri famam garrulitas peperit: nunc patet. Sed ego, quid jam? *Pot.* Exemplum Augustini ante oculos habes: ducem inquirit, cui tutius, quam Fausto, se credat, & inveniet apud nos. Solis Ecclesiæ Catholicæ Doctoribus dictum est: (c) *Qui vos audit, me audit.* *Rom.* Nisi etiam ista jactantia est. Nam hoc est, quod nostri maxime in Catholicis improbant: asseritis summa Mysteria, vultis illa simpliciter credi, & non probatis: difficile postulatum est. *Pot.* Imo facillimum intelligenti. Non est imprudens fides, qua credo, quæ capi non possunt: reddere possum rationem prudentem interroganti, cur credam. *Rom.* Quam vero? *Pot.* Credo, quia, quod credo, Deus locutus est, qui est Veritas. *Rom.* Profecto prudens ratio, si certus sis, quod locutus sit Deus. *Pot.* Testem habeo, qui nec falli, nec fallere potest. *Rom.* Nomina mihi. *Pot.* Ecclesia Christi est testis. *Rom.* Admitto, si tot inter Ecclesias ostenderis, quæ sit Christi. *Pot.* Prudenter dubitare non possum, quin sit Romana: neque enim est alia, quæ habeat signa certiora, ex quibus prudenter æstimem, quod præferenda sit huic. Aut age, da mihi aliquam, quæ sit aut antiquior tempore, aut doctrinæ unitate constantior, aut pro

(c) *Luc.* 19.

propagatione illustrior, aut denique sanctitatis laude Christo Auctori suo gloriosior, quam sit Romana: & ego deserta hac, hodie ad illam transibo. Interim hoc conficio, aut nullam esse in terris Ecclesiam Christi, aut Romanam esse. *Rom.* Non inepte concludis, sed ego, quid facturus sit Augustinus, expecto. En Alipius!

SCENA III.

Alipius. Potitianus. Romanianus.

ALipius. Potitiane, quousque trahimus moram? expande vela, navigemus. Video, vana spe fuisse illusum nobis. *Pot.* Novum narras malum. *Rom.* Quasi diceres, Augustinum non abiturum vobiscum. *Al.* Est, quod dicebam. Sperabat animo satisfieri per Faustum posse: prætextus fuit Succubuit Faustus: jam patet causa, quæ hominem in Africa tenet. Heu! vicit amorem Sapientiæ amor mulierculæ *Pot.* Prô! dedecus! *Rom.* Hem! adhuc triumphat Manes: *Parva virum natura cogit! Al.* Blasphemiam cessa! non est natura, quæ cogit, sed pessima consuetudo vim infert volenti, & pugnam pertæso, in qua vim vi posset repellere. *Pot.* Credebam, effecturum te apud puellam, ut sineret non invita discedere *Al.* Jam effeceram, cum ecce! victor Fausti ingreditur, &, ut vidit Melaniam flere, (nam ita mihi Deus inflammaverat animum, & linguam direxerat, ut atrocissimis coloribus vitæ turpitudinem, animæ periculum, Deum iratum depinxerit, ac præcipue sceleris gravitatem, si Augustinum meliora cogitantem ab itinere Romano averterit, adeo ad terrorem exaggeraverim, ut tremebunda, ac lacrymans nihil se contra moturam promiserit) miseretur, intelligit causam, & mox aliam contra me disputationem orditur, & thesin propugnat, quam piæ aures horreant: *Negat, vivi caste ab eo posse, qui velit beatus vivere. Pot.* A Logica

gica Auguſtini libera me Domine! quod eſt hoc novum axioma animale, nefandum, diabolicum! Superi deſperate! nunquam veſter Auguſtinus erit, ſi hanc ſententiam tenet. *Rom.* Contrarium utique propugnaveris tu? *Al.* Humana, ac divina teſtimonia attuli, ratione pugnavi, meam ipſius experientiam allegavi, deridet omnia: negat beatum me eſſe, & caſtum tamen. Quin ſuis me paralogiſmis ita complicuit, ut prope amem ſordes, quas abominor: demum fugere malui, quam ultra contendere cum tanto periculo. Nebridius, & Navigius adhuc cum ipſo declamant. Ego amicum abdico: tædet morarum tandem; ſolus propero ad aram veritatis, quam Romæ quæro, ne fatigem patientiam Numinis, & pœnas cum ipſo luam. *Pot.* Me miſeret tanti viri: divinum ingenium immerſum lacunæ non emerget ad ardua, non ſe eriget ad divina. *Al.* Utique. Et ſepulta in cœno margarita non ſplendet. Poſtquam errores Manetis agnovit, jam, ut ſit Maximus, præter cultum caſtitatis, deſideres nihil. *Rom.* Natura ſane dona in hominem plurima, & maxima contulit, id quod me ad benefaciendum permovit. Amœna eſt indoles, facies liberalis, eloquium ſuave, animus magnorum facinorum & capax, & avidus, ingens cupido ſciendi, intellectus lux mera, memoria ex aſſe fidelis, eruditio ſumma, vis in diſputando invicta, facundia efficax, & ſemper triumphans. *Al.* Ex fonte tam claro, tam pleno quanta poſſent bona in utramque Rempublicam fluere, niſi hæc macula pollueret! *Pot.* Romaniane, ex hoc fructu cognoſce arborem. Hæreſis talia inſpiravit axiomata: en effectum. *Rom.* Dolendum! Sed quid conſilii eſt? *Al.* Auguſtinus degeneravit in animal: quid conſulemus? *Rom.* Deſperas? *Al.* Nihil ſupra verum dixi. Intellectus, & voluntas hominem ab animali diſtinguunt. Conſidera in Auguſtino utramque potentiam: in judiciis ſuis regitur ab apprehenſione, non

a diſcurſu, in deſideriis ab appetitu rapitur, non a decoro: concludе, quid differat, & ſpera remedium. *Pot.* Heu! quanta mala unum poſt ſe trahit malum axioma, ſi quis illud ſemel pro regula ſuſcipit! Mihi hoc mirum videtur, fieri poſſe, ut vir prudens aliquando ſuſcipiat principium rectæ rationi tam adverſum, quale eſt hoc: *Non eſſe nos, qui peccamus, ſed pravam in nobis peccare naturam.* *Al.* Cum ipſo Auguſtino hanc nuper quæſtionem habebam, & ille, ut promptus eſt, tres cauſas aſſignavit, præjudicia, ſimplicitatem, & malitiam. Præjudicia, ajebat, naſcuntur nobiſcum, vel certe educantur: unde fit, ut, quod a teneris pro vero coluimus, vix patiamur unquam examini ſubjici, aut in ſuſpicionem falſi vocari. Simplicitas facit, ut ne dubium quidem occurrat: unde ignorantia talium miſeria eſt magis dicenda, quam culpa. Malitia illis eſt propria, qui data opera errant, & ſtudioſe conquirunt argumenta, quibus tueantur errorem, vel ne videantur erraſſe, quod ſuperborum eſt vitium, vel ne ex erroris cognitione urgeantur, ut vitent, quod amant. Et in hac ultima claſſe Auguſtinum pono: dicite, quid poteſt ſperari? tempus perdimus: Potitiane, jube ſignum diſceſſus dari, ut conveniant comites. *Pot.* Excidi magna ſpe, & triſte ſine Auguſtino eſt iter. Tamen, quoniam ita vult infelix, age nauta, ſignum ad abitum cane. *Rom.* Et ego quid agam? prope in portu fui: in medios fluctus nova fluctuatio retrahit. *Pot.* Te hominis tam peſſumdati auctoritas movet, ut ames mendacium? non quis, ſed quare aliquis exequi nolit, quod ſtatuit, conſiderare in eo debes, quem tibi imitandum proponis.*

SCE-

* *Tuba canitur.*

SCENA IV.

Accedit Nebridius.

N*Ebridius.* Eja! in tempore venio. Itane fine me? fine Augustino? *Al.* Age, mutatus es, an ibis mecum? *Nebr.* Desine querelarum: & vos audite, obsecro, rem miram valde. Fœmina, quæ fere malorum omnium viris causa esse solet, hodie per accidens bonum fecit. *Pot.* Attentus sum, quid velis. *Rom.* Et ego avidus. *Al.* Nugas dices! *Nebr.* Jucundissimam veritatem. Tandem decretum est: Augustinus Romam ibit. *Pot.* Hodie? *Nebr.* Hodie. *Rom.* Sinet fœmina? *Nebr.* Ipsa urget. Alipi, magnum ad resolutionem momentum tua austeritas tulit. Commota jam ante puella, ut te vidit irasci serio, & adeo amicitiam scindere, ac abire, intelligere cœpit stultitiam Thesis, quam posuerat Amasius, non posse se beatum vivere, & castum simul. Cum gemitu gravi, Augustine, clamavit repente, ego contrarium experior: misera sum, quia casta non sum! *Al.* Bonum narras. *Nebr.* Vox attonuit hominem, siluit: & ego converso in Navigium aspectu; argumentum est ad hominem, tacitus insusurro: urge, quæso. Ille mox litteras a Matre profert, ac legendas Melaniæ tradens, potes, inquit, a miseria liberari: nam posthac tibi molestus non erit frater: uxorem ducet, sic Mater petit. *Rom.* Expavit mulier? *Nebr.* Nihil, sed oculis cœlo fixis illacrymans dixit: sint laudes Deo! a promissa te fide libero. Addit, per Augustinum si stetisset, vitam se pridem aliam amplexuram fuisse. Iret Romam, aut duceret uxorem, perinde sibi fore. *Rom* Hæc mihi puellæ audacia placet. Quid autem ad hæc ille? *Nebr.* Erubuit. Instabat ipsa, ut, quoniam putaret vivi beate non posse sine fœmina, uxorem duceret. Nihil. Suspensi silentio expecta-

bamus, quid demum ageret, cum sonuit optata vox: Melania, aut te, aut nullam duco: hæc fides data est, hanc servabo. Nunc, quoniam non displicet consilium tibi, Romam eo: ibi, postquam invenero, quod frustra sperabam a Fausto, verum, quid concluserim, scribam. Hæc accepta conditio est. Ego inter mutuas gratulantium voces festinavi lætitiæ vos participes reddere. *Al.* Sint grates Superis! hæc resolutio magni operis principium est. *Pot.* Felix sum. Cito nautæ, signum alterum date, & explicate carbasa! *Rom.* Jam ipse adest.

SCENA V.

Personæ omnes.

AUgustinus. Salvete amici! tandem decretum est ire Romam; quanquam inter spem, & metum eo. *Pot.* Eja, tertium tuba sonet. Conscende navem victor Fausti, & quod magis gratulor, victor tui. *Rom.* Et ibis sine me? non teneo, sed si quid merui, consilium da, quid faciam deceptus a Fausto, desertus a te? *Aug.* Mæcenas optime! Romæ consilium dabo: si mihi bene erit, suadeo, ut me sequaris. Vale. *Nebr.* Illatæ sarcinæ sunt suo loco, & expediti remiges non faciunt moram. *Al.* Conscendimus. Amice, quanto me beasti gaudio, quod mecum venias! *Nav.* Vale frater! & perge felix, dum teneas portum. *Aug.* Suspiro! vale. *Pot.* Solvatur funis! *Nav.* Quid dicam Matri? *Aug.* Ne parcat lacrymis. *Nav* Quid ita? nondum igitur te adjunges Catholicis? *Aug.* Nondum sane. Sed *jam cessavi Manichæus esse*: hoc nuntia. *Nav.* Tantæ molis erat, res tantilla. *Rom. Parum est: tamen non est nihil.* *Nav.* Lætum nuntium Matri feram.

O. A. M. D. G.

MEDI-

MEDITATIO II.
CONVERSIONIS PROCRASTINATIO.

ARGUMENTUM.

EX Africa delatus Romam Augustinus, quamvis prava axiomata, quibus eum hæresis Manichæa imbuerat, jam detestaretur, non tamen ideo statim amplexus est Fidem Catholicam, etiam postquam illum Deus gravi morbo castigaverat, ex quo, si obiisset, fatetur ipse, se recta ad inferos descensurum fuisse. Causa pertinaciæ procrastinatio, seu negligentia fuit, qua de die in diem differebat negotium indagandæ veritatis, partim, quia obstinaverat animum, ut nihil crederet, nisi demonstraretur: partim, quia vanæ gloriæ cupidine captus in agendis causis, & ostentandæ eloquentiæ curis. bonum tempus terebat, tanto utrumque animæ suæ malo, ut ad Academicos defecerit, qui *omnia esse dubia* docuerunt: & solus eum *timor futuræ vitæ*, cujus assertionem *saltem esse probabilem* negare non poterat, coercuerit, quo minus Epicureis se jungeret. Talis erat, cum eum Optimus Deus nihil tale cogitantem S. Ambrosii curæ commisit. Nam Mediolanenses Rhetoricæ Doctorem tunc Roma petebant, & Symmachus urbis Præfectus Augustinum huic officio destinavit, amabili Divinæ Providentiæ consilio, quod proxime adorabimus. Ita rursum ipse l. 5. Confess. c. 9. & seq. Hodiernæ ergo Meditationis erit

Materia : Auguſtini in negotio ſalutis Procraſtinatio, & negligentia.

Puncta duo: Primum, unde Procraſtinatio veniat,
Secundum, quo ducat.

Fructus : Correctio *voluntatis pigræ*, quæ bona propoſita differt exequi.

Propoſitum: Examinare ſe, in quo quisque piger ſit circa declinationem a malo, aut operationem boni, & *in ſpecie* adhuc hodie *per aliquam ſui victoriam* vitæ emendationem incipere.

Perſonæ.

S. Simplicianus.
S. Auguſtinus.
Alipius Nobilis Afer.
Symmachus Præfectus Romæ.
Nebridius Auguſt. Familiaris.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præſentem. (a)

Anima meditans. Angelus explicans.

Anima. ANgele, fructum habuit prima Meditatio:
Adhuc ſe movet, & concutit me *mei cognitio.*
Adhuc hæret memoriæ
Vitæ hucusque actæ Compendium nobile.
Multa mala feci, parum boni,
Et hoc ipſum parum bene!
Tædet! pudet! pœnitet me!

Aria.

(a) *Liber conſcientiæ exhibetur.*

Aria.

O Homines! o Cælites!
O ſi me, ſi noſſetis!
Quid de me (o pudenda res!
Quid de me ſentiretis?
Et ego, ſi noſſetis me,
Quo fugerem? quo irem?
Ah! pudor in infernum me
Protruderet: *& irem!*

2.

Nunc ecce! Tu, tu noſti me,
Tu fibras inſpexiſti,
O Deus meæ animæ!
Et quid? ah! quid vidiſti?
Vidiſti fœda ſcelerum
Portenta, quæ patravi:
Et *tuum ego oculum*,
(O ſcelus!) non curavi!

Angelus. Optime a dolore, pudore, & tædio pœnitentia incipit:
Sed in dolore, pudore, & tædio minime deſinit.
Agnoſcere morbum, & fateri,
Nondum eſt morbo mederi.
Remedium eſt adhibendum,
Atque, ſi opus ſit, igne ac ferro utendum.
Eſt inſuper *in mora* periculum,
Nec curatio difficilior, quam quæ tardior.
Memento, quod monui:
Voluntas, quæ adhibet media ad finem *noxia*,
Eſt voluntas *perverſa*,
Quæ negligit, aut differt *utilia*,
Eſt voluntas *pigra*:

Per-

Perverſa te poteſt damnare,
Pigra non poteſt ſalvare,
Quia, qui hodie non poteſt ſe vincere,
Cras poterit minus :
Expertus eſt Auguſtinus.*

Aria.

Hanc ecce! hanc viro ahenam
Dilatio cudit catenam,
Rumpendam facile,
Si voluiſſet rumpere,
Priusquam per flagitia,
Ut repetita verbera,
Coierant annuli.

* *Præludium.*

Nunc dolet, nunc gemit, nunc orat:
Nunc ſuam miſeriam plorat :
Nunc erit opus vi :
Et væ*!* væ homini!
Mihi Deus per fortiſſimam,
Ac *triumphantem* gratiam
Adſit conatui.

Habes, quod conſideres.
Fructus, quem ferat Meditatio,
Hæc ſit concluſio :
Quod aliquando faciendum eſt neceſſario,
Et fieri poteſt hodie,
Fiat hodie!

Anima. Promptus eſt ſpiritus, ſed caro infirma,
Et horrore laboris anxia.
Urge me!

Angelus. A cælo opem expete.

Aria.

Aria.

O timor, sancte timor,
De cælo descende!
Anima. O Spes salutis, timor
Te mihi impende!
Angelus. Confige carnes stimulo!
Anima. Infige calcar asino!
Ambo. Excute socordiam,
Urge diligentiam,
A malo retrahe,
Angelus. Et viam mandatorum
Anima. *Hac hora, sine mora,*
Me coge currere!

MEDITATIONIS II.

De procrastinatione Augustini

PUNCTUM I.

Procrastinatio unde venerit.

SCENA I.

Alipius. Nebridius.

A*Lipius.* Dixi, Nebridi, nunc tempus non est Simpliciano loquendi. Credo, virum esse, qualem mihi describis, & gaudeo venisse in tuam notitiam. I, loquere illi de nobis etiam, *post paulum* sequar, & Augustinum mecum adducam. Nunc adeundus est Prætor, & precibus *rursum* urgendus, ut meminerit mei, cum locus vacabit in curia. *Nebr.* Atqui *post paulum* fortasse redibit Mediolanum Simplicianus, & *rursum* perit

occaſio inquirendi verum, cujus tamen cauſa ex Africa adſumus. Alipi, da veniam, ſi ſenſum animi aliquanto acerbius prodo. Proditis me, & vos, veſtra tam longa procraſtinatione. *Al.* Vide, ne ſine cauſa efferveſcas. *Nebr.* Ecce ſine cauſa! Amice, ut ſciamus, quæ vera ſit fides, & qua via ad beatitudinem eatur, ſaluſtis æternæ intereſt: & tu metuis, ne efferveam ſine cauſa! valete! ego Simpliciano me jam addixi diſcipulum: cum ipſo Mediolanum ibo, ut fruar cum otio. *Al.* Quis impetus? expecta paululum. *Nebr.* Tu expecta hic ad iſtas fores, quantum voles. Mihi pretioſa momenta ſunt, quibus occaſio ſe offert operandi bonum, quod animæ prodeſt. Ah Alipi, ſi vel ſolas horas, quas expectando perdidiſti, impendiſſes ſtudio Sapientiæ, cujus tantum amorem prætefers, quam prope abfores a ſummo vertice! *Al.* Quid faciam? rogari Magnates volunt, ut gratiam æſtimes, quam concedunt. *Nebr.* Tanti eſt, Aſſeſſorem in curia fieri, ut ideo cura ſalutis ſit habenda neglectui? *Al.* Differo paululum ſalutis curam, non negligo. Prior eſt Officii cura, non tamen major. Scio, quid deceat. *Nebr.* Quærendo *Officium pro Alipio*, negligis *Officium hominis*, hoc decet? *Al.* Non negligam, mi Nebridi; audiiſti utique, non negligam: *differo paululum*, ut poſtea ferventius curem. *Nebr.* Vah! ita prorſus, ut Auguſtinus. Nuper, cum ægrotaret ille ad mortem, monebam, ut nunc ſaltem angeretur pro anima, reſpondit: nunc vacandum eſt corpori: cum ſanabor, cogitabo de anima. Sanatus eſt, redeo monitor, ait: *ſine paululum*! dicenda eſt Imperatori panegyris: poſtea tibi obſequar. Oratio dicta eſt, & Oratori applauſum: iterum adſum, & ipſe, cras, ait, faciam, quod voles: hodie reſpirandum eſt *paululum* a labore, & ambulatione cum amicis animus a contentione remittendus. Adeſt altera dies, cras, inquit, redi, hodie diſcipuli urgent: habe modicam patientiam. Ah! jam

iſtud

istud *modicum non habet modum*, & *istud paululum non habet finem.* Si hodie redeam, dicet forte: sine modo, donec uxorem ducam, tunc cogitabo: aut forte nescis tu, quod jam cælibis vitæ consilium abjecerit Augustinus? *Al.* Ah! scio, neque obiter me affligit ista levitas viri. *Nebr.* Multum erit, nisi trahat etiam te in eandem sententiam. Hi fructus procrastinati propositi sunt. Ardebat veritatis desiderio Augustinus; damnaverat axiomata prava, quibus mores corruperat: ut meliora intelligeret, festinavit Romam. Adest Romæ, dies ivit e die, negotia se cumularunt, curæ aliæ super alias mentem distraxerunt, bonus animus dissipatus est, fervor friget, Augustinus idem est Romæ, qui fuit in Africa, neque fortasse unquam erit alius. Et tu, Alipi, istis insistis vestigiis miser, nec attendis, quo ducant? vox corvi est istud *cras, cras*, qua nescio, an homo petulantius Deo, an stolidius sibi illudat. *Al.* Vehemens oratio est. Si tamen nos amas, Nebridi, persuade Simpliciano, ut diutius Romæ se teneat. Cum vacabit, ambo adibimus. *Nebr.* Vultis, ut præter vos, & Deum, etiam sit tertius, cui possitis illudere? vana spes est: ego provideo mihi. *Al.* Sed fores crepant. *Nebr.* Hem! fallor, an video Simplicianum! Alipi, occasio est! *Al.* Gaudeo.

SCENA II.

Symmachus. Alipius. Simplicianus. Nebridius.

SYmmachus. (a) Curabo, ut istis questibus Episcopi tui respondeatur, quod oportet. Est vir inquietus, & qui nescit, quis Symmachus sit. *Simpl.* Ambrosio Deus ante oculos est, Prætor: ab hominibus nihil cupit, nihil timet. *Symm.* Opportune hic ades, Alipi, quid petis? *Al.* Memoriam mei, Domine. *Symm.* Recordor. Sed modo Augustino loquendum est. Si vocas ad me contubernalem, obsequium facis. *Al.* Faciam,

(a) *Literas Ambrosii legens.*

ciam, ut momento adſit. *Nebr.* Amice! *Al.* Sine modo: properandum eſt propere. *Nebr.* Expecta paululum ſaltem. *Al.* Ceſſa, inquam. Audiſti, vocandum Auguſtinum Prætori. *Nebr.* Omitte nunc: *cras* vocabis. *Al.* Abſurde! quid diceret Symmachus? *Nebr.* O hominem induſtrium, qui prætori tam celeriter obedit, & Deo tam lente! *Al.* Pungor. Sed! ita poſtulant res meæ.

SCENA III.

Simplicianus. Nebridius.

NEbridius. Et quid poſtulet ſalus tua, non attendis? *Simpl.* Video te zelo bono ardere. *Nebr.* Utinam ſalubri. Pater, iſte eſt Alipius, de quo tibi heri! oro te, ut hic expectes, donec Auguſtinum adduxerit: juvabit, vel de facie noſſe invicem, & obiter colloqui. *Simpl.* Gratulor mihi occaſionem agendi cum amicis Nebridii. *Nebr.* Utriusque bona eſt indoles, & inveniendæ veræ fidei par deſiderium in ambobus arſit. Hæc cauſa me illis per amorem conjunxit. *Simpl.* Sanctus amor eſt, & dignum Sapientiæ ſtudioſis deſiderium. *Nebr.* Sed nempe deſiderium *lentum*, *ac ſomnolentum*, quale eſt pigri, qui vult, & non vult. Sic, qui dormit, cum inclamatur, ſurge! Redi poſt horam, reſpondet: ſine modo! Poſt horam reverſo, adhuc modicum, ait, nam grave eſt caput. Tertium repetitur clamor: ſurge! infertur lumen, trahitur ſtragulum, jamque ſe erigit Endymion, aperit oculos, ſurrecturus videtur, cum ecce! recidit, verſatur in alterum latus, iterum dormit. *Simpl.* Nempe quia moleſta lux eſt, & frigus terret, calor tenet. Forte eædem ſunt cauſæ, quæ Alipio ſe, & Auguſtino objiciunt, quo minus celeriter obſequantur vocanti Deo. *Nebr.* Alipium, Pater, ſolum Auguſtini exemplum, Auguſtinum vero plura

vin-

vincula adstringunt spondæ, quæ quia, nisi per magnam vim non possunt rumpi, qualem ipse nec infert sibi, nec ab aliis inferri patitur, vereor, ne somnus tam diuturnus in fatalem lethargum abeat. *Simpl.* Prudenter times, maxime si accedunt somnia jucundiora, & lepida, quibus fit, ut dormiens amet somnum, & excitari se, etiam irascatur. Quid ais? nunquam sic visus est tibi Augustinus quasi somnians loqui? *Nebr.* Ah! Pater, Punctum tangis. De nugis, de næniis, de gerris perpetuus sermo est: de seriis aut nullus, aut abruptus. Prorsus ut somniantes solent, jam plaudit, & jubilat sibi, velut qui Oratoribus cæteris palmam rapuerit: jam disputat acriter, &, si quos forte, ex rudioribus, credo, Catholicis secum congredi ausos vicerit, verociter insultat, circumspiciens se, quasi orbem terrarum misisset sub jugum: jam denique de amoribus garrit, jocatur, impudenter etiam narrat, & jactat. *Simpl.* Pessima somnia! conjecto proximum lethargi periculum: actum de vita est, nisi medicina efficax properetur. *Nebr.* Plura te juvat scire. Nuper senserat cum Manichæis: *non esse nos, qui peccamus, sed pravam in nobis peccare naturam*: nunc intelligit, falsum ac impium principium esse. Quid prodest? pertinaciter tuetur alterum: voluptates, ad quas inclinat natura, esse facetias, quas homini luteo clementer indulgeat Deus, imo sine quibus vivi beate non possit. *Simpl.* Execrabilis sententia. Si quis exempla Scripturæ, & gravissimos textus contra objiciat, quid respondet? *Nebr.* Quod tu sine horrore non audies. Catholici, dicit, volunt omnia nude asserentibus credi: demonstrent, quod asserunt. *Simpl.* Cujus igitur nunc ipse est fidei? *Nebr.* Ad omnes indifferens. Cum Academicis sentit, perinde esse, quid quisque crederet: omnia enim esse incerta, ac dubia. Quin ausus jam est dubitare adeo, an non Epicurus præ aliis verum docuerit, cum hominis beatitudinem in voluptatibus

 carnis

carnis conſtituit. *Simpl.* Hic tu, mihi Nebridi, non jam procraſtinationis cauſas narras, ſed funeſtos effectus. Ah! iſte homo non jam differt, quod olim propoſuit, bonum, ſed deſperavit conſequi, & ipſum abjecit propoſitum. Cæterum ego ex hoc Sermone jam novi virum, &, niſi fallor, mali peſſimi originem video. Duæ radices ſunt, ſuperbia, & amor carnalis Superbia intellectum excæcat: hinc vanæ gloriæ cupido, pertinacia judicii, & æſtimatio ſui, ſolum ſe ſapere ſuper omnes credentis: amor carnis voluntatem infecit veneno, quo Spiritus projectus inſtar Epileptici volutatur in pulvere, amiſſis viribus, quibus ſe erigat. *Nebr.* Omnino hoc verum eſt Ectypon, & exacte correſpondet Prototypo. Quid judicas autem? nunquid deſperata ſanatio eſt? *Simpl.* Difficilis utique. Sed qui triginta octo annorum paralytico dixit: *ſurge, tolle grabatum tuum, & ambula!* Jubet, ne deſperemus de quoquam, cui vita ſupereſt. *Nebr.* Ecce ingreditur. Auguſtine hic vir eſt, cui te colloqui velim.

SCENA IV.

Auguſtinus. Simplicianus. Alipius. Nebridius.

AUguſtinus. Veneror Legatum magni Ambroſii, cujus tanta eſt apud Cæſares auctoritas, tanta virtutis laus, tanta Eloquentiæ gloria, ut forte ſecundum Europa non habeat. *Simpl.* Magna decora memoras, Domine, ſed quæ Ambroſius nihil æſtimat. Ut magnus ſit apud Deum, unum eſt decus, quod ambit. Ego vero gratulor mihi, quod Auguſtinum noſſe de facie liceat, poſtquam de inſignibus donis audivi, quibus eum liberale Numen ornavit. Optandum, ut bonis dotibus bonus uſus accederet (amicis mutua inter ſe dilectione colligatis audentius loquor) optandum eſt, aio, ut bonis dotibus bonus

nus usus accederet, qualis utique nullus est, nisi quem dirigit bona fides. *Al.* Nobis, Pater, jam diu bonæ fidei saltem desiderium est. *Simpl.* Sic mihi Nebridius vester, & laudo. Sed scitis, quod scriptum est: *desideria occidunt pigrum*, (b) imo etiam ipsa occiduntur per moram, & esse desinunt, cum diu nihil agunt. Opportune alendus est ignis, & cudendum ferrum, dum calet. *Aug.* Experior verum dici: calebam olim, nunc frigus medullas habet. Alia ex aliis negotia, curæ, ac tædia omne tempus rapuerunt, quod inquirendæ veritati impenderem. *Al.* Neque hæc etiam hora est huic disputationi idonea: properandum ad Præsidem: scis, vocatum Augustinum esse. Curo moneri, quod adsis. *Nebr.* Utinam iste sit æque impatiens ad seria, ut est ad nugas! *Aug.* Tamen si esset spes inveniendæ veritatis, horam unam, aut alteram rogarem te, Pater, ut impenderes dubiis, quibus angor. *Simp.* Libenter, si tamen hodie velis: nam cras redeundum est Mediolanum. *Aug.* Omnino hodie te audiam, & utar occasione, quam sibi Nebridius adeo lætam accidisse prædicavit, ut videatur sibi, post longam jactationem, jam prope a portu esse. *Simp.* Hodie tuus sum: quando me placet uti? *Aug.* Statim, cum rediero a Præside. *Simp.* Novum laborem imperabit Præses, neque tu verbo stabis. *Aug.* Quemcunque imperet, differam. Hodie optatissimus labor est, loqui tibi. *Nebr.* Sic places, Nempe commodare negotiis nos debemus, non tradere. *Simp.* Stygii Pharaonis inventio est, opprimere laboribus mancipia sua, ne tempus habeant, quo de modo liberandi se cogitent. Sic miseri in circuitu ambulant, & prœmium absoluti laboris est labor novus, mercesque finiti negotii, timor, ne aliud negotium non finiatur. Ita pereunt anni, & quid inferimus æternitati? *Aug.* Momentosa est quæstio, si quidem post hanc vitam expectanda est alia. *Simp.* Dubitat Augustinus, an immor-

(b) Prov. 21.

mortalis ſit anima? *Aug.* Timeo magis, quam credo. *Nebr.* Ecce redit in memoriam cogitatio, quam nuper ſuggerebam decumbenti ad mortem. *Aug.* Heu me! Pater! ſi anima vivit poſt mortem, & ego ex illo morbo obiiſſem, ubi eſſem? cæterum forte hæc ſunt terriculamenta excogitata, ut in officio vulgum contineant, *Simpl.* Forte autem ſunt veritates, quibus impune refragari non licet. *Aug.* Niſi demonſtres ad oculum, non credo. *Simpl.* Experiri mavis, quam credere? aut num exiſtimas, quod per hoc deſinant eſſe pœnæ, quia tu eſſe negas? Auguſtine, non auctoritate, non rationibus laborioſe quæſitis urgeo: tuum ingenium conſule: quæro, an demonſtrare poſſis, quod cum vita etiam anima deſinat? *Aug.* Non poſſum. *Simpl.* Dubitas igitur? *Aug.* Fluctuo in ambas partes. *Simpl.* Satis eſt. Jam igitur ſana ratio te obſtringit, ne in dubio tanti momenti, mores formes ad normam ſententiæ minus tutæ. *Aug.* Stringis, & intelligo, quid velis. Si credo, animam nunquam mori, nihil hæc fides nocere poteſt: ſi non credo iſta mihi infidelitas nihil poteſt prodeſſe, nocere poteſt æternum: nunquid hoc eſt, quod dicis? *Simpl.* Penetraſti præmiſſas: infer concluſionem. *Nebr.* Sapientis eſt, credere, patet hoc conſequi. *Aug.* Omnino videtur Intelligo me incidiſſe in virum, a quo ſperare remedium poſſim malo, quod premit. *Al.* Præſes prodit. *Aug.* Loquemur deinceps plura de his. *Simpl.* Sed hodie. *Aug.* Hodie, & ibit Alipius mecum. *Nebr.* Sic places. *Simpl.* Dona mihi has animas Deus! *Al.* Inveniſſe videris virum in Simpliciano, qualem deſcripſit Nebridius: nam incaluiſſe te cerno poſt frigus tam longum. *Aug.* Nondum, Alipi, nondum deſeruit nos patiens Deus, & ego abuſum patientiæ timeo. Certe periculum in mora jam video, quale hactenus nunquam: dubitare de omnibus nimis dubiam ſalutem facit.

SCE-

SCENA V.

Augustinus. Symmachus. Alipius.

SYmmachus. Augustine, scis, quanti te faciam. Memini, quæ mihi *de Discipulis tuis questus es sæpius*: (c) hodie remedium fero. *Aug.* Profecto gratiam magnam facies, optime Prætor: neque enim tolerabile est malum ultra. *Quos mores, cum studerem, meos esse nolui, perpeti cogor, cum doceo.* Carthagine juvenes erant importuni, immorigeri, impudentes, qui proinde sicut in Academiam veniebant nullius disciplinæ patientes, sic redibant ad suos sine scientia, sine conscientia, sine pecunia. Romæ, etsi modestiæ laudem aliquam mereantur, tamen in hoc peccant atrocius, quod *illis præ charitate pecuniæ, justitia vilis fit*: (d) quando enim tempus adest minerval promissum solvendi, repente dilabuntur, & perfide Doctorem destituunt. Odi serviles animas, nec fulgenti luto turpiter inhiantes dignas existimo, quibus labores meos impendam, utique nullo fructu, in solo sterili, & arenoso. *Symm.* Justa querela est: sed erit malo finis, si obsequiis, quæ præstitisti, hodie unum addideris, hodie tamen, nam cras sero facies, quod fieri velim. *Aug.* Audio, quid imperes. *Al.* Et ego sponsor sum, Domine, lentum in exequendo, quod jubes, Augustinum non fore. *Symm.* Neque facies sine fructu, si urges. Ecce geminam Epistolam. Hæc operam tuam exigit, ista proemium offert. Jam attende, quid velim. Petebam per litteras nuper ab Imperatore, ut eversam ab antecessore suo aram Deæ Victoriæ restitui sineret: sciebam; sed ita volebant Senatores, quorum multi, ut nosti, adhuc adhærent Religioni Majorum, & colunt plures Deos. Ego ita stupidus non sum, Augustine, ut numerum inter Deos admit-

(c) *L. 5. Conf. c. 8. & 12.* (d) *Ibidem.*

admittam: multo minus ita barbarus, ut cogere te velim ad propugnandam ſtultitiam, quam ipſe damno. Quam certus ſum dari Deum, qui hoc Univerſum gubernat: tam certus ſum, eſſe unum, cui non detur æqualis alter. *Aug*. Sana ratio, Prætor, non ſinit te aliter judicare. *Symm*. Sic eſt: nam, ſi plures æquales ſunt; aut perpetua ſint inter Deos bella, neceſſe eſt, aut unum alteri ſubjici: quorum neſcias, quid ſit abſurdius. *Al*. Sapienter, Domine, & ego gaudeo, te ſic ſentire. *Symm*. Interea res meæ poſtulant, ut ſentire me ſimulem cum Senatu, cujus exemplum hucusque adhuc pars major vulgi ſequitur, antiqui erroris retinens. Itaque placere volui: ideo ſuſcepi Patrocinium Deæ. Jam ſtupete audaciam Popæ unius. Contradixit precibus meis in aula nemo: non pauci etiam ſalubre conſilium, & utile Reipublicæ judicabant, ſi circa Religionem cuilibet relinqueretur libertas & ſentiendi, quod vellet, & profitendi, quam inter tam multas mallet. Unus Ambroſius, cui, neſcio, per quem ſuboluerat conſilium, ferream frontem oppoſuit, ſcripſit ad Cæſarem, & exemplar Epiſtolæ per ſuum Presbyterum miſit ad me. Acerba eſt, viri tamen urbani, ac ſibi moderantis. Cæterum ſuccumbere Mediolanenſi Præſuli urbis Romæ præfectum, moleſte fero; ferendum erit tamen, niſi tu properes, Auguſtine, eloquentiam eloquentia retundere, & hominis in aula auctoritatem ſolida confutatione opprimere. Cape epiſtolam, utere ingenio, artem, quam optes, adhibe, ſed hodie, nam feſtinatione eſt opus. Mandatum accipis glorioſum tibi; nempe enim adverſarium clariorem unquam duces in triumphum, niſi cum Ambroſium viceris. *Al*. Profecto, Auguſtine, non fuit occaſio alia jucunda magis, & idonea, ut oſtentes, qui ſis. *Symm*. Junge operam, ſi quid potes, Alipi, properate! mercedem uterque, quam volet, feret. *Aug*. Difficile opus imperas. Lego argumenta graviſſima, & facun-

facundiam virilem, quæ rebus magis intendit, quam verbis. Cum gigante pugnandum eſt mihi. *Symm.* Æque giganti exaggeras difficultatem, ut gratioſiorem mihi tuum laborem facias. Sed confide: erit pretium dignum operæ. Feſtina modo: hodie volo reſponſum legere.

SCENA VI.

Auguſtinus. Alipius.

A*Uguſtinus.* Tentabo vires. Alipi, ego neque iſtum virum intelligo, neque iſtud imperium amo. *Al.* Ego vero nolo tricari te: cito ſede, ſtude, ſcribe: de meis agitur, & tuis commodis. *Aug.* Alipi, totus a te abiiſti. In Africa unum veritatis, veritatis inveniendæ deſiderium fuit; nunc ſolius commodi, commodi, ac boni privati te cura habet. Unde mutatio? *Al.* Utique a te. Nam poſtquam de veritate invenienda deſperavi tecum, quid ſupereſt, ut quæram, niſi commodum, & bonum privatum? & tu ceſſas? rumpe moram, quæſo, Prætor urget. *Aug.* Feſtina lente. Non eſt laudabilior mora, quam quæ trahitur in decernendo malo, in quod nos toties præcipitat impetus, quem inanis pœnitentia ſequitur. *Al.* Nempe malum aliquod videtur tibi latere in hoc imperio? *Aug.* Proſpicio graviſſimum. Symmachus ita vult *uni Deo* ſervire, ut non offendat diabolum, quem colit in *pluribus*: a tali viro bonum fieri imperium credis? examinare talium mandata eſt neceſſe, ne obediendo homini, offendas Deum. *Al.* Hem! a quanto jam tempore vocem tam religioſam non audivi ex iſto ore! ſi omnia ſunt dubia, ut credis tu, quis jam de Deo te ſcrupulus angit? agere, quod libet, licet, quando eſt dubia obligatio legis. Aut, ſi etiam transgredimur legem, quid nocet ſcelus? pœnas præſentis vitæ etiam probiſſimi ferunt, & quæ narrantur

futuræ poſt vitam hane, dubiæ ſunt: cur timemus? *Aug.* Lo, queris eheu! ex meo ſenſu. Obſecro, quem a me induiſti mecum exue. An omnia ſint dubia, Alipi, hoc eſt dubium ſaltem, & hoc dubium tenet me, *ne ad Epicurum deficiam*: timeo enim, ne ſit verum, quod timeo, judicium, infernus, æternitas. Ecce! quo ſum prolapſus! in horrenda me abyſſo video: ah! porrige manum Deus! *Al.* Mirum! Auguſtine, nunquid a Simpliciano veniunt hi motus novi? *Aug.* Sic eſt, amice: o bone Deus, nondum odiſti me! ſpes nova naſcitur! inveniri veritas poteſt! *Al.* Differamus hanc curam, cras commodius indagabimus: hodie parendum eſt Præſidi. *Aug.* Hodie Simplicianus adeſt, cras abit: arripienda eſt capillis occaſio, toties dimiſſa ex manibus. Novum ſtimulum hæc Epiſtola admovet: nam qualem deſcripſit fama, hic Ambroſium lego. O ſi videre liceret virum, ſi colloqui! *Al.* Importuna hæc deſideria ſunt: ſine modo! nox de his conſilium dabit. Nunc Præſidi, Auguſtine, Præſidi eſt parendum: nam niſi reſponſum afferas, quid excuſabis? *Aug.* Occurret aliquid. A nocte ut expectem conſilium, non perſuades. Securius a Simpliciano requiro, an parere Præſidi liceat, & contra Ambroſium ſcribere. Nam, ſi non licet, certum eſt, non faciam. *Al.* A Simpliciano petis conſilium contra Ambroſium? quæ prudentia? *Aug.* Veritatis, Alipi, veritatis inveniendæ, uti nova ſpes, ita novum deſiderium eſt. Væ mihi, ſi rurſum differo urgentem affectum ſequi. *Al.* Quo trahis, ſequor te. Sed proſpicio, quid ſit futurum. Simplicianus utique prohibebit, & avertet a Præſide: ſi Præſes averſabitur ambos, ſpes noſtræ pereunt. *Aug.* Amicus Præſes, magis amica veritas. Toties, cum ſe obtulit, a me neglecta, ultro ſe offert iterum: iterum negligam? Simplicianus hodie plus, quam Præſes, terret. *Al.* Si ſpes eſt, inveniri poſſe, utique parendum eſt magis veritati, quam cuivis

vis Principi. *Aug.* Utique, quia beatum facere nullus me Princeps potest, neque eripere veritati contemptæ, si contumacem damnabit. *Al.* Sapienter. Sit igitur, tecum audio Simplicianum.

CHORUS.

Exhibetur secundum ad seriam Conversionem Medium, quod est *Timor Dei*, quo urgetur homo, ut manum operi sine *Procrastinatione* admoveat.

Timor *in persona Operarii.* Gratia. Fides.
Anthrophus. Quinque sensus *in persona Aucupum.*

Gratia. HÆc est domus, in qua voluit Dominus,
Ut esses operarius.
Rem tuam age strenue:
Ut evellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, Jer. 1.
Constitutus es *hodie.* Pulso iterum.
Fides. O Bona *Gratia*, ut ades in tempore,
Et tecum *Timorem* adducis!
Ad nugas Anthropus rediit,
Et *Seria*, quidquid opponat *Fides*, in crastinum rejicit.
Filii, tristem recreaturi parentem,
Instruxerunt aucupium:
Huic ille totum *hodie* addixit animum,
Et *cras*, ait, *cras* convertar ad Dominum.

 Gratia.

Gratia. Abſurdam audio vocem corvi,
Neſcio ſtulti magis, an impii!
Vah! homo temerarie!

Aria.

Offenſus Deus veniam
En! offert *hodie* :
Et dicis: *cras* accipiam,
Non placet hodie!
Ah! *cœli obſtupeſcite*, Jer. 2.
Et deſolamini!
Hæc vox: *non placet hodie!*
Eſt vox *mancipii!*

2.

Offenſo *reus* ſuggerit
Horam clementiæ!...
Peccator *Deo* ſtatuit
Momentum gratiæ!...
O *hominis* impietas!
O impudentia!
O *Numinis* benignitas!
O Patientia!

Sed perge, Fides, meum homini adventum nuntia,
Ad me evoca.

Fides. Si obfirmaverit januam, & nolit venire?
Timor. Vides hanc aſciam? pulſabimus fortius,
Ita, ut incipiant *ambæ aures tinnire.* Jer. 19.
Fides. Quod videbitur, facite. Ego aperio: (a)
Vos judicate, quid poſſit ſperari,
Et num ad vos audiendos Anthropus
Sit *hodie* bene diſpoſitus.

Timor

(a) Aperitur ſilva, in qua ſenſus ſuas delicias aucupantur.

Timor. Negotiosi sunt aucupes,
Et, quibus insidiantur, garrulæ volucres.
Fides. Has Homo inanis delicias capit.
Gratia. Imo, non capit; *capitur*: ita desipit...
Visus. Io! parata sunt retia, amites, area, Omnia.
Trepidate gens volucrum! canimus classicum.

Chorus quinque Sensuum.

Omnes. Eia venite
Blandæ aviculæ,
Nostræ deliciæ!
Venite!
Visus. Vis formæ amœna,
Auditus. Vox gratiis plena,
Gustus. Rostrum eburneum,
Collum mellificum,
Odoratus. Plumarum balsamum,
Tactus. Et lepor saltuum,
Visus, & auditus. Et caput ad pompam cristatum,
Gust. Odorat. Tact. Et corpus amoribus natum
Omnes. Amabiles faciunt vos!
Amamus! venite ad nos!
Eia venite!
Odoratus. Nobis vos dedite,
Gustus. Nihil metuite!
Tactus. Adsumus aucupes,
Non, non carnifices,
Omnes tres. Qui mactent, & jugulent vos.
Visus. Amare, vobiscum jocari,
Auditus. Vicissim a vobis amari,
Ambo. Hoc cupimus nos!
Omnes. Dedite vos!
Venite!

Gratia.

Gratia.	*Uſquequo parvuli diligitis infantiam?*	Prov. 1.
Anthrop.	Fallor! an audio Gratiam?	
Fides.	Adeſt, & petit reſponſum ad allatam nuper Epiſtolam.	
Anthrop.	Cras redeat: cras faciam audientiam.	
Gratia.	Ego autem hodie mihi faciam.	
	Timor, inania diſſipa gaudia!	
Timor.	Fugite! fugite! (b)	
5. *Senſus.*	Heu! heu! noſtræ deliciæ! ſiſtite!	
Anthrop.	Quis meis obſtrepit importunus conſiliis?	
Timor.	Tace homo indocilis!	
	Generatio incredula, & perverſa!	Matth. 17.
	Quousque ero vobiſcum? uſquequo patiar vos?	
Anthrop.	Prô! quæ voces ſuaviſſimas vox excipit horrida!	
Timor.	*Vox Domini in virtute!*	Pſal. 20.
	Vox Domini confringentis cedros, efferentes ſe in ſuperbia!	
	Vox Domini intercidentis flammam ignis,	
	Qui exarſit in concupiſcentia,	
	Vox Domini concutientis deſertum, ubi onager luxuriat!	
	Vox Domini præparantis cervos ad partum,	
	Ne, qui parturit, ſemper parturiat,	
	Et nunquam pariat.	
	Hæc dicit Dominus: *Hodie ſi vocem ejus audieritis*,	Pſal. 94.
	Nolite obdurare corda veſtra! nolite hodie!	

Aria.

Ecce! poſt navem everſam (c)
Et ſcelerum fluctibus merſam,
Cum undis pugnanti,
Cum morte luctanti,

Tabu-

(b) Comploſione manuum aves territæ fugiunt.

(c) *Vocavi, & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret.* Prov. 1. v. 24.

Tabulam *hodie*
Porrigit gratia;..
Hodie accipe!
Hodie enata!
Periisti, si audes jocari,
Et ipso clamare ex mari:
Porrige cras!

2.

Cras Gratia tibi illudet,
Cras aurem utramque illudet,
A longe cras stabit,
Et cor obdurabit.
Flebis, &: heu me!
Dices: o Gratia!
Hodie, hodie,
Ubi est tabula?...
Ridebit, & jam jam mergendo, (d)
Clamabit clamore horrendo:
Porrigam cras!

Anthrop. Ah! irascere, *irascere*!
Sed *a risu*, a risu tuo libera me, Domine!
Totis artubus trepido:
Quid sit agendum, consulite.

Gratia. Purganda est area,
Et exscindenda radicitus hæc scelerum latibula.
Hodie, hodie manum admove.

Anthrop. Heu me! unde incipiam? quando finiam?
Laborem imperatis difficillimum.
Faciam tamen, faciam, sed *modo non possum*.
Sinite paululum! *paululum*!

Gratia. Homo ignavissime!

Fides. Temerarie!

H *Timor.*

(d) *Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo.* Ibid. v. 26.

Timor.	Perdite!
Omnes tres.	Si *aliquando* cogitas facere,
Gratia.	*Quare non modo ?*
Tim. & Fid.	*Quare non hac hora?*
Omnes tres.	Quare non? *quare non?*
	Arioſa.
Anthropus.	Aſſuevi huic ſilvulæ: ...
	Radicitus exſcindere,
	Et *hodie*
	Eſt opus moleſtiſſimum!
Gratia, Fides, Timor.	Sed opus neceſſarium:
Anthropus.	Pro *tota* vita, *totum* me
	A loco hoc avellere,
	Et *hodie*
	Eſt arduum negotium!
Tres reliqui.	*Cras* erit magis arduum!
Anthropus.	Non poſſum *hodie*!
Tres reliqui.	*Cras* minus poteris.
Anthropus.	Rebellis repugnat natura!
Gratia.	*Cras* magis repugnabit!
Anthropus.	Amor obſtat, & ſenſuum cura!
Fides.	*Cras* fortius obſtabit:
Anthropus.	Quid dicent homines!
Timor.	*Cras* magis metues!
Anthropus.	In re tam ardua me vincere
	Non poſſum *hodie*!
Omnes tres.	Ah! potes *hodie*, & non vis:
	Cras voles, & non poteris.
Gratia.	Vince te! & ſaltem incipe!
Timor. *	Cape arma, tenta te!

Anthrop.

* aſciam porrigit.

Anthropus. Ah! *usum non habeo.* 1. Reg. 17.
Fides. *Aliquando* utendum est *necessario.*
Omnes tres. Quare non modo? quare non?
Gratia. Aggredere, ego adjuvo.
Anthropus. Domine! in tuo nomine! ...*
Fides. Vicimus! vicit se!

Aria.

Prima victoria
Nunquam est unica:
Trahet secundam,
Et plures post se.

2.

Semel qui vincit se,
Posse se vincere
Jam est convictus:
Major fit animus,
Repetit ictus,
Audetque sæpius
Aggredi se.

PUNCTUM II.

Procrastinatio quo duxerit.

SCENA. I.

Augustinus. Alipius. Nebridius.

Augustinus. Quid multa? Amici mei! erratum est, gravissime erratum! ita me convicit Ambrosius in istis litteris. Eo, & nuntio Præsidi, frustra me in confutationem incumbere: vicit Ambrosius, Veritas triumphat. *Nebr.* Et tu, Alipi, adhuc

H 2

* clauditur, dum asciam attollit.

adhuc immotus es in tanto motu? *Al.* Neſcio, quid magis ſtupeam, Auguſtini timorem, an Simpliciani conſilium. *Aug.* Ceſſabis utrumque mirari, cum iſtas litteras legeris. Cape, lege! veritas, veritas vultu terribili proſpicit, ſtrictoque ancipiti gladio minatur æternam mortem, ſi pergo tergum vertere, & dubiam viam ire. Hic metus juſtus utique compulit me, ne auderem exequi imperium Præſidis, donec Simplicianus probaret. *Al.* Probaſſe hoc non capio. Ego prohibiturum certo credidi: præter ſpem evenit, ut urgeret ipſe, & diceret: omnino, Auguſtine, obtempera Præſidi, feſtina, reſponſum ad Epiſtolam para. *Aug.* Idem mirabar tecum: nunc ex eventu laudo prudentiam magni Viri. *Nebr.* Providit, quod factum eſt, & cepit te hamo tuo. Nebridi, ajebat mihi, cum vos abiiſtis, & ego gemerem, novam moram a Præſide injici meis ſpebus, Nebridi, hæc mora promovet ſalutis conſilium. Auguſtinus uti tumet ſuperba æſtimatione ſui, ita diſputando vix patietur ſe vinci ab alio. Itaque diſputet ipſe ſecum, vincat ſe: ſic victus victor erit, & veritati ſe lubens dedet, lubens repetebat, lubens dedet ſe; nam quo intentius ſe impendet, ut inveniat argumenta, quibus confutet Ambroſium, eo profundius ingredietur in adyta veritatis, & repente admirabitur conſtitutum ſe in conſpectu Reginæ, quam credebat ultra mare abeſſe. *Aug.* Propheta fuit. Confutandi conatus cogebat penetrare intimius, quod legebam. O felix neceſſitas! oblata eſt veritas, ſplendida face coruſcans oculis animæ: adoravi, homagium præſtiti. Alipi, quod video, poteram videre pridem, & debuiſſem: affectata ignorantia fuit. Applicare conſiderationi me nolui, & ſerium conatum ex die in diem diſtuli: hæc me negligentia, hæc pigritia nunc male habet. *Al.* Corrigamus ergo hodie. Quis erit modus? *Aug.* Tangis punctum, quod nunc cruciat. Correctio iſta non eſt opus unius diei. Hodie Simpli-

Simplicianus adest, cras abit, & deserit ægrotum, quem cœpit affligere, ut sanet. Heu! cum potui, noli applicare me studio salutari, superbia obstante, quæ Magistrum non admisit, & prohibente libidine, quæ tenebras supra lucem amavit:nunc, cum volo, forte non potero, & quid deinde, amici, quid deinde fiet mecum? Prô! in quæ me mala mea pigritia præcipitavit, & infelix procrastinatio! iterum hodie aperit mihi oculos Deus, & video plura, quam in Africa videram. Me insensatum! post fabulas Manetis abjectas currebam bene! quis me fascinavit, ut sisterem cursum, imo rursum ex via deflecterem, ita ut facta sint posteriora pejora prioribus! *Nebr.* Procrastinatio omnino, procrastinatio sufflaminavit primum, inde protrusit in devia. *Aug.* In devia utique, mi Nebridi; nam in abysso me video, quæ profundior esse non posset. Respicio scalam, per quam descendi, & capere nequeo, quomodo descenderim sine horrore. *Al.* Nempe per gradus factum est iter a vix advertente, quo ires. *Aug.* Sic erat. Ardebat cor desideriis calidissimis ad bonum, ad veritatem: veritas ex Africa Romam traxit. Si indagassem cito, ubi lateat, jam invenissem, jam felix essem. Distulisse hanc curam, abjecisse fuit. Procrastinatio peperit frigus, ex frigore nata est desidia, ex desidia desperatio inveniendi verum, quod tædebat inquirere, ex desperatione contemptus docentium, inde confirmatio in vitæ licentia, futurorum incuria, & sensim sine sensu quidlibet audendi infelix temeritas. *Al.* Laudo lamenta tua, sed utilius negotium facimus, si consilia conferamus de reditu in viam bonam. *Aug.* Deliberate: ergo Præsidi refero meum de Epistola sensum. *Al.* Displicebis. *Nebr.* Nihil refert. Minus malum est contra Præsidem, quam contra veritatem pugnare. Nos interim intendamus oculum istis literis, ex quibus Augustino tanta spes venit, veritatem apud Ambrosium esse.

tholico, si subditis suis, etiamsi prohibere posset, cultum plurium Deorum permittat. Nam, inquit, cum inter tot sectas incertum sit, quaenam vere Deum verum Auctorem habeat, Ratio postulat, ut cuique pro modo ingenii liceat veritatem inquirere, & circa Religionem sentire, quod malit. *Nebr.* Alipi, hoc axioma est filia principii, quod nos tenemus: *omnia esse dubia.* Hem: quo ducimur? cum erit commodum, etiam adorabimus idola sine scrupulo. *Al.* Certe, si Symmachus verum dicit. Audi, quomodo se defendat: *nam denique*, ait, *cultus quicunque tendit in Deum tuum, & qui adorant plures, plura Nomina venerantur, non plures Dominos.* *Nebr.* Profecto callida defensio sceleris. Quid respondet Ambrosius? *Al.* Avide lego. Exclamat: *ecce! o magne Caesar, quam speciosis vestibus incedit ornata Impietas, ut simplices animas fallat! seriòne Symmachus unum esse Deum credit, aut simulat? si credit, cur aboleri nomina aegre fert, quibus fovetur error, & idololatria subsistit? Si autem simulat, malus est servus Deorum, quorum cultum profiteri non audet.* *Nebr.* Fortiter stringit. *Al.* Sequitur: *sed ego suspicor, hominem neutrum esse. Nam cum dicat, incertum videri, quae tot inter sectas vere Deum verum Auctorem habeat, opinor, eum se nulli addixisse, quod solent plures, non quod omnino negent, dari Deum, sed quod, quo cultu colendus sit, suspendant sententiam, &, ut ajunt, isti se disceptationi nolint miscere. Inde fit, ut indifferentes ad omnia, hodie Catholici, cras Ariani, postridie Manichaei, denique Ethnici sint, prout ratio temporum tulerit. Atque haec indifferentia, Princeps, Religio Prudentum vocatur, quod nomen superbum jam multos fefellit, ex illis maxime, qui videri volunt supra plebem non modice sapere.* *Nebr.* Alipi, non sentis, nos iterum pugni? *Al.* Nisi me stupidum credis, utique sentio. Sed profundius feriat, est necesse, ut doleat vulnus. *Nebr.* Perge *Al.* *Ego fateor, Auguste, prudentis esse, non cuilibet credere, & optime suspendi assensum, quando veritas requiri non potest. Sed, quae Religio a Deo praecepta sit, argumentis constat adeo manifestis, ut applican-*

plicantibus oculos mentis ad ſeriam conſiderationem, veritas occulta eſſe non poſſit. *Nebr.* Nunc arrigo aures. *Al.* Ego viſum intendo. *Circumſpiciat orbem Symmachus, percurrat provincias, interroget ex ſingulis Sectis aliquem: dic mihi, vir bone, cur tu colis Jovem? & tu, cur ſequeris Arium? Tu autem cur Maneti adhæres? reſpondebit alius: quia ſic natus ſum; alius, quia non habeo alibi, unde alar; alius, quia non decet me a fide Majorum deficere; denique alius dicet: neſcio, cur hoc potius credam, quam aliud, niſi, quod videatur Scriptura hoc potius loqui, quam aliud. Reſponſa ejusmodi quis non videt eſſe communia omnibus, & patrocinari cuilibet, atque adeo nulli? verum ad hominem Romano-Catholicum qui acceſſerit, audiet: Ego Catholice credo, quia prudenter dubitare non poſſum, quin iſta Religio ſit a Deo.* *Nebr.* Quid tu ſentis de hoc diſcurſu? *Al.* Sine, ut abſolvam. *Quidquid enim ab adverſariis objicitur, aut mendacium eſt, aut nullius ponderis: quæ autem tenent me in Eccleſia, Argumenta ſunt, quibus alia ſecta nulla poteſt uti pro ſe. Quæ enim eſt omnium, quæ ſuam originem ab Apoſtolis probat? cui tot Prophetiæ ſuffragantur? quam tot Martyres firmant, & tanta Doctrinæ primum, deinde morum ad Doctrinæ Regulam formatorum Sanctitas commendat? itaque ex Philoſophis etiamſi penitius inſpexerunt rationes, propter quas credimus, nemo eſt, qui non fateatur, fidem noſtram eſſe fidem prudentem: ſequitur, Auguſte, non eſſe aliam, præter Catholicam, quæ mereatur Religio Prudentum vocari.* *Nebr.* Alipi, quid opponimus? *Al.* Solida videtur concluſio. Examinemus ex Dialecticæ regulis. In formam redigo: *Sola fides prudens poteſt habere auctorem Deum.* *Nebr.* Certum eſt; nam qui rationem homini dedit, haud dubie poſtulat, ut in colendo ſe ratione utamur. *Al.* Atqui *ſola fides Catholica eſt fides prudens.* *Nebr.* Rurſus certum, quia *ſola* pro ſe habet rationes nulli alteri *communes.* *Al. Sola igitur fides Catholica habet Deum auctorem.* Concluſio eſt manifeſta, & video corollaria ſequi, quæ nos omnino jugulant. Ergo quæ docet fides Catholica

lica, vera sunt, & contradicere scelus est: hoc primum. *Nebr.* Certissime, quia contradicitur auctori Deo, & summa Veritas spernitur. *Al.* Sequitur, non esse liberum amplecti fidem quamlibet. *Nebr.* Etiam patet; nam cum quævis alia in multis contraria Catholicæ sit, necesse est, contrariam etiam Deo esse. *Al.* Præterea infero, imprudenter agere, quisquis in fide contraria hæret. *Nebr.* Utique, quia temerarie pergit ire viam, de qua dubitare prudenter non potest, quin a Deo abducat. *Al.* Denique concludo, teneri obligatione gravi ad inquirendam veritatem, cuicunque de sua fide prudens dubium incidit. *Nebr.* Et nos negleximus! & adhuc negligemus? *Al.* Finit Ambrosius: *Itaque ne Symmachi preces audias, Magne Cæsar, Conscientia obstat, & Officii ratio: una Religio Deum habet auctorem, una habeat Cæsarem Protectorem: potestate abuteris, si uteris in favorem hominum, qui Deo injuriam faciunt, freti gratia, qua per te licet, ut faciant.* Virum invenimus, qui docere veritatem potest! *Nebr.* Virum magnum, & dignum, cujus Augustinus discipulus sit. Hæc dies, Alipi, finem tot procrastinationibus faciat: incipiamus Catechumeni esse, & nos instructioni submittere. *Al.* Opportune ingrederis, Pater, nam o quanta sunt, quæ narrabimus tibi!

SCENA III.

Simplicianus. Alipius. Nebridius.

SImplicianus. Ego responsum a Præside postulo, quod ad Ambrosium referam. Quid Augustinus contra Episcopum scripserit, vos mihi narrate. *Nebr.* Imo evenit, quod dixeras. Vario, fortique motu concussum est pectus legentis Epistolam, & cum quocunque se verteret, occurreret nihil, quod oppo-

neret ſolide, erubuit confuſa ſuperbia, quæ ipſum ſibi adverſum quoscunque invincibilem mentita huc usque fuerat. *Al.* Illuxit radius ambulanti in tenebris, ac inſtar fulguris repente detexit periculum, in quod ibat infelix, jam in margine terribilis præcipitii ſtans. Ego cum ipſo video abyſſum, cui nos proxime ignari admovimus; retraho pedem: intelligo, nimis vicinum exitio eſſe, qui de omnibus dubitat. Poteſt, poteſt inveniri veritas, & inquiremus pariter labore novo. *Simpl.* Non erit opus magno, ſed celeri. Nova dilatio novas difficultates objiciet, quas fortaſſe minus ſuperabitis, quam illas, quæ hactenus tenuerunt. Hodie circumſpicite Directorem, qui poſſit, & velit viam monſtrare. *Nebr.* Qualem eſſe vis, & quas dotes requiris? *Simpl.* Duos oculos, Doctrinam, & Sanctitatem. Qui doctus eſt, & parum ſanctus, ſæpe fallit: qui ſanctus, & parum doctus, facile fallitur. *Nebr.* Difficiles conditiones ſunt, quas in multis conjunctas vix reperies: non enim paſſim Ambroſii, & Simpliciani occurrunt. *Al.* Si non occurrunt, qui ducant, opinor, hominem litteratum poſſe ſibimet ſufficere, ſi impendat ſe ſedulo in curam ſalutis. *Simpl.* Bene addis, ſi impendat ſe ſedulo. Nam, quotusquisque eſt ex Litteratis, qui impendat ſe ſedulo, niſi ſit, qui dirigat, & qui urgeat? Alipi, Chriſtus, quem omnes colimus, Paſtori bono ſe comparat. Qualis ſit ipſe, poterat per alias ſimilitudines explicare: ſed quales eſſe cupiat nos, vix aliud ſymbolum clarius explicat. Paſtor & Ovis correlativa ſunt: ſi igitur Paſtor eſt Chriſtus, vult, ut nos ſimus oves. Laudo in ovibus innocentiam, ſimplicitatem, patientiam, ſed, quod Chriſtus exigit, ſubjectio eſt, & patientia directionis: *Vocem meam audient.* * *Al.* Si Chriſtus adhuc per ſe paſceret oves, quis ſe nollet ejus directioni ſubmittere? Sed quando jam per Miniſtros paſcit, cur non eximas Litteratos

* *Joan.* 10.

teratos? Rudes, quid credere, fugere, facere debeant, necesse est, doceri ab aliis, & moneri, ut agant. Qui autem ætatem triverunt in litteris, cur non ipsi Magistri esse queant, si velint? *Nebr.* Alipi, miror, te hoc disputare. Scis, quid propter negligentiam Magistri nobis, & ipsi Augustino contigerit? *Simpl.* Sic Deus castigat superbiam Doctorum, quos scientia inflat. Ecce Alipi, Doctorum pars magna meris speculationibus vacat: maxima impendit se praxibus, sed ad salutem servientibus nihil. Est Philosophus, qui intervalla stellarum metitur; qua via ipse supra stellas se evehat, nunquam cogitat. Est Medicus, qui corporum morbis etiam desperatissimis remedium affert, animæ suæ periculum ne sentit quidem. Est Jurisperitus, qui quam eloquenter pro aliis dicit, tam misere pro se obmutesceret, si hodie citaretur ad Judicem Deum. Quod si ponas virum, qui etiam sciat utilia ad salutem, nunquid hominem ponis, quem & intellectus fallere potest, & cui saltem memoria sit labilis, & voluntas certe æque ut aliorum hominum ad malum prona, subjecta tædiis, languori, pusillanimitati, inconstantiæ, ac innumeris malis, quibus non per scientiam, sed per consilium adhiberi medicina debet. Unde vero consilium? tuam ipse prudentiam consule. Nisi ab omnium recte Sapientium sententia discrepas, dices, certum esse, quod nemo sibi consulat minus, quam qui in magni momenti negotio neminem consulit, præter se. *Al.* Potenter peroras. Sed, quid faciam, si Director idoneus non se offerat, etsi velim? *Simpl.* Orandus est Deus, ut prospiciat. Dei ordinatio est, volentis, ut homo dirigatur per hominem: hominis oratio facit, ut mittat idoneum, id quod Deus eo libentius faciet, quo gratior victoria est, qua videt vinci superbiam, quæ a tali submissione abhorret.

SCENA IV.

Personæ omnes.

S*Ymmachus.* * Adest ipse Simplicianus. Responsum expectas ad Epistolam Episcopi tui? vivum habe. Mediolanenses Doctorem Rhetoricæ a me petierunt: Augustinum do vobis; respondebit Ambrosio præsens, quod hodie distulit. Hic vir, hic est, qui retundet superbiam viri in sua facundia se jactantis, velut parem non habeat. Alipi, sicut amici estis, ita adjungo te illis: locus in curia Mediolani vacat, occupabis. Decretum accipe. *Al.* Gratiam tibi faciat Deus pro ista gratia, Prætor: ego faciam, ut te non pœniteat datæ. *Symm.* Uterque suo munere fungatur strenue. Cogitate, quanto Cæsari serviatis, neque permittite, ut vobis Episcopus imperet. *Simpl.* Domine, etiam Ambrosius Aulæ Leges, Aulicus ipse perdidicit: distinguere scit, quid intersit inter Ecclesiasticam potestatem, atque Politicam: non est periculum, ut se immisceat negotiis vestris, nisi immisceatis vos suis. *Symm.* Audis, Augustine, ad quos te homines mittam? audaces, insolentes, gratia Cæsaris tumidos, & scientiæ opinione inflatos? sume spiritus dignos te, & tanquam leo inter catulos, imbelles latratus sperne. Mediolanum do tibi, campum gloriæ, ubi te efferas triumphator Ambrosii, quem si viceris, attigisti verticem laudis, ad quam aspiras. *Aug.* Optime Prætor, quam de me concepisti, fiducia, vereor, ne te fallat. Audivi, quantus sit vir, contra quem est agendum. Non deest ad pugnam animus, spes victoriæ deest. *Nebr.* * Quid iterum audio? cum Ambrosio etiam pugnabit iste? *Symm.* Ego te, & Ambrosium novi, nihil metue: fama facit; majorem vero victorem gloria æterna manet. Vale.

SCE-

* tacite.

SCENA V.

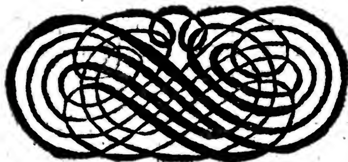
Omnes, præter Symmachum.

S*Implicianus*. Hoc agitur, ut inimicum Auguſtinum Ambroſio feram? hæc eſt, Nebridi, fides tua, hæc ſpes, quam feciſti? infelix! quid igitur reſpondere ad Epiſtolam potes? eja! hiſce ſaltem! *Al* * Quid eſt? etiam me fefelliſti fiducia vana, velut apud Ambroſium invenienda ſit veritas? *Nebr*. Pater, iſtos Prætor novi muneris honore ſibi devinxit: ite vani, ite miſeri, quieſcite, gaudete in veſtris gaudiis: meum gaudium eſt, inquirere veritatem. *Aug*. Præter ſpem oblata conditio eſt Rhetoricæ Mediolanenſis: num acceptando malum feci, Pater? *Simpl*. Nullum. Sed nempe qui ante de veritate reperienda deſperaveras, nunc etiam impugnabis repertam, hoc malum eſt, hoc peccatum in Spiritum ſanctum! Hypocrita! ſic te iſta Epiſtola commovit? *Aug*. Tu iraſceris mihi; mereor diu: ſed hodie non reſpondeo. Divinam Providentiam adoro, quæ ſic votis velificata eſt meis. *Nebr*. Quæ vota jactas? utique vanitatis, jactantiæ, gloriæ? tale tu tibi theatrum Mediolani gratularis! *Aug*. Etiam tu erras, ego invito vos ad Numen adorandum, quod proſtat in iſta Aula: venite mecum. *Al*. Quid enim poſtulas? ad idolum nos duces? *Aug*. Inter media Idola neglectam unam vidi Imaginem Providentiæ: hanc adoro. Ingredere, Simpliciane, judica, num male agam. ** Ecce hic Oculus in me reſpexit: etiam cum tergum verterem. O Ocule miſericors! Ocule clemens, unde hoc merui! *Simpl*. Niſi nos decipis, narra, quid velis. *Aug*. Alipi, Nebridi, vos eſtis teſtes, quantis deſideriis, cum legi Epiſtolam, exarſerim ad videndum Ambroſium. Rediit ſpes, & cum ſpe cupido inveniendæ veritatis. Intro-

* ad Nebridium. ** exhibetur divinus Oculus.

tro ad Præsidem, narro, quam possem invenire nihil, quod Ambrosio confutando serviret. Ille (stupete hic bonum Numen) ille tædio ex discipulis concepto, de quibus questus fueram, affici me interpretatus, ut solaretur, & animaret: nihil refert, inquit, quod Romæ non fecisti, Mediolani, ut opinor, præstabis. Simul decretum porrigit, officii proventum, & decus laudat, adversus Ambrosium concitat. *Simpl.* Et quid tu? *Aug.* Quid facerem? politice cum Politico egi: spopondi facturum, quod possem. *Nebr.* Et quid facies? *Aug.* Quod facere nisi difficillime, nunquam potuissem, nunc gaudens facio: eo Mediolanum, ut ibi Ambrosio fruar. *Simpl.* Siste modo: dic, quo animo ibis: ut disputes? ut vincas? ut jactes te? *Aug.* Ut discam veritatem, Ambrosium Magistrum cupio. *Nebr.* Hæc vox est bona! *Al.* Hæc facit bonum! *Simpl.* Et sanctum facit, si, quod dixisti, cito facis. Eja cito!

O. A. M. D. G.

MEDI-

MEDITATIO III.

AUGUSTINI LUCTA ANTE CONVERSIONEM.

ARGUMENTUM.

Concionis S. Ambrosii, & frequentior conversationum Simpliciano jam id effecerant in Augustino, ut intelligeret, fidem Romanam solam ad salutem prodesse. Quo minus tamen se illi per Baptismum statim post cognitam veritatem adjungeret, difficultas obstitit, quam vitium carnis objecit, diuturna consuetudine roboratum, & ante dignam Sacramenti susceptionem utique damnandum, *verique doloris, ac serii propositi* exercitio sollicite execrandum, id quod tunc Augustinus impossibile factu sibi esse credebat, scilicet metienti se ex viribus suis, & de viribus Gratiæ adhuc diffidenti. Videatur *liber octavus Confessionum*, ex quo desumpta est hodiernæ nostræ Meditationis

Materia: Augustini difficilis lucta contra pravam consuetudinem.

Puncta duo: Primum, Lucta cum Intellectu,
Secundum, Lucta cum Voluntate.

Fructus: Correctio *voluntatis infirmæ*, & novæ vitæ difficultates metuentis.

Propo-

Propositum. Obfirmare se contra quemcunque laborem in morum correctione subeundum, & *in specie* animare se per fortem Spem in Dei gratia, ejusque opem oratione *seria*, *&* *fervente* implorare, qua qui utitur, testatur Deo, quod, si nondum vere doleat de suis peccatis, saltem doleat, se nondum dolere, atque ita disponitur, ut recipiat gratiam, sine qua dolor est nullus.

PERSONÆ.

S. Simplicianus.
S. Augustinus.
Alipius.
Nebridius Augustino Familiaris.
Navigius, ejusdem Frater.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem. (a)

Anima meditans. Angelus explicans.

Anima. O Miserrima miseria!
Condite radios aurea sidera!
Pereat dies, in qua natus sum!
Et nox, in qua dictum est, conceptus est homo! Job. 3.
Heu! homo infelicissimus,
Destinatus æternis ignibus!

Ariæ.

(a) Exhibetur Cœlum stellis coruscans.

Aria.

O cœlum,
Quot ſtellis illuſtratum,
Tot fruſtra deſideriis
A me deſideratum!
Actum eſt! perii!
Excidi ſpe!
Sperent te alii:
Actum eſt de me!
Rupes liqueſcite!
Silvæ miſereſcite!...
Nunquam videbo te
Patria dulciſſima,
Terra beatiſſima!
Heu me!

Angelus. Quæ audio lamenta? quos gemitus?
Anima. Recede, bone Angele, recede a me,
Quia receſſit a me Dominus.
Angelus. Quid ita? nunquid expugnata eſt *pigritia*,
Abrupta *procraſtinatio*, incepta Converſio?
Anima. Incepta eſt: quid profuit,
Iterum tentata ſum.
Angelus. *Vita eſt militia.* Pugnaſti? Job. 7.
Anima. Pugnavi, & vici ſemel, ac iterum.
Sed rediit vexatio!... perdita ſum!
Angelus. Anima miſera!... non tamen perdita.
Erige animum Chariſſima!
Adhuc video Cœlum tibi propitium.
Bonus eſt Dominus.
Anima. Bonus Ipſum diligentibus, non mihi!..
Rumpere cor, dolore rumpere!
Angelus. Moderare triſtitiam! ſuſpice!

Aria.

Nullus micat in Cœlo Cometa,
Mali tibi inſtantis Propheta:
Placida ſidera
Certa ſunt Symbola
Non tonantis, ſed donantis
Tua tibi ſcelera.

2.

Nemo pejus, & ſtultius errat,
Quam qui, *cum peccavit*, deſperat:
Antea metue
Deum Offendere:
Poſt patratum jam peccatum
Spes medelæ eſt a *Spe.*

Anima. Eſtne poſſibile, ut Deus in gratiam recipiat me,
Toties relapſam, toties fœdifragam!

Angelus *Fornicata es cum amatoribus multis*, Jer 3.
Tamen revertere dicit Dominus, & ego ſuſcipiam te.

Anima. O verba plena dulcedine! revertar igitur,
O Deus, iterum revertar ad te,
Sed quid jam jubes facere,
Ne rurſum ſuccumbam in novo certamine?

Angelus. Vi pravæ conſuetudinis
Facta eſt tibi voluntas inconſtans, & *debilis.*
Huic malo feret remedium,
Quod Auguſtino Ambroſius dedit conſilium:
Tota Converſio innititur uni Principio:
Ne ſis puſillanimis.
Conſidera, applica.

Anima. Volentem Deus adjuva.

Aria-

Aria.

Animæ. Confuſa pudore,
Et novæ malitiæ
Tremens horrore,
Angelus. Non tamen ſine Spe,
Ambo. O Deus coram te,
En anima proſternit ſe!
Proſtratam reſpice!

2.

Angelus. Confirma labantem,
Da fortem animum!
Anima. Metu trepidantem
Suſtenta ſpiritum!
Ambo. Dabis Victoriam,
Anima. Si des, ut pugnam ſtrenuam
Pugnare *audeam*,
Si des, *ut audeam*,
Ambo. Dabis victoriam.

MEDITATIONIS II.

De Lucta Augustini

PUNCTUM I.

Lucta cum intellectu.

SCENA. I.

Alipius. *Augustinus.*

ALipius. Impatientem me facis. Nam, quæ sunt istæ aliæ ex aliis moræ? jam Pascha imminet, & cæteri Catechumeni certatim Baptismum expetunt, multisque modis ad recipiendam Sacramenti gratiam præparantur: tu, post auditum Ambrosium, post dubia de fide soluta, post detecta; quibus Romanam Ecclesiam vilem nobis Hæretici fecerant, mendacia, denique post inventam, quam terra, marique inquisivimus, post inventam cum incredibili gaudio veritatem unius fidei, cessas adhuc lentus, & novas difficultates objicis? Homo temerarie! mihi tua amicitia nocet: rumpatur! accedo Episcopum, & inter baptismi Candidatos me scribi rogo. *Aug.* Non impedio. Tibi baptismus gratiam, mihi exitium ferret, si nunc susciperem. Justa est causa moræ: culpam imputa Simpliciano. Heri aderat, & quousque progressus essem in Doctrina fidei, examinabat. Credis, aiebat, Deum unum, & trinum? Credo, inquam, etsi non capio. Credis, urget ille, Dei Filium pro te passum, ac mortuum esse? Credo, & adoro amorem. Credis, post hanc vitam superesse aliam, aut æternum felicem, aut æternum miseram? etiam hoc credo, respondi: imo postquam credo, Dei filium *animæ causa* mortem oppetiisse, stulta est dubitatio, an anima sit immortalis. Non potuit Mercator Sapiens infini-

infinitum pretium expendere, ut vitam mihi emeret, *quæ habeat finem. Al.* Convincens ratiocinatio eſt. *Aug.* Perrexit: credis, ad vitam illam beatam unam eſſe viam, ex Eccleſia Chriſti? Aſſentior iterum, dixi, nam verba Chriſti convincunt: (a) *Qui non crediderit, condemnabitur.* Inſtat ipſe: credis, Eccleſiam Chriſti non eſſe aliam, præter Romanam? Credo, aio, neque poſſum prudenter dubitare, cum nulla ſit alia, quæ ſuam a Chriſto probare originem poſſit. Quærit amplius: credis, quod, quæ ſemel Eccleſia Chriſti fuit, nunquam potuerit a doctrina Chriſti deficere, & errare? affirmo, & palpo manibus, dicebam, quod, ſi, Eccleſia Chriſti in ſua doctrina vel *in uno articulo* contradicere doctrinæ Chriſti poſſet, & errare: neceſſario conſequatur, errare eam poſſe *in quolibet alio*, atque adeo incertam eſſe omnem Scripturam, incertam omnem interpretationem, incertam omnem traditionem, *dubia omnia*, ceſſareque omnem obligationem credendi. *Al.* Haud dubie: nemo enim tenetur credere id, de quo eſt dubium, an Chriſtus docuerit: & Ipſe *aut non potuit* nos obligare ad credendum doctrinæ ſuæ, *aut debuit* interpretem ſuum, qui eſt Eccleſia, infallibilem reddere. *Aug.* Nempe ſicut Prophetas, & Apoſtolos reddidit. Itaque, quid vis amplius, exclamo tandem: *credo omnia, quæ credit Eccleſia Romana*, quid me prohibet baptizari? *Al.* Ah! & hodie rurſum a baptiſmo abhorres? quæ levitas! quæ inconſtantia! *Aug.* Audi, quæſo! callide huc me Simplicianus deduxerat. Mox ut audivit confeſſionem fidei tam plenam, & abſolutam, protrahit Biblia de ſinu, explicat, legit textum ex Epiſtola prima Pauli ad Corinthios capite ſexto: en habes. *Al. Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis ſervientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei poſſidebunt. Aug.* Attonuit me iſta lectio, & obmutui: videbam enim, in anguſtias me eſſe reda-

(a) *Marc.* 16.

ꝺum, unde non foret exitus. *Al.* Et quid hic Presbyter? nam debebat premere. *Aug.* Spatium respirandi non dedit. Credis hoc, Augustine, credis hoc? ingeminabat. Ego, qui sine repugnantia dixeram: *credo omnia, quæ credit Ecclesia Romana*, nunc hæsitabam. Ipse vero: Epistola Pauli est, inquit, Epistola Canonica, Verbum Dei est: ita docet Romana Ecclesia: credis? *Al.* Revocasti professionem? *Aug.* Haud equidem, sed cum suspirio: difficilis Articulus est! dixi. Et Simplicianus, vah, intulit, nonne multo difficiliores Articulos credis? Deum in una natura Trinum, Filium Dei occisum, animam immortalem: & dubitas, an rapaces, an adulteri, an fures, an idolorum cultores excludendi sint a Regno Dei? Respondi: de istis admitto; merentur enim excludi a Societate beatæ vitæ: de fornicariis, Pater, nimis severa videtur Pauli sententia. Tum ille iratus: Pauli sententia, inquit, est Dei sententia, & tu nempe corriges Judicium Dei? Deo fornicarii videntur digni æterna pœna, Augustino videntur: quis errat? Terribilis interrogatio fuit, ad quam Simplicianus responsum non expectavit, sed negans me esse dispositum ad recipiendam Baptismi gratiam proripuit se, postremum hoc admonens, ut *per piam affectionem* inclinarem me studiose ad fidem Divino Verbo *sine exceptione* præstandam. Hoc opus nunc molior, opus arduum, ut captivem intellectum in obsequium hujus articuli: *fornicarii Regnum Dei non possidebunt.* *Al.* Ah! me tædet ista toties ex te audire. Nam quousque!.. *Aug.* Còndono hanc impatientiam innocentiæ tuæ! abi, ora pro me.

SCENA II.

Alipius. *Nebridius.*

ALipius. Et, quæ est demum pertinacia, si ista non est!. Opportunus ades, Nebridi, nam ego meis questibus non invenio

venio modum. *Nebr.* Heu me! iterum vana ſpe nos Auguſtinus deluſit? non ibit nobiſcum ad Præſulem, ut pro Baptiſmi gratia ſupplicet? *Al.* Heri promiſſa, avolarunt cum verbis. Ergo nihil ſpero de viro tam vario, & mihi hæc amicitia quo magis protrahitur, hoc magis eſt noxia *Nebr.* Inventa eſt veritas, quid amplius quærimus? etiam ſine Auguſtino nos Ambroſius recipit. Eamus, petamus Baptiſmum ſoli! forte exemplum noſtrum fortius, quam verba trahent: certe conſulimus nobis, & a periculoſa procraſtinatione cavemus. *Al.* Prope abſum, ut perſuadear. Timeo ſane, ne per moram novam incidam in malum antiquum, quod me Romæ vix non oppreſſit. Nebridi, ingenium viri, eruditio, & Sapientiæ ſtudium me in Africa ipſi conjunxit, quo fructu? (b) *Auctoritate ſua* in hæreſin Manetis me traxit. Evaſi ex hoc Labyrintho ipſius opera, qui ſeduxerat: quid tum? idem iterum in tetriorem voraginem me præcipitem dedit. Romæ, quam magnum deſiderium veritatis advenientibus fuit, tam cito per procraſtinationem defecit, quam excepit deſperatio inveniendæ. Inde quam ad alia omnia quærenda uterque effuſi ſimus, tu noſti, amice, & deploraſti. Nihil minus agentes tamen, bonus Deus Mediolanum miſit: ſubiit nova ſpes, novaque cupido veritatis: inventa eſt. Quid juvat? ſentio fatale frigus, quod ex iſta converſatione ſe propagat in me. Quæ deſiderata delectabat tantopere, jam reperta vix afficit veritas. Voluptas plus agit, nempe cujus ſicut experientiam nullam habeo, ita iſte mihi curioſitatem excitat tam vehementer, (c) *ut vix me teneam, ne experiar.* Vides, in quanto periculo ſim. *Nebr.* Profecto tempus eſt, ut eripias te. Audiamus Simpliciani conſilium. Ut ades in tempore, Pater! opera eſt opus tua, ut ſoleris Alipium.

SCE-

(b) *L.* 6. *Conf. c.* 7. (c) *L.* 6. *Conf. c.* 12.

SCENA III.

Simplicianus. Alipius. Nebridius.

Simplicianus. Ego adsum, ut Augustinó impendam, ficut heri addixi. Postquam ille meæ se directioni submisit,ut filium diligo. & bona spe ago. Non eadem vos solatur, nunc maxime, postquam veritati porrexit herbam, se victum fassus? *Al.* Nos suscipe, quæso, istum abdica: dedecori tibi est nomen Patris de filio tali. *Simpl.* Hoc Deus, hoc Ambrosius nolit, qui animam hanc nobilem tradidit curæ meæ. *Nebr.* Scilicet ne operam perdas, & oleum, hic noster est timor. *Simpl.* De me timete, de Deo sperate. Nihil est Deo difficile. *Al.* Sed qui nolentem non cogit, tandem deserit. *Simpl.* Sic est. Non omnibus exhibet Deus longam patientiam: misericors in aliis, in aliis severus est, nunquam injurius. In Augustino, ut apparet, longanimis est: divitas suæ bonitatis si vult in ipso ostendere, eia, cooperemur alacriter, & non deficiamus. Me, de quibus narrastis mihi,lacrymæMonicæin fiduciam erigunt: cum Presbytero Africano judico: *ut filius tantarum lacrymarum pereat, non potest fieri.* *Al.* Credo, nisi tamen obstinate perire velit. *Simpl.* Etiam obstinatio morbus est. Expectandus est motus aquæ, & cum descenderit Angelus, mittendus in piscinam æger, ut sanus fiat. Felix, qui hominem habet juvantem se, quando *de ordinaria lege* non aliter hominem juvare, nisi per hominem statuit Deus. Amici, vos de Augustino nimis abjecte sentitis. Nondum fecit totum, quod ad conversionem requiritur, sed neque nihil fecit. Manichæos deseruit, ab Academicis discessit, fervore novo in veritatis inquisitionem incubuit, vicit superbiam, Catechumeni gradum suscepit, denique Directorem admisit, cui conscientiam credat, quem in dubiis consulat, a

quo

quo solatium admittat in difficultatibus, quæ se objicere melioora cogitantibus solent. Quid? hæc omnia qui fecit, parum, aut nihil fecisse vobis videtur? *Nebr.* Quid juvat, se submisisse tibi, si nihil obediat? *Al.* Ego, Pater, artem dirigendi animas non intelligo. Agendum tamen aiunt, quod Medici agunt, qui si plura remedia sine effectu adhibuerint ægroto, ne tempus, & famam perdant, dicunt: (d) *curavimus Babylonem, & non est sanata: derelinquamus eam!* & laborem ad alios utilius transferunt. *Simpl.* Omnino, si spes frugis est nulla, probo, quod dicis; neque enim Sapientis est littus arare. Sed hoc tu de illis loquere, qui nulli Directori se credunt, sibi solis sapientes, quod stultorum est proprium. Isti enim, vel, quod ægrotent, non sciunt, vel amant morbum, & nolunt sanari; secus de Medico quærerent. At, qui curam sui a viro idoneo suscipi cupiunt, digni sunt, ut cum cura curentur. Mihi ille Pastor non placet, qui, postquam ovis aberrans ad primos clamores non redit, mox abjicit animum, & cessat officio fungi. Si Pastor vult esse, laborem non fugiat, fugitivam persequatur, perditam per montes & valles requirat, relictis etiam nonaginta novem aliis, quibus non opus est cura tam anxia. Quodsi persequi fugientem decet, quanto diligentius occurrendum est stanti, & dubitanti de via? qui statim deserit animam, quæ directionem non sequitur, superbus est, & credit, animæ correctionem opus esse suum, non Dei: aut, si Dei esse credit, cur retrahit ab aratro manum, priusquam sciat, decrevisse Deum, nec pluvia, nec rore ultra rigare terram, huc usque frugiferam nihil? Nostrum est, quicunque animarum curam suscepimus, nostrum est removere *lapidem a sepulchro*: id postquam fecimus, si non continuo surrexerit mortuus, num ideo reponendum est saxum loco? abeundum a tumulo? Imo patienter expectare debemus, donec ei, qui jussit lapidem tollere, placeat inclamare

(d) Jer. 51.

cadaveri voce omnipotenti: *Lazare*, *veni foras*! frustra Spiritui tempus determinamus: quando vult, spirat, & non est utilis animabus Director, impatiens moræ. *Nebr.* Laudo zelum, & fiduciam zeli. Sed hoc, Pater, non capimus nos, quod sperare bene de illo possis, qui de se ipso jam desperavit. *Al.* Negat Augustinus (tu scis) negat, se posse credere, quod fornicarii a regno cœlorum sint excludendi: negat, quod carnis vitium sit flagitium grave: negat denique, se posse caste vivere, nisi misere: quid sic persuaso suadebis? *Simpl.* Ecce hic ipse lapis est, quem jubet Dominus, ut removeam ab ostio monumenti: laborabo, ut ab intellectu incipiam, & convincam, quod possit. *Al.* Nihil afferes, quod non jam attulimus: disputando Augustinus non vincitur facile: propria magnis ingeniis est pertinacia, tunc minime expugnabilis, cum amant errorem. *Simpl.* Disputando non cupio vincere, rogando vincam. *Nebr.* Quid rogabis: *Simpl.* Ut hebdomadam saltem unam experiri velit, quid possit. *Al.* Hebdomadam unam caste vivere, quid hoc prosit? *Simpl.* Plurimum. Nam post hebdomadam redibo, & rogabo, ut alteram, ut tertiam, ut quartam adjiciat. *Nebr.* Etiam hoc parum est. *Simpl.* Minime. Nam, uti magnis ingeniis molestum est ab aliis de errore convinci, ita jucundum est, convinci a se; experimentum in Augustino jam a me Romæ factum meministis. Jam quid putatis? Si hebdomadam unam, si alteram, & tertiam castus vixerit Augustinus, nunquid propria convictus experientia intelliget, se errasse? *Al.* Prudenter, Pater, & ad solatium mihi: respirat spes mea, si tamen hoc saltem impetres hodie, ut hebdomadam unam promittat. *Nebr.* Lentum remedium affers. Si tamen Deus expectat patiens istam moram, decet, Alipi, ut patiamur & nos, quod corrigere modo non possumus. Pater, aggredere sanctum negotium. *Simpl.* Quid agit? *Al.* Secum disputat, an credendum sit Paulo, fornicariis cœlum claudenti. *Simpl.* Laudetur

Deus

Deus! Augustinus signa bonæ indolis, & animi haud sane penitus corrupti habet. Si abjecisset Paulum, si negasset oculos textui, si occurrentem memoriæ, instar blasphemæ cogitationis excluderet, tum vero male de viro sentirem: nunc hæc inquies, hoc studium inveniendi, quid opponat, judico, indicium esse mentis aversantis in peccato malitiam, & tantum fragilitatem excusare contendentis. Cum intellexerit, inanem etiam hanc contentionem esse, credite mihi, superabit naturam gratia, & *voluntas imperiosa* redibit in dominium, quod carni muliebriter cesserat. *Al.* Jucundum vaticinium est: date Superi, ut cito videamus eventum. *Simpl.* Orate! amici estis: non potestis amicum juvare potentius, quam orando. A cœlo venire auxilium debet mihi, ut loquar cum fructu: Augustino, ut me audiat cum profectu. *Nebr.* Me miseret hominis! Exequamur consilium in vicino Sacello. *Al.* Socium habes.

SCENA IV.

Simplicianus. Augustinus.

Simplicianus. Sic estis amici boni. Invenio absorptum in Paulo. Nunquid, Augustine, an non reperias locum tibi mitiorem requiris? frustra es. Nunquam sibi contradicit Apostolus: *fornicarii regnum Dei non possidebunt!* est veritas fidei. *Aug.* Video, Pater, me reluctari non posse, nisi rursum a fide deficiam. *Simpl.* Quid igitur decretum est tibi? adhuc vitæ castæ propositum horres? *Aug.* Ah! ingens amor veritatis semper fuit, quod crederem, in ejus amplexu beatum me fore. Decepi me: miserum ipse amplexus facit! *Simpl.* Beatum Baptismus faciet, si accedis cum serio dolore de commissis peccatis, & cum vero proposito de non repetendis. *Aug.* Tu semper propositum urges. Si non servabo, quid prodest? si ser-

vabo autem, vitam triſtem, ac tædio plenam vivam. *Simpl.* Ecce! vitam triſtem! nondum plane deſiit Epicurus exercere in te imperium, quod permiſiſti. Auguſtine, non eſt tibi *de beatitudine hominis* ſenſus bonus: & ego hoc affirmo, non ſolum beatitudini vitæ futuræ, ſed præſenti etiam hominis felicitati nihil magis opponi, quam amores prohibitos. *Aug.* Theſin ponis, quam ſi probaveris, captivam cum intellectu forſitan & voluntatem trahes. *Simpl.* Gaudeo occaſionem offerri de beatitudine diſputandi cum viro erudito in ſententiis Philoſophorum. Sed altius exordiendum eſt, & paulo longior ſermo habendus, ſi pateris moram. *Aug.* Avide audio. *Simpl.* Conſideamus, & agamus pacate. *Aug.* Omnino hoc cupio, & ideo neceſſe erit ante omnia, ut conveniamus *in nomine*, & quid nempe hæc vox, *beatitudo*, ſignificet. *Simpl.* Volebam hoc ipſum monere. Certum eſt enim, quod, ſicut nemo compos rationis eſt, qui non intelligit, dari aliquem Deum, ſic nemo unus ſit, qui non appetat beatus eſſe: verum ſic etiam nomen *beatitudinis* tributum eſt ſæpe ipſi miſeriæ, prorſus ſicut nomen Dei a maleſanis impoſitum eſt lapidibus ac truncis, ipſisque dæmonibus. Tanti refert ideam veram de re formare, quam vox repræſentat. *Aug.* Omnino tanti. Tu igitur quid intelligis per hanc vocem, *beatitudo?* *Simpl.* Cum Sophis loquor: *Beatitudo eſt omnium bonorum ſecura poſſeſſio.* *Aug.* Placet deſcriptio. Certum eſt enim, Deum beatum eſſe, nec eſſe beatum aliter, quam, quod *habeat omne bonum*, & habeat *ſecure*, ſine metu perdendi. *Simpl.* A definitione deſcendamus ad diviſionem. Complector omne genus, ſi dico, unam eſſe beatitudinem vitæ *futuræ*, alteram *præſentis*, ſeu quod idem eſt, unam *in re*, alteram *in ſpe.* *Aug.* Quod idem eſt, inquis, quaſi ſupponeres, hujus vitæ beatitudinem *in re* nullam eſſe, totam *in ſola ſpe.* Loqueris contra communem hominum ſenſum, quorum plerique beatitudinem utramque appetunt, aliqui etiam præſen-

tem

tem solam, de futura aut nihil credentes, aut sperantes nihil. *Simpl.* Communis error sanæ rationi non prævalet. Qui putant, in hac vita se posse beatos esse, Augustine, in quibus rebus beatitudinem suam constituunt? ah! in bonis corporis, bonis animæ, bonis fortunæ, quorum aliqua non merentur nomen boni, omnia possidentur parum secure. Bona fortunæ casus dissipat, bona corporis mille morbi pessumdant, bona animæ corrumpunt curæ, timores, tædia. Denique cum vita omnia mors aufert, sæpe minime opinantem occupans. Ubi igitur in hac vita, & quando, & quamdiu, aut *omnium bonorum*, aut etiam aliquorum est *secura* possessio? *in re*, Augustine, nunquam, & nusquam esse potest, *in spe* tantum. *Aug.* Seria consideratio est. Sed mihi videris tuæ divisioni contraria dicere; nam beatitudo, quæ est *in spe*, *in præsenti* est nulla, neque adeo debebas duo genera beatitudinis ponere: quod enim spero, futurum est, non est præsens. *Simpl.* Adverte vir bone, ne confundas spem, &, quod vocamus, objectum spei. Objectum spei futurum est, quis hoc negat? sed spes est præsens: *hac spe* beatus sum jam nunc, in vita hac. *Aug.* Nunc puto, me assequi sensum animi tui. *Spes futuræ beatitudinis est ipsa beatitudo vitæ præsentis*, nunquid hoc dicis? *Simpl.* Ita est. Non divitiæ, non opes, non deliciæ ullæ, sed spes, Augustine, spes vitæ futuræ constituit beatitudinem vitæ præsentis. Spe hac qui caret, beatus non est, etsi cætera bona omnia habeat: spem qui habet, beatus est, etsi cæteris bonis omnibus careat: atque adeo ut sis beatus in hac vita, spes sola sufficit, sine spe nihil. Lætus forsan esse potes sine spe, beatus non, nisi beatum vocare velis hominem, qui per maniam, vel somnium lætus est, & velut assidens convivio plaudit sibi. Sed nempe ejusmodi beatitudo evanescit ad ortum solis, nec tanti est, ut ab homine sano appetatur. *Aug.* Nova hæc mihi sententia est. *Simpl.* Nempe

pe quia Evangelica: (e) *beati pauperes*, *beati*, *qui eſuriunt*, *beati*, *qui patiuntur*, & utique non ſolum beati *futuri*, nam *beati eſtis*, ait Chriſtus, nempe quia *beatitudo præſens* conſtituitur *in ſpe futuræ*. Fidei ſuffragatur etiam ratio. Recole animo beatitudinis conceptum. *Beatitudo eſt bonorum omnium ſecura poſſeſſio*: talis poſſeſſio non datur in hac vita, niſi in ſpe: non datur igitur nunc beatitudo, niſi in ſpe. Quid? num recte colligo? *Aug*. Recte omnino, & ego video inanes eſſe omnes contentiones ac labores, quibus conſumimus nos, niſi huc tendant, ut obtineamus ſpem vitæ futuræ. Unum adhuc eſt, quod opponam. Si beatus eſt, qui habet ſpem, beati omnes ſumus, qui vitam futuram credimus. Quis enim eſt, qui hoc credit, & non ſperat, beatum ſe fore? *Simpl.* Bene opponis. Sed diſtinguere inter ſpem & ſpem eſt neceſſe: nam, cum beatitudo ſit *ſecura* poſſeſſio, patet, non a quavis ſpe hominem beatum fieri, ſed a ſpe illa ſola, quæ ſecurum beatitudinis facit, & quæ non in vana opinione, ſed *in Dei promiſſis fundatur*. Omnes ſperant, beatos ſe fore, quo argumento ſperant? Alii putant, ſe peccata jam expiaſſe, poſtquam obiter percuſſo pectore reos ſe eſſe confeſſi ſunt; fallax perſuaſio eſt: alii credunt, nunquam fore, ut moriantur, priusquam rite diſpoſiti ſint; temeraria præſumptio eſt, non eſt ſpes. *Aug*. Si tu hoc exigis, ut ſpes *ſecurum* beatitudinis faciat, vide, ne teipſum ferias. Concluſio enim ſequitur, quod in hac vita nemo beatus ſit, nemo enim, dum vivit, *ſecurus* eſt de ſalute: ſic audio etiam vos docere. *Simpl* Auguſtine, hic verbo abuteris: certitudine fidei *certus* eſt nemo de ſalute, hoc docemus: at *ſecurus* eſſe poſſum, ſi ſerio volo. Pone, filium ruſtici adoptari a Rege; certusne eſt, ſe regni hæredem fore? *Aug*. Non ſane, nam multi poſſunt obſtare caſus. *Simpl.* At ſecurus eſt tamen, & regio verbo fidens nihil anxius expectat ſceptrum, ſpe ſua felix, qua certum eſt ipſi regnum, quamquam ipſe de regno certus non ſit.

Aug.

(e) Matt. 5.

Aug. Subtilis eſt diſputatio, & litigamus de verbis: tu doce rem. Quæro: perire timeas, an non? *Simpl.* Timeo vehementer. *Aug.* Si ſecurus es de ſalute, cur times? *Simpl.* Timeo, quia *certus* non ſum. Cæterum per hoc ipſum *ſecurus* ſum, quia timeo, & timere me ſcio. *Aug.* Myſteria loqueris. *Simpl.* Plana ſunt omnia: (f) *Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus!* verba ſunt Oris Divini, *beatus* utique, quia *ſecurus* beatitudinis, non quia certus, nam qui certus eſt, non eſt pavidus: quid vis amplius? *Aug. Neſcit homo, utrum odio, an amore ſit dignus*, idem Oraculum loquitur: quis igitur eſt ſecurus? *Simpl.* Qui propter hoc ipſum, quia neſcit hoc, ſemper eſt pavidus. Hic enim pavor parit ſpem, & ſpes beatum facit; non enim eſt pavor anxius, qui ſpei dulcedinem corrumpat, ſed pavor cautus, pavor qui facit, ut peccata præterita deflere nunquam deſinam, & contra futura omni diligentia me obarmem. Breviter: quia certus non ſum de ſalute, ideo timeo, quia timeo, cautus ſum, & quia cautus ſum, *ſecure* ſpero, ſecuritate, quæ in bonæ, quietæque conſcientiæ teſtimonio fundat ſe: hæc ſpes beatum facit jam nunc, in vita hac. *Aug.* Video ad lumen rationis aliam imaginem Beatitudinis, quam qualem mihi pinxerant paſſiones, & phantaſia. Qui credit, ſupereſſe vitam aliam poſt vitam hanc, ſi vult jam nunc beatus eſſe, huc debet conniti totis viribus, ut perveniat *ad ſpem ſecuram* futuræ felicitatis. Cum abeſt iſta ſpes, neceſſe eſt, ut adſit aut triſtitia, aut inſania, hoc eſt, *mera miſeria*: evidenter intelligo. *Simpl.* Utique. Nam ſi quis vivit *ſine ſpe* vitæ melioris, aut non percipit, quid illa vita ſit, quod inſani eſt, aut ſi capit, fieri non poteſt, ut non ſit triſtis. Nunc reflecte animum, Auguſtine, ad noſtram theſin: ajebam, etiam *hujus vitæ beatitudini* nihil magis opponi quam amores prohibitos, ſine quibus tu miſeram vitam putas. Argumentare. *Aug.* Sentio vim: *Beatitudo hujus vitæ*

conſiſtit

(f) Prov. 8.

consistit in spe alterius: Spes nulla est, *nisi ex timore*, qui cautelam imperat, ne Deum offendam: & huic timori, ac cautelæ nihil magis opponitur, quam libertas amorum. Video omnia! *Simpl.* Et plane sequitur: ergo nihil magis opponitur præsenti etiam Beatitudini, quam!... nulla ratio huic Soriti resistet. *Aug.* Diutius ruminari me sine doctrinam tam solidam. *Simpl.* Gaudeo, quod velis. Sed en! quis huc?

SCENA V.

Accedit Navigius.

AUgustinus. Superi! fratrem ego video! *Nav.* Salve Frater! cum Matre adsum. Per terras, & maria sequitur Monica Augustinum, tristitiam habens, ut mulier cum parit, donec te Christo pepererit. *Aug.* Navigi, hic mihi Pater in spiritu est: venerare. *Nav.* O Pater optime, ut Angelum salutis colo. *Simpl.* Lætus occursus est, & omen bonum. Cæterum tu istum titulum Ambrosio tribue: ego Præsulis interpres sum. *Nav.* Et quam spem mihi de fratre facis? *Simpl.* Saluta Matrem, Augustine: ego, si permittis, comes eo. Videre Monicam juvat, & audiet, quæ ad solatium sint. *Aug.* O pia Mater quousque fatigo te! sed eamus! videat lacrymas suas non esse steriles, ut lacrymetur amplius. *Nav.* Ut lacrymetur amplius! atqui tuum est, ut abstergas. *Aug.* Opto, ut possim. *Simpl.* Dabit Deus.

CHO-

CHORUS.

Anthropus cum novæ vitæ difficultatibus luctans animatur a Spe, modumque vincendi tentationes docetur.

Anthropus. Gratia. Timor. Fides. Spes *in persona Architecti.* Quinque Sensus. Septem Vitia Capitalia *in persona Militum.* Consuetudo prava, primum *in Oeconomi*, deinde in *Belliducis* persona

Visus. VAh! vita Melancholica!
Tactus. Nusquam ullæ se movent aviculæ.
Odoratus. Quo aufugistis nostræ deliciæ?
Auditus. Quo abiistis gaudia? quo cantus, & carmina?
Gustus. Ubi sunt mei *cucumeres*, *porrique*, *&* *cæpe*, *&* *allia*?
Omnes. Disparuerunt omnia! (b) Num. 11.
Vah! vita Melancholica!
Gratia. Abi scelestе, abi pestis! æternum isthinc exula! (c)
Consuetudo. Procul non abeo. Insulta ferox Gratia!
Non diu erit Domina. Exeo, rideo, redeo.
Visus. Prô! ejicitur etiam Oeconomus! quid agitur?
Gustus. Nutritius eripitur?
Consuetudo. Nolite pro me dolere, charissimi!
Vos, vos estis miseri.
Ego in exilium, vos ibitis in carcerem.

M Gratia

(a) Sensus redeunt a deliciis, quas ex fuga retrahere frustra studuerunt.
(b) Symbola sensualium voluptatum. (c) Consuetudo ex ædibus ejicitur, & abit cum sarcina scelerum.

Gratia intus dominatur:
Timor silvam excidit,
Fides aream designavit,
Et in ea Spes jam arcem architectatur:
Surrexit Templum, Armamentarium, Curia:
Struuntur muri, turres, & propugnacula:
Verbo: Carcer, carcer vobis paratur.

Auditus. Heu! pater in tyrannum mutatur?
Quinq. Sens. Miseri sumus, miseri filii!
Consuetudo. Quare fertis patienter, & taciti?

Aria.

Este fortes, repugnate!
Nihil juvat gemere.
Agitur de libertate;
Currite, defendite!
Arma juvat expedire,
Bella juvat gerere,
Nobiles sub jugum ire
Nunquam solent animæ.

Auditus. Consilium suggeris generosum,
Sed quo fructu? qua spe?
Consuetudo. Audite me. (*vi*: Luc. 11.
Ego paulo post *revertar in domum meam, unde exi-*
Vado, & assumo septem alios Spiritus nequiores me,
Quorum si vel uni portam unam vestrum unus ape-
Ingrediemur, arcem vastabimus, (riet,
Et erunt posteriora pejora prioribus.
Visus. Placet, quod suades. Sed quid?
Si pater diffidens claves portarum nobis auferat?
Consuetudo. Ut sit mitior, & aliquid indulgeat,
Fingite, (d)

(d) Fraus diaboli contra incipientes.

Sub novis legibus haud invitos vos vivere,
Modo liceat interdum exire,
Et *auræ liberioris* beneficio
Tædia mancipatus lenire.

Odoratus. Sapis, amice! fœdus ſit tecum perpetuum;

Omnes. Fœdus ſit perpetuum!

Conſuetudo. Sit perpetuum! Intrate:
Ego ad ſocios propero, dum favet *occaſio*.

Viſus. Superi! quale ædificium!... *
Fingimus gaudium!...

Chorus.

Jo! Fratres plaudite!
Vivat Pater! vivat!
Deſinamus perditas
Plangere delicias!
Illæ erant ludicræ,
Iſtæ ſunt magnificæ:
Jo! Fratres plaudite!
Vivat Pater! vivat!

Anthropus. Sic placetis filii. Laudo gravitatem Judicii:
Denique diſcetis ſapere.
At vero cum vagari *aſſueveritis*,
Jam repente hos *intra limites* tenere vos num poteritis?

Omnes. Poſſumus! poſſumus!

Guſtus. Imo paulatim jucundum fiet, quidquid triſte videtur,
Quia conſuetudo prava a conſuetudine meliore vincetur.

Anthropus. Sic erit. Venite,
Singula luſtrate myſteria, conſiderate.
In *Templo* habitat Gratia, fides in *Curia*,
Timor *ad portas* excubat:
Spes mecum erit in *propugnaculis*,

M 2 Area

* Exhibetur arx cum munimentis.

Area intima adhuc vacua relicta est Amori,
Qui proxime veniet, hortum constituet ibi,
Nobis, & sibi.

Omnes. Ad votum sunt omnia.
Videamus! gaudeamus! *

Spes. *Verba* sunt optima.
Tu noli fidere subdolis: vigila,
Opera examina.
Ne hostes sint *Domestici*, hoc metuendum maxime:
Extra te, nihil metue.
Nisi te ipse tradideris, arx est inexpugnabilis.
Unicum, necesse est, ut fortiter teneas monitum.

Aria.

Contemptu ut solo
Defendas te, volo:
Contemptu potes vincere;
Hæc vis divinæ Gratiæ,
Hæc gloria est Christi.
Si hostis oppugnabit,
Si furet, si vallabit:
Si machinis urgebit,
Si artes adhibebit:
Non tamen potest cogere,
Ut arcem velis dedere:
Dic: *nolo*! & vicisti.

Anthropus. Felix est mea conditio.
Claude portas: stationem occupo.
Eja! si quis est hostis, aggredere! provoco.

Consuetudo. Audio. Puer! pulsa tympanum,
Blanditias adhibe: *Minæ* sequentur. (e)

Spes.

* Abeunt. (e) Duo sunt genera tentationum, non plura.

Spes. Certandum eſt: Ecce movet ſe hoſtis. *
Cupido. Amicus ſum, velis.

Aria.

Sum Amor, pacem colo:
Pax eſt, quam a te volo:
Voluptas mea Domina
De tua amicitia
Deſiderat gaudere,
Hanc arcem obtinere.
Anthropus. Nolo!

2.

Cupido. Si tradis, felix eris:
Non eſt, non eſt in terris
Beatior conditio,
Præ nobili ſervitio,
Quod præſtant Voluptati
Fortunæ Candidati.
Anthropus. Nolo!

Cupido. Admitte me, habeo litteras,
Ex quibus, ſi legeris, apertius intelligas,
Quanta ſit, quam Domina mea tibi promittit
Futura felicitas.
Anthropus. *Nolo!*
Cupido. Summos honores:
Anthropus. *Nolo!*
Cupido. Maximas divitias:
Anthropus. *Nolo!*
Cupido Omnes delicias:
Anthropus. *Nolo!*
Cupido. Crude, quid dicas, non intelligis.
Ulciſcetur injuriam Domina, iram non metuis?

* Anthropus ſuper muros ſtat in excubiis.

Gratia. * In hoc Signo vincens: ſequere me!
Spes. Spes non confundit: ſequere!

Repetitur Chorus.

Circumvallabimus &c.

Conſuet. Io! caleſcit prælium: meis partibus acceſſerunt Domeſtici;
Jam non diu amplius abſurdum illud: *Nolo!*
Repetet Anthropus.
Circuibo: certum eſt, portam inveniam, quo introeam;
Diſcederem, ſi nemo eſſet intus, a quo juvari me crederem;
Nam absque hoc auxilio nihil proficio,
Etiamſi totus mihi ſuccurrat inferorum exercitus.
Homo, homo contra ſe debet juvare me,
Et fruſtra auctorem ſcelerum accuſat Diabolum:
Diabolus innocens eſt.

Aria.

Miſer Diabole, quanta de te
Crimina debes audire!
Non eſt flagitium, quod non a te
Homines credant venire.
Mæchus, & latro, & prædo, & fur,
Lupus vocaris, & leo:
Dicitis: *talis eſt*! dicite: cur?
Vincet, vel Judice Deo.

2.

Eja, vir bone, ingredere te,
Verum ſi cupis reſcire,
Intus eſt hoſtis, qui prodidit te:
Dæmoni licet dormire.
Tu tibi malus Diabolus ſis,
Te, homo, diſce timere:
O! a te tibi cavere ſi ſcis,
Dæmonem potes ridere. PUN-

* Vexillum porrigit cruce ſignatum.

PUNCTUM II.

Lucta cum Voluntate.

SCENA. I.

Augustinus. Navigius. Alipius, Nebridius.

NEbridius. Ego affluxi solatiis, & dulcissima pro Augustino oratio fuit. *Al.* Ego ut pumex arui. Credo, quia mihi de Augustini correctione spes minus blanditur, quam tibi. Videamus, quid fiat. * Nemo audit. *Nebr.* Fors abiit domo. Imò venit. Augustine! *Aug.* Relinquite mihi me! *Nav.* Frater, obsecro!.. o amici juvate me! *Al.* Navigium Mediolani videmus? *Nav.* Cum Matre adsum! *Nebr.* Jucundus occursus est. *Al.* Quid vult ista fratris a fratre fuga? *Nav.* Ah! pudet narrare. *Nebr.* Credo, quia spei, quæ huc excivit Matrem, res non respondet ad votum. *Nav.* Utique non respondet. Sperabamus, inventuros nos Augustinum vel baptizatum jam, vel ad Baptismum in via. Neutrum egistis! igitur cui bono abiistis ex Africa? *Al.* Nobis succenses? in manu Dei est cor hominis: inclinabit, cum volet. *Nav.* Scio, sed non vult semper manu sua: utitur instrumentis plerumque, si non repugnant. Vos abduxistis fratrem a Matre, quasi meliorem redituri: hæc fides promissi est? novis lacrymis occiditur Monica, hoc habemus. *Al.* Quod te, idem & nos male habet. Sed tu nescis, opinor, quanto facilius per conversationem cum malis, ex bonis mali fiant, quam ex malis boni per conversationem cum bonis. *Nebr.* Non tamen nihil actum est: Augustinus catholice credit. *Nav.* Et ethnice vivit! magna laus! grande solatium! *Al.* Patientia! Ambrosius, & Simplicianus

Præsta-

* *Pulsat.*

præstabunt; quod non potuimus nos: quanquam neque nos adhuc cessavimus operam jungere, quantulacunque est, suadendo, hortando, arguendo, orando. Si quid insuper desiderat Monica, ecce nos! *Nav.* Credebamus, a Melania avulsum jam penitus castitatis, sicut veritatis, amori deditum esse: deceptam se Mater dolet. *Al.* Quid? credidistis Mediolani nullam feminam dari? Amice, nec nobis, nec Matri satis comperta vis amoris carnalis fuit, quo se mulieribus Augustinus adstrinxit. Vitam cælibem sicut studiosis Sapientiæ ad finem suum magis utilis est, sic suadebamus; ideo urgebamus discessum ex Africa. Nunc pœnitet consilii, & forte prudentius consensissemus in nuptias, quas Monica suaserat: nam eheu! abijt ex Africa Augustinus, sed Africanus esse non desiit. *Nav.* Advertimus. Vix enim auditum est Melaniæ nomen, rubor in ore, ignis in oculis arsit. *Nebr.* Quid enim narrastis de femina? *Nav.* Factum virile. (a) *Voto castitatis perpetuæ obstrinxit se Deo.* *Al.* Prodigium loqueris. Credo, hæc nova perturbasse amasium. *Nebr.* Et ferunt perturbationis materiam. *Nav.* Exclamavit: Melania votum fecit! nec plura: proripuit se ex Matris conspectu. Persequor: revoco: nihil ago: abdidit se. Ira, mœror, an pudor agitet, dubius sum.

SCENA II.

Accedit Simplicianus.

S*implicianus.* Putabam Augustinum vobiscum esse; quo evasit? *Al.* Cubiculo se inclusit. *Simpl.* Spiritum salutis parturit: juvari debet. *Nav* Bonum credis: malum ego. *Simpl.* Sapiens Mater pudorem utilem ab exemplo feminæ excitavit in viro? non est negligenda mihi hora, qua video motum aquæ huic paralytico salutaris. Solatium Monicæ feci ex ista fuga,

N mihi

(a) *L. 6. Conf.* 6. 15.

mihi ſpem. *Nebr.* Neſcio, an non fallaris. *Nav.* Ego certe video, interpretationem hujus fugæ arbitrariam eſſe, & pro affectu. *Simpl.* Effectus dabit. Cæterum ego hoc queror, quod de Auguſtino non ſatis ſincere relatum ſit mihi hactenus, qualis ſit. Dixiſtis, fuiſſe hæreticum, eſſe ambitioſum, propendere ad pertinaciam, amores amare: amoribus autem jam *ab annis pluribus* eſſe implicitum, non dixiſtis, & quia neque ipſe hactenus hoc faſſus eſt mihi, quam poteram medicinam adhibere, ut morbo, quem *inveteratum eſſe* ignorabam, cum fructu ſufficeret? hodie mihi Monica ſtatum animæ explicavit, quam curo. Juva me Deus, & ero felicior! Arte, Amici, aggrediar virum, ut ipſe fateatur mihi, quod hactenus tacuit: vos ſinite ſolum cum ſolo agere: nunc tempus eſt, quo & indiget mea opera, & utetur. Monica orat, & lacrymatur: ipſe turbatus eſt, & luctatur: ego ſentio urgeri me, ut urgeam opus perficere, quod Deus cœpit: locum cedite, quia amici eſtis. *Al.* Libenter. Ardere te video ardore divino. *Nav.* Matrem ſolatum imus. *Nebr.* Digna eſt. Redituros etiam tu ſolaberis, Pater? *Simpl.* Deo auſpice, ſpero. Intellectus a veritate convictus ſubjecit ſe: cum voluntate facilior erit pugna in bona indole, qualem Auguſtinus eſt nactus. *Al. Nebr. Nav.* Victorem te cœlum velit! *Simpl.* Urgete Monicam, ut nunc maxime pergat orare: orate etiam, orate! ſic nutantes muros oppugnabimus ſimul. Cadat Jericho, ut ædificentur muri Jeruſalem! *Omnes.* O cadat!

SCENA III.

Auguſtinus. Simplicianus.

Simplicianus. Auguſtine! *Aug.* Inſolitus me turbo agit: Sine Pater, ſine obſecro! *Simpl.* De cœlo eſt tanquam advenientis Spiritus vehementis. Pande fores, ut impleat totam domum.

mum. *Aug. Modò! ecce modo* venio. Luctor cum fluctibus, velis, remisque adnavigo. *Sine paululum*, & in portum exiliam. *Simpl.* Ut succollem, adveni. Sæpe fuisti proximus portui: quantillus ventus suffecit, ut in mare turbidum rejiceret navem, quæ per conatum non magnum jam applicita littori quiesceret secura in sicco? *Aug.* Parum absum, & jam exscenderem, nisi me bellua terreret, quæ aperto rictu in arena expectat. *Simpl.* Intelligo te: jam *velles* caste vivere, sed dubitas, an possis, & difficultas te terret. Apage cum tuo ignavo *vellem, vellem!* dic: *volo, volo!* hæc vox fugabit belluam, & disparebit omnis molestia. *Aug.* Tumultus pectoris se ingens movet, & (b) *fremit Spiritus indignans turbulentissima indignatione, quod non eam in placitum, & pactum tecum, Deus meus, in quod eundum esse omnia ossa clamant.* *Simpl.* Potes, potes ire, si velis. Nam istud ire nihil est aliud, *quam velle ire, sed velle fortiter, & integre, & non semi-sauciam hac, atque hac versare, & jactare voluntatem, hac parte assurgentem, cum alia parte cadente luctantem.* In hoc negotio *facultas*, & *voluntas* sunt idem, ipsumque *velle* jam est *facere.* Melania votum fecit: non pudet, quod te præcesserit? aut non pudet saltem, quod ne quidem audeas sequi? *Aug.* Pudet, & urgeo in sequelam. Sed nondum possum! Melania *votum* fecit: ego ne quidem *serium propositum* adhuc extorqueo a me! non possum sane, non possum modo. *Simpl. Difficulter* potes, hoc credo, *omnino non posse*, falsum est. Vince te! de vita beata agitur: *res*, & *spes* perit, nisi tandem sis vir. *Aug.* Nunc nondum possum! & tu tempus, ac operam perdis, nempe, quia nondum satis nosti me, neque capis, sub qua gravi tyrannide gemam. *Simpl.* Et tu nescis, quid homo possit, si velit serio. Ah! Augustine, quantum te amo, tantum saluti timeo tanto tempore resistentis tot stimulis, tantis gratiis. *Aug.* Omen cessa. Bonus & patiens Deus est: non projiciet fragile vas,

N 2 quod

(b) *L. 8. Conf. c. 8.*

quod plasmavit de gleba. Exempla scimus. *Simpl.* Exempla scimus! heu! quanta jam projecit, etiam pretiosa, etiam quæ ex auro purissimo fuderat! Angelis non pepercit, & Augustinus non metuat! Bonus est Deus etiam malis, ita est, *sed non omnibus malis:* multis scelus primum & unicum fatale fuit. Patiens est Deus, ita est: stat, & sæpe diu stat ad ostium cordis, admitti petit, clamat, pulsat semel, iterum, rursum: sed repente cessat, & abit. Quando? id nescimus. Beatus servus, quem, cum pulsat Dominus, invenerit vigilantem! Infelix servus malus & piger, cui per somnolentiam grave est aperire pulsanti! *Aug.* Intelligo totum, probo omnia, & *aliquando* sequar. Nunc!... *Simpl.* Si aliquando, quæso te, cur non modo? cur non hac hora? quis ægrotus, si hodie potest sanari, differt in crastinum? *Aug.* *Modo* non possum! *Simpl.* Et *aliquando* poteris? imo crescit difficultas per moram, & fit ex funiculo funis. Aut dic, obsecro, confidenter, quare non potes modo? nunquid adhuc hæret animo illud Manetis dogma: *non sumus nos, qui peccamus, sed prava in nobis peccat natura? Aug.* Absit! pudet potuisse credere stultitias tam absurdas. *Simpl.* Catholica Religio displicet? *Aug.* Placet, sed terret, quia nimis est sancta. *Simpl.* Sanctitas Religionis allicere in amplexum virum prudentem debet, non absterrere. *Aug.* Amplectar aliquando. Catholicus mori volo: vivere, ut lubet, sine. *Simpl.* Augustine, Deus non irridetur. Qualis mori cupis, talis ut vivas, necesse est, & prudentia imperat, quæ tantam in tanto negotio temeritatem damnat utique! *Aug.* Quid disputas? corpus hominis Baptismi virtute Templum Dei fieri dicitis, quod violare per libidinem quasi sacrilegium fit: scis, opprobrium meum: non possum caste vivere! & facilius ignoscet Deus non baptizato, quam si ablutus revertar ad volutabrum. *Simpl* Gravius peccabis, fateor, si repetas peccata per Baptismum remissa. Sed ego Baptismum urgeo, ut peccare desinas. *Aug.* Atqui hoc

nego

nego posse me! diutius assuevi sceleri, quam tu putes. *Simpl.* Annum unum forte, aut alterum in luto hæres: diuturnus est morbus, & gravis, sed non desperatus. *Aug.* Nihil dicis: audi, Pater, quod hactenus fateri horror prohibuit mali, audi, qualem hominem curandum susceperis: (c) *jam annos omnino decem in flagitiis dego. Simpl.* * Nunc Superi date verba, quæ prosunt!... Prô Deum immortalem, quid audio? *annos omnino decem! Aug.* Vides, ut sim sincerus! tu quid jam stupes? *Simpl.* Miseret tui. Vale; alio est opus Medico tibi: ego mederi morbo decennali non possum! *Aug.* Quid? confessus tibi omnem miseriam sum, & nunc me deseres? si ferre auxilium non potes, saltem solatium fer, aut juva consilio! *Simpl.* Quid dicam! vincit omne consilium gravitas mali. Actum est: consuetudo tam longa altera natura est: prius vitam, quam vitium pones. *Aug.* Timeo sane: nam quoties prope invitus in scelus trahor! *Simpl.* Quid reponam ad istos questus, nisi lacrymas, & suspiria! o anima nobilis! ergo in te periit Sanguis Christi! *Aug.* Omni tempore, omni loco sum miser, & amare cogor, quod horreo: tanta tyrannis est! *Simpl.* O servitus infamis! mancipium miserum! *Aug.* Nulla pars corporis, nulla pars animæ est, quæ non premitur turpi jugo: servio, quantus sum, & quod teterrimum est, servire placet. Serviunt oculi, & anteambulones libidinis agunt: serviunt aures pro exploratoribus, serviunt pedes pro emissariis, pro ostiariis manus, lingua pro tabellario. Ita integram familiam sceleri alo. *Simpl.* Superi miserescite! *Aug.* Præterea memoria in gratiam Veneris diu, noctuque se occupat, intellectus in viis flagitio complanandis laborat, voluntas onusta catenis, & gemens sub pondere ante currum lascivæ Deæ propellitur, affectus omnes observant nutum. *Gaudeo*, cum ad turpe votum se offert occasio, *tristor*, si præterit: *Amo*, qui adjuvant, *odi*, qui obstant: quod promovet

(c) *L. c. Conf. c. 15.* * *Tacite.*

malum, *desiderô*, quod medetur, *refugio*: sæpe *spe* erigor ad surgendum de cœno, mox *desperatione* dejicior: sæpe *audax*, clamo: *Dixi, nunc cæpi!* mox *timör* retrahit pedem, & cesso. Demum mihimet *irascor*, & quoties indignam servitutem vehementissime exprobro? Servio tamen. *Simpl.* Cessa, quæso! nam mihi dolore pectus rumpitur! poterisne in inferno esse miserior? *Aug.* Certe jam & damni, & sensus pœna acerbissime crucior. Fœdus ignis totum perurit, tenebræ, quibus circumdor, auferunt & aspectum, & desiderium cœli, vermis nunquam moriens jecur omne crudeliter exedit: væ mihi! si his suppliciis accedet æternitas, & sicut in illo, ita & in hoc inferno nulla redemptio sit! *Simpl.* O Cœlites! hæc iste patitur, hæc sentit: & tamen ex hoc loco tormentorum non prosilit! *Aug.* O si possem! sed clausa est janua, non possum. Ah! mi Pater! nemo est mortalium miserior me! contrariis affectionibus discerpitur cor: amo scelus, quod odi, odi, quod amo! nihil mille proposita valent: cum vel occasio, vel tentatio redit, recido: imo resilio in abyssum, unde statueram emergere. *Simpl.* Et nihil a fœdo facinore præsentis, intuentis Numinis reverentia retinet? *Aug.* Non æstimo. *Simpl.* Quid? si mortis incertitudinem, judicii rigorem, jacturam cœli, æternos ignes tibi ponas ob oculos: non terreris? *Aug.* Cogito, forte nihil est horum, quæ timenda esse ajunt post vitam hanc. *Simpl.* At saltem cogitatio Dei pro te in cruce inter angores ultimos Patrem deprecantis emolliret animum efferatum? *Aug.* Lapidi loqueris. *Simpl.* Saltem occasionem fuge! *Aug.* Intus est malum: quocunque abeo, me mecum traho. (d) *Velle meum tenet inimicus: inde mihi catenam fecit, & constrinxit me. Ex voluntate perversa facta est libido, & dum servitur libidini, facta est consuetudo, & dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas.* Desperavi! *Simpl.* Tandem sonuit optata vox, quam expectabam. Macte animo, Augustine,

(d) *L. 8. Conf. c. 5.*

ſtine, propinquus es libertati, rumpentur vincula, excuties jugum. *Deſperaſti de te*, hoc quærebam: nunc *in Deo ſpera*, qui neminem juvat promptius, quam deſperantem de ſe. Quid in te ſtas, & non ſtas? projice te in Deum! noli metuere: non ſe ſubtrahet, ut cadas! projice te ſecurus! excipiet te, & ſanabit te! quod non eſt poſſibile tibi *per naturam*, hoc facile, hoc jucundum fiet *per gratiam*, *& quòd dimittere metus eſt, jam abjicere gaudium erit*. *Aug*. Quo me circumagis Pater! ex triſtitiæ barathro levas in lucem novam. Nondum ergo conclamatum eſt de ſalute? *Simpl*. Dixi, nunc maxime ſpes bona micat. Erraſti, neſciens, (e) *quod non poſſis eſſe continens, niſi Deus det*. Difficultatem vitæ caſtæ comparans ad vires tuas, quid poteras aliter, quam angi, tremere, deſperare? factum bene. Nunc ſpera in Deo: Deus ſolus, ſolus poteſt (f) *mundum facere de immundo conceptum ſemine*. *Aug*. Sic in Apoſtolo legi. (g) *Omnia poſſum in eo, qui me confortat, non ego, ſed gratia Dei mecum*. Hem! quis repente radius triſtes tenebras pellit? *Simpl*. A Patre luminum eſt iſta lux: Deus adhuc te amat, Auguſtine, *tandem* & tu ama Deum! ecce hæc hora eſt, qua offert gratiam, extende manum, arripe cito! manus oratio eſt: ora, quære, pulſa: accipies, invenies, aperietur. *Aug*. At mi Simpliciane, mihi non ſufficit quæcunque gratia: opus eſt ſingulari, extraordinaria, triumphatrice: tantum ego bonum a Numine offenſo ſperem! *Simpl*. Ah! quid diſputas? qui ſic dilexit te, ut Filium ſuum Unigenitum pro te dederit, nunquid negabit, quod minus eſt? quidquid petieris in Nomine JEſu, dabit tibi! ora, quære, pulſa! oratio clavis eſt cœli: aſcendit oratio, & deſcendit Dei miſeratio. Obſequere Auguſtine, amico roganti. Miſeriæ gravitatem agnoſcis, periculi magnitudinem vides, te tibi non ſufficere intelligis: ora, ut te adjuvet Deus. Relinquo ſolum, ut ſuſpires liberius. *Aug*. Inter ſpem & metum obedio, coope-

(e) *Sap*. 8. (f) *Job*. 14. (g) *Phil*. 4. 1. *Cor*. 15.

coopertus pudore, & confusione amarissima. *Simpl.* Sic decet. Cor contritum & humiliatum non despiciet Deus. Doles, quod obediens & contumax fueris Domino tam bono, tamdiu? *Aug.* Fidem habeo, pudorem sentio, timor urget, spes surgit: dolorem solum adhuc a me non impetro. *Simpl.* Donum Dei est bonus dolor, a Deo impetra. De hoc saltem doles, quod dolere non possis? *Aug.* Vellem dolere utique, quia vellem me corrigere, modo possem! *Simpl.* Bene est. Hæc voluntas disponit, ut ores serio. Ora! ecce si rem grandem petiissem, nihil obluctari deberes ad eluctandum ex tantis malis: quanto magis, cum dico: ora! *Aug.* Orabo. *Simpl.* Solum sino: indulge suspiriis libere: ego tecum tollam ad cœlum manus! cum volueris, in vicino cubili reperies. Audi preces pium Numen, & sana animam gloriæ creatam tuæ!

SCENA IV.

Augustinus Solus.

AUgustinus. Sana, Domine, sana me! da castitatem, & continentiam! *Sed noli modo! noli modo!...* quid obmurmuras anime? quæ est ista oratio? Deus bone! lingua dicit: *da castitatem!* animus dicit: *noli modo!* times, Augustine, ne cito exaudiaris, & statim saneris a morbo concupiscentiæ, quam expleri velles, non extingui!... Vah! etiam orare tædet! non possum serio... quid impedit, quæso? *Nugæ nugarum*, vanitates vanitatum sunt, quæ me tenent. Pereant omnia!.. nugæ sunt, tenent tamen!..rumpamus funem!.. non possum modo. .nempe non lubet. O animum muliebrem!..quanquam vere, egone vivere tota vita posthac possim sine consuetis deliciis? non possum!....hem! stultitiam cordis! quam igitur diu vivam? vita hæc misera est, mors incerta: si subito obrepat, quomodo

hinc

hinc exibo?... quid? (f) si mors ipsa omnem sensum finiet? si anima cum corpore interit?... pro! quo rursum relabor! credam, me nihil a bruto differre? absit! non moritur anima, non moritur! nunquam tanta nobis *fecisset* Deus, nunquam tanta pro nobis *tulisset* Dei Filius, si morte corporis etiam vita animæ consumeretur. Quid cunctor igitur, contemtis vitæ præsentis ineptiis, totum me conferre ad quærendum Deum, ad spem vitæ futuræ, in qua spe omnis præsens beatitudo consistit?... Expecta tamen, Augustine, jucundæ sunt, & habent non parvam dulcedinem etiam nugæ; non facile, non ita repente abeundum est: pœnitebit, & turpe est rursum redire. Cum senuero, relinquam... quid? cum senuero? nempe vinum adolescentiæ meæ pergam propinare sceleri, fœces senectutis Deo offeram!... alternant venti: huc, illuc impellor. Ita tardo converti ad te Deus, & differo de die in diem vivere in te, nec differo quotidie in meipso miserabiliter mori. Infelix ego homo!

M U S I C A.

Ex l. 8. Conf. c. 9.

Natura. Voluptas. Nugæ nugarum.

Natura, & Voluptas. Augustine! *dimittisne nos?*
Natura. *Et a momento isto*
Non erimus tecum ultra in æternum?
Voluptas. *Et a momento isto*
Non tibi licebit hoc, & illud ultra in æternum?

O *Arietta.*

(f) *L. 6. Conf. c. 11.*

4.

Natura.	Fingis iram,
Voluptas.	Fingis fugam:
Ambæ.	Non ſunt minæ ſeriæ.
Natura.	*Ite nugæ*! lingua clamat,
Voluptas.	Cor nos tamen adhuc amat:
Natura.	Sæpe idem jam dixiſti,
Voluptas.	Nunquam tamen nos odiſti:
Chorus.	Non, non potes, Non, non potes Sine nobis vivere.

5.

Natura.	Quanquam vale!
Voluptas.	Vive male,
Ambæ.	Dum ſic lubet vivere.
Natura.	Sed non diu ſic lubebit,
Voluptas.	Cras, cras rurſum pœnitebit:
Natura.	Cras tibimet iraſceris,
Voluptas.	Nempe cum experieris,
Chorus.	Quam non parum Sit amarum, Sine nobis vivere.

Aug. Simpliciane! Simpliciane! fruſtra expectas. Hodie nihil fiet.

O. A. M. D. G.

MEDITATIO IV.

AUGUSTINI DE SE VICTORIA.

ARGUMENTUM.

OPportune Potitianus Mediolanum ex aula Cæsaris venit, quando Augustinus secum de vitæ ac morum correctione graviter luctabatur. Ille conversionem mirabilem duorum Aulicorum, quæ novissime, se præsente, contigerat Treviris, amicis narravit cum effectu tam felice, ut sibi, suæque procrastinationi, ac ignaviæ vehementissime irascens Augustinus, abrupto colloquio, se in hortulum suum proripuerit, quo liberius indulgeret gemitibus, quos dolor, & pudor ciebant. Hæc agenti allapsa est vox sive ad cor, sive ad aures etiam: *Tolle, lege*! legit textum obvium ex Epistola Pauli ad Rom. c. 13. & eodem momento lectionem excepit lux mira in intellectu, dissipatisque nebulis difficultatum, quas imaginatio finxerat, lucem secutus est motus fortissimus in voluntate, & motum heroica resolutio, resolutionem *perfecta Conversio*, de qua utiliter legi potest totus *liber octavus Confessionum*, unde desumpta est hujus quartæ Meditationis.

Materia: Augustini Heroica Resolutio *ad perfectam Conversionem.*

Puncta

Puncta duo: Primum, Resolutionis Difficultas.
Secundum, Difficultatis Victoria.

Fructus: Correctio *voluntatis restrictæ*, quæ se resolvit quidem ad conversionem, sed *cum exceptione* contra media paullo difficiliora.

Propositum: Excitare se *ad solide tenerum, & tenere solidum Amorem Dei*, quippe qui multo efficacior est, quam *timor*, & *spes* ad conversionem perfectam, ac constantem efficiendam, animatque hominem *in specie*, ut posthac tentationibus ad relapsum non modo non consentiat, sed resistat etiam *per actus contrarios*, ex quibus paulatim fit habitus, vitæque mutatio cessat molesta esse, & incipit *jucunda* fieri, quod est certissimum remedium *ad Perseverantiam*, quæ sola coronatur.

PERSONÆ.

S. Simplicianus.
S. Augustinus.
Alipius.
Potitianus ex aula Arcadii.
Navigius, Augustini Frater.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem. (a)

Anima meditans. Angelus explicans.

Anima. I*Nfelix ego Homo!* Rom. 7.
Vel semper peccare, vel semper pugnare,

 Alte-

(a) Theatrum exhibet castra mystica.

Alterutrum eſt neceſſarium, utrumque miſerum.
Auguſtiæ ſunt mihi undique: Dan. 13.
Non poſſum ſic incedere! 1. Reg. 17.
Loquar ad Dominum, cum ſim pulvis, & cinis:
Ne, quæſo, indigneris Domine, ſi loquar. Gen. 18.

Aria.

Ah! cede, cede Domine
De ſummo tuo jure,
Da aliquid clementiæ,
Da fragili naturæ!
In certis circumſtantiis
Si liceat peccare,
Statutum eſt, in aliis
Alacrius pugnare.

2.

Vim *ſemper* ſibi facere,
Et ſemper dimicare,
In armis ſemper vivere,
Et *nunquam* reſpirare,
Eſt nimium ſevera lex:
Quis poſſit obſervare?
Da aliquid, o cœli Rex,
Nam potes diſpenſare.

Angelus. Vah! abſurda poſtulatio, quam ego audio.
Anima! quo te abripit nova deſperatio?

Anima. Ita eſt: arma abjicio, niſi juvas me novo conſilio.
Caro concupiſcit adverſus ſpiritum, & ſpiritus adverſus (carnem!
Nam, *quamdiu* oportebit ſic vivere?

Angelus. Imo, quam diu *ſic* vixeris, diſpice.
Heri ceſſaſti peccare; *hodie* jam te pœnitet pœnitentiæ!

Deli-

Delicata! nescis, quod sit arduum omne principium?
Dura! & secuturis te spiritus deliciis serva!

Anima. Quid faciam, ut possim durare?

Angelus. Debes *amare.*
Fides, *Spes* *Timor* urgent, *ut velis melius*,
Non faciunt, ut *possis vivere suavius*,
Debet *Amor* accedere.
Ama Deum, *ama*,
Et evanescent omnia difficultatum phantasmata.

Aria.

Ars est mirabilis sancti Amoris:
Spinas in rosas commutat,
Quidquid in sensu se movet horroris,
Amor delicias putat:
Jugum, & *onus*, & *labor quid sit*,
Amor non scit.

2.

Habet hoc adeo *amor scelestus*;
Quando amatæ servitur,
Sæviat gelu, aut torreat æstus,
Vix ab amante sentitur:
Minor quod *sacri amoris* sit vis,
Crede, si vis!

Anima. O Deus, ego amo te! amo te,
Modo aliquid *interdum* indulgeas,
Et nihil arduum mihi præcipias.

Angelus. O fatua, & sine corde anima!
Qui vere diligit, nihil excipit:
Respice! *artem amandi* docebo te hodie.
Vidisti Augustinum luctantem:
Peccator erat, & *magnus*, & *diu*,

Dum

Dum carnem *amavit*:
Factus est Sanctus, & *Magnus*, & *Cito*,
Cum *objectum amoris* mutavit,
Et *pro carne* cœpit *Deum* diligere.
Ecce! ad omnia resolvit se media,
Non auditur aliquod *si*, aut *modo*,
Non acceptat *aliqua*, & rejicit *alia*:
Paratum cor meum, inquit, paratum est *ad omnia*.
Tu tibi frustra de amore blandiris:
Qui *talis* non est, *amor non est*.

Anima. Parce. Si amorem non habeo,
Amoris tamen desiderium habeo.

Angelus. Ergo ora, ora!
Et ab Amore amorem impetra.

Aria.

Anima.
Erravi,
O Deus, erravi,
Cum, ut alia dares, oravi:
Alia omnia,
Mera sunt somnia:
Amorem mihi da,
Et dabis *omnia*.

2.

Amare,
Ah! doce amare,
Sic demum cessabo peccare,
Cum nihil delectabit me,
Quam te, *te solum amare*,
Et amare *propter te*!
Sic, sic doce amare me!

ME-

MEDITATIONIS IV.
De Heroica Resolutione Augustini
PUNCTUM I.
Resolutionis Difficultas.
SCENA. I.
Augustinus. *Simplicianus.*

AUgustinus. Ah! quousque me torques? ferrea consuetudo stringit. Pater, non intelligis, quanta sit vis. *Simpl.* Quantacunque sit, major est Gratiæ. *Aug.* Non habeo gratiam adhuc tam fortem. *Simpl.* Tandem ora, ut abeas. *Aug.* Orare non lubet; tumultus non finit: non possum! Tu pro me ora: *Simpl.* Tu pro me ora! frustra oro, experior, nisi tu ores mecum.... (*) Heu! Spes naufraga in portu mergitur! porrige tabulam Deus ut felix enatet! orare non lubet, o vox terrifica! nam qui non orat quid speret? quanquam quid etiam oratio juvet, si talis sit qualis Augustini fuit: *Domine da castitatem, sed noli modo, noli modo*! Proh! istæ preces non misericordiam impetrant, sed iram provocant. Jam inops consilii, & stupidus hæreo; nam quid superest ut agam? ad Ambrosium me refero: suadebit aliquid Divinus Vir, quod Simpliciano non occurrit. *Aug.* (*) Pater, quo abis? deseris me? *Simpl.* Tu teipsum deseris, miser. Orare non lubet! Vox est nolentis sanari: nolentem non sanat Deus, quid ego faciam? *Aug.* Volo, & nolo: orabo tamen, ut Deus adhuc proroget patientiam suam, & suspendat furorem, neque puniat modo! *Simpl.* Obstupescite cœli ingratitudinis monstrum! decennium totum scelera sceleribus cumulavit homo audax, & impudens: neque tam longa Dei optimi patientia sufficit, ut emolliat durum cor ad redamandum Amantem! *Aug.*

P Mane,

(*) *Augustinus abit.* (*) *Redit.*

Mane, obsecro, adhuc paullum, & miserere mei, sicut hucusque misertus est Deus. Amo Deum amantem me: amo, & desidero amare amplius! *Simpl.* Mendacium loqueris. Non amat Deum, qui non obedit præceptis Dei. Stultæ blanditiæ sunt, quibus se decipit anima, quando verba suavia ingeminat: *Bonus est Deus! amo!* dum clamant nefanda facinora: *displiceant Deo, non curo! Aug. Affectus* bonus est, & trahet aliquando *effectum* post se. Nunc ecce mi Pater, annos vitæ triginta numero: habitus corporis, & bonæ vires triginta & plures alios promittunt mihi: ego, ut pro tanto tempore jam nunc me abdicem, rediturus nunquam ad consuetas delicias, violentum nimis imperium est: non possum facere! *Simpl.* O tortuosas vias! quis enim est tibi sponsor vitæ tam longæ? forte cras finis est; & si hodie caste vixeris, ecce de annis triginta diem dimidium vixisti Deo: nunquid rem grandem præstas? Sed demus, venisse Angelum a Deo tibi, vitæ in extremum senium producendæ sponsorem certum, dic, age, decretumne est, *aliquando* istos mores damnare, an nunquam? si statutum est, hanc telam ad finem prosequi, desperata est salus, & accensus jam crepat ignis, qui te æternum uret. Si vero certum est, *aliquando* reverti ad Dominum, serio tandem, quæso te, serio & aperte responde responsum prudens ad toties inculcatam quæstionem: *si aliquando, cur non modo, cur non hac hora finis turpitudinis tuæ? Aug.* Facilius forte *aliquando* me vincam, cum per ætatem frangetur vis inimici tentantis. *Simpl.* Deceptio est: ætas interdum facultatem eripit sceleri, voluntatem raro: imo consuetudo eo usque protracta faciet, ut voluntas, quod patrare tunc non *poterit* malum, gaudeat *potuisse*, & optet adhuc *posse*: *ita tu desereris a scelere, non scelus a te.* Sed ne diu vagemur, demus etiam hoc, fore certo (quanquam multo certius utique non fiet aliquando, cum tot subsidia deerunt: id quod negas posse fieri hodie, quando Ambrosius urget, Mater orat, Amici instant,

Deus,

Deus ipse motibus tam turbulentis cor obstinatum agitat) demus, inquam, fore certo, ut *aliquando* convertas te serio, libere utique, & tua voluntate, cooperante cum gratia, non coacte convertes te? *Aug.* Libere omnino, nullum est dubium. *Simpl.* Convertes te igitur, quia voles tunc, quod hodie non vis? *Aug.* Sic serio statui: nam volo salvari. *Simpl.* Jam attende me diligenter. Quæro: quid *tunc* movebit te, *ut velis* convertere te ad Deum, quod non jam *nunc* movere debet? Augustine, aliquando aut Timor Dei, aut Amor faciet, ut mutes vitam; neque enim datur conversio utilis ad salutem, nisi quam aut Timor, aut Amor parit. Dic, ex quo parente nascetur tua, si nascetur tamen, & non degeneret in abortum conversio, quæ parturitur tam diu? *Aug.* Uterque, ut opinor, movebit fortius. *Simpl.* Si Timor movebit, nunquid jam *mòdo* æque terribilis Deus est, ac erit *aliquando?* si Amor, nunquid Deus *modo* est minus amabilis, ac erit aliquando? Imo *& magis terribilis modo*, & magis amabilis est, quam erit unquam. *Modo* instat, obsecrat, increpat in omni patientia, & doctrina: *timendùm*, ne, si *modo* non audias, nec ipse te audiat *aliquando.* *Modo* quantis desideriis te desideret beatum facere, palam est. Vides, audis, sentis, quantum te amet: ipsa tam longanimis patientia convincit, quod amari cupiat a te, veluti sua interesset, non tua, ut ames! Qui sic amat, quando erit *amabilis* magis? væ tibi, si expectes, donec refrigescat contemptus Amor, & in furorem se mutet! *Modo, modò* tempus est, ut manum applices operi: *modo* admovet machinas Deus, & cordis deditionem violentus exposcit sibi, quid differs dedere? male credis fore dedenti te? Recordare, quæ de beata vita disputavimus nuper: *in spe* consistit, *in spe*, cujus tu tibi dulcedinem invides, quamdiu converti differs. Ad experientiam provoco: aude vel unam hebdomadam continere te, spondeo, gustare incipies, quam sit nihil vita casta jucundius; qualem si deinde

profequaris diutius, quantæ miferiæ una cum fœdis voluptatibus definent: infamia, curæ, faftidia, vermis, extremum animæ periculum! fuccedet gaudium fpiritus, quod exuperat omnem fenfum, pax confcientiæ, elevatio mentis, cordis mundities, fublimia defideria, admirabile lumen, & dulciffima familiaritas cum dulciffimo Deo!.. quid files? *Aug.* Quid dicam? linguam loqueris peregrinam mihi: nihil intelligo. *Simpl.* Vel per unius hebdomadæ experientiam non parum difces. *Non jubeo te naturam exuere*, quam ad amores proniorem es nactus: *Ama, ama!* fed *objectum amoris* muta: *Ama Deum, & fac, quod vis!* nam facere, quod libet, licet, modo facias nihil, quod non audeas immolare Deo, & dicere: *facio ex Dei amore.* *Aug.* In creaturis quod amo, video, Deum non video: invifibile objectum Amoris non afficit, non delectat. *Simpl.* Afficiet, delectabit, fi adhibeas oculos, & contempleris, quid Deus fit. Oculis corporis non videtur; oculi mentis funt intellectus, & fides: his infpice Dei naturam, & videbis, quam fit amabilis Deus (a) *fuper amorem mulierum*! *Aug.* Sublimior eft hæc Philofophia, quam ut tam fubito capiam. Hoc video, *fine amore* vivere non poffum! *Simpl.* Intereft, Augustine, ut inter objecta feligas *amore digniffimum.* Et quis eft dignior Deo?.. deliberas?.. vah! ignavum fufpirium!.. etiam abis?.. o Deus, videre mihi conflictus videor, quibus in ifto pectore certant hodie *Amores duo*: O vincat, vincat tuus, & de amore fœdo nobilem triumphum agat!

SCENA II.

Simplicianus. Alipius. Potitianus. Navigius.

ALipius.. Ecce Simplicianus. Hofpitem, Pater, adducimus, etiam tibi, quod fcio, charum: eftne Auguftino per te loquendi facultas? *Pot.* Salve Pater, audio, quæ tua folicitu-

(a) 2. *Reg.* 1.

citudo sit pro amico, & delector. Ut habet Augustinus? *Simpl.* O salve Domine! ut primum lapidem per te posuit Deus, cui novam vitam inædificet Augustinus; sic, nisi me fallit animus, hodie tectum per te imponet. Non est casus, qui hac die Potitianum ad nos affert: Dei consilio fit; conferes nobiscum operam, & quibus potes, modis instabis, ut se hodie Deo subjiciat homo; nam, hoc mihi credite, aut hodie se Augustinus convertet, aut nunquam. *Nav.* O nuntium bonum! nam mihi idipsum dicebat Mater, amarissimas hucusque lacrymas, quas fudit pro filio, hodie sibi dulces videri, mihi professa. *Pot.* Nisi arctos nimis terminos ponitis: nam cur tantum opus huic diei alligas? *Simpl.* Quia hodie Gratia totis viribus urget, & solito fortius oppugnat animum contumacem. Convictus est intellectus, consumpta quibus se tuebatur, omnia argumenta; fatetur, se posse cum gratia, quod viribus naturæ non posset; fatetur, gratiam oranti non negari a Deo, sentit se ad orandum impelli: nulla superest, quam opponat, excusatio, muta trepidatio remansit, & infelix horror victoriæ tam facilis, tam præclaræ. Roditur intus, & confunditur pudore horribili vehementer, imago tetra vitæ male actæ cruciat oculos, in auribus sonat vox Domini confringens petras, imaginationem impleverunt tenebræ exteriores, fletus, & stridor dentium, quem timet, affectus omnes in rixa sunt: metuit mortem, horret Judicem, suspirat cœlum, amat Deum, seipsum odit: verbo, ita æstuat agitatus a Gratia, ut cervus, qui cinctus a canibus, qua evadat, non videt. Concludite, quid futurum sit cras, si evaserit hodie. Cras & lumen languidius lucebit intellectui, & frigidius calebit voluntas, & mens pacatior lentius urgebit propositum: nihil fiet cras. *Pot.* Quid igitur vis, ut agamus? *Simpl.* Amor ingenium habet: facile quod prosit, invenit. Ego accedo Ambrosium, ut de actis edoceam, & novum consilium quæram. *Nav.* Si impetres, ut Præsul fratrem admittat ad collo-

loquium, fecisti, quod Mater unice optat. *Pot.* Tune difficilem accessu Præsulem putas? *Simpl.* Omnibus omni tempore aditus patet. Imprudens verecundia fuit, quod Augustinus, sicut Ambrosii concionibus diligenter adfuit, ita colloquium fugerit. *Al.* Tanta reverentia est sanctitatis. *Nav.* Certe qui Monicæ colloqui gravatus non est, non excluderet Augustinum. Amici, urgeamus, ut Simplicianum sequatur. Spes est, nunc maxime, saluti congressum fore: nam verba Sanctorum medullas penetrant. *Simpl.* In Navigii sententiam eo. Si hoc persuaseritis, de Episcopo bene, optime de Augustino meruisse vos dicam. Urgete cito, cum favet hora. Non est cessandum: est quoddam genus ægrorum, quibus quiescere fatale est, & frigore rigidis non noceas pejus, quam si sinas dormire. Interea fero Præsuli bonam spem.

SCENA III.

Potitianus. Alipius. Navigius.

POtitianus. Intellexi amici periculum, hoc satis est. Vobiscum ago, quod agitis. *Al.* Sines, ut de tuo adventu admoneam? *Pot.* Bonum facis. Tu dic, Navigi, quem, dum a vobis absum, progressum amicus fecerit; nam juvat distinctius discere, quid possim sperare. *Nav.* Simplicianus, ut Matrem perpetuis fletibus diffluentem solaretur, narravit heri, quousque juvante Deo perduxerit tanti momenti negotium. Postquam, ajebat, Manichæus esse desiit filius tuus, & veritatis studio Romam petiit, cum initio non statim reperiret virum, qui satisfacere dubiis de fide posset, tædio laboris correptus est, cœpitque primum deficere ardor, deinde extingui, denique in vetera objecta, in studium vanitatis, & nugas amorum toto impetu verti. Redibat interdum motus aliquis desiderii boni, nec raro offerebat se occasio discendi, quod vellet, sed sic ut ex despera-

ſperatione languebat deſiderium, ſic uſus occaſionis differebatur, donec ipſa dilapſa eſt. Atque hæc procraſtinatio, Potitiane, fecit, ut miſerabilis homo ex Manichæo Academicus, ac deinde prope Epicureus ſit factus. *Pot.* Rem horridam audio, mihi tamen non novam; vidi plures, quos incuria ſalutis, & neglectæ bonæ occaſionis culpa in ſimile barathrum præcipites egit. *Nav.* Sed alios terribilis Deus in illo profundo deſerit: Auguſtinum protrahere per ſingularem bonitatem incæpit, jamque, ſicut deſcenderat, ita aſcendit per gradus. Mediolanum Roma translatus, ipſo urbis Præfecto, ut Numinis Providentiam admireris, promovente, cœpit primum ſermones Ambroſii *ſingulis Dominicis* diligenter audire: fama viri, & facundiæ dulcedo trahebat. Inde didicit, prudenter a Catholicis credi, quod credunt: argumenta, quæ contra ipſos pugnarent, poſſe ſolide confutari: tandem hac una via ad veritatem, atque adeo ad ſalutem iri. Hæc cognitio fregit ſuperbiam: Simpliciano ſubjecit ſe, ut doceretur. *Pot.* Gaudium mihi narras; nam initium bonæ vitæ a bona fide expecto. *Nav.* Urgebat hoc fides, & ſecum trahebat timorem, æterna mala minitantem, niſi ad agnitæ veritatis normam mores componeret. Secuta eſt pugna, & ingens turbatio, quam Simplicianus fruſtra hactenus componere laboravit. Ex die in diem major tumultus movet ſe, quia, quidquid Presbyter de ſpe loquatur ponenda in virtute gratiæ, nihil agere ſe tamen Auguſtinus arbitratur, quoties conatur propoſitum vitæ caſtæ a ſe extorquere. Ecce amice, hucusque ventum eſt, & hæc una ſuſpenſio propoſiti baptismum ſuſpendit. *Pot.* Navigi, mihi fratris ſapientia placet. Poſſet bonis verbis decipere Præſulem, & caſtitatis cultum ſpondendo, Sacramenti adminiſtrationem impetrare; ſed intelligit, ſibi hanc hypocriſin, non Ambroſio, pernicioſam fore apud eum, qui, cum cor inſpiciat, non decipitur propoſito bono, quod in ore eſt natum, & in corde radices non habet. Sed

cur

cur, Navigi, Ambrosius non ad se evocat vel refugientem? Saltem tollerentur prætextus, quos objicit, cur non accedat. *Nav.* Idem, ut faceret, heri Mater rogavit Episcopum, responsum tulit: sine, dum ipse volet *Pot.* Igitur faciamus, ut velit. Quid affert Alipius? *Al.* Magnum bonum. Cum intravi, orantem reperi: turbare nolui, donec me ipse advertit. Suspirabat autem cum lacrymis sæpius: *O pulchritudo tam antiqua, pulchritudo tam nova, quam sero te amavi!* Credo, Simplicianum, ut est vir prudens, cum videret, *Spem* non sufficere, ut se dederet Augustinus, *de amando Deo* intulisse sermonem; nam, cum vidit me, surgens dicebat cum fremitu: ah! Alipi, quis mihi det, ut nihil unquam amaverim præter unice amabilem Deum! nunc heu! cor abjectum *in bona nulla* quam difficulter attollit se *ad bonum unum*! Me attonuit vox tam nova! amens gaudio irrui in amplexum, & collacrymans dixi: sic places, Augustine! o fiat! quem nondum amavimus, nunc amemus! nunc tandem! Deinde de te narravi, cujus ut nomen audiit, exporrecta in lætitiam fronte, colloquar, ait, & abiit, ut oculos fletu tumentes abluat: ingredere, subjice ligna igni, qui ardet. (b) *Nam tu, quam generose Cæsari, tam fideliter, & fervide Deo militas, scio.* En redit.

SCENA IV.

Augustinus. Potitianus. Alipius. Navigius.

Augustinus. O Potitiane, quam est mihi jucundus aspectus tuus! *Pot.* Idem est de te gaudium mihi, tantoque majus, quod Mediolani reperiam auditorem Ambrosii, discipulum Simpliciani, denique Catechumenum. *Aug.* Sic amavit me Deus. Matris lacrymis hanc gratiam debeo. *Nav.* Optandum, ut non sit vacua. *Aug.* Non erit, si Deus porro faveat!

Al.

(b) *L. 8. Conf. c. 6.*

Al. Utinam hodie cooperemur! nam cur non? *Aug.* Sine modo. Te, amice, quis tenuit locus egressum Africa? *Pot.* Scis, me Cæsari militare: varias provincias pervagatus sum; militi ubique est patria, aut rectius, ubique exilium. *Nav.* Sicut omni homini extra cœlum degenti. *Aug.* Dona mihi, amice, partem horulæ, ut amœena narratione tuorum casuum leves animum depressum curis. *Pot.* Scholasticis nempe curis? ridiculus es, (da veniam verbo,) quod te molesta professione non abdices. Quanquam ecce! quid video? Paulum modo, non Tullium legis? *Aug.* Veræ Sapientiæ, & vitæ beatæ, cujus cupido tenet, hic melior Magister est. *Pot.* Dignum est studium ingenio tuo. *Aug.* Sed habet quædam difficilia intellectu Apostolus, & interdum videtur severior, quam ut possit placere. *Al.* Modo verum doceat. Veritas etiam horrida Sapienti placet, quia veritas est. *Nav.* Quæ obscura sunt, posset Ambrosius declarare. *Aug.* Huc usque Simplicianus suffecit. *Al.* Qui tamen & ipse ad alloquium Præsulis toties invitavit. *Aug.* Aliis curis est obrutus: non vacat nobis. *Pot.* Novi virum, cura animarum est ipsi prima: vacat cuilibet. *Nav.* Aliud est, quod te a Sancti colloquio absterret: juvat audere semel; facilis accessus est, & si non vacat, certe signabit horam, qua vacet. *Pot.* Puto, & juvat te conversatio *cum homine beato* multo plus, quam omnis tua *de beatitudine* lectio: nam quod tu hic legis, ille experitur. Mihi profecto cum hujusmodi viris egisse singulariter profuit. *Aug.* Ambrosium tu ergo beatum existimas? *Pot.* Judico. *Al.* Et ais, plures novisse te beatos viros? difficilis probatio erit de vita hac. *Pot.* Nihil de magno Antonio Eremita audistis? recens memoria est, (c) *& prope nostris temporibus testatissima mirabilium ejus.* *Aug.* Quid de illo? *Nav.* Narra aliquid. *Al.* Nihil scimus. *Pot.* Mirabilis ignorantia, nomen toto pene Orbe decantatum vos non audisse. *Al.* Nempe in-

(c) *L.* 8. *Conf. c.* 6.

tenti noſtris ſtudiis nihil de aliis quærebamus. Sed quid dices tu de Antonio? *Pot.* Ajo, illum ab ipſo Deo doctum eſſe, quid beatitudo ſit. Adoleſcens ingreſſus Eccleſiam audivit ex Evangelio legi: (d) *Si vis perfectus eſſe, vade, vende, quæ habes, da pauperibus, & habebis theſaurum in cælis, & veni, ſequere me!* credidit ſibi dici, & *perfectionis*, ſive ſicut ipſe interpretabatur, *beatitudinis* deſiderio incenſus, continuo relictis omnibus ſolitudini dedit ſe, humanis affectionibus major, & ſoli virtuti deditus, cui usque ad annum quintum ſupra centeſimum invicta conſtantia, inter dæmonum infeſtationes non minus, quam inter blandimenta honorum invictus adhæſit. Exemplum traxit ad imitationem innumeros homines, ex omni ætate, conditione, ac ſexu: impletæ ſunt ſolitudines incolis, & ædificata in plurimis locis Monaſteria, in quibus homines, uti in prima Eccleſia vivunt, *habentes cor unum, & animam unam, & omnia communia.* *Aug* De Cænobiis loqueris, quale hic Mediolani extra mœnia ſub inſtitutione Ambroſii viget? *Pot.* Omnino ejusmodi. *Al.* Horum tu incolas *beatos* prædicas? *Pot.* Credo ſane, hanc eſſe Philoſophiam, in qua hujus vitæ beatitudo conſiſtit, ſi tamen iſti ex ſuis legibus vitam inſtituant. Si quis enim ex illis aliam viam eat, fateor, facile contingere, ut eum ſuæ beatitudinis cito pœniteat. *Aug.* Concordem cum Simpliciano ſententiam tenes. Ille beatitudinem præſentem conſtituit *in ſpe futuræ*, qualem ſpem vix ab alio *certius* obtineri, & *facilius* conſervari, ac ali, quam ab homine, qui ſe a carnis illecebris, & peccandi periculis abſtraxit, facile video. *Al.* Nos de illis aliter judicamus. *Pot.* Non ex vero. Nam nemo, Alipi, alieno judicio aut miſer, aut felix eſt, ſed ſuo. *Nav.* Etiam puto. Quid enim ad meam miſeriam, vel felicitatem facit aliorum judicium? *Pot.* Jam illi, quibuscum ego locutus ſum, dicunt de ſe, & judicant, *ſe nullum malum pati*, & *nullo bono carere:* quid deeſt,

(d) Matt. 19.

deest, quo minus beatos dicamus? *Al.* Quid? potentia majestatis, splendore nominis, honorum gloria, voluptatibus sensuum omnibus non fere carent? *Poti.* Mediocritate utuntur, excessu carent. Sed *ipsorum judicio* ista nulla sunt bona; unde non modo excessum non appetunt, sed defectum etiam patiuntur libenter, imo sponte ac hilariter abjiciunt prætextas, abjiciunt opes, rebus & spebus se exuunt, fugiunt nuptias, ut ita se uno ictu a mille curis, periculis, & miseriis expediant, quibus objiciunt se, qui gloriam, aut divitias, aut feminas amant. Sic expeditos nullum etiam malum premit; nam paupertatem eligunt ipsi, contemptum quærunt, afflictiones corporis tantum abest, ut horreant, ut se ipsi affligant. Breviter: nihil illi bonum putant, nisi Deo placere, nihil malum, nisi Deo displicere: quod autem Deo placeant, securam spem habent, quam nullus ipsis casus eripere, nisi volentibus potest. *Aug.* Non omnes capiunt verbum hoc. *Al.* Ex quo genere hominum sunt isti Philosophi? *Pot.* Dixi, ex omni genere hominum. Etiam rudissimi capiunt hanc sententiam, quia ad experimentalem Philosophiam pertinet, non ad Theoriam. Testis de visu adsum, nec recordari sine tenero sensu possum, quod nuperrime cum duobus ex Aula nostra viris splendore generis, ætatis flore, opum magnitudine, ut putabamus, felicissimis contigit. Meretur narratio, ut attente audiatis, nam est jucunda. *Aug.* Cupio, Potitiane, ut sedulo narres. *Pot.* Vim amoris stupebitis, si serio exardet in Deum. Treviris, unde huc adsum, nuper, cum Circensibus ludis Imperator adesset, nostrum aliqui ex Aula progressi in silvam, venimus ad casam, in qua, quales descripsi, Servi Dei habitant. Ibi divisi alii per hortulos ambulamus: duo Juniores irrumpunt in cellulam: videt alter librum (is vitam Antonii, de quo dicebam, continet) arripit temere, legit. Ex bono tam tenui nata est ingens felicitas. Nam dum legit, miratur primum heroicum sæculi contemptum in

juvene opulento, & nobili. Mox accenditur imitandi cupidine, meditatur, quid agat, pudore sobrio & amore sancto repletur, demum iratus sibi, & totus ardens, fixis in socium oculis, abrupta repente lectione, cum impetu spiritus, dic, quæso, amice: inquit, per omnes labores nostros quo ambimus pervenire? quid quærimus? cujus rei causa militamus? majusne aliquid sperare possumus, quam ut amici Imperatoris simus? & ibi, quid non fragile, plenumque periculis! & per quot pericula venitur ad majus periculum, cui etiam anima subjacet? & quamdiu istud erit? *Nav.* Sapiens discursus fuit. *Pot.* Conclusit: Amicus autem Dei, *si voluero*, ecce nunc fio. *Al.* Certum est? *Aug.* Quid interrumpitis? absolve Historiam. *Pot.* Hæc locutus, & turbidus parturitione novæ vitæ, reddit oculos paginis: dum pergit legere, fluctuat, pallet, inceditur, fremit colluctans secum: denique suborto lumine clariore, quo veram felicitatem discernebat a falsa, jam totus Dei, amice, exclamat: ego abrupi me a vana spe nostra, & *Deo soli* servire statui, & hoc ex hora hac, in hoc loco aggredior: te si piget imitari, noli adversari. *Aug.* Prodigium audio. *Pot.* Expecta totum. Dicebat hæc ille, & socium eodem igne inflammavit. Negavit se discessurum a socio tantæ mercedis, tantæque m ilitiæ. *Nav.* Vim gratiæ, Frater stupeo. *Pot.* Audite amplius. Interea eodem ego cum socio deferor: monemus, ut redirent, quoniam declinasset dies: recusant ambo, narrant, quid contigerit: ne molesti essemus, orant. Nos non sine lacrymis gratulati sortem bonam, nihil tamen morati, redimus in palatium, trahentes cor in terra, quod illi cœlo affixerant. *Aug.* Illi aulici, nobiles, divites, juvenes! quo abripior! *Pot.* Adhuc audies majus prodigium, cujus ego testis sum, ut dixi, de visu: habebant ambo sponsas, quæ, postquam hoc audiverunt, dicaverunt etiam ipsæ Virginitatem Deo. *Aug.* Alipi, quid est hoc? *Nav.* O Amor, o divine Amor, quid potes? *Al.* Video

te

te vehementer commotum esse: quid pateris? *Aug.* Quid audisti? (c) *Surgunt indocti, & rapiunt cœlum, & nos cum doctrinis nostris sine corde, ecce volutamur in carne & sanguine!* Pro! turpe dedecus! pudet videri me! *Pot.* Insolita loquitur. *Al.* Et plus, quam lingua, loquitur frons, vultus, oculi, color, modus vocis. *Nav.* Hodie sane magna in fratre molitur Deus, & verum Simplicianus dicebat: nisi se hodie convertat Augustinus, convertet nunquam. *Pot.* Laus Deo, qui urgere non cessat pugnantem sibi! *Nav.* Urgebo Matrem, ut nunc orando pugnantem juvet: nam hæc nisi fallor, hora est peremptoria. *Pot.* Ego Simplicianum revocabo, ut juvet. *Al.* Ambo bene. Ego premo vestigia, ut observem a longe. Experiar, quid ab Augustino divinus Amor extorqueat, ut sciam, quid velit a me.

CHORUS.

Vitia nuper superata pugnam instaurant, sed ab Amore debellantur, & locus pugnæ in hortum voluptatis mutatur. (a)

Personæ priores.

Consuetudo. VAh! jacetis Socij!
Et amici Sensus gemunt in vinculis!
O pugna infelicissima!
Spes periit me vindicandi,
Et evertendi ista mœnia.

(c) *L. 8. Conf. c. 8.* (a) Exhibetur arx, & in ejus fossa strages Vitiorum.

Cupido. Herum audio.* Cessa gemitus:
Mortificati sumus, mortui non sumus:
Iterum tentanda est alea.

Consuetudo. Vivitis? Io! surgite ad nova consilia.

Chorus.

Surgimus, surgimus,
Arma resumimus,
Tu nostra vita, tu spiritus es,
Tu anima pugnæ, tu spes.

Consuetudo. St! silentium! rem non bonam nuntio.
Gratia, quæ in persona Tabellarii hactenus latuit,
Amor est: hodie se prodidit.
Amat, & amari desiderat:
Ideo *hortum* parat Anthropo,
Ut accidat illi *jucundior* novæ vitæ conditio.

Cupido. Inferi! hæc me perimit æmulatio.
Delicias spiritus homo si sentiet,
Omnis ei caro desipiet.

Aria.

Fateamur libere:
Pura sunt, plena sunt, vera & solida,
Quibus afficitur *Spiritus*, gaudia:
Corporis deliciæ
Nihil habent simile.

2.

Spiritus cum jubilat,
Musica Charitum strepit, ut anserum,
Desipit massicum, displicet balsamum,
Rosa deformis est, ipsaque Helenæ
Forma despicitur, veluti furiæ:
Intus se *mens* recreat,
Extra se non ambulat. *Consue-*

* Eripit se ex fossa.

Consuetudo. Verum est, quod asseris:
Propterea in tempore opponamus nos
Amoris consiliis.
Omnes. Cito, cito ad arma, ad arma!
Consuetudo. Sileant tympana. Postquam nihil actum est vi,
Adhibendi sunt cuniculi:
Sequimini me taciti.
Anthropus. Audivi strepitum: quæ turbæ se movent iterum?
Amor. Explora Fides, Timor excuba, arma te Spes!
Anthropus. Superi! mortua ad vitam redierunt Vitia!
O Amor! o Gratia! donec pax sit, *de horto* ne cogita.
Amor. *Pax est hominibus bonæ voluntatis.* Luc. 2.
Anthropus. Ah! vix adfuit:
Rursum me *voluntas bona* deseruit!
Non, quod volo bonum, hoc facio, Rom. 7.
Sed quod nolo malum, hoc ago.
Amor. Causam video.
Nondum *imperas tibi satis seriò.*
Nam quid sibi vult istud: NOLO, * quod lego?
Defensive nimirum habuisti te hactenus:
Laudo, & sufficit, ut hostes possis *superare*;
Sed, nisi egeris *offensive*, nunquam pax erit,
Nunquam poteris *debellare.*
Anthropus. *Offensive* jubes me agere?
Nescio, quid velis dicere.
Amor. Explico me.
Dico: cum ad peccatum alliceris,
Non solum, *non esse consentiendum*,
Sed *contrarium*, contrarium agendum.
Sic pugnat: *qui amat.*

Aria.

* Vox scripta in porta arcis clausæ.

Aria.

Tarda molimina,
Longa certamina
Amor, *si amor est*, odit;
Statim in aciem prodit,
Et *decretorio*
Decertat prælio.

2.

Igni est similis,
Qui se in latebris
Diu non potest tenere;
Hostem vix datur videre,
Jam victor prosilit,
Invadit, perimit.

Anthropus. *Contrarium agendum est*! hæc est doctrina heroica!
Amor. Hoc est, *facere cum tentatione proventum.* 1. Cor. 10.
Anthropus. O nobile Amoris inventum!
Fides. Amor, Amor, suppetias propera!
Captivi Sensus ruperunt vincula,
Timor. Et rediviva cuniculos fodiunt Vitia,
Spes. Jamque labant propugnacula.
Omnes tres. Non sufficimus victoriæ,
Amor, Amor adjuva!
Anthropus. Adjuva! ah! adjuva!
Amor. Noli metuere: *Amor vincit omnia.*
Vos, quid post muros latetis?
Eja! hosti occurrimus, mecum procedite!
Anthropus. Et quid, Amor, *quid me vis facere*? Act. 9.
Amor. Contrarium, contrarium!
Ad *amores vetitos* volunt te vitia tua retrahere,
Ergo *odium* (sic postulat *Amor*) *odium* exhibe. *
Anthropus. Odi! Amo! & ex amore *in odio*,
Ex odio *in amore* exerceo me. *Aria.*

* Prodit in aciem, cum scuto & lancea.

Aria.

Amo te, Amo, amabilis Deus!
Neque tantum Amo te,
Quia *timor* urget me:
Aut quia me allicit *spes*:
Amo te, *quia es Deus*,
Quia amari te *amor vult meus*,
Amo te, *quia amabilis es.*

2.

Pereat hora; qua te non amavi!
Pereant deliciæ,
Opes, & illecebræ!
Spes pereant omnes, & res,
Propter quas *tibi peccavi*, Psalm. 50.
Et te, o Amor, amare cessavi,
Ah! te, qui *solus amabilis es!*

Fides. Victoria! plaude Anthrope! Victoria!
Ad internecionem deleta sunt Vitia,
Et subjugati Sensus faciunt imperium:
Respice! exulta! admirare *amoris prodigium.*

Anthropus. Superi! ubi sum? ubi sum? (b)

Timor. Persei fabula facta est Historia.
In delicias Anthrope, in delicias pectus explica!
Vitia tua in ipso æstu caloris,
Ut obversum sibi viderunt *scutum Amoris*,
Friguerunt, ut marmora.

Spes. Locus pugnæ in Paradisum se vertit,
Quem, viden', ut ornant *bellæ*
Quas ex *belluis* formavimus, Statuæ?

5. Sensus. Nos etiam liberi a servitute peccati,

R Et

(b) Aperitur hortus, ornatus Statuis septem vitiorum.

Et venia rebellionis donati,
Post præstitum Amori homagium.
Vivimus beati! beati!

Anthropus. Cor dulcissimo mihi subsilit gaudio.
O Amor! o Amor, quæ est hæc rerum mutatio?

Amor. *Mutatio Dextræ Excelsi*! Fruere libere! Psal. 76.

Fides, Spes, Timor. Fruere, fruere!

Anthropus. Fruamur filii! *bonum est, nos hic esse!* Matt. 17.

5. Sensus. Bonum optimum! bonum optimum!

Amor. Quantum sit, *Experientia* discite! *Tabernacula facite*!
Gustate, & videte,
Quam suavis sit Dominus, *
Suavis utique, & *amabilis super amorem mulierum.* (2. Reg. 1.)

Sed cum fame *gustantibus*,
Cum attentione *videntibus*,
Cum patientia *experientibus*.

Aria.

Ut cæci de colore,
Sic illi de amore
Non possunt judicare,
Qui nunquam didicerunt,
Vel certe non *senserunt*,
Quid Deum sit *amare*.

2.

Si nosse vis, si capere,
Eja! *experire*,
Et *dies tantum aliquot*,

Non

* clauditur.

Non ex spe, vel timore,
Sed *vero ex amore*
Servire Deo statue:
Tunc judica, tunc loquere,
Tunc *senties*, quid hac de re
Oporteat *sentire*,
Eja! experire!

PUNCTUM II.

Difficultatis Victoria.

SCENA I.

Simplicianus. Alipius. Navigius. Potitianus.

N*Avigius.* Enimvero bonum est omen. Alipi, ut occurristi feliciter, audi, quæso: cum ad Monicam veni, reperi lacrymantem. Docui, quid fieret, & ipsa, bonum, exclamavit, bonum nuntias: *hæc est dies, quam fecit Dominus*! hodie filius lacrymarum nascetur in lucem novam! hodie Mater ero! dolores jam nullos, sed suavissima gaudia sentio, propinqui partus prodroma gaudia; nam istæ, quas vides lacrymæ non, ut hactenus, amaræ sunt, sed dulces, & jucundæ, iterum, ac iterum repetebat. Tu quid dicis? falliturne bona Mater, an Spiritus Propheticus agit? quo se abripuit Frater? *Al.* In hortum descendit. Mirabilis lucta est, & spectaculum, de cujus catastrophe, credo, Superos, inferosque impatienti expectatione suspendi. O bona sors, quod adsis, Pater, & tu amice, quod in tempore redeas! quid Episcopus promisit? *Simpl.* Expansis brachiis in amplexum Augustini irruet, si potest adduci. *Pot.* Aut non curret ipse obviam, etiam lubens tandem! *Al.* Amici, nihil adhuc certum spondere possum. Hoc scitote,

duello terribili congreſſi ſunt Amores duo, Amor carnis, & Amor Dei: pugnæ locus eſt hortus noſter, area cor Auguſtini: arma armis, ictus ictibus concrepant, decretorium certamen eſt. *Simpl.* Vincet Amor, quem vincere Auguſtinus volet. *Nav.* Ah! utique ut cœleſtis ſceleſtum vincat, nunc tandem volet! *Simpl.* Volet, ſi diffidens ſibi, fidat ſtrenue viribus gratiæ: ſic gratia, ut velit, faciet. *Pot.* Quin tu properas, Pater, pugnanti te adjungere, ut perficias, quod cœpit Deus? *Simpl.* Imo ſinamus Deum, quod agit agere. Rem magnam agit, & videtur velle ſolus peragere. Spectator prælii ſi eſſe poſſum, ducite, ubi non videat nos Chriſti miles, & unde, ſi opus ſit, periclitanti ſuccurrere cito poſſim. *Al.* Hoc eſt, quod opto; nam ego explicando non ſum, quantis animus ſolatiis innatet ex bona ſpe. Redundet in vos pars gaudii, quod iſtud ſpectaculum fundit. *Nav.* Me dubius eventus angit. *Al.* Deus, Navigi, adhibuit machinam: non poteſt infelix eſſe. Pater, impetu ſpiritus Auguſtinum abreptum vidi. Ut ſolum ſe vidit, cœpit primum amariſſime flere, deinde ſtatione abrupta, incitatis greſſibus aliquoties inter gravia ſuſpiria hortum perambulavit: mox proſtravit ſe ſub arbore, & Pauli Epiſtolas volvit: rurſum ſe erigens in genua procidit, altiſſimeque ingemiſcens, habenis permiſſis fletui clamavit cum miſerabili ejulatu: *& tu Domine usquequo! usquequo Domine, iraſceris in finem! Simpl.* Orat tandem, orat Auguſtinus? *Al.* Oravit: *da mihi caſtitatem, & continentiam, & modo da, da modo! Simpl.* O factum bene! & non audiſti illud abſurdum: *noli modo, noli modo! Al.* Nihil! ſed diuturna oratio non fuit. *Simpl.* Modo fervens, & ſeria, & ſæpius repetita. *Al.* Neſcio, quid poſtea. Poſtremum hoc vidi. Surgens a precibus iratus eſt ſibi vehementer, ac pectus plangens iterato verbere ingeminavit: (a) *quamdiu cras, & cras? quare non hac hora finis turpitudinis meæ?* hic miſeruit

ſeruit me boni viri, nec tenui lacrymas luctantis contentione commotus, dixique tacite mihi: utinam nunc Simplicianus adeſſet! ſic abii. Nunc, quia in te incidi, oro, ut obſerves nobiscum, quo res evadat: deinde, quod dictaverit prudentia tibi, age, ut decet. *Smpl.* Severe agendum erit. *Nav.* Prô! quid audio? ſevere ages? iterum præcipitabit ſe Frater, unde emergit, ſi tu habeas male. *Simpl.* Præcipitet ſe, ſi vult: mihi certum eſt, cum ipſo non ruere. *Al* Deus bone! nunquam vocem ſimilem a te audivi. Hactenus mitiſſimus virorum meras blanditias loquebaris, nunc tonitrua minaris, & fulmina: quis te ſpiritus agit? *Simpl.* Spiritus Chriſti, cujus legatus ſum, & pacis arbiter. *Pot.* Spiritus Chriſti eſt ſpiritus dulcis, quia Domini *mitis*, & *humilis corde*! non utique degenerabis? *Simpl.* Sinite me, ſcio, quid exigat officii ratio. Dixi: *Legatione prò Chriſto fungor*, arbiter pacis ſum. Rebellem Auguſtinum vult optimus Deus in gratiam recipere, hanc offert per me: ſed mihi ſub pœna damnationis æternæ prohibuit, *exceptionem* ullam admittere. Niſi Auguſtinus *ſine ulla conditione* ſe dedat, & ſubjiciat Deo, actum eſt, non poteſt ad Baptiſmum admitti: hoc debeo denuntiare, & ſi diſſimulem, me cum ipſo perdam. Quotquot homines infernus urit, perdidit omnes *voluntas mala*, ſed aliorum mala fuit, quia *perverſa*, & amans ſceleris; aliorum, quia *pigra*, & ſemper procraſtinans; aliorum, quia *infirma*, & ex horrore difficultatis paſſim a bona via reſiliens; longe plurimorum tamen, quia *reſtricta*, & extra limites non procedens, quos Deus vult omnes prorui. Quid multa? *ſine conditione*, *ſine exceptione* dedi cor Deo debet *unum uni*, *totum uni*: ſic eſt neceſſe, & mihi ligata poteſtas eſt, non poſſum aliter pacem dare. *Nav.* Metus novus oppugnat conceptam ſpem. *Pot.* A Deo veniet auxilium fratri, ut etiam rigorem ferat, quem lex Chriſti imperat pœnitenti. *Al.* Huc intrate. * Vides

R 3 iterum

* Seorſim.

iterum sedentem sub arbore? *Simpl.* Paulum legit.... *Nav.* Flet amarissima contritione cordis sui!.. *Pot.* Tristis, turbidus, anxius frendet adversus se... *Simpl.* Credo, quia adhuc inter spem ac desperationem, inter audaciam & metum medius de sua turpitudine erubescit. *Al.* Nulla est quies. En ut oculos cœlo figit cum gravi singultu!... *Nav.* Iterum dejicit.... *Pot.* Resumit librum.... *Simpl.* Rejicit.... *Al.* Surgit. Videtis, ut gressum præcipitet?... *Nav.* Quo se proripuit? *Pot.* Redit.... Iterum residet.... *Simpl.* Mutus dolor vocem elidit. Mihi ex isto aspectu liquescit cor.... *Al.* Nunc erumpit in verba mœror.

SCENA II.

Augustinus accedit.

A*Ugustinus.* Ah! omnia me mihi exprobrant. Hi flosculi, vide, qua veste niteant! sed quamdiu?.. sic perit voluptas, quam carni quæro... Hæ arbores, quam superba se extollunt specie!.. folia habent, fructu carent. Sic ego in doctrina mihi plaudo. Quam solam Deus æstimat, virtus nulla est.... Hic fons, ut salit varie, & lusum oculis facit!. per vim in altum surgit, suo pondere in ima recidit. Intelligo.... *Vim* debeo *naturæ* facere: alias in terram diffluit, in cloacam degenerat, ex cujus putredine serpentes venenati, & fœdi bufones prodeunt. Vah! turpis species vitæ actæ! *Simpl.* Salubris cogitatio est. *Aug.* Cur autem non facio mihi *vim*?.. *naturam* nactus sum ad malos amores pronam: quid tum? sententia lata est: (b) *sub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius. Vis, vis* facienda est. Eccur ergo non facio mihi *vim*? *Pot.* Potens interrogatio est, cui vix responsum reperies. *Aug.* Nempe Africanus sum, & in Africa homo castus monstrum est: regionis vitium, & malum clima temperiem humorum perdidit..

(b) Gen. 4.

quid

quid tum? Alipius, Nebridius, Potitianus Africani sunt, casti tamen. *Pot.* Per Dei gratiam. *Aug.* Et indomabiles bestiæ cicurantur per famem: domari belluinus appetitus non possit?.. potest, sed nimirum per *vim.* Cur ergo non facio mihi *vim*?.. alii facilius facient sibi, quibus obtigit educatio melior: ego assuevi sceleri! & jam a tot annis! *Simpl.* Tua culpa est, quod jam difficilior emendatio sit. *Aug.* Assuevi! quid tum? adhibenda erit *vis major*, quam ab aliis, quid tum? adhibenda tamen aliquando est, cur igitur non jam nunc facio mihi *vim*?.. non possum!.. aliquando potero, sic ego ipse mihi persuadeo: cur ergo non possim modo?.. utique possum, sed *vi* est opus. Cur autem non facio mihi *vim* denique? ah! hoc ipsum est, quod non possum!...& si possem *vim* mihi facere semel, iterum, etiam tertio, quarto: semper possem? quid? hoc ego mihi promittam? *Simpl.* Iterum lapsus miser! juvate boni Cœlites! nam ista cogitatio pugnantem prosternet... *Nav.* Miserabiliter flet... *Pot.* Excipiet istum imbrem dies serenior. *Al.* Solare Pater. *Simpl.* Utilis tristitia est. Expectemus. *Nav.* Velut extra se raptus, immobilis sedet. *

M U S I C A

Divinæ Gratiæ motus internos exhibet,

Ex L. 8. Conf. c. 11.

Continentia. Chorus caste viventium.

Continentia. *Augustine! tu non poteris, quod isti, & istæ?*
An vero isti possunt in semetipsis,
Et non in Domino Deo suo?
Dominus Deus eorum me dedit eis.

Arietta.

* Aperitur interius, & exhibent se areolæ ex 5. Vulneribus Christi rigatæ.

Arietta.

1.

Cor ſurſum, Auguſtine,
Cor ſurſum erige!
Et obviam Divinæ
Feſtina Gratiæ!
Chorus. Tardatum ſatis eſt:
Abrumpe tandem moram,
Hanc Deus ſignat horam:
Hæc tua ſalus eſt.

2.

Cur dubitas ſperare
In ope Gratiæ?
Vult Deus te juvare,
Et poteſt facile.
Chorus. Si Deus tecum eſt,
Quod eſt *naturæ* grave,
Per *gratiam* fit ſuave:
Fel ipſum dulce eſt.

3.

En dura, exſiccata,
En terra ſterilis,
Hoc ſanguine rigata
Evaſit fertilis.
Chorus. Quot fulget floribus,
Tot Gratiæ Divinæ
Ut fidas, Auguſtine,
Inſtat clamoribus.

4.

Quouſque obluctaris?
Aſſurge, urge te!
Non primus evocaris:
Sunt multi ante te.
Chorus. A tot veſtigiis
Jam tritam viam ire;
Et huc ad me venire,
Cur tu non poteris?

5.

Ah! potes, modo velis,
Si velis ſerio:
Inanibus querelis
Non ſtat converſio.
Chorus. Quid prodeſt gemere?
Promiſſo crede meo,
Confide bono Deo;
Et manum admove.

Tolle, lege! tolle, lege!

Aug. Quid vidi? o Deus! *Nav.* Redit ad se. *Aug.* O bone Deus! salubris exprobratio fuit! *Pot.* Gemit mitius. *Aug.* Et ita est: *una generosa resolutione* est opus; sic rumpentur omnia vincula, quæ me stringunt. *Simpl.* Lux de coelo splendidius fulsit: speremus bene! *Aug.* *Tolle, lege! tolle, lege!* quid legam? *Al.* Sane ad cor locutum esse Deum, intelligo. *Aug.* Credo, quod magno Antonio salutem tulit, idem mihi præcipi: quod fortuito occurrit, legam. *Nav.* Frons, oculi, vultus, loquuntur mutatum fratrem: totus tranquillus est. *Aug.* O cultores castitatis Cœlites, dirigite manum, ut incidat in oculos textus, qui animæ prosit! *Simpl.* Sic places. Divinæ voci obedientem video. *Aug.* Auditus sum! Superi! quo me vertitis?.. Alipi! Alipi! *Al.* Me inclamat. *Simpl.* Tene te; opperiamur, quid porro fiat. *Aug.* Discessit a me. Mira lux animo venit: (c) *Non in commessationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitiis, non in contentione, & æmulatione, sed induimini Dominum JEsum Christum, & carnis providentiam ne feceritis in concupiscentiis.* Prodigium apertum! sæpe alias hunc ipsum Apostoli locum legi, nunquam sic. Nunc penetro. Augustine, quam tantis impendiis quæsivisti Beatitudinem, en manu tenes: vide, ne denuo abjicias. *In quo sit Beatitudo*, & *in quo non sit*, ecce habes. Non in oblectationibus gulæ, ac Veneris, absit! non in contentiosa ambitione honorum, & laudis, Augustine, sed in hoc beatus eris, quod induaris Dominum JEsum. *Pot.* Pater, conversus est Augustinus! *Simpl.* Intellectu quidem, voluntate nondum. *Aug.* Quid autem est indui Dominum JEsum, nisi conformare se moribus JEsu, moribus castis, pudicis, modestis, sanctis? *Simpl.* Omnino sic est: *Aug.* Hac conformitate nititur tota (d) *spes vitæ futuræ*: sine hac adeo *nulla Beatitudo est.* Sic memini alibi docere eundem Apostolum, quod *prædestinati* non sint, nisi qui *conformes fiunt Imagini Filii Dei.* *Nav.* Erumpamus tandem! conversus est

S frater

frater! *Simpl.* Nondum, ajo; nam aliud est cognoscere veritatem, aliud amplecti. *Aug.* Sed nempe ut ex imagine tam deformi, imago conformis fiat Prototypo tanto, hic erit labor gravis, molestus, diuturnus! *Simpl.* Auditis? *Al.* Et tu cessas nutantem firmare tandem! *Simpl.* Patientia! *Aug.* *Una generosa resolutione* est opus! nam, quod potuerunt tot alii, etiam ego possum: certum est. *Simpl.* Utinam agas demum, quod potes! *Aug.* Quando igitur me resolvam? *Simpl.* Nunc gratia urget. *Aug.* Natura horret!... horreat! vincenda est aliquando, vincatur modo!.. Aggrederete! quid adhuc hæsitas? *Nav.* Jam flectit genu. *Aug.* Difficile est: nihil refert. Impera tibi anime! eja cito!... *Pot.* Vah! nondum tamen! *Aug.* Iterum trepidas? o homo imbellis, quousque mancipatum putridæ carnis feres? homo temerarie, quousque abuteris patientia optimi Dei tui! homo scelеste, quousque calcatis legibus Legislatorem omnipotentem contemnis impudens, & cum execrabili audacia insultans clamas: *nescio Dominum! non serviam! non serviam!..* velis, nolis, servire debes!.. eheu! annos omnino triginta vanitati, carni, sceleri, diabolo vixi!.. satis est, plusquam satis! *Sit mihi cœlum & terra testis! reliquos, o Deus salutis meæ, reliquos tibi vivam, & tibi soli, & hòc ex hora hac!..* *Nav.* Victoria! *Simpl.* Silete adhuc paullulum. *Aug.* Boni Superi! quid est hoc? conversum cor sentio. Alipi! Alipi! *Simpl.* Mihi superest actio, & hujus resolutionis examen, ne fallat nos Augustinus, & se. *Aug.* Sumne Augustinus, an non sum? non sum, certe non sum! o cœlum, quis est hic sensus animi, quæ dulcedo insolita, & nunquam gustata mihi! (e) *o gaudium, o vere pax Dei, quæ exuperat omnem sensum!* Alipi! Alipi!.. cui dicam hoc bonum, quo subito beatus sum!

SCE-

(e) Phil. 4.

SCENA III.

Augustinus. *Simplicianus.*

S*Implicianus.* Augustine! *Aug.* O salve Pater! tandem tuus est Augustinus, aut, quod audire malis, totus est Dei. *Simpl.* Serio? *Aug.* Facta est *Resolutio*, & non movebor amplius in æternum. *Simpl.* Vidi pugnantem, audivi verba bona: sed ne ipse fervor, quo ardes, te fallat, metuo. Severe te inspice, & quanquam usus es gratia ad victoriam, ne triumphes, antequam debellaveris, sedulo cave. *Aug.* Novi me, Simpliciane, & timeo me: *in gratia spero.* Pater, non invenio verba, quibus me explicem tibi nunc. *Vivo ego*, *jam non ego*, alia prorsus nunc est mens, ut primum facta est *Resolutio* vitæ mutandæ. Abiit horror, disparuit diffidentia, evanuit ipsa, qua tenaciter ligabar, *affectio ad delicias carnis*, & in illius locum subiit *aversio*, & *odium*, ita ut jam mirer, placere potuisse voluptatem, cujus abominationem modo tam jucundam experior. *Simpl.* Prœmium generosæ Resolutionis dat Deus. Quidsi paullo post subtrahet iterum has delicias spiritus, scilicet redibis ad illas, quas nunc damnasti? *Aug.* Fastidium est vel cogitare. *Simpl.* Quamdiu sic? pacifcar iterum, ut unam saltem hebdomadam castus vivas? *Aug.* Pudet pacti! fidem, quam hodie Deo feci, servabo ad mortem usque. *Simpl.* Redibunt nugæ tuæ, & tentationes vehementius ingruent. *Aug.* In te, Domine, speravi, non confundar. *Servabo fidem*! *Simpl.* Non credo, nisi statuas præter peccatum, etiam fugere peccati periculum, & saltem proximas occasiones vitare. *Aug.* Velut a facie colubri fugiam. *Simpl.* Si etiam fugitans, casu incidas, quid facies? *Aug.* Timore Dei videntis omnia, & ulturi, obarmabo pectus: *Servabo fidem!* *Simpl.* Si mali habitus, & inolitæ consuetudinis vis prope invitum retrahat in amorem mali?

Aug. Vim vi repellam: *servabo fidem*, & dicam! NOLO! *Simpl.* Sed de vita tam male acta, quam tu pœnitentiam ages? *Aug.* Recogitabo Domino omnes annos meos in amaritudine animæ meæ! & actibus contrariis actus pessimos expiabo. *Simpl.* Quasi diceres: *Actibus amoris prohibiti opponam actus Amoris Divini.* *Aug.* Hoc dico, hoc faciam. *Simpl.* Si autem amabis Deum, utique *ex amore Dei* suscipies labores, tædia, curas, molestias, saltem quales suscepisti toties amore amoris mali? *Aug.* In pudorem me agis, & video te diffidere mihi. Sed crede, Pater, plus, quam speras, mutatus sum, & plus, quam ipsemet speravi. Age, duc ad Episcopum, ut pro Baptismo supplicem. *Simpl.* Si non admittat, si differat Sacramentum, ut probet constantiam, æquo animo feres? *Aug.* Amo Deum! *amore Dei* libenter, & hilariter feram, quidquid ferre me velit Deus. Ah Deus! *Deus meus, pulchritudo tam nova, pulchritudo tam antiqua, quam sero te cognovi! quam sero te amavi!* *Simpl.* Sero utique, sed serio tandem. Naturam nactus es ad amores pronam: si elegisses objectum amore dignum, quantus esses! *Aug.* Doleo, affectum tam nobilem objectis tam indignis me addixisse! tu solus, Domine, tu solus amore meo es dignus, & alius nemo *præter te*, nisi *propter te*! *Simpl.* Solum igitur posthac amabis? *Aug.* Solum toto corde, totis viribus, tota anima! *Simpl.* Quando? *Aug.* Omni tempore. *Simpl.* Ubi? *Aug.* Omni loco. *Simpl.* Quomodo? *Aug.* Omni modo, quo ipse vult, ut probem amorem sibi. *Simpl.* Vult, ut probes agendo, quidquid imperet. *Aug.* Agam. *Simpl.* Omittendo, quidquid prohibet. *Aug.* Omittam. *Simpl.* Patiendo, quidquid immiserit mali. *Aug.* Urat, secet! patiar, modo in æternum parcat, & ab amore sui miserum non excludat. *Simpl.* Si præceptis superaddat consilia, excipis? *Aug* Nihil, Pater, nihil excipio, quia amo, & o unice amabilis Deus, da, ut amem ardentius, amem te fortius, amem amore, quantum capere cor istud potest. *Simpl.* Sic bene exer-

ce

ce te *in amore.* Amor Dei jugum ſuave, onus leve, ſervitutem jucundam facit: *& ſervit conſtanter, quem delectat ſervire. Aug.* Diſcipulum docilem habebit Ambroſius: ſiſte me! moram longiorem non patior, nam hoc ſcito, mi Pater, fui, eheu! *fui peccator, & magnus, & diu*: at nunc (*vivit Dominus, in cujus conſpectu ſto!*) nunc ſtatutum eſt: *Sanctus fieri volo, & magnus, & cito.*

SCENA IV.

Perſonæ omnes.

S*Implicianus.* Jo! hæc eſt *perfecta Converſio*! nunc procedite amici, & *congratulamini mihi, quia inveni ovem, quæ perierat. Aug.* Ecce, adeſtis vos! *Al.* Beata eſt! *Nav.* O felix dies! *Pot.* Vive heros, & victor tui! *Omnes.* O læta mutatio! *Aug. Benedicite Deum cœli, qui fecit mecum miſericordiam ſuam!* evaſi ex carcere tenebroſo, rupi catenas graves, liber ſum! *Simpl.* Mutatio a Deo eſt. *Aug.* Et poſt Deum a vobis. Tantum bonum tuæ, Pater, directioni, & patientiæ, tuis, Potitiane, colloquiis, tuis, Alipi, exemplis, tuis, Navigi, obſequiis, & tuis, o Mater mea, lacrymis debeo. *Nav.* Quantis Monica ſubſiliet gaudiis! præcurro nuntius. *Aug.* Simul ad ipſam imus, & cum ipſa ad Ambroſium. *Pot.* Præcipio animo Præſulem triumphantem lætitia. *Simp* Triumphus eſt Gratiæ! *Al.* Triumphus grandis! *Aug.* Te Deum laudamus! *Omnes.* Te Deum laudamus!

O. A. M. D. G.

MEDITATIO V.

AUGUSTINUS SANCTUS, SIVE FRUCTUS VICTORIÆ.

ARGUMENTUM.

AUguſtinum jam converſum Ambroſius non ſtatim ad Baptismum admiſit, ſed dilata *per integrum biennium* Sacramenti ſuſceptione, conſtantiam viri vel probavit, vel firmavit, nempe ut non qualiscunque, ſed *perfectæ Converſionis* exemplar poſteris daret. Tempus illud Auguſtinus, abdicata Rhetorica, in villa Verecundi prope Mediolanum una cum Matre, Fratre, & amicis *in perpetuo Exercitiorum Spiritualium uſu* tranſegit, ut *experientia* diſceret, quanto jucundius ſit Deo, quam Carni, & Mundo ſervire. Præcipue autem uſurpaſſe credimus *Exercitium Amoris Divini*, quod *Soliloquia* probant, libellus ſublimiſſimis affectibus plenus, & in illa biennali ſolitudine a nondum baptizato conſcriptus, tanto cum fructu, quantum admirari ſatis non poteſt, *qui librum* 9. *&* 10. *Confeſſionum* legit, & inter Auguſtinum *Peccatorem*, ac *Sanctum* comparationem inſtituit. Nos hodie inſtituemus, de oque hujus poſtremæ Meditationis erit

Materia.

Materia: Heroicæ Resolutionis Heroica Executio.
Puncta duo: Primum, Executionis Locus *in solitudine.*
Secundum, Executionis Modus *cum perfectione.*
Fructus: Desiderium *Conversionis perfectæ*, qualis est, quæ ab amore perfecto inchoatur, & ab eodem continuatur.
Propositum: Resolvere se ad frequens *Exercitium Divini Amoris*, cum sincero affectu usurpandum, &, ut affectum sequatur effectus, determinare se *in specie ad certum ordinem actionum suarum*, qui faciet, ut *per Experientiam* discamus, quam suave sit Jugum Christi, & falsa multorum persuasio, quod vita proborum sit tristis, ac melancholica.

PERSONÆ.

S. Simplicianus.
S. Augustinus.
Alipius.
Potitianus.
Verecundus.
Romanianus.
Nebridius.
Navigius.

PRO-

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationes præteritas, & Præparatio ad præsentem.

Anima meditans. Angelus explicans.

Anima. O Bone Genie, quam bene eſt mihi *hodie*!
Experior, quod ſuave ſit, *Deum diligere*!
Amore caleo, ferveo, æſtuo!
O flammæ cœlicæ! urite amplius! conſumite me!

Aria.

Ah! quare
Non poſſum, ut vellem amare!
Improvida natura!
Dediſti plures oculos,
Aures, pedes, digitos,
Cur non & corda plura?
Domine, ut amem te,
Ah! quod *unum* eſt in me,
Non poteſt cor ſufficere!
Improvida natura,
Cur non dediſti *plura*!

2.

O Deus,
Ut angitur animus meus!
O ſi daretur mori,
Et rupto poſſet pectore

Cor

Cor saltem istud libere
Laxare se amori!
Dulcis mors, beata sors!..
Horæ pigræ currite!...
Adsit o! quæ jubet me
Amabili victori
Succumbere amori.

Angelus. Ardet *affectus*, gaudeo!
Sed parum æstimo, nisi *effectum* videro.
Nam *quamdiu sic*?
Novi te, & nondum tuæ fido constantiæ.

Aria.

Hodie sancta es: alas appendis,
Volatu audace ad astra contendis:
Supra Cherubinos
Inter Seraphinos
Amor constituit te!
Triumphas *hodie*:
Cras, Deus scit, quid sit futurum de te.

2.

Cras forsan pennæ diffluent,
Et Icarum sibi plaudentem,
Cordique Divino hærentem
Heu! subito destituent,
Ut lapsa *de cælo*,
Infelix *in cæno*
Repente invenias te.

Anima. Averruncate Superi ferale præsagium!
Angelus. Implebitur, si dulci abrepta fascino piorum *affectuum*,
Oblivisceris, quæ Amor exigit, *operum*.
Anima. Ecce me! impera, instrue!

T *Ange-*

Angelus. Omnia, quæ meditata es, recole.
Fides te tibi exhibuit, ut horreres: *horruisti*!
Timor, ut jugum Domini *sine mora* susciperes, institit: *suscepisti*!
Spes, ut sub jugo perstares, animavit: *perstitisti*!
Amor, ut jugum ipsum diligeres, persuasit: *dilexisti*!
Porro unum est necessarium Amoris exercitium:
Quod facis hodie, *cras prosequere*,
Et, quem cœpisti diligere Dominum,
Semper dilige.
Affectum, *si frequenter exerceas*, *sequetur effectus*,
Nam efficacissimum,
Ut bonum facias, incitamentum,
Et *ut in bono perseveres*, remedium
Est *amoris Exercitium:*
Semper dilige!.....
Sic Ambrosius Augustinum exercuit,
Sic Augustinus exercere se didicit,
Sic in verticem Sanctitatis *sine relapsu*, evasit.
Sequere. Certum est, *nec Spes*, nec *Timor*
Semper excludit peccatum: excludit *Amor.*
Non potes peccare, nisi desieris *amare.*

Anima. Jo! jucundum, & facile
Ad perseverantiam remedium
Amoris Exercitium!

Angelus. *Quale* esse oporteat, doceo hodie.
Animum applica,
Et, ut capias *praxin doctrinæ*,
Gratiam a cœlo postula.

Aria.

Aria.

Ambo. *Amoris Exercitium*
Ad confirmandum animum
Volenti aggredi,
Favete Superi!..
Sunt pia *desideria*,
Quæ si per vos, o Sidera,
Junguntur *operi*,
Novum Augustinum
Pavete Inferi!

MEDITATIONIS V.

De Heroicæ Resolutionis Heroica Executione

PUNCTUM I.

Executionis Locus.

SCENA I.

Potitianus. Navigius. Nebridius.

NEbridius. Ah! quanta me voluptate vestra narratio afficit? Et cur ego infelix *non adfui* (a) ad spectaculum triumphi tam nobilis! *Pot.* Omnino jucundior aspectus fuit, quam ut facile capias. *Nebr.* Ut biennium integrum, quo ego in Africam reversus, hinc abfui, Augustinus *solitarius* viveret, effectus est, Amici, victoriæ utique non vulgaris, præcipue quia in primo congressu vidi, nihil illum in hoc vitæ genere tædio affici, imo deliciis adeo affluere, ut dubitem, an non beatitudinem suam in

(a) *L. 8. Conf. c. 6.*

ista silva constituat. *Nav.* Certe Aulicorum exemplum, de quibus Potitianum narrasse audisti, ita commovit animum Fratris, ut nihil frequentius repetat, quam beatissimos esse in hac vita homines, qui abdicatis negotiis, ac curis sæculi omnibus, sibi solis vacare, suæque saluti, possent. *Nebr.* Idem dicebat mihi, &, quod nescio, an vos sciatis, conversus ad Romanianum, quem ex Africa mecum adduxi, subridens addidit: ego, Romaniane, hanc ipsam beatitudinem unice opto mihi, ac tibi. *Pot.* Romanianum salutabam heri, & narravit mihi *de consilio Vitæ communis*, (b) quam statim post susceptum Baptismum, collatis in unum facultatibus, velletis ordiri, remotique a turbis totam unius Sapientiæ, ac Salutis studio consecrare. Nunquid hoc volebas dicere? *Nebr.* Hoc: jamque trahitur etiam Verecundus in sententiam, ut ita nostrum octo, aut decem in unam Societatem conveniant, quorum essent omnia omnium, & finis unus, *servire Deo Soli.* *Nav.* Forte hoc ipsum est, quod optat Ambrosius. Nam cur biennium integrum a Baptismo suspenderet, nisi, ut protracto novæ vitæ tyrocinio assuesceremus solitudini, ac exercitiis piis, cœptamque bene telam perduceremus ad finem? *Pot.* Prudenter judicas, neque aliter excusari videtur posse rigor, & severitas sancti Præsulis. Perficite, quod molimini! ego, Amici, quam libenter me vobis conjungam, si liberare me possim a servitute, qua Cæsari teneor! nunc ligatus sum, & cras redeundum est Treviros, sicut nudius tertius Mediolanum Roma perveni. Ita nulla est quies in ista vitæ conditione, quam profiteor. Vix saluto amicos, jam cogor valedicere. *Nav.* Neque nos adhuc sumus in portu. Unum difficillime movebimus lapidem, qui obstat vitæ communis consilio. Verecundus, & Romanianus uxores habent: consensum mulierum requirere est necesse, obtineri posse vix aliqua spes. *Nebr.* Erit opus tamen virorum opera: *opulenti sunt,* (c) & non possumus,

(b) *L. 6. Conf. c.* 14. (c) *Ibidem.*

mus, nisi ab illis suffulti, vitæ in sacro otio transigendæ expensas diutius sustinere. *Pot.* Laudabilis providentia. Conferre operam utilem apud feminas Monica poterit, ut nihil opponant. *Nav.* Et jam cœpit. Nihil Matri optatius accidit ista methodo vitæ, quam tenemus. *Nebr.* Amor solitudinis mihi a puero fuit: hinc pronus in vestrum sensum, & nihil obluctans ibam. Superest, ut de methodo, qua vivitis, docear. *Nav.* Duobus verbis totam complector: *vivimus ordinate.* *Pot.* *Solitudo*, & *Ordo*, o gemina elementa, ex quibus vita beata conficitur! Sed, quæ nemini magis quam in Aula degentibus desunt! *Nebr.* Etiam mihi hæc descriptio placet, neque tu hæc duo, *elementa beatitudinis*, sine ratione vocasti. *Pot.* Sic audiebam appellari a viris solitariis, quibuscum per occasionem agebam sæpe. Causam nominis requirenti, respondebant: omnis infelicitas *ex turbatione* venit; *turbatio* autem prope nulla, nisi *ex turbis* sive hominum, sive negotiorum. Comprehendi dudum hanc Philosophiam: ideo jam diu suspiro, ut liber sim. *Nebr.* Sed tu ipsum ordinis vestri modum diligentius explica: non enim quivis ordo potest ad beatitudinem conducere aliquid, sed *ordo actionum bonarum*, quarum varietas tædium pellat. *Nav.* Sic distributæ sunt horæ. Septenas per noctem concedimus necessario somno: totidem orationi per intervalla impendimus, jam contemplantes divina, jam Deo psallentes: septenas item lectioni damus, & scriptioni rerum spiritualium, piisque colloquiis, denique tres reliquas refectioni corporis, ac exercitationi. *Pot.* Cænobitarum hæc vita est. *Nebr.* Vita Sapientum. *Nav.* Vita beatorum, quanquam hoc asserentibus vix quisquam credat, nisi qui se resolverit ad hujus methodi experientiam saltem per dies aliquot capiendam *Pot.* Etiam Augustinus non credidit, quod sentit modo, & mihi non sine tenerrimo sensu professus est, sæpius repetens: Potitiane, non possum explicare, *quam suave sit mihi, carere sua-*

T 3 *vita-*

(d) *L. 9. Conf. c. 1.*

vitatibus nugarum! & quas amittere metus fuerat, jam dimisisse, quantum sit gaudium, vix ipse capio. (d) *Nav.* Ut plenum sit, gratia Baptismi faciet, cujus quo diuturnior dilatio, tanto ardentius desiderium est.

SCENA II.

Accedunt Alipius. Romanianus. Verecundus.

V*Erecundus.* Nebridi, Simplicianus ab Ambrosio adest: mihi cupido est, inter Baptismi * *competentes* adscribi. *Rom.* Nos jam condiximus: accedes etiam? *Nebr.* Nisi me Africa tenuisset, cum Augustino dedissem nomen. Nunc ecce adsum. *Al.* Erit copia loquendi Presbytero, cum collocutus fuerit Augustino, & Monicæ, ad quos arcana ab Episcopo mandata habet. *Nav.* Credo, de vitæ communis consilio, quod se relaturum ad Præsulem heri spoponderat. *Pot.* Aut, quid? Si exoratus tandem Baptismum offerat Præsul? Nam iterum propinquum est Pascha, & vos quam sitis serii in sancto proposito, probastis satis. *Nav.* O si! o si! *Al.* Lætior nulla luxisset dies, & ex hac villa jam cœlum fieret. *Nebr.* Vitam Cœlitum jam nunc vivitis, quando vita vestra tota in eo se occupat, quod Cælites faciunt, in *amore*, & *laude* Dei. *Al.* Sed o quanto fiet post Baptismum *Amor* securior, & *laus* jucundior, cum Sacramenti gratia conatum adjuverit, & in quo concepti sumus, peccati vires potentius fregerit! *Verec.* Efficite, ut comes veniam! hoc beneficium pro biennali usu istius villæ videor mihi jure expetere. *Nebr.* Mihi sufficiet, spero, amicitiæ titulus, ut velitis Patroni esse. *Al.* Severior est Ambrosius, o boni, quam ut patrociniis aliquid deferat. Probabit, certum est, & donec inter Catechumenos in doctrinæ Catholicæ tum notitia, tum usu profeceritis, quantum expedit, non admittet ad Sacramentum, quin ne quidem inter *competentes* adscribet, minime inter *Electos.*

* *Sic vocabantur Catechumeni.*

Electos. *Verec.* Non improbo prudentem rigorem. Caute nimirum Ecclesiæ horreum implere tritico mavult, quam paleis: ideo tam longum tyrocinium imperat, & istos in tyrocinio gradus. Subjicio me! utinam citius fecissem! *Rom.* Poteras utique opportunitate uti in villa tua. *Verec.* Poteram, nisi serius agnovissem, quantum sit bonum, quod isti huc intulissent. Domesticæ curæ distraxerunt, ut ipsis parum attenderem. *Rom.* Me mea infelicitas in Africa tenuit, donec de Augustini constantia certius constitit. *Nebr.* Possumus moram fervore compensare. Transigite cum uxoribus vitæ solitariæ placitum, & erit occasio proficiendi celeriter. *Verec.* Audiemus saltem, quid Ambrosius velit.

SCENA III.

Personæ omnes.

AUgustinus. Amici, *ordo*, & hora monet, ut consueta *collatio* fiat: ecce adest Parens animæ nostræ, qui nos pascat verbo, quod procedit de ore Dei. *Simpl.* Salvete filii! gaudeo, frequentiorem solito conventum videre. *Aug.* Hic est, Pater, Mæcenas meus, quem gratulor mihi, exemplo trahi ad beatam vitam, quam ego ambio. *Rom.* Participem me facio tanti boni, quantum invenisse se apud Catholicos Augustinus lætatur. Tu, Pater, ut novum discipulum admittas, supplex rogo. *Simpl.* Ambobus brachiis venientem amplector, & te, Nebridi, redeuntem. *Nebr.* Utinam abiissem nunquam! Quod in Augustino displicuit malum, ipse admisi: sic homines sumus. Urgebat fervor, ut tardanti præcurrerem, nunc difficultas erit, sequi vel a longe etiam: adeo immutatum stupui. *Verec.* Agemus tamen, quod Deus postulat, ut digni simus eadem aqua salutis tingi. *Pot.* Hæc gratia probatis fiet, nunquid, Pater, ad

Pascha

Pascha proximum? & ut nunties, ideo ades? *Simpl.* Ideo, sed non ideo tantum. *Aug.* Navigi, Alipi, gaudeamus in Domino, lætemur de gratia! est propinqua felicitas desiderata tamdiu. Tandem Baptismum addixit Ambrosius. *Nav. Al.* Beati sumus! *Pot.* Gratulor sortem bonam! *Nebr.* Ego invideo. *Rom. Verec.* Nos speramus. *Aug.* Enimvero magna gratia, magna gratia pro me præcipue, gratiam nunquam, & toties supplicia sempiterna promerito! *Nav.* Magnus Deus miserrimum homulum adoptat in filium, & facit hæredem, magna gratia! *Al.* Et me præ tot aliis seligit, magna gratia! *Aug.* Superabundo gaudio, & tota mens melleo mari innatat! *Simpl.* Sed præparandus est animus Sacramento, ut gratia uberior manet ex fonte tam dulci, ex quo omnes hauriunt multum bonum, plurimum ille, qui mundior, & magis capax accedit. Colloquamur, quoniam ideo ex urbe huc veni, ut, qua præparatione possitis capacissimi magnæ gratiæ fieri, edoceam. *Pot.* Audire & mihi liceat, nam quod de Baptismo loqueris, nunquid de cæteris etiam Sacramentis intelligis, quorum usus est post Baptismum? *Simpl.* Sic est, Potitiane, & tu audies utilia tibi pro præparatione ad quodlibet. *Rom.* Ego saltem quantum absim a vertice, in quem contendo, intelligam. *Nebr.* Et ego impellar, ut curram. Loquere. *Verec.* Nemo te audiet sine fructu, postquam hac intentione convenimus, ut Augustini sequamur exemplum. *Aug.* Præeundi certe desiderium est; nam cupio saltem tam bonus fieri, quam malus fui. Tu digitum intende in viam: ardua, & aspera sit, nihil refert, modo sit certa. *Simpl.* Certam, & brevem monstro. Confidete. Hoc ante omnia tenete, Filii, memores omni tempore, quod, quanta felicitas est Catholice credere, tanta necessitas sit Catholice vivere. Intellectum subjicere *Deo* loquenti, & voluntatem non subjicere *imperanti* non est hominis bene sani. *Al.* Nempe quia idem est Dominus, qui imperat credere, & qui imperat agere,

re, vel omittere. *Nav.* Nihil igitur nobis Baptiſmus proderit, & ſancta fides, niſi fuerint & mores ſancti, certa conſecutio eſt. *Simpl.* Certa. Jam ut mores fiant ſancti, prima moderatrix Pœnitentia eſt; nemo eſt enim, qui non habeat aliquid, quod damnet in ſe, & emendet. *Aug.* Ego plus, quam omnes! *Simpl.* Porro pœnitentiæ initium fit *a dolore* de præteritis, & *a generoſa Reſolutione* ad futura rectius ordinanda. Errant ergo, qui in dolore ſubſiſtunt, neque verus eſt dolor, quem *nulla Reſolutio* ſequitur. *Aug.* Ah! quamdiu hæc me deceptio tenuit! *Simpl.* Sed neque *reſolutio* multum prodeſt, niſi ſequatur executio velox, ac conſtans: velox, quia ſi differtur, plerumque fit nulla: conſtans, quia *nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.* (e) *Verec.* Hic rem difficilem commemoras in hac fragilitate naturæ. *Simpl.* Quantacunque ſit difficultas, nihil attendi debet, quando periclitatur æternitas, & ego, non quid ſit facile, nunc doceo, ſed quid neceſſarium. Tu vero Auguſtine, jam intelliges cum ſolatio, cur Ambroſius tibi ſolitudinem ſuaſerit, & hucusque diſtulerit Baptiſmum conferre. *Aug.* A prudente Medico miſer ægrotus rationem medicinæ non exigit. *Simpl.* Sapienter feciſti, quod patiens tuleris moram: modo diſce ex te, quid proſit. Recordare, quantis lætitiis inceſſerit bonus Præſul, cum de generoſa reſolutione audivit, quam poſt gravem luctam feciſti. Statutum eſt, aiebas, *volo fieri Sanctus, & magnus, & cito!* Et Ambroſius, ſi poſt hanc reſolutionem, ſicut poterat, quia *ſeria* fuit, ſtatim adminiſtraſſet Sacramentum, dic, obſecro, quid loquitur animus tibi, quæ, aut quando hanc *Reſolutionem* ſecuta eſſet *executio*? *Aug.* Pater, trepidat mihi cor ad iſtam interrogationem. *Simpl.* Et ego, ſi cogito, *qualis fueris*, facile intelligo, *qualis eſſes*, ſi nactus eſſes præcipitem Medicum. Itaque quod Ambroſius ante Baptiſmum ſolitudinem ſuaſerit, factum eſt, non, quod vellet te eremicolam perpetuum fieri, ſed ut *Reſolutionem* certius ſequeretur *executio*,

(e) Luc. 9.

& velox, & constans. Nunc assecutum se gaudet, quod voluit, & tibi duo magna bona ne quidem advertenti ex ista vitæ methodo obvenerunt. Primum, assuevisti *solitarius* vivere, itaque non amabis posthac *turbam hominum*, & nisi cogat ratio ferre, libenter te subtrahes conversationi mortalium, ut cum Immortali loquaris. Deinde assuevisti *ordini actionum*, itaque fugies posthac *turbam negotiorum*, & cum etiam premet moles, distribues labores per tempora, & semper residuum erit aliquod, quod Spiritui prosit. Quantum sit utrumque bonum, ut ingenio vales, ipse perspicis. Hoc palpas etiam, consilium opportunius cogitari non potuisse, nec adhiberi efficacius medium, ad hunc finem, ut esset *Resolutionis Executio* certo velox, & probabilius constans. *Aug.* Pater, suspicio mentem divinam in viro sancto: nunquam mihi hæc consilii ratio incidit. O beata solitudo! tibi debeo, *quod sum*! turbis debeo, eheu! *quod fui*, turbis hominum, turbis negotiorum! *Simpl.* Tene affectum, & audi plura. Ex duobus commodis, quæ narravi, natum est tertium, ut *executio Resolutionis* non solum esset velox, ac constans, sed ex die in diem perfectior, & jucundior etiam. Processisti per otium, ac ordinate per gradus. *Memoria* collegit axiomata principiis diabolicis opposita: *Intellectus* perspexit veritates practicas, ex quibus se regeret immortalis anima ad acquirendam vitam illam, propter quam Dei Filius *descendit de cœlo, & homo factus est*, ut nos faceret quasi Deos: *Voluntas* exercuit se in virtutibus variis, & *experientia* didicit, quam verum sit illud Sapientum acroama cedro dignissimum: *vicisse voluptatem, voluptas est maxima.* Denique ut paucis dicam omnia, hoc suo consilio fecit Ambrosius, ut primum homo, deinde Christianus, denique Sanctus evaseris. Vide, quid debeas. *Aug.* Ingratus sum, si aliquid negem. Quid nunc vis, ut faciam? *Simpl.* Ut, quod fecisti, per hoc biennium, nunc maxime facias, cum te præparas Sacramento: exerce te *in amore Dei.* Tria bona solitudinis numeravi: quartum est, quod nemo æstimare satis potest,

teſt, quod ſolitudo doceat Deum amare. In ſolitudine videndum ſe exhibet inviſibilis Deus, & agnoſcitur, quam amabilis ſit. Hæc cognitio amorem parit. *Al.* Amantibus amorem ſolitudinis facit majorem oratio tua, & erit perpetuus amor, ſi probat *vitæ communis* conſilium ſanctus Præſul. *Aug.* Et nunquid probat? *Simpl.* Placuit Ambroſio deſiderium pium, adeo, ut propter hoc maxime gratiam Baptiſmi decreverit. Simpliciane, dicebat mihi exultans lætitia, Simpliciane: iſtis ſolitudo placet: ergo guſtarunt, & experti ſunt, *quam ſuavis ſit Dominus.* Hæc *experientia* tenebit, ut conſtanter adhæreant Deo, probati ſunt ſatis: baptizentur. *Nav.* Divina pronuntiatio! *Aug.* Omnino *experientia* docuit, quod nemo unquam perſuaſiſſet, ut crederem. Quod ſi tanta ſuavitas ſe infudit nondum baptizatis, præcipite animo, quis futurus ſit ſenſus dulcedinis poſt baptiſmum? Amici, *bonum eſt nos hic eſſe*! Firmum decretum ſit, quod Ambroſio placet: faciamus *Tabernacula.* Figatur habitatio in villa hac! deflere præterita, præſentia contemnere, meditari futura, hæc poſthac vitæ reliquæ omnis occupatio ſit. *Al. Nav. Solitudo placet*! Solitudini addicimus tecum annos omnes, quos Deus dabit. *Pot.* Felices animæ! *Nebr.* Accedo vobis! *Roman. Verec.* Et nos, cum licebit. *Simpl.* Præceps concluſio eſt: erratis omnes. Placere vobis ſolitudinem, hoc placuit Præſuli: ut *incolæ perpetui* ſitis, hoc non placet: ad tempus & per intervalla redite, cum erit commodum, non tamen ut hæreatis, ſed ut paſtus ſuis deliciis ſpiritus redeat fortior ad labores, quos exigit cujusque vocatio, & ratio ſtatus. *Aug.* Quid eſt hoc, Amici? ad turbas hominum & negotiorum retrahimur abſtracti ab otio tam dulci, tam ſalubri? *Nav.* Quæ eſt iſta tam non exſpectata ſententia? *Al.* Tam moleſta animæ ſoli Deo affixæ? *Simpl.* Imo jucunda Deum amanti. Notate, quod dico: *ſolitudo ad tempus* ſuadenda eſt omnibus propter inſignia commoda, quæ narravi: ſolitudo perpetua eligenda eſt nemini, niſi cui dubium prudens eſt nullum, quin ſuadeat Deus.

Aug. Mihi ſuadet; nam unde eſt iſta ſuavitas, quæ vitam aliis tetricam, mihi amabilem facit, ſi a Deo non eſt? *Simpl.* A Deo eſt iſta ſuavitas, do tibi hoc: ſed non ad hunc finem eſt, ut ſilvæ te alliget. Non ut *fruaris*, Auguſtine, eſt data, ſed ut *utaris*; neque enim tibi es natus, ſed Reipublicæ, ſed Eccleſiæ, ſed Orbi: & talenta, quibus ditatus es, non accepiſti, ut in ſolitudine ſepelires, ſed ut diſceres bene uti, ſolitudo adjuvit. *Aug.* Turbaſti gaudium, Pater, quia turbas timeo, a quibus tam male ſum habitus. *Simpl.* Amas Deum? *Aug.* Ideo ſolitudinem amo. *Simpl.* Ideo ſolitudinem deſere! hoc adhuc unum deeſt *executioni* reſolutionis, quam amor exigit, ſolitudinem deſere. *Aug.* Quam tot laudibus extuliſti? *Simpl.* Laudavi, quia Schola amoris eſt. Sed quis ſemper in Schola hæret? didiciſti amare, ſatis fortis es, ut vel inter turbas turberis a nemine. Quanquam an fallor? aut vere te potius quam Deum amas in ſolitudine tua? dulcedo tenet, laborem horres, vide, utrum aut hoc, aut illud argumentum ſuggeſſerit Amor Dei, an utrumque amor tui. Ingredere te, & ſevere examina, an & quantus amor ſit, quo amas Deum: poſtea quid ſit decernendum, intelliges. Decretum amandi Deum amore perfectiſſimo eſt illa præparatio, quæ requiritur, ut animam gratiarum magis capacem Baptiſmo afferas! *Aug. Amore perfectiſſimo amare* Deum jam eſt decretum mihi: tu doce regulam, ex qua judicem, quis ſit perfectior. *Simpl.* Docui gradus. *Charitas cum fuerit nata, nutritur, cum fuerit nutrita, roboratur, cum fuerit roborata, perficitur.* Sic fit progreſſio: Nihil amandum eſt *ſupra* Deum, nihil *præter* Deum, & Deus *ſine* modo. *Aug.* Habeo puncta Examinis. Solus eo. *Simpl.* Eadem vobis dico, Candidatis Baptiſmi, idem examen facite. In nomine Dei Unius, ac Trini fiet ablutio, obſervate amoris cauſas: amandus eſt Deus, quia *Deus* eſt, quia *Unus*, quia *Trinus*. Deus eſt, ideo nihil amandum eſt *ſupra Ipſum*: *Unus* eſt, ideo nihil amandum eſt *præter Ipſum*: *Trinus* eſt, ideo amandus eſt *ſine modo*. *Al.* Obſervatio gravis: expendam. *Nav.* Meditabor.

SCE-

SCENA IV.

Simplicianus. Nebridius. Romanianus. Verecundus. Potitianus.

POtitianus. Vir magne, tu doctrinam Neophytis tradis, qualem ego Veteranus, & cum Cænobitis conversatus non raro, vix audivisse me memini, minus exercuisse. *Simpl.* Capacitati audientium nos accommodamus, & aliis præcepta Dei, aliis etiam consilia prædicamus. In Augustino virum magnum præsagit Ambrosius, ideo magnis vult animis crescere: apud alios exigimus plura, ut obtineamus aliquid saltem. Nihil diligere *supra Deum*, hoc est eligere potius omne malum, & abjicere omne bonum, quam graviter Deum offendere, *salutis necessitas* postulat: nihil diligere *præter Deum, salutis securitas* exigit, eo quod etiam leviter inordinata creaturæ dilectio facile præcipitet in ruinam: diligere Deum *sine modo*, Heroum est nihil humile cogitantium, & placere Deo suo non quomodocunque contentorum, eo quod sciant, quod Deus in animabus ipsi placere singulariter cupientibus, etiam singulariter placeat sibi, ut in pictura Princeps; in qua perfectius imaginem suam pictor expressit. In qua classe ex tribus vos esse cupitis? *Rom.* Ego Christianæ legis sublimem sanctitatem admiror. *Verec.* Ego ex admiratione confundor! *Nebr.* Ego consequi nihil despero. *Pot.* Ego, quod absim tam longe, erubesco. *Simpl.* Amici, ego vos invito in solitudinem: seligite tempus aliquod, saltem pauculos dies, *vacate*, & *videte* sepositis negotiis aliis, quid necesse sit, quid deceat, quid juvet, ut possitis beati esse. Consilium *perpetuæ solitudinis* pro vobis non est. Menstrua, hebdomadaria, dierum aliquot suadetur salubriter. Admittite *experientiam* animo bonæ frugis cupido: certus sum, gavisuros ex fructu ... Abeunt: nempe ut observent, quid sociis fiat. Idem exspecto, & interea Deo supplico. O Deus amoris, quam capax ad amores est pectus Augustini, tam exardeat vehementer, ut rumpat carceres, & se propaget in Orbem terrarum!

CHORUS.

Anthropus lætitiæ spiritualis *Experientia* captus, vitæ melioris *Exercitia* æstimat, amat, & *designatis temporibus* prosequi statuit. (a)

Anthropus. 5. Sensus. Fides. Spes. Timor. Amor.

Anthropus. IO! felicissima felicitas!
Pergite filii, pergite strenue,
Ex Amoris imperio hortum excolere:
Experior pretium operæ, experior.

Aria.

Ἕυρηκα, Ἕυρηκα, (b)
Tandem intelligo, quid sit lætitia;
Major in dies se explicat area:
Extra me, nulla est,
Intra me, tota est,
Ita me docuit Experientia.

Ἕυρηκα, Ἕυρηκα,
2. Frustra *lassatus sum*: (c)
Pernox, & perdius *avia*, *devia*
Frustra scrutatus sum:
Navi per *flumina*, transii *maria*,

Nus-

(a) Hortus in 5. recessus divisus, & diversa vitæ spiritualis gaudia *emblematice* exhibens.

(b) Vox Archimedis Philosophi gaudentis, quod *invenisset* diu desideratam alicujus theorematis demonstrationem.

(c) Lassati sumus in via iniquitatis, & ambulavimus vias difficiles. Sap. 5.

Nuſquam ſe obtulit *vera lætitia*:
Denique, duce te
Experientia,
Reperi intra me.

Εὕρηκα, Εὕρηκα!

Timor. * Bene eſt, vocem lætantis audio:
Plaude Amor! * Tacite prodit.
Poſſides Anthropum, gaudeo!
Anthropus. *Vivo ego, jam non ego,* Gal. 2.
Amor vivit in me!
Alii ſunt mihi oculi,
Aures, & nares aliæ,
Guſtus item, & tactus,
Nova prorſus affectio:
Nunquam ſenſi gaudium,
Quale hodie ſentio.
Guſtus. Nempe *purum*, & ſine ſordibus,
Tactus. *Perfectum*, & nullis implicitum vepribus,
Auditus. Non *puerile*, non *ſtolidum*,
Odoratus. Sed *ſincerum*, *ſolidum*,
Viſus. Et dignum homine gaudium.
Anthropus. Amor, Amor vivit in me!
Timor. Vivat! gratulor: **
Ecce deſcendit, excipe!
Anthropus. Io! deſcendat!
Veniat Dilectus meus in hortum ſuum,
5. Senſus. *Veniat, & comedat fructum pomorum ſuorum,* Cant. 5.
Viſus. Fructum Contemplationis,
Odoratus. Fructum Orationis,
Tactus. Et Mortificationis,

Auditus.

** Amor de nubibus venit cum Fide, & Spe,

Auditus. Fructum divinorum Verborum,
Gustus. Et sacrorum Mysteriorum,
Anthropus. Fructum omnium Exercitationum spiritualium.

Chorus.

Io! veni, dominare,
Veni Amor, impera!
Tua per imperia
Amor, potes nos beare,
Veni, veni, impera! Prov. 8.

Amor. *Ego diligentes me diligo,*
Amicos, non Servos nomino. Joan. 15.
Placet, quod placere vobis videam
Amoris Exercitia,
Fides. Ex his vivit anima,
Spes. Ex his crescit gratia,
Amor. Ex his cumulantur merita,
Anthropus. Et in his (quod heu! diu incredulum
Docuit Experientia)
In his est *Manna absconditum,* Apoc. 2.
Quod nemo scit, nisi qui accipit.
Amor. Tu scis, quantus in illo sit sensus dulcedinis.
Age, explica pro aliis.
Anthropus. Ah! quis mihi det verba,
Quibus possim exprimere,
Quid sit dicere:
Exultavit spiritus meus in Deo Salutari meo? Luc. 1.
Quidquid dixero, nihil explico.
Fides. Placebit conatus: dic saltem aliquid.

Ariose.

Omnes tres. Dic: Spiritus gaudia tanta sunt gaudia,

Fides.

Fides. Quanta nautarum ſunt portum tenentium,
Quanta victorum ſunt prædam agentium:
Anthropus. Ventus ſunt, bulla ſunt:
Spes. Quanta reperto theſauro plaudentium,
Quanta in regium thronum ſcandentium:
Anthropus. Umbra ſunt, fumus ſunt:
Amor. Quanta ſunt Juvenum ſponſam venantium,
Aut per Elyſios campos cantantium:
Anthropus. Somnus ſunt, nugæ ſunt,
Ah nihil explico:
Sentire potui: dicere neſcio.
A, a, a, Domine Deus, ecce neſcio loqui,
Quia puer ego ſum, Jer. 2.
Ad explicandum, quo me obruis, gaudium.
O liceat utinam his in deliciis *ſemper* helluari!
Utinam nunquam contingeret avocari!
Sed ſacro diutius oblectare me otio,
Non permittit vitæ conditio,
Non ſtatus ratio.
Redeundum eſt ad negotia,
Ad labores, ad tædia.
Amor. *Omnia tempus habent*: Eccl. 5.
Neſcis hoc, Anthrope?
Si ſapis, audis, quod conſulo:
Dies tuos, & horas tres in claſſes diſtribue:
Invenies alias, quas *officio* impendas, & *ſtatui*,
Alias, quas dabis *corpori*,
Et habebis adhuc reliquas,
Quas dones *Spiritui.*
Imo, *nota bene*, quod doceo:
Quidquid exerceas,

Exercitia sunt spiritualia,
Si, quem *Fides* dirigit,
Spes animat,
Charitas imperat,
Assueveris *ordini*.

Anthropus. De quo tu mihi *ordine*?

Amor. Exhibeo in imagine. Suspice! *

Aria.

Sol irrequietus, quin usquam *figatur*,
Per signa bis sena in cœlo *vagatur*;
Sed scriptum a Deo *per circulum* it.
Non exit, *ad lævam* non vergit,
Per *mediam* viam *ex ordine* pergit:
Sic mundo jucundus, & utilis fit.

2.

Fac, erret, ut errant exleges Cometæ:
Nil opus est voce minantis Prophetæ,
Clamatis: turbatus est siderum Rex!
Væ Mundo, væ nobis!.. gementes stupetis,
Quem heri amastis, pro monstro horretis:
En! tanti est *ordinis congrui* lex.

Anthropus. Imaginem video:
Nondum tamen, quid velis, satis capio.

Amor. Explico.
Quod Sol est cœlis, hoc tu es in terris,
Duodecim signa sunt *duodecim horarum negotia*,
Circulus est *lex Amoris*:
In hac linea illa perambula, *certo ordine*.

Ita

* Exhibetur Sol in Zodiaco.

Ita etiam, cum exieris *extra te*,
Non te deserent spiritus deliciæ,
Modo tu illas non deseras,
Et cum *ordo* poposcerit,
Rursum te *in te* recipias.

Anthropus. Ordo! *ordo!* nunc intelligo mysterium.....
Hem! *diarium* *
Tot perturbationum Seminarium!
Nullus hic *ordo* est, mera confusio,
Quia non scripsit *Amor*, sed *impetus*, & *affectio.*
Ah! Amor corrige!

Amor. Leva te supra te! ascende ad me!

Timor. Ascende, porrige.

Amor. In Sole pone Tabernaculum:
Hinc impera, hinc jura da!

Anthropus. Beatus sum! **

Aria.

Anni, menses, dies, horæ,
Ite posthac in amore!
In amore vivere,
Est jucunde vivere.
Dum amabo, sum beatus:
Amor *bene ordinatus*
Bonum servat *Ordinem*,
Ordo *bonum hominem.*
Repetit Chorus. ***

Timor. Ego, quod ultra hic agam, non habeo,
Abeo, & novum alibi domicilium
Amori præparo.
Hoc est enim *Timoris* officium.

* Exhibet diarium vitæ præteritæ. ** Ascendit in sedem amoris; quæ est Sol. *** Clauditur.

Ego ſum *Sapientiæ Principium*!
Et fruſtra ſperat in *Amoris Schola* proficere,
Qui noluit meus eſſe diſcipulus.

Aria.

Veræ Sapientiæ
Amor eſt compendium,
Sed, quod intelligere
Si quis velit, *ſine me*
Temporis, & capitis
Faciet diſpendium.

2.

Multi dicunt: *Domine*,
Amo! amo! amo te!
Ah! quid juvat ſcioli!
Didiciſtis *nomini*
Verbum *conjugare*!
Prius iram Domini
Diſcite o miſeri,
Bene *declinare*.

PUNCTUM II.

Executionis Modus.

SCENA I.

Simplicianus. Alipius. Navigius.

S*Implicianus.* Magnas de Auguſtino ſpes mihi animus loquitur: non miſcet tamen ſe metus nullus. Nam amantem ſolitudinis in turbas retraho, quis me ſecurum faciet, non relapſurum in

in sordes, unde tantus labor fuit extrahere? Ambrosius suasit, ut suaderem, ne vir tantus saluti animarum procurandæ subtrahat se, hoc solatur, & facit, ut credam, consilium hoc congruere cum Dei consilio; alias curam tam gravem suscipere non vocatum a Deo, nimis periculosa temeritas foret. Explorabo, quo animo ipse nunc sit. Alipius, & Navigius veniunt. Quid fit, amici, quid fit? *Al.* Mera prodigia vidimus, Pater, & nisi aut cesset Amor, aut confortet, necesse est Augustini cor divino igne consumi. Deus magne! ex infernali titione, qui nuper fumo piceo oculos nostros cruciabat, mutata est felix anima in facem splendidam, & cœlestes flammas spargentem, quæ me simili ardore comburunt. *Nav.* Ego, Pater, nunc intelligo, quid sit, quod suaseras, *objectum amoris* mutare. Quo amabilior est Deus, quam caro, tanto ferventior in fratre nunc ardet Amor Dei, quam olim arserat amor carnis. *Simpl.* Lætus audio. Nunquam hoc biennio tam insolitum ardorem in amico notastis? *Al.* Dulces lacrymas, devota suspiria, sancta desideria quotidie observavi: motum pectoris tam vehementem hodie primum. *Simpl.* Causam scitis? *Nav.* Divino hunc effectum *Examinis* esse, quod imperasti. *Simpl.* Recte divinas: & o si scirent homines, quanta sint bona *vitæ reflexæ*, quam multos etiamhodie Sanctos numeraret Ecclesia! nunc probi quoque viri progressum in virtute exiguum faciunt, quia nunquam aut raro *reflectunt* in se oculos, ut *examinent*, quousque processerint, & quanta supersit via ad terminum. Gaudeo, vos vidisse hujus Examinis fructum in alio, & spero usuros pro vobis. *Al.* Jam usus sum ad meum pudorem. *Nav.* Et ego intellexi, quantum absim a vertice. *Al.* *Nihil amare supra Deum*, quid est æquius? dictat natura, quod majus bonum sit plus amandum, quam minus bonum: atque adeo *Summum Bonum* utique plus, quam omne aliud bonum; & iste primus amoris est gradus, quem cum inspexi, dubitare cœpi, an vel in isto firmus consistam. *Simpl.* Qualem te igitur vidisses in altero gradu, qui est,

nihil amare præter Deum? *Nav.* Ah! Pater! iſte gradus hominem exigit jam penitus ſibi mortuum; quando huc pertingam? *Simpl.* Si pertigiſſes etiam, ſcandendus ſupereſſet tertius, qui eſt, *Deum ſine modò diligere.* Nunc quando mirabiles motus in Auguſtino vidiſtis, in quo gradu illum creditis ſtare? *Al.* Nos narramus, quod vidimus: inde tu judica. Quanquam en ipſe prodit.

SCENA II.

Accedit Auguſtinus.

A*Uguſtinus.* Inſpexi me, Pater, & vidi, quod ominabaris, amorem ſolitudinis amorem eſſe mei, non Dei, & medium, non finem, ad quem me Deus vocavit. Habes obtemperantem Ambroſio: fide vivus, ſpe fortis, dolore contritus, amore ardens ad Baptiſmum venio; inde procedam in campum apertum, novus Chriſti miles prælia Domini præliaturus. Valete ſilvæ! huc usque intra vos amor me Dei tenuit: jam idem amor expellit, & a quiete evocat ad labores. *Simpl.* Sic ſperabam, & æquum eſt, ut armatus ab amore de orco te vindices, qui tam diu captivum tenuit. *Aug.* Ulciſcar, ſic me Deus adjuvet! ulciſcar probrum, & poſt me peccaturis exemplum dabo, quæ ſit ultio, qua ſe digne vindicent de mancipatu, quem ſub turpiſſimo jugo dæmonis pertulerunt. *Simpl.* Quid facies? *Aug.* Primum, Pater, confitebor publice, qualis fuerim. Sciet Orbis ſcelera univerſa, quibus me inquinavi, ſciet, & Scripta leget a meipſo, ut videant innocentes, & caveant vias, quibus itur in barathrum: videant peccatores, &, cum legunt me, inſpiciant ſe velut in ſpeculo, atque exhorreant: videant puſillanimes, & diſcant, quid poſſint ſperare: videant impudentes, & intelligant, quam Deus amore ſit dignus, qui cum patientia tam amabili connivet tam diu, & exſpectat. *Simpl.* Laudo propoſitum, & erunt utique, qui ex publicæ pœnitentiæ exemplo ſapient, & quos de te legunt, conſcendent

dent converſionis gradus, obſtacula ſuperabunt, *luctam* non fugient, vim facient ſibi, & reportabunt *victoriam*. Ita eris Orbi univerſo *perfectæ converſionis exemplar*, in perpetua tempora. generoſa Reſolutio eſt, ſed *amplius Amor exigit.* Quid adhuc facies? *Aug.* Aſcenſiones diſponam in corde meo, non greſſibus corporis, ſed affectibus mentis, ita, ut omnis poſthac mea converſatio in cœlis ſit. Immiſcebo me Angelis, & exultans de gloria Domini mei clamabo: *Gloria in altiſſimis Deo*! deſcendam ad inferos, & contemplans, quod merui, *miſericordias Domini cantabo* cum jubilo! circuibo per Orbem, & rapiam ad Deum animas, & dicam eis: *Hunc amate*! *hunc amate*! & o! ut traham ad te, Domine, ſaltem tot homines per pœnitentiæ exemplum, quot abſtraxi a te per ſcandalum! *Simpl.* Laudabilis fervor eſt, qui tenere pectus afficit, & nutrit amorem. Sed delicatior cibus eſt, quam ut robur afferat, quod faciat ex puero virum: *amplius amor exigit.* Quid adhuc facies? *Aug.* Exibo a me, *abnegabo me ipſum,* & ut hoſtem Deicidii reum tractabo: ſubtraham mihi, quod appetitus poſtulat, & quod refugit, inferam, tantum ut ſim remotior a peccato. *Simpl.* Jam magis places. Affectus ramenta ſunt, quibus ignis natus nutritur: abnegatio lignum, quo roboratur, & creſcit, ita, ut nec flumina obruant illum. Sed ignis nunquam dicit: ſufficit! *& amor amplius exigit*: quid adhuc facies? *Aug.* Egreſſus a me introibo in Deum, & illi me arctiſſime uniam. Amplectar ambobus brachiis Sponſum animæ meæ, & non dimittam! brachium unum intellectus, brachium alterum voluntas eſt: uniam me *intellectu*, & judicium meum conformabo judicio Dei. *Simpl.* Siccine: atqui Deus judicat nihil eſſe malum præter peccatum. *Aug.* Etiam ego. *Simpl.* Deus judicat, nihil eſſe æſtimabile præter virtutem. *Aug.* Etiam ego. *Simpl. Sapientia hujus mundi ſtultitia eſt apud Deum. Aug.* Etiam judico. *Simpl.* Sic Auguſtine, errare non potes; nam Dei judicium, quia ſolum eſt infallibile, eſt certa boni judicii regula. Sed necdum ſufficit. *Am-*

plius

rapiam ad Deum animas, & dicam eis: *hunc amate! hunc amate!* nempe si opponat se nemo, si via plana & strata rosis, si animæ, quas curabis, non obstinatæ? *Aug.* Imo super aspidem & basiliscum ambulabo, & caput serpentis conteram. *Simpl.* Audies maledicentes Deo, negantes Providentiam, calumniantes Justitiam, duritiem accusantes! *Aug.* Pater, vulneras cor meum funesta commemoratione infrunitæ audaciæ! *Simpl.* Videbis palam calcari leges, & petulanter contemni Decalogum! *Aug.* Ah vidi, & feci sine sensu, quia homo non fui! nunc gratia fecit hominem, & hominem novum fecit, ideo, quod sensi olim, jam non sentio: quod olim non sensi, sentio nunc. *Simpl.* Sines, ut jam nunc probem, num verbis respondeat animus? *Aug.* Quod voles, impera. Ecce per ferrum, & ignes ibo, ut injuriam impediam Dei: tanta sensus acerbitas est. *Simpl.* Adhuc *amplius amor exigit.* Non solum offendi Deum grave est amanti Deum, sed etiam minus ferventer serviri Deo, angitur, flet, irascitur, laborat, ægrotat, moritur, qui *sine modo* amat. Nunc ecce amici sunt, qui hac in silva ambulant, homines bonæ mentis, sed adhuc non magnæ, dolent vitæ communis consilium a me eversum esse, separari a tua consuetudine nolunt. Quid cessas? ostende, quod ames Deum, & erige, ut, qui Baptismum expetunt, expetant etiam, quod baptizandum decet, ut esse velint de *numero paucorum*, quos Christus non solum vocavit, sed etiam elegit. *Aug.* Ecce eo! facilis labor est cum animis bonis: mitte ad Barbaros, sic probabis! *Simpl.* A bonis incipe. Vix faciet ex malis bonos, qui ex bonis facere meliores non potest. Habet aliquid etiam terra bona, quo fatiget agricolam, quem amor non animat. I, collige homines, amare doce! *Aug.* Potitianus amat Deum! *Simpl.* Amet amplius! *Aug.* Nebridius amat. *Simpl.* Amet amplius! *Aug.* Romanianus, & Verecundus incipiunt. *Simpl.* Incipiant ferventius, quisque pro sua capacitate, conditione, & statu. *Aug.* Nunc quid velis, capio. Sic est, Christus venit, non modo, ut vitam

habeant oves suæ, sed & ut *abundantius habeant*. O Amor, da, ut dem! *Simpl.* Et vos quousque adstatis attoniti? *Al.* Stupidos ardor Divinus facit, quo ardet ille, quem novimus, qualis fuerit. *Nav.* O admirabilem vim amoris! ecce per omnes gradus nihil hærens promittit frater se ire velle, & me tepor meus in imo tenet. *Simpl.* Refert, qua quisque diligentia se in amore exerceat: *exercitatio* fortem, & promptum facit. Ite, observate Augustinum, qua diligentia, qua arte agat, quod jussi agere. *Al.* Observabo ad fructum. *Nav.* Et ad pudorem.

SCENA III.

Simplicianus solus.

SUperi! Boni Superi! Eritne constans hic fervor viri!... erit constans, quia ab amore natus est. O Amor, o amor sacer, quam admirandas facis metamorphoses.... o Gratia, o Gratia, quam facile ex scelesto fit sanctus, qui tibi cooperatur, cum urges! Et quid fiet Augustino!... Quære, quid factum sit. Jam *Sanctum* amor fecit, & faciet *Sanctum magnum*, & *cito* faciet... Vah! miserum me! Ecce Simpliciane, iste Catechumenus, iste Manichæus, iste decem annorum Fornicarius præcedet te in regno Dei!... tanti est pœnitentiam agere, quo modo, & tempore Gratia urget.... Quo me abripis Deus? quid video! o Boni Cœlites, Augustinum video vestro splendore splendidum! o aspectus amabilis! *

MUSICA

Fructum Victoriæ Augustini omnem ostendit, & ad similem ausum animat.

Gratia. Eja! triumpha victrix Gratia!
Augustinus mea est Gloria!
Per me ille vicit naturam,
Per me voluptatem subjugavit,
Et ferream consuetudinem stravit.

* Spectaculum in extasi.

Ai-

Adeste pusillanimes!
Videte fructum Victoriæ,
Et discite, quid mecum possitis facere,
Si velitis vos mihi *in tempore* dedere.

Arietta.

1.

O segnes nimis animæ,
Quas sibi Mundus emit,
Aut caro tenet compede,
Aut orcus pede premit!
Quousque per ignaviam
A prælio cessatis?
Assurgite! victoriam
Promitto, si pugnatis.

2.

Nil terreat pessumdata,
Nil fragilis natura:
En arma offert Gratia,
Vobiscum pugnatura.
Si ego manum dirigo,
Vel *funda* est timenda,
Et nuda *pueri* dextera
Giganti metuenda.

3.

Invicta vis est Gratiæ,
Ab ipso Deo data,
Ex Morientis latere
Progressa sum armata!
Cum, qui in ligno vicerat,
In ligno vinceretur,
Sum nata, ut, qui ruerat,
Homo erigeretur.

4.

Ex illa die maximis
De hostibus juratis
Inclarui victoriis,
Et spoliis relatis.
Quot Martyres, quot Virgines,
Quot stellæ sunt (non fallo)
Tot testes sunt, quod vana spes
Non sit, quam ego alo.

5.

Hoc moneo, hoc repeto,
Hoc urgeo, hoc clamo:
Me utere, cum offero,
Cum juvo te, cum amo:
Nam venio, & abeo,
Non semper me habebis,
Et tibi, si non redeo,
Quid fiet? frustra flebis.

 Simpl.

Simpl. O gaudium! o ſpes! o horror! Auguſtine! quantum tibi bonum *una Victoria* & jam peperit, & adhuc pariet! O Peccatores, quantis animis creſcere ex hoc exemplo debetis! Et ſi differtis ſequi pœnitentem, quem eſtis ſecuti peccantem, heu! quid fiet vobis? quid fiet?

SCENA IV.

Perſonæ omnes.

ALipius. Pater, acta res eſt: jam ſe nemo Auguſtino opponit, vitam ſolitariam deſerturo. De amando Deo, & ex amoris impulſu ſuſcipienda animarum cura, ſi Deus vocet, ſic peroravit, ut conclamaverint omnes, etiam ſuas ſe animas directioni Auguſtini ſubmittere. Negavit, ſe Patrem eſſe poſſe, antequam per Baptismum renaſceretur: Ambroſio ſe commendarent, ſtatuerunt: & ego, Pater, ſi probet Præſul, idem cum amico vitæ inſtitutum amplector. Habeat me totum Deus, habeant me animæ ſibi. *Nav.* Pater, primus manipulus venit, quem Frater collegit in horreum Domini. *Rom.* O bene impenſas opes! o bene peractum iter, quod huc me perduxit! *Verec.* Deus bone, quos motus ſentio! & quæ cupido ardet ad mutationem celerrimam vitæ actæ! *Pot.* Audivi verba, quæ nemo loquitur, niſi qui ardet. *Nebr.* Ego, Simpliciane, Auguſtino adhæreo, quocunque ierit. Amoris ſancti, Amoris Divini tu mihi poſthac Magiſter eris. *Simpl.* Video primitias zeli tui! veni, offeramus Ambroſio, videat oculis, quid poſſit ſperare. *Aug.* Imus, videat, & doceat, quæ vitæ ratio cuique congruat. Ego his animis lætus relinquo te, o ſolitudo felix, ſolitudo dilecta, novæ vitæ Magiſtra mihi: ad fontem Salutis propero, & deinceps non *mihi vivam, ſed ei, qui pro me mortuus eſt!* (a) O Amor infinite, ſero, ah! ſero te amavi! nunc ſerio amabo tandem, nec amabo ſolus, ſed, quod in me eſt, laborabo, ut totus Mundus diligat te, *totus Mundus diligat te! Simpl.* Votum eſt *perfecte converſi!* agamus Deo gratias. *Omnes.* Deo Gratias.

(a) 2. Cor. 5. O. A. M. D. G.

DEVOTIO MARIANA

ARGUMENTUM TRIUM MEDITATIONUM, ANNI M. DCC. XL.

MEDITATIO I.

VERÆ DEVOTIONIS INCITAMENTA.

ARGUMENTUM.

IDeam *perfectæ Conversionis* in Augustino dedimus anno priore; necesse jam est *de mediis*, quibus illa efficitur, meditari. Est autem communis Doctorum sententia, inter media præcipua numerandam esse *veram*, *ac solidam Devotionem*, qua quis in Dei Matrem feratur. Cur ita sentiant, si interroges, dicent: *Vera conversio pendet a gratia efficace, quæ cum nec cadat sub meritum, nec dari a Deo soleat mere gratis, impetrari orando debet; oratio autem ut audiatur facilius, potest, & vult Maria efficere, si, ut DOMINAM nostra devotione demeriti, PATRONAM apud*

Filium, & *ADVOCATAM apud Judicem habeamus.* Propterea, & quia credidimus, rem gratam nos præstare DD. Sodalibus, præcipue jam alias tenero amore flagrantibus, atque ad præstandum pro Festo Tituli homagium annuum proxime accinctis, tres hujus Anni Meditationes in considerandis Marjanæ Devotionis *Incitamentis*, *Signis*, ac *Fructibus* exigemus.

Ordimur *ab Incitamentis*, per quæ & cultus B. V *antiquus* excitatus est, & *novus* augetur, ac propagatur: suntque eadem omnino, quæ Formula exhibet (nempe colendam esse Mariam, quia *Sancta* est, quia *Dei Mater*, & *Virgo*, quia *Domina, Patrona, Advocata*) & qualibus haud dubie ab ipsis Apostolorum temporibus usi fuerunt viri Apostolici, ut regionibus, quibus Christum prædicabant, eadem opera Deiparæ venerationem inferrent.

Inter hos S. Dionysius Areopagita fuit, qui primus Lisbio Senatori Parisino ad fidem a se converso persuasit, ut delubrum Mercurii fineret in Sacellum converti, in eaque pictam a S. Luca Deiparæ Effigiem magnifice ornatam collocaret. Factum iniquissime ferens uxor Larcia, ad Fescenninum Romanum Præsidem virum detulit. Damnati capitis Discipulus & Magister, ambo Martyrum gloriam adepti sunt, non solum, quod Crucifixi, sed titulo singulari, quod Mariæ Matris ac Virginis cultum publice profiterentur. Valuit exempli vis, ipsamque Larciam in viri sequelam traxit, una cum Visbio filio, nam & ipsi pro eadem fide, ac cultu capite plexi sunt. *Ita Martyrologium Gallicanum.* Erit igitur præsentis Meditationis

Materia. S. Lisbius Mariæ se devovens, Dionysio duce.
Puncta duo: Primum, S. Dionysii pro Lisbio cura.
Secundum, S. Lisbii ex cura profectus.
Fructus. Resolutio, cor suum, instar Sacelli, dedicandi Deiparæ, & amori solido totum consecrandi.

Pro-

Propositum. Statuamus sæpius meditari *Incitamenta*, quibus amor hic excitatur, & *in specie* nunquam posthac renovare Formulam, quin prius expenderimus tria Formulæ capita, nempe *cur* colenda Deipara sit, *quo modo*, & *qua spe*?

PROLOGUS.

Antiquissima Cultus Marjani origo ostenditur ex Imagine, quam S. Lucas utique non sine divino instinctu pinxit.

S. Lucas. Angelus personatus. Judith. Esther. Sponsa. Chorus.

Lucas. AH! quid ago? *Exhibetur pingentis cubiculum.*
Nimis imperfecta fit hæc Imago!
Tædet sic pergere....
Scilicet Mariam pingere,
Opus est majus humanis viribus.

Aria.

Vidi, vidi Virginem;
Et mens admirabilem
Bene adhuc speciem
Sibi repræsentat:
Sed ideam animi,
Ah! non potest assequi,
Quidquid manus tentat.

2. Cæ-

2.

Cœlum! da artificem!
Da, qui tam amabilem
Recte pingat faciem!
Æquum est, quod clamo:
Clamo, quia celebrem
Volo fieri Virginem:
Clamo, quia amo.

Angel. person. Ergo non perficies Iconem?
Lucas. Ah! quam vellem! sed!..:
Saltem o! si quis mihi ostendat imaginem,
Quæ serviat ut prototypon,
Secundum quod possim effingere ectypon!
Angelus. Cogita,
An nihil juvare te possint figuræ, & symbola?

Chorus.

Exhibitio. Talem pinge Virginem,
Talem habet speciem!

Judith. Judithæ pinge similem:
Est mulier fortis,
Ut castrorum acies ordinata terribilis.
Esther. Estheri pinge similem:
Regina est, quæ adstat Deo
In vestitu deaurato,
Varietate circumdata.
Sponsa. Non, non armatam, non Reginam,
Sed Sponsam pinge divinam,
Ex millibus electam,
Super omnes dilectam.
Sol. Ita, ita, pinge electam ut Solem!
Luna. Imo pulchram pinge, ut Lunam!

ut

Aurora. Ut Auroram ſurgentem,
Terra. Ut hortum florentem,
Aqua. Ut fontem uniones fundentem,
Aër. Ut Irim ex nube pendentem,
Ignis. Ut rubum in igne fulgentem,

Chorus.

Sic, ſic pinge Virginem,
Talem habent ſpeciem.

Arioſe.

Judith. Mulier Hebræa
Inter trophæa,
Palma in manibus,
Orcus ſub pedibus,

Eſther. Throni Majeſtas,
Sceptri poteſtas,
Gemmea nobilis
Lux diadematis.

Sponſa. Viva formoſæ
Purpura roſæ,
Nivea candidi
Gratia lilii,

Omnes tres. Propria Virgini ſymbola ſunt.
Spon. Suavis, *Jud.* Bellatrix, *Eſth.* Auguſta,
Jud. Potens, *Eſth.* Beata, *Spon.* Venuſta,
Eſth. Gloria hominum, *Jud.* Orbis Refugium,
Jud. Terræ præſidium, *Spon.* Numinis gaudium,
Spon. Cœli delicium,
Eſth. Domina Superum,
Omnes tres. Apta Mariæ appoſita ſunt.

Aqua. Sic fundit favores, *Terra.* Sic ſpargit odores,
Aër. Sic placet, *Ignis.* Sic ſplendet,
Luna. Sic candet, *Aurora.* Sic rubet, *Sol.* Sic ardet,

Sponsa. Sic est amabilis, *Esther.* Sic admirabilis,
Judith. Sic formidabilis,

Chorus. Sic, sic pinge Virginem,
Lucas. Non sic pingam Virginem,
Chorus. Talem habet speciem,
Lucas. Non hanc habet speciem.

Lucas. Abscedite! non placetis:
Vix *umbram* Mariæ habetis.

Angelus. Ita est: sed quid facies?
Perfectam Mariæ imaginem nunquam reperies.
Suadeo, ut sedulo consideres singulas,
Et, quod perfectum est, de singulis eligas,
Ac demum unam in tabulam omnia congeras.

Aria.

Aqua gemmas, terra flores
Sacræ det Imagini:
Iris vesti det colores,
Ignis vitam vultui.

2.

Sol luceat ex oculis,
Et caput cingat radiis:
Aurora genas pingat,
Et Luna frontem fingat.

3.

Judith det severitatem
Sponsa pulchritudinem,
Esther addat Majestatem:
Sic, sic pinge Virginem.

Lucas. Bonum, sed difficile est tuum consilium.

Ange-

Angelus. Cœlum feret auxilium:
Spondeo certiſſime.
Lucas. Sperabo in Domino.....
Quid hoc? quo ſervulus abiit ſubito?
Neſcio, quæ ſpes ſurgit in animo.
Ignotus ad ſervitium iſte ſe mihi obtulit;
Et *ſpondeo certiſſimo*
Verba ſunt plena ſolatio:
Quid? ſi ſub ſervili ſchemate cœleſtis Genius
Lateret abditus?

Arietta.

1.
Habent hoc Angeli,
Vices ut famuli
Velint ſubire,
Magnæ ſi Virgini
Poſſint ſervire.

2.
Nempe ſic homines
Volunt docere,
Quantæ ſit gloriæ
Servi Deiparæ
Nomen habere.

Lucas. Rem indagabo... o Cœlum! o Cœlum!
Angel. * Cave, hoc feceris: conſervus tuus ſum. * *Probibet adorari ſe.*
Ecce perfeci imaginem:
Veni, judica,
Num recte expreſſerim Virginem.
Lucas. O artificium! ſtupent oculi, cor ardet!
O artificium!
Angelus. Accipe, & ſimiles pinge non tam in tabulis,
Quam in hominum animis.
Lucas. En o Maria! en totum me!
O, ut poſſim facere,
Ut totus Mundus diligeret te:
Accipio, & per Orbem circumfero.

Hanc formam, o Mortales, hanc cordi imprimite,
Vita exprimite.

Duetto.

Huc oculis, huc animis,
Adeste! Festinate!
Hanc Iconem amabilem
Spectate!
Hanc formam admirabilem
Amate!
Hanc sine periculo licet spectare,
Hanc palam, cum laude, potestis amare:
Adeste! spectate! amate!

MEDITATIONIS
DE
MARJANÆ DEVOTIONIS
INCITAMENTIS

PUNCTUM I.

Dionysii pro Lisbio Cura.

SCENA I.

S. Lisbius. Haraldus. S. Dionysius. Rusticus.

L*isbius.* Haralde, vir est Lisbius, non femina: & est virorum, semel statuta bene amplecti fortiter, tenere constanter. *Har.* Sic tamen læsisse Deos, afflixisse sororem meam, scio, pœnitebit. (*) *Lisb.* Insanus sit, quem pœnitet egisse bene. Stat fixum ani- mo,

(*) *Haraldus abit.*

mo, tuum me Servum, Virgo, *publice* hodie profitebor: nec permittam ultra, ut a meis ſubditis aliquid contra tuum honorem unquam agatur. *Dion.* Opportuni venimus. Salve dilecte in Chriſto Fili! *Lisb.* O Salvete mei Patres! ſed cur duo ſoli? *Ruſt.* Nempe ad baptizandos Neophytos trans Sequanam Eleutherius abiit. *Dion.* Totus, ut video, affectu calet. *Lisb.* Ita eſt: totus ardeo. Amo, exoſculor Divinam Virginem! O ut mecum filius, uxor, Haraldus, & omnis cognatio amet! *Ruſt.* Exemplo trahes. *Lisb.* Sic ſpero equidem, & ſpem Florillus facit, qui me ſecutus; quanquam, volente me, quod Sacra Chriſtiana ſuſceperit, adhuc diſſimulat meis, tamen admirando fervore urget, ut dejecto ex aris Mercurio hanc Iconem ſubſtituam, & *primus* eſſe Pariſiis velim, qui Matri Dei Sacellum ſtatuat. *Dion.* Eſt, quod dixi, vir bone: Contemptibilia Mundi elegit Deus, ut confundat fortia! puer mihi crede, virtute baptismi fortis viros, cum ſe feret occaſio pugnæ, in pudorem ſalubrem aget. *Lisb.* Imo egit: puduit morarum me, quas exprobravit toties charus præ filio puer; humanæ prudentiæ eſt datum ſatis. Declaravi me meis, idolum amovi, Sacellum veſtivi, (*) Paratum altare ſtat: ornandæ Imagini ultimam admovere manum veſtrum eſt. Imperate, quid deceat; nullis ſumptibus parcam, ut palam conſtet, quantum cupiam Deiparam coli. *Dion.* Digna eſt Senatore Pariſino magnificentia! *Ruſt.* Prodigalitas ſancta! ſed quid ad hæc amici, quid Larcia uxor dicunt? *Lisb.* Nihil de me vos angite: vobis eſt, quod metuam. Nam uxor, ubi tantum auri Sacelli ornatu expendiſſe me vidit, exarſit ira, & Haraldo fratri ſuo amare queſta eſt. Vereor, ne quid in vos machinetur, velut auctores facti. Cavete! ſcitis, quid mulier avara poſſit, & furens. *Dion.* Nihil poteſt: Nam *Chriſtianus nihil, niſi peccatum, timet.* *Ruſt.* Tu tibi metue, ne quid illa tuæ conſtantiæ noceat. Scis, quid in maritos uxores poſſint. Bene currentem navim ſæpe in ſcopulos

(*) *Sacellum aperitur.*

los rapiunt Sirenes blandæ. *Lisb.* At ego maritum me esse memini, non servum. Amo uxorem, sed plus honestatem, plus virtutem amo. *Dion.* Et plus JESUM, plus MARIAM amas? *Lisb.* O Pater, exultat animus tantas oculis delicias gratulans. Non sum explicando, quid intus sentiam, cum contemplor hanc faciem. *Dion.* Et tamen inanimem tantum vultum vides. At mihi obtigit beata sors, ut vivam viderem. *Lisb.* Et poteras sine mentis excessu? *Dion.* Quibus gaudiis innataverim, DEUS novit. Aspectu amabili raptus procidissem in genua, adoraturus ut Deam, nisi fides sancta prohibuisset. *Lisb.* Credo; nam Divinum certe aliquid hæc facies habet. *Rust.* Sic est omnino: Neque enim hæc forma accendit, sed extinguit libidinem. Vel gravissime tentatos ad scelus, unus hujus Iconis aspectus juvit, ut omnes profanæ pulchritudines sine mora sorderent. *Lisb.* Ah! bellua sit oportet, qui caducam formam præ cœlesti diligit. Tria, quibus rapior, hinc effulgent: *Modestia Virginis, Amabilitas Matris, & Majestas Reginæ!* Mater, Domina, esto, obsecro, apud Filium Patrona mihi, & Advocata!.... Eja! ornate, Altari imponite! festus mihi hic dies erit, quo Sacramentum MARIÆ dicam, & *perpetuum servum* scribam, paratus, nobilem famulatum etiam fuso sanguine profiteri palam. Accingite vos: dum vos altare, ego syngrapham paro. *Dion.* Verba dictabit amor. *Rust.* Calamum fervor reget.

SCENA II.

Accedit Florillus.

FLorillus. Here. *Lisb.* Quid interpellas? En! Matri tuæ meæ Dominæ, quod urges toties, jam tandem me palam mancipo. *Flor.* O Divinum consilium! sed metuo, ne inimicus omnis boni novas moras bene cœptis injiciat, & vobis maxime formidandas, O mei Patres! *Dion.* Quid enim affers, mi Fili!

Flor.

Flor. Ah! Fescennius Præses hac hora ex Liguria in urbem rediit, & adest servus ab illo missus cum mandatis, ut quantocyus in curiam properes. *Lisb.* Quid est negotii, quod ita urgeat? *Flor.* Roma, ajebat, accepisse mandata Præsidem, sine mora exhibenda Senatui. *Lisb.* Romana mandata adsunt! quid? si in Christianos statuta? *Dion.* Certe odit Christum infelix Roma: *Lisb.* Quidquid sit, audienda sunt. Dic, protinus compariturum.* *Dion.* Eamus, Rustice, eamus hinc: latebras jam amare nos decet, ne cruenta tempestas nobiscum involvat hospitem tam beneficum. *Lisb.* Absit hoc! decreta dies est: hodie me Deiparæ, & hoc Sacellum consecro. Perficere vos cœpta velim, dum sciam, quæ res agatur. In omnem casum firmatus est animus mihi: Nihil veniet improvisum, quidquid venerit. Si moriendum, aut pro vobis, aut certe vobiscum moriar. *Dion* Firma cœlum, quam audio loqui, fortitudinem, dignam præcelsis cogitationibus, quas Christus suggerit! *Lisb.* Quantum quantum est animi robur, vobis debetur totum, & Evangelio. O quam sapienter quotidianum hujus sancti Codicis lectionem suasistis mihi! En! ut opportune paulo ante se Textus ex Luca obtulit: *Dico autem vobis amicis meis*, O vere Divinam Divini Servatoris humanitatem! mancipia amicos vocat!.... *Dico vobis: Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & post hæc non habent amplius, quid faciant: Ostendam autem vobis, quem timeatis: timete eum, qui postquam occiderit, habet potestatem, mittere in gehennam: Ita dico vobis, hunc timete.* O Sententia salutaris! Nempe quidquid contra nitar, moriendum est aliquando: Morbo an ferro moriar, quid interest viri, si modo bene? At si post mortem gehenna me excipit, tum vero vere misere mecum agitur. Patres, hic timor omnes noxios timores pellit. *Solus DEUS terribilis est: Deum qui timet, nihil timet, præter peccatum. Dion.* Plaudite Superi! cecidit in terram bonam verbi Divini semen. *Rust.* Perge fortis. Prius tamen huc iterum verte oculos: Roga Vir-

* Abit Florillus.

Virginem, ne patiatur, ut verbis facta dissentiant. *Lisb.* Chara Mater! juva filium, & dignum tua gloria inspira animum mihi! eo.

SCENA III.

Dionysius. Rusticus. Visbius. Haraldus.

D*ionysius.* Salvum te Deus velit. At nos, Rustice, levemus capita nostra, quoniam appropinquat redemptio nostra! Quid enim aliud mandata Romana ferant, nisi nuntium de adventu Domini? *Rust.* Gaudeo, quia si hodie venerit Dominus, inveniet vigilantem. *Visb.* Ergo in periculo Pater est, & cito monendus. Vah! quos rursum video? *Harald.* Auctores turbarum vides. *Visb.* Hi soli? ubi est Pater? *Dion.* Expectare nos reducem jussit: ipse in Senatum vocatus abiit. *Visb.* Revoco periclitantem. *Harald.* Cave! nam ipsa ex Senatu absentia suspectum commercii cum Christicolis faceret. Si doceas de discrimine, satis est. *Lisb.* Obedio. *Har.* At vos, nisi expectare vim malitis, sine mora vos hinc proripite! ita Haraldus jubet. *Dion.* Dominus ædium? *Har.* Amicus Deorum, Larciæ frater. Oggannire cessate, & purgate locum! nisi properatis, expellam. *Rust.* Contra vim nihil possumus. Sed quomodo injuriam excuses Lisbio, tu videris. *Har.* Excusabit Fescennius Præses, ad quem jam ego vos traherem, nisi Lisbium amarem, quem hæc male feriata Societas parum abest, quin jam perdiderit. *Rust.* Trahe, quo vis, gaudentes ibimus: nam *Christianus nihil, nisi peccatum timet.* *Har.* Jam sæpius audivi hoc apophtegma jactari: modo se offert occasio, qua apparebit, qui sitis, Heroes utique digni, quibus Furiæ Mausolæum struant. Liberate tandem oculos meos in viso conspectu! antiquam ego faciem huic loco restituam: vos, nisi me orcus glutierit, hanc domum non revisetis.

SCE-

SCENA IV.

Dionysius. Rusticus. Florillus.

D*Ionysius*. Bene est, confirmor: illuxit suprema dies tot votis desiderata! *Rust.* Illuxit! superabundo gaudio, dum spero futurum hodie, ut dissolvar, & sim cum JEsu, cum Maria! *Dion.* Una tamen me cura angit: Quid Lisbio fiet? quid reliquo novello gregi, post pastores dissipatos? Provide, obsecro, providum semper Numen! Ad preces, amice, ad preces nos conferamus! donum perseverantiæ donum optimum *desursum est a Patre luminum*! *Rust.* Quem nobis, Virgo, & nostris oviculis propitium reddas! Quid tu, Florille, affers anhelus, & pallens! *Flor.* Ah! fugite Patres, explorata res est: contra vos Fescennius coëgit Senatum: de vita agitur. *Dion.* Bonum nuntias. *Flor.* Nempe vobis, quibus mori est votum, ut cœlo fruamini! sed orphano mihi quid fiet? *Dion.* (*) Hunc Patrem habes, istam Matrem: & te orphanum vocas? *Rust.* Quanquam si eadem via eundum nobiscum tibi in cœlum foret, an nolles ire? *Flori.* Inani me spe solaris: desertus sum, si vos deseritis. *Dion.* Imo ante nos in prælium tu vocaris: Haraldus, qui hinc ejecit nos, crede mihi, arma parat adversum te, & metuo, ne triumphet. *Flor.* Haraldus ejecit vos? O ferum hominem! sed ego non timeo: hodie sciet, qui sim, cum hujus illum facinoris coram Lisbio arguam. Quo me donastis, hoc munus sanctum obfirmat pectus: satis armatus sum, vel si concitatus furore orcus irruat, invictus stabo. *Rust.* Sic places. Quodsi tamen, ut homines sumus, cu m ad rem ventum erit, trepidare cor senseris, huc oculos conjice! Hæc Virgo est mulier fortis, & fortem faciet. *Dion. De te nihil spera*, quia infirma est caro, *pro te omnia*, quia MARIAM amas, & ipsa te. Jam vale, fili, notas tibi repetimus latebras, ne hospiti fraudi simus. Si qua opus est

A a Lisbio

(*) Imagines exhibet.

Lisbio noſtra opera, cum redierit, admone: reperies orantes Deum, ut inſtanti pugnæ animos præparet. *Flor.* Servet vos nobis cœlum! obedio juſſis. At ego ſic ſentio calere pectus, ut nolim latere amplius! (*) Affixum pectori ſplendeat hoc ſignum palam, & ſciat Orbis, quam te, & tuum amem Filium, O Virgo Mater!... Hem! nola ſonuit: ad pugnam Haraldus vocat. Heu! quod monſtrum video!

SCENA V.

Haraldus. Florillus. Lisbius. Visbius.

H*Araldus.* Gaude Mercuri! nunquam pretioſius colebaris. Sed hinc tua potentia fulget illuſtrius, quod per tuos inimicos hunc honorem paraveris tibi. Chriſticolis hanc Lararii magnificentiam debes: Triumpha!... Puer, cito Dominam ad hoc ſpectaculum evoca. *Flor.* Putas acceptum fore? *Har.* Quid hoc interrogas? *Flor.* Quia, niſi inſanam credis, tandem ultra non poteſt placere truncus altari impoſitus. *Har.* Inferi! jam tu quoque crocitare didiciſti cum corvis?... Sic eſt; hem! palam ſignum contempti Dei oſtentat impudens. Abi ſtygis pabulum, aut victimam Deo immolo. *Flor.* Cui Deo? nam iſte tuus Mercurius unde ſe DEUM probat? Chriſtum autem ſi DEUM vocas, en jugulum! immolari gaudium eſt: Chriſtianus nihil, niſi peccatum, timet. *Har.* Portentum pueri, inſultas viro? *Flor.* Provoco. Sed herus redit. Ah here, quæ eſt hæc audacia viri, qui te abſente reſtituit idolum aræ, quam tu hodie ſacram Deiparæ honoribus cupis! nunquid ut dejiciam, jubes? *Lisb.* Vah! Spectaculum inſolens! hoc auſit aliquis domi meæ! *Flor.* Ruat informe lignum! in ignem truncus! *Har.* Siſtis impie! *Visb.* Temerarius puer! *Flor.* In ignem! *Visb.* Non prohibes nefas, Pater?

(*) Iconem B. V. affigit pectori.

Pater? *Flor.* Imo nonne ſic jubes, here? *Lisb.* Florille places, ſed quieſce tantillum: nondum facinoris generoſi ſatis dignum Theatrum habes. Spectator ſit Dionyſius. eſt neceſſe, ut laudem feras. *Har.* Dionyſius nempe, quem ex Feſcennii adventu trepidum jam fuga abſtulit. I nunc, & Chriſticolarum fortitudinem jacta. *Flor.* Prô! quid eſt hoc? tantum virum non pudet mentiri! Here! non fugit vir ſanctus, ſed cum ignominia hinc ejectus eſt domo, ab hoc Haraldo. Scio, ubi moretur, vis, ut revocem? *Lisb.* Perge celeriter. *Flor.* Inducias habes Mercuri, ſed cum rediero, væ tibi! *Har.* Rumpor ira! *Lisb.* Me vero oporteret iraſci, ſi Chriſtianus non eſſem. Nunc, quoniam manſuetudinem Chriſtus imperat, hoc interrogo, qua tu auctoritate in ædibus non tuis hæc agis tu? *Har.* Cavebam tibi, & pro te ſollicita jubebat Larcia: num injuriam feci? *Lisb.* Jubebat Larcia! dominari mihi mulierem paſſurum credis? injuriam viro facis. I, nuntia uxori, ſollicitudinem de me ponat; non ita imprudens ſum, ut opus ſit conſilium a femina petere. *Har.* Atqui video te a Senatu abeſſe, qui contra Chriſti aſſeclas convocatus eſt, quid? hoc viri prudentis conſilium vocas? *Lisb.* Poſtquam audivi, cur ſit coactus, non decebat intrare. Decernant Collegæ de abſente, quod volent: Lisbius nihil, niſi peccatum, timet. *Har.* Non diu amplius inſultabis. Blasphematur Mercurius, contemnitur ſoror, puer petulans exſibilat virum, & Lisbius ridet! hoc ferat Haraldus? vindicabo. *Lisb.* Pueros ſic terre! Lisbius nihil, niſi peccatum, timet. *Visb.* Ah! Pater!

SCENA VI.

Lisbius. Visbius.

L*isbius.* Et tu adhuc ingemiſcis, mi fili? *Visb.* Nempe quia ſic ego infelix Filius ſum, qui Patrem habeam Deorum hoſtem. *Lisb.* Felix eris, ſi Patrem ſequeris. At age, quod tibi in me diſpli-

cet facinus; quod minus dignum videtur viro prudente, ac nobili? *Visb.* Per Matris lacrymas, per meam orbitatem, per familiæ luctum precor, ut accedas Senatum, quo es vocatus, neque adeo te ipsum prodas, ac opes, famam, honores, vitam improvide prodigas. *Lisb.* Senatum accedam, qui contra Deum coactus est, quem a me coli nosti? *Visb.* Ah! contra Deum! in quo tu stipite Deum aspicis, ego vix hominem video. *Lisb.* Scilicet non habes oculos meos. Tamen, si hoc solum petitur, fiat, quod petitis, accedo Senatum. I, nuntia Matri. *Visb.* Irrides Pater? *Lisb.* Serius loquor: Accedo Senatum, & Romana mandata audiam, at, non ut probem, audiam. Cum legentur, fili, cum tumens ira Præses nostram reposcet sententiam, palam assurget Lisbius, palam affixum cruci attollet DEum, & diplomatis damnabit sævitiem. I, nuntia Matri. *Visb.* Heu! quid loqueris, chare Pater! quod facinus meditaris immane, barbarum, horridum, execrandum! *Lisb.* Facinus DEO gloriosum, mihi utile. Eo. *Visb.* Ah! siste, obsecro! jam muto preces. O si quid filius potest exorare Patrem, ne quæso, Senatum intra! in quas me miserias projicis! *Lisb.* Sine. *Visb.* Sinam in mortem ire? non sino per quidquid charum, quo ruas, cogita. *Lisb.* Cogitatum est satis. Si Patrem diligis, premis vestigia. Sequere! in cœlum imus. *Visb.* Ah! si in cœlum imus, cur sine Matre eam? Si occideris Pater, quid mihi, quid Matri fiet? vive, obsecro! Si errare videmur tibi, errores dedoce! dissimula tantisper, quis scit, lætus an non tandem venturus sit dies, quo pectus impletum virtute supera audeat profiteri fidem tecum, quam refugit modo, eumque, quem colis tu, ego & Mater pariter colamus Deum. Miserere Pater! *Lisb.* Hem! nunc loqueris aliquid. Spes ista vincit. Utinam hæc adsit hora brevi, qua tu, & Mater cessetis amare me, & cor totum meo donetis, qui solus amorem meretur, Deo! Senatum, quoniam sic vis, accedam, & qua licet, personam etiam dissimulabo: num satis hoc tibi? *Visb.* Satis Pater! nunc amas me. *Lisb.* Jam

tu

tu viciſſim hoc agas velim, ut advenas, quos adducet Florillus, hic domi occultes meæ. Cave, ne quid illis aut ab uxore, aut ab Haraldo contingat mali. Secus ſi fiat, qui ſim, quantumcunque reſiſtatis, clamabo palam.

SCENA VII.

Visbius. Haraldus.

VIsbius. Beaſti me. O factum bene, quod falſam ſpem ruenti in exitium objecerim Patri! nunc exarmanda & Mater erit. Felix ades, Haralde! *Har.* Quid triumphas? *Visb.* Diſcuſſæ nubes ſunt, redit Sol. *Har.* Eja! *Visb.* Mutavit mentem Pater, & abiit in Senatum. *Har.* Serio? *Visb.* Sic eſt. *Har.* Mutaverit ſe Lisbius, non ſe mutavit Haraldus. Stat vindicare me, & ulciſci Mercurium. *Visb.* Pueri petulantia virum lædit. *Har.* Niſi petulantiam vir approbet. Vidi, ſenſi ſarcasmos, quibus illuſit Lisbius mihi, cum inſultaret Haraldo Florillus. *Visb.* Crede avuncule, alius jam eſt parens: in Senatum ivit. *Har.* Et ego ad Præſidem eo, ad quem jam præceſſit Soror. *Visb.* Mater ad Præſidem ivit? quid factura? *Har.* Accuſatura virum rebellem Diis. *Visb.* Prô miſerum me! non erit rebellis ultra: num centies dicam? *Har.* Quoties voles, non credam tamen. Pereat, qui odit Deos! *Visb.* Tene hæc decet loqui? te Matrem ſic concitare? Ah! ſi quid amas cognatum ſanguinem, miſerere Visbii Parentem ſerva! *Har.* Amicus tu, amicus Parens, ſed magis amici Dii. Atque ut intelligas. quam non ſim inimicus Lisbio, hoc ſcito, non id me agere, & Sororem, ut ipſe pereat, ſed ut pereant inviſi Deo advenæ. Si mentem, quod ais, mutavit Parens, agat, quod petet Præſes, & ſuo etiam ſuffragio publice Dionyſium, & aſſeclas damnet. Sic probabit, qui ſit. Faciet? *Visb.* Ah! Haralde, non ſufficiat tibi, quod ſe diſſimulet Parens? *Har.* Hem!

trepidas! sentio, fucum facis: nihil mutavit se Lisbius, ad Præsidem eo. Tu, si Patri caves, hoc cave, ne qua evadant advenæ, & cum illos Florillus adduxerit, blando sermone detine, donec satellitium adsit a Præside. Sic consules Patri. *Visb.* Sic scilicet! *Har.* Consilium bonum consulo: nam abscissa radice facile arescet arbor, & ereptis Magistris Discipulus mutabit sententiam.

SCENA VIII.

Visbius. Florillus.

V*Isbius.* Miserande Pater! doleo, quas pateris vices. Et quid jam ego faciam? Haraldo, an Patri obsequar? Servatos hic advenas cupit, ille perditos!... At en! quid adeo solus puer, & cur tristis? *Flor.* Ah! sine me Lisbio loqui: scelera forum obsident, furor plateas tenet: Eleutherium vidi captivum ad Præsidem trahi: Dionysium,& Rusticum non inveni: forsan ambos jam carcer habet. *Visb.* Utinam! Tu celer in curiam perge, & rem Patri nuntia. *Flor.* Quid ais? in curia reperiam herum? *Visb.* Sic ajo: perge ocyus. *Flor.* In curiam herus nunc? Quid cogitem? *Visb.* Juva Mercuri, & serva parentem mihi. Prô! quanti me fluctus jactant. Amor, dolor, religio, ira, metus velut multiplici ariete hoc pectus quatiunt... juvat tamen Haraldo obsequi, & si nondum capti sunt, captivos Præsidi advenas sistere, ut eorum cruciatibus forte commotus Parens aliud consilium capiat. Fallor! an ipsi intrant? Salvete, o boni Viri! quousque vagi vos ipsos inseritis laqueis, quos Præses tendit? Domum Parens offert, ubi latere securis liceat, nam Matrem ego placabo vobis.

SCE-

SCENA IX.

Visbius. Dionysius. Rusticus.

D*Ionysius.* Dominus JESUS pro hac humanitate gratiam tibi referat! sed de latebris jam non est cura: hoc te oramus, valedicere ut Patri liceat; nam ad Præsidem imus, ut moriamur, ne moriantur pro nobis alii, quos hospitii suspicio premit. *Visb.* Imo servate vos nobis, ut possitis prodesse. Tuto latetis, postquam persuasimus Parenti denique, ut in curiam iret, & ut pristinæ Sacellum formæ restitueretur, permisit. *Dion.* Heu! infelix Lisbi! sic credam mutatum esse animum tibi! *Rust.* O boni Cœlites, succurrite misero, & reddite mentem bonam! *Visb.* Quid exclamatis? non est diversus a se Pater: videri tantum cupit, donec Cœlum serenius rideat. *Dion.* Non licet sic fingere, & hæc simulatio scelus est. *Rust.* Et qui erubuerit Dominum JESUM coram hominibus, erubescet & ipse eum coram Patre suo. *Dion.* Unus est Deus, unus Dominus: gravem injuriam *uni* facit, qui colit *plures* honore pari, graviorem, si truncum aut lapidem, gravissimam, si juratos hostes Numinis, & miserabiles ad æterna incendia damnatos Spiritus æquali cultu dignos esse, per execrandum mendacium profitetur. *Visb.* Excusationem tamen meretur mendacium, & simulatio, quam extorquet necessitas; nisi per hoc medium, mala extrema non effugiet Parens. Jactura opum, honoris, famæ, & officii, insuper exilium, egestas, carcer, catastæ, tormenta, & terribilium omnium terribilissimum, mors imminet, mors violenta, infamis, atrox! *Rust.* Hæc tu mala extrema vocas, quæ pueri nostri, & puellæ Romæ nuper cum risu sustinuerunt? O bone Visbi, prudentis est, *inter duo mala* minus eligere: tormenta minatur Tyrannus, tormenta Deus, ille momentanea, æterna iste: quid prudentia imperat? cui parendum est? *Visb.* Si tam rigidum habetis Deum, quis ei servire velit? *Dion.* Ah! exoptanda servitus est, imo unice exoptanda, & sola. Ecce

vix homo eſt, qui non ſerviat homini: Ruſticus civi, civis nobili, nobilis principi famulatur: & tamen hominibus, O Visbi, ſi nemo ſerviret, mirandum non eſſet, quia raro fit, ut ad præſtandum homini ſervitium magna aliqua utilitas alliciat, rarius, ut impellat æquitas, rariſſime, ut neceſſitas cogat. Verum de Deo noſtro, ſi qualis ſit, recte animo concepiſſes, mirareris, fieri poſſe, ut vel unus ſit hominum, qui non fideliter obediat, promptusque ſemper etiam ad difficillimum obſequium ſit: adeo nihil eſt hac ſervitute *æquius*, ſi conſideres Dominum, nihil *utilius*, ſi attendas mercedem, & ſi ad ipſam hominis conditionem reſpicias, *nihil neceſſarium magis*. Sine, obſecro, quoniam huc nos ſermo deduxit, paullo pluribus explicemus, quam ſit harum conditionum utilis conſideratio, & ad ſolatium tibi. *Visb.* Dicite; neque enim ſtolidam credo doctrinam eſſe, quam perſuadere Patri potuiſtis. *Dion.* Igitur hoc primum intellige, fieri non poſſe, ut felix ſis, niſi aut in conditione *Domini*, aut in conditione *Servi*. *Visb.* Sic eſt: nam conditio media nulla datur. *Dion.* Jam, *Dominus* ut ſis, qui ab omni ſervitute exemptus nullum ſupra ſe Dominum agnoſcere debeat, fieri non poteſt; neque enim adeo deſipis, ut credas, Deum te eſſe, qui ſolus a nullo dependet. Homo es, a Deo creatus: ergo Creator eſt Dominus tui, & tu illi ſervitium debes, neque aliunde, niſi ex hac ſervitute, tuam felicitatem ſperare. *Visb.* Hoc palpo: ſed quis ſit ex tot Diis Creator meus, hoc dicite. *Dion.* Poſtea intelliges: nunc hoc certum ſit tibi, *ab uno*, non a pluribus creatum te eſſe. Nam ſi in formando te plures junxiſſent operam, cur junxiſſent? aut quia unus non ſufficit? ergo impotens: vel quia libere maluit cum aliis agere? ergo imprudens fuit, quia improvide voluit te pendere a pluribus, atque adeo non uni ſoli famulatum debere. *Visb.* Video ſtringi me, ut fatear, *unum* eſſe, *unum ſolum*, qui fecit, ut ſim. *Ruſt.* Ingenuus es. Supereſt, ut, quam *intelligis* uni debere te, ſervitutem *uni* ſervire velis: ſic beatus eſſe *in conditione Servi* potes, cum *conditio Domini* con-

conditioni creaturæ repugnet. *Visb.* Beatum me ut servitus faciat, nova mihi sententia est: exponite clarius. *Rust.* Imo ita beatum hæc servitus facit, ut, nisi servias Creatori, æternum futurus sis miser. *Dion.* Adverte per ordinem, quid docearis. Qui *Titulo Domini* beatus esse non potest, hoc ei superest unum, ut *Titulo Servi* beatum se faciat, & erit utique beatior, qui meliori, beatissimus, qui optimo Domino servit. *Visb.* Evidens conclusio est. *Rust.* Age jam, & elige, si potes, elige meliorem Dominum, quam sit is, qui te creavit. Unus creavit te, & quo minus crearet te, quis obsistere potuit? solus igitur Creator est, qui te, si servias, ut decet, beatum, & si non servias, miserum potest facere, quidquid contra nitantur alii. *Dion.* Ita sicut *totum esse* tuum, sic *totum bene esse* a Creatore pendet. Et o quam bene est illi, qui hoc intelligit, &, sicut intelligit, agit! Attende discrimen, quo differt, qui DEO, & qui homini servit. Homo homini servienti sibi victum præbet maligne, vestitum vel nullum, vel vilem, mercedem exiguam: non sic Creator. Homo cum servo agit imperiose, urget laboribus, incurium increpat, negligentem expellit, diligentem etiam ac fidelem vix oculo blando, aut verbo leniore dignatur: Creator quem, putas, victum præbet famulantibus sibi? Ah! usque ad delicias, usque ad delicias amat! qua veste induit? veste gratiæ. O bone juvenis, veste gratiæ suæ, cui comparari nullum aurum, nulli pretiosi lapides possunt! & quam promittit mercedem? ipse, ipse erit merces tua magna nimis. Neque gravia imperat, sed leve est onus, jugum suave, & cui portando, ipse per gratiam suam succollat, recreans fessum, excitans languidum, blandiens negligenti, infidelem leniter increpans, patienter sustinens, nec, nisi invitus, ejiciens. Qui vero fidelis est, eum DEUS tenerrime amat, ita ut non jam servum appellet, sed vocet amicum, nec amicum modo, sed etiam filium nominet, ac ne nomen inane putes, hæredem faciat. *Rust.* Et o quantæ hæreditatis! suspice, charissime, suspice! cœ-

lum eſt hæreditas tua: Cœlum, ille locus deliciarum, unde omnis dolor, & triſtitia exulat: Cœlum, illud ſupremi Regis palatium, cujus pavimentum tot aureis ſtellis collucet: Cœlum, cui ſi comparas hortos Princ ipum, fimeta ſunt, ſi arces Cæſarum, tuguria ſunt, ſi Elyſiorum delicias, miſeriæ ſunt: Cœlum cujus gaudia nec oculus vidit, etiam qui omnia vidit, nec auris audivit, etiam quæ plurima audivit, nec mens capit humana, etiam quæ capaciſſima eſt. Quid tibi videtur: non æquum, non utile eſt, ut ſervias Domino tam bono, pro mercede tam grandi? *Visb.* Vehementer urgetis. *Dion.* Nempe quia beatum te eſſe cupimus, futurum miſerum, niſi ſervias. Nam velis, nolis, ſerviendum eſt Creatori, neque unquam ſpes emancipationis affulget. Quid enim facias? an latere inobedientia, & rebellio poterit? DEus omnia videt. An oppones te imperanti? DEO reſiſti non poteſt. Dæmones forte invocabis, quales in lignis, & lapidibus colitis, ut te juvent Creatoris jugum excutere? fruſtra es: ipſi mancipia ſunt rudentibus inferni ligata. Cœleſtes Spiritus trahes in partes? fideles miniſtri ſunt, nihil audient. Res cæteras creatas implorabis? Beſtias, elementa, Orbem terrarum in ſceleris communionem invitabis? Actum eſt: Orbis terrarum contra te cum Creatore pugnabit. Unum eſt reliquum, ut DEus ipſe te eximat, & a neceſſitate ſerviendi abſolvat. Sed abſit! potuit creare te DEus, vel non creare: Sed poſtquam creavit, tam neceſſarium eſt, te eſſe ſervum, quam neceſſarium eſt ipſum eſſe DEum; nam ſi tu per ejusmodi exemptionem ceſſares eſſe ſervus, DEus ceſſaret eſſe Dominus, atque quod idem eſt, eſſe DEus ceſſaret. *Ruſt.* Quodſi poſthæc omnia adhuc inſurgis feroculus, & clamas: *Non ſerviam!* Clama, clama! fortaſſe connivebit ad tempus Creator, & ſinet te ferocire aliquantum, ſed non ideo liber es. Circumfuſum undique te Numen tenet, ſervire debes. Hoc relictum eſt integrum, num ſervire malis *ad gloriam Miſericordiæ*, beatus in cœlo, num *ad commendationem Juſtitiæ* æternum infelix in inferno. *Dion.* Denique

nique

nique hoc habe breviter: *Servire DEO regnare est, non servire, perire.* *Visb.* Verosimilia dici percipio satis: sed a Parentibus plurium Deorum cultoribus natus, & a teneris in eadem Religione educatus non ita facile mutor, ut subito credam, *uni DEO soli* me servitutem debere: cæteros impune contemni. Colam si vultis, DEum vestrum, sed meos simul. *Dion. Unus* te creavit, *ab uno* pendes: a quibus non pendes, non sunt Dii, vana nomina, trunci, miseri diaboli sunt, quibus sine scelere non flectis genu. *Visb.* Cessa convitiari. Vestrum non sperno DEum, vicissim ut meis maledicatis vos, non fero, non patior. Hoc tamen promitto vobis, cum transierit tempestas, quæ minatur exitium Patri, iterum de his audiam vos, si modo nunc moderari zelum possitis, & dissimulare, quod agit Lisbius. En! adest ex curia redux. *Dion.* O infelix! *Rust.* O miser!

SCENA X.

Lisbius. Visbius. Dionysius. Rusticus. Florillus.

V*isbius.* Amande Parens! nihil pœniteat te audisse suadentem filium: tua facilitas fecit, ut vicissim audierim ego Doctores tuos, nec procul absim a sensu tuo. *Lisb.* Sic sapis Fili, sic amo te. Et vos o Patres, gaudeo, videre liberos, quos metuebam jam captos esse. *Dion.* Lisbi, Christianum sola peccata ligant. Libertatem nobis gratularis: dole de vinculis tuis. Tu captus es ab amore tui, & tuorum, captus a servili metu Tyranni, captus a scelere. *Rust.* Quo abiit animus ille ingens, quo illa magnifica verba: Christianus nihil, nisi peccatum timet! quo heroica resolutio hodie Deiparæ te devovendi, & ejus famulatum publice, fuso etiam, si opus sit, sanguine profitendi? *Lisb.* Quis iste sermo est, Patres, quid peccavi? *Visb.* O homines imprudentes, & temerarii! sic Patrem, sic vos amatis? *Dion.* Tacere scelus est, quando DEI gloria periclitatur, & animæ salus.

Lisb. Quidenim metuitis? alium me a me creditis? atqui idem eſt animus, qui fuit prius. *Ruſt.* Idem animus, at non idem os, non eadem opera. Quousque ſimulas, bone vir! alium te eſſe negas, alium hic truncus loquitur. *Dion.* (*) Huic debetur ara! Eja, ſi idem es, monſtrum dejice: ſic probas fidem. *Lisb.* Hoc, Dionyſi, quæſo, ne impera. *Visb.* Sic places Pater. Nec quieſcetis tandem? *Tempori* ſervire prudentia jubet. *Dion.* DEO ſervire *omni tempore*, Juſtitia exigit. *Lisb.* Sancta doctrina eſt: ſed honor idolo fiet, ſi manu virili caderet. Florille! *Flor.* Ecce me! *Lisb.* Invade truncum, dejice! ſterne! calca! *Flor.* In ignem trunce, in ignem! *Visb.* Heu! deceptus ſum infelix filius! *Dion. Ruſt.* decepti nos! *Dion.* Probaſti fidem, Lisbi, amplector te! *Ruſt.* Triumphas Chriſte! *Visb.* At tu pæana canis ante victoriam. Me hoc ſpectaculum cruciat! quid jam ago? *Lisb.* Te cruciet, qui non abes procul a ſenſu meo! *Visb.* Sic eram: ſed quoniam non eſtis tractabiles, i, rue in exitium ferox Pater! perge, quo furor impellit, jam nihil moror. Funus ipſe tuum, & tormenta videbo intrepidus, & nihil dolens. *Dion.* Imo exulta, fili, de ſorte tua. Mors Patris filium in eadem veſtigia trahet. Jam nunc, ſic me Numen amet, te veneror Chriſti Martyrem, qualem poſt biennium videbit Roma. *Lisb.* Hoc faxit Numen! beatum facit! *Dion.* Huc verte oculos, pro hoc morieris! *Visb.* Phantaſma! næniæ, deliria! *Dion.* DEI mihi loquentis vaticinia ſunt. *Visb.* Jam nunc me Matri jungo, ut palam ſit, quantum decipiaris deceptor miſer. Ad Præſidem eo. *Lisb.* Perge cito: facis, quod ſuadent ſcelerum Patroni Dii.

SCE-

(*) *De Icone B. V. loquitur.*

SCENA XI.

Visbius. Haraldus.

V*Isbius.* Facio, quod ſuadent ſcelerum ultores Dii. Eſt mihi teſtis cœlum, nil ſponte ago. Cogit Deorum honor calcare amorem Patris. *Har.* Vah! nigro notanda calculo infelix dies! *Visb.* Age, quid furis Haralde! in curia quid eſt actum? nempe ſubſcripſit ſententiæ contra advenas Parens? *Har.* Euge! cum Decretum Romanum Præſes legit, (audi, & ſtupe audaciam viri,) ſurrexit Lisbius, ac inſolenti faſtu decretum impium, Deorum cultum ſacrilegum, Crucifixum DEum & unum, & ſolum eſſe palam proclamavit. *Visb.* Heu me! & Præſes quid? *Har.* Preſſit iram, contentus juſſiſſe, ut Senatu excederet, & teneret ſe domi ſuæ. Nunquid eſt intus? *Visb.* Triumphat, & velut in re bene geſta plaudit ſibi. *Har.* Urget jam pœnas Larcia & ſeveras, & celeres: lictor imminet. Sed quod me in rabiem agit, hoſtes Deorum advenæ in ſuis latebris requiſiti, reperti non ſunt: timeo, ne longior fuga impios homines ſubtraxerit nobis. *Visb.* Utinam! *Har.* Quid utinam? forte jam tu etiam hauſiſti virus? *Visb.* Utinam evaſiſſent! ſaltem Parens liberari poſſet a ferro infami. Nunc infauſtos bubones ſecum habet miſeræ ſortis augures: hinc illæ lacrymæ. Jacet Mercurius ſtratus Florilli manu, paratur Altare, & ſacramentum dicet Parens Dei, ut vocant, Matri. *Har.* Sic mentem peregrina novitas faſcinavit. *Visb.* Falleris: negant advenæ, hunc in Gallia cultum novum eſſe. Nam cum idem ego nuper objicerem, interrogarunt illi, nihilne de Sybillis, nihil de Altari audiviſſem, quod jam centum, & amplius abhinc annis noſtri (*) Druidæ extruxiſſent Cornuti in ſpelunca ſubterranea, cum adjuncta inſcriptione: *Virgini Pariture*? & addebant, Statuam ibi dedicatam prodigiis claram fuiſſe, teſtem-

(*) *Sunt Sacerdotes Galli.*

teſtemque aſſerti ſui Julium Cæſarem citaverunt. *Har.* Verſuti ſunt homines, & nempe ſic Patri tuo ſe inſinuarunt. *Visb.* Sed quidquid ſit, ſi Mater eſt DEI, quam illi prædicant, non ideo cæteri Dii noſtri ceſſant eſſe Dii: iſti autem nos penitus *eſſe novos* volunt, hoc non ferendum eſt. *Har.* Et quod Majorum ritus, velut ſi deſipuiſſent omnino omnes, & iſti ſoli ſaperent, ita damnent impudenter, ferendum minime. *Visb.* Sane, niſi velimus iraſci nobis omnes DEos, ut placeamus ignoto DEO. *Har.* In nido opprimi jam iſtæ volucres poſſunt, & forte ſic placabis Præſidem Patri, ſi locum prodis. *Visb.* Te ſequor ducem. Fortunent Dii!

CHORUS.

Antiquus B. V. Cultus Monachii ſemper ſit novus. *

Genius Marianus. Genius Sodalitatis. Comites.

Exhibetur Regia Monacenſis, pone quam Genius Marianus deſcendit ex nubibus.

Gen. Mar. SIſtite! tenemus Regiam
Olim Mariæ addictiſſimam.
Priusquam pergamus alio,
Trahenda hic mora eſt,
Et explorandum ſedulo,
Num adhuc vigeat antiqua Devotio.
Comes. 1. Antiqua certe hic exhibet ſe
Virginis Statua *
Artificioſa, magnifica.
Comes 2. Et ardet etiamnum candela *Symbolica.*
Gen. Mar. Omen bonum video; gaudeo.

* *Ærea Imago proſtat inter geminas Palatii portas, cum ſuppoſita lucerna.*

Trio.

* *Præfecturam Sodalitatis hoc anno clementiſſime acceptavit Sereniſſimus Princeps Clemens Creſcentius Utr. Bav. & Sup. Pal. Dux &c. &c.*

Trio.

Flamma ſancta ſurge, creſce,
Magis, magis exardeſce!
Temporis injuria
Tibi ſit innoxia.
Nihil in te multa hora,
Nihil longa poſſit mora:
Ardes quo diutius,
Ardeas *ſerenius*!

Comes. 1. At en! commode ſe infert obvius,
Ex quo certiora intelliges,
Sodalitatis Latinæ Genius. *
Comes. 2. Prô! ut fulget
Novis ſuperbus veſtibus!
Gen. Mar. Suſpecta res! nam quid? ſi a ſe degeneravit?
Si cum veſte *mores antiquos* miſer mutavit?
Averte malum MATER PROPITIA!
Gen. Mar. Subſcripſit manu propria:
Magnæ Dominæ Servus Perpetuus
CLEMENS CRESCENTIUS.
Exoſculor! plaude Sodalitas!
Gen. Mar. Amice! quæ gaudia nuntias?
Gen. Sod. O Salve Mariane Genie,
Ut ades in tempore!
Nova habeo: *nova* lætiſſima,
Quibus beat iſta me Regia.
Ut mihi daret Præfectum Principem,
Iterum ſupplicavi,
Iterum impetravi. Nimirum

* *Prodit ex aula libellum ſupplicem volvens, & ſecum plaudens.*

Arietta.

2.

Pruritus res novandi,
Antiqua immutandi,
Plerumque est inutilis,
Rarissime laudabilis,
Et fere inanissimæ
Partus gloriolæ.

Gen. Sod. Amice, nihil metue:
Quæ objicis, ut brevis sim, solvo Philosophice.
Dico: anxius es merito,
Si nova est, *quam indui* Devotionis *Substantia*:
Immerito, si sola nova sunt *Accidentia.*
Quid autem loquor auribus? oculis utere,
Et ut intelligas, quæ mea sit *novitas*,
Oratorium ingredere. *

Gen. Mar. Superi! quæ me rapit augusta species
Cultus insoliti,
Qualem non vidi alibi!

Comes. 1. Antiquus est!

Comes. 2. Novus est!

Gen. Sod. Novus, & antiquus est.

* *Exhibetur* novus fervor *omnium Ordinum, & Statuum, post translationem Conventuum in diem Sabbathi.*

Aria.

Antiquum cultum colo:
Ne vero antiquetur,
Ut *nova* conservetur
Per adjumenta, volo.
Sic utili consilio,
Dum esse *novus* ambio,
Antiquus maneo.

Hæc erit Deiparæ
Ex omnibus Sodalitatibus
Prima in amoribus.
Ego pergo ad cæteras,
Felix, ſi tuæ ſimiles reperiam alias.

Gen. Sod. Saltem decretum eſt, *in iſto litis genere*
Nulli alteri cedere.

Aria.

Hæc decet Sodales arena
Honoris, ac meriti plena,
Certare,
Quis *DEIPARAM*
Tenerius poſſit amare:
Amemus!
Certatim amemus!
DUCE CRESCENTIO
Creſcat contentio!
Præit: ſequamur!
Certatim, *certatim* ſequamur!
Hæc ſancta, hæc digniſſima
Eſt lis *de præcedentia.*

PUNCTUM II.

S. Lisbii ex cura Profectus.

SCENA I.

Lisbius. Dionyſius. Ruſticus. Visbius.

L*Isbius.* Abſolvi ſyngrapham: meditari jam verba juvat, quæ dictaſtis, ut exardeat cor, & ſe devotius conſecret. *Dion.* Prudens conſilium eſt, & bona ratio. *Ruſt.* Sic incipis: *Sancta*

Maria, *Mater Dei*, & *Virgo*: verba pondus, & ſenſum graviſſimum habent. *Dion.* Quidquid de Maria magnificum diximus tibi, hac ſynopſi includitur, ſumma Sanctitas, qua ſplendet, *Sancta Maria*, ſumma Dignitas, qua eminet, *Mater Dei*, ſumma Puritas, qua gaudet, & *Virgo*. *Lisb.* Sic eſt: hæc tria omnia in memoriam revocant, quibus ad amandam Virginem me incitaſtis. *Ruſt.* Repetere juverit. *Sancta Maria*! Sanctitas, vir magne, duo complectitur, *copiam* virtutum, & *excellentiam*. Cum de copia virtutum Mariæ diximus, juſſimus te Cœlum aſpicere, & numerare ſtellas, ſi poſſes: meminiſti? *Lisb.* Et jucundus aſpectus fuit, quia quocunque vertebam oculos in vitam Virginis deſcriptam in Evangelio, innube cœlum apparuit, & luminibus *ſine numero* ſplendens. *Dion.* Sed numerum *excellentia* vincit, cujus magnitudinem quatuor dimenſiones efficiunt, ex quibus quanta ſit Deiparæ Sanctitas, concluſimus. *Lisb.* Recordor omnia, & primum, dicebatis, tanto major eſt virtus, quanto major eſt *promptitudo voluntatis*, qua exercetur. *Dion.* Et quis promptior eſſe potuit præ Maria, quæ ſola ſine labe Originis, unde nobis tot virtutis obſtacula ſunt, felix concepta eſt. Deinde tanto major eſt virtus, quanto *gratior eſt Deo anima*, in qua recipitur. *Lisb.* Et quis alius fuit gratia DEI plenior, ac Maria? nullus utique Sanctorum fuit, imo nec ſimul omnes; nam quid denique omnes ſunt, niſi Servi Dei, ipſa autem Mater eſt. *Dion.* Poſtea tanto major eſt virtus, quanto *ſublimior finis*, propter quem exercetur. *Lisb.* Ah Maria, ſola, ſola ipſa, quidquid egit, nunquam diſtracte, nunquam ex impetu, nunquam ex naturæ impulſu, nunquam ex inferioris virtutis motu egit: omnia ad ſubliſſimæ charitatis exercitium direxit. *Dion.* Denique tanto major eſt virtus, quanto *frequentius* agit. *Lisb.* Et quis actus virtutum potuit magis multiplicare, quam Maria, quæ ſola etiam dormiens rationis uſu non caruit, & nullum motum pium accepit, cui non tota virium intenſione collaboraſſet. O ſancta, o ſanctiſſi-

ma

ma anima, cujus *memoria* semper innatavit suavissimo mari Divinitatis! cujus *intellectus* semper habitavit in lumine clarissimo summorum Mysteriorum! cujus *voluntas* semper arctissime adhæsit castis amplexibus Sponsi Divini! cujus *animus* semper serenus, noctem tristitiæ, intemperiem iræ, nubila cupiditatum, turbines timorum semper ignoravit! *Rust.* Nempe sic decuit. Palatium Virgo fuit, quod exstruxit Artifex *sapientissimus*, & infinite *dives*, & exstruxit *pro se*: credine potest, quod pepercerit sumptibus? *Lisb.* Vis dicere, cui de gratiæ magnitudine, qualem de Maria prædicatis, aliquod dubium est, illum nescire nempe, quantam Virginis dignitatem hæc verba efferant: *Mater Dei.* *Dion.* Dignitas est, quam admirari præstat, quam laudare. Relativa sunt Mater, & Filius: igitur quam parum explicare possum, quid sit esse DEum, tam parum possum dicere, quid sit esse *Matrem DEI.* Neque tamen, o Lisbi, (dicere ausim,) neque tamen hic titulus est, quo illa maxime compellari gaudet, nisi tertium addas, *&* *Virgo*: hoc illi nomen placet, quia Virgo Virginum est. *Virgo prudentissima*: quæ cum Maternitatem recusaret, ut servaret virginitatem, admirabili prodigio & hanc servavit, & illam obtinuit. *Virgo veneranda*: quia tantæ verecundiæ, ut vel cum Angelo loqui metueret. *Virgo prædicanda*: quippe tantæ cautelæ, ut quanquam confirmata esset in gratia, tamen ita custodiret sensus, & pericula fugeret, ac si fomite non careret. *Virgo potens*: quia, cum vixit in terris, solo aspectu, cum regnat in cœlis, solo nomine Asmodeum fugat. *Virgo Clemens*: quia tenere compatiens miseris, qui in cænum prolapsi sunt, modo opem implorent, & surgere satagant. *Virgo fidelis*: deserens neminem, nisi a quo prior deseritur. *Lisb.* O Superi! quam dulce pabulum mentis vel in uno verbo offertur. *Visb.* Pater! *Lisb.* Iterum turbas? non sum Pater Filii, qui hanc Matrem non colit. *Visb.* Aliud volo. Nunc sape saltem, & hanc Imaginem conde; jam cum satellitio propinquus Haraldus ad-

eſt, ad tribunal rapturus hoſtes Deorum: aut trade, aut ſimul trahent. *Lisb.* Bonus es nuntius, ſimul ibimus. Sed properandum Sacramentum eſt, quo me Virgini voveam, ut fortior in prælium eam. *Dion.* Accede igitur, ecce Mater tua! *Lisb.* Domina mea! *Ruſt.* Accipe ardentem cereum, Symbolum amantis animi! *Lisb.* O Maria, tu ſcis, quibus incendiis hoc pectus æſtuet, ut te videam jam non in imagine, ſed vivam, immortalem, glorioſam! Magna Domina, quanto beneficio devincior tibi, cum in ſervum accipis miſellum hominem. *Visb.* Ah! Pater, Haraldus adeſt! *Lisb.* Heu! pudet ſerviiſſe hactenus profanis gentium ſimulacris, ſerviiſſe concupiſcentiis pudet. *Dion.* Adeſte Angeli, ad hoc ſpectaculum! propinqua Visbi, diſce, quod docet Pater. *Visb.* Metus, & dolor diſcerpunt cor: meus non ſum! *Lisb.* Nunc, nunc unum adoro Dominum, tuum, o Virgo, Filium: unam veneror Dominam, te, te unam! tuum me ſervum perpetuo gloriabor. Teſtis hæc ſit ſyngrapha, teſtes Cœlites, teſtis cordis arbiter Deus, teſtis ſanguis, quem jam profuſum eo. *Dion.* Rumpe coſtas pectus, & ſpatium concede gaudio, quod mentem obruit. *Visb.* Heu! jam ingreſſus eſt miles. *Lisb.* Obvius venio: Virgo juva! *Dion. Ruſt.* Eamus, & moriamur!

SCENA II.

Perſonæ omnes.

H*Araldus.* State hic. * *Lisb.* Amice ſalve. *Har.* Amicus non eſt Haraldo, quisquis eſt hoſtis Deorum. Præſidis imperium fero acerbum, & grave. Aut tuo quoque calculo hos damnes ſeductores, neceſſe eſt, aut damnas te. Satellites in veſtibulo ſtant. *Lisb.* Lubens trado me. Chriſtianus nihil, niſi peccatum, timet. *Dion.* Det tibi Dominus vitam æternam Haralde,

* *Ad Satellites.*

ralde, pro nuntio tam beato. *Ruſt.* Hæc eſt dies, quam fecit Dominus! *Lisb.* Dies, qua videbimus Dominum, & Dominam a dextris ejus! Fili! tibi hoc Sacellum commendo: cave, mutes, quod ſtatuit Pater. Primum in Gallia dicatum eſt *Virgini Parenti*, alterum poſt illud, quod Majores noſtri dicaverunt *Virgini Pariturae*. *Dion.* Felicibus eſt dicatum auſpiciis; nam ſic mihi præſcius animus loquitur: huic Fundamento inædificabitur Regnum Chriſtianiſſimum, & ſtudioſiſſimum honoris Marjani. *Ruſt.* Cadentibus nobis tu adverſus hoſtes defendes te, & portæ inferi non prævalebunt! *Lisb.* Sic triumphas! ſic magnificas nomen tuum! hac ſpe jam felix ad palmam eo. Visbi, non me ſequeris? *Visb.* Ah! *Lisb.* Inutilis gemitus eſt. Video, nondum es fortis ſatis: eris autem, ſi poſthac pro Patre hanc Matrem ames. Ama, & vale. *Har.* Per ſtygem, delibera, quid agas, Lisbi! *Lisb.* Quid moras injicis! in cœlum propero. *Dion. Ruſt.* In cœlum! *Visb.* Sic abiit Parens! *Har.* Mira feſtinatio fuit. *Visb.* Miſer ſum! *Har.* Ceſſa, nihil gravius patietur Pater. Cum procul apparet mortis larva, etiam pueri rident: propinqua vel viros terrefacit. *Visb.* At non Chriſtianos, qui nihil, præter peccatum timent. Heu! video perſiſtet pertinax Pater. *Har.* Hoc ne permittant, exorandi ſunt Dii. *Flor.* (*) Vah! magnum Deum, de quo tantillus ſupereſt cinis! *Har.* Quid tu hic, puer? *Flor.* Herum volui. *Visb.* Jam ulciſcuntur in Patre Dii ſacrilegam, quam feciſti, injuriam ſceleſtus Flagrio! inter lictores Lisbius gemit. *Flor.* Et hæc ultio Deorum eſt? En (**).... hoc ſunt veſtri Dii! ego ad herum propero, in vincula, in necem, in cœlum, in cœlum! *Har.* Ut te Styx atra glutiat infamis puer! combuſti Mercurii effudit cinerem ſcelus! hoc audent pueri? & miraris, iratos huic domui ſævire Deos! Eja! Si Patrem amas, placa offenſa Numina! par pari refer! hanc Iconem lacera, everte aram! *Visb.* Haralde, age, quod tibi videtur. Me intus cupido urit, videndi, quid Patri fiat.

SCE-

(*) *Prodit cum cineribus Mercurii cremati.* (*) *Difflat cineres.*

SCENA III.

Haraldus. Florillus.

HAraldus. Agat, quod agit Lisbius: pereunte illo vivet Haraldus felix. Hic dies triumphi mei! Eja! aude Haralde aliquid, quod laudent Dii! Superstitiosum Altare ruat, & conscissa Imago cremato parentet Mercurio. Sic decet. (*) Quid hoc schediasma vult? *Sancta MARIA, Mater DEI, & Virgo,* Lisbii hæc manus est, hoc Sigillum: *Tuus vivam, & moriar tuus! ..me totum transcribo tibi...& totus Mundus diligat vos O JESU, O MARIA, amóres mei!... mancipium devotum ex asse, Lisbius.* Profecto fervuit vir: & quid sic rapuit;... Modesta est facies, nihil leve... in fronte majestas sedet, sine superbia.. in genis decor, sine protervia... in labiis rubor sine petulantia... nihil elatum in superciliis... & oculi spirant Divinum aliquid.. vere vultus amabilis est. Deam mihi aliquam videre videor: quin sentio intus flammarum aliquid, & quod insolitum est, sine fœtore; purus se amor movet: non satior aspectu:... Quid agis imbellis anime!.. rapior penitus!.. Prô Dii! totus evanuit furor! num ego Haraldus sum vindex Deorum!.. vinco me! ulciscor Deos! ruat ara, ruat! *Flor.* O JESU solatium meum! quis mihi det mori pro te ad heri exemplum mei! *Har.* Quid audio? occisum jam esse Lisbium, ais puer? *Flor.* Felix obiit: ego hoc a moriente spolium vindicavi mihi. *Har.* Ergo in superstitione pertinax hæsit? *Flor.* Impium edictum Cæsaris rursus, ut approbaret, ostendit Præses, quod ille indignans sceleri laceravit protinus, omnes publice Deos execrans, unumque se adorare Christum professus. Fremuit Barbarus, & sine mora abripi jussit, ac capite plecti. *Har.* Sic meruit rebellis Diis, & Cæsari. Quid autem advenis? *Flor.* Ah! jam & ipsi trahuntur ad necem: solus ego in-

(*) *Reperit formulam, & contemplatur imaginem per intervalla.*

infelix mori prohibeor. Jo! Haralde, tu mihi hanc gratiam fac: vindica crematum a me Mercurium, occide me. *Har.* Sentis tandem ultores Deos imprudens puer! meruisti mortem: sed vitæ gratiam facio, si facinus detestandum expias facinore meliore. Age, hanc aram dirue, Iconem crema. *Flor.* Crudelis, impie! an ego vitæ gratiam petii? detestor Deos! Christum amplector! amo MARIAM! mori, mori, hoc votum est meum. *Har.* Audacule! si adeo mori cupis, cur ex arena fugisti? *Flor.* Injuriam facis: non fugi. Redire huc Dionysius jussit, ut his armis * Sacellum contra Haraldum defenderem. *Har.* Insultat puer. Intelligo: moram increpatis, & lentam vindictam, O mea Numina! Tandem obedio: ruat ara, ruat! *Flor.* Me vivo, plus ultra non feres pedem! *Har.* Vah!.. sed quid ambigo? Spectate Dii, adeste Furiæ, mactabo vobis hoc frustum pueri. *Flor.* Cervicem porrigo: Accede! feri!

SCENA IV.

Visbius. Haraldus. Florillus.

V*isbius.* O prodigia! prodigia!.. heu! quid ferrum micat! *Har.* Victimam mactabo stygi. *Visb.* Siste, aut in me verte, sum Christianus! Florille surge, me feri Haralde, sum Christianus! *Har.* Fulmina Jupiter, quam vocem audio! *Visb.* Prodigia, Haralde, vidi, quæ si vidisses tu, fores, quod ego sum. *Flor.* Nempe triumphat Christus! *Har.* Narra tu. *Visb.* Tua Soror Larcia, Mater mea, obstupesce admirabilem eventum rerum! *Har.* Nempe immota adstitit supplicio viri? *Visb.* Occisa est. *Har.* Occisa Soror? *Visb.* Et Christiana! *Har.* Mentire aliud, hoc non credo. *Visb.* Occisa, quam vere vivo, & Christiana. *Flor.* O stupenda virtus Christi! *Har.* Non credo. *Visb.* Audi saltem. Patris, & trium advenarum morti insultans adstabat mulier, cum inaudito prodigio se repente mutavit.

* Crucem obiicit.

tavit. Dionyſii capite plexi corpus nempe ſe attonitis omnibus erexit in pedes, decuſſum caput levavit ſolo, & per 40. paſſus deferens, in ſinum Paulæ viduæ poſuit. Dum nos ſtupemus, repente Mater jam impos ſui, Chriſtiana ſum! clamat, & in mediam lictorum turmam proſilit, a quibus, ne plures traheret, juſſu furentis Præſidis necata, ſecuta eſt Patrem, poſt breve certamen æternum felix! *Flor.* O cœlum! & cur hanc ſortem mihi invides? *Har.* Quæ hæc ſunt monſtra? *Visb.* Opera ſunt magni DEI, quem iſta Virgo peperit. Haralde, ades! ad iſtam aram aut me occide, aut mecum magnæ Dominæ, ejusque Filio æternum ſervitium jura: ſum Chriſtianus! *Har.* Quo trahor!.. ſacrilege Chalybs peri! magnus eſt Chriſtianorum DEus! magna DEI Mater! Stratum, Virgo, Haraldum vide, & immania deprecantem ſcelera! heu pudet diutius ante oculos tuos morari! *Visb.* Glorioſa Domina, imus & nos, & moriemur pro te. *Flor.* Imus audacter: *Chriſtianus nihil, niſi peccatum, timet.*

ME-

MEDITATIO II.
VERÆ DEVOTIONIS SIGNA.

ARGUMENTUM.

POst considerata MARIANÆ Devotionis *Incitamenta* ordo postulat, ut *Signa* contemplemur, ex quibus *vera* Devotio *a falsa* discernitur, ne forte idem nos perniciosus error corripiat, quo passim credulum vulgus decipitur: *damnari non posse, quisquis Deiparæ quomodocunque devotus sit.* Vir sapiens, si forte transilire torrentem, & in alterum littus transferre se cupit, baculum, quo fulcire se cogitat, diligenter prius examinat, firmusne, ac solidus, an fragilis, & arundineus sit. Hoc est, quod hodie agimus, atque ne longe abeamus, sicut *Incitamenta* Devotionis ex Formula Mariana eruimus, sic in eadem ejus *Signa* inquirimus, spe bona freti, fore, ut *votiva oratio* ita expensa, in orantium animis motus excitet solatii, fructuumque magis feraces, quam si obiter recitetur. Porro duæ ibi *veræ Devotionis* proprietates leguntur, *Constantia*, & *Puritas*. Constantiam promittimus, cum *nunquam nos derelicturos* Mariam, & nempe in Ipsius cultu perduraturos esse spondemus: Puritas *ad intentionem* pertinet, qua Cultum suscipimus, nempe *hoc fine*, ut tandem *finem accipiat peccatum*, & aboleatur licentia *dicendi*, *faciendi*, ac *permittendi*, quod prohibet Deus, & Virgo abominatur. En lapis Lydius! applicemus nostri cordis affectum; probemus, an sit, qualis a Maria probatur.

[illegible] Stephano primo Hungariæ Rege talis fuit. Ille post [illegible] Henricum Filium, Regnum universum B. mæ Vir- [illegible] avit Ipsamque *Reginam* esse voluit, *se Vicarium*, qui *ad mentem Dominæ* regeret; neque quievit, donec cum [illegible], omnem vitiorum licentiam ex tota ditione pro- [illegible], & subditos suos Deiparæ tributarios fecit. *Ita Annales* [illegible]. Exemplum nostra imitatione est dignum, quem [illegible]unde in finem præsentis Meditationis erit

Materia. Regni Hungarici in Regnum Marianum conversio.

Puncta duo: Primum, Marianæ Devotionis pia susceptio.
Secundum, Marianæ Devotionis generosa executio.

Fructus. Rigidum nostræ Devotionis Examen ex Signis expressis in Formula.

Propositum. Decernamus, non esse contenti Devotione Politica, quæ in bonis verbis, & gestibus affectatis consistit: *Religiosæ* studeamus, quæ *Cor* jungit ori, ac operi. *In specie* statuamus, *certa* Devotionis exercitia *constanter* adhibere, *hac intentione*, non tam ut *avertamus pœnas*, quas meremur, quam ut aboleamus *culpam*, cui magis subjecti sumus, aut obtineamus virtutem, qua magis indigemus. Hæc *Intentio* Devotionem Marianam *in signa Prædestinationis* reponit: sine hac exiguam laudem, sæpe etiam reprehensionem meretur.

PERSONÆ.

S. Stephanus Rex.
Astricus Episcopus Colocensis.
Ludolphus Legatus Conradi Cæsaris.
Moradinus Legatus Idololatrarum.
Theobaldus S. Stephani Camerarius.

PRO-

PROLOGUS.

Mariophilus docetur veram Devotionem a ſuſpectâ diſcernere.

Mariophilus. Genius Marianus. Tres Cupidines.

Exhibetur delubrum, & in eo Arca, figura B. V. cum idolo Dagonis repoſita. Mariophilus ſcribit Formulam.

Mario. ſcribens. O *Bſecro te igitur, ſuſcipe me!*
Cupido 1. us. Mariophile! Mariophile!
Marioph. Nondum quieſcitis
Cupidines improbi!
Quoties monui!... *ſuſcipe me!*
Cupido 2. us. Nihil jam turbabimus,
Cupido 3. us. En! ego collectas ex Roſariis
Corollas huc fero:
Cup. 1. Ego ſcapularia ornamenta appendo,
Cup. 2. Ego odoris varii thymiama accendo.
Marioph. Sic laudo vos, ſic placetis,
Sic agitis, quod debetis.
Adſis mihi in actionibus,
Et præcipue, quod oro unice,
In hora mortis, Amen.
Cup. 1. Profecto ut tibi faveat, Deiparam obligas.
Cup. 2. Nam quid ultra,
Quod non feciſti, facere poteras?
Marioph. * Bonaventuram hunc meum legite:
Intelligetis,
Quantum meæ pretium ſit operæ. ** Legit.*
Cup. 3. * Superi! quam jucunda ſe offert ſententia!
Sicut, o Beatiſſima, omnis a te averſus, & a te deſpectus,

In sancto Stephano primo Hungariæ Rege talis fuit. Ille post ereptum Emericum Filium, Regnum universum B. mæ Virgini consecravit Ipsamque *Reginam* esse voluit, *se Vicarium*, qui non nisi *ad mentem Dominæ* regeret; neque quievit, donec cum idololatria, omnem vitiorum licentiam ex tota ditione proscripsit, & subditos suos Deiparæ tributarios fecit. *Ita Annales Hungariæ.* Exemplum nostra imitatione est dignum, quem proinde in finem præsentis Meditationis erit

Materia. Regni Hungarici in Regnum Marianum conversio.

Puncta duo: Primum, Marianæ Devotionis pia susceptio.
Secundum, Marianæ Devotionis generosa executio.

Fructus. Rigidum nostræ Devotionis Examen ex Signis expressis in Formula.

Propositum. Decernamus, non esse contenti Devotione *Politica*, quæ in bonis verbis, & gestibus affectatis consistit: *Religiosæ* studeamus, quæ *Cor* jungit ori, ac operi. *In specie* statuamus, *certa* Devotionis exercitia *constanter* adhibere, *hac intentione*, non tam ut *avertamus pœnas*, quas meremur, quam ut aboleamus *culpam*, cui magis subjecti sumus, aut obtineamus virtutem, qua magis indigemus. Hæc *Intentio* Devotionem Marianam *in signa Prædestinationis* reponit: sine hac exiguam laudem, sæpe etiam reprehensionem meretur.

PERSONÆ.

S. Stephanus Rex.
Astricus Episcopus Colocensis.
Ludolphus Legatus Conradi Cæsaris.
Moradinus Legatus Idololatrarum.
Theobaldus S. Stephani Camerarius.

PRO-

PROLOGUS.

Mariophilus docetur veram Devotionem a suspecta discernere.

Mariophilus. Genius Marianus. Tres Cupidines.

Exhibetur delubrum, & in eo Arca, figura B. V. cum idolo Dagonis reposita. Mariophilus scribit Formulam.

Mario. scribens. O*Bsecro te igitur, suscipe me!*
Cupido 1. us. Mariophile! Mariophile!
Arioph. Nondum quiescitis
Cupidines improbi!
Quoties monui!... *suscipe me!*
Cupido 2. us. Nihil jam turbabimus,
Cupido 3. us. En! ego collectas ex Rosariis
Corollas huc fero:
Cup. 1. Ego scapularia ornamenta appendo,
Cup. 2. Ego odoris varii thymiama accendo.
Arioph. Sic laudo vos, sic placetis,
Sic agitis, quod debetis.
Adsis mihi in actionibus,
Et præcipue, quod oro unice,
In hora mortis, Amen.
Cup. 1. Profecto ut tibi faveat, Deiparam obligas.
Cup. 2. Nam quid ultra,
Quod non fecisti, facere poteras?
Mariopb. * Bonaventuram hunc meum legite:
Intelligetis,
Quantum meæ pretium sit operæ. * *Legit.*
Cup. 3. * Superi! quam jucunda se offert sententia!
Sicut, o Beatissima, omnis a te aversus, & a te despectus,

Necesse est, ut intereat:
Ita omnis ad te conversus, & a te respectus
Impossibile est, ut pereat.

Omnes tres. Jo! Jo! *Beatus es! Prædestinatus es!*
Est certa res!

Arioph. Sic puto: perire me, est impossibile.

Aria.

1.

Virgo Mater, Domina,
Patrona, Advocata,
Sunt grata, sunt dulcissima
Mariæ prædicata:
Per ista ego nomina
Ad aram supplico:
Non vana est fiducia,
Quam mecum affero:
Beatus sum!
Prædestinatus sum!

2.

Diffidant sibi alii,
Dum vivo, ego spero:
Nec enim nudum frigidi
Sodalis nomen fero.
Certe, ni *Festum tituli*
Tollat oblivio,
Hanc Formulam Homagii
Quot annis renovo.
Beatus sum!
Prædestinatus sum!

Tres Cupid. *Beatus es! Prædestinatus es,*
Est certa res.

Marioph. Nullum est mihi dubium.
Jam, dum abeo in Oratorium,
Vos hic subsistite:
Gratior Virgini venio, sine comite.

Cupido 1. Et quam diu durabit Devotio?

Marioph. * Hora est *undecima*: * *Inspicit Horologium.*
Sub Meridiem habebitis reducem.

Cupido 2. Et deinde iterum
In antiquam silvam exibimus?

Marioph. Deinde iterum, quod lubebit, licebit.

Cupido 3. Optima propositio. Vade bonis avibus!...

Ge-

Gen. Marian. *Quorſum ita propere? * *Euntem revocans.*
Marioph. O ſalve bone Genie?
Fructum habuit prima Meditatio.
Marianæ Devotionis *Incitamenta*
Vehementer accenderunt fervorem,
Qui urget, ut *citius ſolito*
A me fiat Formulæ renovatio.
Gen. Mar. Feſtina lente.
Non omne, quod ſplendet, eſt aurum,
Et, quem ex gemmis adulterinis collegiſti,
Stulte tibi gratularis theſaurum.
Audivi jactantiam:
Beatus ſum! Prædeſtinatus ſum!
Marioph. Quam inculcaſti, Devotio ergo Deiparam,
Hanc peperit fiduciam.
Gen. Mar. Fiduciam approbo, ſi *vera* eſt Devotio.
Sed vide, cui fidas, & devotionem examina,
Neque propterea te devotum exiſtima,
Quod interdum dicas: *Domina! Domina!*

Aria.

Devotio
Amica vitio,
Devotio,
Qua Virgo quidem colitur,
Sed Dæmon non offenditur,
Eſt arbor fructu vacua,
Cadaver ſine anima,
Lucerna ſine oleo,
Vagina ſine gladio:
Non eſt Devotio.

2. Ut

2.

Ut verum te Deiparæ
Demonſtres Filium,
Eja! infenſum Satanæ
Oſtende ſpiritum!
Qui ludit cum ſerpente,
Quem Virgo conterit,
Ex alia Parente
Se natum prodidit.

Mariopb. Intelligo,
Dagonis cum Arca offendit te compoſitio.
Gen. Mar. Jam, cum ſcriberes Formulam,
Debebas intelligere,
Et idolum dejicere,
Si quidem, ut grata Mariæ tua eſſet devotio,
Volebas efficere.
Spondes: *nihil te unquam contra illam dicturum*,
Nihil facturum, *aut permiſſurum*,
Et ſinis domi tuæ dominari Cupidines:
Hoc ſi eſt Mariam colere,
Quid erit illudere!
Mariopb. Igitur doce me, quæ ſit *vera Devotio*!
Gen. Mar. Duo *Signa* ſunt, *duratio*, & *intentio*.
Refert, *quo fine*, & *quam diu* devotionem exerceas:
Quod, ut perfectius capias,
In exemplo meditaberis Regio,
Et erit hæc Meditatio
Marianæ Formulæ explicatio.
Mariopb. Totum animum applico tuo conſilio.

Aria.

Aria.

Hem! novum Sacramentum!
Duratio, Intentio,
Sunt duplex Elementum,
Ex quibus fit *Devotio*,
Et habet alimentum.
Hæc veritas
Ut intimas
Medullas penetret,
Maria adjuvet!

MEDITATIONIS II.

DE SIGNIS VERÆ DEVOTIONIS

PUNCTUM I.

Marjanæ Devotionis pia ſuſceptio.

SCENA I.

Stephanus Rex. Aſtricus Epiſcopus. Theobaldus Camerarius.

THeobaldus. O quam gratus venires, Aſtrice, ſi adhuc Emericus viveret; nunc tentabo quidem, dubito tamen, an ad alloquium admiſſurus ſit Princeps: ad tumbam Filii jam triduum ſolitarius gemit, & neſcio, quæ conſilia ſecum agitat. *Aſtr.* Reverentia, qua Summo Pontifici afficitur Stephanus, aperit aditum. Ut primum audierit Aſtrici nomen, nihil dubita, loqui volet: & ſi loquetur, Theobalde, mœrore abſterſo, adhuc hodie, niſi fallor, ſe reſtituet ſuis, nam tu hoc ſcito: feliciſſima

mihi legatio fuit, ita, ut nisi ad fines Hungariæ de tristi morte Principis Filii, unicique hæredis funestus rumor aures affixisset, non ita rediissem inglorius: excipi magnifice, atque inter applaudentis Aulæ lætas aggratulationes introduci debuissem. Nunc, postquam sic placuit DEO affligere servum suum, modeste ingredi decet, ut paulatim disponatur animus, nec repente ab extremo luctu in summum se gaudium transferat. *Theob.* Credis te Mysteria loqui? falleris autem, nam de tuæ legationis argumento nos pridem edocti sumus. Rem Ludolphus garrivit Cæsaris Conradi Legatus. Nempe Titulum, & insignia Regia jussus es a Pontifice petere: sed hoc scito, quod acceptare Conradus vetet, bellum & cladem minitans, continuoque infesta signa illaturus Pannoniæ, cum Stephanum vocari Regem audierit. *Astr.* Audivi, sed nihil a Cæsare metuo nobis. Pacifice transigi negotium poterit, aut si æquitati aures occluserit Cæsar, an fungi sumus, qui impune patiamur nos proteri? *Theob.* Ut simus fortes, contra duos nos non sufficimus. *Astr.* Contra duos! quis enim est alter hostis? *Theob.* Ipsi Hungari. Nam dum abes, Astrice, promulgari Princeps edictum jussit, quo quidquid superesset idolorum in Hungaria universa, dejici præcipit, & quicunque subditorum Sacra Catholica suscipere nollet, migrare alio cogitur, Patriamque deserere. Res proxime a tumultu absunt: quidam ex illis, quos ad Evangelium prædicandum alienis a fide Hungaris Princeps misit, occisi, cæteri in perpetuo mortis periculo sunt, & obsidum loco, donec ad suos responsum, quod optant, referat Moradinus hoc fine missus, ut Religionis libertatem contumaciter urgeat. Hæ turbæ, quantum Cæsaris consilio faveant, satis vides. *Astr.* Video, sed bonæ causæ assistent Superi! vivat Stephanus Primus Hungariæ Rex! fac tandem, quæso, ut audiar. *Theob.* Ingredior. *Astr.* Tua interest, DEus Magne, & tua, o Virgo Mater, ut Stephanus Rex sit, & felix sit! fidelis est, nec honorem alio

fine

fine ambit, quam propter honorem vestrum: juvate! *Theob.* Orat Princeps, Astrice, & totus immersus DEO est: interpellare non ausim. Prospice. *Astr.* O Spectaculum dignum Angelis! *Steph.* (*) Dedisti Filium Deus: sis benedictus! eripuisti Filium: sis iterum benedictus! Dominus es: quod bonum est in oculis tuis, fac cum servo tuo! *Astr.* Heroica oratio! *Steph.* Virgo Domina! fudi preces tibi pro vita Emerici mei! mortuus est! non audisti! *Non tamen ideo derelinquam te*, non ideo minus colam. Quid mihi, quid Filio magis prosit, tu melius nosti: Et *quòd melius erat*, factum est, agente te: ita spero! imò scio, quamvis non sentio. Rursum erro: sentio, sentio, prodesse mihi mortem Filii: nam o quis mihi animi sensus hoc triduo fuit, quam sublimis, quam generosus, quam suavis, etiam in medio luctu!.. *Astr.* Credo equidem: vix enim est alia schola, ex qua homo sapientior prodeat, quam ex tumba. *Steph.* Et statutum est exequi illa sensa. *Theob.* Quæ illa? (**) hem vocor. *Steph.* Eja! Officio Patris datum satis est: redire oportet ad officium Principis, Emerice vale! beatus es, quia mortuus, ántequam Rex. Respondendum tibi *pro te* fuit in Divino Judicio, *pro aliis* nihil: at mihi Judicium durissimum fiet, cui luenda erunt primum peccata Stephani, deinde insuper peccata Principis! En! hæc est prærogativa dignitatis, quam per ferrum, & ignem ambimus. Theobalde, jam funus tumulo inferri patior: moneantur, ad quos pertinet, ut faciant hodie. *Theob.* Triste imperium dolentes exequimur. *Steph.* Addo lætius. Post funebria reddatur cultus aulæ pristinus, & finis luctui, initium novis gaudiis fiat. *Theob.* Tam cito, Princeps? *Steph.* Hodie etiam. *Theob.* Post Filium vixdum sepultum? *Steph.* Sic volo. *Theob.* Obedio. Nempe jam de adventu Astrici certior, tale imperium facis. Ad fores adest, & petit admitti. *Steph.* Astricus? *Theob.* Ipse, jam Roma redux. *Steph.* Opportunissimus adest: ingrediatur. Tu fac imperata.

(*) Coram tumba defuncti filii. (**) Nola sonat.

SCENA II.

Stephanus. Astricus.

ASTricus. Vive Rex! *Steph.* In tumulum abiit dimidium mei: & tu Regem me vis? *Astr.* Sic ludit nobiscum DEus: secunda adversis miscet, ne deficiamus, adversa secundis, ne extollamur. Quanquam quid intempestivo gemitu sortem beatam plangimus, qua Filius, & Pater gaudent? Rex est Filius jam ante te coronatus in cœlis: Rex es tu, hoc jure, & titulo a Vicario Christi donatus in terris. Testem porrigo Sanctissimi manum, & primus adoro Regem. *Steph.* Osculor annulum Piscatoris. Tu mihi confide: de negotio tam gravi, quale est Officium Regis, non est aptior consilio locus, quam coram mortuo. Confide. (*) *Astr.* (**) O Princeps Regie! num ego te Romam abiens, talem credidissem aspecturum in reditu! o infelix Hungaria! o Regni jactura gravis! raptus est ante tempus Filius optimi Regis, & Filius unicus, & Filius talis! Ah! cœlum, quod peccavimus tam grande peccatum, ut tanta nos pœna plecteres! *Steph.* Vide, Pater, ne contradicas tibi: nam antea gratulatus es Filio. *Astr.* Et iterum gratulor, sed Hungaros miseror, quorum DEus contumaciam tali pœna castigat. Si Emericus aut Filius impii Principis, aut ipse Princeps impius fuisset, orassem DEum primus, ut tolleret: nunc ploro spes summas in herba periisse. *Steph.* Sic placuit DEO, cui blandienti osculanda est manus, ferienti inclinandum caput, reverenti silentio honoranda dispositio, & cogitandum: *Bona est, quoniam tu fecisti, qui totus es bonus.* Sed confide, Pater, tam mihi de præteritis jam nulla cogitatio est, quia mutari non possunt: de futuris delibero. Confide. *Astr.* Deliberas, Rex? quæ materia? quis finis? *Steph.* Titulum, & jus Regis mihi Pontifex annuit: optimus Pater est. Sed ego hanc digni-

(*) Legit Bullam. *(**)* Coram tumba.

dignitatis eminentiam hac ſpe petebam, ut transferrem in Filium: Filium DEus rapuit: igitur jam delibero, an acceptanda ſit gratia. Quid ſentis tu? *Aſtr.* Princeps, ego ſuſpicio animum ab ambitione vanitatis tam alienum. *Steph.* Nempe cur ambiam? nihil mihi titulus, nihil nova dignitas proderit, cum moriendum erit. Tum enim, mi Pater, non veſtitus purpura, non ſceptro, & corona conſpicuus, non Aulicorum turba glorioſe circumdatus Rex, ſed ſolus, nudus, tremens Stephanus ad tribunal Judicis ſtabit. *Aſtr.* Saluberima cogitatio eſt. *Steph.* Jam tu hoc ſcito: Conradum Cæſarem novos honores conferri mihi, invito ſe, pacate nequaquam ferre. *Aſtr.* Scio, Legatum in aula eſſe, qui minas jactet. *Steph.* Niſi ultro cedo, veniemus ad arma adeo. *Aſtr.* Juſtum eſt bellum, quo jus tueris, quod in te Papa contulit, & Henricus probavit: Anteceſſoris nuper demortui ſolennem actum quo titulo irritum Conradus facit? *Steph.* Sit juſtum bellum, num ideo ſanctum erit? aut num ego ſoli Juſtitiæ omnia, charitati nihil debeo? Quam Cæſar infert, privata fere injuria eſt, quam ut vindicem, ſi ad arma provolo, quid ponis? victor redibo, an victus? ſi victus, una cum titulo me, & meos perdo: ſi victor, tamen quanti ex meis ſuo mihi ſanguine hanc palmam ement! ut cætera belli mala ſileam, quibus, quos amo, ut Pater, mei ſubditi affligentur; nec dicam aliquid de exactionibus, de vaſtatione, de incendiis, de gravi miſeria, quæ innocentes premet: hoc unum, quod videam, incruentam eſſe victoriam non poſſe, ſufficit, ut malim cedere. Subditorum mihi tranquillitas charior eſt, quam honor meus. *Aſtr.* O ſenſus animi vere Regii! *Steph.* Accedit, Aſtrice, quod in armis plus periculi, quam ſpei ſit, & ego inſuper Religioni metuam malum peſſimum, ſi contumaces Idololatræ habeant, a quo ſuſtententur. Tot annorum labores, quos Chriſti, & Mariæ honoribus ſuſcepi, una dies diſperdet. Vides, cur ſi juri meo non cedo, DEum Judicem timeam. Nempe ſcio, bellum, ſi juſtum ſit, non ideo

ſemper licitum eſſe, idemque, quod Juſtitia permittit, non raro a charitate ſubditis debita, ſæpius etiam a Religione vetari. *Aſtr.* Serio expendiſti omnia, Princeps: ſed opponent ſe Politici, & mala, quæ vel ſubditis, vel Religioni timenda ſunt, adſcribenda invaſori eſſe dicent, a te vero non inferri, ſed mere permitti: non putas, excuſationem ſufficere, ut abſolvat te DEus? *Steph.* Profecto non puto. Nam cur ego Princeps ſum? utique non modo, ut vel ſubditis, vel Religioni, quod abſit, nulla mala inferam, ſed etiam, ut, ſi quæ imminent, cum poſſum, impediam. *Aſtr.* Negabunt te poſſe ſine detrimento honoris, & cedere jure ſuo ex nutu alterius, confeſſionem eſſe infirmitatis. *Steph.* Patiatur honor meus, ne, qui potior eſt, honor DEI patiatur, & ſalus ſubditorum, propter quos ego Princeps ſum, non propter me. Deinde a quibus aliquid honor meus patietur, ſi cedo? a ſtolidis nempe, quorum qui judicium metuit, ipſe caret judicio; nam Sapientes laudabunt prudentiam facti. Cum enim Conrado cedo, vere me meo jure non abdico, ſed juris uſum ſuſpendo, & hoc propter prudentem metum mali majoris, quam ſit ipſa jactura juris: quis ita agentem carpat, ſi ſapit? *Aſtr.* Et Chriſtiane, & Politice ſapis, o Princeps! *Steph.* Igitur deliberatum eſt ſatis. Emerice, tu me ſic docuiſti ratiocinari: quando ero, ubi tu es modo, gaudebo decreviſſe, quod decrevi. At non hoc ſolum decretum eſt, Pater, Conrado cedere, ſed ipſo Principatu abdicabo me hodie, & quidquid poſſideo juris, digniori tranſcribam. *Aſtr.* Hic vero, Princeps, quamdiu ſpiro, contrarium Aſtricum habes. Nam quæ ſit cauſa tam novi conſilii, & qui nos regat, quis dignior te? *Steph.* Cauſæ me movent graves, ſalus animæ, populi bonum, honor DEI. Tu perge modo, & infer Coronam huc, quam, ut lego, mihi ſummus DEI Vicarius mittit. *Aſtr.* Ipſam etiam deſignas alteri? *Steph.* Videbis. Triſte triduum egi: hodie finis mœroris erit. *Aſtr.* Imo in triſtitiæ barathrum hodie totam Hungariam mergis. *Steph.* Atqui

qui de hoc altero decreto meo, ne quidem, ut deliberetur, admittam: ita certus sum, omnibus gratum fore, qui vere me, & Rempublicam amant. Tu coronam modo.

SCENA III.

Astricus. Ludolphus. Moradinus. Theobaldus.

ASTRICUS. Profecto quid jam faciendum sit mihi, plane ignoro. Theobalde, nunc intelligo, quid sibi duo Imperia velint imposita tibi. *Theob.* Executioni utrumque dabitur, nisi posterius isti sufflaminent; nam utrique gravis est tua præsentia. *Lud.* Coronam Regiam Roma attulisti, Pater, hoc scio, sed magno vestri Principis, & vestro malo. Timete Cæsarem. *Astr.* Cæsarem, Ludolphe, non timeo: aliud angit. *Mor.* Nempe nos metuis, quos ad avitæ Religionis mutationem adigit Stephanus? fac, ut cesset urgere, & sinat nos liberos esse: sic habebit fideles, nec erit, quod a Cæsare metuat: vitam & sanguinem immolabimus novo Regi. *Lud.* Gravis jactantia! Moradine, cum Cæsare, an pro Stephano pugnetis, parum interest nostra: infestus exercitus in finibus vigilat, qui totam submerget Hungariam, priusquam vos de obice cogitetis, quem opponatis torrenti. At tu imprudens male fungeris Legati officio in bonum tuorum: spe vana, & promissæ fidei fiducia credis Stephanum trahi in vestram sententiam posse? metu, vir bone, metu trahetur fortius, & si vos jungitis arma nobis, foris & intus pressus angustiis, velit, nolit, cogetur, quod vultis, agere. *Astr.* Superi boni! audione Legatum Catholicum loqui? *Lud.* Pro jure mei Cæsaris loquor. *Astr.* Cum injuria tui Dei, neque, ut opinor, ex mente Conradi, quem ego magis pium existimo, quam ut per Legatum suum concitari subditos in rebellionem velit adversus legitimum Principem. Nempe Legationis bene obitæ gloriam aucu-

aucuparis: quibus id efficias modis, honeſtis, an ſceleratis, parum es anxius, velut ſi unus tibi DEus ſit Cæſar tuus, alius nullus, quem timeas, & a quo pendeas magis. Sic prudens es! ***Lud.*** Convitia Popæ audio! ſic revereris Perſonæ Characterem, quam refero? ***Aſtr.*** Quam infamas, indignus, quem jura gentium tueantur, ac prope perduellii reus. Cave tibi! in poteſtate es, & in aula Stephani non peccatur impune, cum Religioni fit male, quæ mei Principis pupilla eſt, & tenerrimum ſenſum habet. ***Lud.*** Simus amici, Præſul! fervor pro cauſa Cæſaris ſi quid licentius protulit, benigna interpretatio excuſet verbum. Hoc age tamen, ſi amas patriam, & qua polles auctoritate, ſuade Principi, ne Coronam imponat ſibi præpropere nimis: poteſt obtineri conſenſus Cæſaris, ſi differi acceptatio poteſt. ***Aſtr.*** Protheus es. Cæterum quid futurum ſit, hæc dies docebit totum. ***Mor.*** Et quid ſperandum eſt mihi? ***Aſtr.*** Interroga Principem: me alia vocant. ***Theob.*** Quod dixi, fit: Aſtrici ſeveritas, & quæ audivi, ſuſpiria Principis ad tumbam Filii, & finiendi luctus, aulæque ſuo ſplendori reſtituendæ imperium tam repentinum, loquuntur ænigma aliquod, cui non ſufficit quivis Oedipus. ***Lud.*** Mihi tamen neceſſe eſt, ſcire, quid fiat. ***Mor.*** Mihi etiam: propterea, priusquam Emerico funebria fiunt, & ſcena mutetur, juvat nos Principi loqui. ***Theob.*** Nuntio. ***Mor.*** Forte ſi nos audierit, in tempore mutabit conſilium. ***Lud.*** Spem omnem quam fecerat mors Principis Filii, Epiſcopi cum corona adventus ademit. Sic inglorius ad Cæſarem redeo, infecta re, cujus ſine turbis componendæ fiduciam illi mea dexteritas fecit: infelix ſum! ***Mor.*** Nihil jucundius mihi ominor. Nam ut aboleat decretum Rex, quod Princeps fecit, & corona donatus a veſtro Sacrorum Antiſtite, permittat nobis Sacris contrariis, ut hactenus, ſic porro uti, quæ prudens ſpes eſſe poteſt? Interea hoc tamen Ludolphe, ſcias, in partes Cæſaris nos non ituros. Stephanum, quanquam noſtris infenſum Diis, ſic amamus, ut de-

fer-

ferturi Deos citius, quam ipſum ſimus. *Lud.* Affectum laudo: ſed aliud lingua retulit. *Mor.* Ad ſpeciem aliud, nempe ut terrendo moverem, & intentatum relinquerem nihil, quod nobis Principem arctius colligaret. Certe ſi per incuſſum noſtræ defectionis metum effeciſſem, ut liberum nobis Religionis exercitium foret, eſſet amor in virum noſter omnino ſingularis, & ſupra modum. *Lud.* Quo philtro autem ſic in ſe animos rapit? *Mor.* Verbo habe: *eſt Patriæ Pater.* Charitas, qua ſui oblitus, *in commune bonum ſuorum* totus impenditur, charitas facit, ut viciſſim nos *Ipſius bono* noſtras facultates, obſequia, vires, ſanguinem, vitam impendere, cum erit opus, libenter velimus. *Lud.* Charitas nota eſt, qua ſe Princeps a Tyranno diſtinguit, qui ſubditos non ut filios, ſed ut mancipia tractat. Sed hujus charitatis argumenta quæ habetis a Stephano? *Mor.* Tres virtutes habemus, quas in Regibus jam olim exigebant Philoſophi, & Regiæ charitatis filias appellarunt. Prima eſt *Vigilantia*, qua providet, ut viri integri, & idonei Reipublicæ fungantur officiis, ſeduloque attendit, ne quis Præfectorum per abuſum poteſtatis male habeat ſubditos: ita regit ipſe, non regitur. Altera *Severitas* eſt, mixta *Clementiæ.* Qui contra Stephanum peccat, facilem veniam habet: Qui vero Reipublicæ nocuit, quisquis ſit, impunis non eſt. Ita tranquille ſui quisque laboris fructibus fruitur. Tertia virtus *Magnificentia* eſt: Regios ſumptus facit, ſed inutiles nullos; quidquid eſt opum, aut Religioni ſervit in Templis, aut ſervatur neceſſitatibus publicis, aut in pauperes funditur: ita quidquid tribuimus, redit ad nos. Tigrides nos eſſe credat, qui putat, fieri poſſe, ut talem Dominum non amemus. *Lud.* Intelligo, vos felices, atque ita inanem eſſe Cæſaris mei ſpem, quam in veſtris ſubſidiis poſuit. *Mor.* Inanis eſt. Imo ego ſic exiſtimo, ſi, ut hucusque, noſtris Princeps poſtulatis diutius ſe opponet, cedemus nos, & quod jam major pars fecit, univerſa Romano Pontifici ſe ſubmittet Hungaria, præcipue poſtquam Principem tam charum

nobis, Regis dignitate ornavit. *Lud.* Id si fiat, video colligari animos in nexum nullo dissolubilem ferro. *Mor.* Et jam essent colligati, nisi plebs a Popis irritata quosdam ex Præconibus Evangelii vestri per imprudentem ferociam occidisset. Irritatus enim injuria Princeps (nam ipse viros miserat) emigrationem indici jussit pertinacibus in cultu Deorum. Hanc ego ut causam agerem, legatus adsum; nec tamen hoc urgeo multum, ut revocetur edictum, modo, ne tentetur executio, impetrem. *Lud.* Nempe ut per moram mansuescant animi popularium, ac demum sponte in Principis beneplacitum eant. *Mor.* Sic est, Amice, & ego vix parum adhuc a vobis absum. Ita, ex quo tempore hic præsens proprius inspexi Stephanum, me rapit Religio, quam quia profitetur Princeps tam sanctus, & sapiens, non potest non sancta esse. *Theob.* Utrique loquetur Princeps. En adest.

SCENA IV.

Stephanus. Moradinus. Ludolphus.

STephanus. (*) Tu cum Astrico redi. Amici, ambobus redire ad suos licet! Ludolphe, cedo juri, amore pacis, non ero Rex: hoc refer Cæsari. *Lud.* Vive Princeps magne! ut me vox ista recreat! sic te, sic tuos amas, sic Conradus placatior, ultro assensum facilem in decus Coronæ dabit. *Steph.* Non expecto. Corona, quam misit Pontifex, jam a me alteri destinata est Capiti, cujus Juri non suaserim, ut opponat se Cæsar, nisi suum interitum amet. *Lud.* Quod audio consilium novum? *Mor.* Hoc vero a nobis absit, Princeps, ut vivo te, Regem alium patiantur Hungari imperare sibi! *Steph.* Patientur libenter imperium novum, ut primum audiverint imperantis nomen. *Lud.* Serio, Princeps, cum titulo Regio etiam ipso Principatu te abdicas? *Steph.* Ita hoc spectaculum movet. Emericum meum videtis: fingite, fuisse Principem, & imperasse, quid

(*) Ad Theobaldum.

quid ei jam sceptrum prodesset, & diadematis gloria? hem vanitas! in pulverem concidit hæc omnis pompa, & speciosa adulantium acclamatio denique trium verborum tristi epiphonemate clauditur: *Requiescat in pace!* *Lud.* Quidquid sit de hac Philosophia, Princeps, hoc crede mihi: Cæsar, qui, ut tu Regis titulum tibi arroges, invito se, ferendum esse non putavit, multominus ut in alium transferas, tolerabit. *Mor.* Neque nos feremus. Aut Stephanus imperabit Hungaris, aut nemo. *Steph.* Stephanus imperavit, sed inobedientibus, & contumacibus: succedat, cui majorem habeatis reverentiam, & obediatis libentius. *Mor.* Ignosce, Princeps, dandum aliquid populo fuit enutrito in cultu Deorum: si pateris moram, obediemus tandem, & tuo nos dicabimus DEO. *Steph.* Quousque patiar? frangat pertinaciam manus potentior, quam hæc est mea! ego diutius imperare hominibus nolo, qui submittere caput renuunt imperio DEI. *Lud.* Non est hoc consilium, quo consulis tuis. Atrocius exacerbatus Cæsar Regem novum, plus quam te, persequetur: bellum, clades, vastitas, interitus Hungariæ imminent. *Steph.* Minaciæ inanes! nihil mille Conradi possunt contra potentiam Majestatis, cui jurare Hungaros fidem velim. Ipsum populi, quem amo, bonum suasit, ut faciam, quod decrevi. Felices vos fieri cupio, mi Moradine! ut sitis, postremum hoc meum mandatum est: *Obedite, cui obedire vos jubeo!* obedietis? *Mor.* Si Emericus saltem, si alius de sanguine tuo succederet tibi, mitius ferri hoc consilium posset: nunc, postquam ex te superest nullus, etiam te nobis aufers? *Steph.* Dignior, quam Emericus succedet: *obedite, cui obedire vos jubeo!* obedietis? *Mor.* Quid ab alieno sperabimus boni? aliud jube! *Steph. Obedite, cui obedire vos jubeo!* hoc jubeo, nihil aliud: obedietis? *Mor.* Si vis, scribam ad meos, & exquiram sententiam. Quanquam frustra scribam: sic amant te omnes, Princeps, ut vel ad successoris mentionem obturaturi sint aures, ne audiant nomen. *Steph.* Obediendo

amorem probent. *Lud.* Et de quo ego ſcribam? *Steph.* Cum juſta fuerint perſoluta Filio, cui ceſſerim, nominabo. Ita quid factum ſit, referetis uterque ſuis: non teneo ultra. *Lud.* Igitur convaſabo. *Mor.* Et ego ſcribam.

SCENA V.

Stephanus. Aſtricus. Theobaldus.

S*Tephanus.* Sic facite. Me juvat usque hinc, atque hinc oculos paſcere. (*) En Mater! (**) En Filius! ſuſtuliſti mihi Filium Mater, Regni hæredem unicum! cur? num odiſti nos? non puto: imo tu vis eſſe Hæres mea, & Regina Hungariæ, cujus coronæ ne ſupereſſet rivalis tibi, tranſtuliſti Filium in Regnum beatius: ſic ſpero. *Aſtr.* Rex! *Steph.* Ceſſa nomen: huic debetur! *Aſtr.* Cui nempe? omitte obſecro, triſte conſilium! tibi, non alteri, tibi Coronam fero. *Steph.* Abſit! huic, inquam, huic debetur. *Aſtr.* Quem indigitas enim? *Steph.* MARIAM, Aſtrice nomino: MARIA ſit deinceps Regina Hungariæ, ego Vicarius! quid? hoc tibi triſte conſilium eſt? *Theob.* O pietas admiranda! *Aſtr.* Divinum conſilium eſt, quod ego toto affectu complector. Sic felicem Hungariam facis! *Steph.* Nondum explicavi me ſatis. Coronam huc pone. *Theob.* Auro, & gemmis gravis o quam ſplendide hoc caput cingeret! *Steph.* Ridiculus es. Magnificentius ſplendebit in capite, quod nulla poſthac mors decalvabit. Verum ut bonus eſt ſanctus Pontifex, qui tantum honorem mihi! unde mereor! *Aſtr.* Zelus tuus meretur. Lacrimas non tenuit Papa, cum ego, quanta pro Religione feciſſes, narravi. Et poſtquam attentione ſumma audivit enumerantem ſibi, quot Apoſtolicos viros in tuas Provincias miſeris, quot Monaſteria fundaveris, quot Templa immenſis ſumptibus ædificaveris, & magnificentia plus quam Regia ornave-

(*) Ad Iconem B. V. (**) Ad tumbam.

naveris, quot demum vitæ inculpatæ ſanctiſſimis exemplis, ad fidei ac morum correctionem pertraxeris, quot alios per idonea decreta, & ſapientiſſimas leges DEO lucratus ſis, ſui præ gaudio pæne impotens optimus Pater, hem! exclamavit, quanta bona præſtare poteſt Princeps unus! & ſi plures Stephanos haberet Eccleſia, quanta foret! Sit Rex! & ut ſciat Orbis, quam ſit Rex diverſus ab aliis Regibus, qui ſuum tantum Regnum dilatare deſiderant, non, quod eſt Regnum Chriſti, appelletur *Rex Apoſtolicus! Steph.* Hic titulus Pater, ſi vere ſim talis, hic titulus ſolatium feret. Si me magnum, ſi potentiſſimum, ſi Auguſtum vocatis, quid mihi ſupereſt mortuo? Magno tumba, Potenti ſepulchrum, Auguſto pulvis. At ſi Apoſtolus ſum, enimvero Magnus, Potens, Auguſtus æternum ero. Huc usque parum fui, & titulus, quo me honorat Pontifex, votum fuit, ut ſim, non encomium, quod fuerim. Ero autem, non ſi Rex ero, ſed ſi Reginæ Vicarius. *Rex ex ſenſu ſuo* imperat populo, Vicarius *ex ſenſu Regis*: hoc eſt, quod poſthac agam. Nolo eſſe Rex: MARIA ſit Regina Hungariæ! ergo ut vice-Dominus nihil mihi poſthac decernendum putabo, *niſi quod credidero velle MARIAM, ut decernatur.* Fierine poteſt, ut hæc mens mea alicui meorum diſpliceat? *Theob.* Mens ſancta mens Divina eſt! *Aſtr.* Sic ex Hungariæ Regno Regnum Marianum facis. O jucunda cogitatio! *Steph.* Si probas Præſul, age, Regulas Mariani Regiminis ſcribe. Qua ratione Pontifex Vicarius Chriſti eſt, ſimili ego Vicarius MARIÆ ero. Tu mihi Marianæ voluntatis interpres eſto: ego faxo, ut hæc voluntas Stephani adhuc hodie ſit nota Budæ, & paullo poſt fiat univerſæ Hungariæ. I, ſcribe leges poſtquam illatus tumulo Emericus ultimos honores receperit, novum Regimen auſpicabor. Nunc ſolum finite, Coronam ut Virgini liberius offeram. *Aſtr.* Igne tuo accendis me, Rex! eo, ſcribo.

SCENA VI.

Astricus. *Theobaldus.*

THeobaldus. Quodsi hoc demum non est vere devotum MARIÆ esse, nescio quid insuper exigatis. *Astr.* Imo hoc utique satis est; sed quam singulare in Stephano, tam rarum in aliis. Nos, mi Theobalde, videmur nobis Heroes esse, quibus Virgo multas &magnas gratias debeat, si forte ad Ecclesiam MARIÆ sacram invisimus, si aliquoties salutamus, si peregrinationem, si jejunium offerimus. Atqui ista Devotionis aliquando *signa*, non ipsa *Devotio* sunt. Devotio vera est *prompta voluntas exequendi, quod Deipara cupit*, & ex hac regula examinari actus reliqui debent, qui *actus Devotionis* vocantur. Si *ex prompta illa voluntate procedunt*, vel saltem *ad illam disponunt*, merentnr nomen: secus, *signa sunt*, quæ significationem non habent. *Theob.* Exemplum Stephani clarius docet, quid velis. *Astr.* Nempe hoc volo: sicut Stephanus *Regnum*, sic *quisque se* regere statuat *ex Legibus Marianis*, hæc solida devotio est. *Theob.* Sed quas tu statuis leges? *Astr.* Selectas Regi dabo. Interim ego, Theobalde, & tu illustri exemplo Regis utamur in bonum nostrum, & cum illius Devotione nostram comparemus. Si enim nostra Devotio non est *Religiosa*, quæ *cor* jungit ori ac operi, si mere *Politica* est, quæ in quibusdam bonis verbis, & gestibus affectatis consistit, si denique actus illi, quibus Virginem veneramur, neque *signa* sunt prompti animi ad præstandum quod Virgini placet, neque *media*, quibus *hoc fine* utimur, ut hæc promptitudo nascatur paulatim, non est, cur in nostra devotione nobis placeamus: umbra devotionis, & speciosa larva est, non devotio. *Theob.* Nimirum si cum Virgine agimus, quod solemus inter nos in Aulis agere, hoc improbas tu? *Astr.* Omnino hoc improbo. Alter alteri obviat, ecce tibi! componitur vultus ad lætitiam,

corpus ad reverentiam, os in sermonem mellifluum! O salve! clamatis, salve Amice suavissime! ut me recreat hic occursus; ut gaudeo te valere! O si se offerret occasio, qua demonstrare possem, quo in te animo sim! hoc scio, neminem esse posse, qui te amet sincerius! *Servus* tibi sum ex asse *devotus perpetuo*. *Theob.* Sic loquimur, & ipse habeo non paucos sic mihi devotos servos. Interim sæpe opus obsequio fuit, & nemo se movit, quin fuerunt ex iisdem aliqui, qui etiam occultis artibus machinabantur exitium. *Astr.* Exclamare hic licet: *O benedicta lingua! O maledicta manus!* sed jam hoc interrogo: quanti æstimas tu ejusmodi bona verba? *Theob.* Nauci, flocci, nihili! *Astr.* Idem igitur de Virgine cogitemus: nostra illam, quæ vocamus, *complimenta* non fallunt: prudens est, & vere devotum ab Hypocrita bene distinguit. Quanquam discrimen solidum jam ab ipso Mundi exordio ipse DEus revelavit, quando serpenti maledicens dixit: *Inimicitias ponam inter te, & Mulierem, semen tuum, & semen illius*, ut adeo non sit de progenie Virginis, qui non est *inimicus peccati.* Qui peccatum persequitur, idque non modo *in se*, sed & *in subditis suis*, atque hoc fine *ut finem accipiat peccatum*, suis obsequiis Virginem orco terribilem sibi devincit in auxilium, hic vere *Devotus MARIÆ* vocetur, præcipue si Devotionis suæ Exercitiis, præter huius *intentionis* puritatem, etiam adjungat *constantiam*, qua probatur sinceritas. *Theph.* Quid igitur de illis sentis, qui *hoc fine* suscipiunt cultum Deiparæ, non ut obtineant gratiam qua *culpam* fugiant, sed *hac fiducia*, quod ope Virginis evasuri sint *pœnam*? *Astr.* Et adeo *hac intentione*, ut licentius peccent? Theobalde, isti idolum Dagon volunt cum Arca Dei componere. MARIA est *Refugium peccatorum*, sed non *Patrona scelerum*, & dicere: *Ora pro me Virgo, ut vitam, quam ago, possim impune agere, & postea sancte mori*, est oratio temeraria, stulta, ac prope dixissem, blasphema. Nos, si sapimus, servemus in cultu Virginis *finem*,

&

& *modum*, quem servat Stephanus. *Theob.* Libenter discam, & avidus videbo actum, qui mihi *solidæ Devotionis* exemplar sit; nam hoc certum est mihi, nisi per MARIÆ gratiam, vix obtinebo a DEO gratiam, qua salvus fiam.

CHORUS.

Ex parabola de Virginibus fatuis ostenditur, vanam esse salutis fiduciam, quæ in tenero erga B.V. affectu fundatur, & effectum non habet.

Virgines fatuæ, sive animæ sui incuriæ. *Janitor*, sive Mors, quæ utriusque æternitatis portam aperit, & claudit.

Exhibetur clausum Sponsi palatium, ad quod tres fatuæ plangunt.

Virgo 1. O Infortunium!
o miserrima miseria;
Virgo 2. In quam præcipitavit nos
Imprudens securitas,
Virgo 3. Et maledicta *pigritia*.

Trio.

O tonitru tremendum!
O verbum horrendum,
Nescio vos;
O si quis nos juvare,
Si Sponsum exorare
Pro nobis poterit,
Huc celer sit,
Audiat nos!

Heu

Virgo. 4. *Heu me! lampadem refero — * *Prodit 4ta, & 5ta.*
Vacuam oleo!
Dormiunt omnes: mercatorem non invenio,
Vel unicam qui venderet unciam.
Virgo 5. Nempe nox eſt: cum erat dies, debuimus emere,
Si noluimus in quærendo oleo operam perdere.
Virgo 4. O ſi Sponſus ſaltem adhuc per horam
Faceret moram!
Virgo 1. Vota ſunt inania, Sorores chariſſimæ:
Jam enim Sponſus intravit,
Et cum illo Sociæ reliquæ,
Ac ferra adamantina *clauſa eſt Janua.*
Virgo 4. Malum grave, calamitas maxima!
Sed pulſate: & forte aperietur!
Virgo 2. Pulſavimus, clamavimus:
Aperi Domine: reſpice nos!
Virgo 3. Reſponſum eſt voce terribili: *neſcio vos;*
Repetitur Chorus: o tonitru, *ut ſupra.*
Virgo 4. Quanquam, cur alios inclamamus?
Audite me, Sociæ,
Suadeo, ut nos a Sponſo ad Sponſam vertamus.
Eſt Domina clementiſſima,
Ita me docuit experientia.

Aria.

1.

Tenere a teneris
Nomen amo Virginis!
Et quicunque caſus ſit,
Quo mens mihi triſtis ſit,
Quando clamo:
Virgo! Amo!
Frons ſerena rediit.

2.

Mugiant tonitrua,
Geminentur fulmina!
Marjano Pallio
Tecta minas rideo:
Virgo tutum
Præbet ſcutum,
Sub quo nihil metuo.

Virgo 1. Profecto optimum eſt tuum conſilium.
Jamque mihi haud paullo facilior meat anhelitus,
Et oppreſſus mœrore reſpirans animus
In Sponſæ laudes ſe cupit effundere.

Virgo 2. Novum juvat in hanc Januam tentare impetum:

Virgo 3. Præcine!

Aria.

1.

Virgo 1.
Maria te laudamus!
Te profitemur Dominam,
Te Matrem prædicamus,
Tu ama Filias,
Tu juva Famulas:
Aperi!

2.

Maria te laudamus!
Quot ſtellæ ſunt, tot aureis
Coronis te ornamus.
Sic coronatam te,
Da, detur cernere:
Aperi!

3.

Maria te laudamus!
Tu es ſalutis anchora,
In te, in te ſperamus!
Ne fallat nos hæc ſpes,
Tu cura noſtras res:
Aperi!

Janitor. Quousque, Puellæ fatuæ, clamoribus inconditis
Hanc Januam infeſtabitis?

Virgo.

Virgo 1. Bona verba, Oſtiarie:
Nam, cur per te laudes Sponſæ
Non liceat canere?
Janitor. Quia *non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris.* Eccl. 15.
Virgo 2. Vir bone!
Janitor. Talis ſum, quales ſunt, qui ad me veniunt,
Cum bonis optimus,
Cum malis peſſimus. (*)
Virgo 3. Vir optime!
Janitor. Nempe hæ Mortem movebunt blanditiæ!
Virgo 4. Vir auree!
Janitor. Seræ ſunt veſtræ næniæ,
Nec amplius de tempore.
Virgo 5. Heu! actum eſt! periimus Sociæ!
Virgo 4. Imo non eſt certius tempus clementiæ,
Quam, quo fiunt nuptiæ.
Janitor. Niſi clauſæ jam ſint Januæ.
Virgo 1. Sponſa, Sponſa,
Si ſupplices adeſſe nos nuntias -
Nunc, nunc miſerebitur maxime.
Virgo 4. Certe, quæ præſtitimus,
Non poteſt obliviſci obſequia.
Virgo 2. Aut tot peregrinationes,
Virgo 3. Tot Formulæ Marjanæ renovationes,
Virgo 5. Tot recitata Roſaria,
Virgo 1. Tot Sabbathina jejunia,
Omnes. Tot aliæ Devotiones a nobis exercitæ,
Num erunt ſine fructu, & irritæ?
Janitor. Crudæ, ingratæ animæ!
Quam meruiſtis,
An non abunde mercedem jam recepiſtis?

(*) *Mors peccatorum peſſima.* Pſal. 33.

Aria.

1.

Nulla fructu vacua
Cultus Marjani
Sunt exercitia.
Quod fructum non senseritis,
Vestræ hoc pigritiæ,
Dementiæ, malitiæ,
Stupori imputate,
Animæ ingratæ!

2.

Quod præ tot aliis,
Qui pridem perierunt,
Felices vos vixeritis:
Quod toties prolapsæ
A casu surrexeritis:
Oppressæ conscientiæ
Quod aliquos
Huc usque stimulos
Non obiter senseritis.

3.

Quod denique
Adhuc non perieritis,
Quod pridem non arsistis:
Sunt gratiæ,
Quas unice
Mariæ debuistis!
Quid? non mercedem integre
Condignam recepistis?
Negate!..
Animæ ingratæ!

Janitor,

Janitor. (*) Sed hora eſt, (*) *Exbibitio.*
Qua veſtræ Sorores ad ſidera,
Vos ibitis ad tartara!
Feralis tuba inſona!

Quinque Fatuæ	*Chorus.* *Janitor.*
Quo fugimus! quo fugimus!	Cum adeſt vitæ terminus.
O aurium tormentum!	Inane eſt lamentum.
O Virgo, Mater gratiæ,	Hic fatuæ fiduciæ
Judicium ſi mite!	Hic finis eſt: (*) *perite!*

(*) *Terra hauriuntur.*

Janitor. Vos autem, niſi malitis ſimiliter decipi,
Diſcite denique,
Quantum in Marjana Devotione poſſitis confidere.
Ego Mors, Cœli Janitor, & inferni,
Rem totam verbo doceo ſolide: attendite.
Maria omnibus ſibi Devotis impetrat gratiam,
Nulli Gloriam.

Aria.

Deipara
Oranda eſt pro *gratia:*
Sed *Gloria*,
Eſt merces, *merces eſt*,
Non *Eleemoſyna.*

2.

Pro gloria *ſudandum* eſt:
Non datur otiantibus,
Non impetratur precibus,
Sudandum eſt,
Et gratiæ,
Quam obtines a Virgine,
Mature, ſancte, ſtrenue
Cooperandum eſt.

PUNCTUM II.
Marjanæ Devotionis
Generoſa Executio.

SCENA I.

Aſtricus. *Theobaldus.*

ASTRICUS. Quod igitur felix, fauſtumque Regi, ac Regno accidat, conſcripſi leges, quas eſſe puto ex mente tua, o Virgo Domina! in has jurabit Princeps devotus tibi! fave! gloriare in ſervo, cui ſimiles utinam multos habeas! *Theob.* Opportunus occurris, Præſul, Rex impatiens expectat te: funus elatum eſt, mutata veſtis, ſplendori priſtino reſtitutum cubile Regium, parata omnia, quæ actus tam pius exigit. *Aſtr.* Solus deſideror? num admonita Aula eſt? *Theob.* De abdicatione imperii, quam Princeps præſetulit, varius rumor eſt: & voluerunt ex Primariis aliqui Regem accedere, ut diſſuaderent ſententiam: non admiſit. *Aſtr.* Nempe ne diſtraherent animum, qui totus uni debetur modo Marjano affectui. Prudentur actum eſt. *Theob.* Interim ille miris caloribus ardet. Emerici ſui ita penitus jam oblitus videtur; ut ſi decennium ab ejus morte fluxiſſet. Cum auferretur ex oculis funus, unum auditum ſuſpirium eſt: orbaſti me filiis Mater, ut eſſes Regina tu! probo ſanctam ambitionem: felix Hungaria eſt, ſi erit tua. Deinde lacrymans ad filium: *Requieſce in pace*, dixit, Emerice mi, & ora pro me. Mox autem ut ſublatum cadaver fuit, cum pulla veſte totum exuit Patrem, & factus eſt Rex. Hoc habitu proſtratus ad Iconem Virginis en! procubuit. Princeps, Aſtricum vides.

SCE-

SCENA II.

Astricus. Theobaldus. Stephanus.

STephanus. Aſtrice, Corona Regni ſubſtrata pedibus MARIÆ jacet: Regina ſit! ego Vicarius! ut regam ex mente Dominæ, leges lege, in quas jurandum eſt. Genibus flexis audiam, quid præcipiat Servo Regina Hungariæ. *Aſtr.* Ut juſſeras, Princeps, ſelegi leges, ex quibus ad mentem MARIÆ regas. *Steph.* Audio. *Aſtr.* Prima: *Religio ſancta ſancte, publice, & magnifice colitor!* *Steph.* Decet: honor Filii tuo tibi eſt potior, hoc ſcio, o Mater! imo non honorat Matrem, qui negligit Filium. Sic igitur eſto: unus Deus, una Religio! præter hanc nulla habeat in Hungaria locum: hæc autem palam oſtentet ſplendorem dignum DEO, quem colo. *Aſtr.* Sapientiſſimi Regis hæc æmulatio eſt. Judæ proditoris vox fuit, *ut quid perditio hæc?* Judæ poſteritas eſt, quæ ſtabula cupit eſſe cultiora, quam Templa, & Salomon ab ipſo DEO laudem aliam majorem non tulit, quam ab immenſis ſumptibus in templi ſplendorem profuſis. *Steph.* Et tamen ille *figuram in Arca* coluit, ego *veritatem in Ara* adoro. Igitur ſic eſto, ut vis, o Virgo, Religionem ſanctam ſancte, publice, magnifice, colam. *Aſtr.* Secunda lex: *In conſiliis hæc eſto Regula: non eſt conſilium aut prudens, aut felix, quod MARIA eſſe comprobatura non videatur.* Ipſa enim *Sedes Sapientiæ* eſt, a qua nihil judicatur eſſe utile, quod non ſit honeſtum. *Steph.* Video lumen, quod diſcutit nebulas, quales conſulentium animis ſæpe perturbati affectus inducunt. Eſto: nunquam probabo conſilium, niſi quod credam a MARIA probari. *Aſtr.* Tertia: *Officiis magni in Republica momenti nemo admovetor, niſi cujus promotio judicetur Magnæ Dominæ jucunda accidere.* Juſtitiæ diſtributivæ hæc Regula cavet, & contra acceptionem perſonarum pugnat, per quam fit, ut requirantur *Officia pro hominibus*, non homines

pro

pro Officiis. *Steph.* Video grave malum, quod ex hujus legis negligentia Reipublicæ imminet. Esto: non promovebo quenquam, quem tu, MARIA, promotum nolles. *Astr.* Quarta lex: *An quisque Officialium suo fungatur Officio, ita invigilator, ut nemo subditorum cogatur querelas suas ad Deiparæ thronum deferre.* Vicarius es, rationem Dominæ pro te, & pro tuis Officialibus reddes. *Steph.* Timeo displicere Dominæ, præcipue, si forte inter male oppressos quidam ex ipsi charioribus essent. Esto: non committam, ut quis ita prematur a meis, ut cogatur a me ad tribunal MARIÆ appellare. *Astr.* Quinta: *Nullum scelus publicum esto impune, maxime quod teneræ Virgini magis abominabile est, & facilius grassatur in multos.* Hic Zelus Marianus habet, in quo se exerceat. *Steph.* Si Regnum Hungariæ Regnum esse Marjanum volo, patet, quid me facere deceat. Esto: vindicetur honestas morum! nihil detur licentiæ! impudentia expellatur! *Astr.* Sexta: *Cum exteris bellum nullum suscipitor, nisi quod vel pro Deo sit, vel certe Deiparæ Patrocinium apud Deum mereatur.* *Steph.* Atrox malum est bellum, quod nemo prudens eligat, nisi coëgerit malum majus. Esto: non erit hostis mihi, nisi qui hostis DEI, aut Deiparæ fuerit. *Astr.* Septima demum: *Erga miseros misericordia exercetor, si probi sunt, sicut erga MARIÆ Filiös, quos illa foveri cupit.* *Steph* Sic vicissim misericordiam mereor. Esto: pauperes mihi ut fratres erunt. *Theob.* Profecto hoc est vere devotum esse. O ut ego sic regam me, ut ille Regnum! *Steph.* Scripsi totum: sigillum imprime. Jam ad rem. Regina mundi! Mundi portionem exiguam, Hungariam meam tibi trado: me abdico omni jure dominii, quod hucusque exercebam: tuum sit omne jus, dispone, ut lubet. Ego, quoniam sic ipsa exigis, munus Vicarii agam ex legibus tuis: in has juro! si aliter egero, aufer munus, gradu dejice, substitue meliorem. Testis voluntatis seriæ hoc diadema esto, quod ex sacris manibus acceptum impono sacro Capiti, cui me, & meos æternum subjectos cupio. Eja! impera!

SCE-

SCENA III.

Personæ omnes.

L*Udolphus*. Quid lego? prodigium! prodigium lego! *Theob.* Quid hæc exclamatio vult? *Lud.* Cito, Theobalde, cito ad Regem me! *Theob.* Ad Regem, ajs? vide, ne erraveris: nam Cæsar tuus Stephano hoc nomen negat. *Lud.* Non amplius negat: sine, adorem Regem! *Steph.* Ludolphum audio. *Lud.* Rex magne vive, & felix impera! hoc momento mihi Epistola venit, qua Cæsar jubet, ut te adorem, & Regiam Coronam gratuler. *Theob.* O vere prodigium! *Astr.* Sic amat MARIA. *Steph.* Quid sic repente mutavit mentem Cæsaris? *Lud.* Prodigium insigne scribit. (*) In finibus Hungariæ stabat Exercitus noster, divisus, ut scitis, in turmas plures, ut pluribus simul locis irrumperet, cum primum tu Regis nomen usurpare auditus fuisses: dum ecce! decima quinta Augusti die. *Astr.* Qui festus Virgini Assumptæ fuit? *Lud.* Ad singulos Copiarum Duces litteræ perferuntur Cæsaris manu certæ, quibus quisque suos jubebatur reducere in patriam, bellumque omittere. Redeunt: Cæsar miratur primum, deinde irascitur, demum conjuratione perfida actum esse, quod fiebat, suspicatur. Verum illi prolatis litteris imperium exhibent. Obstupuit Cæsar, & continuo placidus has ad me exarat, quibus describit prodigium, & sic concludit: nolo cum Sancto bellum gerere! I, saluta Regem meo nomine, pacem ora, & amicitiam offer. *Steph.* O quanta es Virgo! & quam bona! *Astr.* O felix novi Regni auspicium! *Theob.* O beata electio! *Steph.* Pax Cæsari cum Hungaris sit: Amici sumus! *Mor.* Quid lego? prodigium, prodigium lego! *Astr.* Quæ nova exultatio est? *Mor.* Triumpha Rex! triumphat DEUS

(*) *In vita.*

tuus, & DEI Mater! *Steph.* Obruis me deliciis Virgo! quod gaudium narras? *Mor.* Lego, quod ſcribunt mei: *Tandem eorum, quos miſit Princeps, ut fidem Chriſti prædicent, converſatione ſancta, doctrina ſana, & multis ſupra naturæ ordinem prodigiis fracta pertinacia eſt: ceſſimus veritati, idola dejecimus, Popas expulimus, Chriſtum colimus DEUM, & MARIAM Chriſti Matrem reveremur. I, nuntia hoc gaudium Principi, ut amet nos, & amori in nos ſuo fructus tamdiu exoptatos gratuletur.* *Steph.* Enimvero gratulor mihi! dilataſti tibi Regnum, o Magna Domina! dilata mihi cor, ut amem te amplius! *Aſtr.* O dies digna Annalibus! *Theob.* Exulta Hungaria! *Aſtr.* Regnum eris feliciſſimum, quamdiu eris Marjanum! *Steph.* Ceſſate privatos plauſus: publica lætitia ſit! ſciat Aula, ſciat Hungaria, quod MARIA ſit Regina Hungariæ, & Stephanus MARIÆ Vicarius! *Omnes* (*) Magna Domina! Magna Domina! Magna Domina!

ME-

(*) *Sic Hungari Mariam compellant.*

MEDITATIO III.
VERÆ DEVOTIONIS FRUCTUS.

ARGUMENTUM.

INcitamenta veræ Devotionis Marjanæ, & *Signa* consideravimus: ut consideratio Materiæ tam suavis, & utilis amplitudinem totam exhauriat, superest, ut de ejusdem *Fructibus* meditemur.

In laudata toties Formula Marjana gemini recensentur: Primus est, quod *vere sibi Devotis* Mater Propitia *in actionibus omnibus suis*, secundus, quod *præcipue in hora mortis* assistat. Utriusque auxilii luculentum Exemplum in S. Elzeario Comite damus, qui sua erga Virginem Devotione obtinuit, primum, ut vitam inter mille peccandi occasiones Status sui conditioni annexas *innocentissime*, deinde animam post difficilem agonem feliciter superatum *sanctissime* egerit. *Ex vita.* Erit igitur præsentis Meditationis

Materia. S. Elzearius ex sua erga B. V. devotione Beatus.

Puncta duo: Primum, S. Elzearius beatus in vita.
Secundum, S. Elzearius beatus in morte.

Fructus. Examen serium, *quid* ex nostra devotione nos, & *quo Fundamento* speremus.

Propositum. Statuamus removere ex animo, quidquid nostram fiduciam potest dubiam facere. *In specie*, ex S. Elzearii exemplo colere decernamus castitatem congruam

Statui, & vitium contrarium fugere, quippe quod vix aliud magis *Virgo* abominatur.

PERSONÆ.

S. Elzearius Comes.
Adalbertus Dalphinæ Frater.
Justinus Canonicus Parisinus.
Ernestus Cubicularius.
Ludovicus Adalberti Filius.

PROLOGUS.

Mariophilus *solidæ Devotionis* Marjanæ primum *fructum* experitur *in via.*

Mariophilus. Genius Marjanus. Cupidines.

Exhibetur silva, cisterna, & fons Symbolum devotionis, ex cujus exercitio vires reparamus ad alacriter in via pergendum, si constanter, & bona inteutione utamur, præcipue tentationum tempore, & inter peccandi pericula,

Cupido I. *sive concupiscentia oculorum.*

BEne habet:
Fons aquæ vivæ undique
Est clausus indagine:
Vagus cogetur Mariophilus
Venire ad me,
Et ex hac *Cisterna* sitim restinguere.
Tu Mariane Genie, qui miserum vulnerasti,
Tua quid tibi prosint artificia,
Ex nubibus prospice....
Bella est fabula. (*)
Sub istis vestibus

(*) *Veste peregrinantis se induit, ut facilius fallat hypocrita.*

Secu-

Securus lateo *Mundi Genius*:
Ipse mihi placeo in meis fraudibus.
Jo! meus iterum, meus erit Mariophilus!

Aria.

Est certa res:
Hæc *aqua* (*) dementat bibentem,
Quo cupio, traham volentem:
Ignara fraudis anima
Sequetur me in devia.

2.

Periisti Mariophile!
A cœlo aberrabis:
Et pœnas arrogantiæ
Contempto Mundo dabis.
Captus es! mactatus es!
Est certa res.

Cupido 2. *sive concupiscentia carnis.* Jam age Personam strenue.
Hora favet, ut injuriam vindicemus,
Qua suis ejectos ædibus
In hoc desertum compulit Mariophilus.

Cupido 3. *sive superbia vitæ.* Appropinquat jam lassus oppido,
Et refocillationis æstuans desiderio.
Refice, & tecum retine,
Donec declinaverit dies, & ingruerint tenebræ.

Arioph. Heu me! heu me!

Cupido 1. Gementem audio: ite in latebras,
Et, quas constituimus, parate insidias.

Marioph. Jo! hic aquam video, qua vires reficiam!... *
Quid hoc?

(*) *Nugæ nugarum avertunt a cura salutis, & devotionem impediunt.*

* Fons est cinctus retibus.

 Ah!

Ah! *fiti* emorior! (*)
Cupido 1. Quem audio! quid video?
Marioph. O quisquis es, da da mihi bibere!
Cupido 1. Superi! pectus hiat terribili vulnere!
In latrones, in latrones incidimus!
Necesse est fugere!
Marioph. Erras amice, non me latro percussit:
Est vulnus amabile.

(*) *Dum sumus in via semper sitimus solatia, vel vana, vel spiritualia.*

Aria.

Lento itinere (*)
Statueram petere
Cœlestis Solymæ
Palatia:
Cum ecce! repente de cœlo
Prospiciens Amor hoc telo
Armavit se,
Percussit me,
Et ussit viscera.

(*) *Tepide tendebam ad Cœlum, antequam Maria fervorem accenderet.*

2.

Telum gratissimum!
Vulnus suavissimum....
Mira dulcedine
Pectus est hilare!
Sed sitis, ah! sitis est gravis!.
O Amor! ah! sitis est gravis!
Tu juva me,
Et aridæ
Succurre animæ!

Cupido 1. Miseret me:
Sed idem me pressit malum, quod cruciat te.

Hiero-

Hierosolymam, sicut tu, (*)
Intrare desidero:
Sed, dum ferventius ambulavi, prope siti exarui.
Fontem circumspicio:
Undique, nescio, cujus invidia, inaccessum invenio.
Ergo coactus necessitate isthic consideo,
Et ex cisterna vires reficio.
Idem tibi poculum offero: ebibe!
Si quid credis experto,
Refocillaberis certo,
Et perges alacrius iter facere,
Me etiam, si sinis, comite.

(*) *Omnes dicunt: volo salvari.*

Marioph. Vah! tu potuisti bibere aquam tam fœtidam,
Ex puteo tam turbido?
Ego non possum: nauseo!
Cupido 1. Et tamen dicis: sitio?
Marioph. Ah! ita est. O Amor Marjane, O Amor,
Sitis me premit aspera! *Echo.* Spera!
Marioph. Jo!.. Est aliquis, qui mihi subveniet?
Echo. Veniet.
Marioph. Ah! sentio: illudit mihi, qui clamat. *Echo.* Amat.
Marioph. Amas, & cessas venire? *
Gen. Mar. Adsum! rupta sunt retia:
Ingredere! cessabis sitire.
Marioph. O Amor! Amor mi!.. jo Socie, nunc libet bibere!
Cupido 1. Jam satur sum.
Gen. Mar. Quem tu compellas Socium?
Cupido 1 Peregrinus sum.
Gen. Mar. Suspectus es, quia dicis te saturum.
Exhibe sarcinam, aut!... (*)
Hem! teneo Mundi Genium, latronem impium!
Marioph. Boni Cœlites! quantum evasi periculum!

(*) *Detegitur hypocrita arma ferens sub toga viatoria.*

* *Prodit Amor ruptis retibus.*

Cupido 1. Vah! cur non occidi te! (*) — (*) *Aufugit.*
Mariopb. O Amor, tutor optime,
O Amor ter benefice!
Gen. Mar. Jam bibe, vires refice, vulnus elue!
Grandis tibi reſtat via,
In qua, niſi quis ſe ex hoc fonte reficiat,
Neceſſe eſt, ut deficiat.

Aria.

Ad fontem aquæ vitæ
Huc animæ venite:
Salutis hæc eſt vena,
Virtute cœli plena!
Venite! haurite!

2.

Omittite ciſternam:
Hinc bibitis ſolatium,
Hinc verum refrigerium,
Hinc vitam ſempiternam:
Venite, haurite.

Mariopb. Vere ſentio pretioſi fontis virtutem,
Quam laudas: ſentio,
En! momento vulnus coaluit: valeo, vigeo!
Jo, curram, & non reſpiciam,
Donec in patriam tot votis exoptatam perveniam.
Gen. Mar. Laudo propoſitum!
Sed nondum propterea (*)
Poſitus extra periculum
Jam tenes viæ terminum.
Adhuc vivunt latrones,
Et nox, quæ te obruit,

(*) *Præter ſolatium in tædiis affert devotio Mariana etiam auxilium in tentationibus.*

Mul-

Multiplex obtegit tibi præcipitium.
Itaque caute progredere, (*)
Et *in periculis, in angustiis, in rebus dubiis,*
Quam ibi vides procedere,
Respice Stellam, voca Mariam!

(*) *Oritur stella Mariana.*

Mariorph. O lux! o splendor Sanctissimi Nominis!
Video, o bone Genie,
Video meæ felicitatis tesseram,
Et faciam, quod suades, faciam!

Duetto.

Mariorph. *In periculis,*
Cum stygii latrones
Redibunt ex insidiis,
Clamabo: *Maria! Maria!*
Gen. Mar. Et aderit Maria.

Mariorph. *In Angustiis,*
Cum me tentationes
Constituent in tenebris,
Clamabo: *Maria! Maria!*
Gen. Mar. Et aderit Maria.

Mariorph. *In rebus dubiis,*
Cum stabo cæcus horridis
Propinquans præcipitiis,
Clamabo: *Maria! Maria!*
Gen. Mar. Et aderit Maria.
Ambo. Et quis audebit se
Gen. Mar. Movere contra te,
Mariorph. Contra me,
Ambo. Si aderit Maria?

MEDITATIONIS
DE
FRUCTIBUS MARIANÆ DEVOTIONIS

PUNCTUM I.
S. Elzearius beatus in vita.

SCENA I.
Adalbertus. Ernestus. Ludovicus.

LUdovicus. (*) O si respiceres has lacrymas Virgo, & Elzearium mihi donares! *Adalb.* Molesta narratio est. Eccur ego non maturius admonitus fui de cognati periculo? *Ernest.* Nempe quia nudius tertius adhuc nemo suspicabatur periculum. Heri pronuntiata a Medicis sententia est, & tum continuo expediri cursorem Dalphina jussit, qui te advocaret. *Adalb.* Quo animo fert casum funestum Soror? *Ernest.* Eodem, quo ipse Comes, uterque pacatissimo, & ad nutum Numinis perfecte composito. *Adalb.* Hem! Filium video. Superi! quam infelicem facitis Ludovicum meum, si Elzearium eripitis nobis! Ludovice! *Lud.* Ah! Domine Parens, in quam magni luctus partem huc venis! *Adalb.* Audio. Sed quid tu hic agis ad cubiculi fores? *Lud.* Deiparæ supplex accidi, ut, quos Deus donabit mihi, annos vitæ cognato adjiciat. *Adalb.* Quod debes, facis, si amas virum, qui tibi pro Patre est. *Lud.* Amare quid juvat, si juvare non possum! *Adalb.* Spera bene. Vigor ætatis, robur corporis, & sedulitas meden-

* Coram imagine B. V.

dentium restituent Elzearium nobis. *Lud.* Ego, nisi a coelo, nihil spero, & ipse etiam Comes jam toto animo ad æterna conversus mortem in votis habet. Cum Justino est intus, & conscientiæ rationes componit. *Adalb.* Scio. Erneste, cum finierit, adesse me nuntia. *Ernest.* Dicam.

SCENA II.

Adalbertus. *Ludovicus.*

A*Dalbertus.* Interea tu mihi refer, Ludovice, quid fiat. Amat te Comes? *Lud.* Ut Filium amat. *Adalb.* Hac spe in ejus disciplinam te tradidi, ut, cum improlis sit ipse, te adoptaret. Age: nihil advertisti, ejusmodi agitari consilia? *Lud.* Nihil sane. *Adalb.* Et nihil de testamento, saltem, de quo utique nunc cogitaverit? *Lud.* Imo Testamentum audivi jam anno abhinc conditum esse, cum prima infestavit infirmitas. *Adalb.* Ergo si moritur affinis, gravis nos infelicitas excipit: hæres non eris. Nescio, quod inimicum sidus nascenti luxerit! ita spes omnes meæ repente destituunt exultantem, & humi prosternunt. Quid igitur loquitur tibi Elzearius, si nihil ejusmodi? *Lud.* Jucundissima colloquia sunt. *De vita beata*, & *de beata morte* quotidianus sermo fuit, certaque hora, qua convocatis domesticis de hac materia differit, præcepta, media, impedimenta, methodum explicans. *Adalb.* Rem audio inauditam de nobili viro. Expone clarius, quid fiat. *Lud.* Stata hora nempe convenimus, ut dixi. Tum mihi librum a se delectum porrigit Comes, & prælegere jubet. Quadrantem audior: deinde ex iis, quæ lecta sunt, quisque, ut vult, dubia sua, & quæstiones proponit, quibus jam ille, jam alius, quod videtur, respondet. Ultimus mentem suam Elzearius explicat, aut si quæstio difficilior inciderit, differt responsum, donec solidum a Sapientibus audiat. Atque hoc quotidianum nobis jentaculum est, quo mane pasti animam susten-

tamus, ruminando audita. *Adalb.* Exotica exercitatio est! & comparent domestici? *Lud.* Tenentur, sicut aliis legibus, ita huic obedire, nisi malint dimitti. *Adalb.* Et quæ sunt illæ leges præterea? *Lud.* Memoriam praxis firmavit: facile recito. *Prima est:* Missæ Sacrificio singuli quotidie intersunto. *Secunda:* vitam pudicam, & castam omnes agunto. *Tertia:* Singulis octiduis sacra Confessione animum expianto: singulis vero mensibus sacra Synaxi se reficiunto. *Quarta:* Tempus antemeridianum pietati, pomeridianum labori danto, & nemo otiator. *Quinta:* Verbum vel impium, vel obscœnum atro pane, & aqua luunto. *Sexta:* Vetito ludi genere omni se abstinento. *Et septima:* Horam quotidie piis colloquiis danto. *Adalb.* Neque ista disciplina Monastica ridiculum virum in aula facit? *Lud.* Non curat. Hac enim arte obtinere se ait, ut in famulitio suo nemo improbus sit, eo quod nemo, nisi probus, aut aspiret, aut duret. *Adalb.* Ego vero miror, esse hominem, qui famulari ex his legibus velit. *Lud.* Certant etiam, quia severitatem legum temperat amabilitas Domini, a quo illis victus, ac vestitus liberaliter, & statuta merces, cum tempus postulat, sine mora tribuitur. Hoc laudant, atque propterea in omnes conditiones libenter condicunt. *Adalb.* Video placere tibi hanc methodum, & imitaberis, opinor, cum reges. *Lud.* Certe, Domine Parens, & propterea gratias tibi maximas debeo, quod in has ædes induxeris me; nam domi nostræ nihil simile didicissem. *Adalb.* Quid loqueris puer, & cui? egone te malum docui? *Lud.* Absit, ut dicam hoc: sed nisi apud Elzearium, non didicissem bona, quæ didici, hoc dico. Neque te Domine Parens, offendere hæc linguæ libertas debet: gravissimus dolor sic loqui cogit! jacturam immanem patior, cum Elzearium perdo. Domi nostræ saltare, equitare, digladiari doctus sum, & quid præterea? Nobilium exercitia hæc vocantur, sed nobilem plane non faciunt. Interea tu ibas ad negotia tua, & me curæ Matris relinquebas: Mater conversationibus distenta,

ſtenta, quando me ad easdem non ſecum traxit, Moderatori me tradidit, qui, ne offenderet, me mihi reliquit. Sic inter nugas, in grege feminarum, & inter domeſticos calones pueriles annos tranſegi, quam miſere, nunc primum intelligo, cum adoleſcentiam ingreſſus, divino plane conſilio huc translatus ſum, ubi exercitia pedum & manuum, quæ Nobilem decent, non negliguntur quidem, ſed exercitia intellectus, ac voluntatis, quæ Chriſtianum efficiunt, urgentur magis. *Adalb.* Neque tu obſtupeſcis patientiam patris ad tam longum paragraphum? *Lud.* Dixi: ſi quid audacius loqui videor, veniam luctus exoret, qui graviſſime ſentit malum, quod ex cognati morte incumbet mihi. O cœlum, averte iſtam a me miſeriam! non ego hæreditatem Elzearii, ſed Elzearium, Elzearium amo, cujus mihi converſatio præ omni opulentia prodeſt. Denique, Domine Parens, ut palpes, quam juſtus ſit dolor, hoc ſcito, domi noſtræ infelix, dubito, an ſalvam ſervaverim innocentiam: hic cœpi etiam aſpirare ad ſanctitatem, & audeo eniti ad verticem, niſi tu mihi, DEus, Magiſtrum & Ducem auferas heu! mature nimis. Iraſcor mihi, quod occaſione tam opportuna ita negligenter ſim uſus! Me miſerum, ſi ſerus eſt planctus! at ſi per te, Virgo, fiat, ut prorogetur vita Elzeario, teſtis eſt mihi præſens Pater, utar in rem meam diligentius exemplis, ac monitis viri, & ſicut me ſanguis extulit ſupra plebem, ſic ut ſim Chriſtianus de plebe, non ultra feram. *Adalb.* Enimvero puer immutatus eſt penitus mihi: pæne in pudorem me agit. Ludovice, ſis macte animo! video te bonum eſſe. Nihil offendis me: plura loquere. Quid inſuper didiciſti? *Lud.* Didici pretium tempori ponere. Domi noſtræ nullus ordo eſt: diem in noctem vertimus, & noctem in diem, totumque in nugis perdimus fere: hic apud Elzearium omnia tempus habent ſtatum ac certum. In tres partes dies quævis dividitur, quarum alia corpori datur, alia negotiis, tertia Religioni. Ita nemo otiatur, nemo male, nemo inutiliter occupatur. *Adalb.* Su-

pra ætatem ſapis, qui hoc advertis. *Lud.* Ipſe ordo ſapientiam tribuit: quotidie, quantum proficiam, video. *Adalb.* Gaudeo: plura loquere. *Lud.* Singulariter præ aliis cognati virtutibus rapuit me tenerrima Devotio, qua in Deiparam fertur. De hac quoties locutus eſt mihi, vix locus eſt ſine jubilo cordis: ex hac ſe beatum eſſe in vita dicebat, & ſperare, in morte beatum fore. Hoc medio, monebat me, caſus adverſos omnes aut evitari feliciter, aut ferri fortiter: atque in his geminis cardinibus hujus vitæ beatitudinem verti. Video commoveri te, Domine Parens, ad beatitudinis mentionem, & ſcio, quid animo volvas. Multæ ærumnæ te premunt: non prement autem poſthac, vel non opprimentſaltem, ſi cum Elzeario ad MARIAM confugias. Ludovice, ajebat ille mihi, crede, cum adverſa te infeſtabunt, in ictu oculi, quem in Virginis Iconem devote conjicies, plus roboris, plus ſolatii, & cum proderit tibi, etiam plus auxilii experieris, quam a quovis Patrono ſperes, etſi multis, magnisque ſervitiis culto. Et rationem ſuæ ſententiæ reddens addebat: homo ſolari te mœrentem aliquando non volet, aliquando non poterit: MARIA ſemper poteſt, ſemper vult. *Adalb.* Doctorem inſignem habes: gratulor ſcholam utilem, fili mi! creſce! profice!

SCENA III.

Elzearius. Adalbertus. Juſtinus. Erneſtus. Ludovicus.

E*Rneſtus.* Tandem acceſſus datur, Juſtinus prodit. *Adalb.* Pater, ut placet Comes? *Juſt.* Sanctus eſt. *Elzear.* Salvum te Deus velit, cognate mi! *Adalb.* Ah! utinam cito ſalvum te rurſus videam, Elzeari! quantum affligat me tua afflictio, dicendo non ſum. *Elz.* Me nihil affligit, niſi quod brevem vitam negligenter vixerim in ſervitio tuo, Servator mi! *Adalb.* Brevem vitam! actumne igitur de vita putas! Superi meliora! *Elz.* Superi

peri

peri quid melius, quam Cœlum dabunt? O Cœlum! O Patria! O Sedes amoris mei! assurge anime supra nubes! supra stellas levare! festina mors, rumpe carcerem, laxa viam, qua mens in cœlum, in cœlum evolet! *Just.* Suspirium sapiens! nempe intelligis, Domine, quantum bonum sit cœlum. *Elz.* Cœlum sibi, & mihi emit Redemptor meus suo sanguine: pretio tam magno, mercator tam intelligens, rem parvam non emit. *Just.* Sic est: ex pretio colligimus, quanti æstimanda sit merces. *Adalb.* Cœlum omnes æstimamus, omnes desideramus: sed tu præpropere nimis abis. Septuaginta, vel octoginta annorum senex proficisceris mature fatis. Servet te DEus Regi, Reipublicæ, familiæ, nobis! *Elz.* Si necessarius sum, non recuso laborem. Sed quis ita superbiat, Adalberte, ut se credat necessarium Orbi esse? Si DEus nostrum aliquo dignatur uti in bonum Orbis, honorem facit: serviamus, quamdiu serviri sibi ipse vult. Si ad mercedem servitii ante alios evocat me, nunquid beneficium præstat? & ego reluctans eam? absit! alios, O bone DEus, senescere in exilio jubes, me juvenem vocas in patriam: & ego deprecer? gratias, gratias ago, quia magna gratia est mori mature. *Just.* Illis nempe, qui post mortem spem vitæ melioris prudentem & solidam habent. Male mors a pictoribus promiscue horridam speciem accipit. Compages ossea, decalvata frons, exesæ nares, effossi oculi, excussi dentes, armata manus emblema mortis sunt, qualis ad impios venit, quibus eripit omnia, & nihil reddit. At quæ ad probos mittitur, *mors pretiosa* est, quam purpura & byssus vestiunt, charitatis & innocentiæ Symbolum: caput auro, digiti gemmis micant, manus palmam, & oleam præfert: facies amabilis *finem miseri temporis* nuntiat, & *initium felicis æternitatis.* Cui sic apparet ornata mors, num terribilis erit? *Elz.* Jucunda est, quoties comitem peccatum non habet. O ut appareat cito, & in cœlum me transferat! *Adalb.* Et nihil superest, quod disponas in terris? ultimæ voluntatis testem me offero. *Elzear.* Nihil huc distuli. Ut

ad

ad ultimum agonem me comparem, una sola est cura. Tu solare Dalphinam, mi Adalberte, Soror illa mihi, æque ac tibi fuit. Felix par conjugum fuimus, semper cor unum, & una anima. Nexus sanctus nos colligavit, amor Deiparæ, & imitandi cupido. Hic fons omnis boni est, quo mihi vita affluxit: hinc in periculis auxilium, in rebus dubiis consilium, in angustiis solatium, hinc perpetua mentis tranquillitas venit, qua nihil potest esse in hac vita beatius: hinc jam in hora suprema, si quid forte hostis humani generis turbet, præsidium spero, & lætam victoriam, quam triumphus cœlestis excipiet. O MAria! quantum debeo tibi! o dulcis cogitatio! post paullum videbo te in cœlo stantem a dextris Filii tui! Amici, gratulamini mihi, MAriam videbo amictam sole, stellis coronatam, cum Luna sub pedibus! o infelices animæ, quibus tam dulce spectaculum æternum negabitur! at ego, ego videbo te, ita spero per te, videbo te Virgo, Mater, Domina, Patrona, Advocata mea! *Adalb.* Fatigas te, cognate, fervore affectuum: quiesce, obsecro. *Just.* Illustrissime Domine, discedemus paulisper, si pateris, ut solus minus contentiose tibi vaces. Si quid opus sit mea opera, in vicino cubili sum. *Elzear.* Bonum suades, mi Pater. At tu, Ludovice, mane mecum, ut lectione pia tædium solitudinis leves, & languorem animi adjuves: Parens hoc mihi solatium dabit. *Adalb.* Utinam ad alia obsequia utilis Filius esset! *Lud.* Quid legam? *Elz.* De Passione Domini, mi Fili, sed lente, & per intervalla subsistens, ut ruminari possim, quod legis. *Lud.* Opto satisfacere desiderio. *Elzear.* Adalberte, Filium habes, cujus mihi indoles multum solatium tulit. Commendasti mihi: restituo tibi. Fac, ut, qualis est, talis maneat, MAriæ magis, quam tuus. *Adalb.* Tu talem fecisti. Ludovice, plus Elzeario, quam Patri debes. Ego, ut esses, dedi, hic, ut bonus esses. *Lud.* Scio, quid debeam: & si servet te cœlum mihi, scies, me scire. *Elzear.* Omitte verba, & lege.

SCE-

SCENA IV.

Adalbertus. Justinus. Ernestus.

ADalbertus. Discedimus. Erneste, ego non puto periculum tam vicinum esse, ut tu ajebas. Firma vox est, nec admodum fractæ vires: spero, restitui Elzearium sibi, & nobis posse. *Ernest.* Aliud Medici pronuntiarunt, inter quos o si quis esset, qui tecum sentiret! ego Illustrissime Domine, virum adorarem pro DEO: ita mihi chara salus Domini est. *Just.* Nempe collegit vires fervor, quo se ad actum extremum æger disponit. Sed quidquid sit, ego laudo prudentiam Comitis, qui etiam in remoto periculo tam provide pro anima agit. *Adalb.* Nisi nimia providentia est. Nam sæpe periculum fingitur majus vero. *Just.* Fieri potest. Sed ego hoc dico, malle me, ut majus vero periculum mihi nuntietur, quam ut per dissimulationem deceptus ad extrema deducar, & jubear mori, priusquam de morte cogitem. A Medico sic blandiente libera me Domine! certe, sive de animi, sive de bonorum dispositione loquamur, obesse nihil festinatio potest, prodesse semper. Aut age Domine, an maturam testamenti confectionem improbes tu? *Ernest.* Ego sæpe audivi, non ægris modo, sed sanis etiam hoc consilium fieri, ut testamentum conficiant. *Adalb.* Ego hujus consilii rationem non video. *Just.* Ego vero sententiam tueor duabus ex causis. Qui testamentum sanus, ac valens, conficit, eum, ajo, cum moriendum erit, gavisurum *pluribus meritis*, & *majori quiete*. *Adalb.* Duo magna commoda sunt, si possis probare. *Just.* Obvia demonstratio est. Ægro testamentum facienti neque *judicium*, neque *libertas* est integra, quomodo grande meritum erit? morbus impedit hominem, ut serio dijudicet, quæ sit dispositio DEO gratior, sibi utilior, aut quam præ alia ratio, fides, pietas exigat. Festinatur, & obvium quodque consilium æger amplectitur. Deinde

inde si etiam valeat judicium, quam laudem libertatis meretur dispositio ad pias causas eo tempore facta, quo res tuæ vix amplius tuæ sunt, certe in aliud commodum nullum posthac utiles tibi? Quando vero testamentum a sano fit, primum testator est melius dispositus ad merendum, deinde hæres nominabitur dignior, denique qui est testator, idem sui testamenti magnam partem poterit esse executor. Atque his commodis accedit *placidissima quies*, qua fruitur moriens, qui adhuc sanus a testamenti curis se expedivit. Si expectaveris infirmitatem, *duceris, quo tu non vis*, & testamentum aut nullum facies, aut male. Tu, & tui obstabitis actui, ut bene fieri non possit: neque justitiæ, neque charitati, quod suum est, dabitur. Et tu credis, in tali ultimæ voluntatis dispositione acquiescere conscientiam posse? *Ernest.* Et sic nimirum ultimæ vitæ horæ inter multas turbas agentur, quando, si unquam, tunc certe cum quiete vacandum soli curæ salutis esset. *Just.* Sic fit: sed hæc justa punientis DEI vindicta est, ut iidem ipsi, qui curam salutis in illud momentum differunt, etiam tunc impediantur curare se, & obiter agant, quod deberet totis viribus agi. *Adalb.* Video, hæc bene suaderi: sed non utique damnabis facientes contrarium? paucos certe, qui ita properent, novi. *Just.* Equidem testamenti dilationem dissimulari sæpe posse, non nego, saltem quando ex illa impedimentum curæ salutis non fit; sed quod in eundem articulum negotium totius conversionis rejiciatur a multis, quis patiens ferat? quid? quod sint, qui ne quidem, quando ægrotant, de confessione moneri se sustinent, quin patiantur deliquium! *Ernest.* Nimirum non cuilibet ita jucunda est mors, uti Elzeario accidit. *Just.* Atqui, mi Erneste, hæc pessima consequentia est: *Moneor de confessione, ergo moriendum est mihi!* quis ita ratiocinatur, si sapit? imo celeris confessio ab ægroto peracta non modo non accelerat mortem, sed etiam sæpe sanitatem restituit. *Adalb.* Mirabilem medicinam præscribis. *Just.* Ratio, & exempla effica-

ciam

ciam probant. Morbi enim, ſicut & mors, ſæpe peccatorum flagella ſunt, quibus nihil aliud agitur, quam ut vitam in melius commutemus. Sæpe qui diu ſceleribus aſſuevit, repente morbo corripitur: vocantur Medici, fiunt conſilia, præſcribuntur potiones, vigilatur, fametur, ſudatur: fruſtra omnia. Nempe radix morbi, & maſſa febrilis peccatum eſt; peccatum, niſi per confeſſionem tollatur, non benedicit DEus Medicorum conatibus: excæcantur, ut nec morbi genus agnoſcant, nec aptum remedium inveniant. *Erneſt.* Sic eſt, quod dicis, hæc eadem cauſa facit, ut morbi leves ſæpe in periculoſos degenerent. *Juſt.* Sic fit: ac tum demum vocatur Confeſſarius, ſed tum aut confeſſio nulla fit, aut inutilis fere. *Adalb.* Audio hanc doctrinam centies inculcari. Sed nimium videmini exaggerare periculum. Nam in urbe degentibus etiam, cum ſubitus caſus opprimit, Confeſſarii copia deeſſe vix poteſt; deinde, cum circumſtantiæ non admittunt, confeſſionem adeo exactam non exigi, ipſi admittitis: unde igitur tantum aut nullius, aut non utilis confeſſionis periculum ſit? *Juſt.* Tangis punctum, Domine, quod multos perdidit. Videmus pleroſque, etſi impie vixerint, inter pœnitentis animi ſigna, omnibus Sacramentis munitos, placidiſſime emori: atque hæc exempla audaciam temerariis pariunt, quæ quam multos in exitium trahat, dici non poteſt. Tu Domine, hic attende diligenter, quid dicam. Dico neminem bene mori poſſe, niſi qui ſe ad mortem rite paraverit. *Adalb.* Fides hoc, & ratio docet. *Erneſt.* Et ita certa ſententia eſt, ut nemo unquam interrogaverit, *an*, ſed omnes hoc unum diſputent, *quando*, & *quomodo* facienda præparatio ſit. *Juſt.* Bene habet. Jam hoc quæritur: an ille, qui usque in ultimi morbi tempus præparationem diſtulit, tuto cenſeri poſſit, bene præparatus obiiſſe, ſi fuerit confeſſus, ſi dederit alia converſi ad DEum animi ſigna, ſi in præſentia aſſiſtentis ſibi Sacerdotis, inter pia ſuſpiria, placide moriatur? *Adalb.* Quæ enim ſigna præterea exigas? *Juſt.* Niſi diu ante præ-

cesserit vera conversio, dico, hæc signa valde suspecta esse, atque hæc sententia ita confirmata comuni sensu est, ut in proverbium abierit opinio: *Pœnitentia sera raro vera.* Et ratio facile divinatur, si modo consideremus, *quandò*, & *quomodo* tunc confessio fiat. Imprimis enim *sub initium morbi* ejusmodi homines de confessione non cogitant, quia nondum tunc credunt, se morituros: *sub incrementum morbi* tota solicitudo eo vertitur, ut propulsetur mortis periculum: quid superest? in extremo periculo demum, quando desperatum de vita est, cura salutis suscipitur, & negotium tantum intra aliquot horas, aut si multum, intra biduum, vel triduum agitur. *Adalb.* Sic est: & tantum temporis sufficiet utique, ut, qui a confessionibus est, tria verba pronuntiet: *Ego te absolvo! Just.* Ut pronuntiet, sufficit minus etiam: sed ut pronuntiet *cum fructu*, requiritur, ut officio bene fungatur, ægrumque disponat ad gratiam, quod ut fiat, necesse est, ut *evellat* latibulum scelerum, ut *destruat* aras idolorum, ut *dispergat* inanes spes, & pessimas affectiones, ut *dissipet* terrenas curas, & angores inutiles, insuper ut *ædificet* firmam fidem, & sinceram fiduciam, qua se assuetus præsentibus animus in futura attollat, & demum ut *plantet* charitatem veram erga DEum, & proximum, acerbum peccati cujuslibet odium, veramque sui subjectionem cum adoratione Divinæ voluntatis: hæc indigent tempore apud hominem his exercitiis Spiritus parum assuetum. Cœterum non diffiteor, sæpe contingere, ut æger ita debilis sit, ita confectus doloribus, molestiis fessus, lingua impeditus, auribus fractus, ut Confessarius expedire cito se debeat, & absolvere hominem, cum prudenter judicat esse dispositum. Verum quoties nos nostra prudentia fallat, & quanti talis absolutio apud DEum sit, olim patebit. Sæpe *per festinationem* in administratione Baptismi erratur, cujus inter Sacramenta facillima impertitio est: quid in expeditione Pœnitentiæ fiet, quod omnium difficillimum est? Certe ita solet accidere: quoties ex temporis defectu festinandum est,

etiam

etiam erramus *in modo*: non finis, non methodus præscripta servatur. *Adalb.* Paulatim facis, ut apprehendam periculi gravitatem; nempe nos talia parum serio meditamur. *Just.* Sine, ut discursum tam gravem ex oraculo Divino concludam. Apud Matthæum sic loquitur Christus: (*) *Si autem dixerit malus servus ille in corde suo: moram facit Dominus meus venire, & cœperit percutere conservos suos: manducet autem, & bibat cum ebriosis.* En! hactenus describitur genus hominum, qui sic salutis negotium differunt. Tribus fere vitiis inquinantur, a quibus summe difficilis conversio redditur. Primum est *negligentia rerum Divinarum*, cum obstinatione ad omnes minas indomita: sibi credunt isti, alteri nemini: quod cor garrit, oraculum putant. *Moram facit Dominus*, dicunt, quidquid alii contradicant. Alterum crimen imperiosa audacia est, & injustitia erga proximum, qua percutiuntur conservi. Tertium luxus, ac cupiditas voluptatum cum profusa vitæ licentia, qualis inter ebriosos viget, quibus usus rationis non est. Cum istis talibus audi, quid sit futurum. Sic pergit æterna Veritas: *Veniet Dominus servi illius in die, qua non sperat*, morbum fatalem immittens, *& hora, qua ignorat* jam ad extrema se esse deductum: & quid tum fiet? *Dividet eum*, & separabit a servis bonis, *partemque ejus ponet cum hypocritis.* Hem! pœnam dignam culpa! nempe talium extrema pœnitentia fere mera hypocrisis est, qua se, & alios fallunt. Hypocrisis *dolor*, quia vix alius est, quam qualis est morientis lupi, qui si diutius viveret, diutius raperet. Hypocrisis *confessio*, quia mutila, & sæpe cum simulatione impotentiæ, quæ revera acedia est. Hypocrisis *satisfactio*, quia nulla fit restitutio famæ vel pecuniæ, nulla solutio debitorum, nulla abolitio scandali, nulla reconciliatio cum inimico, & denique tota pœnitentia desinit in pium suspirium: nempe quia sic moris est, ne fiat omnino nihil, ut satisfiat urgenti familiæ, ut consulatur famæ, & ne quis dicatur, ut bestia, crepuisse. Hypocrisis! apage cum istis pœnitentibus in locum, *ubi erit fle-*

(*) Cap. 24.

tus propter ſegnitiem, *& ſtridor dentium* propter ſimulationem! Ego malo *poſt vitam piam* morte ſubitanea abripi, ſterni fulmine, lacerari a belluis, aquis mergi, rabie confici, & ſine Sacramentis emori, quam *poſt vitam diu male actam*, cruce armatum, inter oſcula vulnerum, & ſacra nomina ſuaviter inſtar candelæ extingui. Ah! ne erremus! non eſt idem, *non eſt idem mori placide, & mori bene*, multoque certior eſt bona mors poſt bonam vitam, quam poſt tam ſeram pœnitentiam. *Adalb.* Viciſti ſententiam, & ego evidenter concludo, ſi non certo exitio, certe grandi periculo exponi animam, quæ pœnitentiam in tempus tam dubium differt. Doctrinam applico mihi, nam bene mori volo, quocunque labore ſit opus. Nunc adeunda Dalphina eſt: cum redibo, dabo occaſionem, mi Pater, ut zelum tuum exerceas novo ſermone; nam ego multis itineribus diſtentus, & diſtractus negotiis, raro de his audio aliquem.

SCENA V.

Juſtinus. Erneſtus. Ludovicus.

JUſtinus. Ad obſequia præſto ſum. *Erneſt.* Afflictus Vir eſt, & turbas animus patitur. Alius a ſe Adalbertus videtur: neque enim alias tam longum ſermonem patiens audiviſſet, præcipue de materia tam triſti: novi hominem. *Juſt.* Imago Mortis objecta oculis etiam audaciſſimorum inſolentiam frangit. Mihi utendum occaſione fuit, qua ſalubre aliquid loquerer viro, haud alias faciles aures habenti. Nunc Elzearii morientis lætitia, crede mihi, triſtem Adalbertum fecit: cogitavit, opinor, reflexione facta in ſe: *egone modo ſic hilariter morerer!* atque hæc triſtitia patientiam dedit. Semen bonum ſeminavi: incrementum det DEus! *Lud.* Spes bona redit, Pater! æger ſub lectione in ſuavem ſomnum inclinans caput quietem capit. O ſi evigilet valentior! *Erneſt.* Votum eſt omnium. Sed ego non fido: ſæpe ſomnus

novi

novi mali apud ægros eſt prodromus. Ingredior, ut invigilem. *Juſt.* Officium boni famuli facis. Te hoc velim, Ludovice, ut de Parente magis, quam de Elzeario anxius ſis. Scis, quam diverſis uterque ſit moribus: favet hora; quod ſuſpiraſti toties, videre hodie potes, Adalbertum converſum ad Deum. *Lud.* Grandem ſpem facis. Quid vis, ut agam? *Juſt.* Vita Elzearii tibi profuit: ut ejus mors Parenti proſit, ut efficias, cura. *Lud.* Deſperaſti de vita Comitis? *Juſt.* Actum eſt, niſi prodigium fiat. *Lud.* Tonitru loqueris. Sic ego infelix te exorare pro Elzeario, o Virgo, non poſſim! *Juſt.* Tene gemitum, & Sancto cœlum ne invide. Dignus non eſt Mundus, ut ultra Elzearium teneat: ideo Superi rapiunt. Tua hæc cura eſto, ne patiaris abeſſe Patrem, cum ultimus agon Elzearium premet. Videre morientem Sanctum vis ingens eſt, qua rapitur animus in motus pios. *Lud.* Solatium aliquod hæc ſpes aſpergit. Promiſſum facio. *Juſt.* Ut cum fructu facias, I, ora! idem ego facio.

CHORUS.

Mariophilus ſolidæ Devotionis Fructum alterum experitur in viæ termino.

Mariophilus. Genius Marjanus. Cupidines. Cherub.

Scena exhibet ſilvam, in qua Mariophilus ex lapſu inter tenebras humi afflictus gemit.

Mariopb. AH! ah!
Cupido 1. Jo! *hæc hora eſt noſtra,*
Et poteſtas tenebrarum! Luc. 22.
Adeſte Socii! (*)
Quod fraus non potuit, jam faciet vis.
Mariopb. Ah! ah!

(*) *Sibilo convocat Socios.*

Cupido.

Cupido 2. Quos audio gemitus? quid vis?!
Cupido 1. Sidus malignum disparuit in æthere,
Marjanus Genius discessit a latere,
In tenebris ambulans impegit improvidus,
Et cecidit Mariophilus.
Opprimatur! (*)
Cupido 3. Opprimatur! (*)
Arioph. Heu me! heu me!
Omnes tres. Perfide! quos expulisti,
Aut recipe, aut morere!
Marioph. MAria! MAria! (*)
Cupido 1. Vah! Sidus invisum, fulgur horridum!
Cupido 2. Inferi! nihil proficimus!
Cupido 3. Arma eripit trepidatio: fugimus!
Marioph. O Stella salutifera!
Hostes fugasti,
Et reddit vires prostrato
Influxus tui gratia. Sentio!

(*) *Sæpe casus in peccatum veniale trahit in culpæ mortalis periculum.*

(*) *Nostræ cupiditates, cum per spem boni non possunt, metu mali ad scelus alliciunt.*

(*) *Utilis in tentatione exclamatio.*

Aria.

O bella,
O aurea Stella!
Quot radiis fulges,
Tot mihi influxus benignos indulges!
Te poplite flexo honoro,
Te gratus adoro,
Te oro,
Ut porro
In tenebris lux,
In via sis dux.
At en! quale video portentum!
Subsistis, o sidus amabile, in cursu medio?

Quid

Quid cogitem? forte, cum minime existimo,
Jam sto in viæ termino?

Cherub. Quis loquitur?
Quis huc tentat intrare? (*) *(*) Judicii particularis imago.*

Marioph. MAria! MAria!
Prô! quæ est ista romphæa terrifica!
MAria adjuva!

Cherub. MAriam novi: sed te, ut possim probare,
Si huc vis ingredi, debeo examinare.
Quod genus? unde domo? quis es?

Marioph. Genere sum Nobilis,
Domo vetusta genitus,
Officio præcipuis dudum magnus titulis,
Doctrina, & opibus clarus,
Principibus charus,
Toga, sago, rebusque gestis celebris.

Cherub. Multa congeris, sed nihil ad rem.

Aria.

Si præter priscum sanguinem,
Et vanam opum speciem,
Ac pompam Titulorum,
Non habes, quod loquaris:
Ad Cælum Ethnicorum,
I procul! ablegaris.

2.

Pompeii, Crœsi, Cæsares,
Platones, Aristoteles,
Te gloria gestorum
Prô! quantum præcesserunt;
Nec tamen hanc Sanctorum
Mercedem meruerunt.

Marioph. At ego tamen ſum Chriſtianus!
Cherub. Nunc dicis aliquid,
Sed quod nondum ſufficit.
Marioph. Inſuper Sodalis ſum Marjanus!
Cherub. Sodalis es? qualis? Eja! exhibe Teſtimonium!
Marioph. Teſtem habeo Marjanum Genium,
Quo volente ex hac Formula
Juravi homagium.
Cherub. Et quod ſcripſiſti, intellexiſti?
Marioph. Explicationem attente audivi,
Serio meditatus, & ſedulo executus ſum.
Cherub. Satis eſt: patent portæ, (*)
Euge ſerve bone,
Ingredere in gaudium tuæ Dominæ.
Paradiſum, quem infelix Eva clauſit poſteris,
Suis MAria aperit Filiis.
En habes obvium, quem appellabas, Genium.
Marioph. O ſplendor! o jubilus! ubi ſum!
O felix Devotio!
Nunc, quanti ſit, bonum fuiſſe Sodalem,
Nunc demum intelligo.

Aria.

O Marjana Formula!
Tu boni Cultus teſſera,
Tu, ſicut *ſanctæ* regula,
Sic vitæ *beatæ* principium es.
Tu *Perfectorum* Speculum,
Tu Lex *Proficientium*,
Tu via *Pœnitentium*,
Tu ſola es ſolida omnium Spes.

Gen. Mar. Extra te es!
Redi ad te, Mariophile!

(*) *Exhibetur Paradiſus.*

Duetto.

Duetto.

Marioph. Jo ! ſalve bone Genie !
Gen. Mar. Vive! vive Mariophile!
Amplector te!
Marioph. O! ſine me
Ad pedes proſtratum fateri,
Quid de me volueris mereri:
Meum tu præſidium,
Gen. Mar. Meum tu es gaudium:
Marioph. Tu ſalutis Auctor es,
Gen. Mar. Mea tu corona es.

2.

Ambo. {Meæ / Tuæ} Tu Devotionis
Fundamentum labile
{Docuiſti / Didiciſti} cernere:
Niſi tu {Me / Te} correxiſſes,
Spes incautum miſere
{Mea / Tua} perdidiſſet {Me / Te}
Marioph. Tu ſalutis Auctor es,
Gen. Mar. Mea tu corona es

Fructu obedientiæ jam lætus fruere
Ex vitæ arbore.
Quam tu plantaſti, MAria rigavit,
DEus incrementum dedit!

Fruere, comede,
Et vive in æternum!
Marioph. Vivam ad Virginis Gloriam
Servus perpetuus;
Cherub. Imo non jam Servus, sed Filius.
At ego ad horti introitum
Hoc solidæ Devotionis affigo Testimonium,
Legite, quali subjaceatis examini,
Quicunque huc cupitis ingredi.

Aria.

Spes in Devotione,
Ut firma sit, ut solida,
Ex hac firmetur anchora:
Sit causa vitæ bonæ.
Quod scribitis, servate:
Hinc vestram spem probate.

2.

Non fidite colori!
Quo Serpens ab initio
Est usus artificio,
Eodem adhuc hodie
Quam multos cogit mori!
Poma sunt formosa,
Promissa speciosa;
Non fidite colori.

PUN-

PUNCTUM II.

S. Elzearius beatus in Morte.

SCENA I.

Adalbertus solus.

ADalbertus. Elzearius Virgo in conjugio! O Vita Angelica! & quis ego?.. nunc intelligo verba: *Soror illa mihi, æque ac tibi fuit!* Dalphina explicavit. Dalphina soror, fixisti hac narratione aculeum mihi, qui torquet acerbe. Elzearius Virgo in conjugio! & quis ego?.. jam nihil miror tranquillum animum viri, intrepide se morti sistentis. Me vero si mors hac hora ad tribunal Divinum citaret, quo animo irem? Age, siste te tibi anima mea, & sine palpo judica te, antequam ad Judicem venias, judica, qualis fueris, & sis. O DEUS! recogito tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ! ex triplici legum genere judicabis me, scio: leges, quibus obligor, alias *Natura* posuit, alias *Fides*, alias *Officium*, & *status*; scio. In singulis Elzearium Sanctum invenio. Sanctus *Homo* est: nunquam illi animal dominatur: ratio, ratio semper sedet ad clavum. Sanctus *Christianus* est: ex principiis fidei, non ex rationibus politicis se regit, & suos. Sanctus *Nobilis* est, quem generosus sanguis in bonum ambitum urget, ut sicut in terris eminet, sic in cœlis etiam supra plebem se efferat. Sanctus *Aulicus* est, qui summa fide, & solicitudine Regi servit, quia propter se non servit, sed propter DEum, & nunquam contra DEum. Sanctus *Paterfamilias* est, qui domi suæ ali neminem patitur, quem DEus non amet. Denique *Maritus* est ad prodigium sanctus, quippe in conjugio Virgo, in conjugio Virgo! Superi! quam admirabile speculum objecistis hodie oculis meis, & qualem ego me in illo intueor! Vah!

qua me cunque circumſpicio, video, quod horream, & cujus me pudeat!.. Maritus ſum ſine fide, Paterfamilias ſine cura, Aulicus ſine Religione; Nobilis per vitæ licentiam, Chriſtianus ad ſpeciem, Homo merum animal. Et talis qui ſum, nempe ſine horrore audirem terrificam vocem Tonantis: *Redde rationem*! O Mors, ut amara eſt vel memoria tua homini, qualis ego ſum! Et quamdiu talis ero? nempe donec Mors ipſa præſens cubile intret, & migrationem indicat? Ah! ſera pœnitentia erit, ac minime ſeria: penetro vim veritatis, quam inculcavit Juſtinus: *Nimis temerarie agit, qui negotium ſalutis non citius agit, quam quando jam vix aliquid poterit ſerio agere.* Enimvero, ſi ſapiens ſum, non differo curam tam gravem, ex ſpe tam levi, cum periculo tam horribili.

SCENA II.

Adalbertus. Erneſtus. Juſtinus. Ludovicus. Elzearius.

L*Udovicus.* Prô Superi! Domine Parens, Elzearius moritur. *Erneſt.* Juſtinum admoneo. *Adalb.* Eheu! Elzeari, amice, quo animo es? *Lud.* Viden', ut oculos torquet! ut ſudat! ut ſuſpirat atrociter. *Elzear.* O gravis hora! Domine, ne intres in judicium cum ſervo tuo! *Adal.* Elzeari, Adalbertum noſti? *Elzear.* Adalberte, Ludovice, orate pro me! vim patior! *Lud.* Ah! propera Pater, Comes agonem ſubit! *Juſt.* Crucem porrigite. Illuſtriſſime Domine, en Redemptor tuus! in ſacra vulnera commenda ſpiritum! *Elzear.* Hoc non feci! abſit! non feci! *Erneſt.* Arcana patitur, & vexat orcus animam innocentem. *Elzear.* Ah! Ah! ſic eſt: in periculum me immiſi, ſed non peccavi, non peccavi! *Juſt.* Nihil te turbet hoſtis tartareus: ad DEum erigere! dic: in te Domine ſperavi, non confundar in æternum! *Elzear.* Magna eſt vis dæmonum. *Juſt.* Fundite

dite preces in subsidium pugilis: DEus opem ferat illi super lectum doloris ejus! MAria clientem respice! *Elzear.* Opitulare Domina! Domina non opitulaberis? heu! Domine, si iniquitates observaveris, quis sustinebit? *Adalb.* Quid hoc? sic Sanctus moritur! *Lud.* Mater gratiæ, Mater misericordiæ ora pro illo! *Just.* Virgo terribilis adjuva! ecce, quem amas, oppugnatur ab hostibus tuis! *Elzear.* Totum me committo divino Judicio. *Adalb.* Ego tam triste certamen ultra videre non possum. *Lud.* Domine Parens, sic ut morientem destituas, decet? *Adalb.* Intueri non possum. *Lud.* Imo exitum pugnæ expectare te juvat: victorem videbimus. Non deseret MAria tam charum Filium. *Adalb.* Hoc merito Elzearius speret: sed ego quid sperem? subsiste spectator, fili, me horridus horror in latebras agit. *Ernest.* Respirat æger, & DEO sint laudes, jam vicit. *Elzear.* Ope Virginis vici, jo vici! *Just.* Sic suos MAria amat. *Lud.* Nonne dicebam, Pater? en lætior scena subit. *Adalb.* Ut vales, amice mi. *Elzear.* Bene, mi Adalberte, bene nunc. Sed paullo ante heu! quanto terrore concussum est pectus! *Just.* Nempe alia sunt judicia DEI, alia hominum: & si sine misericordia judicet Dominus, nemo salvabitur. *Elzear.* Nemo, Domine, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Amice! hac hora o quam alios oculos habeo, ac ante habui! displicet vita omnis, heu! vita quam negligenter acta in famulatu tam magni Domini! DEus! misericors DEus, propitius esto Elzeario peccatori! miserere! *Adalb.* Mihi hos gemitus cede: tu canta: *Te DEum laudamus!* *Elzear.* Miserere secundum magnam misericordiam tuam! Ecce abyssus abyssum invocat, abyssus miseriæ abyssum misericordiæ! quid? delicta juventutis maligne revocas? ignorantia fuit! *Ernest.* Hem! in luctam revolvitur. *Adalb.* Prô! ut rursum expallet, & tremit! *Justin.* Cor contritum, & humiliatum DEUS non despicies!

Elzear.

Elzear. Ignorantia fuit! non intellexi! *Justin.* Ignorantias ejus ne memineris Domine! *Elzear.* Et ab alienis parce servo tuo! hoc nescivi! plane nescivi fieri domi meæ! *Ernest.* Superi! de nobis est angor! *Elzear.* Admonui, & postquam se non correxit, ejeci ex ædibus improbum hominem. *Justin.* O DEUS usque quo affligis Famulum tuum! *Elzear.* Eheu! sic est: hoc exigebat officium meum, & ego omisi! parce incuriæ! *Ernest.* O rigidum examen! *Elzear.* Ah! fateor, hoc feci, & non memini, quod sim confessus. Oblitus sum! Justine! Justine! *Justin.* Cedite paulisper loco, dum conscientiæ quies redeat. Adsum Domine, quid angit?

SCENA III.

Adalbertus. Ernestus. Ludovicus.

LUdovicus. Quid est hoc? sic ego Elzearium angi, sic judicari, sic premi posse credidissem? Domine Parens, quo animo es? *Adalb.* Sine me! *Ernest.* Sic tremit, sic formidat Sanctus! & quod erit scelus, quod ille sic anxie confiteri adhuc festinat? Trepidus expecto eventum spectaculi. *Lud.* MAria, juva, obsecro! nam quousque spectante te, sic servum tuum orcus vexabit? *Ernest.* Nempe Elzeario ad augendam gloriam, nobis ad excitandam curam hoc certamen permittitur. Formam Judicii, quod nos manet, videmus. Omittitur nihil: ætas, conditio, officium, commissiones, & omissiones in examen vocantur: quis non metuat sibi?

SCENA IV.

Personæ omnes.

JUstinus. Adeste! peractum negotium est. Quantillus scrupulus quantos dolores tulit! hic agon sanctæ animæ purgato-

gatorium fuit: jam tranquilla penitus evolare in cœlum festinat. *Elzear.* Ita, in coelum! in cœlum! valete, o mei! jam laqueus contritus est! adjutorium meum in nomine Dominæ! *Adalb.* Hilarem video: o dulce solatium! *Elzear.* O Adalberte, nunc experior, quam pretiosus fructus sit, quem affert vera devotio erga Deiparam. Diligis diligentes te, o Mater pulchræ dilectionis, neque deseris in hora mortis. Eja, fac finem vitæ! cessem vivere, ne cessem amare, imo ut incipiam æternum amare te, & amare Filium tuum amabilem nimis... Jo! audior! repente deficiunt vires. *Lud.* Ah! Domine cognate, trahe tuum Ludovicum post te! *Elzear.* Ama MAriam! sic me sequeris. *Just.* Jam vox deficit! lumen admove! cape Symbolum sanctæ fidei, spei, & charitatis! proficiscere anima Mariana! *Elzear.* Valete! in meta sum! in cœlum eo ad MAriam! *Ernest.* O felix iter! *Justin.* Expiravit. *Lud.* O mors beata! *Adalb.* Sic est. Sed mihi væ! nisi ex ista morte didicero vivere.

O. A. M. D. G.

PECCATUM SUMMUM MALUM, ARGUMENTUM QUINQUE MEDITATIONUM, ANNI M. DCC. XLI.

MEDITATIO I.

PECCATUM MALUM SUMME NOXIUM, SIVE JEROBOAM.

ARGUMENTUM.

Ergimus in conſiderandis gradibus *perfectæ Converſionis*, cujus *Ideam* abhinc biennio in Auguſtino ſpectavimus: & quia ante annum contemplati ſumus *gradum primum*, qui conſiſtit *in cura impetrandæ Divinæ gratiæ per Marjanæ Devotionis Exercitium*, quo nihil ad hunc finem efficacius eſt: propterea hoc anno *ad ſecundum gradum* procedimus, quem ponimus in vivo, & acerbo *horrore peccati*. Itaque quinque Medi-

Meditationum erit scopus, & labor, inculcare animis hanc veritatem excitando horrori, si sedulo expendatur, utique sufficientem: *Peccatum est summum malum.* Brevis sententia funestam in nuce Iliadem claudit, cujus hæc est synopsis: Peccatum malum est *summe noxium*, malum *summe turpe*, malum *summe triste*, malum *pejus morte*, malum *infinitum.* Omnia *Fides*, & *Ratio* ad oculum demonstrabunt.

Hodie prima veritas, quod Peccatum malum sit *summe noxium*, in *Jeroboamo* se exhibet, qui, ne subditi, postquam a Roboamo defecerant, amore Templi Hierosolymitani ad eundem retraherentur, Regno suo Idololatriam invexit. Consilium stolide politicum fuit, nam *idcirco*, teste sacra Pagina, *idcirco induxit Dominus mala super domum Jeroboam*, & omnem familiam, sicut prædixerat Ahias Propheta, per rebellem Baasam extinxit. Mors Jeroboami a Scriptura sic exprimitur: *Quem percussit Dominus, & mortuus est.* 2. Paral. 13. Mors filii ejus Nadab, & totius familiæ interitus sic narratur: *Insidiatus est ei Baasa.... interfecit illum.... percussit omnem domum Jeroboam.* 3. Reg. 14. Equidem tragici casus series *intra duas horas* peracta non est, sed nos per Theatri licentiam utimur *Synchronismo*, quem compenetrationem temporum dicas, cujus usu Historia sæpe plures annos complexa sic exhibetur, ut videri possit tota uno, eodemque die absoluta fuisse. Igitur primæ Meditationis hæc est

Materia. Jeroboami cum tota familia infelix interitus.

Puncta duo: Primum, tantæ ruinæ certa causa:
Secundum, miserabilis modus.

Fructus. Detestatio impii axiomatis: *Si non licet, tamen expedit.*

Propositum. Fuga peccati, etiam cum ad peccandum aut *lucri spes* invitat, aut *damni metus* impellit. *In specie* decernamus, persuasissimum nobis esse debere,

quod felix esse in suis consiliis nemo possit, *invito* DEO, aut *inimico*.

In Choro ostenditur, quod *Peccatum utile* sit chimæra.

PERSONÆ.

Jeroboam Israëlis Rex.
Nadab Filius natu maximus.
Abias Propheta.
Aram Legatus Asæ Regis Judæ.
Baasa Præfectus Militiæ.
Zara Familiaris Baasæ.

PROLOGUS.

Fides Rationi persuadet Meditationem hujus veritatis: Peccatum est summum malum.

Fides. Ratio.

Ratio. ERgo præ peccato omne malum aliud
Deberem eligere?
Fides. Quia inter plura mala
Eligendum est *minimum* utique.
Ratio. Atqui, quod peccatum malum sit
Maximum omnium,
Est sententia captu difficillima,
Et *communi sensui* plane contraria.
Fides. Aliud antiqua te doceant tempora: sequere me!.. *

Ratio.

(*) Exhibetur Imago, *hinc* priscorum Martyrum, *illinc* Pœnitentium.

Ratio. Superi! quo me abripis, Fides?
Fides. Primorum Sæculorum imaginem vides.
Hinc disce, quis genuinorum
Communis de peccato fuerit *sensus* Christianorum.

Aria.

Vide, stupe, *hac* de rupe
Quantæ fluant lacrymæ!... *
Hic, tuorum in Majorum
Roma natat sanguine!... **
Ne peccarent, *hæc* tulerunt:
Cum peccarunt, *sic* fleverunt:
Tantus *horror* criminum,
Tantum fuit *odium*.

Ratio. Obstupesco!.. Erubesco!..
Nam egone, *ne peccarem*, funderem sanguinem,
Cum *pro peccato* ne quidem lacrymas
A me impetrem?

Arietta.

O meæ lacrymæ,
Quam estis aliæ!...
Ex *naturæ* placito
Pleno itis alveo:
Quando jubet *gratia*,
Nulla manat guttula:
Quam estis aliæ,
O meæ lacrymæ!

O quis dabit capiti meo aquas *tales*,
Et oculis meis fontes lacrymarum *istis similium*!

* Pœnitentes. ** Martyres.

Fides. Ego, ego docebo te *doctius flere*,
Si potes facere, quod isti, & isti fecere.
Ratio. Ecce me! audio te.
Fides. Veritatem, quam cœpi explicare,
Attentius meditare.
Quod *Audiens* vix percipit,
Meditans perfecte intelligit.
Puncta distribuo: ruminare sedulo!...
Peccatum summum est malum! volo dicere:
Malum est summe noxium!...
Summe turpe!.. summe triste!..
Pejus morte!.. infinitum!..
Vel, quod idem est denique:
Malum pessimum in omni genere!...
Ratio. Intellexi te:
Verum obsecro, ne me obrue!
Singula per moram explica,
Et hodie,
Quomodo peccatum malum sit *summe noxium*,
Doce me.
Fides. Doceo: nam placet sapiens desiderium,
Quia *intellectus serio cogitabundus*
Est salutis initium. S. Aug.
Ergo accingere.
In Jeroboami funestissimo exitio
Dabitur primi Puncti demonstratio.
Ratio. Ut fructum ferat mea spes,
Favete Cœlites!

Aria.

Aria.

Et tu qui amarissimos,
JESU dulcissime!
Peccati fructus propter nos
Gustasti avide,
Fac, me vere
Tecum flere!...
Istæ prosint lacrymæ:
Quæ splendebunt dispertitæ
In Corona gloriæ.

MEDITATIONIS I.

De Interitu Jeroboami cum tota Familia

PUNCTUM I.

Tantæ Ruinæ certa causa.

SCENA I.

Jeroboam. *Aram.*

Aram. VErum dico, Rex, & augeo nihil. Decies centena millia bellatorum eduxit Æthiops adversus Asam, (2.*Paralip.*14.)sed nos,DEOfreti,ut vidimus,vicimus hostem tam formidandum, atque ad internecionem delevimus. Præda immensa fuit, lætitia supra modum, & fructus victoriæ terror ingens, quo omnes circum populi Asæ gloriam reverentur. Intellige, quam bonus sit DEus Regi meo, postquam ille Regni sui primordia in ruina infamium idolorum firmavit, quorum scelesto cultui se Pater ejus, & Avus addixerant. *Jerob.* Bonus sit

ſit Aſæ DEus, mihi ſemper eſt malus, nec habeo, unde bonum ſperem. Scis, Aram, quod jam alter ſupra vigeſimum annus fluat, quo ſceptrum teneo: qua hora felix fui? ut dies diem, ſic calamitas calamitatem excepit: bella, clades, funera conficiunt ſeriem annalium Regni mei. Si ſic futurum erat mihi, cur Regem me fecit DEus? num, ut miſerum faceret? *Aram.* Imò Regem fecit, ut magnum, ut glorioſum, ut beatum faceret: & eſſes utique, ſi DEO, qui te evexit, confidere maluiſſes, quam tibi, tuæque prudentiæ. O Princeps, quis ita faſcinavit te, ut putaris, *utile tibi peccatum* fore, & credideris, fieri poſſe, ut bene ſit tibi *invito DEO*, imò inimico? *Jerob.* Sile! peccatum eſt utique, peccatum graviter, quod DEO Iſraëlis rebellis, aureo vitulo curvarim genu! ſtultitiam video! *Aram.* Sit Superis laus! agnoſcis, Rex, peccaſſe te: primus ad gratiam gradus eſt, *confiteri.* *Jerob.* Nempe ſi confeſſionem extorquet *pœnitentia*, non deſperatio. *Aram.* Cur deſperes? ſi perdere offenſus DEus Jeroboamum voluiſſet, non ſervaſſet tamdiu, non toleraſſet tam patienter. Atqui expectat. *Jerob.* Expectat, ut diutius cruciet. *Aram.* Ut per adverſa eruditus, redeas in viam. Quanquam quid adverſa loquor? finis erit: redit Phœbus poſt nubila, ſuaviter tibi vultu ſereno radians. Ecce Rex meus, utique DEO auſpice, in ſuæ felicitatis communionem ultro invitat te, expoſcit fœdus, offert Nadabo uxorem filiam, dotis nomine reſtituet ereptas urbes, erit æterna pax. Una conditio ponitur, ut ſubverſis altaribus impiis, te, ac tuos reſtituas DEO Iſrael. Quouſque deliberabis? *Jerob.* Serum conſilium eſt. Jam latam ſententiam Ahias cecinit: Amice, perii! *Aram.* Nondum, Rex! nam mihi crede, ſi mutas mentem, mutabit ſententiam Numen, & aliud Ahias canet. *Jerob.* Quid ago?

SCE-

SCENA II.

Jeroboam. Aram. Nadab.

Nadab. REx Pater! postremos fratri honores dedimus: sepultus est. Fac ergo modum luctui, & tandem te nobis redde. *Jerob.* Sic fiat: reddo me. Nadabe, facio, quod Asa suadet: tu Patris exemplum sequere. Eo, ut frangam vitulos, aras profanas destruam, occidam popas, evertam lucos. *Nad.* Siccine? in hoc consilium impellit Asa? in hoc tanto impetu, Parens, ruis? impera moram saltem, & num, quod agis, *expediat*, vide. *Aram.* Obedire DEO utrum *expediat*, an consultandum est, Princeps? *Nad.* Huc, Aram, tuus te misit Rex, ut turbes aulam? *Jerob.* Hoc agis, Nadabe, tu, ut Patrem tecum, & totam familiam perdas? Fili, hoc uno consilio placari nobis DEus Israel potest, ut imminens avertat exitium domus. *Nad.* Exitium domus! unum ex filiis mors rapuit tibi: grave malum est Patri, domui leve. *Jerob.* Sic? nempe unum me lugere malum in morte filii, hoc credis tu: sed fœta capiti impendet nubes, mi fili, & ultima luxit dies. Furor irati cœli infestat aulam, Regius undat cruor, concidit solium, tota in ruinam procubuit domus. *Nad.* Impotens dolor loquitur. Nunquid enim adhuc superstes vivit Nadabus tibi? aut, si vilui, ecce adhuc fratres mei Salmon, & Esron vivunt, vivunt duæ filiæ tuæ, & ex illis nepotes septem: nondum procubuit domus. *Jerob.* Sile filios, fratres, nepotes sile: *fuerunt*! hæc vox Tonantis est: *fuerunt*! Evaginavit fulgurantem gladium vindex Numen, nec una victima sævitiem saturat. *Non dimittetur ne una quidem anima de meo semine*, (3. Reg. 15. Ahias vates est. I, Matrem interroga, quid audierit a viro DEI: sic intelliges, an nimius me luctus premat. O Regibus tremendum Numen!.. heu! videre jam his oculis mihi videor spectaculum atrox! fratres, nepotes, filii mei, *carnem vestram vorabunt*

corvi, & sanguinem canes bibent, quia Dominus locutus est! (3. Reg. 14.) Prô horror scenæ! o Israël, popule tot annos regnate mihi, unum hodie de filiis sepulchro condis: reliquos omnes meos canibus, & corvis dabis! tremite posteri sortem Regum! Est aliquis *supra nos*, qui si agit *contra nos*, væ nobis! væ nobis! *Nad.* Fateor, tremunt viscera, & ambæ aures tinniunt ad horrendum oraculum, si vere oraculum est. Pater, an idem, qui tibi olim regnum cecinit, jam istud malum Propheta canit? *Jerob.* Idem Ahias canit, ut minus dubites, an canat verum: & adjecit, quod maxime terret: *Constituet autem sibi Dominus Regem super Israel, qui percutiet domum Jeroboam in hac die, & in hoc tempore*! Viden', adeo nec mora supplicii est. *Nad.* Quid audio? mihi debetur regnum, & alius auferat! quis ille? quem nominavit Vates? hoc ense cadet. *Jerob.*. Juveniliter jactas te. Nempe minæ nostræ terrebunt cœlum, ut minas retractet suas? *Nad.* Vocetur Ahias saltem, ut doceat, quis destinatus sit auctor cladis. *Jerob.* Vocavi, & missus est Zara, Fili, ut Prophetam adducat mihi. *Nad.* O factum provide! est proditor Ahias, nisi prodat hominem nobis, quem in exitium nostrum Superi concitant adversum nos. *Aram.* O Principes, inutile consilium est! nam *instrumentum* exitii vestri quid juvet scire? nihil ista scientia decretis DEI obsistet: de *causa mali*, de abolenda causa oportet angi, de peccato, inquam, deflendo, quo a DEO defecistis ad vitulos, de extinguenda labe ingratitudinis, per quam potestate Regia divinitus data abusi pessime contra Datorem estis. Hæ *causæ* imminentis interitus sunt: has si tollere properatis, *instrumentum* DEus sine mora projiciet. *Nad.* Video utique, non dici nihil. Sed de tollenda *causa* deliberari postea potest: nunc *expedit* festinare, ut caveamus, ne aliquod *instrumentum* se moveat. *Aram.* Si DEus pro vobis sit, quis erit contra vos? DEum placate! *Nad.* Humanam prudentiam DEus non prohibet. *Aram.* Nisi obsistat Divinæ. *Jerob.* Demus utrique aliquid: I, Nadab, fidelem habemus & stre-

ſtrenuum ſervum Baaſam: mone, ut excubias geminet, ne quid turbetur. Ego me abdo intus, ut orem offenſum DEum, ne præcipitet pœnam, priusquam Ahias adſit. *Nad.* Probe, Rex: ſic utrinque ſecuri ſumus. *Aram.* Ah! anxii de pœna eſtis, de culpa parum: dubito, num iſtas curas Superi æſtiment.

SCENA III.

Nadab. Baaſa. Aram.

Nadab. UT opportunus occurris mihi, amice Baaſa: geminari excubias jubet Rex, & ne quid turbarum aut miles, aut civis moveat, invigilare; nam ſæva procella impendet capiti: ſed tibi ſe, ac ſuos tota fiducia committit Jeroboam. *Baaſa.* Nempe!.. ſi mihi fiditis, Princeps, cur accerſitur Ahias? unde metus turbarum eſt hodie? miles & civis omnis non inconcuſſam tamdiu probarunt fidem? Ecce! unius deliri ſenis jactantia, dum clamat: *Hæc dicit Dominus*! omnes potuit Regni Proceres in ſuſpicionem læſæ Majeſtatis adducere: *tanti ſumus*! Hoc eo queſtum Regi. *Nad.* Hem! novam querelam audio. Sed, obſecro, quieſce Baaſa, & mihi crede, falſa eſt omnis tua de noſtra ſuſpicione ſuſpicio. Video ſcire te, quæ mala noſtræ domui malus bubo cantaverit: jam vult adduci hominem Rex ad ſe, ut intelligat, a quo debeat cavere ſibi, ac ſuis. Quid in hoc conſilio improbas tu? *Baaſa.* Eſt, quod dixi. Ergo quemcunque reum parricidii, & tyrannidis Ahias dicet, vobis reus erit, judicatus eſt, periit, etiam ſi Baaſa foret. Bene eſt: ſic penſatur tot annis probata fides, triumphat Aſa: obtinuit, quod volebat! per ſuum Legatum turbavit aulam, per Ahiam effecit, ut diffidat Jeroboam fidiſſimis ſibi: ſic nudum Regi Judæ Rex noſter proſtituit latus: quid ſequi neceſſe ſit, ut videas non eſt opus, Prophetam eſſe. *Nad.* Bardus ſim, niſi capiam, Baaſa, quam non ineptus interpres minarum ſis, quas eructavit ſenex in aures fœminæ. Quid tibi

videtur Aram? *Aram.* Queror, audiente me, injuriam tam atrocem inferri meo Regi, ut audeat aliquis de artibus tam infandis accusare Principem tam religiosum. Si Regnum Israelis ambiret Asa, arma suppeterent, patrocinaretur jus, faveret DEus: per fraudes, & mendacia, per oracula ficta, & graves calumnias, per scelera & malos dolos, quod Asa sibi novum imperium quærat, non potest suspicari, qui novit, quo ille animo in suum feratur DEum. *Baasa.* Numen est nomen Regibus, quod, *cum expedit*, jactant, cum *non expedit*, negligunt: & quando de occupandis Regnis agitur, quis nescit, curam Religionis in ultimis curis esse? nec imprudenter, ut puto; nam hic, an ille plura Regna obtineat, quid interest DEI? nulla illi propterea pars cœli eripitur. *Aram.* O digna viro sententia, cui DEus est *vitulus*, contentus utique, si bona pascua, & commodum stabulum habeat. Sed DEus, quem Asa colit, Rex Regum est: illi subsunt, qui præsunt omnes: omnes, quo modo præfuerint, rationem severam reddent. Væ illis, qui potestatem vicariam DEI aut sibi arrogant invito DEO, aut adhibent contra DEum! Hunc DEum, Princeps, time, hic tibi per Ahiam intentat malum, a quo nullus Baasa eripiet. *Baasa.* En intrat Zara, & ipsum trahit.

SCENA IV.

Nadab. Aram. Baasa. Ahias. Zara.

Zara. SUbsiste miles: aulam ingredimur soli. Ahia, bona loquere, si auditorem cupis benevolum tibi. *Ahias.* Loquar, quod DEus jussit, funera, neces, stragem, pacatum nihil. *Aram.* Ahia salve! Regium hic Principem vides, cui male suspecti sumus. Oro, ut saltem *spe bona* soleris trepidum. Dic mala, quæ minitaris, posse effugi, si cum Rege Patre cito redeat ad DEum nostrorum Patrum: aut, an non est ita? *Ahias.* Opto, ut ita sit. Sed Dominus

locu-

locutus est, & *conditionem* non addidit. *Nad.* Crude senecio!.: Zara, Parentem admone. Tu vero, bone vir, age, repete ferale carmen cantatum Matri. Constituet Dominus Regem super Israel? adhuc affirmas? *Ah.* Constituet. *Nad.* Quem? *Ah.* Nomen coelum non dixit. *Nad.* Ille percutiet domum Jeroboam? *Ah.* Percutiet in hac die, & in hoc tempore! *Nad.* Quis? *Ah.* Nescio. *Nad.* Aut dices, aut primus cades. Latro est, qui canit cladem, & silet auctorem cladis. *Aram.* Princeps, novo crimine irritas Nemesin, nisi Legatum Numinis reverentius habes. *Nad.* Unde probas, quod locutus sit tibi Dominus? *Ah.* Non credis? facis, quod solent juvenes: experiri miseriam malunt, quam credere. Experieris. *Nad.* Quid experiar? *Ah.* Quod non credis. *Nad.* Loquere! *Ah.* Hoc dicit Dominus: paullo post truculenta sublatum morte vorabunt canes. *Nad.* Hoc dicit Dominus? & quis me tollet? *Ah.* Hoc non dixit Dominus. *Nad.* Sycophanta impudens! testes sint mihi Dii, nisi Regem Patrem revererer, jam nunc hac manu confossus caderes. *Aram.* Obsecro, Princeps, furorem tempera. Nam si loquatur senex, quid prodest tibi? aut meretur fidem, aut non meretur? Si meretur, colendus est: si non meretur, cur vocastis? *Baasa.* Sic est, Aram, assentior tibi: vocari homo in aulam non debuit: sed quis est auctor consilii, unde hæ turbæ sunt, & pannici metus? *Aram.* Orate, ut placidum vobis Ahias DEUM reddat: sic erit turbarum finis. Ahia, Rex prodit: loquere nunc saltem austere minus: jam enim paravi tibi docilem satis. *Nad.* Rex Pater! perierunt nostræ spes! negat senex auctorem mali, quod coelum intentat nobis, a coelo sibi innotuisse.

SCENA V.

Accedit Jeroboam.

Jerob. ERgo alio vertendæ curæ sunt. Ahia doce, quid faciendum sit mihi, ut veniam a DEO merear. Spem inter, & metum luctor, an supersit consilium, quod me juvet. *Ab.* Consilium, quo modo *veniam culpa* mereri possis, habeo, Rex: *de pœnæ venia* nihil spondeo. Quia *projecisti Dominum, projecit te Dominus, ne sis Rex*! lata sententia est. *Aram.* Heu! eversa est spes omnis mea! Atqui Ahia, jam mihi Rex addixit pacem, promisit cum Asa inire fœdus, accipere Nadabo sponsam in pignus fidei, dejicere ab aris vitulos, restituere cultum DEI Israël; erunt duobus populis duo Reges, sed unus DEus, una Religio, unus animus. A te pendet tam grande bonum, si modo dicas, placari sic posse Superos, ut impendentem avertant interitum domus. *Ab.* Adulari me velles, Aram, & dulcibus verbis fallere? Non persuades: semper sceleratis austera est veritas, dicenda tamen, quia mendacio non juvantur. Velles, ut promitterem, mitius acturum DEum, si Jeroboam submittat Legi rebelle caput: quo auctore promitterem? nuntiare *pœnam* me jussit DEus: promittere *pœnæ gratiam* non jussit. Fortasse faciet gratiam: sed quod fortasse faciet, non debet dici facturus certo. Vides, Rex, nihil me, ut placeam, loqui: prodesse cupio. *Aram.* Ah! Bonum utique habemus Dominum, cui hæc propria laus est, quod misereatur pœnitentium, & parcat. *Abias.* Aram, confundis omnia: distingue a culpa pœnam! Bonum habemus Dominum, qui facilem deprecantibus veniam culpæ concedit: sed ne nimis sint mali homines, si ipse nimis bonus esset, non solet cum culpa dimittere pœnam simul. Davidis memento, Rex! pœnitenti culpam dimisit DEus, pœnam non dimisit: heu! quam multas, & graves dedit! & tu vis, ut tibi dicam, daturum te esse nullas?

Plus

Plus dico: promissio pœnitentiæ sub hac conditione, *si DEus retractabit sententiam*, irritare DEum acerbius potest, placare non potest. Nam quis es tu, ut audeas DEO conditiones præscribere, sub quibus pacem velis? dicere: *Agam pœnitentiam*, *si DEus remittat pœnam*, non est voluntas bona, quia pœnam, non culpam odit, qui retractare culpam non vult, nisi DEus retractet pœnam. *Æternam pœnam* dimittet dolenti DEus, hoc promitto, hoc sufficiat tibi: magna miseratio est in male meritum. Temporali submitte, Princeps, superbum collum, & clama: *merui*! sic placabis. *Jerob.* Acerba oratio est. Ergo certum est, quidquid egero, morte cruenta cadam! morte cruenta filii, fratres, nepotes cadent! sic placabo! Dure, quam hoc est asperum solatium misero! *Ab.* Solatium tamen pœnas æternas merito. Rex, audi amantem tui. Si cum igne devorante, & ardoribus sempiternis habitabis quondam, inclinasse te ferienti in tempore Numini, seris optabis votis. Quanquam quid multis urgeo? prudens es. Si cedis DEO, *æternam* certo, *temporariam* fortasse simul evades pœnam: si non cedis, *neutram* vitabis: *utraque* certo premet. Potes ambigere, quid sit agendum?... tumultum animi hoc triste silentium loquitur. Loquere Rex! Ah! audiam salubrem vocem: *peccavi*! *Jerob.* Confiteor! deprecor! prostratus ad clementiæ solium promitto supplex, o magne DEus! ruent profana Numina, ibunt in cineres vituli, uni tibi victimas omnis Israël dabit, si modo placatior meæ domui, strictum gladium vaginæ reddas. *Ab.* Iterum *in conditionem* relaberis miser! Quid sibi vult istud *si*? Ah! pœnam quereris semper, de pœna plangis! non est iste sinceræ pœnitentiæ spiritus. *Peccavi Domino*! sic planxit David: *de culpa* doluit, *de pœna* siluit. Exemplum habes. Eja sequere, & *gratias age*, quando præter culpam remittere supplicium etiam optimus DEus volet: si nolet, *tolera*! hic animus bonus est. Et denique quid facias? Si DEus revocare sententiam renuat, velis, nolis, ferre pœnam, necesse est: *non evades*:

des: Intereſt, ut *pœnitens* malis, quam *contumax* ferre. *Nad.* In furias iſte me ſermo agit! & Patrem video patientem, imo proſtratum video, ſupplicem, flentem! dic, Propheta inhumane, tanta ſubmiſſio Regis non movet Numen? *Ab.* Homo videt, quæ parent: Dominus autem intuetur cor: odit hypocriſin. *Baaſa.* Inferi facerent, ut eſſem Rex, ego te ſilicernium audax victimam ſtygi darem! nam quas offucias audio? Et quo iſti argumento iram alicujus Numinis, Rex, probant tibi? Bellus Propheta es! interrogaris: Quis percutiet domum Jeroboam? Reſpondes: neſcio! urgeris: Si evertentur poſitæ vitulis aræ, num parcet DEus? repetis: neſcio! palpo craſſa, deliria dicam, an mendacia ſenis, etiam neſcio. Sed omittite curam, Principes, occurrit conſilium, quo ego faciam, ut in lucem veritas prodeat, & diſſipet atras nubes, ſi modo liceat ſine arbitris loqui. *Nad.* O liceat, Rex! reſtitue mihi Patrem Baaſa, & aulæ ſerenum diem. Sic amo te! reſurge Parens in bonam ſpem. *Jerob.* Quid ſperet a Baaſa, Fili, qui nihil habet, quod ſperet a DEO? *Abias.* Sic eſt: a DEO non eſt, quod ſperes, niſi decernas pœnitentiam ſine conditione, *ſine conditione.* *Baaſa.* Recte, recte! ergo ceſſa tu Regi moleſtus eſſe, & patere, ut, quem DEus deſeruit, homo adjuvet. *Aram.* Quid iterum audio? Rex, ego Baaſæ non fiderem. Qui ſic de DEO loquitur, aut miſerabilem DEum adorat, aut verius nullum, præter fortunam, & caſum: & fieri poſſit, ut fidelis ſit tibi? Ignoſce Baaſa, ego tibi non fiderem. *Baaſa.* Nadabe Princeps, non dixi jam, hoc agi ab his, ut Rex diffidat fidiſſimis ſibi? o lingua audax! ſed audiar modo, & intra horam patebit, quis ego ſim, qui ſitis vos: ſic ulciſcar hanc contumeliam. *Nad.* Nimirum vis, ut per tormenta cogatur ſenex nominare virum, qui nobis inſidias facit? *Baaſa.* Tormenta teſtimonium incertum habent: ego certius dabo. *Jerob.* Et quod me juvet? *Baaſa.* Non eſt dubius eventus felix conſilii mei, modo audiar. *Jerob.* Audio: locum date. *Baaſa* Interim iſtos Zara cuſtodiat, donec aliud

decre-

decreverit Rex. *Jerob.* Sic volo: ſic cogis, Ahia! non potes conſulere quidquam, quod mihi proſit: ſupereſt, ut ipſe conſulam. *Abias.* Omnino. Conferte conſilia prudentuli, ut evadatis, quod metuitis malum! ſapitis ſupra DEum! *Aram.* Baaſa certius loquitur oraculum! *Baaſa.* Experieris. *Abias.* O tumor hominis! ſed non eſt prudentia, Rex, non eſt conſilium contra Dominum; ego bonum ſuaſi: utinam perſuaſiſſem! ſed tu ſemper times malum pœnæ, & de malo culpæ non doles: graviſſime erras! *timor* nihil prodeſt, *dolor* prodeſt, dolor, dolor, & pœnitentia ſine conditione, *ſine conditione.*

SCENA VI.

Jeroboam. Nadab. Baaſa.

Jerob. AUdivi! Baaſa, quod aliud tu remedium habes? *Baaſa.* Efficax, & cujus uſus ſic proderit vobis, ut deſinatis metuere hos latratus, quia ego, ſi veritas aliqua minis Ahiæ ſubſit, periculum omne diſcutiam. Quid ſuadeam, paucis doceo. In lucum pergamus: ibi pro Regiæ familiæ ſalute Sacrificium ſolemne vitulis fiat: aſſiſtant aulæ, & urbis Primates omnes: ſi quis abſit, reus læſæ Majeſtatis, & affectatæ tyrannidis fiat. *Jerob.* Quorſum iſtud? *Baaſa.* Scilicet, ut intelligas, Rex, quod Ahias ſiluit, quis ſit, a quo impendeat exitium domui; nam ut innoteſcat Auctor ſceleris, ſumma cautelæ eſt, quæ ab homine poni poteſt contra imminens malum. Innoteſcet autem, cum immolabitis, niſi vehementer me animus fallit. Quid enim futurum ſit, videte, & vos verba ſenis expendite. *Conſtituet*, ajebat, *conſtituet Dominus Regem ſuper Iſrael!* Quæro: quis Dominus? utique DEus Iſrael: Quem conſtituet? utique vindicem ſui contemptus, quod vitulorum cultum invexeris regno. Infero: ergo conſtituet virum addictum ſibi, & vitulis infenſum. Sequitur: ergo qui vobis inſidiatur, in ſolemnitate idolis ſacra non comparebit. *Nad.* Et, qui

non comparet, vis dicere, ſeipſum prodet: Divinum conſilium eſt. *Jerob.* Quodſi omnes compareant? *Baaſ.* Concludes, falſum oraculum eſſe,& ad ciendas turbas excogitatum, ut Regi Aſæ obſequium fiat. Accedit aliud commodum. Vulgata in u e victoria, qua debellavit Æthiopes Aſa, & eadem occaſione per Legati comites laudata pleno ore otentia DEI, quem Aſa colit, grave poteſt periculum trahere. Credula plebs, & aura mobilior concipiet deſiderium revertendi ad DEum ſuorum Patrum: deſereris Rex, aut quod ſuſpicor, ne Ahias prævideri, occideris. Aſa percutiet domum Jeroboam,& erit Rex ſuper Iſraël. Tanto malo mature occurritur, ſi per præceptum immolandi vitulis auferas Duces civibus, quorum conſilio ad res novandas juvari poſſent. *Nad.* Rex Pater, nemo poteſt ſapientius loqui. *Jerob.* Eſt, quod dixit Aram. Quam prudens, & fidelis es ſervus Baaſa, tam parum video religioſum. Heu! in certius exitium ruo, ſi tibi obſequor. Nam ſi Sacrificium vitulis facimus, utique *peccato novo* incendimus iram Numinis,& ut ulciſcatur celerius, temere provocamus. *Baaſa.* Peccato novo! quid vocabulum horres! forte nec datur DEus, ſaltem qui attentus ſit nobis. *Jerob.* Ego ſentio attentum mihi. *Baaſa.* Detur igitur, non diſputo. At ego non peto, Rex, ut ſacrifices hoc animo vitulis, quod inſultare DEo velis, quem times: ſacrifica, quia ſic expedit tibi; ſic non offendes. *Jerob.* Male infers. Quocunque animo agam, ſi ago, quod DEus prohibet, proteſtatio eſt contraria facto, peccatum facio, offendo. Hoc mihi ratio loquitur. *Baaſa.* Igitur etiam dabo hoc, ne de nomine litigem, dabo, quod ſit peccatum novum, ſi vitulis rurſum immoles, ſed quid tum poſtea? erit *peccatum utile* tamen, imo peccatum hodie *neceſſarium* tibi, atque quod caput eſt, peccatum, quale committes *adhuc ſemel*, deinde nunquam amplius. Certe, ſi erit hoc tibi peccatum felix, deinceps non tenebo te, Rex, quo minus a vitulis redeas ad DEu Iſrael: imo forte Baaſam etiam exemplo ad ipſum trahes. *Jerob.* Bene dicis, ſi erit

pec-

peccatum felix. Quis autem mihi sponsor boni eventus sit? *Baasa.* Præsente Baasa vim audeat aliquis Regi facere? lucum omnem circumdabit miles meus, ne quis se moveat; quod periculum metuis? *Jerob.* Tu mihi non sufficies contra DEum. *Baasa.* Sufficit, quod sufficiam contra homines; nam ab homine malum imminet tibi, si seni credis: homo percutiet domum Jeroboam. Cæterum age, quod vis. Ahias ne quidem pœnitenti spem effugiendi interitus facit, ego viam certam ostendo etiam peccanti: quem debes audire? *Nad.* Quousque altercamur? ego eo, Pater, & fratres, nepotes, totam domum in lucum evoco. *Jerob.* Quo rapior? novo scelere offendam DEUM Israël ea die, qua placandus est maxime? *Nad.* Offendimus *adhuc semel*, deinde non amplius. Non est res tanti, reliquo cumulo adjicere *peccatum unum*: eadem pœnitentia simul cum reliquis postea etiam hoc delebitur. *Jerob.* Fortasse quidem. At vero sæpe *proximum* peccatum *postremum* est, quod cum admittitur, *plena mensura* fit, & spes veniæ perit. *Nad.* O molesta disputatio! Ergo opprimi te, & filios, & nepotes vis? ut canes nos devorent, feres? sic amamur!.. Audio suspirium bonum! sentis Rex, quod sis Pater! *Jerob.* O lucta gravis, quam duo timores movent, timor DEI, & timor hominis, quem DEus occultat mihi. *Baasa.* Timor uterque cessat, si per vitulos discas, quis sit timendus. Decerne tandem! *Nad.* Decerne! proderit, & est necesse. *Jerob.* Quia cogor. Ite! in lucum imus. *Nad.* Vive Baasa, victores sumus! *Baasa.* Vive Rex! admoneo Zaram, ut militem cogat. *Jerob.* Ignosce DEus Israël! adhuc semel vitulis curvo genu: tu adigis! sed *adhuc semel*, deinde non amplius. *Nad.* Tibi me Baasa debeo. Tu in hac nocte stella es mihi, ad cujus fulgorem felix navigo. Fulgere perge! non errabo, nisi cum occides tu.

SCENA VII.

Baaſa. Zara.

Baaſa. EGo oriar, cum te occidam. *Zara.* Longum colloquium fuit. Captivi mei miris interim ſe angunt modis, & artes Baaſæ metuunt. Ahias pœnitentiæ conſilium a te everti dolet: Aram ſuæ legationis fructum queritur a te ſuccidi. *Baaſa.* Quid reſpondiſti ad has querelas? *Zara.* Cum dolentibus dolui, & credunt ſimplices inimicum me eſſe Baaſæ, ideoque rogarunt etiam, ut explorare, ſi poſſem, vellem, quo tu conſilio Regem ſolatus fueris, nempe ut agerent certius adverſum te. *Baaſa.* Igitur ex arte tu intelligis artem, qua decipimus homines, quando ne Propheta quidem divinare arcana potuit vafri cordis. Et ego providum cœlum laudo, quod me non prodidit fatidico ſeni. O Superi boni, quo ego merui bono hoc tantum bonum! Ego, ego ſum, o Ahia, ſi neſcis, ego ſum, quem conſtituit Dominus Regem ſuper Iſrael, qui percutiet Domum Jeroboam in hac die, & in hoc tempore, ego ſum! certum eſt: ita mihi hic animus loquitur. Væ nobis, Zara, ſi, qui locutus Ahiæ fuit, ſicut prædixit ruinam, ſic nominaſſet Auctores. *Zara.* Poterat certe, & ego trepidavi totis artubus, cum juſſit Rex, cum cohorte abire me, ut Prophetam etiam invitum adducerem. Væ tibi! væ Baaſæ! clamabat hic intus aliquid. *Baaſa.* Rideo, quia neſcio, me magis, an te deſcripſeris. *Zara.* Tunc dixi mihi: profecto datur DEus, & DEus attentus nobis, qui ipſum cor, & renes inſpicit: quis enim alius noſtra conſilia detexiſſet Ahiæ? Sic diſputans mecum, multis precibus oravi Numen illud, ne cum conſiliis etiam Conſiliarios proderet. *Baaſa.* Heus tu, de his loquemur alias. Nunc dic, an idem ſis? *Zara.* Ex aſſe devotus Baaſæ. *Baaſa.* Pretium devotionis ingens feres, cum ero Rex. *Zara.* Nihil iſta memora: erit hæc ſumma merces, placuiſſe. Unum

quæ-

quæro, cogitatum scelus sciri a DEO Israelis an adhuc ambigas? *Baasa.* Sciat. *Zara.* Igitur idem DEUS etiam Auctores sciet? *Baasa.* Sciat quicunque DEUS, modo non sciant homines, priusquam perficiam. *Zara.* DEUS autem hæc sciens omnia, an favere consilio potest? *Baasa.* Zara, modo non obsistat DEus: ut faveat, non est opus. Cæterum Ahia teste, si cœlum non probat modum consilii, certe eventum probat. *Zara.* Vis dicere: Jeroboam a cœlo damnatus ad mortem est, nos sumus executores sententiæ. *Baasa.* Rem dicis: & erit executionis prœmium mihi, titulus Regis. Ut me vox ista afficit, & tres litteræ sonum quam gratum faciunt, *Rex*! O digna vox, quam omnibus periculis meam velim! Propera, Zara, propera! hodie perficiendum negotium est. *Zara.* Principes tribuum jam auro tibi, & magnis promissis emi: quid vis, ut fiat insuper? *Baasa.* Dixissem pridem, nisi tu inanibus quæstiunculis divertisses a proposito. Nempe consortium cum Ahia has tibi de DEO inutiles curas peperit. Posthac hæc tibi morum regula inter cæteras esto: *Si vis, ut vita hominis jucunda sit tibi, homines divinos fuge.* *Zara.* Notavi: quid porro jubes? *Baasa.* Porro volo, ut Ahiam cum Aramo occulta via dimittas ex aula, & jubeas in lucum ire. *Zara.* Quid agant ibi? *Baasa.* Antequam Rex veniat, ibi adsint, ut videant, quid agat Baasa, & oculis usurpet Propheta vaticinii eventum sui. Nempe, Zara, ut sacrificent vitulo, persuasi Regibus per spem, sic cognoscendi Auctorem funestæ cædis, quam metuunt sibi: sed Sacerdotem Jeroboam se credit fore, & erit victima. Ut spectatores hujus spectaculi Ahias, & Aram sint, tu efficies. *Zara.* Facilis cura est. Cum de colendis vitulis Ahias audiet, incensus zelo in idoli ruinam ibit. *Baasa.* Eat! tu postea, cum advenerit Rex, cinge militibus lucum, ne quis evadat. Deinde cum dabo signum, conclamate, quod valles ac montes repetant: Vivat Rex Baasa, vivat! & ad hanc tesseram invadite

damnatum gregem, quem quisquis tueri audet, ſimul pereat. Sic facies opus, Zara, quod Baaſa laudet. *Zara.* Quo ducis, ſequor. Vive! regna!

CHORUS.

Oſtenditur, quod *Peccatum utile* ſit Chimæra.

Gratia. Phantaſus. Somniantes.

Gratia. VAh! infelix gratia! ſic vincat me Phantaſus? (*)
Nam, quoties jam redeo conatu irrito!
Ille auditur: illi creditur: ego rejicior!
Tanti æſtimor!...
Phantaſ. Ita eſt, credite, ita eſt: hæc *dabo omnia*,
Si *cadentes* adoraveritis iſta Numina.
Gratia. Numina? *nomina!..* & quid ſunt hæc *omnia?*
Phantaſ. Montes aurei!. campi Elyſii!.. honorum faſtigium! **
Gratia. Vana inania, ſtolida *ſomnia.*
Phantaſ. Holla! quæ iterum crepas convitia,
Dicax muliercula!

Aria.

1.

Somnia non omnia
Viſa ſunt errare:
Quare mea ſomnia
Ceſſa diffamare.

2.

Audeat, qui ſomniat,
Audeat peccare:
Sentiet, quod ſomniat,
Se non ſomniare.

Mera

(*) Exhibetur Dormitorium Mundi, & in eo unus dormiens ſub conopæo, alter inter flores, tertius in navi. ** Somnia exhibentur.

Mera si deliria
  Semper exhiberem,
Unde tot suspiria
  Erga me haberem?

Est *peccatum utile*
  DEos adorare:
Qui sic *cadit*, tollit se!
  Cessa diffamare.

Gratia. Tenebrio mendacissime!
Quis enim est, quem non decepisti,
Quando spem lucri *ex peccato* fecisti?
Aut si aliquod inde natum est commodum,
Dic: *quale fuit?* nunquid imaginarium?
Et *quam diu*? nempe momentaneum!
Et *quid postea*? scilicet vera, longa, gravia supplicia
Vel præsentis temporis, vel futuræ æternitatis.

Aria.

1.

Serpentis partus serpens est:
Peccati fructus poena est:
  Non est possibile
  Peccatum utile.

2.

Urticæ cum feruntur,
Urticæ & metuntur:
Nec spinæ, quando crescunt,
In uvas maturescunt:
Nec fundit nectar vena
Draconum felle plena:
  Non est possibile
  Peccatum utile.

Phantas. Quid te fatigas, cum nemo audit te?
Concionari dormientibus, non est de tempore.

Gratia.

Gratia. Atqui tempus eſt, miſeri,
Jam vos de ſomno ſurgere. (*)
Lumen pridem accendi: Surge Endymion!..
Hem! tergum vertis iterum, crudiſſime bipedum!
Ergo extinguere lucerna gratiæ!
Dormi, dormi ſtupide! nihil ultra turbabo te!...
Tu vero tandem audi me!
Ecce ſto in littore! filum porrigo: arripe!
Et huc, huc naviculam jam fatiſcentem dirige!
Somn. 2. Sine me! ſine dormire!
Gratia. Quoniam ita vis, ſino perire....
At tibi ſaltem me placet audire?
Surge! monet hora....
Eſt tertia vigilia, & jam ſurgit aurora!..
Somn. 3. Ah! dormio ſuaviſſime: ſine paullulum,
Quadrantem ſaltem unicum!
Gratia. Sic? poſtquam toties repulſa ſum!..
Phantaſ. Vides, quod nihil proficias? deſine! deſine!
Gratia. Bene eſt: deſino! quod facitis, facite!... (*)
Imo finis eſt! audis Phantaſe!
Sonus eſt tubæ Juridicæ!
Pantaſ. Heu me! quo ibo?
Montes, & colles cadite ſuper me!
Gratia. Fuge! fuge!.. ſic fugantur ſomnia,
Et vera falſis ſuccedunt ſpectacula!
Surgite! ſurgite mortui gratiæ:... (*)
Somni. 1. Ubi ſum?.. ſic præceps de faſtigio
In feretro evigilo!..
2dus. Prô Superi! video mergi naviculam:
Date tabulam! tabulam! tabulam!..

(*) *Inſonat tuba.* (*) *Evaneſcunt ſomnia.* (*) *Ex throno fit feretrum &c.*

3tius. Oh! undique in spinas me induo:
Nullibi rosas, quas somniabam, invenio!..

Trio.

Omnes tres. Perfida somnia,
Sic me decepistis?..
Ubi estis Numina?
Sic me reliquistis?..
Heu me!...
1mus. Sic solium in tumulum
Se subito convertit! (*)
3tius. Gustavi mellis paullulum,
Et ecce! hoc me perdit! (*)
2dus. O fortunatæ Insulæ!
Vix vidi solum bonum:
Jam semi-vivum cerno me
In Insulis latronum! (*)
Omnes. O maledicta somnia!
O Numina inania!
Sic me decepistis!
Sic me reliquistis!
1mus. Tristis mors!
2dus, & 3tius. Dura sors!
Omnes. Heu!

Fructus peccati (*) *Mors*, (*) *Morbi.* (*) *Miseria.*

Gratia. Hoc habetis.... Quod non credebatis Gratiæ,
Credendum fuit denique Experientiæ:
Non datur, non datur peccatum utile!...

Aria.

Datur DEus:
Ille meus
Semper vigil Ultor fit.
Nemo ſpernit me impune,
Nullum ſcelus eſt immune:
Semper pœna comes it.
Si differtur,
Non aufertur:
Lues petulantiam!
Ego, ego accuſabo,
Et vindictam inclamabo!...
Time, *time Gratiam*!

PUNCTUM II.

Tantæ Ruinæ miſerabilis Modus.

SCENA I.

Abias. Aram.

Abias. ADſum. Firma Regnator cœli ſenilem animum, & pio conatui bonum effectum tribue!.. *Vah!* atrox ſpectaculum! ſtat ara vitulo in contumeliam DEI mei, & ego videam ſiccis oculis? vitulo cadet victima iterum, & hodie cadet? ſic veſtras, Superi, Jeroboam minas timet!... O bona ſpes, quam læto radio illuxeras mihi! ſed fulgur fuit, quod momento diſparuit. Jam tremuit miſer, jam faſtum in genua ſubmiſit tibi, o DEus magne, jam de pœnitentia cogitare cœpit: cum ecce! Baaſa in ſcelus novum præcipitat imprudentem! *Peccatum* ſuadet! & eheu! contra omnes conatus meos perſuadet. *Utile* conſilium

* *Aperitur lucus dicatus vitulis.*

filium dicitur, quanquam sciatur esse *impium.* O lingua pestilens, utinam computruisses in faucibus scelerati Consiliarii, priusquam infelici Regi tam atrox venenum afflasses!.. *Aram.* Ahia, non fefellit nos Zara. Vidi ex latebris pompam impiam: ingens turba est. Primum agmen Zara, ultimum Baasa ducunt, medium tenet Regis familia, quam Principes circumdant, & Popæ ignem ferentes, & enses, & vasa: sequitur pinguis aries, quem cornibus aureis, & plexa ex floribus corona superbum quidam juvenes trahunt. Zara, ut extima silvæ attigit in circulum, disposuit suos: Baasa deflexit a via, credo, ut ex parte opposita nemus claudat. Rex cum suis huc recta se movet. *Abias.* Et omnes Principes secum habet? omnes vitulo flectent genu? *Aram.* Quisquis steterit, erit victima: nihil dubito. Sic enim narravit Zara, & hoc Baasæ consilium fuit. *Abias.* Ingens prudentia est!.. sed datur DEus, Aram, *qui apprehendit sapientes in astutia eorum, & consilium pravorum dissipat.* Jam olim Propheta Addo hoc ipso in luco Jeroboamo sacrificium vitulis immolanti obstrepuit: extendit ille manum, ut virum DEI necaret, & manus exaruit, altare dissiliit, effusi sunt cineres: apparuit, Numen irasci sceleri. Sed nimis misericors ira fuit; itaque ut deprecanti restituta est manus arida, simul restitui vitulo dejectum altare jussit ingratus, velut ab idolo, & non a DEO Israel venisset beneficium sibi. In novum Pharaonem incidimus, qui dura cervice, & pingui collo contra Omnipotentem insurgens clamat: *Nescio Dominum*! Sed ego ad correctionem stultitiæ ultimum admovebo arietem: forte felicior, quam Addo, ero. *Aram.* Ut metuo grave malum. Quia tamen sic fixum est animo tibi, procede fortis: testem generosi facinoris Aramum habes, & eundem periculi socium. *Abias.* Nihil metue tibi. Legatum jura gentium securum reddunt. *Aram.* Qui jus Divinum spernunt, jus g[illegible]tium audient? *Abias* Passim vides, humana præcepta s[illegible]diosius, quam Divina servari. Quidquid futurum est, beati sumus. Si vin-

mus, DEus triumphat: si cadimus, DEO cadimus: non possumus gloriosius mori. Effervet sanguis, & juvenescit, Aram, ut pro Numinis honore calidius fluat. *Aram.* Quousque moraris igitur! irrue, & everte Altare sacrilegum! *Abias.* Nondum, amice! nam spectatrix aula sit, est necesse, ut intelligant, in medio nationis pravæ non deesse, qui audeat detestari palam commune scelus. Aram, hæc est magna gloria nostri DEI, quod animum suis tam magnum tribuat, ut vir unus audeat adversus mille pugnare.

SCENA II.

Abias. Aram. Zara.

Zara. VIdeo, quos optabam. Spectaculum dabimus, quod vos oblectet. *Ab.* Insultat Zara? ut impediam sacrilegium huc me extuli, non ut videam. Me vivo, sacrificium hodie nullum fiet. *Zara.* Imo te vivo fiet, quale factum est nunquam. Sed dicite mihi, non hac fugientem Jeroboamum vidistis? *Abias.* Fugientem? *Aram.* Jeroboamum? *Zara.* Fugientem ajo. At quocunque abdiderit se, non effugiet. Silva omnis cincta indagine tigridem cum catulis claudit, & paulatim circulus in arctum coit. Nunc scies tu, quod nescisti: scies, quem constituerit Dominus Regem super Israel, ut percutiat Domum Jeroboam in hac die. *Abias* Heu! quid loqueris Zara? *Aram.* Nuda arma loquuntur, quod tacet: conjuratio, conjuratio est! *Zara.* Imo venatio est, qua nulla possit esse jucundior. Vivat Rex Baasa, vivat! *Abias.* Baasa, inquis, Baasa se Regem dicit? o juste DEus! *Aram.* Et Zara rebellem adjuvat? *Zara.* Tyrannum perdimus. Excutio latebras, in quibus se frustra occulit miser. *Abias.* Baasa se Regem dicit, ille fidelis Baasa, cujus consiliis, & tutelæ tanta se fiducia commisit Jeroboam? hoc habent Reges, qui sperant fidelem sibi Ministrum fore, qui non est DEO. *Aram.*

O

O ſpes inanis! qui enim non colit DEum, quamdiu colet Regem? *propter ſe* Regi ſervit; ſervire deſinet, cum erit commodum ſibi. *Abias.* Jam intelliget infelix, quid *expediat.* Putavit miſer, ut Numinis irati fulmen effugeret, *utile peccatum* fore: & melius eſſe, novo ſcelere offendere DEum, quam deprecari!

SCENA III.

Baaſa. Zara. Abias. Aram. Nadab. Jeroboam.

Nad. HEu! quo me recondam? Vir DEI juva! *Abias.* DEUS Iſrael te juvet Princeps! ad DEum fuge! *Nad.* Baaſa, Zara, amici, quo abiiſtis? *Aram.* Ah! quos inclamas, non audiunt te! *Nad.* Ahia! periit Domus Jeroboam! proditi ſumus! ingreſſos lucum deſeruerunt Principes tribuum ad clamorem immanem, qui, neſcio, unde ſe extulit. Diſperſis illis, undique tela volant in noſtram necem! fratres mei percuſſi miſere, vix trahunt animam. Rex Pater fugit: quid ego faciam? o Baaſa! Baaſa, tuere me! *Abias.* Quo te proripis! mane! ego defendam te! *Zara.* Niſi fallor, audivi Nadabi vocem: quo ſe ſubduxit? at ecce! ipſe hac Jeroboam prodit. Ut pallet! ut fremit! irruam?.. *Jerob.* Vos adeſtis? & tu, amice Zara! Spes bona redit. Jo! age, tuere Regem tuum! duc in proditorem! nomina, quis eſt, qui aulam, & cives concitavit adverſum me! ubi eſt? inultum ſaltem ne mori ſinas! *Abias.* Ah! fuge Rex, & qua potes, abſconde te! Baaſa regnat! *Jerob.* Baaſa regnat? ſiles Zara? ergo vertatur Orbis! ruant in montes flumina! aretur cœlum! redeat antiquum chaos! rebellat amicus mihi! *Abias.* Perfidiam DEus perfidia punit. *Jerob.* Impii! ſceleſti! infames transfugæ! ſic veſtrum vos Regem colitis! *Abias.* Sicut tuum tu DEum colebas. *Jerob.* Hæc fides eſt, hæc religio juramenti? *Abias.* Pœna talionis. *Jerob.* Heu! video ſcelus meum! dixiſti verum, Ahia, perii! & pereunt omnes mei! *Abias.* Nunc ſaltem, Rex, Ahiam

audi! clama: peccavi Domino! prorue idolum turpe, quod tibi tanti eſt mali cauſa. *Jerob.* Irrides! nam non in ipſo conatu obruar? *Abias.* Saltem in conatu glorioſo, ſaltem pœnitens. *Jerob.* Serum conſilium eſt: non ſum diſpoſitus. Tu potius, ſceleſte latro, da pœnas mihi, ne ſolus in ſtygem abeam. *Zara.* Furis Jeroboam, & ultro provocas? en! adeſt Rex! ſi ſapis, arma abjicis, & vitam ſupplex exoras tibi! *Jerob.* Aſpectus feralis! congredere cum Domino ſerve impie! *Baaſa.* Bona verba Jeroboam, bona verba ſervare te poſſunt: ſi feris, peris. *Aram.* Me pono medium. Rex fuge, in fuga ſalus! Aſa ſervabit te! *Jerob.* In ludibrium ſervor! *Baaſa.* Fuge, fuge! qui ludibrium fugis, in mortem incides. At tu deſine minas, Aram, ſi amas te! Zara mecum.

SCENA IV.

Jeroboam. Abias. Aram.

Abias. O Rector Orbis, quam nulla eſt in humanis conſiliis fides! *Aram.* Minus in ſceleratis, in quibus tamen tam multi ponunt fundamentum votorum ſuorum, velut ſi ſperari felicitas poſſet aliqua, invito te! *Abias.* O triſtis dies! amice, timeo, ne jam cum Patre Filii, ac nepotes venerint in manus crudelis Baaſæ! O ſancta Nemeſis, ſic ſcelera punis per ſceleſtos, quos iterum punies! *Jerob.* Heu! immane vulnus! telum atrox! Ahia! Aram! *Aram.* Pro! qualis occurris Rex! *Jerob.* Emiſſum neſcio cujus manu ferale telum cum ſtridore perrupit pectus: diffregi lignum, cuſpis fatalis hæret: valete! morior! *Abias.* Manus Omnipotentis ſic ferit Rex: agnoſce manum! verere tandem! *Aram.* Patere ligari vulnus! *Jerob.* Dixi: cuſpis hæret, actum eſt! ſentio manum gravem! *Abias.* Et graves offenſas doles? *Jerob.* Vulnus doleo! Regnum, amicos,

cos, Filios, Nepotes, vitam perire doleo! *Abias.* Ne simul anima pereat, de culpa dole! dic: Miserere mei DEus! confiteor! doleo! deprecor! *Jerob.* Jam viscera turbat mors! heu! amara mors! *Abias.* Miserere magne DEus, magni peccatoris! *Jerob.* Scelestе Baasa! *Abias.* Baasam DEus puniet, te punit modo: de te cogita, ut pœna tua medicina sit tibi. *Aram.* Moritur! torquentur oculi, & spumas eructat os. *Jerob.* Conspuo inutiles DEos, exitii fontem mei! *Abias.* Sic bene Rex! & DEum verum, DEum unum, DEum tuum offendisse te doles? *Jerob.* Heu! dolor atrox! amici, omnia perdidimus! Habe tibi exosam animam vindex Numen! habe! crucia! *Abias.* *Aram.* Miserere! *Aram.* Expiravit. *Abias.* Finiit vitam, utinam & pœnas finierit!

SCENA V.

Accedunt Nadab. Baasa. Zara.

Baasa. AUdivi gemitum: ictus fuerit. *Abias.* Salve flagellum DEI! quousque sævies? *Baasa.* Placet titulus: flagellum sum, instrumentum furoris Domini. *Abias.* Quod tamen, postquam usus fuerit Dominus, in ignem abjiciet: metue tibi! *Baasa.* Tu tace modo: persequor, quem DEUS odit. *Aram.* Jam illum percussit Dominus, & mortuus est. Viden', ut grandi vulnere hiat pectus! *Baasa.* Lætum spectaculum! *Zara.* Rex Baasa, vive! *Abias.* O res humanæ! huic acclamant vitam, dum iste moritur! *Baasa.* Zara, quot numeras funera? *Zara.* Novem. Solus adhuc Nadabus latet: sed non evadet. *Nadab.* Vocem audio amici Baasæ! Baasa Nadabum juva! *Abias*, *Aram.* Ah! fuge Princeps! *Aram.* In manus inimici teipsum tradis. *Baasa.* Viperæ progenies vivat? huc verte oculos! *Nadab.* Te video Pa-

ter!

ter! scindere in partes pectus! *Zara.* Scindam? *Baasa.* Mihi debetur iste! *Nadab.* Heu! hoc mihi Baasa! *Baasa.* Hem! rursum effugiet! retrahe! feri! macta! *Nadab.* Maledicte Baasa! infande latro! en! obvium pectus fero! satia furorem ferox! *Baasa.* Habet. Nunc triumpho. *Aram.* Impletum est oraculum triste. *Abias.* Sapite hoc aspectu, qui contra DEum sapitis! ecce! *Peccatum utile.*

MEDITATIO II.

PECCATUM MALUM SUMME TURPE, SIVE NABUCHODONOSOR.

ARGUMENTUM.

MAlum *summe turpe* Peccatum vocamus, quia non damna solum fortunis, familiis, vitæ ipsi immania, ultimaque, ut nuper vidimus, sed etiam pudorem, infamiam, & omne *dedecus* ferre solet, tunc maxime, cum per medium DEO tam execrabile volumus *honorem* tueri, vindicare, urgere. Expertus est Nabuchodonosor Babyloniæ Rex, in quo impletum est *ad litteram* Divinum Oraculum Psalm. 48. *Homo, cum in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Cum enim adorari statuam vellet, quam sibi

sibi ut Deo erexerat,& in magnificentia suorum operum vane nimis sibi complacuisset,castigatione terribili *ex hominibus abjectus est*, ut loquitur sacer Textus Dan. 4. *Et fœnum ut bos comedit, & rore cæli corpus ejus infectum est, donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent, & ungues ejus quasi avium.* Attamen post septem annos respexit illum misericors DEUS,nempe jam demissius de se sentientem : reddidit illi figuram hominis,quam ademerat, regnoque restituit,quo exuerat,sed ita mutatum,ut merito dubites:quænam metamorphosis mirabilior fuerit,prior corporis, an posterior animi. Certe notat Tirinus in c.25. l.4. Reg. quod filiū Evilmerodachum, sive Balthasarem,repositus in solio Nabuchodonosor propter malam Interregni administrationem in carcerem conjecerit, in altero non esse ferendum ratus, quod pœna tam horribili DEus in se punierat. Erit igitur hujus 2dæ Meditationis

Materia : Detestatio impii axiomatis: *Quid dicent homines?*

Puncta duo: Primum, Pudoris acerbitas.
Secundum, Salubritas.

Fructus: Detestatio impii axiomatis: *Quid dicent homines?*

Propositum : Fuga peccati, etiam cum ad peccandum aut *spes gloriæ* invitat, aut *metus dedecoris* impellit. *In specie* decernamus, *Punctum honoris nostri* in eo constituere, non, quid de nobis homines dicant, vel sentiant, sed quid judicet DEus, qui solus *infallibile judicium* habet, quod est regula veri honoris, ut a fucato distinguitur.

In Choro. Ostenditur, Peccatori alterutrum esse inevitabile, aut *confundere se*, aut *confundi.*

PERSONÆ.

Nabuchodonosor Rex.
Daniel Propheta.
Asaël transformato in belluam Regi Custos a Daniele datus.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. Ratio.

Ratio. FIdes, vicisti me!
Assentior: *non datur peccatum utile.*
Vel enim punit DEus, vel non punit me?
Si punit, semper pœna major est commodo,
Quod ex peccato habeo:
Si non punit, *punit maxime*;
Quia pœnæ temporis *dilatio*
Est æternæ *intentatio*,
Aut, quod me docuit infelix Jeroboam,
Utriusque *geminatio*:
Convincit me hæc Ratiocinatio.
Fides. Superest, ut practicum eruas corollarium.
Ratio. Colligo: *Ergo spe lucri peccare*
Est stulte sperare.

Aria.

Insanii, cum credidi,
Invito te, o DEus mi,
Felicem fore me!
Offenso te, a scelere
Levamen sortis quærere
Non prodest animæ.

2. Ad

2.

Ad tempus si dissimulas,
Non tamen minus vigilas
Divine ocule!
Heu! census, census duplices
De male partis exiges:
Non est spes veniæ.

Fides. Recte detestaris malum extremæ dementiæ,
Quæ tibi necessitatem imposuit inevitabilem
Aut ferendæ *pœnæ*, aut agendæ *pœnitentiæ*.
Ut detesteris amplius,
Tantis incommodis jam adde *dedecus*,
Et, quæ ex peccato, præter damna maxima,
Fluat infamia,
Considera.
Non fallit oraculum: *Qui male agit, odit lucem.* Jo. 3.
Et illud alterum:
Qui contemnunt me, erunt ignobiles, 1. Reg. 2.
Et tertium: *Omnes, qui derelinquunt te, confundentur,*
Recedentes a te, in terra scribentur. Jerem. 17.

Aria.

1.

In terra scribentur!
In Cœlo non scientur,
Qui *contra Cœli Dominum*
Audacter caput impium
Efferre non verentur.
Quanquam sesqui pedalibus
Sint scripti *Characteribus*,
In Cœlo non scientur.

2.

In terra ſcribentur!
In pulvere legentur,
Qui, ſi ad ſedes nubium
Ventorum *per ludibrium*
Interdum attollatur:
Ceſſante flatu concidit,
Sequente imbre, *lutum fit*:
Diſparuit! *calcatur*!

Ratio. Tangis punctum momenti maximi!...
Juvate Superi!
Ut, ſicut nuper didici peccatum *metuere*,
Sic *erubeſcere* diſcam hodie!
Fides. Diſces *ex Nabuchodonoſore*.

Aria.

Ratio. Ergo Pudor, ſancte Pudor
Imple venas!
Pinge genas!
Impudentis tange mentis
Frontem meretriciam! (*)
Fac me erubeſcere
Meam ignominiam! ...
Mœſti vultus *rubor multus*
Bonus color! ...
Per hunc dolor
Tabe fœda ſquallidæ
Formam reddit animæ:
Pudor, ſancte Pudor!
Fac me erubeſcere.

(*) *Frons meretricis facta eſt tibi: noluiſti erubeſcere.* Jerem. 3.

ME-

MEDITATIONIS II.

De pudenda Metamorphosi Nabuchodonosoris,

PUNCTUM I.

Pudoris acerbitas.

SCENA I.

Nabuchodonosor solus.

ABjit!.. Abibo ego etiam: vale funesta specus, humanæ belluæ septennis habitatio, vale! Redibis Asael, inquires in Alumnum tuum: sed non invenies amplius. Postquam ex bellua in hominem reversus sum, jam neque custode indigeo, neque nutritio. Ibo in avia: alias latebras quæram, ubi nullus me homo inveniat: ibi radicibus, & herbis me sustentabo: potum aqua, terra cubile dabit: assuevi dure vivere. Succedat pœnitentiæ coactæ pœnitentia libera de tot sceleribus, quibus offendi Numen tuum, DEus Altissime, ego Nabuchodonosor Rex. Ah! Rex!.. hem! liquescunt in lacrymas oculi post septem annorum siccitatem: omen bonum! hæ pluviæ lætam messem præsagiunt. Aperi cataractas cor meum, ut flumen perpetuum pleno alveo fluat! trude suspiria pro mugitibus pectus, & *de profundis* urge guttur in lamenta, quæ nubes penetrent, & cœli Dominum moveant ad miserendum: *Miserere* Domine! sic castigatione horrenda, sed misericorde castigatus clamat ad te Nabuchodonosor Rex: *Miserere*!·-Quid agis incauta lingua! clamore te hominibus prodis, tace! homines ego fugio: DEus solus me vide-

videat, ſolus me videat, ſolus audiat! fugio... Cur tamen homines fugio, poſtquam iterum factus ſum homo! aut num fefellit me Aſael, redditam formam hominis tam humaniter gratulatus? non fefellit: erectus in pedes gradior, non ultra video capillos aquilarum, non ungues avium habeo, non prominet rictus bovis: pedes, manus, brachia, pectus humana ſunt: frons, oculi, vultus ſi belluinum aliquid retinuiſſent, dixiſſet hoc mihi fons meus, in quo quoties bibi, toties me exhorrui. Nunc o quam diverſus proſpicio! ſum, nihil dubita anime mi, ſum, ſi modo veſtem excipias, ſum vere, qui fui, Nabuchodonoſor Rex, homo ſum. O Factor meus, quid debeo tibi! flecto genua DEo, qui poſtquam proſtravit me inter quadrupedes, erexit me rurſum, ut ſurſum attollerem oculos, & intelligerem, unde ruerit fulmen in iſtud caput. Jam hoc cavendum eſt, ne iterum fiam bellua: ideo fugiendi ſunt homines, qui per ſceleratam adulationem fecerunt, ut crederem, me eſſe DEum. Fugio! certius inter belluas manebo homo, & ero *novus homo*, qui inter homines factus ſum bellua. Quo fugio autem? hac, an illac? Quid hoc? (*) humanæ manus artificia ſunt; non erro: frequens affluxus hominum eſt in locum, quem ſic ornarunt. Heu me! quot millia hominum forte per hoc ſeptennium huc exierunt, ut viderent Regem beſtiam rore cœli infectam, comedentem fœnum, & inſtar bovis mugientem: o pudor! o dedecus! o infamia! tale ſpectaculum factus ſum lixis, & calonibus ego Nabuchodonoſor Rex! Quid ſenſerint? quid dixerint? Ah! non eſt dubium: in toto Orbe nullus eſt ſermo, niſi de me! ex Orbe fugio!... Hem! aliud monumentum! fallor! an vere me repræſentat hæc ſtatua! Sic eſt: hæc eſt Babylon magna, quam ego ædificavi in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei! ſic ſteti! hoc faſtu ſupra homines intumui illa ipſa hora, qua me cœlum damnavit ad beſtias. Prô! poſita eſt hæc mihi ſtatua, ut cauſa pudoris mei æternum peren-

(*) *Circum diſpoſitas ſtatuas videt.*

perennet!.. Superi! etiam hæc imago me exhibet! Omnino auream illam ſtatuam video, in qua pro DEO adorari me juſſeram! ingemiſce cor!.. Sed homines veniunt; fuge bellua!

SCENA II.

Daniel. Aſael.

Daniel. EXplora, quid faciat: ſuccedam tibi... *Aſael.* Eſt, quod metueram: aufugit; pudore nimio confuſus, ne videatur ab homine, timet vehementer. *Dan.* Nempe qui *punctum honoris* ſui conſtituerat olim in libertate agendi quod libet, in abuſu potentiæ, in peccato: qui dici DEus, adorari a populis, ſævire in recuſantes ſacrilegum obſequium, credidit gloriam eſſe dignum Monarcha Aſſyrio: merebatur, ut experiretur ſe falli, & diſceret, quantum dedecus & ſit *in peccato*, & veniat *a peccato*. *Aſael.* Mirum eſt, Daniel, veritatem hanc poſſe ab aliquo ignorari. Quis enim eſt, qui non, cum vel de levi mendacio arguitur, erubeſcit, & excuſare laborat? Adeo ipſa natura docet, quod peccare ſit turpe. *Dan.* Sine dubio: nam ſi turpe eſt viro *pueriliter* agere, quia *vir* eſt: ſi turpe eſt *militi* ad gladii fulgorem palleſcere, quia *miles* eſt: ſi turpe eſt nobili ſervilibus ſe mancipare obſequiis, quia *nobilis* eſt; utique multo turpius erit *homini* non *humaniter* agere, & contra ſanæ rationis dictamen ab impetu violentæ affectionis inſtar belluæ abripi. Quia vero hæc turpitudo, quæ eſt *in peccato*, paſſim aut non advertitur, Aſael, aut non curatur, eo, quod ſperetur ſcelus occultum fore, ideo ſapiens DEus conſtituit, ut plerumque præter dedecus, quod eſt *in peccato*, etiam *a peccato* multa alia dedecora veniant, & honor omnis, ac gloria per turpe mediũ obtenta in turpitudinem, ac infamiam deſinat. *Aſael.* Utriusque veritatis inſigne teſtimonium Nabuchodonoſor præbet: vidimus, quam fœdam metamorphoſin peccatum fecerit

in

in mente primum, deinde in corpore, demum in hominum æstimatione! Periit Majestas omnis, omnis veneratio, omne obsequium: & successit paucorum miseratio, reliquorum risus, horror, fuga. *Dan.* Successit, ais, ego dico, simul introivit. Crede mihi, Asael, nullus homo serio colitur ab alio homine, nisi qui Sanctus est. Exhibetur cultus politicus, quem debemus dignitati: sed ille cultus mere *externus* est: ut verus sit, debet esse *signum æstimationis internæ*, quæ certe quantumvis magna sit de aliis prærogativis Viri magni: si tamen ille peccator sit, si impotens sui, si DEo rebellis: apud sapientes viros tota concidit. Et ego talem *serio* magni facere non possem, etiamsi centum millia coronarum gestaret in capite. *Asael.* Propterea magnam gratiam facit DEus superbis thrasonibus, si humiliat in tempore. *Dan.* Si autem sic humiliaret omnes, uti nostrum Regem, dic *Asael*, quæ silvæ sufficerent humanis belluis? *Asael.* Gemere malo, quam respondere. Attamen Nabuchodonosor sic ictus sapere videtur, & cogitat, quis *fuerit*, quis *sit*, quis esse *velit*. Optimus DEus cum furori belluino tradidit hominem, tamen interdum lucida intervalla indulsit, quibus ego sicut instruxeras me, sedulo usus fui. Tunc dicebam illi: *Nabuchodonosor Rex*! mugiebat. Pergebam ego: *Agnosce Altissimum, & confitere, quod, qui dominatus es aliis, servire debeas majori te.* Procidebat in pedes priores, velut adorans Dominum cœli. Urgebam: *Agnosce misericordem Judicem, & submitte te pœnæ, ut sit utilis pœna*! Toto corpore procumbebat cum lamentabili murmure, quasi tergum ad flagella supponens. *Dan.* Solatium facis, quod crescet, si effeceris, ut colloqui possim. *Asael.* Volo maxime, Sed postquam ad se rediit, solvi vincula, lavi, pexui, totondi, vestivi, nihil ambigens ambiturum ipsum redire ad solium. Deceptus sum! afflictio septennis erudivit hominem in spiritu sic, ut in stuporem me rapiat. Fastidit humana omnia, pudet vitæ male actæ: reliquam statuit solitarius agere. *Dan.* Non sinam. *Asael.* Fugiet te, ut col-

colloqui nequeas. *Dan.* Prævidi difficultatem, ideo in silvæ aditu vestes mutavi. Venator sum: donec fera in retibus sit, non quiescam. *Asael.* Imo sinatur solitarius vivere: securior in bonis propositis constantia est in silva, quam in aula. *Dan.* Constantiæ nihil metuo: septem annorum pœnitentia peperit habitum; non erit, sic mihi animus dictat, non erit Nabuchodonosor Sanctus hebdomadalis, aut menstruus: peccavit, quod solent Reges, sed aget pœnitentiam, quæ duret, quod non solent Reges; & tali exemplo opus est nobis: indiget filius. *Asael.* Evilmerodach pœna tam horrida inflicta parenti non suffecit, ut contineret in officio Regem juvenem? *Dan.* Non suffecit! crescit cum ætate licentia, & jam in præcipitia impulsum a suis adolescentem nemo, præter Patrem, tenebit. Interea ne pœniteat te, Asael, sollicitæ charitatis, quam tot annis impendisti Regi belluæ, bene collocatum tempus fuisse, hic ornatus solitudinis, hæc a te posita monumenta loquuntur. Nondum Rex vidit? *Asael.* Dum absum apud te, nullum est dubium, quin sub oculos venerint. *Dan.* Ultimum deest, quod maxime optabam, ut in posterorum memoria tam admiranda metamorphosis perpetuo hæreat. *Asael.* Perfectum est, & sola inscriptio desideratur, quam modo addam. *Dan.* Hem! illinc movet se aliquis. *Asael.* Rex est. *Dan.* Subducimus nos. Tu perge, quod agis, agere: ego audiam hic, quo animo sit, & postea, velut casu inciderem, occupabo. *Asael.* Ut placet.

SCENA III.

Nabuchodonosor solus.

SOlus sum: hærere licet in aspectu harum imaginum. Non erravi: video me! Quid exhibeat statua, inscriptio docet: Ego *Nabuchodonosor DEI Gratia Rex*! prudens correctio! *DEI Gratia Rex*! olim de hac gratia non cogitavi; hinc turpis illa ingrati-

tudo, de qua pavefco, & ante te erubefco, Rex Regum, qui folus regnum fæculorum, quod tenes, nulli alteri debes. Jure fanguinis putaui mihi deberi imperium: ruditas fuit! Unde enim jus ego habui, ut Regem potius, quam rufticum Patrem nancifcerer; Gratia DEI, gratia fuit, qua ego abufus fum ad injuriam DEI, ad contemptum, ad rebellionem!.. Bene fcripfifti Afael: nam quis alius pofuerit hæc figna mihi, præter te? volebas, ut mihi redditus recordarer, quis fuerim. Ah! recordor, recordor in amaritudine animæ meæ!.. Sed quid hic lego? *Non adoramus*! Memini, hæc vox heroica trium Puerorum fuit, quos ego ad rogum damnavi, & tu in mediis flam̃is fervafti illæfos, magne DEus Hebræorum! Vidi miraculum, audivi canticum, te cum illis laudavi: quamdiu? o vecordia! iterum intumui! felicitas mea, donum tuum fecit, ut iterum oblivifcerer tui!.. Etiam hæc imago eft nota: *Cæcus vidi*! intelligo te Sedecia Frater mi! tu es, quem ego captivum duxi in Babylonem, conjeci in carcerem, erui oculos, cur? quia tributum negafti. Ergo quot ego carceres, quæ fupplicia merui, qui DEO quæ DEI funt, nunquam dedi? Tu cœcus vidifti, quam videns non adverteras virgam vigilantem etiam fuper acta Regum: & ego debueram ab hoc exemplo fapere. Defipui magis, quia magis inflatus fum!.. Rurfum lego, quod me erudit: *Somnium*! Hæc ftatua eft, quam fomnians vidi, & hujus ftatuæ caput aureum ego fui: fic me interpres docuit. Sed nempe per fomnium fui: cafus lapilli, quem ex alto projecit Omnipotens, evertit miferabile lutum, cui fua confilia homo vanus imponit. O vere fomnium, in quo nulla eft veritas! O vanitas humanæ gloriæ! cum dormio, placeo mihi: cum evigilo, præter pugillum pulveris invenio nihil. O Daniel! Daniel! tu mihi hæc myfteria explicafti: cum prodeffe explicatio poterat, non profuit. Utinam nunc adeffes, nunc prodeffet admonitio quævis. Quamquam quid loquor? Egone præ pudore ferre poffem præfen-

ſentiam Viri, ſub cuius Divino Magiſterio indocilis diſcipulus adeo nihil ſapere didici, ut etiam degenerarim in belluam! .. Vah! iterum homo me turbat.

SCENA IV.

Nabuchodonoſor. Daniel.

Daniel. QUo fugis homo? ſiſte! audi! *Nab.* Sine! *Dan.* Siſte, aut telo perſequor. *Nab.* Imperioſus es. At non ſic mecum ageres, ſi ſcires, quis ego ſim. *Dan.* Modo homo ſis, aliud non quæro. *Nab.* Dubitas, an ſim homo? quid igitur belluinum vides in me? *Dan.* Semi-hominem certe Faunum, aut Satyrum iſte habitus loquitur. *Nab.* Habitus non facit hominem, animus facit. *Dan.* Intelligo me Philoſopho loqui. Dic, a quo tempore ſapis? & unde ſapientiam didiciſti, & ubi? *Nab.* Quæſtiunculis obruit: garrire non libet. *Dan.* Abibis, quo lubet, ſaltem ſi hoc dixeris mihi, an non viſus ſit tibi Nabuchodonoſor Rex? *Nab.* Lepidus homo es, qui Regem inter belluas quæris. *Dan.* Mirum! an enim tu non vivis inter belluas? *Nab.* Quid dicis? *Dan.* Quæro, an ſolus ita peregrinus ſis, ut neſcias, quod Rex transformatus in belluam fuerit? Quid ſiles? diſſimulas ſcire, ne urgeam nempe, ut, ubi ſtabuletur, ſignifices. Verum ego certa indicia habeo, quod procul non abſim: ibi, dicebat mihi amicus Aſael, regiam feram teneri, ubi reperero monumenta quædam a ſe poſita ex Danielis mandato, pro perpetua memoria pœnæ horrificæ, qua DEus noſter indomabilem Tyranni ſuperbiam domuit. *Nab.* Video ex Hebræis te eſſe: igitur lauda mecum, & magnifica miſericordias Domini DEI Iſrael, qui reſtituit Regi formam hominis! *Dan.* Heu! quid audio? *Nab.* Tu exclamas? *Dan.* Tu miraris? timeo, ne redditus ſibi, velit & Regno reddi. *Nab.* Jus habet, & ſubditi petent, cum audierint, quod dixi.

Dan. Dubito: hactenus enim paucos puto fecisse vota, quibus coelum moverent, ut Nabuchodonosor redderetur; plures novi, qui gratias egerunt, quod sit ablatus. *Nab.* Atqui, cum regnaret, multas ego audivi sæpe aggratulantium voces, & de tanto Principe sibi plaudentium. *Dan.* De tanto Principe! quanti igitur tu illum æstimasti? *Nab.* Quanti æstimatus fuerit, tu Orbem interroga, quem gloria sui nominis poene universum implevit. *Dan.* De qua gloria tu mihi narras? quid igitur dicebant homines de isto Rege? Adulatores cognomen *Magni* adjecerunt, hoc scio, sed unde meruit? facinora laude digna duo sola in Annalibus Babyloniæ posteritas leget: primum, quod Judæos sub jugum miserit, alterum, quod Babylonem suam magnificis ædificiis auxerit: quid autem ex his conficies? ex priore, quod fuerit *magnus Prædo*, probatur: ex posteriore, quod *magnus Architectus:* ex neutro, quod *magnus Rex.* Habes compendium gloriæ: nunc vituperia numera. Gloriam victoriæ de Judæis quanta crudelitate fœdaverit, hæc muta statua loquitur, hic post dirutam Hierosolymam, post eversum Salomonis templum, post occisos innocentes filios, post effossos oculos in pædore carceris misere contabescens Rex Sedecias. In splendore Babylonis, quid placere oculis potest, quando abjectam videmus curam morum, & Politiæ? Quid est nostra Babylon, quam magnifica confusio? confusio in commerciis, confusio in Judiciis, confusio in Officiio, confusio in custodia legum, confusio in cura Religionis, & quod necessario sequitur, confusa licentia vitiorum. In hac materia curæ Regi propriæ quid facere Naduchodonosor Rex debuisset, scio: quid facere potuisset, etiam scio: tu dic mihi, amice, quid fecerit? *Nab.* Certe appetens laudis semper fuit, quæ est ambitio laudanda in Rege. *Dan.* Assentior, si sit ambitio laudis non falsæ. Sed noster Rex laudari cupiebat, & vivere laudabiliter non curabat, nisi forte credidit, in hoc

hoc *punctum honoris* sui constitui, quod Majorum suorum omnium vitia in se omnia cumulaverit, puta, Nemrodi violentam tyrannidem, Nini effæminatam in Regni administratione socordiam, Semiramidis indomabilem ambitionem, Sardanapali impudentem libidinem, Salmanassaris insatiabilem fastum, & avaritiam, Sennacheribi blasphemam contra Superos ipsos audaciam, ac denique Patris sui Merodachi supinam in curando bono communi, pro quo nascuntur Reges, negligentiam. *Nab.* Vales memoria, & eruditus Venator es tu. *Dan.* Nihil dixi nimium: sententia cœli comprobat, quidquid dixi. De hâc sententia Orbem interroga, sic scies, quid dicant homines de nostro Rege. Abhinc annis septem major pars Mundi ne nomen quidem scivit hominis Babylone regnantis: nunc, postquam regnavit, & ex Rege factus est bellua, ne pueri quidem Nabuchodonosorem nesciunt: tanta celebritas est, tanta gloria. *Nab.* Non nego, multa male fecisse stolidum virum, sed pœna tam atrox potuit utique transformare hominem: hoc speremus. *Dan.* Metuo, ne & hæc spes fallat. Amice, nescis, Evilmerodachum filium regnasse huc usque Patris nomine? *Nab.* Quid deinde? *Dan.* Dico, regnasse etiam Patris more. Et ille tamen oculis suis vidit bovem Patrem, mugientem audivit suis auribus: quid? pœna Patris non coercet licentiam Filii, & de Patre certo sperem correctum esse correctione vera, atque quæ ferat ætatem? ... Ingemiscis, amice, nunc primum: debebas pridem; nec enim est alia res gemitu digna magis, quam subesse Regi, qui indignus est Regno ... Insuper lacrymaris? quid dixi demum, quod sic commovit? *Nab.* Ah! nescis, cui locutus fueris. *Dan.* Forte ipse es, quem quæro, Nabuchodonosor Rex? fugis? *Nab.* Irrue atra nox, & hoc monstrum æternum tege!...

SCENA V.

Daniel. Asael.

Dan. FIxum visceribus telum hæret: jam pono personam, Asael, & sine larva redibo. Secure interea tu prodes me; nam crede mihi, audiet Danielem Rex, & fructu maiore, quam olim, audiet. *As.* Quid audiet? *Dan.* Præcepta, & formam novi regiminis. *As.* Cessa: ego despero jam, persuaderi hoc viro posse, ut reddat se solio. *Dan.* Reddet se, crede Danieli, & habebimus bonum Regem. *As.* Jam antea pudoris acerbitas sic torsit hominem, ut videri ab homine ingens supplicium crederet: nunc, postquam tu oratione tam luculenta demonstrasti, hanc esse labem minimam Nabuchodonosoris, quod transformatus in bestiam fuerit: alia esse multo plura, multoque majora dedecora, quibus fama illius, & gloria obliteretur: scilicet conceperit desiderium revertendi ad suos, quibus intellexit, tanto se in pretio esse? ignosce, alio ego sermone erexissem afflictum animum. *Daniel.* Non percipis, Asael, rationem consilii mei. Audi me. Ego timebam, pudoris illius, qui torquet hominem, hanc unam esse causam, quod sciret, sine dubio multum fore sermonem de se, intento digito se monstratum iri a matribus, dicturis ad filiolos suos: *Ecce hic, hic est Nabuchodonosor, qui fuit bellua. Asael.* Utique hæc illi causa pudoris est: non videtur sufficiens tibi? *Dan.* Ut causa pudoris *pœna* sit, *culpa* non sit, *ad pudorem salubrem* plane non sufficit. Vides, cur tam multa illi de sceleribus dixerim, quibus hanc pœnam meruit? *Asael.* Audivi omnia: sed quomodo exprobratio tam acerba huc serviat, ut Nabuchodonosor rursum appetere regnum velit, quod tu desideras, hoc non capio. *Dan.* Hoc explico. Pudor, Asael, quo suffunditur Rex, quod fuerit bellua, est pudor sterilis, & *affectus*, qui de se *effectum* non habet propterea, quia hoc dedecus aboleri nullo con-

consilio poteft. Pudor vero, qui ex cogitatione scelerum nascitur, quæ fecerunt similem belluæ, est pudor frugifer, quia disponit animum, ut generosa cum resolutione decernat, male actorum memoriam bene agendo extinguere. Tu putasti multum me præstare, si laborarem mitigare dolorem *de pœnæ infamia*: quid effectum fuisset? fortasse rediisset in regnum Rex, sed cum ipso inanes persuasiones rediissent. Regis Majestatem in pompa vestium, in aulæ magnificentia, in luxu conviviorum, in cæteris parergis totam consisteret, quod vides Evilmerodachum putare, quamquam viderit Patris supplicium. At nunc, cum intellexit Nabuchodonosor, infamiæ suæ causam esse vitia, quibus suæ dignitatis auctoritatem prostituerat: cum audivit velut incognitus ab incognito, hoc est, sine suspicione fraudis, quam abjectus fuerit de ipsius magnitudine sensus populorum, quam graves querelæ, quam nulla laus: nondum prospicis, quid fore sperem? *As.* Paulatim aliquid lucis micat. *Dan.* Mox erit sole clarior. Spero, Asael, consilium solitudinis fastidio fore: spero, subiturum desiderium animo, damnato falsæ gloriæ appetitu persequendi veram, ac solidam: spero, resumpturum sceptra Nabuchodonosorem, & postquam *mali* fuit, jam *boni Regis* exemplar perfectum fore, & filio imprimis fore, cujus mores cum ego reprehendi, ut repente mutarit vultum, gemuerit, fleverit, an non notasti? *As.* Vidi. *Dan.* Nempe intellexit Pater dedecus suum, de quo loquebar, nisi obsisteret ipse, in prole æternum fore. *As.* Video sapienter omnia te cogitasse: quid velis porro, impera, ut cœptum opus perducamus ad exitum. *Dan.* Tria facies, & primum, dum ego vestes muto, huc fugitivum revoca: non amplius fugiet, si audiet, Danielem antea esse locutum sibi. *As.* Teneo. *Dan.* Deinde in urbem, & aulam perges, ut narres magnalia DEI, atque ad recipiendum cum debita reverentia regem Patrem Evilmerodachum horteris. *Asael.* Quo animo accipiet

nun-

nuntium juvenis regnandi dulcedine jam inescatus? *Dan.* Experiemur, & quæ dabit eventus, arripiemus consilia. Postremo redux ultimum monumentum huc pones ad specum, ut discat posteritas, memorique mente semper recolat, quod *dominetur Excelsus in regno hominum, & cuicunque voluerit, det illud.* (*Dan.*4.) *As.* Notavi omnia. *Dan.* Jam age.

SCENA VI.

Asael. Nabuchodonosor.

Asael. NAbuchodonosor Rex, quo abjisti?... Asaelem fugis?.. Rex! .. responde, obsecro... *Echo.* Obsecro! ... *As.* Hinc audio vocem: audiam iterum: Rex! responde! *Echo.* Sponde! *As.* Quid spondeam? nempe quod sim solus? *Echo.* Solus? *As.* Vah! ludor! ficta vox est. Ah! Rex ubi te inveniam? *Echo.* Veniam. *As.* Silete rupes garrulæ! rem seriam ago. Rex!.. Nabuchodonosor Rex!.. illinc fuit strepitus. Rex!.. *Nab.* Asael, nemo præter te adest? *As.* Nemo, Rex secure prodi. *Nab.* Rex! Rex! Rex! num me vocabas? *As.* Quem alium sic compellarem? *Nab.* Quemcunque sic nomines, nominas digniorem. Me, si velis, ut colloquar tibi, posthac sic inclamabis: prodi Thraso, Prædo, Tyranne, Latro, Idolum, Bestia! hæc sunt nomina propria, ex quibus intelligam vocari Nabuchodonosorem: sub his nominibus, pro pudor! toti Orbi sum notus!..!. *Fuisse bestiam*, Asael, minimum est dedecus meum, quia *pœna* est: *culpa*, qua merui tam turpem pœnam, culpa turpitudinem habet, quæ animum sævissimo mœrore conficit! *As.* Bonus est mœror, & qui tibi jam nunc, ut spero, in oculis DEi saltem gratiam, & decus tulit. *Nab.* In oculis DEI! Quo rursum abripior! heu! si monstrum hominibus videor, qui cor non vident: quis ero in oculis DEI! in oculis DEI, qui intima perspicit! *As.* O factum

bene

bene, quod Danielem adduxerim tibi : video colloquii fructum. *Nab.* Danielem tu mihi! absit ! non fero vultum Prophetæ, quem honoravi quidem, sed non audivi, immo audivi etiam, sed, quæ bene monebat , contempsi. Asael , qua verborum gravitate exprobraret ille mihi sua vaticinia,& meam levitatem,si adesset! *As.* Adfuit. *Nab.* Attonas ! Daniel adfuit? *As.* Locutus est tibi. *Nab.* Venator aliquis locutus est mihi : Daniel latuit? *As.* Finem, propter quem venit, ex vestitu intellige. *Nab.* Venit, ut occideret me. Nam si venator ille Daniel fuit, certa sunt omnia, quæ narravit : certa meorum de meis pœnis incuria, certa infamia mei nominis Orbe toto vulgata, certa execratio scelerum meorum in omni loco, certa insuper filii mei in æternum dedecus meum crescentis pernicies ! Pudore morior ! corruite petræ! sepelite hanc pestem, ne ultra communem auram inficiat ! Et tu Numen magnum! quousque retines fulmen , quod scelestum hominem tibi ex oculis auferat, in quorum fastidium tot admisi dedecora! O Daniel, quam acerba oratio fuit, quæ me mihi ostendit ! redibis, ut ostendas me iterum ? Ah ! video , horreo, fugio me!...

SCENA VII.

Daniel. Nabuchodonosor.

Daniel. ITa, ita, fuge Rex in brachia te amantis. Ego vulneravi: ego sanabo ! Asael, exequi propera , quod volebam. *Nab.* Vir DEI!.. *Dan.* Hem! quo te abripis mihi? *Nab.* In specum redeo, in quo heri adhuc habitavi ! hic abscondar procul a luce solis, ab oculis humanis procul. *Dan.* Immo in regnum redibis, in solium, unde te DEus dejecit: sic regnum exigit, Filius indiget, DEus jubet. *Nab.* Ego Nabuchodonosor ut sim iterum Rex ! revocetur ex inferis Nemrod , Ninus , Semiramis, Sardanapalus, Salmanassar, Sennacherib, Merodach : infames

ſunt omnes multis ſceleribus, nullus tamen fuit ſceleſtior me: & me regnum exigit, redeam, filius indiget, DEus jubet? *Dan.* DEus jubet, ut habeat ex Monarchis Aſſyriis unum ſaltem devotum ſibi. *Nab.* Habet: devotus ſum! ſinat, in ſilvis devotum eſſe: ſilva præ aula placet. *Dan* DEO aula præ ſilva placet: in aula peccaſti, in aula pœnitentiam ages, ut, qui peccantem viderunt, etiam videant pœnitentem. *Nab.* Heu! ſi cogis redire inter homines, prope abſum, ut optem, non redjiſſe mihi formam hominis: tantus eſt pudor. *Dan.* Ingrate! tanti eſt tibi beneficium tantum boni Numinis! obſtupeſcite Cœli! *Peccatori publico* erubeſcenda videtur *pœnitentia publica*! Miſer! quis inanis te metus vexat? poſtquam peccaſti publice, hoc eſt *punctum honoris* tui, ut ſciat Orbis, peccati denique te pœnituiſſe. Peccare errare eſt: qui poſtquam erravit palam, fateri palam negligit, ſe erraſſe, dubios nos relinquit, fueritne magis ſtupidus, ut errorem non intellexerit, an magis obſtinatus, ut retractare noluerit: utra opinio glorioſa eſt tibi? *Nab.* Vita ſolitaria, Daniel, quam in lacrymis agam, & perpetuo planctu, ſatis opinor, innoteſcet Orbi, par ſit abolendis ſcandalis, quorum me reum feci. *Dan.* Hæc pœnitentia peccatoris privati ſit, non peccatoris Regis. Tuum eſt corrigere mores filii, quos exemplo corrupiſti: prohibere abuſus noxios, quos in probitatis exterminium per vitæ licentiam introduxiſti: coercere Satraparum audaciam, qua aut connivente te, aut negligente in ſubditorum fortunas, & ſanguinem pro libidine debacchabantur: invigilare Provinciarum Præfectis, an ſic præſint, ut proſint: denique exemplo, & mandatis id agere contentioſe, ut dejectis ridiculis Diis, colatur ab omnibus unus ille DEus, cujus & potentiam, & miſericordiam teſtari luculentius nemo poteſt, quam tu. Ecce hæc eſt pœnitentia Regia. Sed harum tu rerum omnium nihil facies ſolitarius: facere omnia potes, & debes, ſi fueris Rex. *Nab.* Huc adigis? rem gravem imperas! *Dan.* DEUS impe-

imperat, postulat regni salus, ipse honor tuus exigit, & *vera gloria*, quam utinam Reges omnes appeterent! *Nab.* Video vera dici: luctor tamen! *Dan.* Imperiosa voluntate est opus, & vicisti. *Nab.* Quantumvis imperem mihi, hoc video tamen: si ad homines redeo, quisquis me aspiciet, pudore suffundet, & quocunque me vertero, credam, digitum intendi in me, cum sarcasmo: ecce hic est Rex, qui fuit bestia. Quid? non acerba tibi videtur confusio tam turpis, tam frequens? *Dan.* Acerba sit, at salubris est: nam erit hic pudor admonitio efficax, ne quid ultra pudendum committas. *Nab* Igitur obedio. Cœlum adjuva novitium militem in palæstra virtutis! & tu doce porro, quæ vitæ regulæ servandæ deinceps sint, ut laudem a DEO merear. *Dan.* Sic places, Rex! sic patior ad specum regredi, ut exeas melior: optima Schola est. *Nab.* Docilem discipulum habes.

CHORUS.

Ostenditur, Peccatori alterutrum esse inevitabile: aut *confundere se*, aut *confundi.*

Anthropus, sive Homo peccator. *Nemesis*, sive Divina Justitia. *Accusatores* Ratio, Fides, & Conscientia. *Præco*, sive Mors. *Lictor*, sive Diabolus. *Judex delegatus*, sive Confessarius.

Chorus.

Vindica Nemesis *
Vindica scelera,

* Exhibetur in medio apparatus Judicii, a dextris tribunal Judicis delegati, a sinistris carcer inferni.

Dignis ſuppliciis
Vindica! vindica!

Nemeſ. Audiatur etiam pars altera:
I Præco, Reum evoca.
Antbr. Sic eſt, confiteor! *
Non amavi DEum, quantum potui: doleo!
Præco. Reperio hominem, Diva,
Tuo adgeniculantem Vicario.
Nemeſ. Sapit, ſi rite accuſat ſe in Tribunali Clementiæ,
Priusquam rapiatur ad Tribunal Juſtitiæ.
Antbr. Interdum (nempe, ut homo ſum!
Aliquam admiſi impatientiam,
Et iracundiæ impetum.
Non tamen (DEO ſint laudes!)
Non ſum, ſicut cæteri hominum, Luc. 18.
Raptor, aut *injuſtus* non ſum! *abſit*!
Artes lucrandi didici: vim autem facio nemini.
Adulter non ſum! *abſit*! niſi forte per ſomnium,
Quod cum evigilo, ſtatim excutio.
Publicanus non ſum! *abſit*; imo hoc ago ſollicite,
Ut ſciant homines opera mea bona,
Et glorificent me.
Nemeſ. Vah! defenſio! illuſio!
Non accuſatio, non confeſſio!
Antbr. Ultra, quod addam, non habeo: Doleo!
Jud. del. Vade in pace!
Antbr. Beaſti me!...
Præco. *Vir mortis es*! Judici ſiſto te Nemeſi!
Antbr. Accuſavi me: *judicatus* jam, & abſolutus ſum!
Nemeſ. Ego *judicia judico*: citaris ad *Reviſorium*.
Jud. del. Superi! quale me rapit ſpectaculum! * *

* Confeſſio hypocritæ erubeſcentis rite ſe accuſare.
** In extaſin rapitur.

Chorus.

Vindica Nemesis,
Vindica scelera,
Dignis suppliciis
Vindica! vindica!

Nemes. Audio. Repetite accusationis capita,
Et, quæ commisit Anthropus impudenter,
Gonfessus est autem neligenter,
Palam nominate flagitia.

Ratio. In compendio,
Conculcatas Legum tabulas exprobrat Ratio.

Fides. Fides, quot Sacramenta, tot queritur sacrilegia.

Consci. Oppressam se per hypocrisin
Lamentatur Conscientia.

Trio.

Consci. O lupe, lupum belle
Ovina tegens pelle!

Ratio. Humanæ formæ bellua!

Fides. Fidelis Idololatra!

Omn. tres. Putasti, tua scelera
Tribunal hoc latere?

Consci. Huc inspice! *
Hic vide te!

Fides. Dic, age, quis hinc próspicit,

Ratio. Dic, *cujus hæc imago* sit?
Loquere! fatere!

Nemes. Obmutuit.... Atqui, homo temerarie,
Paullo ante coram Vicario Judice
Potuisti te verbose defendere.

Consci. Vocasti *jocum*, quod erat scandalum,

* Exhibetur monstrosa imago, quam Scriptura in Nabuchodonosore, velut in figura peccatoris, exhibet.

Fides. Zelum dicebas, quod erat odium,
Ratio. Quod fuit rapina, appellasti *artificium.*
Omnes. Et, quod fuit libido, nominabas *morem patrium.*
Nemes. Jam *contra faciem tuam* statuo te:
Defende te, loquere!...
Adhuc taces? .. I lictor, tolle pallium. *
Oculis pateat animæ infrunitæ opprobrium.
Lictor. Confundatur, qui noluit confundere se!
Vah! quid video?
Hominem, ipso turpiórem diabolo!

Chorus.

Vindica Nemesis!
Vindica scelera,
Dignis suppliciis
Vindica! vindica!

Nemes. Ecce, Proceres, ecce homo *DEO similis,*
Et *quasi ex nobis* aliquis!... Gen. 3.**

Aria.

Anthrope!
Non ego sic formavi te!...
De sacro felix flumine
Prodieras formosus,
Et cœlo gratiosus,
Quo ille, qui tunc splenduit,
Quo ingens decor abiit?
Anthrope,
Non ego sic formavi te!

2.

Angeli!
Vos estis testes Nemesi,...
Quid dedi minus homini? Non

* Ablato pallio nequitiæ apparet vera forma peccatoris.
** Exprobratio ironica Adamo facta ad pudorem.

Non, ficut vos, vestivi?
Non, ficut vos, nutrivi?
Non meam ad imaginem,
Ut vos. fic feci hominem?...
Anthrope,
Non ego fic formavi te!

Lictor. Imo, quem paullo minus *infra Angelos* collocasti,
Heu! quantum *supra illos* amasti!
Mihi semel tantum licuit peccare:
Hunc autem vah! quam diu visa es tolerare!

Anthr. Heu! quo ibo, Diva? quo fugiam a te?
Quoniam *confusione opertus sum,*
Sicut diploide! Psalm. 108.

Nemes. Peccatum satis est! fero sententiam:
In ignem æternum, maledicte,
In ignem æternum discede a me! Matth. 25.

Ariose.

Pars tua sit cum furibus,
Cum mæchis, cum latronibus,
Cum fæce hominum,
Cum grege dæmonum!

Repetit Chorus.

Jud. del. Heu me! sic periisti, Anthrope,
Quia me fefellisti!
Et forte, quod ego non tecum perierim,
Debeo misericordiæ!..
Quid vidi?... O terribile judicium,
Judicium Revisorium!...

Aria,

O Judices! O Rei!
Timete vultum DEI!

Si nos *timemus* vos,
Aut vos *timetis* nos:
Utrique ſumus rei!
Damnabit DEus nos, & vos! ..
Timete vultum DEI,
Et Judices, & Rei!

PUNCTUM II.

Pudoris ſalubritas.

SCENA II.

Nabuchodonoſor. Daniel.

Daniel. DEnique duo verba memoriæ imprimens doctrinam, quam hucusque expoſui omnem: memento, quod ſis *Homo*, *&* *Rex*. Dum cogitas, quod ſis *Homo*, cogitabis, quod ſis *natura* ſubditis tuis plane par: dum cogitas, quod ſis *Rex*, cogitabis, quod ſis *conditione* ſubditis tuis multo major. Sequentur concluſiones practicæ magni fructus, prima: *Homo ſum*: ergo ſubditus DEO ſum! altera: *Rex ſum*: ergo debeo regere! ... *Nab.* In novum me pudorem agis, quia vitæ heu! ex aliis longe principiis actæ male ordinata ſeries omnis iterum ſe oculis objicit. Ah! nunquam fui Rex, immo ne homo quidem! *Dan.* Ut poſthac homo ſis, nihil te ſupra hominem æſtima: *Subditus DEO eſto*, neque a DEI legibus ullam exemptionem, vel privilegium aut prætende, aut ſpera. DEus perſonarum acceptor non eſt: & quos ex eodem luto fecit, iisdem omnibus ſine diſcrimine eundem Decalogum ſcripſit. Meminiſtin', Rex, quid de tabulis Moyſis narraverim, tunc, quando tres juvenes ex ardenti fornace prodeuntes illæſi, noſtri DEI potentiam tibi prædicarunt? Tu quidem illas tabulas non vidiſti, ſed dic, quid in illis eſſe ſcriptum dicebam

cebam, quod non in corde tuo natura ipsa jam scripserat? *Nab.* Sile! scripserat utique: sed ego impudenter, ut essem exlex, scripturam delevi, naturali pudore per scelerum assuetudinem subjugato. *Dan.* Neque hic substitisti: ausus es palam ostentare effrænem licentiam, & gloriari publice, non agnosci DEum a te, cui obedientiam præstare aut velis, aut debeas. *Nab.* Ah! furor fuit animi vanissime intumescentis in fallacibus phaleris miseræ Majestatis *Cum in bonore essem, non intellexi*, quid sit verus honor! Speciem præ veritate, vitrum præ adamante dilexi: sic desipui! *Dan.* Non sic desipies posthac. Intelligis modo, quod prima sit hominis laus, & maxime propria, *sapere*: intelligis, hoc esse primum principium sapientiæ: *Datur DEus, cui bomo obedientiam debet*: intelligis denique, quod, qui hoc non intelligit, necessario erret per omnia, atque adeo nihil plane intelligat, & ne quidem mereatur *hominis* nomen. *Nab.* Cessa docere hoc, quod me præ omni Doctore tristis experientia docuit. *Homo sum: ergo subditus DEO sum æque ut mei subditi!* audiet hanc meam confessionem Babylonia, sciet Orbis, leget posteritas: nam publice serviam. Quid amplius præcipis? *Dan.* Multo amplius. Idem DEus, qui te fecit hominem, Regem fecit, hominem, *ut servires*, Regem, *ut regeres.* Jam vero Superi velint, ut *Spiritu principali* animatus capere doctrinam possis, quam trado. *Nac.* Ecce attentum habes. *Dan.* Natura superbus es: gaudeo. *Nab.* Subjicio naturam DEO: non ero superbus ultra: de hoc gaude. *Dan.* Nolo, ut naturam opprimas: *utere*! superbia cum Regibus nascitur, & *utiliter* crescit. *Nab.* Paradoxa loqueris: nam mihi quidem nihil pejus nocuit, quam natura in superbiam prona nimis. *Dan.* Evolvo mysterium. Superbiæ nomine *appetitum Excellentiæ* intelligimus, Rex, qui naturæ hominis ita proprius est, ut, prout quisque plus aut minus excellere appetit, ita plus aut minus hominis habere videri possit. Itaque qui est

auctor naturæ, auctor est etiam hujus appetitus, quem si tu præ aliis vehementiorem accepisti, majores ei gratias debes. Habes enim *instrumentum* ad summa quævis opera expeditum, si modo applicasses *ad bonam materiam. Nab.* Suboritur lumen bonum. Errasse me dicis, non quod appetierim excellere, sed quod appetierim *Excellentiam falsam* pro vera, sicut antea dedecus falsum præ vero horrui. *Dan.* Sic est: nam duplicem distinguo superbiam, & unam voco *appetitum Excellentiæ falsæ*: hæc vitiosa est: alteram appello *appetitum Excellentiæ veræ*: hæc sancta est, hanc in Rege desidero, quia Regis est regere, & regere *vice DEI*, quod nemo bene facit, cui *vera Excellentia* cordi non est. *Nab.* Quam porro veram Excellentiam dicis, prout a falsa distinguitur? *Dan.*. Hoc opus jam, hic labor est, ut judicium corrigas. Ab incunabulis oculi, & aures multorum intellectum decipiunt, & falsis ideis cerebrum implent: *oculi* rerum speciem æstimantes pro ipsis rebus, *aures* vanis nos educantium, ac non laudanda laudantium sermonibus tracta in fraudem. Sic fit, ut luxus & pompa, aurum & gemmæ, sanguis & tituli, acclamationes & plausus primo in pretio sint, virtus autem post nummos, post laudes, post omnia parerga cætera. *Nab* Igitur tu veram Excellentiam in virtute ponis? *Dan.* In virtute utique: nam *ex parergis* non est æstimabilis homo, *ex se* est: atque ita *vera Excellentia* hominis nulla est extra hominem: *intus est*, in anima est, quæ cum imago sit DEI, cujus infinita Excellentia est supra res omnes, dicenda erit tanto esse excellentior, quanto erit *DEO similior. Nab.* Sublimem Philosophiam me doces. *Dan.* Eandem, quam DEus per istud septennium te docuit, Rex. Fœnum, ut bos, comedebas: scis, quid hæc pœna voluerit? *Nab.* Tristis memoria est. *Dan.* Sed salutaris Significavit, quam abjecto animo fueris, cum esses Rex. *Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quasi flos agri* (If. 40.) hoc fœno pascebaris, hic flos te oblectabat: color, odor,

odor, sapor inanis gloriolæ totum animum occupabant: & quæ sunt aliæ deliciæ bovis? At nunc *utere sapientius* appetitu Excellentiæ, quem DEus, & natura tribuerunt! Quære pascua digniora, Excellentiam veram, veram gloriam, quæ apud DEum est, non apud homines, apud DEum, qui solam virtutem laudat, & solus in laudando errare non potest. Atque hunc Spiritum *Principalem* vocavi, quo animatus ut ad Regnum redeas, cupio. Iterum eris Rex: *Rege*, in hac voce pone *punctum honoris* tui. Si dubitas, quid sit bene regere, intuere solium, in quo sedebas, & rursum sedebis. Per gradus ascenditur: hæc prima dos Regis est, ut se *morum regulam* subditis faciat, & a nemine erubescat videri. Verum laudis summa non est *videri*, sed *videre*, vigilare, circumspicere, ne aut *boni*, aut *mali* te lateant, volo dicere, ne mali *tolerentur*, & boni *negligantur*. Sic, Princeps, sic abolebis ignominiam, quæ ex præteritis culpis, & pœna adhuc adhæret: sic eris vere homo, sic bonus Rex, sic coram Deo & hominibus *Nabuchodonosor magnus*. *Nab.* Vir DEI, quibus motibus mentem agitas? quantum horrui, tantum jam ambio regnum. Sine, ut solus ruminer paullum doctrinam bonam, qua cor pavisti: deinde tecum in urbem ibo.

SCENA II.

Daniel. Asael.

Daniel. QUod prodest, agis: ruminando enim pinguescit anima. O DEus, quam dociles discipulos in schola patientiæ habes, & vexatio quam capacem facit intellectum doctrinis etiam sublimissimis, quales homo animalis nunquam percipiet, Io! triumpho Asael! meus est Rex! persuasi, redit. *As.* Gratulor. Sed in aula varios motus excitavit mea narratio. Evilmerodach trepidat, Proceres divisi sunt, itum est in consilium, an, a quo, quo modo revocandus sit ad Sceptrum

Nabuchodonosor Rex. Sed frustra consultatum est: nam populus rumore diffuso excitatus, lætusque emendandi regiminis spe, magnis clamoribus reddi sibi Regem expetiit, quod movit filium, ut gaudium simulans magnificum jam occursum adornet. *Dan.* Non expectabimus venientem: tu propera, ut peragas, quæ ad monumentum tam memorabilis historiæ adhuc desunt. *As.* Sic facio.

SCENA III.

Visio Danielis.

Dan. AT ego te laudo DEus, Rex Regum, qui sic humilias superbos, ut sciant, quod homines sint, & tu DEus solus, præter quem non est alius. O sic age semper, ne sit aliquando homo, qui putet, quod tua absorptus felicitate; non attendas nobis, & in rebus humanis nihil agas! Age! age! depone potentes de sede, transfer regna, muta tempora: sic ostendis, quod sis, qui es, *solus Dominus*, cujus voluntati resistere nemo potest!... * Audior!. intonas magne DEus! o murmur graue! Auditis impii! ita Majestas loquitur etiam illis terribilis, qui negant DEum. Est tamen miserentis hæc lingua, non punientis: loquitur, ut sciatis, quod vigilet: loquitur, & vel tonando suaviter se insinuat animis orator DEus in exordio alloquii sui. Væ Auditori, quem non facit benevolum! Quem oratio non movet, peroratio conteret...Quid video? quo abripis Numen! DEum Deorum video!

Angelus. Daniel! Daniel! *Vir desideriorum*!

Ostendo tibi, quid facturus sit DEus Israel
Ab hoc tempore usque ad finem sæculorum.
Tu, quod vides, prædica,
Et antequam eveniant,

Annun-

*Fiunt tonitrua. * Visio Danielis.

Annuntia populis, ut intelligant,
Quod, cum evenerint, *non casu* evenerint,

Aria.

1.

Ut fluctus cum fluctu jurgatur,
Ut ventus cum vento rixatur:
  Ut Ursus, & Leæna,
  Ut Pardus, & Hyæna, *
In mutuas cædes se urgent:
Sic Regna in Regna consurgent!
  Sed *casu* nulla surgent!
  Et *casu* nulla cadent:
Divino consilio fit,
Jam illud, jam istud ut fortius sit.

2.

Assyrios Persæ vastabunt,
In Persas se Græci armabunt:
  In Græcos succumbentes
  Romani insurgentes
Imperium late extendent,
In sæcula multa protendent:
  At DEus metam armis
  Et metam fixit annis:
Hic, dixit, *frangeris: hic sta,*
Nec ultra te move, aut strepitum da! Job. 38.

3.

Tum demum Antiquus dierum,
Omnipotens Arbiter rerum
  In sæculorum fine,
  In cumulo ruinæ,

Lapſorum per tempus Regnorum,
Superſtruct Regnum Sanctorum.
Quod finem non habebit,
Et metam non videbit:
Huc ſuas mortales ut ſpes,
Huc, mone ſpes conferant omnes, & res!

Daniel poſt cantum. Sic triumphas, DEus! o læta viſio! o jucunda oculo, qui te amat! Nabuchodonoſor Rex! Rex!

SCENA VI.

Daniel. Nabuchodonoſor. Aſael.

Nab. IN exultantem incido, quid accidit tibi? *Dan.* Vive Rex! o ſi vidiſſes, quæ ego vidi, quantum incrementum caperet æſtimatio DEI mei. *Nab.* Narra ſaltem: etiam quæ a te audio, videre me puto. *Dan.* Vidi gloriam DEI Iſrael! mare magnum vidi, & quatuor beſtias aſcendentes de mari, & Antiquum dierum deſcendentem de cœlo. *Nab.* Ænigmata loqueris. *Dan.* Immo omnium temporum hiſtoriam loquor, ut ſcias, DEO futura æque atque præterita nota eſſe, neque contingere illi aliquid caſu poſſe. Rem pando: *Mare magnum* Mundus eſt tot obnoxius motibus, quot ventis jactatur mare. Quatuor beſtiæ quatuor magna Regna ſunt, cum quorum fine finis Mundi adveniet. *Antiquus dierum* DEus Judex eſt, Regna iſta diſtribuens, quibus vult, & deſtruens, quando vult, donec in fine ſæculorum Orbem univerſum ignis diluvio obruet: atque tunc demum incipiet *Regnum Sanctorum in cœlo*, quod *finem* nullum habebit, & nullam *viciſſitudinem*, ut videas, quod *præter ſanctitatem* DEus æſtimet nihil, cum *præter ſanctitatem* nihil remuneretur. *Nab.* Hæc, ais, erit omnium Regnorum fortuna, hæc extrema calamitas? *Dan.* Hæc erit, hoc vidi. Sic ludit DEus in Orbe terrarum, &

& illudit consiliis filiorum hominum, quibus insurgunt adversum se. *Nab.* Væ mihi igitur, nisi fuero inter Sanctos! *Dan.* Væ utique, nam nisi *inter Sanctos* fueris, eris inter mœchos, inter fures, inter latrones, inter infernales bestias, inter dæmones. *Nab.* Ego Nabuchodonosor Rex! *Dan.* Nemo tunc erit Rex: *titulus temporis* hoc nomen est, non æternitatis. *Nab.* At me pudet sic Regem fuisse, ut nec nomen meruerim pro tempore. *Dan.* Nunc vero ages rem, ut merearis etiam pro æternitate. Ut constanter agas, obsecro, hoc audi consilium: in hanc solitudinem subinde te confer, ut mediteris, *qui fueris*: pudebit, nam hæc monumenta monebunt, hoc præcipue, quod Asael affert. *As.* Ita hocnam hæc est Rex imago tua: hic stet ad ostium specus. *Dan.* Stet! nos imus: exhibe te aulæ alium, ut aliam aulam facias. *Nab.* Video, horreo, erubesco me! *Dan.* Sanctus est pudor! ut sit salubris, alium te fac, alium hominem, alium Regem. *Nab.* Facio: eo. *As.* Tu vero sta Viator, & lege Programma hoc:

Hæc est Specus,
in qua
Septem annis habitavit
Nabuchodonosor
Rex
ex homine bellua.
Talem
Peccatum fecit.

O. A. M. D. G.

ME-

MEDITATIO III.

PECCATUM MALUM SUMME TRISTE, SIVE SAUL.

ARGUMENTUM.

SAul ex agasone Rex, electus a DEO amplissimæ Regionis Dominus, insuper victoriis gloriosus, ita se venerabilem suis, hostibusque formidabilem fecerat, ut ad summam felicitatem nihil ei defuisse videatur, præter constantiam, quam rursus peccatum evertit, *malum*, uti summe *turpe*, ac *noxium*, ita, ne aliquod mali genus putes non includi, longe *tristissimum*. Certe a die illa, qua Saul per præposteram clementiam, & prædæ cupiditatem contra DEI præceptum peccaverat, quod 1. Reg. 15. narratur, nulla homini hora fluxit, qua sincere gauderet. Nam desertus a DEO *relictus est sibi*, & indomitis affectionibus animi, quæ miseris modis oppressum cor diu, noctuque torquebant. Ante alias *terror* invasit, cum diceret Samuel: *Pro eo, quod abjecisti sermonem Domini, projecit te Dominus, ne sis Rex*! Deinde successit *invidia* adversus Davidem, tanquam corrivalem Regni accensa. Invidiam secutum est atrox *odium*, quo in cædem innocentis exardescebat: perpetua *anxietas*, ne qua æmulus tam metuendus elaberetur: in-

insana *rabies*, qua in Sacerdotes, qui fugitivum commeatu adjuverant, per manum Doeg Idumæi desævjit. Demum cum nihil succederet ex sententia, immanis *mœror* pectus totum exedit, & ex mœrore nata infelix *obstinatio* adegit, ut de rebus agendis Sagam consuleret: ibi Samuelis apparitio, & extremæ calamitatis denuntiatio crudeli *horrore* mentem ita concussit, ut impos sui, jam neque pugnare, ut olim, in hostem posset, neque vivere post cladem exercitus ultra vellet. Itaque factus ipse carnifex sui, postquam diu se torserat, occidit se, &, utinam, cum vivere desiit, desiisset torqueri! .. Nos, ut ex aliena miseria sapere discamus, attentius, quod narratum est, expendamus. Sit igitur præsentis Meditationis

Materia. Tristissima vita, & multo tristior Saulis mors.

Puncta duo. Primum, Saul a DEO desertus.
Secundum, Saul sibi permissus.

Fructus. Detestatio impii axiomatis: *Peccavi: & quid accidit mihi triste?*

Propositum. Fuga peccati, etiam cum ad peccandum aut *libido voluptatis* invitat, aut *metus doloris* impellit. *In specie* decernamus practice experiri, quam vera sit illa S. Chrysostomi sententia: *nemo læditur, nisi a se ipso*, nempe quia omnis *inquies* animi a passione non domita originem habet: & *turbari* vi nulla *externa* potest, qui imperare *sibi*, & *suis affectionibus didicit.*

In Choro. Ostenditur, quod *difficilior* sit via ad infernum, quam quæ in cœlum ducit.

PERSONÆ.

Saul Rex.
Jonathas Saulis Filius.
Samuel Propheta.
Doëg Idumæus.
Abiathar Filius Abimelech, quem Saul cum 84. aliis Sacerdotibus Doëgi manu occiderat.
Misaël Saulis Armiger.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. Ratio.

Ratio. HEm vero, quo me abripis hodie?*
Cur in æstuantis pelagi constituis littore?
Fides. Didicisti peccati *damna* metuere,
Docui peccati *dedecus* erubescere:
Timori, & *Pudori* ut adjungat se *Horror*,
Efficiam hodie.
Peccatum esse malum, ut *turpe*, ac *noxium*,
Ita multo *tristissimum*,
Vides in hac imagine.
Ratio. Difficile exhibes Symbolum,
Cui ego contrarium habeo
Experientiæ testimonium,
Quod firmat gemitus
Justorum passim querulantium:

Quare

* Exhibetur mare fervens.

Quare via impiorum prosperatur? Jerem. 12.
Quare flagitia videmus esse felicia?

Aria,

1.

Stat impiis mare pacatum,
Arridet, invitat piscatum:
Non videas fluctum,
Qui moveat luctum:
Non asperi Boreæ flant,
Sed facilem cursum Favonii dant.

2.

Vehuntur in navi aurata,
Ad luxum, & pompam ornata:
Sirenulæ plenis
Applaudunt camœnis:
Ad clavum Felicitas stat:
In circulum ludens Hilaritas nat.

Fides. Sic nempe intueris, quod exhibent oculi,
Et ultro gaudes decipi?
Ergone tu felicitatem hominis
In bonis externis constituis?
Atqui nihil juvat *domus splendida*,
Si æger, & afflictus est *incola*....
Foris cytharæ sonant, & organa,
Intus strepunt tubæ, ac tympana!
Non enim (hoc dicit Dominus)
Non est pax impiis! Is. 48.
Sed bella perpetua, & *lites ex concupiscentiis*, Jac. 4.
Quæ præliantur inter se,
Quasi mare fervens, quod non potest quiescere, Is. 57.
Aspice!... *

* Tumultus maris.

Aria.

1.

Hic, hic eſt æſtus mentis
Peccato ſubjacentis!...
Sic fremit!... ſic turbatur!...
Sic ſpumat!...ſic inflatur!..
Sic jam aſtra conſpuit!..
Jam in ſtygem præceps it!..
Sic iam in montes creſcit!..
Jam crepat, & tabeſcit!..

2.

Quod Pelago ſunt venti,
Hoc ſunt *affectus* menti,
Qui quando dominantur,
Spes, quies, pax fugantur:
Succedunt curæ, dubia,
Timores, furor, tædia!..
Has habes perpetrati
Delicias peccati.

In Saule iſta oſtendet ſe veritas:
Accingere, ut intelligas.
Ratio. Ecce me! loquere, quia audio te.

Aria.

Loquere! audio!
Solido *gaudio*
Reficis me,
Si, quam ſint *triſtia*
Impii *gaudia*,
Diſcam a te! *Fides*. Diſces a me,

Quod

Quod, (quisquis reus sit,)
Magnum qui DEum scit
Læsum a se:
Nunquam, *si sapiat*,
Serio rideat,
Doceo te. *Ratio*. Audio te.

MEDITATIONIS III.

De tristi vita, & morte Saulis,

PUNCTUM I.

Saul a DEO desertus.

SCENA I.

Samuel. Saul.

Saul. VIr senex, ais mulier, * *Vir senex ascendit, amictus pallio*! (1. Reg. 28.) Bene habet: Samuel est! cur fugis tu? O assurge, assurge Propheta sancte, & miserum Regem juva! *Sam.* ** Propheta sancte! nunc color! nunc adoras! Infelix! qui non audisti benemonentem vivum, quare nunc *inquietasti me, ut suscitarer* mortuus? *Saul.* Eheu! *coarctor nimis*! *Sam.* Quid affligit? *Saul. Philistiim pugnant adversum me.* *Sam.* Hostes toties a te victos hodie metuis? *Saul.* Metuo, quia *DEus recessit a me*! *Sam.* Ora, ut redeat. *Saul.* Oravi, sed pro dolor! *exaudire me noluit, neque in manu Prophetarum, neque per somnia: vocavi ergo te, ut ostenderes mihi, quid faciam.*

 Sam.

* Ad mulierem infra theatrum.
** Samuel ascendit ex inferis.

Sam. Nempe hoc deerat complementum sceleribus, ut remedium ab inferis quæreres, & ab ultimo scelere sperares solatium. Sed absit! *Spes impiorum peribit! quid interrogas me, cum Dominus recesserit a te, & transierit ad Æmulum tuum. Saul.* Vah! quid audio? ergo irritus omnis labor est meus! David Rex erit? nomen invisum, David? *Sam.* Ita fiet: nam *faciet tibi Dominus, sicut locutus est in manu mea, & scindet regnum tuum de manu tua, & dabit illud proximo tuo David. Saul.* O durus sermo! *Sam. Quia non obedisti voci Domini, neque fecisti iram furoris ejus in Amalec, idcirco quod pateris, fecit tibi Dominus hodie. Saul.* Tantumne peccatum fuit misereri Regis miseri, & victo parcere? *Sam.* Scelesta misericordia fuit, quam DEus prohibuit. *Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es, unxitque te Dominus in Regem super Israel, & misit te Dominus in viam, & ait: vade, & interfice peccatores Amalec, & pugnabis contra eos usque ad internecionem eorum: quare ergo non audisti vocem Domini?* (1. Reg. 15.) *Saul. Immo audivi vocem Domini*, interfeci omnes Amalecitas, soli Regi peperci, trementi, ac deprecanti. *Sam.* Ideo Dominus tibi non parcet. *Saul.* Et coegit me populus, ut servarem de præda primitias, quas immolaret Domino in Galgalis. *Sam.* Frustra te defendis: *nunquid enim vult Dominus holocausta, & victimas, & non potius, ut obediatur voci Domini? quasi peccatum ariolandi est, repugnare: & quasi scelus idololatriæ, non acquiescere* mandato DEI. *Saul.* Habe igitur fatentem reum: *peccavi, quia prævaricatus sum sermonem Domini, & verba tua, timens populum, & obediens voci eorum! Sam.* Timens populum, & non timens DEum? *Saul.* Peccavi! *Sam.* Obediens populo, non obediens DEO? *Saul.* Peccavi! *Sam.* Irriti sunt gemitus, sera suspiria: jam enim *scidit Dominus Regnum Israel a te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te. Saul.* Heu! *triste*, atrox, execrandum peccatum! *Sam.* Clama, ut vis, *Porro triumphator in Israel non parcet, & pœnitudine non flectetur: neque enim homo est, ut agat pœnitentiam.*

(ibi-

(*ibidem*) *Et dabit Dominus etiam Israel tecum in manu Philisthiim: cras autem tu, & filii tui mecum eritis!* (1. Reg 28.) *Saul.* Ergo actum de Saule est! projiciet Regem DEus, quem ipse per te elegit? *Sam.* Projecit ingratum, contumacem, invidum, sacrilegum, & hodie rebellem transfugam a cœlo ad inferos: projecit! *Saul.* Ah! peccavi! iterum peccavi! sed dira calamitas suggessit detestandum consilium. *Sam.* Stultum consilium est *malum majus* eligere, ut *minus* evadas, *culpam* decernere, ut *pœnam* evites, hoc est, ut effugias *unam pœnam*, reum te facere *novæ pœnæ*. *Saul.* Peccavi! *Sam.* Ergo meruisti pœnam? *Saul.* Merui. *Sam.* Ergo animum compara, ut cum fructu sustineas. *Saul.* Deprecare DEum, obsecro, ut parcat mihi! *Sam.* Non parcet: corona, vita, filii perierunt: *cras mecum eritis!* * *Saul.* Heu! deseris me! *Sam.* Vide, ne tu te deseras! ultima gratia est, quod me DEus suscitaverit tibi: utere *pro bono animæ!* de corpore actum est! *Saul.* Actum est! moriar! *Sam.* Cras. *Saul.* Horrendum oraculum! *Sam.* Pœna peccati! *Saul* Deprecare! *Sam.* Sustine! *Saul.* Deseris? *Sam.* Desertum a DEO!.. *Saul.* Me miserum!.. *

SCENA II.

Doeg. Armiger Saulis.

Arm. QUid video? cadis Rex! Rex, vive, obsecro, & a terrore te collige!.. pro, ut friget! vix vena micat! vix tenuem anhelitum sentio. Quid faciam?.. Doeg! Doeg surge! *** *Doeg.* Quid vis? jam confectum cum Pythonissa negotium est? *Arm.* Surge modo, & Regem juva: deinde loquar. *Doeg.* Regem juva! unde periculum venit in hac solitudine, in media

* Iterum descendit Samuel.
** Saul animo deficit.
*** Ad dormientem.

media nocte? *Arm.* Vides, ut vix animam trahat? *Doeg.* Quid factum est? *Arm.* In deliquium concidit, ex terrificæ visionis horrore *porrectus in terram* (*ibid.*) quid consulis? *Doeg.* Redibit ad se: nihil metue gravius. Curre modo, & mone mulierem, ut coquat Azyma, quibus reverso spiritu vires reficiat Rex, ut possimus redire in castra. *Arm.* Propero. *Doeg.* Spirat Rex!.. non audit! non sentis!.. hoc habet, qui credit Sagis... Hinc ego mihi metuo nihil, quia non credo dari sagam, quæ cum orco commercium habeat. Quomodo enim existere potest mulier amica inferit, cum nulli dentur inferi? nihil horum! Præstigias vocant creduli homines occulta artificia fallacium fœminarum, quarum inania terriculamenta viri cordati rident. Quid dicit mulier? redit? *Arm.* Ipsa terrore prope exanimis intus sedet: colligit se tamen, & parabit aliquid esculenti. Rex autem quid? *Doeg.* Nondum se movit. Gravissimus terror fuerit, qui spiritus animales tam diu opprimit, & sensus sopitos tenet. *Arm.* Gravissimus utique; nam & ego adhuc totis artubus tremo, dum cogito, quæ audivi, & vidi. *Doeg.* Tu vidisti aliquid? *Arm.* Cum abstraxit a nobis Regem mulier, & tu te composuisti ad somnum, me curiositas impulit, ut vestigia tacitus legerem, atque observarem, quid fieret. *Doeg.* Nempe circulum formavit saga, & in centro jussit Saulem consistere. Scio, quibus nugis istæ mulierculæ simplices animas dementent. *Arm.* Rem dixisti. *Doeg.* Tum utique cœpit immutare vultum, asperare frontem, torquere oculos, inflare genas, & peregrina verba furentis instar circumcursans declamare. *Arm* Volebat: sed prævertit festinantem Samuel, atque ultro se stitit. *Doeg.* Quid? Samuel se stitit? *Arm.* Samuel, inquam, alba talari tunica, multa canitie, & magno splendore venerabilis. *Doeg* Rideo. *Arm.* Quare? *Doeg.* Quia tu phantasma tuum Samuelem appellas. *Arm.* Samuelem vidi. *Doeg.* Non credo. *Arm.* Quare non credis? *Doeg.* Quia Samuel sepultus est in Ramatha: quomodo ita subito

ſubito huc ſe tranſtuliſſet? *Arm.* Corpus ibi ſepultum eſt: ſpiritum ego vidi. *Doeg.* Stultitiam loqueris: nego, quod detur ſpiritus. *Arm.* Spiritum negas dari? qualem igitur habes animam tu? *Doeg.* Hæc eſt alia quæſtio: nunc ego hoc nego tibi, quod videris ſpiritum: illuſio fuit. *Arm.* Belle! quis igitur tribus ſimul illuſit: mulieri, ut fugeret, Sauli, ut in deliquium concideret, mihi ut adhuc tremam? *Doeg.* Phantaſia illuſit. *Arm.* Et quis phantaſiæ trium, eodem tempore, in eodem objecto? omnes enim vidimus Samuelem. *Doeg.* Quia voluiſtis videre. *Arm.* Audivimus inſuper! *Doeg.* Quia voluiſtis audire. Sile! niſi etiam videro, non credo, quod dicis. *Arm.* Pecora ſic loquantur, quibus ſolus oculorum, & nullus rationis eſt uſus. *Doeg.* Atqui ratio docet, fieri non potuiſſe, ut Samuel apparuerit; unde enim tam efficax fœminæ in mortuos imperium ſit? *Arm.* Non dixi jam, priusquam mulier incantationes incœper t, adſtitiſſe Prophetam? Sed deſine altercari: non fero diutius intempeſtivam garrulitatem. Viſio certa eſt, teſtem Regem appello. Rex! .. vah! adhuc jacet ſine motu, ſine ſenſu! .. vim, Doeg, magnam inferre rationi debemus, ſi perſuadere velimus nobis, terrorem, qui tam diu congelat ſanguinem, partum eſſe phantaſiæ deceptæ. Si tamen aliquod in hac re prudens dubium eſſe poteſt, vereor, ne tollat eventus extremæ calamitatis, quæ in craſtinum denuntiata eſt Iſraeli. *Doeg.* Crede, quod vis: idem ego facio. At en! quis inde ex frutetis ſe movet huc media nocte? *Arm.* Miror.

SCENA III.

Jonathas. Armiger. Abiathar. Doeg.

Jon. AMice, inſolitus horror animum concutit, & mihi triſte ſic rubens luna magnum malum præſagit. *

* Ad lucem lunæ rubentis veniunt.

Doeg. Vox Jonatham loquitur. *Ab.* Avertat exitium DEus, & ſervet te nobis, Princeps! *Arm.* Eſt ipſe: non fallimur. *Jon.* O ſervet mihi Parentem DEus, & recipiat in gratiam, unde excidit miſer: libenter, libenter regnum, ſanguinem, vitam immolo. *Doeg.* Recondimur, dum videamus, quid velint. *Jon.* Adſumus! non dubito: hæc ſpecus eſt Pythoniſſæ! hic lates Pater mi! & forte hæc ipſa hora eſt deſtinata infami commercio cum damnatis ſpiritibus! heu! in quale barathrum prolapſus eſt Parens?... *Ab.* Retrahe gradum Jonatha! circulum video deſcriptum a ſaga! *Jon.* O ſcelus! veſtigia Patris impreſſa cerno! moventur viſcera atroce metu! pro! novum malum! ecce! in cadaver impegi! *Ab.* Funeſta nox, quo abduxiſti nos? vah! ſi forte incidimus in ſpeluncam latronum! fugiamus! *Arm.* Imo ſubſiſte, Princeps, felix ades ad ſolatium Regis Patris. *Doeg.* Certe indiget. *Jon.* Amice! video Parentis hoſtes: non irruam, & percutiam gladio? *Ab.* Perditi homines! quo abſtractus eſt Rex a vobis? *Doeg.* Quo ipſe voluit. *Jon.* At num veſtrum erat peſtilenti conſilio virum jam pridem inviſum DEO in ultimum ſcelus impellere, quod maturaret interitum? *Arm.* Ultro juſſerat inquirere mulierem habentem Pythonem: diximus, eſſe in Endor aliquam, mutavit habitum: ivit. *Jon.* Fidelium ſervorum fuit, ſilere locum, & diſſuadere flagitium, quo non aliud eſſe deteſtabilius DEO Iſrael, utique ſciebatis. *Doeg.* Quid ageremus? deſperarat a cœlo opem: decreverat ab orco petere: decretum impediri non potuit. Laudare nos debes, Princeps, quod conſilium adjuverimus: doctus per experientiam, quam vana ſit de artibus magicis fides, & ſic coactus neceſſitate, cor vertet ad DEum noſtrum. Sæpe grave ſcelus bonæ pœnitentiæ, & magnæ felicitatis occaſio fuit. *Jon.* Scelus defendis impie? novi, qui ſis, Doeg, ſemper adverſus Jonathæ, ſemper infenſus Davidi meo, ſemper

Patris

Patris fcelefta confilia maligne fovens, ut placeas nempe, non ut profis, At ecce! diffimulo omnia, & veniam dono, fi hodie faltem non obfiftas conatibus, propter quos huc me attuli. *Doeg.* Princeps, ego adverfum te nihil pecco, cum Patri obedio: Pater Rex eft. Cæterum fi tu fuadeas aliquid, quod Pater probet, utrique fervio. *Jon.* Atqui hoc agis femper, ut improbet Rex, quod Jonathas cupit: hodie file faltem, fi modo Regii Principis aliqua reverentia eft. *Doeg.* Audiam, quid velis. *Jon.* Ubi eft Parens? *Arm.* Jam vidifti: fub oculis jacet. *Ab.* Heu! Saul! *Jon.* Hoc cadaver! *Doeg.* Spirans tamen, & en redit ad fe! audivi gemitum. *Arm.* Aperit oculos, & ex longo deliquio fibi redditur. Rex vive!

SCENA IV.

Accedit Saul.

Saul. AMici! *Jon.* Rex Pater! agnofcis filium? *Saul.* Heu! Jonatha fili mi, fili mi Jonatha! heu! heu! heu! *Jon.* Pro Superi! iterum exanimis recidit. *Ab.* Quod ei accidit malum? *Arm.* Terribilis vifio fic proftravit. *Jon.* Sagæ fceleftæ illufio fuit! *Doeg.* Etiam dixi. *Jon.* Pater, collige vires! *Saul.* Recede fili, recede, quoniam DEUS receffit a me! *Jon.* Attollite humo: refpirat enim. O DEus meorum Patrum, nunc faltem Patri mentem da meliorem! ah! ut fit, qui olim fuit! olim *non erat vir melior illo* (1. Reg. 9.) quantum mutatus eft!... Pater mi, quis eft animus tibi? *Saul.* Periimus, fili mi, periimus! *Jon.* Non periimus, nifi nos DEus deferat. *Saul.* Deferuit! O Samuel! Samuel! *Doeg.* Samuelem putat vidiffe fe ultima omnia minitantem. *Saul.* Quæ hora eft noctis! *Ab.* Medium cœlum tenet. *Saul.* Ergo jam inftat fumma dies, qua apud inferos ero! *Jon.* Pater! fi ita decretum eft cœlo, ut ais, noftrum eft curare,

ut apud Superos ſimus. *Saul.* O triſte peccatum! quam triſtem feciſti vitam, & quanto triſtiorem jam mortem facis! triſte peccatum! *Jon.* Aud am a te, Pater, quid timeas: nam ego ſpe bona firmus innitor DEO. *Saul.* Innitere, tamen cum Patre cades: coronam auferet tibi David tuus, quem utinam occidiſſem! tu impediſti. *Jon.* Rex! qui tibi coronam DEus dedit, ſi jam tollit, aufert, quod ſuum eſt: ſino lubens. *Doeg.* Fatigas Parentem, Princeps, patere, ut introeat, comedat panem, bibat aquam, & a terrore ſe colligat. *Saul.* Non comedam. *Arm.* Imo huc ego cibum efferam. *Saul.* Non comedam. Dic potius, fili mi, quare tu huc ad me veniſti? & quis me prodidit tibi? *Jon.* Audivi, quod de Pythoniſſa interrogaveris: an difficile fuit divinare, quo ieris? ivi, ut, ſi poſſem, impedirem enorme ſcelus, quod tu ipſe ſic odiſti olim, ut ſub regiminis initium ex univerſo regno omnes ariolos, magosque expuleris. *Saul.* Memini: ſed nunc aliæ ſunt circumſtantiæ; clauſum cœlum, & ferro durius coegit ire ad inferos, ut opem ferant. *Jon.* Opem ſperas ab inimicis? *Doeg.* Paulatim liberior meat ſpiritus! comede Rex, ut vires redeant: redeundum in caſtra erit, antequam dies oritur: vita, curæ, pugna refocillationem expoſcunt. *Saul.* Corpori vires ſponte redeunt: animo reddite, quem horror, mœror, timor, & deſperatio totum proſternunt. *Arm.* Rex, feſtinavit mulier, & paravit aliquid obſonii præter panem: orat, ut ingredi velis, & reficere te. *Doeg.* Animus implicitus corpori cum corpore vigorem recipiet. Sine, ut introducam. *Saul.* Obſequor, quia vultis: fili, ſequere. *Jon.* Hic expecto: non enim ferre vultum ſagæ patiens poſſem. At tu, Miſael, dic mihi: verene Samuel apparuit Regi? *Arm.* Vere, Princeps, his oculis vidi, his auribus audivi. *Jon.* Quid loquentem? *Arm.* Melius ſileo. *Jon.* Loqueris ſatis. Ingredere jam, & cum obſervaveris,

veris, Regem plenius esse redditum sibi, labora, ut huic viro, quem ego amo, benevolam audientiam facias. *Arm.* Quis vir est? *Jon.* Dices, missum esse a Davide summi negotii causa: cætera ego exequar. *Arm.* A Davide missum difficulter alloquetur. *Jon.* I, fac, quod dixi: postremum obsequium filio Regis facis. *Arm.* Superi avertant omne imminens malum!

SCENA V.

Jonathas. Abiathar.

Jonathas. ABiathar, feri conatus sunt: peractum est scelus consulta saga, vocatus orcus in subsidium, irritatum novo crimine bonum Numen, periimus! umbra Samuelis denuntiavit sententiam: hinc Patris deliquium fuit: intelligo omnia! periimus! Sic ego infelix filius sum, qui Patrem habeo, quem DEus odit! *Ab.* O digne Juvenis, quem sors melior amat! me miseret tui, maxime, quia non invenio, unde te juvenem aut consoler saltem; nam verba etiam singultiens dolor frangit! .... *Jon.* Siles, amice? fles? *Ab.* Ah! quare me misit David, ut viderem, & audirem talia, quæ vel saxeum cor mollirent in lacrymas. *Jon.* Digna est lacrymis materia, offensus DEus, reprobus Pater, damnatus ad mortem Rex, imminens exitium familiæ regiæ! *Ab.* Parce DEus! parce innocenti Jonathæ saltem! *Jonathas.* Imo tolle Jonatham DEus! Patri parce! gaudens morior, si mors mea Parenti prosit. Sed eheu! Abiathar, graviora sunt Saulis scelera, quam ut placando Numini sufficiat hostia tam exilis: metuo, ne peccata sua luat æternum miser! & sic ego demum vere infelix filius sum, quippe ex Patre natus æternum reprobo! *Ab.* O nobilis anima, quam bene tu inter levem, & gravem materiam boni luctus distinguis! *Jon.* Neque tamen vel in

tam gravi luctu omne solatium deest. Amice, corona Regis Israel ex capite, quod odit DEus, transferetur in caput coelo, & mihi charum: Regnabis pro Jonatha dilecte David! hoc solatur: vive! regna! *Ab.* Discerpit pectus hæc exclamatio, & tanta virtus elinguem facit. De Davide cogitas Jonatha, nunc, sic? *Jon.* Hæc sola dulcis cogitatio est: vivet, cum ego moriar, vivet, regnabit David: vivat! regnet! vir est, qui amat DEum, quem amat DEus: igitur regnabit bene, *secundum cor DEI* regnabit: vivat! regnet! *Ab.* Hæc fortitudo heroicæ mentis est. Macte animo, Princeps! decretis coeli submittis lubens caput, corona ex sideribus dignum, spera! coronaberis! *Jon.* Putas, sine fructu amicitiam cum Davide me coluisse? virtus hominis origo fuit beatæ familiaritatis, virtus amorem incendit, amor traxit ad imitandum. Suspexi in homine contemptum rerum humanarum: non illum Samuelis unctio, non spes coronæ de coelo promissæ, non victoriæ de Gigante relatæ gloria, non aggratulationes, & plausus populi, non regiæ nuptiæ extulerunt, ut aspernaretur minores se, aut se crederet majorem esse, quam *in oculis DEI* videretur. Suspexi præterea innocentiam morum, & summam curam, qua cavebat sollicite, ne admitteret aliquid, quod offenderet DEum. Suspexi zelum insuper, quo ardebat adversum hostes populi DEI, in quorum internecionem ruebat impavidus in omne periculum, in medias mortes. Denique suspexi maxime invictam patientiam, qua Patris insanam invidiam, & indomabile odium pertulit, nunquam vindictæ appetens, sæpe bona pro malis reddens, semper erga *Christum Domini* reverens. Quam indocilis fuissem, Abiathar, si ex his exemplis nihil profecissem? Patri, amice, post DEum debeo, quod homo sim: si bonus homo sum, ut tu putas, Patri plane non debeo! Davidis tibi dilecti exemplo, DEUS, *de profundis* clamo ad te: *Exurge*

Domine,

Domine, salvum me fac! quodsi nolis, nonne tibi *subiecta erit anima mea*? Ecce! *in flagella paratus sum*! accinge te: feri, perime! *Ab.* Ah Superi! utinam infelix Saul hausisset aliquid ex ista indole!

SCENA VI.

Doeg. Jonathas. Abiathar.

Doeg. PRinceps, ut videas, quod Doeg tibi non sit adversus, cave, ne iste comes tuus subeat iterum aspectum Regis. Jam plene redditus sibi Rex, ut audivit ab Armigero, hominem ex castris Davidis esse, præcepit furens, irruere me, & intro abscissum caput in mensam ferre. Ego revereor te, o Princeps, propterea moneo, ut hominem a te dimittas: sic aufugisse dicam, & evadet. *Jon.* Quid audio? *Ab.* Quid merui? *Doeg.* Transfugam odit Rex, quod violata fide Domino, adhæreas rebelli servo. *Jon.* Quem sic appellas infande latro? modestius tu mihi loquere, cum de Davide loqueris: Jonathas sum. *Ab.* Neque rebellat servus, qui fugit iram injustam Domini. *Jon.* Scis, qui sit, in quem immitteris? *Ab.* Fortuna aberam, quando ausus es, scelerate proditor, quinque supra octoginta sacrilego ferro Sacerdotes invadere *accinctos Ephod lineo*, (1. Reg. 22.) inter quos Princeps Achimelech fuit, Pater meus; nam ego, ne ignores, Abiathar sum. Si meum etiam sitit sanguinem Rex, propina Idumææ, habes. *Jon.* Cave, ne manum videam admotam capulo: nam prior cades. *Doeg.* Sic excipior obediens Regi? *Jon.* Quem in furorem agis. Mœrore obrutus Parens quid agat, nescit: fidelis servi est, moderari impetum, non adjuvare. *Ab.* Aut num male tibi visi sunt agere conservi tui nuper, cum nullus ex Israelitis ausus est *extendere manus suas in Sacerdotes Domini*, quanquam juberet Rex? unus inventus est ita fidelis Doeg Idu-

mæus,

mæus, ut mallet DEum, quam Regem offendere! *Doeg.* Abiathar, in gratiam Jonathæ volebam parcere: nunc, quoniam non æſtimatis beneficium, admoneo Patrem de audacia Filii.

SCENA VII.

Saul. Jonathas. Doeg. Abiathar. Armiger.

Jonathas. AMice, in latebras abde te, & primi furoris impetum fuge, ego ſuſtinebo ſecurius: nam quantumvis tyrannus ſit Pater, adhuc tamen filium amat. *Ab.* Amat, quem jam bis occidiſſet, niſi vetuiſſent amici? *Jon.* Ceſſa obniti contra: abſconde te. *Ab.* Quoniam jubes. *Jon.* Adeſt ſumma dies! ama me cœlum, ut Patrem conciliem tibi, priusquam moriamur. *Saul.* Quis imperat? Jonatha, tanti eſt Pater tibi? trade transfugam! quo auffugit? *Jon.* Non ſum proditor innocentis. Obſecro, Rex, num utramque aurem ſemper uni Idumæo indulges, nec unam ſaltem ſervaſti filio? iſte meus comes Abiathar eſt, Sacerdos Domini: quo titulo meretur mortem? *Saul.* Adhæret rebelli: non eſt reus ſatis? *Jon.* Mihi innocens David eſt, non rebellis: Pater, argumentum fidei ex hoc ipſo Legato cape. Philiſtæi cum contra nos ſe congregarunt, dimiſerunt a ſe Davidem metuentes, ne in æſtu prælii arma in ipſos verteret: adeo vel hoſtibus perſuaſum eſt, quod vir illibati candoris non *oderit* Saulem, ſed *fugerit*. Deinde nunc, cum te abſente paſſim diffluxit exercitus, optimi quique ad Davidem transfugerunt. Et quid ille? mittit ad me Sacerdotem, rogat, ut recipiatur in gratiam, ſpondet, cum omnibus ſuis acceſſurum ſe nobis, & contra Philiſtjim pugnaturum: per DEum obſecro, ſi iſte animus videtur hoſtilis tibi, quem tandem amicum putas? *Doeg.* Sæpe bona verba malam fidem obtegunt: & tu male defendis fugitivum, Princeps; nam qui ſuſpectus

eſt

est hostibus, unde a nobis *meretur* recipi? *Jon.* O male feriatum caput, quousque obsistes mihi? scilicet tu ignoras Davidis *merita*? ah! merita si nulla essent, esset amicus felix: virtus, animus, gloria fecerunt invisum æmulis. *Ab.* Et innocentis odium te facit, Rex, invisum DEO! *Jon.* Vah! qua te fiducia prodis Abiathar? *Ab.* Fiducia causæ. Ecce Davidis nomine nunquam violatam iterum juro fidem, & DEum testem invoco mentis bonæ! *Saul.* Doeg, *Patrem* in filio cerno. *Achimelech* iste est a te occisus, jubente me! intremuit pectus male conscium sibi! surge, abi, torqueor! *Doeg.* Reliquiæ pannici terroris agitant: omitte istos, Rex, in prælium imus. *Jon.* At nunc Pater, impium Idumæum ne audias. Samuel vera dixit: Sanguis Achimelech vindictam clamat: in mortem imus, si in prælium imus, priusquam te cum DEO, & Davide concilias. *Saul.* Quod tibi vitam istius transfugæ donem, sit tibi nunc satis, fili: de pace tractandi tempus jam non est amplius. Arma Misael, gladium, scutum, lanceam! *Arm.* Inutiles apparatus est, cum DEus est hostis. *Saul.* Etiam tu trepidas? *Arm.* Utique, postquam Samuelis umbram audivi, & vidi. *Doeg.* Sic est: umbram iste timet, futile artificium fallacis fœminæ. Tu vero, Rex, contemne has offucias, emasculantes animum invictum hactenus, & ad omnes casus intrepidum. Jam declinat nox; aurora cum pinget cœlum, hostis invadet castra: si vel absens se occultet Rex, vel præsens tremat, honor, victoria, exercitus periit. Redde te tuis, priusquam diescat, ostenta vultum hilarem, dic: Samuelem stitisse se tibi insignis victoriæ vatem; sic utili mendacio animatus miles fortiter in hostem ibit. Hoc consilium, Rex, hoc, & nullum aliud admittit tempus, cætera permitte fatis. *Saul.* Dura fata! *Jon.* Desperatum consilium! *Ab.* Scelestus sermo! *Arm.* Funestum remedium tot malorum! *Doeg.* Sed necessarium, & forte felix. *Jon.* Post triste oraculum! *Doeg.* Nihil credo. *Ab.* Non ideo

falsum est. *Saul.* Falsum an verum sit, est perinde. Doeg imus! si vinco, felix sum: si cado, habeo vitæ infaustæ finem. *Ab.* Animam cum vita prodigis: animam commenda DEO! *Saul.* Qui me deseruit! *Doeg.* Effæminat hæc cura militem: nemo pugnat animosius, quam qui persuasit sibi, quod post mortem supersit nihil.

SCENA VIII.

Jonathas. Abiathar.

Abiathar. AUdis, Princeps, quod axioma jactet impius Idumæus? *Jon.* O Pater infelix! vere te DEus deseruit: nunc intelligo, postquam te tibi reliquit, & impiis consiliis infamis advenæ!.. Amice, a quo tempore Saul in DEum peccavit, crede mihi, non fuit momentum, quo serio lætum vidi. Terror, ira, odium, rabies, mæror, obstinatio, horror sic discerpebant cor, ut ego sæpe hominem miserans tacite ingemiscerem, & dicerem mihi: *quam triste sit peccare*, vide in Patre, Jonatha, vide, & horre! o Pater! miserrime Pater!... At seri sunt gemitus! *Justus es Domine, & rectum judicium tuum!* damnasti ad mortem cum Patre filios, laudo sententiam, quia tu fecisti, qui omnia sancte facis! Amice vale! ultimum amplexum pro meo Davide cape: dic lætum Jonatham in mortem isse, eoquod relinqueret post se in vivis dimidium sui. *Ab.* Ah! totum te amico serva, fuge prælium, ad Davidem imus! *Jon.* Absit! nam ut ego moriturum Patrem deseram, etiam David nolit. Ad latus pugnabo illi, ut, si prior cadam, exemplo prosim: si prior ille, verbo juvem ad mortem bonam. *Ab.* Nec metuis mori? *Jon.* Abiathar, *amo DEum, & amat me DEus*: sic spero firmiter, & securum conscientia facit: igitur intrepidus obvium pectus morti fero, quæ mihi vitæ melioris principium sit in sinu Abrahæ. *Ab.* Perge fortis: non

non audeo opponere me decretis virtutis tantæ. Tecum eo, ut non procul a loco pugnæ arbitrer eventum rerum, & orem DEum, ne triftes minæ effectum habeant. *Jon.* Ora, ut Patri parcat, Davidem fervet, me auferat fibi.

CHORUS.

Oftenditur, quod *difficilior* fit via ad infernum, quam quæ in cœlum ducit.

Chriftus in perfona Patrisfamilias. *Servus Mundi. Servus Carnis. Servus Diaboli. Olitor*, five Mundus, curis terrenis occupans fuos.

Chriftus. Infelix fum!...
Olim, quacunque hora exivi,
In otiantes incidi. Matth. 20.
Nunc, quoties exeo, vacuum forum invenio,
Et, fi quis occurrit, quem volo conducere,
Refpondet: quære tibi fervum alium:
Ego *conductus jam fum*!
Omnes ferviunt aliis Dominis, mihi nemo.
Infelix fum!...
Tamen hic exfpectabo,
Dum forte fui aliquem fervitii tædeat,
Et ad me tranfeat....
Olitor. * Eja! ferve bone, & fidelis! refpira paullulum!
Eo! affero prandium!
Refice vires, ut mox redeas alacrior ad labores.

* Exit cum aquali, & frufto panis, ad fervum occupatum in horto olerum.

Serv. M. Here! bone verba, & tenue prandium
Famelicum post tantos labores
Non satiant stomachum.

Aria.

1.

Here,
Loquendum est sincere:
Jam fodere non valeo,
Sub onere deficio,
Aut *tandem* bene habe me,
Aut cogor te deserere:
Non possum sustinere.

2.

Issem,
Et alteri serviissem,
Si qualis tu sis Dominus,
Intellexissem citius!....
Lactatus fui vana spe!...
Si nunquam cognovissem te,
Felicior fuissem.
Here,
Loquendum est sincere.

Olitor. Ingrate! piger! inutilis serve!...
Quisquis servit Mundo,
Cur servit, nisi *pro pane lucrando*?

Ariose.

Vah! Canis!
Si jam non sapit panis,
Gustanda erunt verba,
Traheris ad supplicia,
Comede!
Aut morere!

Quan-

Quanquam, quid urgeo?
Nunquid opus est mihi Servo seniculo?
Abi stipes! pro uno centum alios habeo.

Serv. M. Sic! & sine mercede promissa?....
Hæc est *miseria cum aceto*!...
Sed felix necessitas, quæ cogit sapere!
Eo, & meliorem Dominum peto...
At ecce! quid video?.....

Serv. C. Eja! herus abest: fugæ patet ostium!
Num adhuc delibero? ... ingenuus sum!
Tædet denique lutulenti laboris!
Ad majora, ad majora sum natus,
Quam ut florem ætatis perdere velim
In servitio fœdæ, ac fragilis voluptatis.

Serv. M. Quid tu conquereris?

Serv. C. Ah!.quisquis es, Juveni misero
Bono succurre consilio.

Aria.

1.

Sum *magni Patris* filius!. .
Et eram adhuc *parvulus*,
Cum miser *casu* incidi
In domum hujus figuli:....
Ut vidit me, blandissimis
Aggressus est illecebris;...
Me vicit curiositas,
Infelix curiositas!...
Ingressus sum, & perii!
Nam didici, ah! didici,
Quæ me jam pudet scire!

* Fugiens ex officina figuli.

2.

Ab illo miser tempore
In fœdo versor opere:
In luto rota figitur!
In luto circumagitur!..
Quis crederet me nobilem?
Quis liberum? quishominem?
Ah! piget, tædet, pudet me!..
Pœnituit sæpissime!.....
Ad Patrem sæpe volui,
(Heu! volui, & nolui!)
Erubui redire!

Serv. M. Miseret me tui! sed in eadem navi sum tecum:
Ergo quid suadeam,
Nisi ut turpe jugum excutias mecum?
Age! mutandus est Dominus!
Fugimus! fugimus!

Serv. D. *Miserescite boni Superi!
In qualem tyrannum incidi!

Serv. M. Etiam tu fugis tuum Dominum?

Serv. D. Latronem fugio, qui hoc momento
Occidit unum servorum, neque adhuc satiavit sævitiem,
Etiam n mortuum exerit rabiem:
Dissecat, lacerat, excoriat, devorat!
Heu! quid feci, cum ad venatoria
Me tradidi obsequia,
Et tot bonas animulas in stygia
Impuli crudelis retia,
Tam nullo meo comodo!
Tam magno cum labore, & gravi periculo!

Aria.

* Foras procurrens sub specie venatoris.

Aria.

O pessima conditio!
  O *male acta vita*!
Væ mihi! væ! væ misero,
  Si erit *finis ita!*
In alieno corio
  Hucusque laboravi:
Jam *pelli meæ* timeo:
  Peccavi! ah! peccavi!

Serv. M. Hem! credidi, me solum esse miserum:
Falsus sum!

Serv. C. & D. Eja unanimiter alium
Quærimus Dominum!

Christus. * Venite ad me!

Serv. C. Vocantem audio!..

Christus. Venite ad me!

Serv. D. Vox est suavissima!

Christus. Venite ad me!

Serv. M. Dulcedo intima penetrat viscera!

Christus. Quid statis? venite ad me, qui laboratis!

Serv. M. Tu vocas nos? quis es?

Serv. C. Quem jubes laborem?

Serv. D. Quam dabis mercedem?

Christus. *Ego sum, qui sum,*
Solus Dominus, solus Altissimus,
Venite! mihi servite!

Aria.

Nil imperabo grave:
Est jugum meum suave,
  Onus levissimum!...

Si

* Ex angulo.

Si propter me relinquitis,
Quod alii
Promitunt vobis Domini:
Habebitis
(Promitto!) centuplum.

2.

Audivi suspirantes,
Et singulos optantes,
Mutare Dominum:
Mutate! Non est melior,
Quam ego sum!
Aut si occurret melior,
Quam ego sum:
Mutate (non invitus sum!)
Mutate iterum!

Serv. M. Fratres! juvat experiri, qui sit!..
Serv. C. Imus, servimus!
Christus. Venite, & quam sim bonus, videte, gustate!
Serv. D. Trahis mirabili suavitate!
*Christus.** Hæc est *vinea*: hanc excolite!
Sub vesperum
Cuique debitum reddam denarium,
Et insuper Cœnam magnificam,
Qua fagitatos reficiam.
Serv. tres. O vere Dominum
Ter optimum, maximum!
O nobile, o felix servitium!
Serv. M. Fratres plaudite! en! adhuc hodie,
Christus. Sic est: jam hodie.

Ariose.

* Exhibitio vineæ, & cœnæ magnæ in nubibus.

Ariose.

1.

Christus. En Cœna eſt parata,
Qua vos reficiam:
Nec fames ſatiata
Jam premet animam.
Ceſſabit Servi titulus,
Amicos appellabo:
Et ipſe, veſter Dominus,
Jam vobis miniſtrabo!
Venite! ſervite!

2.

Omnes tres. Poſt horulam laborum,
Sudorem tergimus!
Torrenti gaudiorum
Ærumnas mergimus!
Momentulum miſeriæ,
Quæ iſthic toleratur,
Æternæ pondus gloriæ
Pro nobis operatur!
Venimus! ſervimus!

PUNCTUM II.

Saul ſibi permiſſus.

SCENA I.

Jonathas. Doeg. *

Jonathas. DEficio: moreris Jonatha, ſic viſum eſt DEO! morere! ... ah! ah! ut cruciat urens plaga! lethale vulnus eſt: nihil ambigo. O montes Gelboe, locus fatalis mihi! .. inter has rupes filius Regis moritur, deſertus a ſuis,

* Exhibentur montes Gelboe.

omni carens humano solatio, bestjis, aut carnivoris avibus futurus præda, imo quod ipsa præ morte horreo, persequentibus Philistæis futurus ludibrio!.. Pro triste fatum!..& in hac ætate, cum de me conceptæ spes lætos jam fructus ferunt! nefasta dies!..& nemo me juvat? Illinc video hominem.* Doeg! Doeg! huc ascende! vulnus obliga, quod perimit Jonatham! *Doeg.* Parce Princeps! hostis a tergo imminet: non patitur moram Doegi salus. *Jon.* Saltem trahere me tecum potes! *Doeg.* Vix reperio modum, quo mihi consulam: ita trepidatio mentem turbat. *Jon.* At tu dicebas, neminem esse magis intrepidum ad intuitum mortis, quam qui credit, nihil superesse post mortem? *Doeg* Nempe discrimen est inter linguam, & cor. *Jon.* Hoc dices tamen, an vivat Pater meus, Rex tuus? *Doeg.* Non scio: nec enim tuto expectassem, dum scirem. Vale Princeps! *Jon.* Fidelis servus es! O DEus, impius evadit, & ego morior!.. Amice David, sic morientem Jonatham si aspiceres, quo animo ferres?.. occurrit cogitatio bona! quantumvis ames me, animo magno tamen hanc sortem ferres, & hortareris, eodem ut ego ferrem, placide acquiescens decretis DEI. Facio: acquiesco.... Prope jam innato meo sanguini: o sævum vulnus!... pro Patre, DEus! pro patre hic fluat cruor! pro patre cadam hostia tibi! suscipe!... placare!...

SCENA II.

Saul. ** *Jonathas.* *Armiger.*

Arm. URge vires Rex! ne consequantur nos incircumcisi, & vivos capiant.*** *Jon. in monte.* Cor meum semper rectum ad te non despicies! *Saul.* Abjicio pretiosa impedimenta fugæ! juva me! calco purpuram tot mihi malorum causam! vale corona tot spinis horrida, quot gemmis micans!.. *Arm.* Nunc

* Fugitivus ex prælio præterit. ** In valle fugitivus, & vulneratus.
*** Procul a Saule solus.

Nunc expeditior fugies. *Saul.* Huc vis, ut ascendam? non possum: gravissimus dolor est. *Arm.* Sed. gravius periculum: stitit sanguis, & extra præsens discrimen posito non est nulla salutis spes. Surge! ascende! *Jon.* Durum est mori hac ætate, hoc loco, & sic: solatium tamen, innocentem mori. Recipe spiritum, DEus Patrem, recipe spiritum, quem dedisti! reddo puurum, & immunem a noxa gravi: sic spero *Saul.* Actum est, Misael, non ferunt vires laborem viæ: hora imminet destinata neci a sævo Numine. *Arm.* Vah! paullulum viæ superest, ut extra discrimen sis ab hoste imminens. *Saul.* Immo hic moriar, *Evagina gladium tuum, & percute me!* (1. Reg. ult.) *Arm.* Hoc absit! nam quo te impatiens furor abripit? *Jon.* Reddo spiritum purum: Sic spero. Tu mihi redde, DEus mi, mercedem grandem nimis promissam Abrahæ! sic cupio. *Saul.* * Ecce morior! *o amara mors!* *Arm.* Nondum moreris: vim fac tibi! modica via restat. *Jon.* *O bona mors*, tu me in termino pones, in quo securus sum de summo bono, quod unum bonum est ! O pars mea DEus in æternum! *Saul.* Gemitum audio: explora, qui sit. *Jon.* In æternum! *Arm.* Juvate Superi! Jonatham video, Rex, cum morte luctantem: propera, si vivum videre cupis. *Saul.* Cupio: trahe me! ** fili mi, Jonatha: ego occidi te! *Jon.* Sic est, Pater mi, DEus filium cum Patre ferit, ut Pater ex cruciatu filii crucietur. *Saul.* Crucior! moriemur simul! *Jon.* Fugiamus simul! *Saul.* Uterque faucii graviter, quo fugiemus, mi fili? *Jon.* In sinum Abrahæ, Pater mi, in sinum Abrahæ, ad Patres nostros, ubi expectabimus redemptionem Israel. *Saul.* Ita, ita, tu ibis in sinum Abrahæ, ad Patres nostros: sed ego infelix in orcum ibo, ad Cainum, ad Pharaonem, ad Abimelech! *Jon.* Absit, o Pater! non dividamur! non dividamur! *Saul.* Actum est! projecit me crudelis DEus: dividemur æternum, dividemur! *Jon.* Nunc me occidis! *Arm.* Heu! moreris Princeps! *Saul.* Moreris! *Jon.* DEus, Patri parce! Patris miserere!... Z z 2 SCE

* Procumbit fatigatus. ** Festinat.

SCENA III.

Saul. Armiger.

Arm. COncidit! heu! funus est! *Saul.* Stupet dolor! Jonatha!.. *Arm.* Frustra mœrore conficeris, Rex fuge! hostis persequitur. *Saul.* Cessa! fugere vulnus prohibet, non sinit mœror. Tu evagina gladium tuum, percute me! *Arm.* Aliud jube: hoc non facio. *Saul.* Ego facio. *Arm.* Te ipse perimes? non sino. *Saul.* Tu Regi audes tuo manus inijcere? recede! *Arm.* Ah! Rex! *Saul.* Angustiæ sunt mihi undique! fac animæ viam mucro, ut spiret liberius. Vah! manus debilis non tenet ensem! officium negat! Misael, tu me percute! *Arm.* Non facio, & non extendo manum meam in Christum Domini. *Saul.* Vecors bestia! quid mihi prodest unctum fuisse in Regem? utinam agaso morerer! percute me! *Arm.* Imo curram, Rex, ut inveniam hominem, qui me juvet te hinc asportare, ne incidas in manus Philistjim! *Saul.* Abjit. Jam nemo me impedit, quin finem faciam crudelibus malis...manus ut feriat, non sufficit sibi: at pondus corporis sufficiet, ut incumbens super gladium in mortem concidam. Jonatha, sequor te. Scilicet hoc deerat extremis malis, ut ante me morereris, & in oculis meis! mortuus es! Sequor! sequor! aperite portas tartara! grandis anima descendit ad vos! O triste peccatum, huc tu me adigis! Valete cœli semper adversi mihi, duri, inhumani, & istis scopulis asperiores! vale terra! ad inferos eo!.. Vah! aberrasti infelix ferrum: nondum vulnus est latum satis. Oh! dolor immanis!... juvate manus! corrigite errorem ensis!.. satis est: sentio: finis venit, Saul, venit finis, nunc finis super te! per omnes jam artus sævit mors! egredère invisa DEO anima! egredere!...

SCE-

SCENA IV.

Muta.

SUb lugubri musica repræsentantur gravissimæ mortis angustiæ, quas patitur agonizans Saul ex consideratione temporis præteriti, præsentis, & futuri. Itaque lento passu, & tristi ordine post Præconem, qui feralem pompam præcedit, cum duobus facigeris, animam morientis ad Judicium citans, ostendunt se misero

I. *Peccata commissa, nempe* Diffidentia, *quam exhibet imago victimæ contra DEI mandatum præpropere immolatæ cum inscriptione:* Stulte egisti. (1. Reg. 13.) Inobedientia, *quam repræsentant duo Genii prohibitam prædam sub specie Religionis servatam ferentes cum inscriptione:* Obedientiam volui, non sacrificium. (1. Reg. 15.) Invidia, & odium, *quod exprobrat fugitivus cum cythara sua Genius Davidis, adscripto lemmate:* Quid feci? (1. Reg. 19.) Crudelitas, *de qua queritur Achimelech, cruentum gladium ostentans, quo cum 84. Sacerdotibus fuerat occisus, cum inscriptione:* Quid fecimus? (1. Reg. 22.) Obstinatio, & desperatio, *quam arguit umbra Samuelis librum gestans, cum inscriptione;* Monui! (1. Reg. 28.)

II. *Succedit huic agmini pompa funebris, quam adornant plures Genii ferentes insignia Regia, sed inversa cum inscriptione:* Finis est!

III. *Demum signum infelicis æternitatis, in medio Theatro se instar Cometæ constituit cum inscriptione:* Initium sine fine! *Quod videntes Cives Jerusalem, (hoc est, animæ bonæ) deflent primi Regis sui miserum interitum, cantantes hæc verba:* o triste peccatum, quod excipit tristis vita, tristior mors, tristissima æternitas! *Sauli vero extremæ angustiæ hæc identidem suspiria extorquent:* nunc recordor, quæ mala fecerim!... recordor!... o tristis *memoria!*... vos video David, Achimelech, Samuel!.. abscedite tortores sævi!... Hem! fui Rex! intelligo: *finis est!* jam quid ero!.. atrox cogitatio torquet *animum:* heu! miser

æternum ero! perjì! DEus deseruit! mihi relictus sum! æternum perji! ... infelix!.. Egredere invisa DEo anima!... egredere!

SCENA V.

Abiathar. Armiger.

Armiger. HIc vides protrita monumenta miseræ Majestatis.* *Ab.* Sic vilescunt? *Arm.* In ista hora. Sed properemus: en hic Jonathas jacet! *Ab.* Heu! Jonatha immanis dolor Davidis tui! *Arm.* Pro! quid est hoc? Rex se occidit! *Ab.* Vah! Rex! tot sceleribus scelus extremum addis! ah! jam torvi oculi in morte natant! *Arm.* Nullus est motus, nullus est halitus super. *Ab* O Rex infelix! *Arm.* Ergo nec ego vivam. *Ab.* Superi! quid facis Misael? *Arm.* Morior. *Ab.* Miserere cœlum! perjit! Heu! tria funera lugeo! omnium causa peccatum est, *triste Peccatum*!.. præ horrore lapidesco!

MEDITATIO IV.

PECCATUM MALUM MAJUS MORTE SIVE OCHOZIAS.

ARGUMENTUM,

SÆpe, quos *Cupiditas boni* nulla potest in peccatum pertrahere, *Metus mali* præcipitat, quod ope peccati sperant effugi posse contra omnes prudentiæ regulas utique, quia remedium eligunt, omni malo deterius, & ipsa, quæ terribilium omnium terribilissimum dicitur, *Morte majus*. Stultitiæ hujus cum tot aliis reum se fecit Ochozias Achabi Filius, Samariæ Rex,

* Abjecta a Saule insignia.

Rex, qui cum ex lapſu per cancellos cœnaculi ſui ægrotaret, & propter ſcelera ſua nullam opem ſperaret a DEO vero, miſit nuntios, qui Idolo Beelzebub pro ſe ſupplicarent. Quis hic neget, ſapientius acturum fuiſſe Ochoziam, ſi *mori pœnitens*, quam ſanari *per ſcelus* maluiſſet? Certe quia ex metu mortis peccavit, vitam utramque perdidit, temporalem, & æternam, id quod illi Elias Propheta DEI nomine prædixit his verbis: *Quia miſiſti nuntios ad conſulendum Beelzebub Deum Accaron, quaſi non eſſet DEus in Iſrael, a quo poſſes interrogare ſermonem, ideo de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes: ſed morte morieris,* 4. Reg. 1. Atque ita hæc eſt hujus quartæ Meditationis

Materia. Ochoziæ gemina Mors.
Primum, Ægrotantis impatientia.
Secundum, Morientis obſtinatio.

Fructus. Deteſtatio ſtolidi axiomatis: *Nollem peccare, ſed cogis neceſſitas.*

Propoſitum. Fuga peccati, etiam cum ſpes eſt peccati ope evadendi grave malum, aut ipſam mortem. *In ſpecie* decernamus moderari *timorem* malorum temporalium, cum imminent, & *impatientiam*, cum premunt; hæc enim gemina radix eſt multorum ſcelerum ferax in animis non heroice piis. Cogitemus, Viri vere Chriſtiani eſſe, ſicut *magna* agere propter DEum, ita, cum DEus vult, *fortiter* pati.

In Choro. Oſtenditur, quod, qui nunc peccant ex temporalis miſeriæ, aut mortis metu, tandem *quæſituri* ſint mortem, nec *inventuri*, teſte S. Joanne Apoc. 9.

PERSONÆ.

Ochozias Rex Iſraelis.
Elias Propheta.
Abdias Dux quinquagenarius juſſus Eliam adducere.
Ezriel a Cubiculis Regi Ochoziæ.
Amaſa a Cubiculis Jezabeli Regis Matri. PRO-

2.

Ah! hæres! sentio:
Fœmineum
Heu! audio suspirium!...
Audes deliberare?
Dic: *mori*, *mori eligo*!...
Non cessas fluctuare?...
Num frustra urgeo?..

Fides. Ah! *larvam mortis* metuis:
Mortem veram nondum, nondum satis effugis,
Quia, quamdiu times mori,
Vix tentationi resistes graviori.
Disce hodie *duas Mortes* distinguere;
Una est *corporis*, altera *animæ*,
Utraque horrida,
Sed *altera* tanto horridior,
Ut, si inter se compares,
An *prima* dici possit Mors, merito dubites.

Aria.

1.

Quòd corpori est *anima*,
Hoc *animæ* est gratia:
Hac vivit, ex hac crescit!
Hæc si aufertur, moritur,
Cadaver fit, dissolvitur,
Et misere putrescit.

2.

Hæc mors, hæc est mors pessima,
Nam anima sic mortua
Non mortua videtur:
Sepulchro pulchro clausa est,
Nitente cute tecta est:
Hinc fœtor non horretur.

Ratio. Vera igitur mors eſt mors animæ:
Jam, an ſit præ morte corporis
Malum magis terribile,
Ex antithetis ſtatue.
Una bonis fortunæ, *altera* bonis gratiæ ſpoliat te.
Dic: Utra eſt prædo crudelior?
Una malum ultimum infert corpori,
Altera ſpiritui:
Dic: Utra eſt latro violentior?
Una ſpem reſurrectionis relinquit certiſſimam,
Altera tenuem, & plurimum dubiam.
Dic: Utra eſt peſtis deterior?
Accedit, quod *ſtimulus mortis*
Peccatum eſt, 1. Cor. 15.
Et mors animæ mortem corporis
Secum ferat ſæpiſſime!..
Atque ita hæc eſt *peccati vis*,
Ut te faciat *mori bis*!....
In Ochozia, quod aſſero, meditaberis.
Age anime, rem magnam feceris,
Ratio. Si hanc tibi veritatem perſuaſeris.

Aria.

Age, age, meditare,
Quantum *malum* ſit peccare:
In hac re non cæcutire
Magni eſt momenti res;
Date lumen Cœlites!
Nempe non eſt malum, *mori*,
Sed eſt malum, *male* mori:
Neque *verbum* eſt timendum,
Timeo *adverbium*!
Dicit malum *geminum*!

MEDI-

MEDITATIONIS IV.

De gemina morte Ochoziæ,

PUNCTUM I.

Ægrotantis impatientia.

SCENA I.

Ochozias. *Ezriel.*

Ochozias. ITerum quinquaginta viros interfecit Elias, Ezriel! hoc feram? *hæc faciat mihi DEus, & hæc addat*, nisi adhuc hodie luat illatam centum virorum cladem Propheta sævus. *Ezriel.* Parce tibi, Rex, ira ægroto nocet, & quod Prophetæ minaris malum, a cœlo provocas adversum te. *Ochoz.* A cœlo iste Propheta non venit, qui sic furit: ab orco venit. *Ezriel.* Atqui de cœlo, non ex orco vocavit ignem, qui geminos quinquagenarios devoravit. *Och.* Ergo de cœlo vindicabo me. I, præcipe Militiæ Principi, ut mittat tertium cum quinquaginta viris, qui hominem huc sistant mihi. *Ezriel.* Dubito, an reperturus sis vel unum, qui eat, postquam ex bis missis redjit ne unus quidem. (4. Reg 1.) *Och.* Quid? non ego Rex sum, &, quamquam sim æger, adhuc impero? *Ez.* Imperas! sed parce, Rex, si omnes Eliam magis, quam te timemus. *Och.* Crude, cui loqueris? *Ez.* Regi, sed homini, & cœlo sic volente, *misero homini*, quem elumbe corpusculum lecto affixum tenet. Rex, audi fidelem famulum: vana est ira, cui nullæ sunt vires! utilius humiliares caput superbum DEO Israel, & te ad mortem disponeres, quam de occidendo viro cogitares, quem argumentis adeo terrificis cœlum demonstrat sibi charum esse, ut terror hominis concus-

ferit universam Samariam. Itaque certum est mihi, si centies jusseris, nemo adversus Eliam ibit: vincit timorem Regis timor Numinis. *Och.* Cujus Numinis? num creditis vos, omnia Numina conjurasse adversum me? Odit domum Achab DEus Israel, hoc experior: sed non me deserent Dij Ægyptiorum, quos adoramus in vitulis, non Baal Deus Sidoniorum, non Beelzebub Deus Accaron! hos timete. *Ez.* Omnes adoramus nos: propterea nullus, puto, timendus est nobis. Sed tu, cum adores cæteros, soli DEO Israelis reverentiam nullam exhibes, quanquam ex argumentis evidentibus non possis nescire, quanta sit illius potentia, fortasse etiam supra cæteros Deos: ecce! hæc malorum origo est tibi. *Och.* Cæteri Dij placidi sunt: solus DEus Israel Zelotes est, & impatiens, si colatur Deus alius, præter ipsum: DEum tam ambitiosum, &, qui me odit, ego non colo. *Ez.* Et miraris, quod, quem non colis, te persequatur! ego vero hoc miror, Rex, quod Dij cæteri non defendant clientem suum contra DEum Israel. Hæc res jam sæpe hanc suspicionem mihi movit, utrum non DEus Israel *solus* sit DEus: certe potentiam suam nullus alius manifestius prodidit. *Och.* Potentia cruciandi hominem videtur tibi probatio Divinitatis super alias eminentis? *Ez.* Omnino, saltem quando *potentes potenter tormenta patiuntur*, quin aut se ipsi, aut ipsos alii a cruciatibus possint eximere. *Och.* Ego si DEus essem, mallem beneficentia, quam tyrannide me DEum probare. *Ez.* Immo si Deus esses, DEum te paullo sapientius loquendo monstrares: nunc, cum sis homo, cave, ne judices, quid agendum sit Djis, qui te judicabunt. *Och.* Sanus ægro facile consulit: sed tu nescis, quanti me dolores affligant. Uror! *Ezr.* DEus Israel urit, Rex, reverere! deprecare! *Och.* DEum tam crudelem revereri non possum. Pro! dolor insanus lacerat viscera, & ipsa ossium medulla ardet! . . *Ez.* Quia nova blasphemia irri-

irritasti magnum Numen. *Och.* Tace Numen! non colo DEum, cui adeo nullus respectus Regis est, ut inter Principem, & rusticum discrimen non faciat. Nullo mihi est opus DEO, ut finem his malis faciat: ego faciam, pugionem porrige! *Ez.* Miseret me! acerbitas mali incipit te in furorem agere. *Och.* Quid facis? *Ez.* Quod Medicus iussit, ne, cum insanies, tibi aut aljis facias malum majus. *Och.* Stringor? adeste furiæ, juvate Regem Israel, quando ex enervibus Diis nemo est, qui me juvet. Sceleste verna, tu me vincire? *Ez.* Quia insanis. *Och.* Tu insanis! *Ez.* Imo ego facio officium fidelis servi, & a malo majore caveo. *Och.* Invisum cœlum, quousque erit volupe tibi in meis miserjis helluari! *Ez.* Vides, quod insanias; non enim, si saperes, tam inconditis vocibus Superos iterum irritares. *Och.* Cessa tu Superos oggerere, qui me oderunt: ab inferis opem volo. Solve me! *Ez.* Inferi te solvant! *Och.* Mancipium impudens, temerarium, procax, sceleratum, tu mihi manus injicere violentas! Solve! *Ez.* Medicus prohibet. *Och.* Rex jubet. *Ez.* Donec Rex redeat ad mentem bonam, parendum est Medico. *Och.* Satia ingluviem furoris tui in hoc spectaculo Numen atrox. *Ez.* Nunc furat, ut vult.*

SCENA II.

Ezriel. Amasa.

Amasa. Ezriel, malum grave Regi nuntio. Jezabel, ut audivit de gemina strage, qua duos Quinquagenarios Elias consumpsit, sic exarsit rabie, ut inciderit in amentiam, & a Medicis vinciri debuerit. *Ez.* Fecistis Matri, quod ego filio: nam & ipse furit, atque sic blasphemat Deos, ut, si non est, saltem esse videatur amens, & insanire. Amasa, hic fructus impatientiæ est, qua fit, ut adversa ferre nolint, qui credunt, famulari sibi cœlos, &

*Clauditur.

& elementa debere. *Arm.* Dixiſſes melius: hic fructus contemptus eſt, quo tota Achabi domus DEum Iſrael irritat adverſum ſe: atque hoc eſt, Ezriel, quod ego non capio, cur fiat. Dji cæteri, quos colimus, nunquam, quod ſciam, ullum nobis teſtimonium dederunt aut potentiæ ſuæ, aut beneficentiæ: DEus Iſrael per unum Eliam Regnum univerſum ſui nominis fama implevit ex gloria prodigiorum, quibus vir ille inclaruit; & tamen Djis omnibus aljis ſacrificant Reges, ſoli DEO Iſrael non ſacrificant. Vitulis ex auro puriſſimo fuſis pretioſa altaria ſæpe multis victimis fumant: Beelzebub in Accaron frequentibus peregrinationibus, & hoſtjis colitur: Baali in ipſa Samaria magnificentiſſimum templum ſtat: altaria, vaſa, apparatus loci, ornatusque, ſuperbia plus, quam Regia fulget: Sacerdotum numerus, quanquam non ita pridem populus ab Elia concitatus quinquaginta omnino ſupra octingentos occiderit, (3 Reg. 18.) ſic iterum cura Jezabelis excrevit, ut eos templi amplitudo vix capiat: (4.Reg. 10) omnes aluntur impenſis Regis, liberaliter, laute, ſplendide: ſolus DEus Iſrael nec templum habet, nec Sacerdotem, nec Aram: cur? *Ez.* Tu hoc miraris, ego non, nam facilis eſt explicatio cauſæ. Jezabel amat Deos, qui vel non ſunt Dji, vel ſaltem non ſunt vigiles Dii ad noſtra facta; certe ſicut nemo eſt, qui gloriari poſſit, quod beneficium ab illis acceperit, ita neque invenies aliquem, qui, ſi male fecerit, conqueratur, ſe fuiſſe punitum. Diſſimulant, ſi quisque agat, quod lubet, & modo interdum flectamus illis genua, libertatem indulgent, etiam litandi genio, quascunque victimas velis. Itaque ſicut libertas placet, ſic placent iſti Dji. At non ſic DEus Iſrael. Iſte præter Sacrificia, quæ ſtatis temporibus poſtulat, etiam invigilat moribus, & urget obſervantiam præceptorum, quæ tulit. *Arm.* Sic eſt, gravibus pœnis urget: neque opus eſt exempla ex Annalibus petere: vidimus oculis noſtris clauſum ab Elia cœlum toto triennio (3.Reg. 17.) ita, ut nec ros, nec pluvia

cade-

caderet super terram, & quanta tunc fame afflicti sumus! Rex Achab, cum innocentis Nabothi vineam rapuit, quas minas ab eodem Propheta audivit! pars impleta est: in eodem loco, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, linxerunt etiam sanguinem occisi Regis: restat, ut a canibus etiam voretur Jezabel, & deinde omnis Achabea familia exterminetur, (3.Reg.21.) *Am.* Verum si hæc vigilantia DEI Israel, pœnæque severitas exacerbat animos, cur non ejusdem beneficentia allicit? Certe idem DEus, qui clauserat cœlum, ad ejusdem Prophetæ preces rursus aperuit nuper, pluviisque largissimis terram recreavit. *Ez.* Amasa, quibus licentia vitæ cordi est, beneficia a DEO non postulant, modo ille pœnas suspendat. Propterea *Deos incurios* venerantur, & hoc putant esse beneficium summum, quod sint incurij. DEus *attentus*, & *vigil* non potest amari ab amante licentiam vitæ.

SCENA III.

Abdias. Ezriel. Amasa.

Abdias. QUid agitur, amici? ut valet Rex? *Am.* Impatientia malorum Matrem, & filium in rabiem egit *Ez.* Sed tu opportune te offers, Abdia, nam potes remedium ferre. *Ab.* Quid ita? *Ez.* Tu *times valde* Dominum DEum Israel. *Ab.* Sic est, quia ipse est DEus solus. *Am.* Et tu nuper centum Prophetas illius abscondisti a furore Jezabelis, eos ad necem quærentis. (3.Reg. 18.) *Ab.* Feliciter. *Ez.* Igitur te amant servi DEi Israel, & amat Elias. *Ab.* Experimento certus sum: quid deinde? *Ez.* Rogo te, ut virum DEI adducas Regi, ut sanet eum. *Ab.* Et nempe si sanare noluerit, ut occidatur? Absit! in manus tyranni virum DEi non trado: fugiat ille nunc ad Deos suos: surgant, opitulentur! *Ez* Fugit jam, sed non opitulantur. *Am.* Ignoras tu, quid acciderit? *Ab.* Triduum Samaria absens quid audierim? *Am.* Nempe misit nuntios Rex ad Beelzebub

Deum

Deum Accaron, dicens: ite, consulite Beelzebub Deum Accarón, utrum vivere queam de infirmitate mea hac. *Ab.* Audio novum scelus, & in ipso pene mortis articulo? *Am.* Quid faceret Rex? mortem timet: ut fugeret pro remedio ad DEum Israel, animus male sibi conscius vetuit. Supererat, ut opem flagitaret ab alio Deo minus rigido. *Abdias.* Egregie. Et quis est alius DEus, qui servet in vivis Regem, ringente DEO Israel? scelerata superstitio! sed narra porro. *Am.* Occurrit nuntjis Elias, & ultro compellans viros inquit: *Nunquid non est DEus in Jsrael, ut eatis ad consulendum Beelzebub Deum Accaron; quamobrem hæc dicit Dominus: de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.* *Ab.* Hoc habet: quo medio voluit arcere mortem, accersivit. *Ez.* Quod faceret *necessitas, huc adegit.* *Ab.* Insignis defensio. Ergo videtur tibi dari aliquando *necessitas* offendendi bonum Numen, & adversus præcepta illius insurgendi audacter? *Am.* Utique contingit interdum, ut aliter, nisi peccando, egestas, infamia, ærumnæ aliæ, sæpe mors ipsa evitari non possint. *Ab.* Amasa, *obedire DEO est necesse, vivere non est necesse*; neque prudenter *malum majus* eligis, ut effugias *minus*: centies hoc principium inculcandum est intellectui non assueto ratiocinationibus solidis. *Ez.* *Atqui malum maximum mors* est. *Ab.* Infinities *majus* peccatum est, quo DEus verus offenditur. *Amasa.* Sententiam difficilem loqueris. *Abdias.* Certam. Nam dicite mihi, cur mors vobis malum grande videtur? nimirum *omne bonum* cum vita aufert, & tollendo omne bonum videtur inferre *omne malum.* Fallimur! multo gravius peccatum nocet. Nam bona, *quæ tollit mors*, sunt opes, sunt honores, sunt voluptates, bona necessario semper vana, sæpe brevia: bona vero, *quæ tollit peccatum*, sunt gratia DEI, & amicitia cum jure ad cœlum, bona, ex quibus pendet, immo in quibus consistit tota felicitas hominis. Præterea, si præ-

ter

ter bona, quæ aufert peccatum, consideratis mala, *quæ infert*, ecce tibi! *Mors* omnium hujus temporis malorum *finis est*, finis egestatis, finis contemptuum, finis dolorum: *Peccatum* vero *initium* est omnium malorum vitæ alterius, quippe reos vos faciens æternæ miseriæ. Accedit his, quod attendendum est maxime, quod, quantumvis acerba sit mors, spem tamen resurrectionis non tollat: *resurgemus ad vitam*, certum est nobis ex ore DEI; at peccatum spem resurrectionis *ad gratiam* non nisi dubiam, & prorsus incertam relinquit. Nunc concludite vos, utrum sit malum majus, peccatum, an mors? *Am.* Doctrinam tu mihi novam canis, quam ego necdum penetro satis. *Ab.* Doctrina hæc est, quam ego a viris DEI accepi, sanæ rationi conformis, & vitæ bonæ fundamentum. Sed vos, qui præter DEum Israel etiam alios colitis, utique non estis capaces intelligendæ veritatis tam sublimis; nam cum cæteri, quos Deos vocatis, non sint inimici scelerum, mirum non est, quod inter mala minima numeretis peccatum. *Ez.* Docebis tu ista nos alia occasione facilius, immo Eliæ docendos committes, si permittas cœptæ narrationis telam pertexere. *Ab.* Narrate. *Am.* Nempe reversi nuntii narrarunt, quod accidit. Furentes Rex, & Regina mittunt sine mora quinquaginta viros, qui Prophetam *vinctum* ad se pertraherent: verum illos una cum Duce suo lapsus de cœlo ignis omnes absumsit. *Ab.* Expectabam ejusmodi aliquid: nam novi Eliam. Neque sapere ex prodigio didicerunt impji? *Ez.* In novam rabiem acti novum miserunt manipulum, quem rursum eadem flamma voravit. Malum hoc sic bilem ambobus accendit, ut oportuerit ipsos vincire. *Ab.* Pœna talionis est hæc. *Am.* Nunc a te uno superest aliqua remedji spes. *Ab.* Quid ego juvem? *Ez.* Elias juvabit, si tu accersas; nam alius nemo audebit accersere. *Ab.* Nec ego vocabo, nisi prius dispositum videam Regis animum, ad

excipiendum virum DEI, ut decet. Ingredere, ut videas, an non redierit ad se? *Ez.* Facio. *Ab.* Ah! ut amet me Deus, & Regis animum æquiorem Prophetæ faciat! *Ez.* Dormit, & fessus furendo nempe in somnum profundum concidit. Solvo vincula, ut expergefactus in novam non recidat rabiem. *Ab.* Interea tempus est nobis deliberandi de modo, quo rem peragamus ex voto. *Am.* Deliberamus. *Ez.* Ita. *

SCENA IV.

Umbra Regis Achab.

Umbra. DOrmi, dormi scelesti Patris Fili scelestior,
Et jam nunc vindictæ coeli maturior!
Dormi! paullo post evigilabis in inferis,
Ubi æternum me, & te execraberis.

Lamentatio.

Heu!

Fili, infelix fili! quare fodisti tibi cisternas dissipatas? quare dereliquisti fontem aquæ vivæ, Dominum DEum tuum?

Heu!

Quare non sapuisti ex Patris supplicio? neque vexatio dedit intellectum, ut agnosceres, quod dominetur Altissimus in excelsis, vigilans super acta filiorum hominum.

Heu!

Percussit te Dominus, ut sanaret, & non es sanatus: irritum fecisti consilium optimum, & aversus es a facie Domini.

Ah!

Vertisti dorsum DEO Israel, ut consuleres DEum Accaron: dixisti in corde tuo: Dominus odit domum Achab, & non faciet mihi bene: juvabit me DEus alienigena.

Ah!

* Dormienti se sistit umbra.

Ah!

Stulta ſpes fuit, qua irritaſti Dominum DEum Iſrael juxta omnia, quæ fecit Pater tuus: & non eſt DEus, qui defendat te contra iram furoris ejus.

Ah!

Morte morieris, fili! deſcendes ad me in terram tenebroſam, & opertam tetra caligine: terram, ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.

Væ!

Væ ſic morienti! vitam vivet tam amaram, ut bonum eſſet ei, ſi non fuiſſet natus homo ille.

Væ!

Onus grave aggravatum eſt ſuper nos: pondus peccati quaſi talentum plumbi deprimit in profundum abyſſi.

Væ!

Ibi auditam facit Dominus gloriam vocis ſuæ, ſicut tonitrui in rota, & terrorem brachji ſui oſtendit in flamma ignis devorantis: nutrimenta ejus ligna multa, & flatus Domini, ſicut torrens ſulphuris ſuccendens illa.

Fili!

Infelix fili! audi vocem infeliciſſimi Patris tui, & ne venias etiam tu in hunc locum tormentorum, convertere, convertere ad Dominum DEum tuum.

SCENA V.

Ochozias ſolus.

PAter! infelix Pater! quo abjiſti:... vidi te!.. ubi es?.. non vidi! ſomniavi!.. non ſomniavi, vidi, audivi: & adhuc tinniunt ambæ aures, adhuc frigidus ſudor omnibus membris fluit... immo ſomniavi! dormivi certe, nam ecce! cum vigilia dolores redeunt, inſani dolores!.. ſentio, adigere

per hæc tormenta Ochoziam cupis, crudele Numen, ut tibi inclinem caput: non inclino! .. non eſt hoc medium aptum huic indoli: blanditjis trahor, ſi neſcis, donis allicior, beneficjis captor! DEum tam ſævum non amo! non poſſum amare!... Sed monuit me Achab, ut convertar ad DEUM Iſrael: exprobravit fugam ad DEum Accaron, minatus eſt tormenta, quæ ipſe patitur, graviora his, quæ patior ego: Ochozia, conſidera, quid decernas?... Si fuero ſanatus, tunc decernam: nunc hoc eſt certum, quicumque me DEUS ſanabit, illum ego amabo. DEus Iſrael, ſana me: tunc te colam!... Ah! dum clamo ad te, intenditur cruciatus immanis! Sic audior! o DEUS dure!

SCENA VI.

Ochozias. Ezriel. Amaſa.

Ezriel. Vigilat. Rex! ſuaviter dormientem vidi, gaudeo: niſi brevior fuiſſet ſomnus, quam vellem, etiam gratularer. *Och.* Atqui ne tantillum quidem quietis indulſit invidum Numen, quin multo felle miſceret. Viſus eſt mihi per ſomnium Achab catenis vinctus, & graviſſime querulans de tormentis, quibus affligitur. *Ez.* Eheu! poſt mortem adeo? *Och.* Ut videas, num poſſit amari DEUS tam parum amabilis. *Ez.* Vindicat ſuæ Majeſtatis dignitatem. Cedendum eſt, cedendum, Rex, DEO, qui mihi vehementer iratus videtur tuæ Domui, nam etiam Regina Mater morbo repentino proſtrata gemit: adeſt Amaſa, qui nuntiet tibi. *Am.* Doleo. *Och.* Supereſt, ut adhuc in fratres exerat rabiem furens Numen, hoc expecto: nam filium ne quidem indulſit. *Am.* Ah! Rex! fatigas longanimem patientiam DEI per impatientiam tam ferocem. Dede te denique, fatere, quod minus colueris DEum Iſrael, quam debebas: deprecare. *Och.* Amaſa, ſuade aliud, quod proſit: hoc non facio. *Ez.* Relabitur in inſaniam: juva me, Amaſa. *Och.*

Sce-

Scelefte, iterum vincies me, & erit tibi captivus Rex? *Ez.* Medicus jubet. *Och.* Ceffa! fapio enim. Pro! quæ eft hæc Regis miferia, fic elumbem jacere, & fubjacere fervulorum arbitrio!.. nempe hoc afpectu te pafcis, in hac victoria te oftentas cœlum atrox! fic triumphas! triumpha! triumpha! & contra folium, quod vento rapitur, oftende potentiam tuam! *Am.* O bona cogitatio! fic age, Rex, ut folium te permitte vento Divini nutus; nam fi refiftis, ut quercus annofa radice tumens frangeris. *Och.* Verba me nihil juvant: remedium dolori ferte. *Ez.* Confulere poffumus: Eliam voca! cognita eft tibi thavmaturga Prophetæ manus. *Och.* Ultro non accedit, cogi non poteft, fcitis: quid faciam? *Am.* Ecce Abdias adeft: adducet tibi. *Och.* Audes?

SCENA VII.

Ochozias. Ezriel. Amaſa. Abdias.

Abdias. REx, ego pro tua falute etiam difcrimen vitæ lubens fubibo, fi modo fpes adfit fructus boni. *Och.* Confule, quidquid velis, modo me juves. *Ab.* Eliam adducam. *Och.* Centum funerum reus mihi, non veniet. *Ab.* Quem prodigio tam infolente cœlum defendit contra injuftam vim, non eft reus. Nempe Duces quinquagenarii, quos miferas, Rex, velut pro poteftate volebant virum DEI in judicium profanum pertrahere; propterea Servum fuum ultus eft DEus Ifrael, igne de coelo miffo utrumque perdens, ut nimirum conftaret nobis, qua reverentia tractari velit, quos ipfe amat. Tangit pupillam oculi DEI, qui Servum DEI per injuriam tangit. *Ochozias.* Suade igitur, quid modo agendum fit, ut hominem benevolum habeam: ago, quod vis, modo me juves. *Abdias.* Igitur fi probas confilium, Rex, cum aljis quinquaginta viris, quos mecum ducam honoris caufa, non animo inferendi vim renuenti, pergam ad hominem DEI, & dicam ei, non ficut primus, & fecundus, qui

missi sunt: *Homo DEI, Rex præcipit, ut descendas*, (4. Reg. 1.) sed paullo modestius ita loquar: *Homo Dei; noli despicere animam meam, & animas servorum tuorum, qui mecum sunt*, (ibid.) Descende! juva Regem! nam a te postulat opem, & sperat. Ita sane desiderat DEUS Israel, ut agamus cum Sanctis suis, si volumus, ut nobis prosint. *Ochozias.* Ita fac, modo me juves. *Abdias.* Igitur eo. Tu vero, Rex, ut interea disponas animum ad gratiam, quam Elias a DEO feret, patienter dolores fer, geme de peccatis, fatere, quod merueris. *Ochozias.* Audio: sed tu festina modo, festina, ut juves me. *Abdias.* Ecce eo. *Ochozias.* Et vos abite hinc: tædet videre hominem: liberius solus gemo. *Ezriel. Amasa.* Ut jubes.

CHORUS.

Ostenditur, quod, qui nunc peccant ex temporalis miseriæ, aut mortis metu, tandem *quæsituri* sint mortem, nec *inventuri*, teste S. Joanne Apoc. 9.

*Mors. Legatus Inferni. Mortis Satellitium.**

Mors. UNde est homo, & quid postulat?
Satelles. Gentis maximæ Legatum se nominat;
Neque aliud, nisi audiri, desiderat.
Mors. Cur nihil explicat?
Nempe, quod toties postulor,
Postulat privilegium,
Et a terrore nostri imperii desiderat eximi?
Absit! non audio! non eximo!

Aria.

* Exhibetur Aula Mortis.

Aria.

Quem ſolum colo Regem,
Rex cœli tulit legem,
Qua, quisquis naſcitur,
Morti ſubjicitur:
Non poſſum diſpenſare.

2.

Non quæritur: *Quis* homo ſis?
An Ruſticus? an Nobilis?
Si *Homo* es, vir Mortis es!..
Ad pedum horum pulveres
Te debes inclinare.

Satelles. Non, Domine, non petitur diſpenſatio,
Sed quod ſæpe miſeri ſolent petere,
Legis inevitabilis celerior executio.
Hoc loquitur Legati habitus
Totus ad triſtitiam,
Et deſperationem compoſitus.

Mors. Hem! Proceres, non ſolum metuimur,
Interdum diligimur etiam, diligimur!..
Ingrediatur homo, audiemus,
Et, modo ſinat æquitas, opem feremus.
Nempe (& o utinam! utinam
Sæpe expenderent homines hanc ſententiam!)
Non eſt mors mala, niſi malis!..
Cur igitur a Bonis metuar?
Cur odio habear?

Satelles. Siſto, Rex magne, hominem,
Unice, ad iſtud ſolium
Suis malis ſperantem remedium.

Legatus. Adoro terrarum Dominum!

Mors. Si bonus es, ſpera bene!

Bonis

Bonis ego fero *finem* malorum,
Et *initium* æternorum bonorum,
Surge! audio te: quid petis á me?

Legatus. Nulla ſpero bona, nulla poſtulo:
Si facis finem malis, abunde obtineo,
Quod imploro, auxilium
Contra Tyrannum ſæviſſimum.

Aria.

Gens mea, magna gens,
(Quod tibi queror flens!)
Immanibus, innumeris
Oppreſſa eſt miſeriis:
Non eſt dies,
Qua ſit quies!
Nunquam ignis furere,
Nunquam ceſſat urere:
Ah! feſtina, & furenti
Alimentum ſubtrahe!...

2.

A te ſi non eſt ſpes,
Sunt deſperatæ res!
Conficior ſuſpirjis!
Diſcerpor deſideriis!..
Nec eſt DEus,
Cui meus
Iſte luctus cordi ſit.
Et, quod mali ſumma ſit,
Eſt, quod hoſtis, qui nos premit,
Heu! immortalis ſit.

Mors. Ridete Socji! ridete gemitus hominis impji!
Ex cantu novi volucrem!...
Ex orco veniſti! in orcum revertere!

Ego

Ego Orbi terrarum impero:
Extra hoc *territorium* mea
Non protendit se jurisdictio!
Revertere!.. nihil est, quod speres a me.

Aria.

I, vive jam vitam *horrendam*,
Qui vitam *pudendam*
Præ morte honesta amasti,
Cum, ne morereris, peccasti!
I, *vive*, & *vita*
Jam *vitæ* sit pœna!
Hæc æqua est sors.
Ad astra te nuper tulissem,
Beatum fecissem:
Nolebas!... horrebas!.. fremebas!..
Ab inferis opem petebas!..
Placabam:.. sprevisti,
Et *surdus* fuisti,
Nunc *surda* est Mors.

Legatus. Heu! heu! heu! ergo necesse est vivere:
Neque impetro miserabilem gratiam,
Ut velis occidere?

Mors. Sera lamenta desine:
Vivere necesse est, necesse est vivere.
Ne tamen nullum habeas solatium,
Hoc aspice satellitium:
Fames est, sitis, egestas, tristitia,
Ærumnæ, senectus, febres, dolores, violentia:
Omnes, postquam venerit Dominus ad judicium,
Omnes ex meo dimissi servitio
Descendent ad vos!

Legatus. O tunc ſaltem (Jo! felix nuntius redeo!)
O tunc ſaltem bonæ miſeriæ (ut amo vos!)
Si deſcendetis, tunc enecabitis nos?
Mors. Deſcendent, ſed deſcendent *ſine me*,
Ut amplius crucient, non, ut enecent....
Legatus. Tyranne improbe, crudelis, barbare,
Illudis inſuper? hoc eſt, ſolari me?
Sic dimittis a te?

Chorus.

Deſcendemus, invademus,
Neque tamen occidemus:
Mors. Quia vos fugiſtis Mortem,
Mors a vobis fugiet:
Chorus. Hanc decrevit DEus ſortem,
Neque eſt, qui temperet:
Deſcendemus, invademus,
Neque tamen occidemus.
Legatus. Ergo, quo jam vertam me!
Rumpere, anime, rumpere,
Et laxa ſpatium dolori opprimenti me!

Aria.

1.

Sic meus poſthac (heu!) ſic
Erit unus labor hic,
Mortem ſemper quærere,
Nunquam invenire!
Vitam ſemper fugere,
Semper reperire?
Sic?... meus erit labor hic?
O labor acerbiſſimus,
Triſtis! funeſtiſſimus!

2. Ruo-

Ruetis semper fulmina,
Clamabo: *sternite!.*
Fremetis semper maria,
Clamabo: *mergite!..*
Circumdabunt me belluæ,
Clamabo: *devorate me!..*
Involvent nubes igneæ,
Clamabo: *suffocate me!..*
Non ignis me, non belluæ,
Non maria, non fulmina
Clamantem audient,
Sed heu! horridum
Mortis *satellitium*
Ubique aderit:
Mors sola aberit!.

PUNCTUM II.

Morientis obstinatio.

SCENA I.

Ezriel. Elias. Abdias. Amasa.

Abdias. IGitur, Elia, non audeo te introducere; nam recipiendæ sanitatis spe, persuasi Regi, ut placatior statuerit colloqui tibi. *Elias.* Quod dixit Dominus, dicet Elias: aliud non potest. *Ez.* Amasa, iste Propheta est. *Elias.* Fac, ut audiar. *Am.* Immo Prophetæ discipulum credam potius: nec enim hæc figura Viri magni speciem habet. *Elias.* At vos, o boni, nolite secundum faciem judicare: tantus quisque est, non quantus videtur oculis, sed quantus est DEO.

Ez. Vir DEI, audisti nos? reveremur in te DEum Israel, & oramus, ut ores illum pro Regis vita. *Elias.* De vita actum est: de morte ut sit sollicitus, hoc agamus. Sic enim dixit Dominus: *Quia misisti nuntios ad consulendum Beelzebub DEum Accaron, quasi non esset DEus in Israel, a quo posses interrogare sermonem, ideo de lectulo, super quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.* Hoc venio nuntiatum ægroto: introducite. *Am.* Rusticus Propheta est iste: documentum originis hic sermo habet. At, heus homo DEI, nuntium tam funestum feres dulcioribus verbis saltem, & per ambages. *El.* Si odissem Ochoziam, loquerer, ut tu desideras: sed verba dulcia, & longas ambages non admittit ægroti salus, quam ego amo. A bono Medico non utique hoc exigitis, ut potiones propinet dulces, sed ut salubres. Si venissem, ut corpori mederer: vituperaretis merito, si mediis lenioribus uterer, quibus perderem Regem, non juvarem: urgeretis, ne parcerem: velletis, ut, si opus sit, vincirem, secarem, urerem. Ipse æger sic a me male habitus, post redditam sanitatem gratias ageret, & inhumanam curam largiter remuneraretur: cur, quam libertatem non modo conceditis, sed exigitis a Medico corporis, rusticitatem appellatis in Medico animæ? nonne anima plus est, quam caro? nonne periculum animæ per ambages crescit? per verba dulcia dissimulatur, & tegitur, donec ferat exitium? igitur amor ægroti, amor cogit, ut sim severus, & malim minus civilis, quam parum anxius pro Ochozia vocari. Intra Ezriel, aut irruam ego etiam non vocatus: urget vicinum periculum, & de anima agitur. *Ez.* Vehementer exardes. Nuntio, quod adsis: quid feras, tu nuntia. *Elias.* Sic volo. *Ab.* Nempe lucidis intervallis utendum est tibi, quæ subinde intermittens vis dolorum permittit Regi, ut audire ac cogitare de rebus, quæ prosint, possit. *Elias.* Ita, lucidis intervallis utendum est,

quippe

quippe quibus si non utatur Rex, post pauca momenta funus, in tenebras ibit, horridiores Ægyptiis.

SCENA II.

Personæ eædem, & Ochozias.

Ezriel. ÆGer iterum furit furorem suum, spumat, fremit, & truncatis vocibus videtur mihi velle cœlum lacessere..... * *Ab.* O spectaculum Philosophia plenissimum. *Amasa.* Certe: hinc enim discunt Reges, quod homines sint. *Ez.* Discunt Reges, quam nulla exemtio sit ipsis ab humanis miseriis! *El.* Discunt Reges: an igitur vos nihil discitis? tardi profecto ingenii homines estis, qui ex doctrina, quam tradit DEus, cum punit Reges, nihil creditis pertinere ad vos. Tragica spectacula de Regibus non exhibet DEus solis Regibus: exhibet Officialibus, exhibet Sacerdotibus, exhibet Judicibus, & Consiliariis, exhibet Legisperitis, & Scribis, exhibet Civibus, exhibet Servis: omnes habent, quod discant. Accedite vos, & non, *quid alios*, sed *qui vos*, quid vos doceat moriens Rex, & sic moriens, percipite diligenter. Discite, quam nullo aspectu vos, infideles sibi, puniturus sit DEus, qui jure suo adeo rigide etiam in Reges utitur! discite, quam misera sit hujus vitæ felicitas, quando, etiam quæ summa fuit, *uno casu* in tam gravem miseriam desinit! discite, quam solicite cavendum sit vobis, ne ulli homini serviatis *contra DEum*, contra cujus iracundiam utique nullus vos Dominus potest tueri, cum nullus sit ita potens, ut contra Dominum Dominorum possit vel seipsum defendere! discite, quam grave malum sit, ad malas artes converti, ut evitetis malum temporaneum, quando videtis Ochoziam propterea mori, quia, ne moreretur, peccavit!

Ccc 3 disci-

*Exhibetur Ochozias furens.

discite demum hoc inprimis, quod DEus Israel solus sit DEus, quippe qui solus Regem miserum punit, quin sit alius DEus, qui possit, vel ausit eripere hominem DEO ulciscenti negligentiam sui. Quare ergo vos *claudicatis in duas partes*? quare dividitis cor in plures DEos? quare affectus vestri instar fluminis in mille rivulos divisi in luto vilium creaturarum se perdunt? quare non uno alveo juncti omnes in unum se mare effundunt, quod est Divinitas una sola, præter quam non est alia? Ecce! hæ sunt doctrinæ bonæ, quas ex ruinis illustrium Personarum DEus prælegit minus illustribus, ut, quo virorum Principum altior gradus est, tanto sit spectabilior lapsus ad instructionem, & horrorem eorum, qui Regum vitia imitari malunt, quam adorare virtutes. *Arm.* Enimvero sapiens animadversio est. *Ez.* Nec sine fructu erit. Quid facies autem Regi? ecce detumescit rabies, & videtur usus mentis redire. Rex vive! *Ab.* Concipe bonam spem: Elias adest. *Och.* Elia, viverene possum ab infirmitate mea hac? *El.* Sinite, ut utar tempore: soli sumus. Reverere DEum Israel, Rex! Dominum vitæ & mortis adora tuæ! *Och.* *Heu! mori jubet? mori! mori!

SCENA III.

Abdias. Amasa. Ezriel.

Ezriel. DIfficulter obtinebit Propheta, ut æquo animo acceptet Ochozias sententiam cœli. * Auditis, ut obstrepat? *Ab.* Pessimum omen est: nam qui non emendatur ex morbo, eum ego prope *inter incorrigibiles* numero, atque adeo inter eos, quos non jam DEus *Pater*, sed *Judex* vocabit ad pœnas, *Ez.* Quid tu ita stupens adsistis, Amasa? *Am.* Prophetæ nunquam visi, & primum contempti sermo sic

me

* Intus auditur ejulans.

me affecit, ut pæne ſim extra me. Nempe vidi ego Ochoziam hactenus luctantem cum morbo, ita, velut ea res nihil pertineret ad me: nunc didici *applicare mihi*, & *reflexione utili* facta in me argumentari, quam gravis miſeria ſit, ſic vivere, ſic ægrotare, ſic mori, uti vixit Ochozias, uti ægrotavit, uti moritur. *Ab.* Numeras tria puncta noſtra Meditatione digniſſima. *Am.* Vita hominis fuit *impiiſſima* (2. Paral. 20) quis hoc neſcit? *Ab.* Ah! ſcimus; *fecit malum in conſpectu Domini, & ambulavit in via Patris ſui, & Matris ſuæ, & in via Jeroboam Filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael,* (3 Reg. 22.) concludimus: in tali via ambulantem non poſſe venire ad bonum terminum, & toto cœlo neceſſario aberraturum. *Ez.* Et quæ eſt via noſtra? Amaſa, nunquid eandem imus? *Am.* O via Jeroboam, via peſſima! vidimus omnes Reges noſtros hanc viam iviſſe: vidimus omnes in hac periiſſe: ſequimur tamen, imus ad vitulos, hac una ratione moti; quod hæc ſit via Regia, via trita: amice, num hoc eſt ſapere? *Ab.* Nempe intererat veſtra, ut iretis, qua ibant alii: favorem, & lucrum ferebat ſcelus: ire viam aliam metus mali vetabat. *Am.* Sic ego credebam; & exiſtimabam eſſe beatum me, modo Reginæ meæ placerem. *Ab.* Damnatæ a DEO feminæ? magnum bonum! ſed nempe cum ægrotabitis, damnabitis has ſtultitias mature ſatis: morbus acuet intelligentiam, & animi ignaviam ſtimulabit. *Ez.* Videmus in Ochozia: morbus pejorem fecit. *Am.* O res horrenda! in anno ſecundo Regni ſui, in flore ætatis, valens ac vegetus cadit imprudens per cancellos cœnaculi ſui, & hic caſus virum intra dies paucos ad extrema deducit: quis hoc putaſſet? *Ab.* Tam nulla eſt providentia hominis circa futura contingentia. Attamen hoc ipſum erat beneficium Numinis, quod ita temperavit caſum, ut repente non fuerit fatalis: relictum eſt tempus Regi, quo ſe irato Numini conciliaret. *Ez.* Vidimus, quomodo egerit tempus morbi. Beelzebub DEus Accaron in memoria fuit,

de

de DEO Israel ne quidem cogitavit, nisi cum blasphemaret. Denique acutus dolor, metus mortis, desperatio remedii sic abstulerunt usum mentis, ut vix possit ad DEum verti, cujus terribilis ira atrociter premit miserum. *Am.* Concludo, quid bonæ spei concipiendum sit mihi, si mihi placare DEum Israel differam in tempus morbi: væ mihi! iratus æternum erit, si forte vis doloris, aut impatiens furor me mihi eripiet. Video, horreo periculum grave! *Ab.* Merito horres, & temeraria stultitia est credere, evenire sibi non posse, quod contingit tot aliis, ut per morbi violentiam a statu mentis dejiciantur. Quid sequitur autem tam insanam proterviam?

SCENA IV.

Personæ omnes.

Elias. MOrs, mors sequitur similis morti insanientis Ochoziæ... Auditis rugitum animæ abeuntis in tartara!.. *Ez.* Pro Rex! *Am.* Tormentum aurium!.. *Och.* Crucia! crucia Numen atrox! *El.* Assuetus blasphemiis blasphemias etiam amens evomit. *Ab.* Horrendum spectaculum! *El.* Sic moritur, qui peccatum minus, quam mortem timet. *Ab.* Bis moritur. Vir DEI, nihil superest opis? *El.* Actum est: non redibit ad sanam mentem, nisi apud inferos. Tunc intelliget, eheu! sero tamen! intelliget, quam egisset sapientius, si mori *pœnitens*, quam sanari *per scelus* maluisset. *Och.* Crucia, crucia! *El.* Æternum cruciaberis! *Omnes.* Mortuus est! *El.* Amens mortuus, ut amens vixit.

MEDITATIO V.

PECCATUM MALUM INFINITUM, SIVE HOMO DEICIDA.

ARGUMENTUM.

NOndum finis eſt malorum, quorum originem, & compendium in peccato habemus: immo *sine fine* loquendum foret, ſi omnia recenſere vellem. Quapropter hodie uno verbo complector univerſam congeriem. & peccatum malum eſſe *infinitum* aſſero. Terrificam veritatem ex S. Paulo oſtendo, qui Heb. 7. diſerte peccatores Chriſtianos appellat *Deicidas*, quippe *rurſum crucifigentes ſibimetipſis Filium DEI.* Aſſertionem horridam credimus omnes, intelligimus pauci ſatis, & neſcio, an non ſint, qui putent, Apoſtolum per hyperbolen, aut certe nequaquam *in ſenſu proprio* locutum eſſe. Indagabimus igitur ſenſum verum, & hoc granum ſinapis meditando conteremus, ut exerat vim, quam in animos habet. Atque ut tanti momenti veritas clarius, ſolidiusque demonſtrari poſſit, non ut hactenus, per Hiſtoriæ exhibitionem oculis proponetur, ſed *per Dialogum de Hiſtoria*, qua miſerabilior nusquam legitur, inculcabitur auribus, ut in animos penetret, eritque adeo hujus Meditationis

Materia: Homo Deicida,

Puncta duo: 1. Deicida propter poſitam cauſam mortis Chriſti.
2. Deicida propter fruſtratum effectum.

Fructus. Deteſtatio impji axiomatis: *jam poſſum iterum confiteri.*

Propoſitum. Fuga peccati, etiam ſi certa ſpes eſſet impunitatis. *In ſpecie* decernamus, poſthac Chriſtum in cruce intueri tanquam *peccatum noſtrum*, quod *contra nos ſit ſemper*, & moveat nos, non ſolum ut perpetuo execremur præteritam audaciam, ſed etiam, ne repetere audeamus, ex more multorum illud abſurde jactantes : *DEus eſt bonus*! nam propter hoc ipſum non decet, nos eſſe malos.

In Muſica Exhibetur primum, Pœna *Solymæ* Chriſtum *primo* crucifigentis.

Secundo, pœna *Animæ* Chriſtum *iterum* crucifigentis.

PERSONÆ.

Syneſius, ſive Intellectus.
Euſebius, ſive Voluntas.

PROLOGUS.

Pœna Solymæ Chriſtum primo crucifigentis.

Chriſtus. Solyma. Roma.

Chriſtus. C*Onſummatum eſt*! .. deſcendo de cruce! .... *
Nunquid ſemper tacebo? ..
Velut parturiens loquar! ... *Pugnet*

* Exhibetur in medio Mons Calvariæ, & hinc Hieroſolyma, inde Roma Urbes.

Pugnet mecum orbis terrarum! ad arma!...
Ad arma.

Aria.

Tu, Jubar cœli aureum,
Mortalium ſolatium,
Abſconde te, Lux!
Tu, Lignum ſalutiferum
Jam in tribunal horridum
Converte te, Crux!
Tu, Roma, expergiſcere,
Et arma, arma corripe,
Ulciſcere me!..
Ut pro rebelli Solyma
Tu Gentium ſis Domina,
Eligo te.

Roma. Quis me vocat? quid jubeor?
Solyma. Superi! unde adeo horridæ
Tam ſubito tenebræ?
Roma. Te audio Solyma? quid feciſti?
Nam contra te
Juſſit me Cœlum arma corripere.
Solyma. Inſidiæ! inſidiæ! defendo me!
Roma. Etiam provocas? ergo congredere!

Duetto.

Solyma. Quousque me opprimis Roma crudelis?
Roma. In Dominam tollis te, Serva rebellis!..
Solyma. Pro reddenda libertate,
Roma. Pro tuenda poteſtate
Amba. Pugnanti placida
Favete Sidera!
Congredior!...

2.

Roma. Da mihi insana perfidiæ pœnam!
Solyma. Da mihi scelesta sævitiæ pœnam!
Ramo. Stat, in contumacem ire! *
Solyma. Stat ferire, aut perire,
Roma. Feri! feri stolida!
Solyma. Peri impia! . . .
** Heu! morior!
Roma. Habet! jacet! Io! victoria!
Christus. Mea est gloria! ***
Roma. Quem video? & quis es Domine?
Christus. *Ego sum JEsus*, quo vicisti auspice!
Pro Solyma, Gentium Dominam constituo te!
Ego sum DEus: nec est alius præter me!
I, prædica me!
In hoc Signo Gentes subjugabis,
Et de falsis Numinibus
Numen meum vindicabis.

Aria.

Habet, *jacet Solyma*,
Pro illa Roma *stabit!*
Non prævalebunt tartara:
Urbs tua jura dabit.
Sic semel vindicavi me:
Sic porro vindicabo!
Contemnam, qui contemnunt me,
Et *alios* vocabo.

Roma. Mysterium audio, quod nondum intelligo:
Domine, quid me vis facere?
Christus. Respice! **** in hoc lumine videbis
Quid te oporteat facere.

Roma.

* Fit duellum. ** Cadente Genio Solymæ Urbs simul in cineres concidit, a Romanis eversa, ut Christus prædixerat. *** Christus ex monte, ubi sederat spectator duelli, descendit. **** Urbs pulsis tenebris illuminatur a Crucis gloria, & triplice tiara ornatur.

Roma. Io! video! intelligo!

Aria.

1.

Infelix Solyma,
Parata tibi gloria
En! ad me tranſiit;
Quæ tibi fuit ſcandalum,
Crux mihi facta ſolium
Me evehit,
Et *Orbem Urbi* ſubjicit.

2.

O mirabilia,
De Roma, & de Solyma
DEI Judicia!
Hanc ornat ſplendor cœlicus;
Hæc fumat in cineribus:
Hæc perjit:
Hæc fidei Magiſtra fit.

MEDITATIONIS V.

De Homine Deicida.

PUNCTUM I.

Homo ſemel Deicida Propter poſitam cauſam Mortis Chriſti.

§. I.

Præparatio Animorum.

Synefius. AD Meditandum, Spectatores devoti, *ad meditandum* adeſſe vos hodie, obſecro, ſerio vobis perſuadete. Ita enim eſt, ita eſt, non ad oblectandos oculos in

 pompâ

pompa veſtium, aut ſpectaculorum. non ad recreandas aures ex artificioſis modulis Muſicis, non ad judicandum de voce, de geſtu, de peritia ſive canentium, ſive agentium, non ad ferendam criſin de regulis Theatralibus ſive ſervatis, ſive neglectis, non denique, & minine ſane ad concipiendas temerarias ſuſpiciones de aljis, quaſi quæ auditis, ad vos nihil pertinerent: ſed ad meditandum, *ad meditandum* conveniſtis. Hic finis eſt inſtituti moris ab hac Sodalitate, a quo plane longiſſime abeunt, qui huc ſe afferunt vel ſolius diverticuli cauſa, vel animo prorſus eodem, quo ad profanas comœdias veniunt, hoc eſt, ut videant, & garriant, & rideant, & carpant. Ejusmodi ſi eſſent omnes, heu! quam male tantum tempo ris, tantus labor, & tanti ſumptus diſperirent... At hodie ſaltem, hodie omnes, quæſo, omnes mementote finis, propter quem adeſtis, & dicat quisque ſibi: *Meditabor.* Argumentum Meditationis ſerium, grave, terribile eſt: *Homo Deicida*! Præludium vidiſtis in Muſica, quæ primi Deicidji culpam, & pœnam exhibuit. Ego Syneſius *veſtrum intellectum* repræſento, & horridæ veritatis momenta expendam: * iſte Euſebius ſic proſtratus ad Imaginem Martis Doloroſæ *veſtræ voluntatis* perſonam habet in graves, & dulces motus ituræ, ſi DEus faverit. Fructus Meditationis erit *in innocentibus* ſeveriſſimus horror, *in reis* amariſſimus dolor, *in utrisqũe* ardentiſſimus zelus, & odium efficax adverſus peccatum, tanquam adverſus malum vobis, & veſtris omnibus, quorum cura eſt vobis, ſumme *noxium*, ſumme *turpe*, ſumme *triſte*, morte *pejus*, ac *infinitum*. Eja! *DEus vos videt*! inclinate capita veſtra DEO! componite animos!.. incipio.

§ II.

Exercitium Memoriæ.

Syneſius. EUſebi, quid vides? *Euſebius.* O aſpectus lacrymabilis! o JEſu! o Maria! *Syn.* Enimvero cada-

* Exhibetur Euſebius flectens.

cadaver Filii in sinu Matris magni est luctus materia. Viden, ut squallet dolentis facies! ut pallent genæ! ut fluunt lacrymæ! ut calente spiritu, quem singultiens pectus trudit, demortui frigus temperare desiderat! non tibi gestu ipso, & nisu corporis clamare videtur, ut dolenti condoleas? *Euseb.* Videor audire mihi lamentum illud lugubre: *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor similis, sicut dolor meus!*.. *Syn.* Ergo & tu dolorem impera tibi. *Eus.* Conabor: Adjuva *voluntatem intellectus*, ut sit dolor, habeat radicem firmam, ac duret. Et tu DEus, fons omnis boni, *da capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum!*.. Tu quoque pia *Mater*, *fons amoris*, *me sentire* vim doloris fac, ut tecum lugeam!... Quanquam, quid sentio, Synesi? ira loco doloris surgit, & se movet ferociter. O immanes, barbari, omni bellua sæviores Judæi! video DEI Filium *occisum ab hominibus*! pro dirum facinus! o gens scelerata! prope absum a Caligulæ voto, ut velim toti populo unicum esse caput: ita posset uno ictu universa progenies viperarum perimi, exscindi, exterminari! Bene factum, & meriti sunt impij calamitates omnes, quas Vespasianus, & Titus intulerunt sacrilegæ Civitati.

§ III.

Exercitium Intellectus.

Synesius. HOrrendum excidium fuit. Foris urgebat miseros invincibilis hostis, intus cruciabat indomabilis fames. Quid facerent? qui fugam intendebant, incidebant in obsidentium manus, & crucifigebantur tam multi, ut integra de crucibus silva civitatem funerea corona circumdaret: qui tenuerunt se intra muros, sic affligtabantur ex rabie famis, ut feles. canes, mures comederent pro delicjis, ipsæque adeo Matres concisos manu sua frustatim filiolos coquerent sibi. *Eus.* Læta narratio;

nam

nam voluptas eſt in ſuppliciis facinoroſi aſpectum figere, ut triumphanti Nemeſi gratulemur. *Syn.* Enimvero triumphavit Nemeſis, triumphavit ſic, ut ipſe Titus miſerans obſtinatos in conſideratione immanium calamitatum lacrymas fuderit. *Euſ.* Nempe neſcivit, quanto in ſe ſcelere urbs nefanda provocaverit iram Numinis. Ego non modo nihil miſereor, ſed etiam ægre fero, quod tam lentum ſupplicium fuerit, atque duobus, & ſeptuaginta annis ſacrilega DEI cæde poſterius. In ipſo maleficio occupatos debebat Juſtitia ſuffocare: parum erat, tremuiſſe terram horrore facinoris concuſſam: dehiſcere debuit, & Deicidas glutire! non ſubducere radios debuit Sol, ſed in ignita tela convertere, & in capita latronum depluere! Quid profuit, omnem creaturam ingemuiſſe morienti? conſurgere in ultionem oportuit, & ſui Creatoris inimicos juſti furoris impetu univerſos opprimere! Ego ſi adfuiſſem crudeli ſpectaculo, ſcilicet acquieviſſem, ut Petrus, præciſa auricula unius ſicarii? irruiſſem in medium agmen carnificium, eripuiſſem te mihi, o JEſu mi, obſtantem quemvis necaſſem, *armatus Amore. Syn.* Omnino juſta eſt ira; nam ſi merito execramur Cainum, quod innocentem fratrem in opprobrium humanæ naturæ occiderit: tyrannos infanticidas Pharaonem, & Herodem nemo non inter monſtra numerat ipſis Barbaris prodigioſa: ſi clamor ſcelerum ex Sodomis ad nubes aſcendit, & ipſum adeo cœlum atroci horrore quaſſavit: ſi denique ſapiens DEus, quem nullus in dijudicanda criminum gravitate error poteſt pervertere, ſi DEus, inquam, nihil a ſua clementia alienum putavit, quin & *dolore cordis intrinſecus* adeo tangi potuit, ut *pœnituerit* feciſſe hominem, diluvioque univerſali genus totum deleverit: quis patienter audiat narrari ſibi, occiſum eſſe ab hominibus DEI Filium? quis homo, niſi humanitatem exuerit, ad tam nefandi facinoris commemorationem non exhorreſcat, non palleat, non tremat, non & indignatione frendeat, & ſancta vindictæ cupiditate adverſus

Aucto-

Auctores exardescat? .. *DEI Filius, occisus, ab hominibus*, quot verba, tot fulmina sunt, quibus pium pectus feritur, scinditur, conteritur... DEI Filius, idemque DEus æqualis Patri, nullius indigus, seipso felix, Rex Regum, Dominus Universi, descendit de cœlo, cum hominibus conversatur: quid fit? .. palam profitetur se esse, qui erat: ostendit, in se impleri Prophetarum oracula: demonstrat, se esse, quem DEus Patriarchis promiserit: adhibet testes sanctitate conspicuos, Simeonem Senem, Annam Prophetissam, Joannem Baptistam: adjicit prodigia magnitudine Divina, multitudine infinita: ubique pertransit benefaciendo & sanando omnes: imperio verbi cedunt morbi, obtemperant elementa, fugatur mors, Dæmones obsequuntur: accedit summa vitæ innocentia, exempla sublimissimarum virtutum quotidie splendent, charitas erga DEum est immensa, erga proximum admirabilis micat: doctrinam denique Divinam esse fatentur ipsi, & dicunt stupentes: *Nunquam sic locutus est homo*! quid expectas? *Eus.* Scilicet, nisi cœci fuissent sponte, debebant agnoscere, hunc hominem esse cœlestem, debebant adorare, subjicere se cum plausu, & gratulatione debebant, atque Regem Regum sacramento solemni profiteri. *Syn.* Agnoverunt, adorarunt, subjecerunt se, professi sunt Regem, cum ramis palmarum in triumpho duxerunt, acclamarunt: *Hosanna filio David*! totus Mundus post ipsum abiit. Sed quid deinde? post triduum occiderunt. *Eus.* Inferi! quæ est hæc inexpectata conversio: occiderunt? *Syn.* Vides corpus exanime? Clausi sunt oculi, quibus tot peccatores respexit: silet lingua, quæ tot oracula prædicavit: elanguerunt brachia tot prodigiorum instrumenta: stupent pedes toties pro animarum bono defatigati: occiderunt! *Eus.* *Occiderunt*, o pondus verbi, quo mihi pectus in abyssum doloris premitur. *Syn.* Moderare hunc questum, donec ego tibi cædis modum, causam, instru

menta commemorem: tum laxa frœnum lacrymis, ſuſpira; plange! beatus es, ſi tabeſcas mœrore. *Euſ.* Nihil eſt opus, ut narres hiſtoriæ feriem, *modus* fuit ſine modo, *cauſa* nulla, *inſtrumenta* ſine numero! ita me oculi convincunt, quibus triſtiſſima totius Tragœdiæ cataſtrophe in iſto theatro proſtat. * Video conſultantes impios, quomodo JEſum morti traderent, ſcilicet, ne quid temere agerent. *Syn.* Principium ſceleris. *Euſ.* Video triginta argenteis emere ſanguinem, cujus infinitum eſt pretium. *Syn.* Simoniæ exordium. *Euſ.* Video irrumpentes in hortum cum armis & facibus, velut ſi adverſum latronem educerent agmen. *Syn.* Parum eſt. *Euſ.* Video ligatum funibus, tractum per plateas, percuſſum alapa, damnatum a Sacerdotibus, ab Herode illuſum, a populo maledictum, nudari, cædi virgis, lacerari flagris, vivum excoriari. *Syn.* Tolerabile ſupplicium eſt. *Euſ.* Video, novo tormenti genere inter ſarcaſmos, & ſannas acutiſſimis ſpinis perforcari caput, & a fœce ſcurrarum, Dominum Angelorum pro joculari Rege per ludibrium adorari! *Syn.* Ferenda crudelitas. *Euſ.* Video miſerabile ſpectaculum factum ſine miſeratione, vociferatione inſana poſtulatum ad crucem, & a ſævo Judice traditum voluntati lictorum: Potuitne immane flagitium in altius faſtigium creſcere? *Syn.* Crevit in montem. *Euſ.* Enimvero crevit! video in monte affixum cruci: conſummatum eſt! moritur! *Syn.* Conſummatum eſt ſupplicium, ita eſt: ſed nondum conſummatum eſt ſcelus. *Euſ.* Quid amplius potuit furor? *Syn.* Non vides perfoſſum lancea demortui latus? dubitabant, num obiiſſet: cor, vitæ caſtellum everti debuit, ut ſecuri de morte eſſent. Quin ecce! jam furor adeo in amentiam abiit, ut cuſtodiri ſepulchrum juberent, ne poſſet reſurgere. *Euſ.* Atque hæc omnia vox una complectitur: *occiderunt*! Amor, dolor, horror, odium,

*Myſteria Paſſionis toto theatro diviſa exhibentur.

odium, ira diſcerpunt animum hæc cogitantem: *DEI Filium occiderunt*! & *homines* occiderunt! *Syn.* Homines? *Euſ.* Non credo: lupi, tygres, leones ex Lybia irruerunt in JEſum meum! *Syn.* Falleris: oves erant. *Euſ.* Dæmones credam potius induiſſe figuram hominum. *Syn.* Pia cogitatio! *Euſ.* Certe Barbari, Scythæ, aut Geloni fuerunt! *Syn.* A ſuis occiſus eſt. *Euſ.* Ebrii ſaltem, aut amentes, & rationis uſu dejecti facinus peregerunt? *Syn.* Sobrii, prudentes, deſtinato conſilio, cum deliberatione maturrima. *Euſ.* O ſcelus! o labes humani generis! o portentum audaciæ! o ſtupendam Numinis patientiam! videre tam atrox flagitium, nec ſtringere ultorem gladium, nec iraſci, nec commovere ſe ſaltem! o gentem ingratam! o dignam, cui maledicat Dominus maledictione peſſima!

§. IV.

Exercitium Voluntatis.

Syn. HYpocrita, quousque iraſceris Judæis? *Euſ.* Tu mihi convitium dicere? quid feci? *Syn.* Etiam interrogas? Occiſus eſt DEI Filius: tu feciſti! *Euſeb.* Pro! grave tonitruum! tremuere viſcera ad vocem terribilem. Tu me Deicidam? DEus, ſit mihi teſtis cœlum, *ego amo te*! en vitam, en ſanguinem, en totum me habes devotum tibi! o ſi detur mori pro te, quam felix ſum! Reſurgite Trajani, Nerones, Diocletiani! expedite tormenta! animate lictores, ſuccendite bullientes ollas, immittite ſævas beſtias: occurram gaudens! mori pro Chriſto juvat, qui propter me dignatus eſt mori. *Syn.* Plaude cœlum! Heroem habes primis Martyribus parem! .. Temerarie! tu fortibus verbis DEum poſſe falli exiſtimas? tu provocare tyrannos audes? tu jactare animi robur? tu gloriari cum Apoſtolo, & clamare: *Quis me ſeparabit a charitate Chriſti*? *Euſ.* Quidni? ſentio enim calere

re pectus, & æstu sacro ardere cor in magna desideria. O utinam mori liceat, mori pro DEO, JEsu meo! *Syn.* Vah! vanitas! tu hæc desideria vocas? verba sunt. Sine, explorem pectus ... pro! ut friget infausto gelu! *Eus.* Intelligo artificium. Fingis, te mihi non credere, ut urgeas, & alas pium incendium. Ure amplius, Domine, amplius igne amoris tui! eat in cineres cor tibi ex asse sacrum! Ah! si rumperet costas pectus, & laxaret amori spatium! *Amo!* o vox violenta! Synesi juva, quia amore langueo. *Syn.* Sceleratum mendacium! Assurge in iram anime, & execrabilem hypocrisin huius Pharisæi persequere. Nihil ego fingo, infelix, tu fingis. Lingua dicit: *Amo DEum!* aliud vita loquitur, aliud testantur facta. Tuum, si nescis, impie, tuum scelus hæc luget Mater! tuo crimine exanimis in hoc gremio JEsus jacet! repeto: *Tu es Deicida!* *Eus.* Tandem tu *serio* scelus objicis mihi? *Syn.* Tanti tu *serio* sceleris te negas reum? *Eus.* Te ego appello afflicta Mater: *innocens sum a sanguine Justi huius.* *Syn.* Effrons audacia! Atqui ego te vidi nuper in angulo agere quod loqui pudet: quid vultum avertis? negas? *Eus.* Confiteor! nempe infirma caro est, & gravis tentatio fuit. *Syn.* Atqui tu ultro te ingerebas occasioni, & impudentibus jocis provocabas libidinem: negas? silentium istud confessio est. Insuper quoties sic exarsisti *ira*, ut blasphemis vocibus cœlum impeteres? quoties sic tabuisti *invidia*, ut de sternendo æmulo diu noctuque cogitares, fraudibusque, & calumniis, detractione, mendaciis, atque aliis artificiis furorem occultans agere molitus es, quod egit Cain? quoties sic flagrasti *odio*, ut vindictæ insana cupido in rabiem duelli processerit! negas? *Eus.* Homo sum, quem indoles natura ferventior utique interdum in tales excessus propellit, invitum prope. *Syn.* Invitum, ais? quid? igitur invitus etiam sic opes prodigis, ut per inutiles expensas cum ipso patrimonio consummas omne salarium, nihil

uxori

uxori, nihil liberis, nihil reſervans ijs, quibus omnia debes? Invitus acceptas munera, & perdis conſcientiam, ut marſupio ſervias? Invitus mutuas pro enormi fænore? Invitus officii tui curas negligis ſine cura malorum, quorum infelix mater eſt hæc acedia? Invitus contractus vitias? cauſas protrahis? parcis noxiis? innocentes opprimis? indignos promoves? *Euſ.* Ex uſu vivo. *Euſ.* Semper habes, quod dicas. Quid dices autem, ſi interrogo: per quot ſacrilegia Sacramenta profanaveris? ſi protraho ex ſcriniis tuis peſtilentes libros in perniciem morum, aut ſanctæ Religionis ruinam conſcriptos? ſi ſcandala numero, quibus animas tanto pretio emptas verbo, & exemplo rapuiſti ex brachiis morientis DEI, ut diabolo traderes? ſi quæro, qua induſtria functus officio fueris, quam ſedulo ſatisfeceris obligationibus tuis, quam conformiter ſtatui vixeris, cui bono impenderis pretium temporis, vires corporis, dotes animi, denique quid tota vita feceris dignum cœlo, quid dices? *Euſ.* Peccator ſum. *Syn.* Peccator utique: neque unius tantum peccati gravis ream animam habes, ſcio: negas? *Euſ.* Quid negem ſcienti? confiteor, *confiteor meam culpam*! ſed bonum habemus Dominum, qui me ſic dilexit, ut mori pro me voluerit: non projicet me a facie ſua! *Syn.* Hem frigus! *confiteor meam culpam*, hic totus eſt dolor? quo repente evanuit ira adverſum Judæos concepta! nunc efferve! iraſcere! tumultuare adverſum te! nam Judæi quidem ſemel Deicidii ſe reos fecerunt, tu toties, quoties peccaſti mortaliter. *Euſ.* Duram ſententiam loqueris. Nam qua veritate tu quodvis peccatum appellas Deicidium? *Syn.* Apoſtolus appellat: Apoſtolus docet, quod quisquis graviter peccat, rurſum ſibimet crucifigat Filium DEI. Fidem negas, & hæreticus es, ſi iſtud negas. *Euſ.* Apoſtolus forte metaphorice loquitur, aut hyperbole utitur; nam ego certe, cum occiſus eſt Chriſtus, nondum natus eram: nunc vero, poſtquam reſurrexit a mor-

tuis, *jam non* moritur, mors illi ultra non dominabitur: qua ratione ergo, si pecco, occidam? num lanceam attollo? num clavos transadigo? num effero manum, ut percutiam saltem? absit! horresco sacrilegum scelus vel ad memoriam. *Syn.* Insignis defensio! jam igitur Caiphas, jam Pharisæi, jam Pilatus, jam populus Hierosolymæ totus rei non sunt de morte Christi: nec enim ullus ex his aut lanceam extulit, aut clavos adegit, aut manum extendit, ut percuteret saltem. *Eus.* Illi per linguam satis sunt rei: popofcerunt ad necem, accusarũnt, damnarunt: ego nihil horum. *Syn.* Ex ore tuo te judico. Potest igitur esse reus Deicidii, etiam qui non applicat manum? *Eus.* Fateor: nam vidi cum latronibus damnari ad rotam illum etiam, qui aperuit januam, qui egit vigilias, qui suppeditavit instrumenta, ut fieret cædes. *Syn.* Quasi diceres, reum *homicidii* esse, quisquis per quamcunque malitiam homicidii causa est. Quodsi igitur dicam ego, te esse causam *Deicidii*, & per malitiam quidem? age, adhuc obstrepes, & negabis, te esse Deicidam, *Eus.* Si causa sum, reus sum: nullam recuso pœnam. *Syn.* Gaudeo, te tranquillum videre: nunc capax es intelligendæ veritatis ad salubrem peccati horrorem excitandum præ aliis perpendendæ. Age, sedeamus: patienter me audi. *Eus.* Trepido præ horrore, ne me convincas sceleris cum Judæis communis. *Syn.* Sic habe: Philosophorum axioma hoc est: *Quidquid est causa causæ, est etiam causa causati.* Sic serpens est causa mortis, quia afflat venenum, quod causat mortem: cadaver est causa pestis, quia producit fœtorem, qui causat pestem: ventus est causa imbris, quia congregat nubes, quæ fundunt imbrem. Et ut propiùs veniamus ad rem, dic, age, quæ fuit causa diluvii, quod mersit Orbem? si proximam quæris, est DEus, qui cataractas cœli aperuit: si remotam, quam alio nomine *moralem* in Scholis etiam appellamus, non invenies aliam, præter execrabilem

mali-

malitiam hominum. *Euſ.* Heu! ſentio, paulatim me ſtringi. *Syn.* Utinam acerbe ſentias! attentus eſto. Ecce duplex diluvium eſt, primum aquæ, alterum ſanguinis. Primi diluvii rei ſunt omnes, propter quos merſus eſt Orbis: nunquid eſt ita? *Euſ.* Certum eſt. *Syn.* Reus eſſes etiam tu, ſi *propter te* quoque DEus hoc malum intuliſſet hominibus. *Syn.* Utique reus eſſem. *Syn.* Bene habet: teneo te. Ecce enim *propter te* quoque, & *propter tuam malitiam* diluvio Divini Sanguinis merſus eſt Orbis, occiſus eſt DEI Filius: credis? *Euſ.* Ah! quo me adigis? *Syn.* Pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, Apoſtolo teſte: credis, inquam? *Euſ.* Credo .... ſed adhuc evado: nunc enim reſponde tu mihi: Si pro omnibus Chriſtus eſt mortuus, utique mortuum etiam pro innocentibus dices? *Syn.* Utique. *Euſ.* Ergo ſi quid valet argumentatio tua, innocentes etiam erunt Deicidii rei. *Syn.* Fateor, ſunt rei, ſed per alienam, non per ſuam malitiam. *Euſ.* Nihil agis, nam ſi hoc dicis, ſolum Adamum eſſe Deicidam, eſt conſequens: nam hoc memini me audiſſe, ſi Adam non peccaſſet, etiamſi peccaſſent alii, Chriſtus non veniſſet. *Syn.* Fruſtra te torques, & aggravas imprudens culpam, non minuis. Non ſolum pro peccato originali, quod vocamus, ſatisfecit Chriſtus, ſed etiam pro actualibus mortuus eſt: hoc fides docet. *Euſ.* Scio, & alias deſperandum eſſet de ſalute omnibus, qui poſt baptismum graviter peccant: agnoſco beneficium. *Syn.* Agnoſce Deicidium. Deicida Adamus eſt, ſed non ſolus: ſocios habet, quotquot poſt ipſum graviter peccarunt. Irruat Pater primus in Principem, & ferro transfigat pectus: ſi ſequitur filius, & alterum infligit vulnus æque grave, æque mortiferum, num ideo minus *parricida* erit, quia aut primus, aut ſolus non fuit? *Deicida* Adamus eſt, cur? affecit injuria DEum tam gravi, ut pro illa ſatisfieri condigne non potuerit, niſi funderetur Sanguis Divinus, eo quod ſatisfactionem minorem acceptare

ceptare DEus noluerit. Quid? peccatum grave, quod tu comittis, an minor est injuria DEI? Pone, quod Adam non peccaverit, pone, quod alius hominum nemo peccaverit, præter te, ecce pro hac injuria a te illata DEO æque parum, ac pro peccato Adami satisfieri DEO condigne posset, nisi a Persona Divina. I nunc, & Adamo insulta ... Quod DEI Filius Fidejussoris personam libere *susceperit*, gratia fuit: quod *ad hoc genus* satisfactionis tam acerbe *se obligaverit*, amor fuit: quod reipsa promissis stare, obligationem implere, pati, mori *debuerit*, hoc Adami, hoc tuum, hoc tui similium scelus fuit. *Vulneratus est*, quid vis amplius? *vulneratus est propter inquitates nostras*, *attritus est propter scelera nostra*, occisus est ab Adamo; a Judæis, a te, ab omni peccatore. *Eja*! adhuc es *innocens a sanguine Justi huius*? Collige in pugnum, quæ dixi, & responde: *Qui ponit causam Deicidii*, *est reus Deicidii*, patet ex terminis: *Qui ponit peccatum grave*, *ponit causam Deicidii*, constat ex fide: quid concludis? *Eus.* Me miserum! quid obluctér? fateri cogor: *ergo Deicida sum*! nam quod peccatum grave sæpe commiserim, conscientia testis est mihi, omni exceptione major. Et tu hoc audis Sol, nec retro refugis converso curru? *Deicida sum*! tam horridum scelus *in omni peccato* est & ego quasi per lusum cum risu peccavi! Liquesce cor, & in lacrymas difflue! meretur lacrymas DEI Filius occisus (obstupescite cœli super hoc, & portæ ejus desolamini vehementer!) DEI Filius *occisus a me*. *Syn.* Video, affluit gratia Redemptoris: movet se horror aliquis, & dolor surgit. Indulge paullum, paullum inquam; nam volo, ut post modicum intervallum tergas madentes oculos, atque uberiores lacrymas gravioribus causis serves.

CHO-

CHORUS.

Pœna animæ Chriſtum iterum crucifigentis.*

Anima. Conſcientia. Chorus.

Anima. O Tormentum! o dolor!..
Et unde tantum mereor?
Quid feci tam horridis dignum ſuppliciis?

Aria.

Cœlum crudele! quouſque in me
Volupe erit ſævire?
Ergo exuta ſim veniæ ſpe?
Neque licebit perire?
Quæ eſt proportio (vindica te!)
Inter peccati *momentum*,
Et in quod bilanx præcipitat ſe,
Inter *æternum* tormentum?

Chorus.

Non eſt proportio! pœnam in nos
Fallax ſtatera decrevit:
Anima. Culpam, quæ olim infecerat nos,
Pridem hic ignis delevit.
Chorus. Deſine, jubet Juſtitiæ lex,
Deſine flamma ſævire!
Anima. Bono ex Rege Tyrannus fit Rex,
Modum ſi neſciat iræ.
Conſcien. Silentium! blaſphemæ linguæ! ſilentium!
Digna factis recipitis,

* Exhibentur in igneo mari natantes animæ, quibus libra impendet ex nubibus, pondus peccati oculis repræſentans.

Immo scelera sunt *majora* suppliciis.

Chorus. Quid fecimus? una fornicatio,
Una rapina, unum perjurium
Æternum mereatur incendium?

Conscien. Silentium!...
Quanquam cur non confitemini
Verum flagitium?
Cur siletis Deicidium?...
Deicidium, Deicidium
Æternum meretur supplicium.

Aria.

* Ad libram Sanctuarij
Peccatum Deicidij
Rebelles animæ
Appendite!
Videtis, quanto pondere
Prematur lanx a scelere!..
Scelus *gravissimum*
Est Deicidium.

2.

Sit *brevis* horæ morula,
Non levis est malitia,
Se DEI Sanguine
Polluere!
Momentum tanti sceleris
Æternis vos supplicjis
Ut juste luitis,
Sic non eluitis.

Anima. Accusatrix mendacissima!
Quæ fingis flagitia?
Aut, quando volui DEum occidere?

Conscien.

* Pœna, & culpa ad libram examinantur.

Conscien. Impudenter contemnere DEI imperium,
Quid erat, nisi tollere supremum dominium?
Negligenter abjicere DEI gratiam,
Nec æstimare amicitiam,
Quid erat, nisi auferre *Summi Boni*
Nomen, & gloriam?
Filii DEI exempla, doctrinam, & merita
Studiose velle sibi esse inutilia.
Quid erat aliud, quam Christum
Sibi rursum crucifigere?
Et cum peccabatis, nonne cupiebatis,
Ut impunia vobis essent flagitia?
Hoc est, ut DEus punire vos aut non posset,
Aut non vellet:
Hoc est, ut aut esset impotens, aut injustus,
Et adeo *DEus esse desineret*:
Ergo DEum offendere,
Quid erat aliud, quam DEum occidere?
Equidem *facultas* sceleri defuit,
Sed *voluntas* non defuit.
Anima. Heu me! nunquam sic expendi
Gravitatem malitiæ!
Conscien. Admonui: & non audisti me!
Nunc oculis pro auribus utere.
Ecce ante faciem tuam tibi statuo te,
Et peccatum tuum erit æternum *contra te.*
Ut contra gravitatem supplicij
Desinas conqueri.
Anima Heu! veteres miserias
cum Chor. Novis tormentis cumulas!

Aria.

Euge! fuge imago funeſta,
Oculos crucias!
Video horridas
Patrati
Heu! leviter nimis peccati
Video inſanias!
Audio injurias!...
Quid fremis infeſta?
Fuge! fuge imago funeſta!

2.

Heu! heu! quæ turbæ ſunt mentis!
Igneæ lacrymæ
Viſum exurite!
Videre,
Videre eſt grave! non flere!
Video, & crucior!
Crucior, & *mereor*! ah *mereor*!
Hæc vox eſt furentis
Heu! heu! *acerba vox* mentis.

Conſcien. Flete! gemite! ejulate! non movetis:
In aſpectu *Peccati veſtri*,
In conſideratione commiſſi *Deicidij*
Oculos æternum figetis, & tabeſcetis,

Aria.

Hæc pœna eſt peccantium,
Et non *conſiderantium*,
Quid demum ſit, *peccare*:
Non dicitis: *quid facimus*?
Dicetis: *Ah*! *quid fecimus*?
Et fructus eſt, *plorare*.

Sed

2.

Sed debito si *lacrymæ*
Non fusæ sint in tempore,
In oleum mutantur,
Quo flammæ rogi stygij
Ad cumulum supplicij
Æternum sustentantur.

PUNCTUM II.

Homo iterum Deicida Propter frustratum effectum Mortis Christi.

§. I.

Exercitium Memoriæ.

Eusebius. Synesi: medullam ossium stupor, & horror siccant. Ergo vere Deicida sum, & nescivi! certe non cogitavi, non intellexi: putavi, per tropum dici. Vere *Deicida sum!* ergo cur vivo? cur me genuerunt parentes? utinam periissem trium mensium infans! aut idem postremus vitæ fuisset dies, qui primus fuit! aut saltem o si mortuus fuissem pridie, quam primum peccatum commisi! *Syn.* Et adde aliud votum: *Utinam peccassem gravitur semel tantum! Eus.* Ah! sile tristis est anima mea usque ad mortem! *Syn.* Morere, morere præ dolore: non potes felicius mori. Silere me jubes? loqui jube, & inflammare dolorem: hoc vere pœnitentis est votum. *Eus.* Ita est, corrigo me. Loquere! clama, ne cesses! annuntia mihi scelera mea, donec rumpatur hæc cautes, & doloris vehementia in frusta dissiliat. *Syn.* Loquar igitur. *Semel*: ergo fuisti Deicida: fateris tandem. *Eus.* Convictus sum, *quia causam necis posui:* & satis est utique,

fuisse semel! satis est! *Syn.* Tibi non fuit satis. Fuisti *iterum* Deicida *propter frustratum effectum Mortis Christi*, toties, quoties peccasti mortaliter. *Euf.* Synesi, si hoc evinces, tabescere me faciet zelus meus adversum me: felice metamorphosi mutabor in vocem totus, totus lamentum ero. *Syn.* O verba digna cedro, quæ nunquam moritur. Vide, ut stes promissis, nec scripseris votum in arena, quam quilibet ventus confundit. *Euf.* Sum firmus: argue. *Syn.* Sensim ago. Sedeamus.

§. II.

Exercitium Intellectus.

Synesius. Occisum esse DEI Filium *a te*, intelligis; quæro: an scias, esse occisum etiam *propter te*? *Euf.* Scio omnino, & scio, quod *illud* fuerit furoris facinus, *hoc* amoris. *Syn.* Jugulasti te hoc responso. *Euf.* Quid ita? *Syn.* Amoris, ais, fuisse facinus, ut occisus sit Christus *propter te*? *Euf.* Utique amoris summi, scilicet ut ego vitam habeam, & *abundantius* habeam. *Syn.* Ingratus, blasphemus, hæreticus es, si neges. Sed jam responde: si amor fecit, ut Christus *occisus sit* propter te, non fateberis, eundem amorem fecisse, ut voluerit *vivere* propter te? *Euf.* Nullum est dubium: propter nos homines, & *propter nostram salutem* descendit de cœlo, & incarnatus est! *Syn.* Laus DEO! nunc intelliges sententiam Pauli, & contremisces. *Euf.* Quid infers enim? *Syn.* Nondum infero. Interrogo iterum: quid est *occidere* aliquem? *Euf.* Occidere est vitam adimere, quis hoc nescit? *Syn.* Omnino: & quid est *vitam* adimere? *Euf.* *Nimirum adimere potentiam* ponendi quamcunque etiam tenuem actionem vitalem. *Syn.* Optime. Nunc audiatur Apostolus: *Rursum crucifigentes sibimet ipsis Filium DEI!* nullum te verbum prætereat. Peccator igitur crucifigit Christum *semel*, quia *causam ponit*, propter quam crucifixus est a lictoribus: crucifigit *iterum*, quia

quia *tollit effectus*, propter quos crucifigi voluit, non quod *omnibus* tollat, propter quos crucifixus est Christus, sed quod *sibimet ipsi*. *Euſ.* Quasi per nebulam lux micat aliqua. *Syn.* Mox eluctabitur. Qui peccat, *sibimet* occidit Christum, hoc assero. *Euſ.* Hoc expone; nam, ut supra monui ex eodem Apostolo: Christus jam non moritur. *Syn.* Ita est: *sibi* non moritur Christus: *probis* etiam mori non potest: sed *peccatori* moritur, & hoc *rursum* non in *causa* solum, sed etiam *in effectu*, & hoc *toties*, quoties graviter peccas. *Euſ.* Suspendis anxium, quo modo intelligas. *Syn.* Sensu plano, obvio, certo. Occidere est vitam adimere, est auferre potentiam ponendi aliquam actionem vitalem; jam dic: Quæ est vita Christi, qua vivit *tibi?* quæ sunt ejus operationes vitales *respectu tui*? Tres lego: pertransibat, prædicabat, sanabat. *Pertransibat*, & trahebat exemplo, *prædicabat*, & movebat verbo, *sanabat*, & vitam dabat mortuis sua morte: quid negas? *Euſ.* Omnia palpo manibus. *Syn.* Quid jam agit, qui peccat? Nunquid *sibimet* adimit effectum & fructum omnem, quem producit *in aliis* Christus *per sua exempla*? nunquid *sibimet* tollit virtutem omnem, quam *in aliis* Christus exerit *per doctrinam*? nunquid *sibimet* aufert salutem, quam *in aliis* Christus efficit *sua morte*? nunquid ergo *sibimet* miser *occidit* Christum *rursus*, & omnem *potentiam* operandi, hoc est, *omnem vitam* adimit? quid dicis? *Euſ.* Non assentior; nam quoties videmus peccatores redire ad cor, pœnitentiam agere, salutem consequi: utique per Christi gratiam? per exempla? per doctrinam? per mortem? ergo etiam peccatoribus vivit Christus; atque adeo, quod sequitur, qui peccat, non ideo *sibi* occidit Christum. *Syn.* Immo occidit *sibi* vere, quantum in se est. Nam, quod *in aliquibus* DEus resuscitet Christum, miseratio est: *apud plures* non resurgit: hinc pauci electi. Certe eo quo peccas, momento, dignum te *pœna æterna* facis: & quid est, se dignum pœna æterna facere, quam *sibimet*, quantum in se est, inutilem reddere Christi doctrinam, exempla,

mor-

mortem? quid enim hæc omnia prodesse possent, si, quod plurimis contigit, contigisset tibi, & post commissum crimen fuisses a morte abreptus impœnitens?.. Quanquam quid ego te urgeo? ipse loquere. Commisso peccato gravi, & culpæ mortalis conscius tibi, num audes adhuc dicere: *Vivit in me Christus*? quid taces? gemere debes: *Eheu! mortuus est in me Christus! ego occidi illum mihi! ego resuscitare non possum: mortuus erit æternum mihi, nisi se ipse per infinitam miserationem resuscitet mihi!...*

§. III.

Exercitium Voluntatis.

Euseb. O Superi! quæ est hæc terribilis veritas! ergo ego te crucifixi *cum Judæis*, JESU mi!.. certe æque ac illi, *causa necis* tibi fui! .. Ergo ego *rursum* occidi te *post Judæos*, quoties graviter peccavi! *rursum*, quoties obscœnas cogitationes animo volvi volens, ac turpiter me oblectans! *rursum*, quoties verba protuli, quibus audientem pellexi in crimen! *rursum*, quoties in tenebras me abdidi, ut ab oculis humanis procul lascivirem audentius! *rursum*, quoties sacrilego pudore victus confiteri erubui, quod non puduit facere! *rursum*, quoties sacram Mensam accessi conviva indignus, & novus Judas! Sic ego tibi vitam ademi! sic te mihi feci inutilem! ademi vitam in me *exemplis tuis:* præibas ad crucem, ego inimicus sum crucis: libertas, somnus, otium, Venus, Bacchus, Mammon isti sunt Dii mei!.. Ademi vitam *præceptis tuis*: prædicabas declinandum a malo, faciendum bonum: ego laudavi, qui malum faciunt, derisi, qui faciunt bonum: quin sæpe ausus sum gloriari, & exultare in rebus pessimis!... Ademi vitam tormentis, & *morti tuæ*: vulneratus es, ut ego sanarer, mortuus es, ut ego viverem: ego rupi vulnera, mortem volens lubens accersivi, ne me tibi deberem!... Et adhuc vivo? nondum me styx absorbuit, nondum se armarunt

elementa in ultionem adversum me! nondum Angeli saltem ardentes zelo læsæ Divinæ Majestatis vindicandæ vibrant gladium? Adhuc vivo, postquam toties *in me* mortuus est DEI Filius? occisus *a me* petulanter, occisus *propter me* sine fructu! *Syn.* Vivis, & vivis, ut iterum vivat in te Christus, ut resurgat in te. Misericordia Domini est, quæ te servavit: Misericordia Dominæ, quæ pro te oravit, ut non sis consumptus: & nisi Dominus custodisset te, dudum in inferno habitasset anima tua, ureretur, ejularet, spes nulla Resurrectionis foret vel Christi in te, vel tui in Christo. Projice te ad hanc Iconem: ora, ut resuscitare teipsum velit! promitte, nunquam te rursum occisurum. *Eus.* Ah! Servator mi! ignosce mihi! non enim scivi, quid facerem! *Syn.* Quid loqueris? Abscede hinc! oculis vides monumentum furoris tui, & excusas? hem proterviam impudentem! non scivisti, scelerate, quid faceres? scilicet hac primum hora doctus es, per omne peccatum grave Deicidium fieri? quid? hæc tibi nova doctrina est, & hactenus non audita? quid? nunquam legisti? nunquam percepisti ex cathedris? nunquam didicisti in scholis? nunquam a puerulis adeo scivisti recitari in templis? soli tibi ubique peregrinatæ sunt aures, ut ignoraveris, quod omnes sciunt? Soli tibi novus est Textus Apostoli: *Rursum crucifigentes sibimetipsis Filium DEI!* novus est, qui bonis omnibus in veterem parœmiam abiit? Sine, ut hoc JEsus Patri pro lictoribus dicat: *Non sciunt, quid faciunt*: Illi enim si agnovissent Dominum gloriæ, utique non crucifixissent. At tu, si dicis: *nescivi!* mentiris Spiritui sancto, qui per Apostolum locutus est tibi. *Eus.* Parce afflicto addere afflictionem. Scivi, fateor: at certe non sic expendi. Bibebam velut aquam iniquitatem, & pro nihilo reputavi peccatum. *Syn.* Hoc est, quod queror. Quoties ad peccandum vel caro pellicit, vel invitat exemplum, vel spes lucri trahit, vel metus damni impellit, assentiris sine mora, sequeris, nihil reluctans, pergis velut bos ductus ad vi-

ctimam, & quasi agnus lasciviens, cui intellectus non est. *Non expendisti*! quare non? nempe ne horror sceleris usum fœdæ voluptatis vetaret? Ut peccare posses audacius, occlusisti utramque aurem meis clamoribus: avertisti animum a pia cogitatione: conscientiæ, Angelo bono, DEO tuo data opera vertisti tergum, & dissimulasti te audire reprehendentium vocem. O malitiam inexcusabilem! Abscede *Deicida*! aut num tu cruentas, atque sanguine occisi Filii stillantes manus ad Matrem tolles? *Euf.* Desperare me jubes? *Syn.* Non desperare: horrere, erubescere, tremere jubeo! occidisti DEum! . . Quanquam utinam occidisset te tantum impius, o JEsu mi, utinam tantum crucifixisset! plus fecit! & se excusat! *Euf.* Heu! satis est, plus nimio satis! quid ultra potui? *Syn.* Nimis parum dixit Apostolus: plus fecisti! *Euf.* Occidis me! quid potui? *Syn.* Peccasti: hoc est, affecisti DEum injuria, contempsisti præceptum, dixisti: *non serviam*! hoc multo atrocius factum est, quam quod Lictores fecerunt. Crucifigi voluit DEI Filius, *ut finem acciperet peccatum*: credisne remedium fuisse majus malo, quod volebat sublatum? Si prudens Medicus fuit, non adhibuit medicinam morbo pejorem. Crede, cum cras in procinctu ad patrandum peccatum, & quoties posthac eris, obvium tibi crede DEI Filium ire, qualis depingi solet cum fasciculo armorum Passionis suæ: hunc amplectitur, hunc stringit, hunc offert tibi, & se cum illo, ut excrucies se, ut rursum affigas cruci, ut occidas, hortatur, urget, modo a peccato abstineas: plus enim peccatum odit, quam omnia tormenta, quippe quæ ipse appetiit, ut peccatum destrueret. Nunc satis est: abscede! attonuit me horror sacer: ipse ultra non possum loqui. *Euf.* Non abibo: aut hic, aut nullibi spes gratiæ est mihi super: ecce in pace amaritudo mea amarissima! sine me hic dolore emori. *Syn.* Abscede, aut ego abeo! locus, in quo stas, terra sancta est, abscede! *Euf.* A Matre abstrahis? *Syn.* Hic *sta a longe*: dejice oculos indignos cœlo! cer-

ci :

cute pectus male conscium sibi! dic: *DEus, propitius esto mihi peccatori. Eus.* DEus propitius esto mihi peccatori! *Syn.* Hoc situ, hoc animo expecta, donec vocari te sentias ad gratiam, a Matre gratiæ, cui tu devotum te esse dicis, etiam postquam per repetita Deicidia afflictissimam rejecisti toties in amarissimum mare dolorum. Vah! devotio hæc piæ Virgini causa lacrymarum est, hæc materia querelarum; vide, audi!.. *Vox ab Imagine cum cantu ad dolorem, & luctum*:

Satis est, Popule meus, satis est, desine scelerum! Quousque persequeris Dilectum meum!

Me salutas verbis byssinis Patronam, & Dominam: contra Filium vero insurgis manu ferrea.

Ecce, quantæ sunt plagæ, quibus plagatus est in domo Matris suæ! ideo magna est velut mare contritio mea!

Redde mihi, Popule meus, redde Filium meum: redde mihi unicum, quem diligo, JEsum meum!

Cito procide, & plange super mortuum meum, ut resurgat tibi celeriter in salutem tuam!

Non sum Patrona scelerum: Amo te, sed plus amo Filium meum!

Cognosce tempus visitationis tuæ: neque oculus tuus nequam sit, quia ego bona sum.

Veniens veniet dies iræ a Domino, & non tardabit hora vindictæ ejus.

Repente excitabitur tanquam dormiens Dominus, & tanquam potens crapulatus a vino furoris sui.

Satis est, Popule meus, satis est, desine scelerum! desine persequi Dilectum meum!

Syn. Eusebi, quid sentis?.. nihil loqueris mihi? audistin, dulcissimam vocem, qua loquitur tibi Virgo hæc, hæc *Mater amoris* erga te, *Mater doloris* propter te? eja! quid sentis? *Eus.* Sentio scindi cor a mœrore. Ubi sum? *Syn.* In theatro

transfixeris: ora veniam. *Euſ.* Madentes Divino Sanguine tollam ad cœlum manus? *Syn.* Ipſe exorat veniam Sanguis, quo madent manus. Accede! *Euſ.* Aſpectum horreo DEI *a me* occiſi crudeliter, *propter me* occiſi ſine fructu. *Syn.* Reſurget occiſus JEſus. *Euſ.* Reſurget? quomodo? quando? *Syn.* Per amorem. Accede! *ama!*

§ IV.

Colloquium.

Euſebius. AH! tantum amo, quantum odi! amo te, DEus mi, nequeo *ut me ſalves*, te amo, neque *quia*, qui te non amant, amandantur ad ignes æternos. Tu, tu, JEſu mi, me totum expanſis brachiis amplexus in cruce es! clavis perfoſſas manus & pedes, lancea transfixum pectus, caput ſpinis coronatum ad ignominiam, corpus omne verberibus lividum, vulneribus cruentum intueor: Animam video oppreſſam angoribus, & ultimos dolores per omnes meatus exſudantem. Superi! qualis Imago!.. ſcilicet mori pro me volebas, ac pro me peccatore, pro tuo carnifice: ego te occidi!.. Et tu *paſſus es*!.. rurſum occidi: rurſum *es paſſus*! centies occidi: centies *paſſus es*! *O patientia!* O patiens DEus! ter patiens DEus! *patiens* a me, *patiens* pro me, *patiens* mecum, mecum, cum latrone ſuo, cum Deicida!.. O patiens DEus! ſic amabas!.. ſic amas!.. & ego frigidus vivam!.. Exarde cor! amabo te, JEſu mi! terret infernus, ſed quia locus eſt, ubi non potes amari! allicit cœlum, ſed quia locus eſt, ubi ſecure amabo, *ſicut tu* me amaſti. Sic ſic nunc amo te ſic amabo! Rex meus es, ego ſubditus tuus! Dominus es, ego ſervus! DEus es, ego opus tuum! *opus, quod amas*! Hoc ſatis eſt, ut velim amare. Peribo, ſcio, niſi te amem: hoc tamen ſciet cœlum! audiat orcus! nolo amare, ut vivam: vivere tantum cupio, ut amem eum, qui ſolus amabilis eſt.

§ V.

Reflexio.

Synesius. BOna verba, mi bone, bona verba non probant amorem bonum! *Euseb.* Quid exigis igitur? *Syn.* Odium exigo: odium exigo: odio probatur amor. *Eus.* Cujus odio? *Syn.* Odio peccati. *Eus.* Quantum sit? *Syn.* Quantum meretur *Malum summum.* Recordare, quæ vidisti hactenus, & vides hodie: sic inflammabis animum in odium serium, universale, efficax, heroicum, implacabile.* Recordare, quid exciderit *Jeroboami* familiam. *Eus.* Peccatum excidit fons infectus veneno omnis mali. *Syn.* I nunc, & dic: *dari posse peccatum utile*: semper damnum est lucro majus. Recordare etiam, cui hanc turpitudinem *Nabuchodonosor* debeat. *Eus.* Peccatum talem fecit, ut esset execrabilis DEO, sibi, & suis. *Syn.* I nunc, & in licentia scelerum pone *pünctum honoris tui.* Recordare deinde, unde misera *Sauli* vita, & miserior mors acciderit. *Eus.* Ex peccato accidit: peccatum fecit, ut desertum a DEO, ac sibi relictum indomitæ passiones perpetua laniena discerperent. *Syn.* I nunc, & a peccato *delicias spera.* Recordare præterea, quid *gemina morte* infelicem *Ochoziam* perdiderit. *Eus.* Peccatum perdidit, cujus ope periculum *unius mortis* discuti posse credidit. *Syn.* I unnc, & judica, quæ fingi possit *necessitas*, qua cogaris peccare. Postremo in te regredere: quid *Deicidam* te fecit? *Eus.* Heu! quid potest dici atrocius? Peccatum fecit! *Syn.* I nunc, & pecca *per risum*! *Eus.* Immo odio posthac acerbissimo malum persequar, quo non est majus, persequar *in me*, & *meis*, persequar in omni loco, tempore, occasione. *Syn.* Hoc *dicis* hodie: cras aliud facies. *Eus.* Prohibe hoc malum, DEus! aut, si vides, futurum cras, quod iste dicit, obsecro: *Jube me mori hodie*!

* Exhibentur Argumenta omnium Meditationum.

O. A. M. D. G.

INI-

INITIUM SAPIENTIÆ TIMOR DOMINI.

Pſalm. 110.

ARGUMENTUM QUINQUE MEDITATIONUM, ANNI M. DCC. XLV.

MEDITATIO I.

Primum Timoris Argumentum MORS.

ARGUMENTUM.

SEriæ Converſionis negotium, ſicut olim in Converſione S. Auguſtini velut in Idea univerſum ſimul conſpeximus, & deinde per partes incepimus accuratius contemplari: ita hoc anno promovemus *ad tertium gradum*, totum denique Meditationum laborem excitando *timori Domini* addicentes. Poſtquam enim peccator beneficio *Devotionis Marianæ* abhinc *quadriennio* explicatæ lumen gratiæ impetravit, quo illuſtratus *Intellectus* ad ſalubrem, quem ante triennium

(nam

(nam inde tribus annis propter belli turbas Theatrum vacavit) intendebamus, horrorem perſpexit, *Peccatum* veriſſime *Summum Malum* eſſe: nihil eſt vel ordini rationis, vel ſolidæ Aſceſeos principiis conformius, quam ut ab intellectu *in voluntatem* labore converſo, urgeamus *fugam* mali, quod præ omni alio malo fugiendum eſſe cognovimus. Ad hunc autem finem, dicite, quod aliud medium aut propius aut felicius, quam *timor Domini* ſerviet? Certe Regius Pſalmiſta, cum illum *Initium Sapientiæ* vocat, hoc ſenſu vocat, quod reperire peccatorem ſit nullum, qui *ſapere* incipiat citius, quam *timere*. Ergo ad timorem comparate animos, DD. Sodales, *ad timorem*, qui nos liberet ab omni *timendo*, ſicut ſperare nos jubet Spiritus ſancti oraculum: *Timenti Dominum*, *bene erit in extremis*. Eccl. 1.

Timoris argumenta *ex hominis noviſſimis* promo, quibus Conſideratio *de Æternitate* addetur. Meditabimur autem ſummi momenti veritates tum *in Hiſtoriis*, tum *per Dialogos*, quoniam iſta Methodus opportunior ad ſcopum interdum judicabatur: Et erit primæ Meditationis

Materia: Mors: *Statutum eſt hominibus ſemel mori*. Hebr. 9.

Puncta duo: 1. Homo moribundus. 2. Homo mortuus.

Fructus: Timor DEI, vitæ, ac mortis Arbitri.

Propoſitum: Fuga *vitæ peccaminoſæ*, qualis eſt eorum, qui & facile peccant, & diu in peccato perſiſtunt.

Chorus Mortis improviſæ periculum exhibet in Parabola. *Luc*. 12.

PERSONÆ.

Syneſius, *ſive Intellectus*.
Euſebius, *ſive Voluntas*.
Emiſſarius Mortis.

PRO-

PROLOGUS.

Fides Rationem excitat, ut post intellectum grave Malum peccati, jam ad ejus fugam ex Meditatione Novissimorum serio se animet, sanctoque DEI timore intime configi omnibus desideriis desideret.

Fides. Ratio.

Ratio. ENimvero adhuc bene memini, *
Quæ a te, Fides, abhinc quadriennio didici.
Certum est, erravi,
Quoties ex peccato *bonum aliquod* mihi speravi.
Certum est, non dari in peccato *bonum utile*,
Non *honestum*, non *delectabile*:
Immo certum est, omne peccatum malum esse *pessimum*,
Malum *morte majus*, verumque *Deicidium*.
Hoc didici, hoc capio, & ad horrorem intelligo.

Fides. Bene habet: ergo *cessasti desipere* ....
Jam, ut *incipias sapere*,
Ecce! ad hoc Palatium constituo te.

Ratio. Superi! Quæ dignitas!
Quis splendor est magnificentiæ?

Fides. Hinc Dominæ, quæ incolit, nobilitatem intellige.

Ratio. Programma lego: Io! Incola est SAPIENTIA!
O RATIONI optabilis! o dudum concupita,
Et diu solicite desiderata notitia!

* Exhibetur Palatium Sapientiæ septem columnis insistens. *Prov.* 2.

ARIA.

1.

Salvete tecta aurea,
Et feliciſſima
Patete votis atria
O cito patete!
Sum Soror domus Dominæ;
Jungendi me cupidine
Cor ardet: ah! patete!

2.

Ah! Soror, aperi
Sorori ſupplici!
Aut, ſi non vis Sorori,
Aperi Amori!
Soror amat: Amor clamat;
Aperi!
Per moram cogis mori!

Fides. Pia placent deſideria: ſed feſtina lente,
In interiora Sapientiæ adyta aditus non datur repente.
Recordare, quod olim *ſub arbore Scientiæ*
Contempta Sapientia, te junxeris *ſtultitiæ*:
Hanc Soror injuriam blande vult exprobrare,
Propterea in veſtibulo jubet te expectare.*

Ratio. Heu me! quale video ſpectaculum!
Sic me excipit Soror, & hic jubet morari?

Fides. Et noviſſima meditari,
Unde diſcas timere Dominum,
Quod eſt SAPIENTIÆ INITIUM,

ARIA.

* In atrio ſe exhibent quatuor Noviſſima.

A R I A.

1.

Hic ſta!
Hic, quantum poſſit DEUS,
Quam nihil HOMO REUS,
Attente pondera:
Intelliges, quam utilis
Ex his in te *principiis*
Formetur *Logica.*

2.

Hic ſta!
In Forma, caute, clare
Hic diſces diſputare,
Et cum victoria:
Nam certiores aliæ
Non dantur *bona* Regulæ
De conſequentia.

Ratio. Confiteor: merito hæc patior,
Poſtquam præ Sapientia
Tamdiu in amoribus fuit ſtultitia.

Fides. Moram patere: TIMOR fugabit ſtultitiam,
Et introducet te ad Sapientiam.
Timor ſanat oculum,
Fallacia auferens perſpicilia:
Timor purgat cerebrum,
Et mala tollit præjudicia;
Timor vim coercet affectuum,
Quæ impediunt animum,
Ne percipiat optima Sapientiæ axiomata.
Ideo tam varia Stultorum ſunt genera,
Et vivunt alii *quaſi ſemper victuri*,

Alii *quasi toti morituri*,
Alii *quasi de sua salute multo certissimi*,
Alii *quasi studiose vellent damnari.*
Tu, antequam liceat ad Sororem intrare,
Timoris opera,
Ab omni hac fæce te debes purgare.

Ratio. Ecce me! doce Fides, quid oporteat facere.

Fides. Dixi: meditando Novissima, timorem excita:
A morte incipe. Materiam porrigo:
Age, IN HAC CALVARIA te considera.
Memento, quia pulvis es, & in pulverem reverteris!

Ratio. Horreo!.... tamen obedio.

Aria.

1.

Dic larva, cujus es;
Apollinis, an Marsyæ?
Hecates, an Helenæ?
Cæsaris, an Tityri?
Attali, an Æschyli?
Ah! taces! *mea es!*
Hic meas certio spes:
O vanitas!

2.

Sic eris, quisquis es!
Comune est hoc speculum,
Cunctorum forma vultuum:
Qui fecit te, sic faciet:
Huc fastum omnem rediget.
Sic eris, quisquis es!
Et heu! eris citius,
Quam tu existimes;
O veritas!

MEDI-

MEDITATIONIS V.

De Morte.

PUNCTUM I.

Homo Moribundus.

§. I.

Præparatio animorum.

Eusebius. TRiste argumentum est. *Syn.* Quale tempus dictavit dicatum pœnitentiæ, & suggesserunt cineres nuper insperſi capitibus. *Euſ.* Aſſentior, quanquam natura horreat. *Syn.* Horreat: non est sapiens horror, cui cedendum sit. Si per oblivionem mortis effugere liceret mortem, enimvero non urgerem, ut velles meditari de morte: sed cum mors æquali semper paſſu ambulet, & immemores æque ac memores sui repente corripiat: Sapientis eſt, prævidere telum, ut mitius feriat. Quid? quod cum voluptate videamus in picturis monſtra belluarum, quas fugimus: & credas, a meditatione mortis omnem abeſſe dulcedinem? Nihil angere: feci, quod Medici ſolent: amaras pilulas auro involvi, & triſtem veritatem ſaccharo amœnæ conſiderationis condivi. Paratum ad noſtrum ſcopum cubile vides. (*) *Euſ.* Superi! non oculos cruciet apparatus tam illætabilis? *Syn.* Etiam aures crucientur! *Chorus. Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris!* *Euſ.* O cantus durus! *Syn.* Appoſitus ad affectum. *Chorus idem repetit tono altiore. Euſ.* Lamentum horrore plenum! *Syn.* Et ſancto metu. *Chorus iterum tono altiſſimo.*

(*) Aula mortualis exhibetur.

Euſ. Grave præludium ponis! *Syn.* Materiam programma exhibet, quod cubili affixum legis: *Statutum eſt hominibus. ſemel mori.* * *Euſ.* Verba ſingula proprium pondus habent. *Syn.* Puncta Materiæ duo ſunt: HOMO MORIBUNDUS, punctum primum, HOMO MORTUUS punctum ſecundum erit, quod expendemus. *Euſ.* Corticem teneo. *Syn.* Nucleus eſt timor Dei, vitæ & mortis Arbitri. *Euſ.* Accingor operi. Magne DEus, in cujus conſpectu ſto! a te STATUTUM EST decreto indiſpenſabili, ſtatutum HOMINIBUS ſine exceptione omnibus, ſtatutum SEMEL, nec ſæpius, ſtatutum MORI, & de tempore tranſire ad æternitatem! ſtatutum bene! juſte! ſancte! da gratiam, obſecro, ut de hoc ſtatuto, & de hora extrema meditanti hæc hora ſit felix! Exhibeat *memoria* horridi decreti vim: concludat *intellectus* conſilium ſapiens: exardeat *voluntas* in executionem maturam! moriar ante mortem, ne male moriar! Ah! malum peſſimum, mala mors! A mala morte per tuam mortem libera me, Domine! Et tu! o Maria! Patrona morientium (*accinit Chorus*)

Ultima in mortis hora
Filium pro nobis ora!
Mortem bonam impetra
Virgo, Mater, Domina!

§. II.

Exercitium Memoriæ.

Synesius. JAm te erige, & aſpectum in ſpectaculo Joannis fige: (*) *Ecce equus pallidus, & qui ſedebat ſuper eum, nomen ei mors*, Apocal. 6. Equus pallidus imago morbi eſt, qui mortem advehit. Quos enim non repentina vis, aut caſus tollit, illis mors velut a longe adequitat in morbo levi primum, ſed

(*) Exhibito.

ſed qui ſenſim ingraveſcit, donec curſu repente præcipitato, tanquam illiſis jacenti calcibus elidat animam, id, quod illis præcipue contingit, qui vel cum ægri ſunt, de pœnitentia non anguntur. Morbus enim, quem non timebant, celeriter multis fatalis fit, quia calcar, & *ſtimulus mortis peccatum eſt*, 1. Cor. 15. hinc illæ Domini minæ: *Qua hora non putatis, Filius hominis veniet*, Luc. 12. Et illa amantis nos admonitio: *Vigilate, quia neſcitis diem, neque horam*, Matth. 25. Non ad ſanos magis pertinent propter repentinæ mortis pericula, quam ad ægros præcipue, quippe qui ſubitis im̃utationibus maxime obnoxii ſunt. *Euſ.* Vis igitur, ut damnem eorum audaciam, qui pœnitentiam differunt in extremæ diei horam? *Syn.* Hoc ago: propterea conſiderandus eſt tibi HOMO MORIBUNDUS, ſive qui *lenta morte* moritur. *Euſ.* Mortem *repentinam* plerique metuunt: *lentam* inter gratias numerant non alia de cauſa utique, quam quod ſic morienti tempus ſuppetat diſponendi domui ſuæ, & animæ providendi: num alius eſt ſenſus tibi? *Syn.* Non eſt alius. Poterat Divina Nemeſis deprehenſum, ut ajunt, in flagranti peccatorem ſine mora damnare, quis ambigat? igitur ſi gladio ſuſpenſo hominem tortoribus morbis tradit, ſcilicet eo fine, ut tanquam in equuleo extenſus ad ſalubrem criminum confeſſionem adigatur tormentis, quibus redimat æternos ignes, utique gratiam facit, inſignem, ingentem gratiam: verum quotusquisque ex ægris tanta gratia, uti oportet, utitur? Occupat hominem inſolitus languor, ſpernitur: ſuccedit dolor capitis, nauſea ſtomachi, ardor viſcerum: non timetur. Creſcit ex mora malum: vocatur Medicus, de remedio conſultatur. Pharmacis nihil proficientibus, deficiunt vires, flacceſcunt ſenſus, caro concidit, gelaſcit ſanguis, areſcit vitalis humor, difficilis anhelitus meat: & adhuc nemo denuntiat periculum: nulla fit mentio pœnitentiæ. Tunc denique, cum quadrupedante ſonitu accelerat mors, & proxime equus pallidus ad fores hinniens pulſat

janu-

januam, exoritur tumultus intus, inclamatur Sacerdos, festinat ille, reperit vix spirantem, absolvit sub conditione: sic moritur miser! *Superi*! *quam repente*! *quis putasset*? ingeminant circumstantes, & *requiescat in pace*! ajunt: abeunt. Age, quid prosit talibus *gratia lentæ mortis*? *Eus.* Profecto ego sic mori nollem. *Syn.* Igitur velle debes, ut, cum cœperis ægrotare, de periculo admonearis libere, atque celeriter: admonitus vero sine mora serio negotium salutis cures. Ut velis constanter, duo argumenta efficient. Attende mihi sanus, ut scias, quid faciendum sit ægro. Audies, stultissime, agere, quisquis, cum gravius æger est, procrastinat pœnitentiam. Hæc enim HOMINIS MORIBUNDI procrastinatio corpori *sæpe noxia*, animæ *semper summe periculosa* est. *Eus.* Graviter perorabis: audio, considemus.

§. III.

Exercitium Intellectus.

Synesius. MOnent me de confessione: ergo moriendum est! Hæc est ineptissima multorum ægrorum, dicam, an insanorum argumentatio. Sapientius sic inferam: *Nihil audire vis de pœnitentia, ergo morieris*! Testem sententiæ magnum Basilium habeo, cujus hæc assertio est: *Morbi sæpe peccatorum flagella sunt, quibus nihil aliud agitur, nisi ut vitam in melius commutemus*, quod cum per pœnitentiam fiat, patet, stultum esse timorem, quo quis aversatur confessionem, ne moriatur, quando DEus hoc solo fine sæpius immittit morbum, ut confessionem a te obtineat: *Nihil aliud agitur*. Est petulans juvenis, qui ut *pullum onagri se liberum natum putat*, Job. 11. vagatur sine fræno per omnem licentiam, & exulat in rebus pessimis, abiens in regionem longinquam, atque omnem substantiam prodigens vivendo luxuriose: est vir nobilis, qui *ambulat in mirabilibus super se*, Psalm. 130. & in ipsum cœlum ponit os suum, thus, & victimas,

& li-

& libamina, & aliud supra hominem instar idoli affectans: est Judex, *qui nec DEum, nec homines reveretur*, Luc. 18. sibi Rex suus, & sua lex, acceptor personarum, prædo, latro, sanguisuga: quid fit? *Eus.* Scilicet miserator DEus tradit hominem in manus Medici, ut modestiam doceatur: sæpe hoc vidi. *Syn.* Sic est: sed Medicus, quanquam agat omnia, nihil agit. Non agnoscitur morbi species, non occurrit consilium aptum, nullus labor effectum habet: ab ipsis pharmacis malum alitur, nempe quia pœnitentiam DEus postulat: *nihil aliud agitur.* Massa febrilis, & materia peccans peccatum est, quod tamdiu gravat animam: nulli pulveres, nullæ potiones, nullæ apothecæ prosunt: imo nec preces adeo, nec eleemosynæ, nec Sacrificia, nec promissa quævis, ac vota: virus peccati evomendum est in aures Sacerdotis: *nihil aliud agitur.* Atque hanc Basilii doctrinam ipsa veritas exemplis firmavit. Recordare, quod legimus Luc. 17. de viris leprosis: nonne priusquam mundavit eos, jussit *ire, & ostendere se Sacerdotibus*, ut doceret, sanitatis principium ab exercitio pœnitentiæ sperandum esse? & Luc. 5. cum paralyticum sanare vellet, nunquid, antequam extendit manum, dixit: *Homo, remittuntur tibi peccata*? nimirum ut prudens Medicus malum a radicibus tolleret? Contra infelix Asa, cum ex dolore pedum vehementissimo decumberet, mori debuit: causam Scriptura tradit 2. Paral. 16. quia *nec in infirmitate sua quæsivit Dominum, sed magis in Medicorum arte confisus est.* Nota sententiæ emphasin: *nec in infirmitate sua quæsivit Dominum*, ut intelligamus, hoc fine infirmitatibus premi nos, ut adigamur ad conversionem: *nihil aliud agitur*; flagellat filium Pater, ut supplicem habeat; hoc agitur, & cessat flagellatio, cum deprecatio incipit. Quid? non demonstravi abunde satis, quam sæpe noxia corpori procrastinatio pœnitentiæ sit in ægroto? *Eus.* Convictus sum, & damno stultitiam communem hominum, quibus in cura corporis ultima cura pœnitentiæ est. *Syn.* Merito damnas,

nas, quam præter fidem, quod ostendi, etiam ratio damnat; solatium enim, quod affert animæ pœnitentia, etiam redundat in corpus, ut dolores facilius, prope dixissem, jucunde feras. Ah! Eusebi, *qui medice vivit*, *misere vivit!* quam grave est fastidium noctium, quas insomnes agimus! quam amara nausea a medicinis! quam tristis necessitas perpetuo decumbendi! quam multiplex afflictio ab ipso morbo: ut sileam innumeras molestias, quæ sæpe accedunt ab inscitia medentium, a segnitie inservientium, a duritie amicorum, ab importunis officiis invisentium, ab uxore, a liberis, a famulis: atque hæc tam atrocia, tamque multiplicia mala homo obnoxius peccato gravi, haud secus, ac si jam damnatus ad inferos inter frementes diabolos gemeret, patitur sine fructu, sine merito, sine solatio, quia sine pœnitentia. Age! num incrementum capere miseria potest? *Eus.* Miror, manifestam adeo veritatem a sanis non cogitari! *Syn.* Luent ægri, eritque dilatæ pœnitentiæ tristis effectus melancholia, tenebræ, curæ, impatientia, pusillanimitas, furor, desperatio. *Eus.* Horrorem movent vel ipsa nomina tot Furiarum. *Syn.* Concludes facile, has inter turbas animi quam male dispositum corpus sit, ut medicamenta vim exerant malo pellendo parem. Itaque ego illorum imprudentiam execror, qui arti suæ omnia tribuentes, id unum sollicite cavent, ne ex periculi denuntiatione conterritus æger virtuti medicæ succorum, ac pilularum obstaculum ponat, quasi *solus timor* turbaret humores, & non tristitia, non horror, non tædium, non ira, non reliquæ pestes animi, quas latentes peccatum parit. Sapientius *ægri vitæ*, & *suæ famæ* consulit, qui periculo non dissimulato, hortatur ad pœnitentiam. Pœnitentia benedictionem impetrat conatibus Medici, & per animi solatia ad felicem remediorum usum disponit corpus ægroti. *Eus.* Ego vero ipsos ægros arguo adeo sæpe delicatos, ut circa deliquium nomen mortis audire non possint. *Syn.* Est modus in rebus, & inter-

tereſt, quis, quando, quibus verbis periculum denuntiet. *Euſ.* Verum ne multis cæremoniis opus ſit, o quam ſibi bene conſulerent ægri, ſi facerent, quod glorioſiſſimæ memoriæ Chriſtianiſſimus Heros (*) fecit, cuius generoſam mortem nuperrime obitam uſque hodie amare plangimus. Moneant ipſi Medicos, ne quid diſſimulent: quærant ex domeſticis: profiteantur palam, vitæ ac mortis Domino libenter inclinare ſe caput, nec invitos diſcedere a theatro hujus vitæ, atque perſonam ponere, cum juſſerit Choragus DEus. Ita diſpoſitis nemo occultabit veritatem; & audietur ſine gravi motu Propheta modeſte inclamans: *Diſpone domui tuæ, quia morieris*, Iſ. 38. *Syn.* Optime ſentis: & ſentient ægri tecum, ſi expenderint ſani, quam male ſanus ſit timor, quo multi ſe angunt, quaſi maturantibus pœnitentiam celerior mors immineat. Ah! non pœnitentia, ſed peccatum, peccatum *ſtimulus mortis* eſt: peccatum tollite, & reviviſcet fortaſſe HOMO MORIBUNDUS, certo certius moriturus, ſi diutius procraſtinetis. Igitur quam chara vobis vita, tam chara ſit ægris celeris pœnitentia. *Euſ.* Ferventer exclamas, Syneſi. Sed erunt, qui reclament, per experimenta conſtare, etiam mature confeſſis mortem non parcere: quid reſpondebis? *Syn.* Jam reſponſum eſt: *Statutum eſt hominibus ſemel mori!* ab hoc ſtatuto, qui mature pœnitentiam agunt, num dixi, exceptos eſſe? ſæpe *differri* executionem ſtatuti, quando pœnitentia ab ægro non differtur, hoc dixi: hoc Fides, & Ratio probant; & ſequitur, quod falſa ſit perſuaſio exiſtimantium, mortem ex confeſſionis feſtinatione accerſiri: vera opinio, procraſtinationem etiam non raro *nocere corporibus*. Sed ferenda ſtultitia foret, ſi his limitibus contineretur: effunditur velut rapidus torrens in extremam temeritatem, quæ ipſam animam in ſummum diſcrimen abripit. Aſſurge jam animo, Euſebi, & mecum obſtupeſce ſceleratam audaciam, iraſcere, fle!

(*) Auguſtiſſimus Imperator CAROLUS VII.

De hominibus ago, quibus si pœnitentiam suadeas, dum sani sunt, respondent: *Confitebor, dum ægrotabo:* si urgeas postea ægrotantes, dicunt: *Faciam, si convaluero.* *Eus.* Et quid erit illudere DEO, si hoc non est? *Syn.* Illudant! Dominus quoque irridebit eos, & subsannabit, cum evenerit, quod prædixit: *In peccato vestro moriemini!* Jo. 8. Tu, quæ dicam, percipe diligenter. *Eus.* Attentum habes. *Syn.* Sensim detegam periculi abyssum, cui temere appropinquant lenti pœnitentes. Lenta mors est gratia, quam peccator DIVINÆ PATIENTIÆ debet. *Eus.* Intellexi. *Syn.* Hac gratia uti negligit, qui gravi morbo correptus adhuc procrastinat pœnitentiam, donec conclamatum de vita sit: mereturne, ut sanitatem recuperet? *Eus.* De cujus abusu neque, cum erepta est, doluit? *Syn.* At dignum scilicet gratia bonæ mortis se fecit? *Eus.* Qui sub ipsis Patris castigantis verberibus de petenda venia non cogitavit? *Syn.* Quid inferam? *Eus.* Obvia illatio est: *in peccato suo morietur!* O grave malum *mors cum peccato!* mors solitaria finis malorum est, immo bonorum æternorum principium: optemus! amemus hanc mortem! sed *mors in peccato* finis est omnis boni, initium omnis mali! o malum atrox! immane! horridum! & tanti mali *periculum proximum* ultro lentus pœnitens subit? *Syn.* Subit: nam in pœnam audaciæ solet DEus mortem lentam mutare subito in repentinam. *Eus.* Synesi, quid dicas, num attendisti? mors repentina a vi, vel casu venit: nobis de illis sermo est, quos morbus perimit. *Syn.* Ego repentinam appello, *per quam repente homo ineptus redditur ad pœnitentiam:* atque hoc genus mortis quam frequens est, tam ajo, propriam pœnam esse procrastinantium. Explico veritatem horrore plenam: adverte animum. Primum: gratia pœnitentiæ finalis non consistit in impulsu voluntatis, sæpe in pia desideria erumpentis: *Moriatur anima mea morte justorum!* Num. 23. sed ex innumeris circumstantiis per Divinæ Providentiæ legem componitur,

nitur, & quidem ex talibus circumſtantiis, quæ ut adſint, vel abſint, non eſt liberi arbitrii, efficere, ſed ſolius miſericordiæ DEI: ſi vel una deſit, periit ſpes bonæ mortis. *Euſ.* Myſterium loqueris: enumera tales. *Syn.* Continuo audies. Jam duobus verbis omnes complector, ſi dico, eſſe alias, a quibus pendet, *ut velis*, & alias, a quibus habeas, *ut poſſis* agere pœnitentiam, cujus proinde *omiſſio* in vitæ termino ſæpe *nova culpa* erit, ſemper *juſta pœna*. *Euſ.* O cœlum! quem non exterreat hæc doctrina? *Syn.* Pergamus. Sunt, qui vel fidem de vita futura abjecerunt, vel in ſcelerum conſuetudine ſic obduruerunt, ut omni ſpe veniæ ſe ultro exuerint: atque hæc monſtra hominum miratur nemo, ſi nulla pœnitentiæ *voluntate* concepta, execrabilem animam inter horridas blasphemias deſperabundi ejiciant. Sed de his non loquor, quoniam portenta ſunt exempla: de aliis loquor, qui annoſo odio erga proximum inflammati, vindictæ deſideria in ipſo æternitatis veſtibulo adhuc alunt: de aliis, qui poſtquam per injuſte parta, & illata imbecillioribus damna graviſſima, opes ac fortunas ſibi, ſuisque poſteris cumularunt, etiam quando deſerenda ſunt omnia, imperare ſibi non poſſunt, ut reſtitutionem imperent, ſine qua ſalus ſperari nequit: de aliis, qui turpi vitio per annos illigati, poſtquam tempus, opes, vires, talenta, ſanitatem, famam, conſcientiam immolarunt obſcœnæ cupiditati, inferre ſibi vim heroicam, per quam probroſa vincula rumpenda ſunt, nunquam didicerunt: de aliis, quos quam nunquam puduit peccare, tam ſemper puduit confiteri: de talibus interrogo te, quid ſperes? an putes, ita diſpoſitos eſſe, ut, quod tota vita noluerunt, *repente velint* morientes? *Euſ.* Capio momentum graviſſimæ difficultatis: & has, credo, intellexiſti circumſtantias, a quibus pœnitentiæ *voluntas* impetitur. *Syn.* Has utique, qui montes horrendi ſunt, quos niſi *ſub initium morbi* æger ſuperavit, *morti proximus* expaveſcet ad conſpectum, ejulabit ad conatum, deſperabit in labore. *Euſ.* Totis

§. IV.

Exercitium Voluntatis.

Eusebius! O Altitudo! o abyssus judiciorum DEI! quis est sensus hominis nihil sibi a vobis metuentis? *lenta mors* quam magnum bonum est, si bene uti noverimus! *moram facit sponsus*! dormiant, per me licet, dormiant per hanc moram Virgines prudentes, quæ sibi prospexerunt de oleo, & paratæ erant: at quæ non paratæ erant, debebant utique uti mora, & se parare! dormire *non paratas* usque in mediam noctem, donec clamor factus est: *Ecce sponsus venit*! fatuitas fuit indigna venia: ab hac fatuitate libera me Domine! Synesi, adhuc hodie tibi obsequor, & quoniam neminem etiam nullius gravis noxæ sibi conscium oportet ex hac vita discedere *sine pœnitentia*, contestor palam, & adjuro per animam meam omnes, qui assistent ægrotanti, ne quis vana spe vitæ lactet decumbentem, neque extimescat denunciare periculum! *Syn.* Corpori, & animæ melius consuletur. *Eus.* Idem beneficium ego aliis præstabo: prohibeat benignum cœlum, nequis per meam adulationem deceptus, sine Sacramentis moriatur! *Syn.* Charitas postulat: & væ negligenti officium charitatis in tanti momenti re! *Eus.* O Christe, quales Christiani sumus! pudet, admonitione opus esse, immo multis hortatibus, ut, qui deberemus vitam omnem vivere uni tibi, saltem in amplexu tuo velimus mori! Ah! scelus est, quod *sani* conversionem cordis ad te differamus de die in diem: & quod MORIBUNDI adhuc tricemur, adhuc refugiamus, adhuc de pœnitentia monentibus respondeamus languidi corvi: cras! cras! hanc stultitiam, hanc temeritatem qui videt, & non obstupescit, lignum est, qui obstupescit, nec exerantur. Synesi, quo nomine hominem compellabo? insanum dicam? *Syn.* Utinam insaniret, insania scelus excusaret. *Eus.* Infidelem? *Syn.*

Etiam

Etiam damnat Ratio. *Euſ.* Barbarum? *Syn.* Neminem in tam gravem petulantiam barbaries abripit, ſed effrœnis conſuetudo, belluina libido, diabolica obſtinatio. *Euſ.* Sic eſt: hæ voces explicant immanem impudentiam hominis de vita graviter periclitantis, & tamen deliberantis, hodiene, an cras animum convertere ad DEum debeat! *Syn.* Deliberantis, ais? dic decernentis: *Cras confitebor, hodie non.* *Euſ.* Aures, aures meæ, non obſurduiſtis ad tam abſurdam ſententiam! o ſcelerata deliberatio! ſceleratius decretum! ſceleratiſſima procraſtinatio! Heu! aderit (ſiquidem gratia mortis lentæ futura eſt mihi) aderit aliquando dies, quo me opprimet morbus cum mortis periculo. Illa dies ſi me reperit fortaſſe reum peccati gravis, egone pœnitentiæ conſilium rejiciam in diem aliam? abſit tam gravis protervia! atque ut abſit longius, fixum eſt animo hoc propoſitum: *etiam cum ſanus ſum, nunquam vel per noctem unam dormiam, conſcius peccati lethalis mihi:* Sic me JEſus adjuvet, & hæc ſancta, quam ſtringo, Crux! *Syn.* Places, Euſebi: ex conſideratione HOMINIS MORIBUNDI didiciſti *bene mori:* ſurge jam: eundum extra cubile eſt, & conſiderandus HOMO MORTUUS, ut fructus ſit major, & diſcas etiam *bene vivere.* *Euſ.* Docilem diſcipulum habes: quo ducis, ſequor.

CHORUS.

Oſtenditur ex *Luc. cap. 12.* Mortis improviſæ periculum.

Genius Mundi. Viator. Mors.

Viator. DImitte me: ſatis eſt! tandem ex diverticulo
(Jam enim adveſperaſcit) *
Redeundum eſt in viam curriculo.

Immo

* Exhibetur ſilva cum diverſorio.

Gen. M. Imo, cras ibis: hodie juvat quiescere,
Et ex aspero nimis itinere vires reficere.
Viator. Fateor, fessus sum, & totus langueo.
Nihilominus necesse est pergere;
Nam tu hoc scito: hæc mea peregrinatio
Est veluti navigatio, quæ fit adverso fluvio:
Non progredi, est regredi.

Aria.

Ex viribus totis tumentem
Nitendum est contra torrentem:
Non vacat vacare,
Vix cesso sudare,
In mare jam abripit me.
In mare, quod heu! ingenti
Furore exasperant venti;
Væ levi phaselo
A fluctuum bello,
Cui *mora* objiciet te!

Gen. M. Quidquid sit de hac tua Philosophia:
Nox unica non te adeo removebit a patria,
Ut non post vires redditas
Facile moram compenses currendo alacrius
Per tuæ salutis semitas.
Ecce stravi lectulum, quiesce paullulum!
Viator. Fortiter urges: sed eheu!
Quis mihi promisit crastinum!
Perditus sum, si me occupet Mors,
Priusquam venero ad viæ meæ terminum.
Gen. M. Quid audio, num vigilans somnias!
Quid de morte in flore ætatis cogitas? *

* Auditur vox cuculi.

At en! opportune infert ſe Cuculus:
Attende: Divina eſt avis, augurium capimus.
Eja! ſexies jam tibi accinuit!
Et pergit.... jam duodecim numero!....
Jam omnino viginti!....

Viator. Ceſſavit! avolavit!

Gen. M. Vive felix: gratulor: nam viginti integri
Vitæ anni ſunt reliqui.

Viator. Si ita eſt, ſecure hic licet quieſcere.
Quin totos decem & octo annos
Poſſum impune a via divertere,
Et in deliciis agere.

Gen. M. Haud dubie, quia duo anni ultimi
Abunde ſufficient, ut in viam redeas,
Et iter reliquum rite conficias.

Viator. Perſuaſiſti. Abi moleſta penula!
Veni placide Morphee,
Feſſum dulci quiete corpuſculum refice.

Gen. M. Et vos læto carmine ſuavia ſomnia
Provocate aviculæ. *

ARIA.

1.

Dormi! dormi!
Nam licet dormire.
De animæ curis,
De rebus futuris
Metum, & anxiam
Mentis triſtitiam
Jube in ultimam
Thulem abire.

1. Dor-

* Fit cantus avium.

2.

Dormi! dormi!
Nam dormis ſecure.
Ex Cuculi ore
Et ſæculi more
Multas poſt hyemes
De te ſi cogites,
Ages ſalutis res
Satis mature.

Gen. M. Sed, cur aviculæ ſilent ſubito?
Heu! bubonem audio....
Carmen ferale! omen fatale!
Homo infeliciſſime!
Cuculus decepit te: ego fugio! ....

Mors. Silentium! funeſtum jubeor dare ſpectaculum,
Et *ſicut fur de nocte*, Apoc. 16.
Ingredi iſtud cubiculum.
Hic, homo temerarie, invenio te!
Sic, Reus Peccati, audes ſine cura dormire?
Periiſti! nec enim evigilabis, niſi in inferis.....
Quid muſſitas? ſomnias, miſer, ſomnias.

DUETTO.

Viator in ſomnis.

Anima,
O felix anima!
Frumento turget horreum:
Quid curas *cæli* bona?
Spes hæc eſt ſomniantium:
Tu ama *terræ* dona!

Mors.
Anima,
Infelix anima!
Quem dormis somnum pessimum,
Quam multi dormiverunt!
Quas jactas opes segetum:
Post horam *cujus erunt*?

Viat. Sunt mea, mea horrea! *Mors.* Quam diu? &, quid postea?
Quiesce anima! Dic! dic: quid postea?
Fruere! Loquere!

2.

Viator. Postea!... postea!...
Post lustra nempe plurima
Mature futura curabo,
Peccata piabo,
Cœlumque placabo,
Et recta ad astra volabo!
Mors. O spes stultissima!
Viator. Quiesce anima!
Fruere!
Mors. Finis est: morere! *

Mors. Habet! ad inferos abiit! ....
Ibi spem stultissimam, quæ ipsum damnavit,
Æternum damnabit.

A R I A.

1.

Stupenda sane res
Post tot Divina monita,
Post tot exempla tragica,
Adhuc, cum blanditur,
Libenter auditur,

Et

* Mors telo transfigit dormientem.

Et pronam fidem reperit
Deceptrix *vitæ ſpes*!
Sic eſtis homines!
Stupenda res!

2.

Sic ergo noſtis me?
Neſcitis, quod non moneam?
Quod improviſa veniam?
Multos *caſu* ſterno:
Multis *vim* decerno:
Sub morbi levis ſpecie
Plerisque tego me:
Non vobis veſtra ſors?
Non nota Mors?

PUNCTUM II.

Homo mortuus.

§. I.

Exercitium Memoriæ.

Euſebius. SYneſi, ſic mori eſt miſere mori: dediſti ſpectaculum, quod me terruit. *Syn.* Evangelium dedit: & tu vidiſti, quam fallaces ſint ſpes humanæ de vita longa. *Euſ.* Vidi: heri in agro ſuo exultabat homo dives de pingui meſſe, & annos plurimos ſpondens ſibi, dicebat animæ ſuæ: *Habes multa bona! requieſce! comede! bibe! epulare!* hodie funus eſt, & quæ paravit, cujus erunt? o mutatio! *Syn.* Imo, ubi ipſe erit? *Euſ.* Facilior eſt iſta quæſtio: nempe corpus inferetur ſepulchro: anima abiit *in domum æternitatis ſuæ*, Eccl. 12.

ibi erit. *Syn.* Sic est: & juvat huic veritati te immorari. HOMO MORIBUNDUS excitavit vigilantiam, ne proctastines poenitentiam, cum imminet mortis periculum. HOMO MORTUUS docebit sapientiam, ne talis vivas, qualis non velis mori. Propterea huc adduxi in istud nemus, ubi plura spectabis funera Evangelico similia. *Eus.* Horrida silva est! *Syn.* Imago Mundi. *Eus.* Quid vis, ut faciam? *Syn.* Perambula tacitus: serviet instar libri, in quo multa leges, quæ prosunt: sed neque, cui sapienter colloquaris, deerit, donec redeam. *Eus.* Vis, ut eremum incolam? *Syn.* Ad horam: unde te occupes, oculi dabunt, vel sine Synesio. Circumspice! *Eus.* Nescio, quis repente terror palpitans pectus obruat! ubi sum? & quid sibi vult hoc Synesii consilium? tristis solitudo sollicitum reddit. (*)Quid lego? *Anno supra millesimum septingentesimum vigesimo hac transiens Isidorus de Liliis nobilis Venetus in latrones incidit, & una cum famulo impie trucidatus fuit: requiescat in pace!* Dolenda mors!... hic alium lego: *Cum audacius, quam prudentius vadum torrentis pertentat, aquarum vorticibus abreptus interiit: requiescat in pace!* sæpe infelix temeritas est..... Hunc novi! meus hic est Adalbertus amicorum amicissimus! Ah! memini: furentis equi tergo excussus, & per vepres, ac saxa diu raptatus hic exspiravit: *Requiescat in pace!* acerba mors fuit... Et plura video monumenta similium casuum. Hic aliquem socius, cum venarentur, aberrante glande pro fera stravit! hic alium vulnere exasperatus aper percussit, & mortuus est! Superi! quot subitæ mortis genera se mihi exhibent! quot annos vitæ non quivis horum promiserit sibi: & ecce! in ictu oculi finis fuit! .. Succurrite Cœlites, quis hic occurrit?

§. II.

* Ubique se exhibent monumenta funerum.

§. II.

Exercitium Intellectus.

Emissarius Mortis. Cur fugis homo? bonus, an malus es? *bonus* mori non metuit, *malus* meretur. *Euseb.* O DEus! latro occupat! quo me abscondam? *Emiss.* Siste fugam, stolide: fugiendo non effugies mortem. *Eus.* Moriendum, ais? horrenda denuntiatio! *Emiss.* Ignave! num ignoras, quod sis mortalis! an novum ego nuntium fero, & minas novas? *Statutum esse hominibus semel mori*, nescisti hactenus? *Eus.* Scivi, sed inducias, obsecro; inducias, ut animam comparem ad momentum, ex quo pendet æternitas. *Emiss.* Video te hominem *dubiæ sortis* esse: novum scelus! nam qua protervia inducias speret contumax servus, quem præmonuit Dominus, & paratum esse jussit: venturum se, qua hora non putaret? non gravissimis verbis præcepit tibi, ut vigilares *præcinctis lumbis, cum ardente lucerna in manu*? sic obedis? sed lauda modo, homo incurie, lauda misericordiam, & patientiam Numinis: *Nondum venit hora tua*! missus sum, ut docerem, non ut occiderem: (*)En! schola se aperit: ingredere! *Eus.* Heu! deficit animus in tam tristi spectaculo! *Emiss.* Non est periculum in hoc deliquio: fœtente balsamo ex hac calvaria revocabo spiritum fugientem ......Vim habet pharmacum: jam redit color vultui, & membris vigor: plaudite! factus sum Medicus ex latrone. Jam vales: surge, & propius hanc Bibliothecam inspice. *Eus.* Firmatus est animus ex horrore; docilem discipulum habes: quid velis, impera. *Emiss.* Lege! *Eus.* Vacuas frontes omnes calvariæ exhibent. *Emiss.* Audi. *Eus.* Muti Doctores sunt. *Emiss.* Volve! *Eus.* Ossa confusa creverunt in acervum, in quo nullus est ordo. *Emiss.* Et hæc confusio, hoc silentium, hæc

(*) Exhibet se Cæmeterium.

hæc calvities nisi te doceant, quid sit HOMO MORTUUS, homo es duri capitis, & nullius cerebri. Ecce! sic sævit mors! Eruit oculos, aures abscindit, truncat nares, linguam extrahit, corpus excoriat, & ab ipsis carnibus usque ad ossa denudat! *Non legis* in calvis frontibus, quod scripsit Ecclesiastes c. 1. *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas!* .... Ecce! sic mors triumphat, *siluit terra in conspectu ejus*, 1. Mach. 11. *& omnis iniquitas oppilavit os suum*, Psal. 106. obmutuit jactantia sanguinis, excussi sunt dentes garrulitati adulantium, & qui spiritu oris sui commovebant Orbem terrarum, tacent: in exiguum scrobem omnis pompa, omnis majestas concidit! *non audis* in hoc silentio, quod Isaias clamat c. 40. *Omnis caro fœnum*, *& omnis gloria ejus quasi flos agri!* .... Ecce! sic regnat mors, commiscet ima summis, & sceptra ligonibus æquat: omnes omnibus rebus exspoliat; una est funerei imperii regula: *Omnes æquales sunto! non discis* in hac confusione, quod Psalmista monet, Psal. 61. *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere!* .... Age, quid sentis de hac doctrina? *Eus.* *O mors, bonum est judicium tuum!* Eccl. 41. corrigis *errores omnes*, quibus nostrum pervertitur. *Emiss.* Video te doctrinæ capacem esse, atque celeritet penetrasse in adyta veritatis, quam plerique alii inaccessibilem putant. *Eus.* Ah! accederent ad hanc scholam omnes celeriter, omnes proficerent. *Emiss.* Examen probabit te. Dic: nunquid hactenus, quidquid contradiceret fides, & Evangelium, putasti, magnam esse tuæ felicitatis partem positam in affluentia opum? nunquid jacebas in mœrore, cum pauca gratulabaris tibi, cum multa suppeterent? nunquid, quos divites, eos beatos, quos pauperes, eosdem esse miseros existimabas? *Eus.* Erratum est! & hæc *falsa opinio* excitavit tot impias cupiditates, implevit cor avaritiæ sordibus, obduravit aures ad clamores creditorum, docuit artes emungendi subjectos, irritavit animum ad fraudes, ad perfidiam, ad violentias, ad perjuria, ad usuras, ad injurias: erra-

tum

tum eſt! aurum, quod mihi cumulo, mors mihi auffert, & alii rapient. Stultitia eſt, magni æſtimare, quod perit. *Emiſſ.* Hic ſapiens ſenſus eſt: ex hoc moderaberis *concupiſcentiam oculorum*, & *habens alimenta, atque quibus tegaris, his contentus eris*, 1. Tim. 6. Sed perge: non hucusque grandes tituli, pompa veſtium, ſervorum turba in amoribus fuit? non *ingrediebaris pompatice*, Amos 6. & clientum caterva circumdatus dicebas, *te eſſe aliquem magnum*, Act. 8. in eo ponens punctum honoris tui, quod minores te deſpiceres, premeres, conculcares? majoribus autem invideres, detraheres, inſidiareris? *Euſ.* Erratum eſt: de faſtigio, in quod me ambitio extulit, mors præcipitat, & *calcabit ſuper me quaſi Rex, interitus*, Job. 18. Stultitia eſt, ambire, quod perit. *Emiſſ.* Optima ſententia: ſic coercebis *ſuperbiam vitæ* intra limites, quos Dominus fixit, Luc. 22. *Qui major eſt in vobis, fiat ſicut minor, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator.* Verum inſuper de vitæ humanæ voluptatibus quæ tibi exiſtimatio fuit? non in his momentum tuæ beatitudinis ſtatuiſti? quid temperantia? quid caſtitas? quid honeſtas loquuntur? amor libertatis, & otii, contemptus legum, & legislatoris, cupido latendi, & officii neglectio quid teſtantur? *Euſ.* Erratum eſt! heu! extrema gaudii repente luctus occupat: *Vertetur in luctum cythara mea & organum in vocem flentium*, Job. 30. Stultitia eſt, amare felicitatem, quæ perit. *Emiſſ.* Recte judicas: & hoc judicium comprimet *concupiſcentiam carnis*: erit *ſub te appetitus ejus, & tu dominaberis illius*, Gen. 4. Hic ad iſtos pulveres, o mare furioſum humani cordis, *hic confringes tumentes fluctus tuos*, Job. 38. atque ad leges chriſtianæ modeſtiæ te compones: hic, ubi ſe oculis hominis vivi objicit HOMO MORTUUS. *Euſ.* Ah! HOMO MORTUUS, *ubi, quæſo, eſt*? Job 10. in pugillum pulveris *cadaver* concidit, cui *anima* tot annis ſervivit, anima ſpiritus cœlo natus! anima Divinæ naturæ conſors! anima capax æternæ felicitatis! hæc anima, poſtquam corpus deſeruit, *ubi, quæſo, eſt*?

Emiss. Abiit *in domum æternitatis suæ.* *Euf.* Ah! redeat una saltem ex illis, quæ has calvarias animarunt, redeat, & narret mihi, quæ sit vitæ ratio inter Manes: quid ament, quid oderint, de quo gaudeant, vel tristentur, quid optent, aut horreant: unde ex præteritis solatium, unde luctum capiant, quid detestentur, quid probent? *Emiss.* Quanquam qui de rebus vitæ futuræ loquenti Moysi, & Prophetis non credunt, *neque si aliquis ex mortuis resurrexerit, credent*, Luc. 16. tamen satisfiet voto, quod facis. Eja! *ossa arida audite vocem Domini! Hæc dicit Dominus: Ego intromittam in vos spiritum, & vivetis! Euf.* Superi! *factus est sonitus, & ecce commotio! Emiss.* Jam *accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam*, Ezech. 37. Surgit, qui erat mortuus: veni, & vide, & audi! (*Sceleton animatum lamentatur ex* lib. Sap. c. 5.)

Heu! erravimus a via veritatis!... lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis: & ambulavimus vias difficiles: viam autem Domini ignoravimus!...

Heu! Quid nobis profuit superbia, & divitiarum jactantia quid contulit nobis? ... transierunt omnia illa tanquam umbra: nos autem in malignitate nostra consumpti sumus! ...

Heu! Nos insensati, vitam Sanctorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore! ... Ecce, jam computati sunt inter filios DEI! ...

Heu! erravimus! erravimus! .... Justitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis! ....

Emiss. Sufficit: recide in pulveres infelix Sceleton, donec novissima tuba revocet damnatum spiritum, & inutiles gemitus jubeat continuare æternum.

§. III.

§. III.

Exercitium Voluntatis.

Eusebius. O Tristis cantilena! in lapidem obrigui præ horrore! *Emiss.* Recipe spiritum, & doctrinam, quam tradidit HOMO MORTUUS, ad praxin applica: Aridus terror, & steriles lacrimæ nihil prosunt. *Eus.* Contemnere præsentia *hominis mortui* cadaver docuit: æstimare futura *ab anima damnata* didici. Mutandum est *judicium* mihi, mutandi *affectus* omnes: ERRAVI! Insensate! attigit supremum apicem stultitia tua: potuisti præsentia æternis præferre! *amore* boni temporanei, *timore* mali momentanei abreptus, & conturbatus potuisti peccare graviter, hoc est, potuisti sciens, volens conjicere te in periculum malæ mortis: potuisti exponere te horrendo discrimini, ne amitteres bona æterna, & æterna mala tibi accerseres! O insanissima insania! quis enim mercator adeo desipit, ut non urgente periculo sua malit omnia in mare projicere, quam se, quanquam tabulam videret a longe, in qua, si assequi posset, spes esset enatandi in littus? Parce DEus optime, maxime, parce amentiæ hominis te, ac bona tua adeo modice æstimantis! Tuæ patientiæ, o bonitas infinita, tuæ patientiæ debeo, quod nondum æternum sum miser. O sancti Cœlites! pavet animus ad horrendam memoriam illius noctis, in qua ausus sum reus peccati gravis sine cura dormire! Sed quid de nocte dico? audite hoc bestiæ, & silvæ, & rupes! audite, & obstupescite temeritatem, qua nulla stultior cogitari potest. Non unam solum noctem, sed hebdomadas, sed menses, sed annos, bene conscius mihi de crimine læsæ Divinæ Maiestatis, incurius vixi, & minus anxius, quam si ligneum quendam Jovem armatum picto fulmine offendissem! Vixi, risi, jocatus sum, lusi, saltavi, quasi mea nihil interesset, amicum te mihi, o DEus mi, an inimicum ha-

berem! Eheu! hiabat interea ſub meis pedibus vorago ſtygia: crepitabat audaciæ vindex rogus: expediti carnifices ſtabant, expectantes tuæ juſtitiæ nutum, quo præcipitandi me licentiam dares: ego vero ſupra abyſſum igneam tanquam ex filo ſuſpenſus, ſuſtinente me miſericordia tua, pendebam incurius! Prô! ſi dimiſiſſes! ſi repentina morte abreptus eſſem! ſi correptus morbo incidiſſem in amentiam! ſi demum quocunque caſu obiiſſem ſine pœnitentia, aut ſine vera: ubi eſſem? *Emiſſ.* Nempe in inferno habitares infelix! ibi urereris, ejulares, blasphemares adnumeratus miſerrimis illis creaturis, quæ DEum ſuum æternum amare non poterunt, & quas DEus æternum amare non volet. Huc, huc te *oblivio mortis* projeciſſet. *Euſ.* Memoria memor ero: remedium ſuggere. *Emiſſ.* Suadeo, ut quotidie ad lectum, tanquam ad lethum eas. *Euſ.* Praxin doce. *Emiſſ.* Exerce ſtatim. Ecce! hoc ſepulchrum eſt, quod fodi tibi. *Euſ.* Scrobs quinque pedum! hem! anima mea, in has anguſtias redigentur ampla deſideria, & magnæ ſpes, quæ inflant te! *Emiſſ.* Sepulchri titulus ſcribetur in iſto lapide; ſed ſcriptura reliqua delebitur cito: ſolæ legentur diu hæ triſtes voculæ: JACET! VIXIT! FUIT! *Euſ.* O vanitas! *Emiſſ.* Jam huc deſcende!... decumbe!... in habitum morientis compone te!.. claude oculos! ... dic: *Requiem æternam dona mihi, Domine, & lux perpetua luceat mihi!* ... Sic jam decerne vivere, ſicut vixiſſe optabis, cum hic jacebis.

§ IV.

Colloquium.

Euſebius in tumulo. REquiem dona Domine, requiem *inquieto cordi*, & tot bellis obnoxio, quot affectibus indomitis! memoria mortis domet! . . Requiem æternam dona *animæ*! huc aſpirat. Vale Munde, deceptor Munde! cum omnibus pompis vale! non me decipies ultra. Fallacia perſpicilia, per quæ intue-

tuebar te, & tua, memoria mortis fregit. Valete inanes tituli, vanæ opes, deliciæ diurnæ! æſtimare æternas memoria mortis docuit. *Finis venit, venit finis, jam nunc finis ſuper me!* vale caro mea! abibis in putredinem quidem: *Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes!* pulvis es, & in his ſepulchri tenebris *in pulverem reverteris!* ſed acquieſce Divino ſtatuto: veniet dies, cum redibis in diem novam, & lux perpetua lucebit tibi.

§. V.

Reflexio.

Synefius. HAbeo, quod volebam: jam tempus eſt, ut revocem Euſebium meum *ab extaſi*, in quam abripui. Euſebi! *Euſ.* Domine, in manus tuas commendo ſpiritum meum, ah! ſpiritum, non victurum poſthac ſecundum carnem, ſed ſicut decet vivere moriturum! *Syn.* Et reſurrecturum. Euſebi! *Euſ.* Notam vocem audio. Cur me turbas Syneſi? nunquam ah! nunquam credidi, tam ſuave eſſe, meditari de morte. *Syn.* Gaudeo. At nunc quod meditatio docuit, oportet exequi. *Veni foras* mortue, & ſic vive, ſicut viveres, ſi vere mortuus, a morte reſurrexiſſes. Veni! reddo te tibi, & cubili tuo.* *Euſ.* Tuus ſum: quam ſcribis vitæ novæ regulam? *Syn.* Mortem lentam æque, ut repentinam time: ſic vives ſapienter. Cave, adulatores audias ſpe vitæ longæ te decipientes: iſti, quos vides, ſint Doctores tui *in rebus dubiis*, iſti conſiliarii *in anguſtiis*, iſti duces *in periculis*. *Euſ.* Audio. *O mors, bonum eſt judicium tuum!* ſic vivam poſthac, uti tu ſuaſeris. *Syn.* Sic, ut nunquam dormire audeas reus lethalis criminis. *Euſ.* Sic, ut omni hora paratus ſim mori. *Syn.* Ita, ſic, ut non ſit opus inducias petere. *Euſ.* Sic demum, ut mori juvenis non timeam, ſenex gaudeam.

* Mutatur Theatrum.

MEDITATIO II.

Alterum Timoris Argumentum, JUDICIUM.

ARGUMENTUM.

MOrtem sequitur JUDICIUM, alterum timoris argumentum, quia quam *certus processus*, tam *incerta sententia* est, cum damnentur non raro etiam, qui nihil mali conscii sibi esse videntur, qualis fuit *servus ille piger*, qui acceptum ab Hero *talentum defoderat*, propterea, quod *Matth.* 25. legimus, ejectus *in tenebras exteriores*, *ubi erit fletus*, *& stridor dentium*. Judicet hinc quisque de se, quam metuenda sint peccata *commissionis*, quando Judex DEUS sententia tam terribili *omissiones* condemnat. Hic Meditationis hujus scopus est.

Materia: Judicium post mortem.

Puncta duo: 1. Servi pigri citatio. 2. Condemnatio.

Fructus: Timor DEI Judicis.

Propositum: Fuga VITÆ OTIOSÆ, quippe multis peccatis obnoxiæ, propter horrorem molestiæ in executione officii, & usu talentorum.

Chorus Exhibet nimiæ securitatis periculum, & remedium, ex contemplatione Domini *scrutaturi Jerusalem in lucernis*, Sap. 1.

PER-

PERSONÆ.

Synesius, sive Intellectus.
Eusebius, sive Voluntas.
Dominus Evangelicus.
Hortulanus.
Servus piger.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. Ratio.

Ratio. QUid agis Ratio? nam singulari studio
Intentam precibus, præter morem, invenio.
Fides. Nempe, o Fides,
Terribile nuper dedisti spectaculum,
Divitem Evangelicum de futuris nihil anxium,
Et mox repente mortuum.
Ideo mali similis terrore exanimis
Clamo ad Dominum:
Per mortem tuam, Domine,
A repentina morte libera me!

ARIA.

1.

Mori, Mori lex est dura,
Ad quam tota se natura
Concutit horrore:
Tamen nutui Divino
Pronum lubens cor inclino:
Uno pro favore

Sup-

Supplex adſum, Factor meus,
Oro, ne me ſine, DEus,
Abripi repente:
Jube mori lente!

2.

Lenta mors eſt bona mors:
Nec, niſi ſtultus, perit
Telo quem præviſo ſors
Irata tandem ferit.
Rigido ſed temere
Audax coram Judice
Siſtis te repente:
Præſtat ire lente.

Fides. Non diſplicet oratio. Attamen ſi DEus te audiat,
Si lento morbo conficiat,
Dic, quæ tibi decreta eſt ad mortem præparatio?

Ratio. Matura, ſeria,
Quam utique excipiet Mors dulcis, & placida.

Fides. Laudo: ſed ſunt, qui poſt mortem facilem
Experiuntur difficillimum Judicem.

Ratio. Si vere pœnitens compareo ad Judicium,
Cur mihi Judicem non ſperem propitium?

Fides. Hæc tua eſt fiducia: Sanctorum fuit alia:
Reſpice! Inſpice!

TRIO.

Job. David. Paulus.
Quid faciam?

Job. Trepidus omnia
Vereor opera, *Job.* 9.

David. Tua quo Domine,
Ibo a facie! *Pſ.* 130.

Paulus. O terribilia
DEI Judicia! *Rom.* 11.

Job.

Job.	*David.*	*Paulus.*
Non aliter, ac *tumidi*	*In cœlum si ascendero,*	*Nil mali sibi conscius*
Minaces *fluctus* pelagi	*Si mare transvolavero,*	In se quiescit animus:
Si decumano impete	*Si mergo me in tartara,*	Et tremo tamen pavidus,
Viderem in me ruere:	Ubique horribilia	*Ne forte fiam reprobus:*
Sic palleo, sic rigeo,	Se ingerunt spectacula:	Nam Domine, quam alia
O DEus mi, si cogito	Quo fugiam, ut fugiam	Sunt hominum, & alia
Tua Judicia!	Tua Judicia!	Tua Judicia!
Omnes tres.	Misericordia!	Misericordia!

Ratio. Heu novo me terres terrore!
Columnæ cœli contremiscunt,
Et cedri Libani concutiuntur horrore Judicii!
Intelligo: tristissimi exhibitione spectaculi
Voluisti docere:
Quam anxiam ego curam debeam
Non solum de bona morte,
Sed etiam de bona vita habere,
Quin tamen vel sic DEum Judicem cessem timere.

Fides. Tangis punctum,
In quo hodierna se versat Meditatio.
Disce, quam dubium
Tuæ sit conscientiæ testimonium,
Nisi diu ante examinaveris sollicite
AD DEI JUDICIUM.
Huc, huc applica tuæ vitæ dictamina:
Hinc, hinc rejice, vel approba.

A R I A.

1.

Eſt duplex conſcientia,
Eſt recta, eſt erronea:
Certo itinere
Ad portum utraque
Se putat navigare:
Sed illa ſtellam ducem
Ad littus ſequitur:
Hæc fatuam ad lucem
Latentibus
In cautibus
Alliſa mergitur:
Hoc punctum meditare.

2.

Qui navem prudens eligit,
Non quærit, utrum *picta* ſit:
Firmam deſiderat:
Acum examinat:
Conformat curſum Polo:
Tum premit elementum,
Et remos expedit,
In vela vocat ventum:
Vi verberum
Vim fluctuum
Securus ſubigit:
Sic agi a te volo.

MEDITATIONIS II.
De Judicio
PUNCTUM I.
Servi pigri Citatio.
§. I.
Præparatio Animorum. *

Synesius. HÆc hodiernæ Meditationis eſt area. *Euſ.* Materiæ terribili locum tam jucundum deſignas? *Syn.* Opportunus eſt ſcopo: Hortus *Eccleſiam Chriſti* refert, Hortulanus *gratiam fidei*, varii fructus *varia bona opera*, quæ fides, *ſi vivit*, profert. Arbor hæc ſterilis *ſervi pigri* imago eſt: cætera plana ſunt. Tu animum ex novo argumento *ad novum timorem* diſpone. Ingeminandi ſunt ictus, ut clavus profunde figatur. *Euſ.* Promptum ad juſſa habes. Salubres motus excitavit timor DEI, *vitæ ac mortis arbitri*: Timor DEI *Judicis* ciebit ſimiles. Eja, irrue ſancte Timor! occupa memoriam, intellectum, & voluntatem! poſſide cor! oſſa concute! medullas penetra, confige! *confige Domine timore tuo carnes meas*, Pſal. 118. ne *per temerariam ſecuritatem* provocem iram tuam, iram, quæ agnum mihi in ſævum leonem mutet! *Syn.* Preces auditas ſpera. Jam mentem parabolæ de talentis ſic applica, velut ſi videres oculis, & perſonarum actionibus intereſſes. *Euſ.* Facio.** *Syn.* En! prodit Piger.

* Exhibetur hortus. ** Recedunt, & conſiderant a longe.

§. II.

Exercitium Memoriæ.

Servus piger. LÆta eſt Horti facies, dives vinea: probabis tuam Domino, cum redierit, induſtriam ſatis. *Hortulanus.* Immo probata eſt. Quid enim potui horto, *quid debui facere vineæ meæ, & non feci ei?* Iſ. 5. tamen! *Piger.* Ingemis? *Hort.* Non meam vicem doleo, ſed ſortem herilis Filii, qui *formam ſervi* induens, labore aſſiduo hanc exercuit terram mecum, hoc uno fine, ut Regi Regum Patri ſuo delicias faceret. *Piger.* Vera memoras. Vidi adoleſcentem Regium *in laboribus a juventute ſua*, Pſ. 87. vidi intentum culturæ loci *in ſudore vultus*, Gen. 3. portantem *pondus diei*, & *æſtum*, Matth. 20. ſine gemitu, ſine tædio, invicta ſolertia. Vidi: atque ſæpe miratus ſum, ſceptro natum, ultro, nullaque adigente neceſſitate ita ſterilibus ſe addixiſſe laboribus, velut ſi aliunde, ex quo viveret, non haberet. *Hort.* Dicis, quod res eſt. Sciebat, ita placere Patri, ut obedientiæ exemplo Filius præiret ſervis, & continuo ſervum inducit. Inde alius ei *cibus* non fuit, quam *facere voluntatem Patris*, Jo. 4. hoc uno alitur. *Euſ.* Exemplum nobile! *Syn.* Optandum, ut omnes traheret! *Hort.* Attamen, tanta dignatio non fuit perfecte felix. Ibi ad gelidum Boream eſt arbor poſita, quæ pro hortenſibus ſilveſtria poma tulit tam acerba, ut *dentes comedentium obſtupeſcant*, Ezech. 18. *Syn.* Talis eſt genius hominum non humanorum, qui neſciunt compati infirmitati errantium, auſteri omnibus, præterquam ſibi. *Hort.* Illic ad Auſtrum aliam reperi, cujus radicem ipſam venenatus ſerpens admordit: unde fructus, quos tulit, quam *pulchri ſunt oculis, aſpectuque delectabiles*, Gen. 3. tam certam deguſtantibus mortem inferunt. *Syn.* Hi mores ſunt adulantium, & ſpecioſa axiomata jactantium, quibus incautæ animæ ineſcantur ad

mor-

mortem. *Hort.* Præterea passim in palmites incidi avulsos a vite sua, & arescentes. *Syn.* Scilicet homines aberrantes a Fide Christi cum contumacia. *Hort.* His talibus metuo iram Domini. Vides, cur ingemuerim ? *Piger.* Intelligo, & tecum execror ingrata ligna. Sed latent hæc mala tamen, & absconduntur: una prostat oculis ficulnea hæc exucca, nuda, sterilis ad reliqui horti dedecus. *Syn.* En imago inutilis servi! *Piger.* Cur parcis asciæ? *Succide illam ! ut quid enim terram occupat !* Luc. 13. *Hort.* Heriliter loqueris; nam annus abhinc abiit, quo idem præcepit Herus. Excisa infelix arbor arsisses jam anno integro voracis flammæ æternum pabulum, nisi ego impetrassem inducias. *Domine*: dicebam ego, *dimitte illam & hoc anno, usquedum fodiam circa illam, & mittam stercora: & siquidem fecerit fructum*, bene habet: parces ei! *sin autem, in futurum succides eam.* Audivit preces Dominus, supplicium distulit, & ego laborem novum impendi ligno cum diligentia singulari. Sed! *Piger.* Operæ pretium, vis dicere, tuli nullum. Rideo! aut, non stulto labore consumi te putem, o bone, qui ex arido trunco spem frugis habes? repeto: *Excidatur*, & *in ignem mittatur*! Matth. 3. alium non habet usum. *Eus.* Ex ore suo judicabitur homo cæcus: hoc mente præcipio. *Hort.* Severus es Judex tu. Non expendisti, opinor, quam, & contra quem, sententiam tam acerbam dicas. *Ignis inextinguibilis* Matth. 1. Marc. 9. Luc. 3. Si nescis, decretus est miseræ, ignis, in quem si aliquando inciderit damnata arbor, *ibi erit*, Eccl. 11. æternum erit. *Piger.* Scio, neque tamen animum muto. *Excidatur*! aut cui igitur bono arbor nascitur? utique, vel ad frugem, vel ad ignem? Ergo, quæ non fert frugem, æquum est, ut ignem ferat. *Syn.* Nunquid ad hominem est hæc argumentatio? *Piger.* Integras silvas comburi vides propterea, quod ligna habeant, quæ ad alium non pro-

profunt finem: cur te misereat unius arboris? *Hort.* Nempe hæc manus sevit ingratam in solo pingui: hæc jubente herili Filio tenellam rigavit, & aluit! hæc silvescentem sæpius putavit, ac coluit: frustrata tam diuturni laboris spes miraris, quod me affligat? *Piger.* Irascere potius, unoque ictu frustratos tuos, frustratos herilis Filii labores vindica. *Hort.* *Jam securis ad radicem posita est*, Matth. 3. ut primum jusserit rediens Dominus, (quanquam cum gravi gemitu) feriam. *Piger.* Utinam hodie redeat, & inspiciat rationes conservorum: intelligeret, non in horto solum, sed etiam in familia esse, quod reprehendat. *Eus.* Zelo zelatur homo honorem Domini. *Syn.* Zelo pigris proprio, quo in aliis tolerant nihil, in se omnia. *Hort.* Quod crimen accendit bilem in iram sanctam? *Piger.* Quot sint, qui longiore Heri mora abutuntur ad licentiam scelerum. Amice, quam tua suspiria nil profunt plantis, tam nihil emendat servos nequam dissimulatio Domini tam diuturna. Ense recidit putridum membrum prudens Medicus, ne per commiserentis indulgentiam totum corpus inficiatur. *Hort.* Quo raperis temerarie? scilicet sapientiæ Domini tu scribas regulam? *Piger.* Fateor: *pacem peccatorum videns*, Ps. 72. vix teneo linguam, quin erumpat in murmur. *Hort.* *Non est pax impiis*, Isa. 48. nesciunt diem & horam, qua rediturus est Herus: tam tremenda incertitudo omnem licentiam frænat. *Piger.* Omnem licentiam firmat. *Moram facit Dominus*, Matth. 24. inquiunt in corde suo, & ex hac spe VILLICUS dissipavit bona Domini intentus fraudibus, quibus lucratur Heri subditos, amicos efficiens sibi de *Mammona iniquitatis*, Luc. 16. OECONOMUS, mentiar, nisi *decies mille talentorum debitum* Heri nomine contraxit, Matth. 18. inde tot villæ sunt, inde splendor ædium, inde opulentia vestium in uxore, in liberis, in famulitio. Ipse PRÆPOSITUS NOSTRÆ DOMUI, qui Heri no-

nomen, cujus vices agis, debebat familiæ amabile reddere, servisque cæteris, ut officio fungantur, invigilare: incurius omnium *manducat, & bibit cum ebriosis*, Matth. 24. optimum quemque *ex conservis percutit*, ac male habet: soli parasiti, & ludiones in pretio sunt. *Hort.* Multa de aliis quereris, frater. *Syn.* Pigrorum hic est character. *Hort.* Melius forte respiceres te, an, cum venerit Dominus, inventurus sit vigilantem. (a) *Piger.* Rationes meæ semper compositæ sunt. Unicum talentum dedit Herus. *Syn.* Et nempe unicum officium. *Piger.* Quantum accepi, tantum reddam quacunque hora: quæ mihi sit causa metus? Trepident, qui duo, & quinque talenta commiserunt nummulariis cum periculo, ne una cum censibus, quod passim solet contingere, etiam Summæ capitalis jacturam faciant. Ego meum involvi sudario, & *terræ infodi*; Matth. 25. unde restitutio in promptu erit. Veniat, veniat Dominus: occurram gaudens! ah! utinam hodie veniat! (b)

§. IV.

Exercitium Intellectus.

Eusebius. AUt stulti, aut Sancti hæc exclamatio est. *Syn.* Immo de Sanctis vix quisquam sine timore gravi de judicio cogitavit. *Eus.* Igitur tu temeritatis, & stultitiæ condemnas securitatem pigri hominis? *Syn.* Dubitas? *Eus.* Atqui conscientia non condemnat, nam male conscius sibi non utique Judicii accelerationem optaret. *Syn.* Conscientia non condemnat: quæ conscientia? est enim alia vera conscientia, quæ *solidæ rationi* innititur, alia erronea, quæ *in apparente* fulcitur: & *erronea* rursum alia *per culpam* est talis, alia *per pœnam*, atque neutra excusat peccantem, sed sola *tertia*, cujus

(a) Abit. (b) Abit.

cujus error vitari nulla diligentia potest. Quid dices modo? unde præsidium suæ socordiæ servus piger accersat? *A ratione*? atqui ipse arborem inutilem ad ignem, & in arbore se ore suo damnavit. *Ab errore*? verum quam facile contingit, ut amplectamur errorem, tam rarus est error, qui a culpa nos eximat. Audi hanc doctrinam attente, Eusebi, ne quoque perniciosa securitas in exitium rapiat. *Euf.* Aurem utramque habes, quoniam argumentum tractas momenti gravissimi, & quod præcipua Judicii divini materia erit. *Syn.* Rem dicis. Nam quæ sententia expectanda sit illis, qui CONTRA CONSCIENTIAM agunt, dubitari non potest: aperte impii, quid mussitabunt, si condemnentur? Sed qui operatus est JUXTA CONSCIENTIAM, qui dicere potest: *putavi*! *nescivi*! *non cogitavi*! de tali hæsitamus, unde reus inferni sit: & talium tamen cum plenus sit *locus tormentorum*, inter alias causas Judicii universalis hanc pono, ut circa istos publice justificetur DEUS in sermonibus suis, & vincat, cum judicaverit. *Euf.* Consentio tibi: & forte major sistetur tribunali supremo numerus Reorum *per ignorantiam*, & errorem, quam *per malitiam*. Sed tu memento, ut me per ordinem doceas. Dicebas: *facile* formari dictamen erroneum, sed *non facile* excusare: utrumque proba. *Syn.* Brevis & clarus ero, sic habe: *Lex DEI est regula agendorum*: admittis? *Euf.* Sana ratio cogit. *Servi sumus*: ergo quod Dominus prohibet, vetitum: quod permittit, licitum dici debet. *Syn.* Optime. Adde alterum principium: *Regulæ hujus, applicatio, & interpretatio fit a conscientia*: dubitas? *Euf.* Minime. Nam *conscientiæ nomine* aliud nihil intelligimus, quam *judicium intellectus, quo legem DEI universalem applicamus, & interpretamur pro actu singulari*, atque e. g. ex præcepto: *Non furtum facies*, colligimus, prohiberi usuram, & contractum, in quo lucramur *ex solo mutui titulo*, obnoxium esse

esse gravi crimini: plana doctrina est. *Syn.* Pono tertium postulatum. Interpretatio, & applicatio Divinæ Le gis, sive, quod idem est, *dictamen conscientiæ* efficitur *proxime* ab intellectu, sed ita, ut *directive*, quod ajunt, influat aut *Fides*, aut *Ratio*, aut *Passio*: hæ enim causæ determinant intellectum, ut hoc potius, quam aliud judicet, exhibendo nempe præmissas, ex quibus ille formet conclusionem. *Eus.* Neque hic habeo, quod opponam, experientia convincente. *Syn.* Sequitur: dictamen, quod ex Fide, & prudente Ratione nascitur, legitimum partum esse, quem DEus reprobare non possit, etsi error irrepsisset. *Eus.* Æquitas hunc sensum requirit; neque enim fieri potest, ut Divinæ Sapientiæ sapiens operatio displiceat. *Syn.* Superest, ut de dictamine, quod *Passio* dictat, agamus. Quæro, num putes, rara esse hujus generis dictamina? *Eus.* Quo adigis? video plerosque hominum in plerisque actionibus Passioni obsequi potius, quam Rationi, & Fidei. *Syn.* Jam teneo te; evidens enim conclusio est: *Quam facile homines Passionibus cedunt, tam facile erronea gignuntur dictamina*: partus enim sequitur ventrem, & cœca affectio lumen veritatis non amat; neque quidquam facilius accidit, quam ut subito credas esse licitum, quod tibi licere cupis. Atque ex hoc venenato fonte fluxit errorum torrens, qui tot monstrosis opinionibus Orbem terrarum inundavit. Non exeamus extra fines parabolæ, quam meditamur. Piger, quem vidimus tanto zelo vitia conservorum incusare, cur de suo otio angitur nihil? *Eus.* Intelligo: nempe de aliis ex ratione, & fide judicat, de se *ex affectu*. *Syn.* Ita est, *horror laboris* hoc dictamen peperit: *nihil mali facio*! *Eus.* Dictamen stolidum, quippe quo etiam se truncus hic tueri contra incendium posset, si loqueretur. *Syn.* Et crede mihi, servi cæteri similes sententias spuent, si audiantur. Quære ex Villico, quare debitoribus Heri partem debiti invito Domino dimiserit? dicet: *coegit necessitas*, ut ha-

beam amicos, qui recipiant me, si Dominus auferat villicationem! ecce *dictamen timoris*, ne fodere necesse sit, aut mendicare. Quære ab Oeconomo, cur tantum pecuniæ ex cassa Heri abstulerit, sciens, nunquam solvendo se parem fore? dicet: *etiam alii faciunt*! ecce *dictamen cupiditatis*. Quære ex tertio, cur in perpetuis epulis, ludis, luxu, & licentia vitam agat, nihil anxius de gemitibus creditorum, & egentium, in quorum oppressionem tanta profusio pecuniarum redundat? respondebit: *Sic modo vivitur! nolo esse singularis! Ratio status exigit*! ecce *dictamen libidinis*, superbiæ, vanitatis. Denique *cupiditas*, & *timor*, Eusebi, duo cardines sunt, in quibus, quoties voles, observabis omnem machinam verti, a qua erronea dictamina efficiuntur: atque ita non *affectus* ordinantur ad conscientiæ legem, sed *conscientia* conformatur affectibus. *Eus.* Misera perturbatio, de qua, nisi fallor, illud est Psalmistæ suspirium: *Omnes declinaverunt, corrupti sunt, & abominabiles facti sunt*, Psalm. 13. Sed quod tam facile formatur dictamen, an non facilem etiam criminum excusationem suppeditat Reo ad Divinum tribunal citato? *Syn.* Minime gentium. *Cauteriatas* 1. Tim. 4. Conscientias tales Apostolus vocat, & scilicet stigmate damnationis tanquam cauterio jam nunc perustas, quoniam per ejusmodi dictamina aufertur omnis horror peccati: atque, quod sequitur, peccatur sine modo, sine fræno, sine spe correctionis, quia peccatum conscientia non solum tranquille tolerat, sed excusat, neque solum excusat, sed defendit; parum dixi: in ipso Deicidio cum Judæis exultat. *Eus.* Atqui *bona fide*, inquiunt, egi, quod egi: *bona fides* a peccato absolvit. *Syn.* Belle, belle: si homini reddenda sit ratio, forte locum excusatio haberet: verum DEus, qui medullas pervidet, non ita decipitur humanis fraudulentiis, ut satisfieri quæstionibus per verborum elegantiam, & phaleras possit. Ea nunc vivimus tempora, ut in negotio salutis rarissime consistere simul queant *gravis error*, & *bona fides*. *Ars*

dubi-

dubitandi, quid liceat, aut non liceat, vix alteri, præter Barbaros, deest: *facultas inquirendi* ubique est obvia: si *resolutio* nulla fit, qua statuis actionem suspendere, donec de honestate sis certus: aut si temere resolveris agere, quod placet libertati, non a fide, vel ratione, sed a *passione* dato, acceptatoque consilio: qua fronte diceris *bona fide* errasse? non errorem esse voluntarium, esse crassum, esse affectatum, Synteresis, quæ est lumen cordi a natura infusum, deteget ad pudorem? *Eus.* Habeo, quod opponam. Scelus: quo scelestius nullum Orbis vidit, moriens DEi Filius *ab ignorantia* excusavit: *dimitte illis* (sic Patri supplicabat) *dimitte: non enim sciunt, quid faciunt*, Luc. 23. Quid ad tantum exemplum respondes? *Syn.* Quid in hoc exemplo præsidii pro culpabili ignorantia vides? *dimitte*! clamabat JEsus: quid? culpam, an pœnam dimitti postulavit? utrumvis dicas, intelligis, in ignorantia, cui veniam orat, *crimen supponi* supplicio dignum: atque ita excusationem petitam esse non a *defensione*, tanquam innocenter errassent, sed *ab extenuatione*, quod peccaverint minus, quam si DEi Filium citra ullam dubitationem certissime cognitum crucifixissent. Immo ipse Christus pro majore nimirum, & minore cognitionis claritate nunquid scelus Pilati conferens cum scelere Sacerdotum aperte dixit: *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet*, Jo. 29. quasi diceret: *non tu nihil, sed alter plus peccavit.* Habes igitur, unde gratuleris tibi de grandi commodo, quod ignorantia præstat; poteris Judici DEo dicere: *Domine, ego quidem peccator sum, non tamen omnium maximus: dantur, qui majus peccatum habent. Eus.* Triste solatium erit. *Syn.* Quanquam nec istud erit, saltem in eo, qui per ignorantiam, quam *affectatam* vocamus, peccat. Attende mihi: audies, quod profit notasse sedulo. In omni peccato duo sunt, apparens bonum, & verum malum. *Apparens bonum* voco honorem, voco lucrum, voco voluptatem, quam ex peccato speras: *verum malum*

 appello

appello offenſam DEi, iram Omnipotentis, jacturam Divinæ gratiæ, periculum interitus ſempiterni. Adverte jam, quid agat peccans: Malum *cognitum ut malum*, amplecti voluntas non poteſt: igitur quid fit? uterque oculus averſus ab intuitu *veri mali*, ſtudioſe figitur *in apparente bono*: ita cæco impetu ruimus in abyſſum. Age: an iſta cæcitas miſerationem meretur? quid videtur? Siles?

§. IV.

Exercitium Voluntatis.

Euſebius. ATtonitus me ſtupor habet: fulſit repente de cœlo lex ab hoc diſcurſu, ut videam, quod nunquam vidi, grande malum *ſecuritatis*. Cum Rege pœnitente clamare juvat: *Ignorantias meas ne memineris, Domine!* Pſ. 24. Ah! ſi ignorantia a peccato abſolveret, aliter utique oraſſet David, & *memoriam* ſibi, non *oblivionem* ejus poſtulaſſet. Quo abiiſti, ſerve piger, habeo, quæ tibi loquar! adeſto! adeſto miſer! in exitium, niſi celeriter redis, ruis cæce! redi! Audies a me malum grave, quod imminet incurio ſui! O ſi cognoviſſes in hac arbore imaginem tui, cogitaſſes utique, ut faceres *fructus dignos pœnitentiæ*, Luc. 3. *Syn.* Fruſtra clamas. Tranquillus eſt homo: fugit eos, qui pacem animi alloquio turbarent ſuo! *Euſ.* O triſtis pax! o infelix tranquillitas! Pax ſit *hominibus bonæ voluntatis*! ſed non ſit pax impiis, ah! non ſit pax hominibus *malæ voluntatis*! ſummum malum eſt pax *in peccato, & cum peccato! Syn.* Aſſentior: neque quidquam timendum eſt pejus, quam mala conſcientia, ac ſimul tranquilla; nam *cauſæ* tam funeſtæ quietis ſunt perverſio cordis, mentis excæcatio, & ſubtractio gratiæ. *Perverſum cor amat*, quod olim *oderat*, atque ſenſim in uſu ſcelerum ſic abjecit naturæ pudorem, ut dici ei poſſit: *Frons meretricis facta*

eſt

est tibi: *noluisti erubescere*, Jer. 3. nempe de præteritis, addamus: noluisti cogitare de statu animæ præsenti: noluisti timere de incerta sententia Judicii *futuri*, ne scilicet in prosecutione licentiæ aliqua perturbatio se moveret. Et quid hoc est aliud, quam destinata voluntate, certoque proposito hærere in scelere? *Eus.* Putas igitur, *desperasse* hujusmodi de salute, aut cum spe, etiam *desiderium* cœli abjecisse? *Syn.* Raro aliquis tantum insanit. Sed plerique contumacem voluntatem stulta præsumptione fulciunt, *a sola fide*, aut certe *a facili pœnitentia* cœlum spondentes sibi. *Eus.* Horrenda *cæcitas*, cui illuminandæ non sufficiunt tot radii, quot sunt exempla Sanctorum, *cum metu & tremore* operantium salutem suam, quot Scripturæ testimonia arctam esse in cœlum viam perpetuo docentis, quot minæ ipsius Domini tot es hortantis ad vigilantiam, ad pœnitentiam, ad bona opera. *Syn.* Quid facias? tandem cæcitas, quæ diu culpa fuit, quod supra monui, *pœna fit*. Cum *silet DEus*, o Eusebi! cum nullis amplius conscientiæ terroribus pacem impii turbat, cum connivere videtur, & dormire, crede mihi, non dormit: proxime abest homo ab implenda mensura scelerum. Interea jam *gladius*, *gladius exacutus est*, *& limatus*, Ez. 9. repente excitabitur Dominus, *tanquam potens crapulatus a vino*, Ps. 78. & in ira furoris sui percutiet incurium *propter temeritatem* 2. Reg. 6. ut in ferali pace plaudens sibi, ac *tenens tympanum*, *& cytharam*, *& gaudens ad sonitum organi*, *& ducens in bonis dies suos*, *in puncto ad inferna descendat.* Job. 21. *Eus.* Cessa tabescit animus ab horrore, pacem peccatorum videns! ab hac horrenda pace libera me Domine! O funestum spectaculum: peccator *quietus*, peccator *pacatus*, peccator *ridens*! Eheu! desertus a Medico miser, & proximus morti es! *curavimus Babylonem*, dixit, *& non est sanata: derelinquamus eam*! Jer. 5. Moriatur ex lethargo, quem amavit!

Syn. Dixit: * Nam ecce repente arescit fons Divini Sanguinis! *Eus.* Superi! video triste omen! ascia inutili trunco imminet, quem rivi salutis rigare cessant. *Hortulanus.* Ita! Ascia inutili trunco imminet. *Piger.* Justa sententia est: sine, ut ego exequar. *Eus.* * Stolide! & tu necdum intelligis, cujus imago hæc arbor sit? *Hort.* Serve piger! non hunc a te laborem Dominus postulavit: *negotiari* jussus es, & lucrum ex tuo talento ferre: feres? *Piger.* Tu hanc curam relinque mihi, scio, quod Herus sit *homo durus*, *qui metit*, *ubi non seminavit*, *& congregat*, *ubi non sparsit*: propterea *timens abii*, *& abscondi talentum ejus in terra*: cum venerit, *habebit*, *quod suum est*, Matth. 25. *Syn.* Bellum dictamen sane. *Hort.* *Ex ore tuo judicaberis*, *serve nequam! sciebas*, *quod metat herus*, *ubi non seminat*, *& congreget*, *ubi non spargit*, *debebas ergo committere pecuniam ejus nummulariis*, *ut veniens reciperet*, *quod suum est*, *cum usura.* *Piger.* Quid ad te? te consultore nihil est opus mihi: sufficio solus. *Hort.* Consultorem non audisti, accusatorem habebis. Vides hanc clepsydram? exiguum arenæ superest: cum defluxerit, sisteris judicio. *Piger.* Tu citas? *Hort.* Ex imperio Heri. *Piger.* Nihil metuo. *Hort.* Præjudicium de sententia ab hujus ligni excidio cape. *Piger.* Obtundis aures inani strepitu: *nihil mali feci*, nihil metuo. *Hort.* Abi! in tuum interitum abis. Tu (*ad Mortem adstantem cum ascia loquitur*) accinge te operi: *excidatur inutilis arbor*, *& in ignem mittatur!* Matth. 3. Adeste spectaculo, quotquot sancti timoris serius amor habet. *Syn.* Adsimus. *Eus.* Serius amor sancti timoris jubet.

CHO-

* Repente sistuntur fontes sacri.

CHORUS.

Noxiæ ſecuritatis periculum, & remedium oſtenditur in conſideratione Domini, *ſcrutantis Jeruſalem in lucernis*. Sap. 1.

*Anima. Gratia illuminans. Gratia excitans.**

Anima. IO! hinc ferit oculos ſplendor argenteus!
Lumen admoveo!... Io! eſt, eſt meus denarius.
Beata ſum! ἕυρηκα! ἕυρηκα!
Eja amicæ! vicinæ! concurrite,
Et congratulamini felici animæ!
Grat. ill. Quam vocem lætantis audio?
Anima. Non me capio præ gaudio.
Grat. ex. Quæ cauſa eſt tam feſtivi clamoris?
Anima. Drachma eſt immenſi valoris.
Perdidi: reperi: Jo! congratulamini!
Grat. ill. Cum gaudente gaudeo.
Dic vero: *cujus eſt imago hæc, & ſuperſcriptio*? Matth. 22.
Anima. Eſt Principis, eſt mei Principis,
Quem toto corde diligo!

ARIA.

1.

O drachma, drachma chara,
Quam ſine te amara,
Quam triſtis fuit vita!
Tu ſymbolum es gratiæ,
Qua foveor a Principe:

Et

* Exhibetur parabola de drachma, *Luc.* 15.

Et heu me!
Amiſi te!
O jactura infinita!
Sed jo! rurſum reperi:
Congratulamini!

2.

Ut inſtitor lugeret,
Abreptam ſi videret
A rabie undarum
Submergi navem laceram,
Fortunæ omnis tabulam,
Et omnes res,
Et omnes ſpes,
Et quidquid habet charum:
Sic ego mœrens gemui,
Sic flens infremui!

Grat. ill. Gratulor! Sed cui tanti eſt *drachma*
Signata imagine Principis,
Quomodo æquo animo ſuſtines jacturam *talenti*,
Quod emptum eſt tibi pretio Divini ſanguinis?

Grat. ex. Immo quinque talenta ſunt: Sanguinis nobilitas,
Opum abundantia, corporis ſanitas,
Sagacitas ingenii, & donum ſanctæ Fidei.
Hæc quinque talenta
Conciliandæ, & augendæ apud DEum gratiæ
Tam opportuna inſtrumenta
Dic: ubi expendiſti?

Grat. ill. Immo dic: ubi perdidiſti?

Grat. ex. Aut forſitan jacturam ne quidem ſenſiſti?

DUETTO.

O vilis, vecors, fatua
Infelix anima!

Pro

Pro drachmulæ ſplendore
Humano pro favore
Turbaris erga plurima
Et es ſollicita! Luc. 10.
Ut apud DEum nobilis
Et meliore loco ſis,
Nec angeris,
Nec appetis:
O ſtolida ſocordia,
Nec digna venia!

Anima. Quæ eſtis vos, ut hæc in faciem?
De internis præter DEum, Judicem revereor neminem.

Grat. ill. Nos Dei ſumus nuntiæ, miſſæ,
Ut de jactura gratiæ admoneamus te.

Anima. De jactura gratiæ?
Igitur de quo me arguitis crimine?

Grat. ex. Neſcis? ... eccur ergo non feſtinas everrere
Cubile conſcientiæ?
Ubi ſunt, quas tibi DEus accendit, lucernæ plurimæ,
Ad quarum lumen
Angulos omnes poſſes excutere.

Grat. ill. Scilicet extinxiſti, aut ſub modio poſuiſti,
Ne debeas te videre, & horrere.

Grat. ex. Sed fruſtra es: veniet dies,
Qua, quod omittis pro te,
Faciet Dominus contra te.

Grat. ill. Tu, anima improvida, tu es *Hieroſolyma*,
Quam in ſuis male quieſcentem tenebris *
Repente *in lucernis DEus ſcrutabitur*. Soph. 1.

Grat. ex. Et o Superi! quale lumen,
Quam novum? quam grande,
Quam terribile dabitur!

* Exhibitio Solymæ illuminatæ.

Grat. ex.	Misericors, & miserator Dominus Sortes tuas in tuis posuit manibus.
Anima.	*De profundis clamo ad te Domine: Miserere!*
Grat. ill.	Miserebitur, nihil dubita, Miserebitur Dominus, Si feceris, quod monet Apostolus, 1. *Cor.* 11. Nota bene consilium: *si temetipsam dijudicaveris,* *Non utique judicaberis!*
Anima.	Siccine? ... & quæ a me feretur in causa propria, Putas, quod approbanda sit a DEO sententia?
Grat. ex.	Habes verbum Domini: clementiam æstima.
Anima.	Ergo docete me contra me processum instruere.
Grat. ex.	Accusa te!
Anima.	Mea culpa! mea maxima culpa!
Grat. ex.	Sententiam pronuntia!
Anima.	Rea sum mortis perpetuæ!
Grat. ex.	Exequere!
Anima.	Quo urges me?
Grat. ill.	Quotidie tibi morere! Pro morte *perpetua*, quam merebaris, Si mortem *quotidianam* ultro suscipias, Vitam æternam lucraris.
Anima.	Et *quid est mori quotidie?*
Grat. ill.	Est vim naturæ facere, Et congenitam ad bonum acediam vincendo occidere.

ARIA.

Eja! irascere! surge in te,
 Subtrahe carni, quod amat;
DEus offensus: *peccasti in me*,
Vindica! vindica! clamat.

A R I A.

O facilis conditio,
Cum Judex dicit Reo:
Teipsum judica!
Si judicas, non judico:
Nec pœnas dabis DEO
Peccatrix anima!
Tua damnatio
Est tua absolutio:
O facilis conditio.

2.

Væ animæ audaci,
Quæ ore contumaci
Dixerit: *a Judice*
Malo judicari
Quam judicare me:
Væ tali animæ!

PUNCTUM II.

Servi pigri Condemnatio.

§. I.

Exercitium Memoriæ.

**Synesius.* HOc habet infelix arbor: noluit servire Heri clementiæ, jam servire justitiæ debet. *Eus.* Vidi cum horrore: concisa est, disposita in pyræ formam: ignem scilicet maledictum lignum alet, quem adversus rebelles servos Domini accen-

 det

* Excisa arbor in rogum disposita cremando pigro exhibetur.

det furor. *Syn.* Dic, adversus inutiles etiam. Propterea huc ad forum Poli adduxi te. *Euf.* Ut processum nempe contra servum pigrum videam, & sententiam audiam? *Syn.* Videbis,& contremisces : audies, & tinnient ambæ aures tuæ, quoniam ex condemnatione Pigri intelliges, quid metuendum sit servo nequam: concludes, quibus suppliciis plectendus sit gratiarum *abusus*, quando solus *non usus* reus judicatur gehennæ ignis; fateberis, pluribus infernis dignos esse, qui plura talenta defodiunt, cum, qui abscondit *unicum*, segnitiem luere pœna æterna debeat. *Euf.* Heu! tantum malum *in acedia* sit, quæ inter peccata cœtera fere nomen minimi habet! *in acedia*, cujus horror etiam inter probos exiguus viget! *in acedia*, ex qua vix de centenis unus grave salutis periculum formidat sibi? *Syn.* Studiose in hoc potius argumento, quam in alio, hodie versari te volui : studiose non iniqui villici, non debitoris decem millium talentorum, non servi ebriosi, ac percussoris, sed pigri, & inutilis judicium exhibeo, ut discas timere nimiam *securitatem*, neque *cuilibet paci* conscientiæ fidas. Quod malacia maris inperito nauclero, hoc fallax conscientiæ tranquillitas animæ incuriæ præsagit tempestatem, procellas, naufragium. *Euf.* Igitur jactari me semper, & agitari mœstis timoribus tanquam totidem ventis optas? *Syn.* Prudens timor non jactat in cautes navem, sed plenis currentem velis instar faventis Zephyri celerius in portum invehit. *Beatus homo, qui semper est pavidus*, Prov. 28. nimirum, quia securitas negligentiam, timor vigilantiam parit. Igitur collige animum in attentionem. Morieris, Eusebi! in ipso animæ exitu de corpore radium cogita, qui instar fulguris coruscans in ictu oculi acta vitæ universæ, merita tua, & Judicis sententiam per processum summarium ante oculos ponet : atque hoc est, quod *Judicium particulare* vocamus : & hoc, quod in imagine adumbratum nunc intueberis. Urge te, ut servi pigri, cujus vitam & mores imitari

imitari fortaſſe non horruiſti, miſerabile exitium perhorreſcas. Habebis, unde erudiaris *ab accuſatore* primum, deinde *ab accuſatione*: nam accuſabit *gratia*, time gratiam! & accuſabit *de omiſſionibus*, time omiſſiones! Dixi argumentum, cui applicanda eſt mens Et ecce! forum ſe aperit: fige oculos! aures intende! Primi poſt mortem momenti hæc eſt imago. *Euſ.* Attentus ſum.

§. II.
Exercitium Intellectus.

Dominus. GRavia mala memoras de mea domo. *Servus piger.* Pauca dixi: ſed neque, ſi multa dicerem, ſatis dicerem, quam indignis omnino modis paſſim diſſipentur talenta tua, quæ in quoſdam profudiſti, Domine, liberaliter nimis. Quibus integra viget *valetudo corporis*, abutuntur ad libidinem: luxurioſe vivendo prodigunt, coronantes ſe roſis, & in omnem ſcelerum licentiam ſine fræno effuſi. Cœcos feciſſes: nunquam defixis in objecto periculoſo, aut imagine obſcœna petulanter oculis, beneficio fuiſſent abuſi ad ſcelus: muti ſi eſſent, nunquam blasphemis vocibus cœlum ferociter impetiviſſent: ſi ægri decumberent, ſupplices haberes tibi, videres pœnitentes, modeſtos, confitentes, non eſſe æquum, mortales paria DEo ſentire: nunc ſani vix de te cogitant, niſi cum ſacroſanctum nomen ad confirmanda mendacia ſua, & fallaces contractus ſacrilega temeritate profanant. Hunc uſum habet robur membrorum, & integritas virium. *Abundantia opum*, quæ aliud talentum eſt, cui bono ſervit? ad faſtum, ad luxum, ad crepundia: raro idem dives, & innocens reperitur. In uſu *poteſtatis*, & eminentiæ non diſſimilis abuſus imperat: quilibet bono ſuo imperare ſe credit, non bono publico. *Ingenii* etiam, & doctrinæ præſidium paſſim adhibetur in Juſtitiæ, & charitatis ruinam, efficiendam per fraudes, conſummandam per vim. Denique

ſancta

sancta Fides quam gravem ubique labem est passa! sæpe famulari hypocrisi debet : sæpe sciolorum risui prostat, & cachinnis procacibus : a plerisque mutatur, & mutilatur, uti ratio temporis videtur exposcere. *Dom.* Sic bona mea in pretio sunt vilissimis homulis? *Piger.* Ego Here, gratias ago tibi, quod unum solum talentum meæ curæ commiseris. Væ mihi! si dives, si doctus, si potens essem: metuo, ne his, aut similibus donis similiter, ut alii solent, in tuam injuriam fuissem abusus. Unum unicum talentum *sanctæ Fidei* tradidisti; hoc servavi fideliter, & integrum restituo : *jota unum, aut unus apex* non perivit ex illa. *Dom.* Reddis, quod meum est: jam *lucrum* quoque ex meo numera. *Piger.* Lucrum sperabas, Here? Austerus es, nisi me laudas etiam, & proemias pro cura, qua talentum tuum abscondi, ne mihi fures raperent. *Dom.* Atqui negotiari debebas, ut reciperem cum usura; hoc præceperam tibi; non meministi? *Piger.* Heu! negotiari! non poteram sane sine summæ capitalis periculo. *Dom.* Conservi tui, alter, qui duo, & alius, qui quinque talenta acceperant, negotiati sunt, & iste quinque, ille superlucratus est duo: potuerunt hi, cur tu non poteras? *Piger.* Domine! Domine, cessa, obsecro, me urgere : non dissipavi bona tua; integrum talentum recipis. *Dom.* Lucrum volo: præcepi: reus es inobedientiæ: quid excusas? *Piger.* Præceptum erat, quod mihi observare nullo modo possibile fuit. *Dom.* Non jam audisti! alii potuerunt, cur tu non poteras? aliud est *difficulter posse*, aliud, *omnino non posse*, igitur *difficultatem* fugisti, *impossibilitatem* prætendis : reus es mortis! *Piger.* O cœlum! *Quid enim mali feci*? servum *fidelem* damnas? *Dom.* Damno servum malum, quia pigrum, quia inutilem. *Nihil mali feci?* stolide, ut quid igitur terram occupasti? vitam otiosam potuisti innocentem putare? *Piger.* Nequaquam Here, vitæ otium sectatus sum : sed fui *in laboribus plurimis, in plagis supra modum.* 2. Cor. 11. *Dom.* Nempe pro pane lucrando, pro aucupanda gloria, pro mercede ab homini-

hominibus, pro bono familiæ, pro te: ſed *nonne & Ethnici hoc faciunt*? Matth. 5. Quo ſigno, quo facinore te ab aliis diſtinguens Chriſtianum fuiſſe probas? *Piger.* Credidi utique in DEUM verum, & in Filium ejus JEſum Chriſtum! *Dom.* Hæc fides eſt donum meum: quod non abjeceris, proba! *Piger.* Profeſſio probat, quam huc integram attuli, atque manu mea, & jurejurando firmatam. *Dom.* Manu, ais? oſtende igitur fidem tuam *ex operibus*: opera, opera *lucrum* ſunt, quod expectabam ex hoc talento: opera ut oſtendas, & *vitam ex fide* volo. *Piger.* Vita ex fide, quid eſt, o Domine! *Dom.* Vah! neſcis, homo inanis, quod *fides ſine operibus mortua ſit*? Jac. 2. An vixeris honeſte *ad ſpeciem tantum*, quod eſt *Politice* vivere? an in ſolis quibus dam *externis cæremoniis, & devotiunculis* ſubſtantiam ſolidæ virtutis poſueris, quod eſt *Judaice* vivere? an mores compoſueris ad regulas *ſtolidæ ſuperſtitionis*, quod eſt *Ethnice* vivere? an ad leges naturalis prudentiæ *boni hominis*, & *boni civis* laudem affectaſſe ſatis habueris, quod eſt *Philoſophice* vivere? an probus *videri* magis, quam *eſſe* laboraveris, quod eſt *Phariſaice* vivere? an vero ex fidei dictamine, *ad principia ſupernaturalia* actiones tuas formaveris? hoc quæro, cum quæro: an *vitam ex fide* vixeris, & *amen dico tibi*, *niſi abundaverit juſtitia tua plus*, quam Ethnicorum, plus quam Judæorum, plus quam Politicorum, plus quam Philoſophorum, *non intrabis in regnum cælorum*, Matth. 5. Quid? non tu ex impetu potius, ex opinione, ex uſu, quam *ex fide* vixiſti? eamus per ſingulas ætates: reſponde. *Cum* eras *adoleſcens*, Symbolum fidei impreſſiſti *memoriæ*, ore recitaſti, ſcio: ſed mente, & *intellectu* vix obiter ſtuduiſti percipere, contentus tenere nucem, nihilque ſollicitus, quomodo corticem frangeres, ut nucleum deguſtares. *Factus vir* intellectu quidem veritates æternas intimius perſpicere poteras, ſed neglexiſti: immo erubuiſti ſæpius profiteri, quis eſſes: & de memoria excluſiſti, ne ruminando excitata, quæ

in grano ſinapis latet, vis ciendi ſalutares lacrymas moleſtiam tuo languori faceſſeret: ex fide ſic defoſſa quid boni tuæ vitæ accederet? videamus! *Piger*. Domine! *Dom*. Sile modo: nam *arguam te*, & tanquam in ſpeculo *ſtatuam te ante faciem tuam*, Pſ. 49. *Piger*. Ah! ne in furore tuo! *Dom*. Tace, inquam! PUER, cum docebaris timere me Dominum vitæ ac mortis, ubique præſentem, atque vigilantem, debebas hac doctrina imbutus reverentiam exhibere mihi, & oculos meos magis, quam hominum revereri: ſic ego *lucrum* ex talento tuliſſem amorem devotionis, modeſtiam in angulis, reverentiam in templis: nunc quid de uſu fidei petulantiæ loquuntur, quibus innocentiam ætatis peſſumdediſti? *Piger*. Heu! delicta juventutis! *Dom*. Non tacebis? ADOLESCENS poſtea didiciſti, quod ego ſim Alpha, & Omega, ego Principium, & Finis tuus, ego, a quo omnis pendeat felicitas tua temporis æque, ac æternitatis: quodque adeo tu in hunc Mundum tanquam in magnam civitatem admiſſus ſis non alio fine, quam ut eſſes ſubditus Mundi Domino, ſervitiumque, quod vellet, ſervires. Huic lumini, ſi paruiſſes, *lucrum* a talento redundaſſet in me alacris obedientia erga Præpoſitos tibi, amor laboris ad artes utiles ſtatui, cui te deſtinaveram, æſtimatio temporis totius vitæ pretioſiſſimi: tu vero in nugis perdidiſti annos optimos, atque adeo bonarum artium expers, ineptusque ad ſeria, evertiſti conſilium vocationis tuæ. Quid? injuriam facio, ſi jam ego quoque rideam in interitu tuo? *Piger*. Obſecro! *Dom*. Nondum finivi. JUVENIS intellexiſti, quantum debeas mihi: quantum providentiæ liberaliter te alenti, quantum potentiæ ex mille periculis eripienti, quantum miſericordiæ juvenilibus ſtultitiis patienter conniventi, quantum ſanguini, quo te redemeram, quantum bonitati, quæ beneficiis quotidianis te beabat in terris, & fideli ſervo æterna gaudia parabat in cœlis. Hæc ſcientia debebat in te incendere amorem, ut cor unum, quod habes, & ego petebam, uni mihi ſacrares: non æquum erat, hoc *lucrum* a meo talen-

talento expetere? amasti? Occupationes juventutis tuæ testantur de alacritate in famulatu Mundi, & carnis, atque de tædio, & languore in meo: sic amabas? *Piger.* Domine, apud te propitiatio est! *Dom.* Nihil audio. ÆTAS VIRILIS superest, in qua maturo utique judicio poteras expendere axiomata fidei, & quid intersit inter DEum & hominem, inter transeuntia, & æterna, inter terrena, & cœlestia, tandem discernere. Si fecisses, recepissem ego pecuniam meam cum usura: lucrum fuisset *libertas* in consiliis, *fortitudo*, ac *sedulitas* in agendo, *constantia* in patiendo: hi sunt fructus fidei, non defossæ in terra, sed ad censum elocatæ. Tu vero quoties obmutuisti ignave, cum erat loquendum pro Religione, pro Justitia, pro Charitate? quoties trepidasti, aut ad speciem aliquid egisse contentus fugisti laborem, quem exigebat honor meus, salus proximi, officii ratio, boni publici causa? fugisti, quia timebas sanitati, quia nulla spes commodi alliciebat, quia fastidia se objecerunt, & difficultates primo impetu non facile superabiles? Quoties cum spem successus destituit, aut adversa ingruerent, abjecisti animum, & respiciens retro, manum ab aratro retraxisti? Equidem non fuisti *ut cæteri hominum*, raptor, adulter, injustus, Publicanus: sed nemo propterea innocens est, quod alii sint nocentiores: nec per hoc, quod accusaveris conservos tuos, excusavisti te: vixisti ut arbor, quæ etsi malos fructus non tulerit, tamen nec bonos tulit, quamque tu ipse condemnasti ad ignem: vixisti ut candela, quæ ardere non vult, ne consumatur: vixisti vitam inutilem *Christianus* nomine, *servus* tuus, non meus, homo superfluus, qui citius de Mundo exivit, quam attenderit, ad quem finem ingressus sit Mundum. Nunc loquere! præceperam tibi, quod reliquis: *Negotiamini*, *dum venio*, Luc. 11. violasti præceptum, & *offendens in uno*, *factus es omnium reus*, Jac. 2. ad hoc responde!

§. III.

Exercitium Voluntatis.

Piger. HEu! *nunc scio, quod ita sit, & quod non justificetur homo compositus DEo: si voluerit contendere cum eo, non poterit respondere ei unum pro mille*, Job. 9. *Quid jam miser sum dicturus, quem Patronum rogaturus?* *Dom.* Serum omne patrocinium est: responsum volo. *Piger.* Miserere Domine! *Dom.* Tempus miserendi præteriit. *Piger.* Creatura sum tua! *Dom.* Nulli honori mihi! *Piger.* Imago tua! *Dom.* Per turpem acediam corrupta! *Piger.* Redemisti me! *Dom. Quæ utilitas in sanguine meo.* Psal. 29. Pœnitet, tanto pretio emisse servum inutilem! *Piger.* Membrum fui Ecclesiæ tuæ! *Dom* In fide mortua. *Piger.* Vitam honestam vixi! *Dom.* Sed non ex fide. *Piger.* Servivi Reipublicæ! *Dom.* Sed non ex fide. *Piger.* Fideliter functus officiis fui ex beneplacito Principis! *Dom.* Sed non ex fide. *Piger.* Pacifice inter cives me habui! *Dom. Et Ethnici faciunt.* *Piger.* Omnibus charus fui! *Dom. Recepisti mercedem tuam!* Matth. 6. *Piger.* Comitas indolis, *Dom.* Nihil prodest. *Piger.* Facilitas, & urbanitas morum, *Dom.* Nihil prodest. *Piger.* Ingenii felicitas, & linguæ facundia, *Dom.* Nihil prodest. *Piger.* Fidelitas in promissis, liberalitas in donis, promptitudo in obsequiis fecerunt, ut omnibus in pretio essem! *Dom.* Nihil prodest. Alia sunt hominum, alia DEI Judicia: homo videt, quæ parent, formam, opes, vestes, titulos, artes, indolem, mores, dexteritatem, denique parerga hominis: *Dominus autem intuetur cor*, 1. Reg. 17: Cor est *Fides operans*: ergo omitte verba, ostende opera: lucrum ex talento volo, opera ex fide! Siles? ... ergo discede! *Piger.* Misericordia! *Dom.* Sero gemis: *Ligatis manibus & pedibus*, quibus non es usus ad vitam ex fide, *ejicieris in tenebras exteriores*, discede a me!

non

non habebis partem mecum, qui noluisti laborare pro me! *Piger.* Misericordia! *Dom.* Discede a me Serve inutilis! in ignem æternum! *Piger.* Heu! perji! * *Dom.* Discede in ignem, in tenebras, *ubi erit fletus* de acedia, *& stridor dentium* propter desperationem.

§. IV.

Colloquium.

Eusebius. DOmine, heu! Domine, si Piger damnatur, servus nequam quomodo salvus erit? Synesi, quid mihi fiet? *Syn.* *Ex fide* est vita tua? *Eus.* Ah! *ex impetu*, uti rapiebat affectio, *ex opinione* sine examine, vera an falsa sit, *ex usu*, ad aliorum exemplum, & morem vixi. *Syn.* Atqui non ex impetu, non ex opinione, non ex usu, & more judicaberis, sed ex fide, *ex fide.* Intelligis jam, quam multi Christiani *videantur*, quam pauci *sint*? & quod sequitur, quam pauci salventur? *O! fides otiosa* neque rarum, neque exiguum peccatum est. *Eus.* Sed rara, & exigua pœnitentia est de fide otiosa. Ego, o DEUS mi, quid denique tota vita feci *cælo dignum*? si fidem interrogo, nihil est coelo dignum, nisi quod fit *propter DEum*: opera propter DEum *lucrum* sunt, quod ex talento fidei DEus exigit. Ah! errasti anima mea, errasti graviter, si putasti, quod *sola fides* sufficiat ad salutem. Confido in pretio sanguinis tui, o JEsu, quippe sine quo opera mea pretium non haberent: sed quod de cœlo descenderis, ut solus faceres omnia, nos vero ab obligatione laborandi absolveres, non credo, non credo! *Servi otiosi* tanti laboris indigna merces, tanti exempli fructus inanis forent: cassas nuces, telas aranearum, steriles arbores tuæ victoriæ spolia Patri obtulisses! Absit cogitatio tam absurda! utinam abfuisset & actio! Sed o Superi! quid feci *cælo dignum*! Quanquam quid angor de hoc? Interrogare debeo: quanta feci *inferno digna*? proh! *multiplicatæ*

 sunt

* Sorbetur a terra.

sunt iniquitates meæ super capillos capitis mei! Ps. 39. DEUS, optime, maxime DEUS, propitius esto peccatori dolenti toto corde, deprecanti toto animo! Sit mihi testis cœlum: vere delicta mea pavesco: multa sunt, gravia sunt, turpia sunt! tandem *ante te* erubesco, qui huc usque tantum ante homines erubui! O juvet pudor ad salutem, ut, cum veneris judicare, nolis me condemnare! non peto, ut parcas nunc: Pater es! ecce in flagella paratus sum! parce, cum eris Judex!... Synesi, quid suades, ne incidam in manus DEI viventis?

§. V.

Reflexio.

Synesius. PRojice te in manus DEI morientis! ecce iterum fluit sanguis sacer, qui servo pigro exaruit. * *Eus.* Lætum est omen. O qui latronem exaudisti, mihi quoque spem dedisti! *Syn.* Sed cave, ne spes audacem faciat. *Unus* latronum veniam obtinuit, ne desperes, *solus*, ne præsumas. *Eus.* Non, non audacem facit spes, pœnitentem de offenso Domino erga alios tam severo, erga me tam patiente! *Syn.* Igitur non offendes amplius? *Eus.* Mori malim. *Syn.* Ergo fugere *acediam* debes, quæ vitiorum mater, & nutrix est. *Eus.* Detestor. *Syn.* Vivere ex fide debes! *Eus.* Ex fide vivam. *Syn.* Ex fide vivere est, meros dies Dominicos vivere. Vivere dies mutabilis Lunæ, dies furentis Martis, dies mendacis Mercurii, dies ambitiosi Jovis, dies procacis Veneris, dies ignavi Saturni, est vivere vitam Gentilium: Christianus omnem diem uni Domino sacrat. *Eus.* Pereat dies, quam non sacravi! *Syn.* Nulla peribit posthac, si posthac ex fide vivas. *Eus.* Praxin exhibe. *Syn.* AMBULA CORAM DEO: hoc fides imperat. Vides hunc oculum? ** ex media caligine prospicit, & omnia videt. *Eus.* O aspectus, qui

* Iterum fontes fluunt. ** Exhibetur Oculus DEi radians.

qui intimas medullas penetrat! *Syn.* Oculo fidei hunc oculum ubique te intuentem ſemper intuere, ſemper cogita: *DEus me videt*, *DEus Dominus*, *& Judex meus!* hæc cogitatio pellet acediam: excitabit vigilantiam: incitabit curam, ne quid committas quod DEO diſplicet: ne quid omittas, quod exigit: ne deficias, cum inſtat periculum, cum urget tentatio, cum animus labat. *Euſ. DEus me videt!* utilis, ſancta, efficax cogitatio! *Syn.* Væ, quem non movet! tu metue tibi, nam veniet dies, cum iſti amabiles radii in tricuſpides ignes, & tela lethifera vertentur adverſum te, ſi (quod tam multi faciunt) tu quoque, quæ de rigore Judicii fides prædicat, *experiri* malueris, quam *credere*. *Euſ.* Credo, timeo, cavebo.

MEDITATIO III.

Tertium Timoris Argumentum JACTURA COELI.

ARGUMENTUM.

HAud dubie MORS, & JUDICIUM fortia argumenta ſunt, & efficacia ad excitandum in nobis TIMOREM DOMINI, ſi quis ſerio expendit, ſive quod *vitæ præſentis* omne bonum ex nutu ſupremi Domini, ſive quod *vitæ futuræ* tota felicitas ex ſeveri Judicis *incerta ſententia pendeat*. Sed multo potentius urgebit affectum hodierna Conſideratio, in qua cœleſtis beatitudinis excitata cupiditas *timorem jacturæ*, cujus periculum homo pro ſui ſtatus

ſtatus, & conditionis circumſtantiis facillime ſubit, ſic animo figet, ut ſtatuamus, NEGOTIUM SALUTIS ſi non *unice* curare (quod eſt eorum, quos a ſæculo avulſos ad Religionem DEUS vocavit) ſaltem quibuscunque negotiis aliis antehabere, & Apoſtolo obſequi ſic ſcribenti 1. Cor. 3. *Fratres, tempus breve eſt: reliquum eſt, ut qui utuntur hoc Mundo, tanquam non utantur: præterit enim figura hujus Mundi*, quod idem eſt, ac monere, ut, qui deſerere ſæculum *in effectu* non volunt, aut non poſſunt, deſerant IN AFFECTU, quippe qui, niſi ſerio coerceatur, facile abſtrahit a cura cœli, & extremo diſcrimini animam objicit. Serviet huic fini hiſtoria, quam S. Auguſtinus lib. 8. Confeſſ. c. 9. narrat. Treviris duo ex aula Theodoſii M. primæ nobilitatis viri, & honore militari conſpicui, ab Imperatore aucupio ardearum vacante digreſſi forte inciderunt in eremum, quam ſolitarii Aſcetæ incolebant, ibique vitam S. Antonii Eremitæ legerunt cum tanta animi commotione, ut continuo relictis rebus ſuis, & ſpebus omnibus, ſervire DEO SOLI decreverint, exemplum eadem die imitantibus utriusque Sponſis, ſuamque Virginitatem Chriſto Domino conſecrantibus. Erit igitur præſentis Meditationis

Materia: Cura Cœli.

Puncta duo: 1. Curæ æquitas.
2. Curæ modus.

Fructus: Timor DEI REMUNERATORIS, qui non reſpicit perſonam hominum, ſed merita.

Propoſitum: Fuga VITÆ PERICULOSÆ, qualis eorum eſt, qui in ſtatu, vel officio multis peccati illicijs obnoxio verſantur.

Chorus. Oſtendit, *ex vitæ melioris Spe*, optabilem probis mortem eſſe.

PER-

PERSONÆ.

Paulus Asceta.
Nearchus / *Fromondus* } *Aulici conversi.*
Potitianus Aulicus probus.
Marinus / *Leander* } *Aulici vani.*
Macarius, *Pauli Discipulus.*

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. Ratio.

Exhibetur cœlum apertum cum scala magnifica.

Ratio. HOdie respiro ex formidine,
Qua nuper tremuit pectus!..
O lætus, o magnificus, o felix aspectus!

ARIA.

1.

Ah! quis me, quis beabit?
Quis mihi pennas dabit? Ps. 54.
Volabo,
In astra me levabo:
Cœli salvete!
Agri, campi, flumina,
Urbes, horti, nemora,
Valete!

2.

Cum opibus, quas *cupio*
Si comparo, quas *video*,
Rideo:
Omnia ſordetis!
Palatia regalia
Sunt ruſtica mapalia:
Valete!
Non placetis.

Fides. Audio pia deſideria:
Sed nempe deſideria,
Quibus ſi cœlum emeretur,
Nemo excluderetur.

Ratio. Excludi cur timeam,
Quando bipatentibus portis invitor ad gloriam?

Fides. Non ſemper patebit hæc janua.
Dico tibi: veniet dies *aliqua*,
Qua *multi quærent intrare. & non poterunt*, Luc. 13.
Dies iræ, dies illa, dies tribulationis, & anguſtiæ,
Dies calamitatis, & miſeriæ,
Dies tenebrarum, & caliginis,
Dies nebulæ, & turbinis,
Dies tubæ, & clangoris ſuper civitates munitas! Soph. 1.
Magnus dies Domini, & terribilis valde! Joel. 2.
Dies, *qua ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen*,
Et *erit in terris preſſura Gentium*,
Præ confuſione ſonitus maris, & fluctuum. Luc. 21.
Dies, per quem cœli ardentes ſolventur,
Et elementa ignis ardore tabeſcent! 2. Petri 3.
Tunc *multi ab Oriente, & Occidente venient*,
Et recumbent cum Abraham, Iſaac, & Jacob
In Regno cœlorum,

Filii

Filii autem regni ejicientur
In tenebras exteriores. Matth. 8.
Tunc, cum intraverit Paterfamilias, & clauserit ostium,
Multi incipient FORIS stare. & pulsare ostium,
Dicentes: Aperi Domine!....
Et respondens dicet illis: Nescio vos, unde sitis: Luc. 13.
Discedite!... Matth. 25.
Et ibunt hi in supplicium æternum,
Justi autem in vitam æternam. Ibidem.

ARIA.

1.

Tunc, infelix, te spectante,
Te in vanum lamentante,
In ipso cœli aditu,
Nutrita a te tamdiu
Emorietur spes:
Et tu, si foris es,
(*O rabies horroris!*)
Æternum eris *foris.*

2.

Ibi fures, fremes, flebis,
Labra tibi commordebis:
Et ex vi cruciatuum
De fortunata Cœlitum,
Qua gaudent, requie,
Eviscerabis te,
Æternum heu! foris
Indignans, *quod sis foris.*

Ratio. Diei extremæ calamitatem,
Et jacturæ, si cœlo excludar, gravitatem
Utique intelligo, sed mihi non metuo.

Tua enim hæc eſt nuper facta promiſſio:
Si temetipſam judicaveris,
Non utique judicaberis, 1. Cor. 11.
Judicavi me, damnavi me, ſententiam exequor,
Et *quotidie mihi morior*:
Quid exigis amplius, ut ſim ſecura?

Fides. Ut nunquam, nunquam ſis *ſine cura.*
Laudo, quod facis:
Sed, ne *cum Phariſæo* tibi nimium placeas,
Et DEO diſpliceas, ſemper cogita,
Quod non coronentur *principia*,
Sed: *Qui perſeveraverit usque in finem,*
Hic ſalvus erit, Matth. 10.
Jam, quid dicis de te? perſeverabis?...
Dic: perſeverabis?...

Ratio. Eheu! neſcio!
Horrore pilos ſurrigit hæc cogitatio.

Fides. Bene eſt: *in hoc hodie te firma timore*: perſeverabis,
Si, ne perſeveres, nunquam timere ceſſabis.

DUETTO.

Ratio. O horrida neceſſitas,
Semper timere, ne reprobus ſis!

Fides. O noxia ſecuritas,
Vane cenſere, quod ſalvus jam ſis!

Amba. Duo ſunt in agro:

Fides. Unus aſſumetur,

Ratio. Alter relinquetur,
Et neſcio, quis!

Fides. Si times, jam ſcis:

Ratio. Ah! timor angit me!

Fides. Et angor ſalvat te!

ME-

MEDITATIONIS III.

De Cura Cœli

PUNCTUM I.

Æquitas hujus Curæ.

SCENA I.

Paulus. Macarius.

Paulus senior Eremita. Millites, ais, irruerunt in cellam? qui sunt? quid volunt? *Macarius Eremita juvenis.* Te volunt, mi Pater: & ego missus ab ipsis sum, ut te requirerem. Sed nihil metue: sunt viri altioris ordinis, & pacifici homines *Paulus.* Pauperes, mi Macari, non habent, quod a militibus timeant: quid enim auferent nihil habenti? *Macarius.* Ab his, neque si dives essem, timerem aliquid. Ipsi enim divites sunt: splendent auro, & argento: corpus purpura, & byssus ornat, crista caput: latus defendit gladius multis adamantibus nitens. *Paul.* Tibi hæc species placet, ut video. Nunquid tu etiam cuperes miles esse? *Mac.* A puero animus pruriit in Heroum facinora. Utinam sit ætas major: hodie cum istis militatum abirem. *Paul.* Nosti me, fili mi: non te teneo. Unum, si quid meus in te meretur amor, unum obsecro: *Sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebit,* Eccl. 32. Qua via, ex quo statu Divinæ Providentiæ nutus te velit in cœlum ducere, deliberandum est prudenter, si statutum feliciter velis. Cœlo excidit, fili mi, cœlo excidit, qui statum, aut officium eligit, in quo salutis *impedimenta* graviora se ingerunt, quam ut superandis speres suffectura esse *media*, quæ suppeditantur: & excidere cœlo

infinita jactura est! *Mac.* Ego te pro Patre veneror. Scio, amari me: absit, ut velim, quod improbas tu. Quod dixi, impetus mentis fuit, non decretum. *Paul.* Gaudeo, sincerum videre: quin & impetus animi generosi laudo. Cresce in magnas spes! modo non spes magnas confundas cum vanis, cum inanibus, cum noxiis... Sed age, ubi sunt, quos ais? *Mac.* Duo per eremum deambulant: duo intrarunt cellam, & legunt, ut tempus fallant. *Paul.* Quem librum legunt? *Mac.* Qui casu jacebat in mensula, & vitam magni Antonii habet. *Paul.* Placet: i, duos qui ambulant, huc reduc ad me: ego ad istos ingredior. *Mac.* Requiro, quo jerint. *Paul.* Hem! animum juvenilem! sperabam Sanctum educari a me: jam scilicet miles erit Macarius meus: O inutilis labor!.. Quanquam quid gemo? juvenilis impetus fuit: non erit miles. Aut, si erit, num ideo frustra laboravi, ut, quæ prosunt ad salutem, docerem? non puto. Disponat de Macario DEus, ut lubet: si DEO serviat, felix est, & ego obtinui finem curæ, quam habeo. Miles, qui licentiæ non laxat frœnum, qui fidem servat Principi, & ex fide, atque propter jurisjurandi religionem labores, ac pericula militiæ sustinet, *hoc fine*, ut placeat DEO, cui omnis virtus placet, facile meritorum gloria in oculis Numinis etiam rigidissimum Ascetam superat. Sed nimirum paucos numeramus, qui ejusmodi sunt. Sit, o sit inter paucos Macarius meus, DEus mi, si quidem vis, ut miles sit. Sed eo ad hospites. Absorpti sunt in sacra lectione: juvat auscultare, quid fiat.

SCENA II.

Nearchus. Fromondus.

Nearchus Aulicus. HEm! quid iterum lego?... *Qua erat animi generositate Antonius, nimis abjectum putabat esse servitium cumulandis vacare divitiis, mentemque ad comtemplationem rerum*

cœle-

cœleſtium a DEO formatam in pulveres, & lutum deprimere. Amice! quam fuit Viri ſancti ſenſus diverſus a noſtro! Erat Antonius nobilis, erat dives, ut nos: putabat tamen animi eſſe parum generoſi ad curam divitiarum abjicere ſe, ac terræ affigere: nos contra putamus, nihil poſſe contingere turpius noſtræ ſtirpi, & ſanguini, quam ſi pauperes DEum pauperem ſequeremur. Quis errat? *Fromondus Aulicus.* Quisque in ſuo ſenſu abundat. *Nearch.* Experior. Sed quæro, quis ſenſus ſit vero conformior? Age, Fromonde, audiam, quid putes: quis errat, nos, an Antonius? *From.* Quæ ſupra nos, nihil ad nos. *Nearch.* Immo hæc maxime. Cœlum, Amice, eſt ſupra nos: quid? nihil ad nos, ut illuc tendamus? *From.* Et ſpero venire etiam per hanc viam, quam ambulo. Memento, quid legeris paullo ante: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia, & da pauperibus,* Matth. 19. Nota: *Si vis perfectus eſſe*, dicebat Dominus, non: *ſi vis ſalvus eſſe.* Itaque facere, quod fecit Antonius, cum hæc verba audivit legi, conſilium eſt, non præceptum. *Nearch.* Aſſentior: conſilium eſt, non præceptum. Sed hoc interrogo, num turpe ſit nobis hoc conſilium *ſequi*? Antonius putabat, turpe ſibi eſſe, *non ſequi*: ſi nos putamus contrarium, reſponde, quæſo, quis errat? *From.* Video te caleſcere. Quid turbas animum diſputatione inutili? Antonium ad hoc genus vitæ vocavit DEus, nos non vocavit. *Nearch.* Non hoc jam ago: ſed ſi vocaret DEus, num turpe eſſet vocantem audire? hoc quæro. *From.* Fruſtra urges; nec enim dubitare fas eſt, quin gratiam DEus homini faciat, ſi ſuadet, qua via ire in cœlum debeat: & obedire conſilio DEI, qui turpe diceret, blaſphemaret. Omitte igitur me laceſſere talibus quæſtiunculis. *Nearch.* Metuis fortaſſe, ne audias vocem ſimilem? *From.* Ceſſa! redeundum ad ſocios eſt. *Nearch.* Non poſſum modo. Suaviſſimo vinculo me tenet hic liber ſibi: Legamus plura. *From.* Quid prodeſt? admiranda legemus magis, quam imitanda. *Nearch.* Hæc vox eſt militis? nihil eſt animo generoſo

roſo difficile. Quod alius potuit, hoc ego non poſſim? eadem eſt naturæ conditio, idem robur gratiæ: ſi quid deeſt, animus deeſt, & quod deſit, pudet! Pergam legere, ut creſcat pudor, & animus cum pudore. *From.* Quis animus? abjicere militiam cogitas? aulam deſerere? *Nearch.* Parum abſum. *From.* Ridiculus es, qui tam ſubito. *Nearch.* Ridiculus? num vides Antonium? audiit: *Vade, vende, ſequere me!* & ſubito abiit, vendidit, ſecutus eſt Chriſtum. Euge! audes ridere? *From.* Convictus erat de ſua vocatione. *Nearch.* Convictus & mihi eſt intellectus: voluntas trepidat. *From.* Intellectus convictus eſt? qua ratione? *Nearch.* Eadem, qua victus Antonius. Ad contemplationem rerum cœleſtium formata eſt mens: ut quid igitur terram occupat? nimis abjicio me, nimis me deprimo, ſi tam nobilem ſpiritum terreſtribus curis involvo. Hæc animo veritas illuxit clariſſime: pergo legere, donec lumen in meridiem creſcat. *From.* Æſtuas deſideriis magnis, ut illi angoribus ſolent, qui ignes fatuos pro ſpectris horrent; repente diſparebit hæc lux, & cum luce calor. Nearche, ſinamus alios perfecta ſectari: feramus, ut ſancti ſint: *Nobis ſufficiat præcepta ſervare*, &, ſi ſalvi erimus, contenti ſimus. *Nearch.* Proh miſerum frigus! nam ignis nunquam dicit: *ſufficit*! Amice, parce, ſi paullum commotior videar: non loqueris digna viro, minus milite, minime nobili. *Simus contenti, ſi ſalvi erimus! ſinamus alios perfecta ſectari*! o vox ignava! Hei! quid ſibi vult plumatus pileus? quid aurum togæ? quid gemma annuli? quid gladii fulgor? ſinamus alios ſic incedere: nos contenti ſimus, ſi pannus ruſticus corpus tegat, & defendat a frigore. Nempe non decet Nobilem veſtitus de plebe: at frigere animo, nudum virtutis eſſe, in male ſarta veſte gratiæ pannoſum incedere, & vix plus tectum, quam opus eſt, ut honeſte inter Chriſtianos compareas, hoc ſufficit, hoc Nobilem decet. Superi! quæ eſt hæc Nobilitas noſtra? dum in terra ſumus, quis nobilium auditur di-

ce-

cere: sinamus alios in aula principatum tenere, sinamus florere gratia, promoveri ad honores, affluere opibus, potentia crescere sinamus: nobis sufficiat, si simus ultimi, si nos Princeps non oderit, si toleret saltem. Nemo ita: alius omnino est sermo, alii gemitus, & suspiria. Promoti sumus, inquiunt, eja! surgamus altius! divites sumus: augeamus opes! amat nos Imperator! laboremus, ut amet ardentius, ut neminem præ nobis amet! Quid? falsa memoro?... Nunc cum de COELO colloquimur, tu dicis mihi: *Sinamus alios perfecta sectari: nos contenti simus, si salvi erimus.* Sic amicus es mihi? vale! me urget spiritus, ut plura legam: melior Consiliarius hic erit liber. *From.* Amice, insolitis agi te motibus video, non turbabo...., Quanquam turbasti me tu, ut vix me ipse capiam. Fastidio turget pectus; sordent res omnes meæ, & omnes spes; nam vere quid prosunt cætera, si cœlo excidam? *æquum est*, ut hæc prima sit cura mihi, hic unus timor.

SCENA III.

Fromondus. Paulus.

Paulus. SAlve hospes nobilis, quem nostra non terruit egestas, quo minus subire velles tugurium miserum, & hortum pauperem. *From.* Lubuit. Tu loci es incola, nisi fallor? & potes? *Paul.* Intelligo: interrogas ex Mundi sensu. Assueti palatiis, conviviis, theatris, venationibus, ludis, quid in solitudine, nisi miserias, vident? verum nemo *ex sensu alieno* est miser, sed *ex suo.* Ego autem, si *beatus* non sum (quoniam in hac vita *beatitudo vera* non datur) saltem certum esse existimo, quod inter miseros sim minimum miser. *From.* Philosophari te video: & tu scito, te Philosopho colloqui. *Paul.* Gaudeo: nam multo felicius asceticæ veritates Sapienti se exhibent, quam de trivio homini. *From.* Igitur rationem sententiæ redde: dixisti, in hac

vita beatum esse *neminem posse*: atqui experientia docet, appetitum beatitudinis cuivis homini vehementissimum esse: quid? *appetitum ad impossibile* a natura datum esse mihi, vis, ut credam? *Paul.* Eja! habeo auditorem, qui pervidere, quæ dicam, possit: sine, ut paullo altius ordiar discursum gravem. *From.* Avidus sum: sed solide age, paralogismis non falles. *Paul.* Absit, ut velim: DEo servio, & ut alii DEo servire velint, ardenter desidero. Huic desiderio quando nihil est, quod opportunius famuletur, quam genuina *veræ*, & *apparentis* beatitudinis idea, securum te esse cupio de mea sinceritate. *From.* Et ego te de mea attentione. *Paul.* Igitur hoc primum nota: Tria constituit loca Creator DEus incolenda hominibus pro vario statu, cœlum, terram, inferos. *From.* A fide doceor. *Paul.* *In cœlo* omne gaudium habitat, nullus mœror ingreditur: *Infernus* omnis miseriæ centrum est, nec rima solatio patet: *In terra* lætitia luctum occupat, luctus lætitiam: læta tristibus commiscentur, & nemo est aut perpetuo felix, aut perpetuo miser: succedit continua vicissitudine nox diei, autumno hyems. *From.* Certa loqueris, & quæ nemo prudens in dubium revocet. *Paul.* Infero: stultum esse laborem hominum *beatitudini in terris* inhiantium: sequuntur umbram, amplexantur somnia, adhærent phantasmati, chimæram amant. *From.* Viæ, & loci conditio loquuntur idem: ineptus essem, si contradicerem. Attamen appetitus urget: *vellem beatus esse*; naturæ Auctor quod velit, ut chimæram desiderem, non potest credi. *Paul.* Propterea, quam appetis, beatitudinem, non esse hujus vitæ, sed *futuræ*, sapienter concludes: atque adeo atrociter decipi, qui *ex bonis præsentibus* se sperant felices fore. Ah! ista bona casus dissipat, corrumpunt curæ, morbi pessumdant, denique mors cum vita tollit, sæpe minime opinantem prosternens: vera felicitas bonum est *patriæ*, non bonum *viæ*: in via *vicissitudo* habitat, *stabilitas* in termino sedem fixit. *From.* Pleno lumine infundit se oculis hæc

hæc ſpeculatio: *Beatitudo vera in hac vita non datur*! non habeo, quod opponam. *Paulus.* At habebis, ſi voles, concluſiones plures quam unam, per quas ſpeculatio deducetur ad praxin. *From.* Occurrunt. Prima eſt: *Ergo appetitus beatitudinis, animæ a natura inſitus, unice figatur in bonis cœleſtibus*! *Paul.* Figatur, quia ſola cœleſtia beatum faciunt. *From.* Altera: *Ergo Sapientis eſt, cavere ſollicite, ne, quam appetit, felicitas eripiatur*! *Paul.* Optime: quoniam qui vult finem, neceſſe eſt, ut etiam velit media. Addo tertiam: *Ergo ſapienter agit, qui pro ſe eligit vitæ genus, in quo pericula ſalutis aut nulla, aut rara ſunt: media vero abunde ſuppetunt.* *From.* Adverto: nunc eris Cicero pro tua domo. *Paul.* Ero: ſed te obſecro, Domine, ne mihi credas quidquam, niſi de quo convicero. *From.* Confidenter. *Paul.* Bona cauſa triumphat: ſic habe. Commode omne genus hominum in tres ſtatus, ſive conditiones diſtinguas: aliqui *ſerviunt* hominibus, aliqui *imperant*, alii *neque ſerviunt, neque imperant*, viventes uni DEo, & ſibi. *Qui ſerviunt hominibus*, aut volentes ſerviunt, aut inviti: *ſi inviti*, triſtiſſimam vitam vivunt: & triſtitia, quot ſcelerum parens ſit, nemo neſcit. *Si volentes*, ſtudium *placendi* Domino, timorque *diſplicendi* quot flagitiis januam aperit? Adde, quod *ex ſervis hominum* alii *nimis parum* ſe occupent, atque otio marceant, quod vitium omnem ſpiritum Chriſtianiſmi extinguit. Alii *nimis multis* onerentur negotiis, quæ opprimunt animum, ſic, ut tanquam Ægyptiaco mancipatu conſtrictus tempus non reperiat, quo ad cœlum ſe elevet. Inter hæc pericula verſatur, qui ſervit. Non pauciora *imperantem* circumſtant. *Per gradus* in ſolium aſcenditur: ſedet in ſupremo, qui imperat, ut a ſubjectis omnibus videatur, & omnes videat: a nemine erubeſcat videri, neminem intueri contemnat: regulam morum ſe ſubditis faciat. *Conopæum* admonet illum de protectione, quam ſuis contra miſerias debet: tradita illi a DEo, & hominibus Reſpublica fuit, ſed nempe in ſinum, ut foveatur. *Coronam* crux ornat in apice poſita,

quia prima Regibus cura esse debet puritas Religionis, & splendor: præcipuum decus perit, si crucem aufers. *Sceptrum* rotundum & breve datur, signum potestatis restrictæ, ac moderatæ, ne in Imperio nihil, nisi Imperium cogitet, aut credat, non se datum esse subditis, ut regat, sed subditos sibi, ut emungat. In tantis officii obligationibus miramur, cum legimus: *Potentes potenter tormenta passuros, & judicium durissimum his, qui præsunt fore*, Sap. 6. *From.* Superest, ut tertium genus hominum, nempe qui nec serviunt hominibus, nec imperant, inter securissimos cœli ponas. *Paul.* Consequenter decernis: atque ego propterea, cum hanc solitudinem elegi, judico, quod *optimam partem* elegerim, quippe nullis jam obnoxius animæ periculis, quibus vel *subditi*, vel *Domini* objiciuntur, sed *communibus* tantum, a quibus exemptus est nemo. Eja! non demonstravi, quam vel ex hoc solo titulo inter miseros sim *minimum miser*? *From.* Vicisti: vidi enim, quam sit in aula æque ac in militia uti imperantium, ita obedientium conditio mille implicata *affectibus*, trahentibus in ruinam. Sed, quid agas? non possumus omnes eremum eligere, & asceticæ vitæ vacare. *Paul.* Neque hoc ago, sed hoc tantum, ut intelligas, hospes, gratiam a DEo fieri illis, quos ad hanc vitam vocat, quoniam *pericula Salutis* maximæ sunt hujus vitæ miseriæ, a quibus qui liber est, utique habet, cur cantet quotidie: *Te DEum laudamus*! Deinde ut tu, qui, quod ex habitu conjicio, & *servis*, & *imperas* aliis, *utriusque status* discrimina serio pensitans, caute incedas, ne a via cœli deflectas: hæc una te angat cura, ah! una angat, quoniam jactura cœli jactura est omnis boni. *From.* Pater, intelligo, vera te loqui: nec tamen animus in sententiam abit, ut velit, quod probat. *Paul.* Nihil istud vel miror, vel moror. Sæculo addictus mutare *judicium* citius potest, quam *voluntatem*: gratia DEi vocantis est opus, ut vincula rumpantur, quæ tenent. *From.* Gratiam DEus aliquibus offert, cur non omnibus? *Paul.* Quia gra-

gratia est. Vocantur aliqui, ut *salvi* fiant, non salvandi, nisi obediant: vocantur alii, ut *perfecti* fiant, subituri salutis periculum, nisi fiant: plerique non vocantur, quia gratiæ *singulares* nulli debentur, *communes* sufficiunt omnibus. Cæterum Domine, tuæ quæstiunculæ aliquam animi inquietudinem loquuntur mihi: non licet originem scire? forte mederi possem. *From.* Socios video, videri nolo: indulge cellam. *Paul.* Tua est. Avertam homines.

SCENA IV.

Paulus. Potitianus. Macarius. Marinus. Leander.

Potitianus. HIc est, quem ajebas, tuus in spiritu Pater? *Mac.* Hic ipse, qui voluit, ut hospites ad se invitarem. *Marin.* Age, strenue causam tuam: Patronos habes. *Leand.* Salvere te jubeo, vir beate. *Paul.* Deridere nimirum hoc titulo meam pauperiem vultis: fero lubens, modo ridicula DEo non sit. *Potit.* Falleris. Veneramur serio virum nobilem, quem te decebat discipulus tuus, qui quia te non alio apud nos nomine, quam beati Patris compellavit, quid potuimus, nisi eadem formula te salutare? *Paul.* Appellatis non invitum. Nam vere, a quo tempore aulam deserui, beatus sum: certe miser esse cessavi. *Leand.* Ita necesse est loqui te, ne videaris consilii pœnitens. Nisi timeres levitatis infamiam viro nobili cumprimis turpem, forte quanquam jam proximus senio, mutares cum proposito habitum. *Paul.* Absit, ut lunæ me comparem, quæ reproborum est symbolum. Potius nisi hoc vitæ genus jam abhinc viginti annis suscepissem, susciperem hodie; neque enim, nisi expertus novit, quam suave sit DEO SOLI servire. *Marin.* Aliter tuus iste, quem vocas, filius loquitur, qui parum tua videtur gustasse solatia. Eccur non reddis participem? *Paul.* Macari, malene tibi fuit, dum vivis mecum? taces? Superi!

turbas animi in vultu lego. Domini, vestes, gladii, plumæ vestræ hanc tempestatem concitarunt; nolite decipi: redibit quies juveni, cum abieritis. *Macar.* Immo liceat mihi per te, mi Pater, abire simul: totus in arma prurio. *Paul.* Tam repente? *Marin.* Nimirum oppressos a disciplina igniculos suscitavit aspectus militum: & suffocati per Psalteria, per flagra, per jejunia, per legumina, per istam tunicam heroici spiritus revixerunt. *Leand.* Natus ex patre milite Macarius (immo primævo nomine Constantinus hic) miles ut sit, destinatus est a natura: num repugnare te decet? *Paul.* Video, me esse proditum. Domini, rem habete. Macarius est filius mei fratris, qui in bello contra Tyrannum Eugenium in acie pugnans cecidit, cum iste annum ætatis decimum ageret; Mater obierat ante. Miseruit pupilli me: timui, ne timere DEum, & Domino servire, qui solus est Dominus, negligentius doceretur: suscepi ergo tutoris curam, & Patris officium: num egi male? *Leand* Melius filius militis educatus fuisset a milite. *Paul.* Prima debuit cura esse, ut Christianum formarem. Nunc in eligendo vitæ genere sui est juris: prudenti electioni non me opponerem, si parens essem: sed dirigi debet juvenis, non trahi. *Potit.* Sua, quod apparet, indoles trahit juvenem: sine, ut Imperatori sistam. Merita Patris, & frons, oculi, vultus adolescentis militarem ferociam spirans spem gratiæ faciunt. *Paul.* Mora consilium dabit, & oratio ad DEum: impetus repentinæ affectionis bonum non suadet. *Leand.* Prudens es. Interea juvat nos omnem tuam videre beatitudinem, & alteram eremi partem perambulare: comitem Constantinum concedis? *Paul.* Adhuc Macarius est: eat. Ubique occurret Macari, unde ambitionis levitatem condemnes. Occurrent flosculi nitida veste supra Salomonem superbi: sed quamdiu? sic perit *pompa* sæculi. Occurrent arbores amœna specie se in altum tollentes, sed fructu vacuæ; hi sunt *labores* Sæculi Occurrent fontes, aquarum argentum trahentes cum grandi strepitu; sed præter-

terlabuntur: hæc sunt *ludibria* Sæculi. Cœlum solum bona æterna habet. *Leand.* Nimis tu seria Juveni loqueris: nos aliter exponemus. *Potit.* Ite, ego redibo ad socios: in cella conveniemus, cum revertendum in urbem erit. *Marin.* Conveniemus: tu nos præcede.

SCENA V.

Paulus. Potitianus. Fromondus. Nearchus.

Potitianus. QUid agunt apud te socii? miror, trahere moram posse tam diuturnam: quo tenes hamo? .... *Paul. Unus assumetur, alter relinquetur!* horrenda sententia! quid? si de te dicta sit, miserrime Macari! heu! attonitus pavor palpitans pectus quatit. *Potit.* Ereptus est homo sibi, Pater! *Paul.* Ah! in aula aliorum *otium*, aliorum *negotia* timeo: in militia a vino, a Venere, & ab ira metuo Macario meo plus, quam a Marte: & in aulam tamen, ad militiam ibis Macari? Averte hoc malum, JEsu, neque nobilem animam tuo redemptam sanguine immitte in hæc discrimina! *Potit.* Non immerito gemit: vix enim in re majus discrimen est, quam inter voces, *militia*, & *malitia*. Pater! *Paul.* Ignosce hospes: periculum amati juvenis mentem in se abstraxit. De sociis inquirebas, si memini: legunt! *Potit.* Quid legunt? *Paul.* Vitam magni Antonii legunt. *Potit.* Etiam legi, & præcipue admiratus sum atrocia quæ subiit, certamina cum dæmonibus. *Paul.* Admiratus es: nihil præterea? utinam didiceris imitari! ah! si milites debellare diabolos vellent, sicut in homines sæviunt, quam multos Ecclesia Sanctos haberet, quos coleret. Verum hoc, opinor, intus agunt collegæ tui. Domini, adest, qui loqui cupit. *Nearch.* Potitiane, quid turbas nos? suaviter convivimus: ego hodie non redibo. *From.* Tecum maneo: licet hic pernoctare per te, Pater? *Paul.* Si paupere cœna, & dura pro strato storea

pote-

poteſtis contenti eſſe, offero totum me. *Nearch.* Nihil ſollicitus ſis: plura miles tolerat. *Paul.* Utinam pro animæ bono! *Potit.* Quid animo agitatis? *Nearch.* Tota vita nunquam memini egiſſe me diem tot ſolatiis uberem: ſine diutius frui. *From.* Ego ab amico non divellar: ſtatutum eſt hanc noctem ſanctius agere, quam noctes alias. *Potit.* Bene: ſit igitur felix nox: ego ad ſocios redeo, & in urbem cum ſociis: ridebunt, & ridiculos vos aulæ facient. *Nearch.* Riſum licebit ulciſci riſu. *From.* Non licet nobis, quod lubet, agere? an ſervi ſumus? hic pernoctare eſt volupe: quid ad vos? *Potit.* Fervori parce: non affectamus imperium: facite pro libertate. *Paul.* Ego interim cœnam, & ſtratum apparo, niſi jubetis aliud! *Nearch.* Nunc equidem libentius ſoli ſumus: fac, quod charitas jubet. *Potit.* Tecum eo: conturbatos homines video: quid eſt actum? *Paul.* Ipſe præſtolor eventum rei. *Potit.* Cæteris nuntio. *Paul.* Maneant mecum omnes: utiliter agemus noctem. *Potit.* Perſuadebo, ſi poſſim. Quod me attinet, Pater, ſi liber ab uxore & liberis forem: convivere perpetuo mallem tibi, quam inter tot diſcrimina ſalutis verſari. *DEum timeo*, & cœlum deſidero: cætera flocci facio. *Paul.* Optimus timor eſt, utinam omnibus militibus familiaris. Domine, ſi manes hac nocte mecum, audiat a te Macarius, quid aula ſit, & quid militia. *Potit.* Placet humanitas: condico: idem ſi collegis ſuadeo? *Paul.* Rem bonam ſuades: pro viribus ſerviam. * Macte animo Paule, occaſionem offert DEus, qua benefacere animis nobilibus poſſis.

SCENA VI.

Nearchus. Fromondus.

Nearchus. QUid tricamur diutius! amice, reſponde ad quæſtionem unicam, & ceſſo urgere. Dic: omnibus laboribus, quibus domi, foriſque defungimur, quid quærimus? major-

* Diſcedunt.

majorne poteſt eſſe ſpes noſtro in palatio, quam ut amici Imperatoris ſimus? & ibi quid non fragile, plenumque periculis? & quamdiu iſtud erit? Amicus autem DEI, ſi voluero, ecce nunc fio. *From.* Et quantillum eſt illud? quantum hoc? Imperator homo eſt ſimilis mei, mutabilis, qui hodie amat, cras odit, ſæpe immerentem; certe mortalis, cujus gratia forte nec per annum fruar, & quid deinde? immo ſi fruar, dum vivo, quid deinde? gratioſum fuiſſe Imperatori nihil æſtimat DEus, qui me judicabit. *Nearch.* Et ego tanti emam favorem putridum? *From.* Recte, inquis, tanti: nam quantos debet ſubire labores miles, ſi vult placere? quanta ſuſcipere pericula fortunarum, ſanitatis, vitæ, animæ, adeo? nam ſi Princeps jubet, quod vetat DEus, quotusquisque eſt noſtrum, qui palam auſit DEum Principi præhabere? *Nearch.* Et quid deinde? nempe Principis favor tuebitur coram DEo? *Form.* O vaniſſimam vanitatem! Favor Principis nec in hac, nec in altera vita poteſt beatum facere, DEi gratia facit in utraque: & delibero, quid decernam? *Nearch.* Ajunt: poſſum eſſe amicus DEi, quin ceſſem eſſe amicus Principis. *From.* Poſſum: ſed quanto cum periculo inter tot pericula peccatorum, inter tot incitamenta libidinum, in tanta vitæ licentia, in tanto luxu, inter tot exempla ſcelerum, cum præſidiis tam exiguis? Nearche! forte moriens horulæ unius inducias petam, ut peccata expiem: & ecce Theodoſius, quamcunque ſit potens, quamcunque me amet, ne tantillam quidem gratiam poteſt præſtare, ut una hora ſerius mori liceat! Et tamen ex hac gratia quam multis æternitas pendet? o miſeram ſervitutem! *Nearch.* Veriſſima loqueris: ſed ſi concluſio ſequitur, quam nos inferimus, migrandum erit in ſolitudinem omnibus: vacua ſtabunt palatia: Principes deſerentur. *From.* Quid agendum ſit aliis, ipſi viderint, quisque proſpiciat ſibi. *Nearch.* Mihi hoc jam decretum eſt: *Serviam Domino, qui mori non poteſt*: adhuc de *modo* delibero.

SCENA VII.

Fromondus. Nearchus. Leander. Marinus. Macarius. Potitianus.

Leander. QUid audimus? hic pernoctabitis? *Marinus.* Deliberaturi forsitan de aula cum eremo mutanda? *Nearch.* Scietis, cum erit opus. *Leand.* Turbide satis: sapientius decrevit Macarius, quem ducemus nobiscum ad Cæsarem. *From.* Nescis, quid petas miser, & quid relinquas. *Macar.* Dixi: sine Patris consilio non abibo. *Potit.* Audiemus, quid dicat: veni mecum. *Leand.* Redite propere: vos valete, & crapulam ereminicam edormite. *Marin.* Sed quid dicemus nostris sororibus domi, sponsis vestris? *Nearch.* Salutem. *From.* Reddamus oculos salutaribus paginis. *Marin.* Tamen Leander, jocamur temere forsitan, & nisi cavemus tempori, amisimus soceros. Potitianus me terruit: & Nearchus diuturnius jam aulæ tædium fovet, quod videat spes suas trahi. Nisi caves, sponsum tua soror non habebit. Igitur consilio Potitiani parendum judico, & hic pernoctandum, ut videamus, quid fiat. *Leand.* Maneamus. Scribam interea epistolium, & per famulum sorori mittam, ut sciat, quid factum sit: suppellectilem scriptoriam in cella Macarii vidi. Mittet illa responsorias, quales dictare amor solet. Scribe tu etiam tuæ. *Marin.* Ego non scribo, quoniam mea soror abhorret a nuptiis, nec nisi in mei gratiam se Fromondo addixit. Quodsi intelligeret, sponsum alia agitare consilia, intelligis, quid esset factura. *Leand.* Bene advertis. Sed scrupulus angit: non ago advocatum diaboli, si turbo sancta consilia? *Marin.* Timidus miles es. Ab otio ad laborem homines trahis, bonum est opus, ad quod ego tibi Angelus sum. Quodsi peccatum metuis, suscipio in me: pro te luam. Scribe, dictabo.

Leand. Venio.

CHO-

CHORUS.

Oſtenditur, quam nulla ſit comparatio inter gaudia cœli & terræ, cum illa ſolis *diligentibus* DEum præparata, hæc probis, & improbis *communia* ſint, atque adeo *libenter* deſerenda per mortem, quando ex vita pie acta ſpes eſt, felicem fore, neque *jacturam cœleſtium* timendam eſſe.

Mors. Anthropus morituriens. Ephebus. Machaon.

Mors. HÆc eſt ædes, quam mihi DEus præcepit intrare:
Januam tamen volo pulſare....
Epheb. Heu! ſpectrum! heu! heu! *
Mors. Ne metue! nil mali tibi faciam;
Noſtine me?
Epheb. Mors es! ah! parce! novi te!
Mors. Lepide! ſi noſti me, cur times me?

ARIA.

1.

Puelle mi!
Non ſum, non ſum nigrorum
De gente Geniorum:
Non traham te ad tartara:
Ad ſidera levabo!
Et poſt momenta paucula
In cœlis te locabo.

* Ut pueri larvam, ſic ſolemus mortem timere.

2.

Abjice crepundia!...
Alia te gaudia
In cœlo recreabunt:
Lactea, & mellea
Ibi fluunt flumina:
Ibi vestes splendidas,
Ibi dulces epulas,
Poma, pyra aurea,
Vina rubra, gemmea,
Et, quidquid voles, dabunt
Puelle mi.

Epheb. Ah! parce! obsecro!
Mors. Quid! non est hæc tibi optabilis sors?
Adhuc videtur terribilis Mors?
Epheb. Horreo! horreo!
Mors. Ignosco tuæ infantiæ: parco;
Sed ingredere, & felix nuntium,
Quod adsit Mors, perfer ad tuum Dominum.
Epheb. Heu! quid loqueris? Domino moriendum?
Non licet nuntiare, nisi velim necare.
Mors. Vir pius est: non habet, cur metuat Mortem:
Ingredere!
Epheb. Spectrum se putabit videre!
Mors. Spectrum? nequicule!
Quid enim in me apparet horribile?
Epheb. Solo aspectu potes occidere.

A R I A.

1.

Quis videat sine terrore,
Hanc faciem plenam horrore?

Huma-

Humanam non esse
Est illam necesse,
Quæ non ad hanc larvam expaveat mens!

2.

Pro oculis scrobes dehiscunt,
In saniem genæ fatiscunt:
Sunt labra truncata,
Frons excoriata,
In ore vix aliquis superest dens.

Mors. Vah! puerum mendacem,
Et insultare Morti audacem!

Epheb. Nihil mentior: age! speculum inspice!

Mors. Proh!..proh! ut egi improvide!
Vides cruentum hoc telum?
A nece impii recens reversa sum,
Et habitum mutare oblita:
Non decet ita.
Hoc habitu improbos ferio:
Aliter, aliter probis appareo. Abeo.
I, nuntia breves inducias:
Nam redibo cita,
Ut primum, sicut convenit, fuero vestita.

Epheb. Quid faciam?...., herum moneo de periculo,
Ut vigilem huc statuat,
Qui redeuntem Mortem intrare prohibeat.

Mach. Florille, actum est, herus morietur!

Epheb. Quid? vivo te, te vigile, Mors huc ingredietur?
Machaon, obsecro, ne desere Dominum!
Superba Mors,
Quæ integrum non timet exercitum,
Strenuum tamen sæpe metuit Medicum.

Mach. Metuere se simulat, ut certius decipiat.
Dixi, Domine, actum est de corpore:
De anima provide!
Contra vim mortis non est medicamen in hortis.

*Anthr.** De anima mature providi:
Accepi Viaticum, Rationes composui,
Paratus sum itineri & tamen (o vis affectuum!)
Et tamen anima his innutrita deliciis
Trepidat egredi!..

A R I A.

1.

Sic morior! sic separor,
Et in ætatis flore,
A tot, quas amo, rebus,
A tot, quas alo, spebus,
Sic subito abripior!...
Cor rumpitur dolore!..
Ah! DEus, quid peccavi?
An nimium amavi?..

2.

O violæ! o tulipæ! **
Valete, & marcete!
Aut, num post me vivetis?
Num alteri crescetis?
Sit! sit! valete sine me,
Valete, non marcete!..
At mecum, heu! est finis!
Post horam ero cinis.

Epheb. Ah! here! ut ego sortem tuam fleo sincere!..
Sed, quis ferit januam?

Mors.

* Medias inter delicias moriens, & velut in Paradiso terrestri.

** Imago deliciarum præsentium, quæ, ut flores, cito flaccescunt.

Mors. Vitam vides intrare avidam.
Epheb. Io! vita, vita redit, chariſſime!
Ambr. Vita? ſiccine?
Ergo meas audiſti querelas, o bone Domine!..
Salve vita dulciſſima!
Accede ad me, ut teneam te!..
Quanquam, eheu! in tantis doloribus
Quid juverit vivere?
Mors. Ceſſabunt dolores, nihil metue,
Sed mutanda eſt aura;
Eſt inſalubris hæc regio,
Itaque paratum ad iter videre te gaudeo!
Eja! mecum proficiſcere!
Ambr. Ubi igitur jubes me vivere?

Arioſe.

Mors. Ubi juventus nunquam ſeneſcit,
Ubi decor nunquam palleſcit,
Ubi amor nunquam tepeſcit,
Ubi ſanitas nunquam marceſcit,
Ubi gaudium nunquam decreſcit,
Ubi vita terminum neſcit. *S. Aug.*

Anthr. Regionem deſcribis feliciorem iſta,
Quam deſeram:
Sed iter, iter me terret: quid? ſi in via deficiam?
Mors. Nihil angere: *dormientem* transferam.
Mach. Si bene verba penetro, Domine,
Mors latet ſub vitæ ſpecie:
Cave, ne vana ſpe decipias te!
Epheb. Heu me! cur introduxi te!
Anthr. Tune Mors!.. o amabilis Mors!..

Mors.

Mors. Sum Vita, & Mors,
Mors impiis, Vita piis,
Et o quam præ ipsa vita magis amabilis!
Anthr. Enimvero desipui, quando te timui.
Qualem sæpe depictam vidi,
Osseam, lacero vestitam linteo, telo armatam,
Et jam poene vacuam quassantem clepsydram,
Talem te esse, credidi.
Mors. Talis sum, cum abeo ad cædem impii;
At Mors Sanctorum
Pretiosa est in conspectu Domini. Psalm. 115.
Non venio *Minister Justitiæ*, sed *Legatus clementiæ*,
Qui *servum fidelem* introducat in gaudium,
Cui nullum aliud comparandum est gaudium.
Quare *jacturam præsentium* sine alios deplorare,
Qui post hanc vitam nihil habent amplius,
Quod possint sperare.
Tu ad futura gaudia cum, duce me, properas,
Nugas, quas deseris, despice,
Et hilariter desere.

A R I A.

1.

Crede DEo:
Sursum eo,
Sursum ad delicias,
Quibus hæc, quæ æstimas,
Gaudia, si comparas,
Bulla, ventus,
Fucus, fumus,
Umbra, somnus,
Nugæ sunt.

2. Con-

2.

Contra mentis
Sensum sentis,
Præter hæc si gaudia,
Improbis communia,
Nulla speras alia :
O! majora,
Veriora,
Reservata
Probis sunt!

Anthr. *Credo! spero!* rumpe moram! accelera horam!
Cupio dissolvi, & esse cum Christo!
Cupio, quia *diligo*!
Mors. Alas dat dilectio, quibus spiritus evolet!
Solvo vincula! proficiscere! evola!
Epheb. Heu! heu! Mors oculos hero clausit!
Mach. Noli flere, si amasti sincere.
Non enim est mortuus, sed dormit,
Immo jam iterum in vitam æternam evigilavit.
O! ut moriatur anima mea
Morte consimili!.. moriatur!..
Anima! huc te compara!
Serius, aut citius eadem etiam Medico
Eunda est semita. Moriendum!

A R I A.

Accinge te itineri,
Quod DEUS jubet ingredi :
Quid horres, anxia?
Est via quidem aspera,
Sed via tamen *unica*
Ad Cœli gaudia.

2.

O gaudia ! .. o gaudia!..
O gaudia dignissima
Hoc emi pretio !
Sic empta sunt, o anima ,
Ab ipsa SAPIENTIA,
A DEI Filio.

PUNCTUM II.

Curæ salutis Modus.

SCENA I.

Fromondus. *Potitianus.*

Fromondus. AMice, tibi nota est vitæ meæ series, ratio morum, animus, conditio, facta. Via, quam ambulo, non ducit ad cœlum, hoc intelligo: Nearchus totus ardet amore cellæ, vidisti ? me exemplum allicit, & pœnitentiæ necessitas trahit. Sed retrahit timor sermonum, vitæ solitariæ tædium, amor sponsæ, spes honorum, indoles assueta licentiæ: quid suades? homini, qualem nosti esse me, num audes spem salutis facere, nisi militiæ juxta, & aulæ valedicat? Loquere, quod sentis; quantumvis enim repugnet mens ad conditionis mutationem, si tamen necessariam putes, mutabo: nam *cœlum expeto, & volo salvare animam, quocunque labore constet.* *Pot.* Resolutio heroica placet; neque est quidquam gloriosius militi, quam posse seipsum vincere. Sed quo abriperis ? Si judicas, militem, & aulicum salvari non posse, nunquid condemnas me ? *From.* Sile, in pudorem me agis. Si aulicus essem, & miles similis Potitiano, non utique timerem animæ: sed nunc! *Pot.* Opto, ut idem cum

cum tuo judicium sit DEi de me! Cæterum hoc habe a me principium: in oculis Numinis nihil intereſt, *qui* ſis, ſed *qualis.* Miles, aulicus, mercator, eremicola, ſacerdos, perinde omnes ſalvari, omnes perire poſſunt. *From.* Hoc ſcio: immo aſſurgere in apicem virtutis *poſſum* in aula etiam, & inter arma, ſi poſſum divitiis uti ſobrie, deliciis caſte, honoribus modeſte: ſed, ut ſemper *velim*, hoc opus, hic labor erit. Blandior mihi de cautela, quam adhibeo: decerno præſentibus bonis *uti bene*, abuti nunquam: ſed quamdiu conſtabo mihi? Dum utor, *ab ipſo uſu* cupido voluptatis accenditur, cura cœli paulatim exſpirat, ſuccedit oblivio æternorum, rationem affectus opprimit, admittitur ſcelus, abit in conſuetudinem. Hoc proſpicio, perpetuo futurum mihi, & tu, amice, ſcis, factum eſſe. Subinde redibo ad pœnitentiam, ſicut redivi ſæpius: quid tum? occaſio, exempla, pravi habitus, licentia vitæ militaris retraxerunt, & retrahent in malum idem. Ita cadendo, & reſurgendo agetur vita, donec cadam, nec ſurgam amplius. Novi me; perſiſtens in ſæculo vix me impendam vitæ conſtanter piæ: deerit aliquando *tempus*, aliquando *occaſio*, *voluntas* plerumque. Aliorſum me rapiet affectio, aliorſum curæ, aliorſum negotia publica, & privata: pro rebus æternis multum erit, ſi interdum ſupererit quadrans horæ. Omnia cogitavi. *Pot.* Sic vivitur paſſim, non utique, ſicut vivendum eſſet ex lege Chriſti. Propterea nitendum eſt contra torrentem, & eundum, non qua itur, ſed qua eundum eſt. *From.* Tangis punctum difficultatis. Ut ego a me impetrem, ut vivam in ſæculo *aliter*, *quam vivitur*, hoc quis efficiet? non credo, non ſpero, non poſſum. *Pot.* Ita ſi habent res, non eſt, quod conſulam; niſi relinquas omnia, vix eris ſalvus. Cum enim una ſit ad ſalutem via *moderatio affectionum*, ne abripiant nos extra ſepta Decalogi: ille, qui curam Cœli habet, neceſſe eſt, ut ſe reſolvat vel *ad pugnam*, vel ad *fugam*: pugnare igitur ſi non vis in ſæculo, aut non habes

Victoriæ ſpem de teipſo, ſupereſt, ut fugias ſæculum. *From.* Hem! nunc intelligo, quod dixit Paulus antea, cum docuit, alios vocari ad ſolitudinem a DEo, ut *perfecti* fiant, alios, ut *pœnitentiam* agant: atque *illos*, niſi obediant vocanti, difficulter, *iſtos* omnino non ſalvatum iri. Has eſſe amabilis Providentiæ vias, hanc ſeriem gratiarum, hunc *curæ ſalutis modum.* *Potit.* Aſſentior nihil dubitans. Nunquam ego, quod toties vidi fieri, nunquam aſceticam vitam contempſi: vitam, quam Evangelium commendat, & tot Sanctorum exempla comprobarunt: vitam remotam ab ambitu, ab avaritia, a deſideriis carnis, ab omni prope periculo, & occaſione peccandi: vitam ſancte otioſam, quia unice occupatam in negotio æternitatis: vitam, ut brevis ſim, Angelicæ æmulam; nam Angelorum hæc eſt vocatio, SOLI DEO vacare. *From.* Veluti ſi expertus eſſes hoc vitæ genus, ita confidenter hæc elogia congeris. *Potit.* Quoniam huc ſermo deduxit nos, & ego amico loquor, tu hoc ſcito, olim juvenem aſpiraſſe me ad ſolitudinem; inviderunt parentes felicitati meæ, ex Mundi more judicantes, prudentius familiæ, & mihi conſultum iri, aulæ, militiæque admoverer. Ceſſi per nimiam reverentiam importunis hortatibus, & conſilium quidem, non tamen amorem eremi abjeci. Itaque quoties per officium licet, atque offertur occaſio, *a turba hominum*, & *a turba negotiorum* expediens me, in ſolitudinem fugio, ut per aliquot dies cum DEO, cum animo meo, atque cum viro idoneo negotium ſalutis tractem. Ita per Numinis gratiam *curam cœli* conſervo, redeoque ad curas officii alacrior, ad pugnas contra vitium fortior. *From.* Divinum conſilium eſt; ſic enim ſolitudinis fructus guſtas, quin ſentias nauſeam perpetuitatis. *Potit.* Perpetuitas augeret ſolatium, & eligerem hodie, ſi liber eſſem, ut vos: nunc Marito, & Patri non licet, quod libet, agere. Sed en!

SCE-

SCENA II.

Fromondus. Potitianus. Macarius.

Fromondus. MAcarium video? *Macarius.* Jam Conſtantinus ſum: facite hanc gratiam, magni hoſpites, & me Imperatori ſiſtite. *Potit.* Quid petas, neſcis: ah! nemo eſt *in hac vita* beatior, nemo *pro futura* ſecurior, quam qui nulli hominum aut ſervit, aut imperat, SOLI DEO famulans. *From.* Veſtem ſuam Nearchus dedit? *Mac.* Et ego meam illi. *Potit.* Conſenſit Patruus? *Mac.* Si cras idem futurus ſit ſenſus mihi, dimittet volens: ſed hanc daturum ſe precibus noctem dixit, ut impetret mentem aliam. Ut placeo vobis? non iſte habitus decentius nobilem veſtit? *Potit.* Juveniliter plaudis. *From.* Vere jam Parentis in te imaginem video. Nearchus igitur jam induit Monachum? *Mac.* Cum abiit a nobis Paulus cœnulam paraturus hoſpitibus, mutavimus veſtes, uterque gaudens. *Potit.* At ille optimam partem elegit. *From.* Quibus oculis intuebitur Paulus hanc audaciam? *Mac.* Excuſabit Nearchus, qui me coegit. *From.* Et ipſe quid? *Mac.* Plenus ſolatiis in cella orat, totum ſe DEO conſecrans. *From.* Irruo.

SCENA III.

Potitianus. Macarius.

Pot. TU vero quid ſentis Conſtantine? quis agit te ſpiritus? quas alis ſpes? & quamdiu mutatio vitæ mulcebit animum? *Mac.* Magnanimis deſideriis turget pectus. Majorum & Parentis præcipue glorioſis inſiſtam veſtigiis ſtrenue, nec erit dies, quæ me degenerem ab avita virtute videat. *Pot.* Laudo. Igitur quem vitæ ordinem, & modum ſtatuis? quid primum ages? *Mac.* Cras Cæſari me offeram, & caſtra ſequar. *Pot.* Recte: & poſtea quid? *Mac.* In caſtris Martiæ laudis appetens, qua feret occaſio, promptus in omne diſcrimen ibo, ut palmas &

 lauros

lauros metam. *Pot. Fortasse* favebit sors: quid postea? *Mac.* Postea decoro pulvere sordidus, gloria, prædaque dives redibo in aulam, laboris mercedem postulans, favorem Principis. *Pot.* Promoveberis, *nisi* cursum invidia sufflaminabit: quid postea? *Macar.* Tunc de pulchra, & divite sponsa cogitabo, ut familiæ posteritati consulam, & perpetuitati vetusti sanguinis. *Pot. Demus*, fore, quod speras: quid postea? *Mac.* Operam dabo amplificandis fortunis, & honoribus, quibus stirpis decus in apicem promovebo, omnibus Majoribus major. *Pot. Spes magnæ!* quid postea? *Mac.* In his curis, & studiis consenescens, supremam ætatem quietus, felix, hilaris, inter amabiles lusus nepotum agam. *Pot.* Et postea?...nihil, quod addas: habes? *Mac.* Nempe de Principe, de Republica, de meo genere bene meritus moriar. *Pot.* Sic finis erit: & per tanta molimina denique parasti tibi lapidem sepulchralem. Immo non erit finis. Urgeo: morieris! & quid postea?... video te commoveri. Imprudens! repente adeo oblivisci te decet sanctissimæ institutionis, qua te Patruus imbuit? spes *incertissimæ* sic subito inflarunt animum, ut terrenis immersus æternorum penitus memoriam abjiciat? fac, nulla de tantis te fallat spes (quanquam o quantæ fallent!) quæ de his omnibus solabitur morientem? fatere: hac nocte si moriendum scires, in aula, vel castris mori malles, an in eremo?..loquere!.. non expectabas, opinor, ab aulico, & milite tam triste monitum; sed forte, quod a lingua minus suspecta veniat, vim in animum fortiorem exeret. Constantine! si te DEus ad vitam solitariam non vocavit, nolim te confirmare: neque hoc ago, ut ab aula, & militia te avocem: sed hoc moneo, ne falsa specie auri streperi deceptus abripi te patiaris per amorem vanitatum *a cura cœlestium.* Morieris, & post mortem judicaberis. Quæretur, non, an fueris bonus aulicus, aut bonus miles, sed an BONUS CHRISTIANUS: hoc cura primum, hoc deinde, hoc postremo: & crede

Poti-

Potitiano (expertus loquor) quantumvis aliqui ſive prudentiam ſuam politicam, ſive ferociam militarem jactent, non datur bonus aulicus, niſi *qui cœlo cavet*, non bonus miles, niſi *qui timet DEum.*

SCENA IV.

Paulus. Potitianus. Macarius.

Paulus. TAlem te invenio, o Macari! quid erubeſcis? ... Potitiane, adoro Judicia DEI, quorum abyſſus multa eſt! medius inter delicias, & mœrorem verſor. Nearchus meus eſt, Fromondus, niſi me animus fallit, etiam erit: & iſte me deſerit! immo non me deſerit, ſed te, o JEſu, a vexillo tuæ crucis ad ſigna profani Martis improvidus transfuga. Amice, amavi hunc juvenem pro filio mihi: pro ſalute animæ hujus diu, noctuque anxius centies iteravi de die ardens ſuſpirium: JEſu! quærens hanc animam ſediſti laſſus, redemiſti eam crucem paſſus: *tantus labor non ſit caſſus!* Inſtiti, ut optimis præceptis imbuerem: invigilavi, ne incideret in laqueos diaboli: correxi errantem paterne: languentem ad exercitium virtutis excitavi: docui fraudes inferni agnoſcere, ac debellare: & erat ille obſequens, erat docilis, erat alacris ad nutum, ſic, ut ego ſpes optimas conceperim, & curæ meæ tædia conſolans ſæpe dicerem mihi: gaude Paule! terra, quam colis, bona eſt: fructum centeſimum feret: erit Macarius ſervus DEI, fidelis ad mortem erit. Nunc ecce! lætiſſimos flores optimæ ſpei ſubito atrox pruina decoxit: non ſum infelix? *Pot.* Merito te queri video; nihil enim dedecet juvenem magis, quam ſequi impetum, non expectato Majorum conſilio. *Paul.* Sed bene habet: deſere me infelix, & DEUM deſere! en duos DEUS pro uno dedit, & ſibi aſſerit: pro Macario Nearchus, Fromondus erit pro Conſtantino. *Mac.* Pater! *Paul.* Abi! abi, quo te non DEUS, ſed cupiditas trahit. Labes ingrati erga me animi, inurba-

na

na festinatio, audax vestium commutatio facta ignaro me, loquuntur contumaciæ crimen, & malum grave præsagiunt eheu! animæ mihi tam charæ impendens. Oro DEum, ne sim propheta; sed hoc me diuturna experientia docuit: male pereunt juvenes, quorum vitam non consilium, sed impetus regit.

SCENA V.

Paulus. Marinus. Leander. Fromondus. Nearchus. Potitianus.

Marinus. ET quæ est ista stultitia, Pater, quod connivente te, sic Nearchus se nobis sistat? *Leand.* Potitiane, non oculos cruciat hic aspectus? *Nearch.* Amici, exuit Mundum mens: abrupi me ab omni spe sæculi, & DEO servire statui, & hoc ex hora hac, in loco hoc: vos, si imitari piget, nolite adversari. Fromonde, quid oculos terræ figis? cœlum aspice! cœlum sit in amoribus! *cœli jacturam* time! aut num ego displiceo tibi? *From.* Immo ego mihi. Luctatur adhuc animus; hinc opes, gloria, sponsa, exempla Majorum trahunt: isthinc virtutis rigor, difficilis cum carne pugna, solitudinis horror terrent. *Nearch.* Finem, finem aspice. Opes, gloria, sponsa in cineres eunt: rigor in gaudium, pugna in triumphum, cella in COELUM desinit. *Pot.* Video indutum virtute ex alto: Spiritus, Spiritus divinus, Nearche, te sibi rapuit: gratulor beatam sortem æternæ prodromam. Ora pro me! luctari me cum fluctibus sæculi necessitas cogit: inde non nisi cum maximo labore, & summo periculo enatabo in littus, in quod te secura navis prope dormientem appellet. *From.* Discerpor affectuum inter se pugnantium rabie: Socii, relinquite me mihi solum. *Paul.* Ora, Fromonde, oratio lumen impetrat, fert quietem. *Nearch.* Ora magnum Antonium, ut quod cœpit exemplo agere, perficiat patrocinio.

SCE-

SCENA VI.

Leander. Marinus. Nearchus. Paulus. Potitianus. Macarius.

Leander. NOn ita facile, ut vos putatis, confectum negotium eſt: vinctus es, Nearche, Cæſar, & ſponſa tenent. *Marin.* Paule, ego de Nearcho ſorori ſcripſi: illa reſponſorias inſcripſit ſponſo: Nearchus epiſtolam vix oculo dignatus ne aperuit quidem, jamque admovit igni, crematurus non lectam, niſi ego eripuiſſem. Quid? tam crudum facinus Spiritus S. docet? *Nearch.* Pater, Nearcho inſcriptio facta eſt? Nearchus jam mortuus eſt. *Leand.* Dediſti fidem: teneris ducere. *Nearch.* Promiſi ducere præ quavis ipſam, ſi ducturus ſim aliquam: jam nullam duco, & nulli teneor. Amorem profanum extinxit ſacer: amet ſoror tua, quem volet ſponſum: me amari nolo. *Marin.* Negotium conficiendum cum ipſa erit: reſponde litteris ſaltem, hoc humanitas poſtulat. *Nearch.* Muliebres fraudes timeo, & Evæ blanditias. Dicite, me bene valere: reſponſum eſt ſatis. *Paul.* Date litteras mihi: ego legam. *Nearch.* Acquieſco: habe. *Potit.* Pacifice res agamus. Amici ſumus: Amicorum eſt gratulari amico bonum, quo beatur, non ſurripere; nemo corrumpat hujus diei, & noctis lætitiam. *Marin.* Conſulendum tamen ſororibus erit. *Leand.* Et Cæſaris poſtulandus conſenſus. *Pot.* Cæſaris approbationem ego ſpondeo. *Nearch.* Ego ſpero: liberi ſumus, & nullo ſacramento obſtricti; quo jure repugnet nobis? cæterum obſtringis, ſi efficias, ut liceat, etiam a ſollicitatione quietis eſſe. *Potit.* Licebit: ſponſor ſum. Te quoque, Conſtantine, reconciliabimus Patri, ſi potes pati moram, ut tuæ mutationis conſilium mature examinet. *Macar.* Si quid peccatum eſt, imprudentiæ illud, non malitiæ peccatum fuit: Pater, ſalvari volo! *Paul.* Vocetur Fromondus! Digitus DEi eſt hic! laudemus Dominum: plana ſunt omnia. O DEus, o

magne DEus, quæ prodigia patras in animis hominum! *Potit.* Quid exclamas Pater! *Nearch.* Sponsa meum consilium laudat?

SCENA VII.

Accedit Fromondus.

From. AVocas ab oratione, mi Pater! quam pæne in portu fui! *Paul.* Audivit preces Dominus: per te, Nearche, liceat, ut litteras Fromondus legat. *Nearch.* Lege. *Fro. Nearcho Sponso Sponsa salutem dicit.* *Nearch.* Habe. *From.* Quid hæ ad me? *Paul.* Perge modo. *From. Accepi a fratre litteras hac ipsa hora, qua tibi rescribo. Significat, repente decretum vitæ solitariæ te concepisse, & abdicata militia sæculari, ut securius cæli jacturam effugeres, statuisse DEO soli servire.* *Nearch.* Scripsisti bene. *From. Addidit: tuo accensum exemplo Fromondum similes animo cogitationes jam volvere, & toto corde in paria desideria exarsisse* ... Sed nondum ita fortis sum, ut decreverim. *Paul.* Perge. *From. Forte, cum hæc legerem, una mecum erat Fromondi sponsa, quæ, sicut, quod nosti, semper a nuptiis abhorruit, ita nunc.* Amice, quid lego! *Marin.* Perge! *From.* Stupete animis, rem admirandam lego: *sicut semper a nuptiis abhorruit, ita nunc exiliit repente, & plena gaudio, suffusis lacrymis, ac in genua procidens elatis in cælum manibus, & oculis exclamavit: O DEUS, si meus Fromondus se dicat tibi, sit testis cælum! non impediam: quin ipsa etiam, quod cupiebam diu, voveo in oculis tuis cultum inviolabilem perpetuæ Virginitatis.* *Marin.* Amice, quid audio? *Leand.* Audiamus omnia. *From.* Laudo factum, & erubesco me: legat alius. *Leander.* Pergo: *dicebat hæc cum tanto fervore animi, & vultus, ut ego pariter inflammata, effuso in dulcissimum fletum mirabili solatio,*

ſolatio, *eodem me voto ſine mora obſtrinxerim.* *Marin.* Jam ego inclino caput Numini, quod hæc prodigia facit. *Nearch.* Leander, heroinam ſororem habes: rurſum amo, quia deſiit amare me, ut amaret eum, qui ſolus amabilis eſt. *Leand.* Concludit: *Gratulamur utrique ſanctitatis tyrocinium*: *gratulamini viciſſim nobis*: *beatæ ſumus*, *quia nos Chriſtus deſponſavit ſibi*: *valete*, *&* *orate pro nobis.* *From.* Papæ! ſurgunt mulieres, & rapiunt cœlum: nos viri contenti erimus terris? *Leand.* Amice, ego accedo gratulantibus: tanta mutatio a cœlo eſt. *Marin.* Ego neſcio, ubi ſim! undique circumſtat me admiratio, ſtupor, extaſis! niſi iſti homines promulſidem cœlici ſolatii guſtent, & aliquid divini nectaris, non poſſunt ſic conſentire. *Leand.* Certe nihil hic, quod agat, natura invenit, nihil diabolus. *From.* Totus in te ardeo, DEus mi! ignoſce imprudentiæ deliberantis tamdiu! pudet, a mulieribus fuiſſe præventum! *Nearch.* Ah! tu es Dominus optimus, quo meliorem nemo optare poteſt! *Fromondus.* Tu es Dominus maximus, cui non datur par! Quam ſtolidus homo eſt, qui mavult ſervire alteri, quando tu vocas ad te! Vocas me: audio! vocas: æſtimo gratiam! vocas: adſum! Abite parerga ſæculi, miſeri mancipatus inſignia! liber ſum: ſoli DEo devoveo libertatem: ſic ſtatutum eſt: *vade retro Satana! Dominum DEum meum adorabo*, *&* *illi ſerviam*, *ſoli*! *ſoli*! *Paul.* Macari, quæ eſt mens tua? *Macarius.* Pudor, dolor, pœnitentia affligunt animum: diſco ab expertis, quid ſit aula, & militia: COELI JACTURAM timeo. Recipe in Filium Pater! *Paulus.* In horas mutaris; probari debes: i, veniam juveniſmi a DEo pete. *Marin.* Et nobis quid ſuades? *Leand.* Niſi exemplum ſequamur, non ſalvabimur? *Paul.* Abſit, ut dicam hoc: hoc moneo, ut prima ſit vobis *cœli cura*, poſtrema terræ. *Pot.* *Æquitas* poſtulat. *Paul.* *Modus curæ* aut *pugna*, aut *fuga* eſt. *Fugam* ſocii elegerunt, quia DEUS huc traxit; vos ſi non trahit, vult, ut *pugnetis.* Securior eſt via

prior, necessaria altera. Sed plura de hoc argumento suggeret ista nox. Erit tamen hoc doctrinæ compendium: si deficit animus in facinus tam illustre, ut DEO soli decernatis servire, saltem servite nemini, nisi *propter DEum*, certe nemini *contra DEum. Pot. Leand. Marin.* O ut saltem hoc!

MEDITATIONIS IV.

Quartum Timoris Argumentum.

INFERNUS.

ARGUMENTUM.

JACTURA COELI exterrendis animis nobilioribus abunde sufficit, ut excitentur ad curam salutis per quantumvis difficilia media procurandæ. Sed ut aditus *salutari timori* aperiatur in corda hominum crassiorum, quos Apostolus 1. Cor. 2. v. 14. *Animales* appellat, necesse plerumque est, ut INFERNUS exhibeatur sensibus, atque futura mala ipsis oculis subjiciantur. Hac arte (quod in Historia Ecclesiastica legimus) S. Joannes Apostolus Elpidium quemdam ad bonam frugem reduxit. Adolescentem multis ac magnis naturæ donis illustrem haud procul Epheso natum instruxerat ipse, baptizaverat, optimis præceptis imbuerat, & in alias Asiæ Ecclesias discedens Episcopo loci sollicite commendaverat, fore sperans, ut ad magnum Fidei Christianæ ornamentum cresceret. Verum Episcopus, quam par erat, indulgentior *libertatis avido* per suam conniventiam frænum laxavit; unde Juvenis celeriter crocitare cum corvis coepit, bonis dotibus ad flagitia

tia uti, dedere ſe fœdis voluptatibus, inſuper ut pecuniarum inopiæ ad ſcelera conſuleret, applicare animum ad furta, (ut fere ſolet audacia per gradus ire) immo in rapinas etiam ac latrocinia devolutus, vicino nemore occupato, factus eſt Dux illorum, quos ad ſcelera authores habuerat. Joannes poſt plures annos Epheſum reverſus, cum intellexiſſet miſerabilem interitum ſuæ ſpei, Epiſcopo quidem graviter iratus fuit; Elpidii vero tenere miſertus, aſſumpto viæ duce feſtinavit in ſilvam, errantemque oviculam multis blanditiis ad ſe allectam, expugnata per expoſitas, quas ipſe in Apocalypſi viderat, *Inferni pœnas* obſtinatione, gaudens ad ovile reduxit. Erit ergo hujus Meditationis

Materia,	Horror Inferni.
Puncta duo:	1. Pœnarum certitudo. 2. Pœnarum atrocitas.
Fructus.	Timor DEI VINDICIS.
Propoſitum.	Fuga VITÆ DELITIOSÆ, qualis eorum eſt, qui vim naturæ nullam facientes, licere ſibi volunt, quod libet.
Chorus.	Oſtendit multos, qui *ex ſpe facilis pœnitentiæ* peccant, olim experturos, a falſis pœnitentiis infernum impleri.

PERSONÆ.

S. *Joannes.*
Elpidius.
Lambinus, *S. Joannis diſcipulus.*
Lorinus. ⎫
Miſander. ⎪
Muraldus. ⎬ *Latrones.*
Sterops. ⎭
Godinus. *Lambini Frater.*

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. Ratio.

Ratio. TErribilis eſt locus iſte, *
Et *Caſtra DEi ſunt hæc*, Gen. 32,
Caſtra in caput rebellium
Totum Divinæ Nemeſis
Effuſura armamentarium.
Fides. Adverte, quam *Timor Domini*,
Ut Cor hominis ad deditionem compellat,
Senſim, & *per ordinem* ſoleat opus aggredi.
Primum, *bellum denuntiat*,
Et *legi mortis* ſe ſubiiciendi neceſſitatem ſignificat:
Deinde monet, quantum ſibi debeat,
Exigitque debitum *per Tubicinem*,
Qui contumaci extrema minetur,
Et *rigidum Judicem*.
Quodſi *poſt hæc* necdum ſapiat,
Statu gratiæ deiicit, & *jure Cœli* ſpoliat.
Denique adhuc reſtitanti *infert arma*,
Et ad obſtinationis ultionem
Omnes creaturas producit in aciem. *Sap.* 5.

ARIA.

I.

Ad nutum Timoris
Stat ſingulis horis

Inten-

* Exhibentur caſtra myſtica.

Intentus in cædem Malorum
Exercitus mille Tortorum,
Qui Nemesis iræ
Jurarunt servire:
Nec tardæ in castra,
Cunctarum
Huc ferent se pestes terrarum.

2.

Sic *Aqua* trans montes, *Gen.* 7.
Sic *Aer* in fontes, *Exod.* 9.
Sic *Ignis* in Sodomam ivit, *Gen.* 29.
Sic *Tellus* rebelles glutivit: *Ps.* 105.
Huc *flumen* vocatur, *Job.* 41.
Hic *grando* armatur: *Exod.* 9.
Quin servit his bellis
Et turba imbellis
Ranarum, *Bruchorum*, *Muscarum. Ps.* 77. *Joel.* 1. *Exod.* 8.

Ratio. Et tamen ad tantæ horrorem potentiæ
Quam multa corda non movent se!

Immo *propter mala*, quibus premuntur, magis ferociunt;
Et, quo turgent, venenum impatientiæ
Adversus Cœlum procaciter exspuunt,
Perguntque scelera sceleribus cumulare,
Et flectere cum nequeunt Superos,
Auxilium ab Acheronte non dubitant postulare.

Fides. *Peccando* volunt evadere *peccati supplicium*!

Ratio. O impium! o insanum consilium!

ARIA.

ARIA.

1.

Ratio!..Ratio, ubi es!
Siccine idoneum
Culpam eſſe medium
Pro *pœna* avertenda
Tu tibi cenſeas?
Furi, ut patibuli
Effugiat ſupplicium,
Furari ſuadeas?
O! furore plena ſpes!
Ratio!..Ratio, ubi es?

2.

Quæ furenti Boreæ
Quercus non inclinat ſe,
Ipſis cum radicibus
Evulſa ſternitur:
At ſubmiſſo capite
Quæ myrica curvat ſe,
Nihil grave patitur:
Tanti eſt in ſcelere
Non obſtinare ſe.

Fides. Recte exprobras:
Sed, quia multi non habent aures, ut audiant,
Fatigata denique DEi *Patientia*
Extrema cogitur expedire ſupplicia,
In quorum comparatione *hæc mala*, quæ vides,
Levia ſunt *Dolorum initia*, Matth. 24.
Imperfectæ *picturæ*, & vix vocanda *ſymbola.*
Infernus, Infernus *locus eſt tormentorum*, Luc. 16.
Immanium, multiplicium æternorum.
Huc, Soror mea, deſcendes hodie!

Hodie

Hodie ſic in te *Timor DEi* firmabitur,
Et per timorem *Amor*,
Ut ſi quando neque *Mors* ſufficiat, neque *Judicium*,
Neque *Jactura* te moveat *gaudiorum cœleſtium*,
Saltem *Inferni memoria* retineat impetum
In voraginem ſcelerum.

Ratio. Erit horrida Meditatio:
Sed melius eſt pœnas illas horrere, quam ſuſtinere:
Juvat, juvat videre.

A R I A.

1.

Te, DEUS meus, rogo,
Ut votum audias,
Ut ex inferni rogo
Scintillam auferas!
Incendium Divinum
Ne ceſſet urere,
Mittantur in hunc ſinum,
Flammæ ſulphureæ.

2.

O timor, qui dediſti
Amori vivere,
Quam prolem genuiſti,
Eſt tuum, alere.
Eſt amor ignis: ignis
Ab igne alitor!
Nec ſtygiis præ lignis
Eſt torris melior.

MEDITATIONIS IV.

De Inferno.

PUNCTUM I.

Pœnarum Certitudo.

SCENA I.

Joannes. Lambinus. Godonus.

Lambin. * AH! Pater! *Joan.* Quis te subito metus exanimat? *Lamb.* Nunquam me, nisi hodie, obediſſe pœnituit. O si me, si te amas, gradum ultra nullum promove: redeamus in urbem. *Joan.* Scilicet hoc eſt latibulum ſcelerum, in quod ſe meus Elpidius abdidit? *Lamb.* Hoc eſt, ex quo proruerunt nuper cruentæ belluæ, & amantiſſimum fratrem rapuerunt mihi. Proh! quam vicinus ego etiam barbaræ neci fui! effugi demum: ſed tu periiſti frater, dimidium mei! Superi!.... quid audes? ipſam ſpeluncam latronum intras? hodie poſt fratrem Pater quoque peribit mihi? *Joan.* Vacuus locus eſt. Prædatum nempe abiit, quem prædam cupio: expecto reducem. Tu te periculo eripe, fili mi: habeo gratias pro charitate. Dux viæ fuiſti mihi vel ad victoriam, vel ad martyrium: utrumque in votis eſt: grates habeo. *Lamb.* Filium vocas: nec audis preces durus Pater! ah! ſi quid filii amabile nomen valet! *Joan.* O Cœlites, quid hominis video? *Lamb.* Heu! latro! *Joan.* Siſte: in captum incidi: manus & pedes ligati ſunt. Quid, ſi Godonus frater ſit? *Lamb.* Cadaver eſt. *Joan.* Spirat; gravis hominem ſomnus habet. *Lamb.* Somnus, in hoc inferno! *Joan.* Simplex! veſtibulum cœli

* Scena ſpecum refert, in qua captivus Godonus dormit.

cœli est ista specus, si cum carcere inferni compares. ***Lamb.*** Est frater meus, Godonus est! *Joan.* Lauda providum semper Numen, quod tibi fratrem reddidit in charitatis fraternæ prœmium. Godone fili mi! *Lamb.* Godone frater! *Godonus.* Quis me? ***Lamb.*** Frater vocat, nihil metue tibi. *God.* Heu! frater inter latrones mecum! *Joan.* Solve vincula! celeris fuga utrumque salvet. Cito! *God.* Quæ me hodie felicitas amat! o frater! *Lamb.* Patri accide: Christi Apostolum Joannem vides. *God.* O qui nos olim cœlo genuisti, Pater mi! *Joan.* Vive modo, & fuge mi fili! erit, si Superis placet, fabulandi occasio opportunior paullo post. Nunc, si amicum agnoscitis, moneo, si Patrem, impero: fugite! *Lamb.* Jungamus preces frater! sine te fugere, Pater mi, neque honestum est, neque utile: ergo per quidquid amas, obsecro, nobiscum fuge. *God.* Quid ego loquar? nam si fugati casu aliquo latrones sunt, cur fugam suades? si absunt redituri, cur tu persistis? *Joan.* Elpidium quæro. Ah! *God.* Elpidius adhuc in memoria est? Mutavit cum vita nomen: Leandrum voca. Vix visum me, minus auditum projici in specum jussit impius, & in hanc diem servari, qua Deo latronum Mercurio sacrificaret solemnius. *Joan.* Quid audio? cum innocentia fidem quoque abjecit miser? *Lamb.* O scelus hominis! *God.* Jam vigesimus dies agitur, quo cum extremis miseriis luctor in tetra scrobe. *Joan.* Non illum, ut mitius ageret, antiqua tecum puero familiaritas movit? *God.* Vel dissimulavit me nosse barbarus, vel vere tot annorum lapsus delevit imaginem mei. O si loqui homini licuisset, quam non obiter oggessissem vel invito sacra axiomata, quæ tu baptismali fonte mundatis tam anxie inculcasti, & ille tenuit diu, donec pessima societas aliam doctrinam docuit. *Joan.* Et incurii Pastoris indulgentia malum nutrivit. Sed faxo Princeps Pastorum JEsu, ut hodie ad caulam redeat ovis perdita! *God.* Hac spe venisti? & tu improvide, ausus es ducere ad locum scele-

rum? *Joan.* Obedire jubenti Patri necesse fuit. *God.* O Pater; næ tu male Elpidium nosti; non est is, de quo spes frugis aliqua possit capi. Ne auditus quidem victima furori cades, succedanea mihi, si ego fugero: non licet fugere sine te. Ah! serva te nobis porro! septem in Asia Ecclesias regis: tantine sit homo unus, ut in illius gratiam tot populos in discrimen adducas perdendi pastorem suum? *Joan.* Exemplum summi Pastoris movet. Nonaginta novem in deserto reliquit, & centesimam ovem requisivit, ne posteaquam fuerat perdita, etiam periret. *God.* Pereat ovis, quæ vult perire: propria culpa perit! *Joan.* Sic decet loqui te, & Joanni sic! tantillo in pretio est anima tibi? *Pereat ovis, quæ vult perire!* proh! sententiam dignam profana lingua, quam nulla charitas sacravit sibi: Væ! si de vobis idem dixisset Christus! *Lamb.* Da veniam, magne Apostole, si vox imprudens amanti excidit. Loqui coegit tuum periculum, loqui totius Asiæ salus ex tua salute pendens! Demus, perire Elpidium: una anima perit: tu vero si cadis victima crudelitati, quod metuo, neque salvus erit Elpidius, neque animæ illæ omnes, quæ salutem a te expectant, si te diutius indulges Orbi. *God.* Vive, obsecro, & nobiscum te neci eripe. Jacturam unius animæ compensabit lucrum millenarum. *Joan.* Iterum Satanæ vocem audio: vade retro! utinam, o boni, stetissetis mecum sub cruce Domini, didicissetis utique, quanti sit anima vel una pretii. Aut, quod garritis mihi, forsitan dixissetis Christo etiam: *Descende de Cruce! Judæam desere! Orbi reliquo te concede! fac perire Judæam: unus popellus perit! nondum annum vitæ quartum supra trigesimum habes: Gentibus prædica! jacturam unius anguli compensabit lucrum multorum regnorum.* Vah! digni Consiliarii; quos æterni Patris Sapientia audiat! Sed hoc scitote: si spes est lucri animæ vel unius, incurrere pastorem decet vel in medios lupos. Ille, qui inter leones Danielem servavit, luporum etiam constringet rabiem, si mea pro ovibus opera diutius uti velit: uti si

porro

porro nolit, non possum, nisi in hoc conatu gloriosius mori. Reliquæ Asiæ providebit de alio DEUS, qui nullo indiget. Piscator fui: fecit Apostolum verbo Dominus: vocavit me ante alios: vocabit alios post me. Firma sententia est, hic expectabo, ut EX INFERNO Elpidium rapiam. Vos obedite tandem, & fugite. *God.* Obedimus, & nuntiamus civibus frater, malum imminens Patri: armati excurrent huc, quotquot addixerunt se Christo. (*fit sibilus*) *Lamb.* Heu! frater! *Joan.* Fugite! *God.* Dividamur, ne ambos capiant.

SCENA II.

Joannes. Muraldus. Lorinus. Misander. Sterops.

Muraldus. STate! *Joan.* In me convertere! *Murald.* Hac profugit alius. *Lorinus.* Insequor. *Murald.* Illac tertius. *Sterops.* Non evadet. *Misander.* Prædam tenes? *Mur.* Utinam sit opulenta. *Mis.* Excutiamus. *Mur.* Quid tu sic oculos figis in me? *Joan.* Non es: neque tu es! *Mur.* Quis ego non sum? *Joan.* Cui cupio loqui. *Mis.* Tu loqui latroni cupis? *Joan.* Ideo huc me contuli. *Mur.* Non times nos? *Joan.* Pauper latrones non timet: quid enim auferetis nihil habenti? *Mis.* Vitam puta: an hoc est nihil? *Joan.* Vitam morbus, an latro auferat, quid mea interest? mori non timeo. *Mur.* Jactantia! *Joan.* Cur timeam? mors mihi finis est vitæ miseræ, initium beatæ. *Mis.* Ergo tu etiam post mortem vives? *Joan.* Æternum vivam. *Mur.* Ubi vives? *Joan.* In cœlo, supra solem, & stellas supra. *Mis.* Quis hoc promisit tibi? *Joan.* Fidelis DEUS. *Mur.* Tibi locutus est DEus? *Joan.* Novissime locutus est mihi in Filio. *Mis.* Ubi, & quis est ille Filius DEi? *Joan.* Annis abhinc viginti in Judæa passus est sub Pontio Pilato, & mortuus inter duos latrones. *Mur.* Hei! Filius DEi inter latrones: quæ combinatio? ut blandos nos habeas,

habeas, iſtud garris, an ut illudas? *Joan.* Nec inter latrones modo, ſed etiam pro latronibus paſſus eſt. Si litteras didiciſtis, legetis in his foliis horrendam hiſtoriam, quam ſcripſit, qui præſens adfuit, qui vidit morientem, qui poſt tres dies redivivum adoravit, ac denique ſuis oculis ſpectavit aſcendentem in cœlum, quo ſe cum extulit ex latronibus cum ipſo crucifixis alterum, eo quod ſcelerum veniam moriens rogaviſſet. *Miſ.* Suavis nugator es, ex iis, ſi recte intelligo, qui Chriſtum colunt, illum novitium DEum? *Joan.* DEum unum ac ſolum ante ſæcula! *Mur.* Jo belle! nobis igitur ſpes cœli eſt, ſi latro potuit cum Chriſto ingredi? *Joan.* Eſt, ſi in Chriſtum creditis, ſi pœnitentiam agitis, ſi vitam vivitis dignam homine, pro quo mori voluit Filius DEi. Atque ut intelligatis, cur adſim, hoc ſcite, ut ad pœnitentiam horter, Epheſo veni. Amo vos, quos oderunt, & perſequuntur, & perditos cupiunt omnes alii: amo, & ſalvos deſidero. *Mur.* Stolo, putas latrones blanditiis capi? *Miſ.* Aut ſi vere amas, age, quid in nobis amabile vides? cur amas? *Joan.* Amo, quia Chriſtus amavit, qui vidit in vobis dignam amore ſuo *animam*, quia ſpiritualem, quia immortalem, quia ſignatam imagine magni DEi, quia creatam hoc uno fine, ut DEum æternum amaret, & a DEo æternum amaretur. Quid! non tygris ſim, niſi hæc argumenta vos mihi amabiles faciant? *Miſ.* Egone ſum tanti? ſi vera memoras, incipio placere mihi, & in pretio eſſe. *Joan.* Hoc velim: nam ad æterna gaudia natos ultro ſe abdicare jure cœli, quod vobis DEi Filius pretio Sanguinis ſui comparavit, præcipitique curſu in æterna ſupplicia ruere, egone patiens videam? *Mur.* Linguam nobis ignotam loqueris: de Chriſto tuo audivimus obſcure aliquid: melius olim imbutus erat, qui nobis præeſt: Illi de hoc argumento loqueris felicius. Et en! ingreditur. *Joan.* Hic ille meus eſt!

SCE-

SCENA III.

Accedit Elpidius.

Muraldus. DOmine, tenemus hominem aut Divinum, aut insanum: nam nihil timet. *Mis.* Captus cepit nos: ita repente familiaris tanquam cum fratribus agit. *Elpidius.* Hominem vagum iste habitus loquitur: spoliatum in vincula rapite, donec examinem. *Mur.* Omne spolium hæc folia sunt. *Mis.* Quid hoc video! ruptis funibus captivus effugit? *Elp.* Malum! hæc vestra sedulitas est, hæc vigilantia? *Joan.* Nihil istis irascere, Domine: ego dimisi liberum hominem. *Elp.* *Mur.* *Mis.* Audax facinus! *Joan.* Quid poteram aliud? hominem innocentem in vinculis gemere, destinatam sacrilego trunco victimam sine motu viderem? aliud Christiana charitas imperat, erga Christianum præcipue, qualis est, quem vinctum tenuistis. Jussi fugere, & me pro illo sisto. *Mur.* Non effugiet: reducent socii, qui persecuti sunt statim. *Joan.* Spero evasisse: si tamen retraheretur, oro, ut parcatis illi in Elpidii gratiam, qui miseram, quod audio, inter vos vitam vivit. *Elp.* Convitiator es. Vitam Elpidius beatam vivit, postquam excussit jugum obedientiæ, & vivere ad lubedinem cœpit. Sed cur propter Elpidium captivo parcamus? *Joan.* Quia, qui captus erat, Godonus fuit, cum Lambino fratre olim familiariter convivens Elpidio, priusquam illum mala societas avertit a bonis *Elp.* Audacter: Unde tu istud nosti? *Joan.* Quoniam Elpidium a puero novi. Adolescebat in magnas spes, sub Joannis Apostoli disciplina, crescebatque sicut ætate, ita gratia apud DEum & homines. Itaque Joannes delectatus hac indole, cum ad alias Ecclesias curæ Apostolicæ avocarent, Episcopo Ephesi adolescentem tanquam pretiosum depositum anxie commendavit. Oscitanti deinde vos rapuistis. *Mis.* Mentiris: nam invitantes secutus est ultro. *Joan.* Scio, sed deceptus a vobis per venenatam

tam dulcedinem falsæ libertatis, qua irretitus stolide in has calamitates conjecit se. *Elp.* Calamitates vocas, quas ipse delicias arbitratur: rideret, si te audiret. *Joan.* O ut audiret me? repente scelestæ vitæ tædio caperetur, & desiderio melioris. *Elp.* Falleris: non est homo ita mobilis modo, ut fuit olim. Aut age, quibus argumentis persuadere tu viro morum mutationem sperares? *Joan.* Nimirum infamis vitæ gravissimum dedecus vivaci sermone sub oculos ponerem. *Elp.* Contemnit. *Joan.* Periculum describerem acerbæ, atque turpissimæ mortis sub manu carnificis. *Elp.* Nullum apparet. *Joan.* Labem enarrarem nobilissimi Sanguinis. *Elp.* Oblitus est. *Joan.* Laudarem corporis & animi dotes ad summa quæque idoneas. *Elp.* Perdidit. *Joan.* Spem veniæ scelerum apud DEum & homines excitarem. *Elp.* Non desiderat. *Joan.* In memoriam revocarem primæ innocentiæ suavissima gaudia. *Elp.* Perierunt. *Joan.* Flagitiorum immanium horrendum numerum, fœditatem, pondus objicerem, ut ream conscientiam pudor, timor, dolor aliquis pungeret. *Elp.* Occaluit. *Joan.* Ergo DEum in cruce exhiberem, cui fidem juravit homo, cum baptizabatur. *Elp.* Deseruit. *Joan.* Ultimum arietem adhiberem a minis: cœlum fulminans, iratum Divinum Judicem, atrocia tormenta inferni, & pœnas æternas prædicarem. *Elp.* Non credit. *Joan.* Eheu! credam ego Elpidium in abyssum adeo profundam abreptum esse! Sed nondum desperarem: si bonus, si Christianus esse desiit, adhuc tamen homo est. Amavit Joannem puer, amatus a Joanne vicissim amore tenerrimo: si igitur per Apostoli nomen, merita, sollicitudinem, amorem, beneficia obsecrarem, ut se respiceret infelix, non se in corde Elpidii affectus humanus moveret? Illustres natales habet, ex legibus urbanitatis educatus fuit, grati animi erga beneficum Patrem honestas neque inter belluas omnino abjicitur: igitur commoverem, ut colloqui Joanni non detrectaret saltem. *Elp.* Minime omnium: pude-

ret

ret enim subire vultum hominis, quem olim reverebatur. *Joan.* Quid? si adducerem Joannem huc: adeone crude acturum putem, ut aspectum refugeret? *Elp.* Joannes Elpidii non meminit amplius, aut si meminit, detestatur. *Joan.* O te falsum! næ tu nihil Joannem nosti. Pastor si ovem perdit, flet, discurrit, quærit, & si reperit, gaudet, amplectitur, exultat: & Joannes perditæ animæ sit oblitus? nolite hoc credere de Apostolo Christi: aliud a suo Magistro est doctus, aliud charitas, & commiseratio imperat, qua prosequitur clientem stantem in præcipitio horrendæ voraginis, in quam projectæ victimæ Divinæ Justitiæ *igne salientur*, Marc. 9. Sed quamdiu tu dissimulabis te mihi? non videris commotus nihil: nunquid tu Elpidius es? es! rubor aliquis faciem subit: nondum emortuum est omne semen, quod Joannes in isto pectore seminavit. Elpidi! *Elp.* Abripe Sycophantam, Muralde! *Joan.* Elpidi!

SCENA IV.

Elpidius. Misander. Muraldus.

Elp. Abripe!... ut me attonuit sermo viri! latere, Misander, putabam me, & haberi pro mortuo: unde huic innotui? quem se dixit esse? *Mis.* Non aliud nobis, quam tibi dixit. Quin tu audis omnem sermonem: disces, quæ scire proderit, quid de nobis homines dicant, quid forsan a Præfectis immineat mali: vir simplex narrabit sincere. *Elp.* Vos explorate: me pudor vetat subire oculos hominis, qui me nossit. Homo audax paulatim cœpisset convitia dicere: & enumeranti scelera mea qua fronte auscultarem? *Mis.* Consuetudo altera natura est: credebam pridem abjectum a te pudorem esse. *Elp.* Elpidius sum, non Misander. Adhuc in venis nobilis sanguis bullit, & amor honesti, atque DEI VINDICIS timor tenuem quidem, aliquam tamen vitam habet: occidi patientius feram,

quam proſtare oculis, qui me adeo a me diverſum viderunt olim. *Miſ.* Quid, ſi ex iſtis foliis intelligeres aliquid? *Elp. Sanctum JEſu Chriſti Evangelium ſecundum* Joannem: Inferi! malum ſuſpicor grave nimis: aut Joannes, aut a Joanne hic homo eſt. *Mur.* Leander, loqui plura captivus deſiderat impatienter tibi, hoc unum votum. *Elp.* Inane votum: dicat, qui ſit, quid velit: urgete.

SCENA V.

Lorinus. Lambinus. Sterops. Elpidius. Muraldus. Miſander.

Lorinus. MActari pro altero debes. *Lambinus.* Lubens pro fratre moriar. *Sterops.* Duos, Domine, perſequebamur: alter evaſit per avia, quem in vinculis tenueramus. *Lor.* Iſte dimiſit captum: duplicis eſt mortis reus. *Lamb.* Bellua! noſti me? *Lor.* Sic Principi, crude! *Lamb.* Poſt horam moriturus loqui non timet. Quid aſtas mutus? age, ſatia te hirudo familiarium ſanguine: ita celeriter attinges verticem ſcelerum, niſi jam ſuperaſti etiam nefandi parricidii reus. Nam cur ego meum hic nusquam Joannem video? *Elp.* Quem tu Joannem vocas? *Lamb,* Sic? ipſam adeo memoriam extinxiſti venerandi nominis illius viri, qui nos tanta cura aſſerere cœlo, inferno eripere adlaboravit? Heu! ſi forte jam eſt occiſus Apoſtolus Chriſti! non loqueris barbare? *Elp.* Proh! ſcelus meum! *Sterops.* Ceſſa latrare canis! *Lamb.* Imo nunc irrugiam triſti lamento: heu! periiſti Joannes! actum eſt! audivi gemitum, quem ſingultivit horror ſceleris, quod patraſti. O tygris! *Lor.* Nam quis eſt hic novus agendi modus, quod ſilens audias dici probrum? *Sterops.* Ego maledicam linguam ex faucibus eruam! ultimis pœnis audaciam lues. *Lamb.* Nihil horreo: erunt, qui vindicabunt. Evaſit Godonus frater: ille ſcit has veſtras latebras, & armatam Epheſum in vos educet. Elpidi, provide tibi: ultio-

ultionem ſanguis Joannis clamat. *Sterops.* Offucias canis, bubo, moriendum eſt. *Lamb.* Moriar: date modo, ut in oſculo ſancti cadaveris moriar. *Elp.* Non morieris, Lambine! ſed & Joannes vivit: tibi dono, tuus ſit. *Sterops.* Hoc meruit impudentia? *Elp.* Imperavi. *Lamb.* Audivine Elpidium loqui? *Elp.* Ingredere. *Lamb.* Ah! tu te mecum adſterne beatis pedibus! *Elp.* Ego auſim? perge! *Lamb.* Producam ad te: in oſculum pacis ruet.

SCENA VI.

Elpidius. Lorinus. Sterops.

Elpid. HEu! in quibus latebris ſe condet pudor! *Sterops.* Quæ te hodie intemperiæ habent? *Lor.* Quo ſolitus furor abiit? *Elp.* Nihil hæc opus eſt intelligere vos. Facite captivos liberos: me relinquite mihi. Tota ſe moles ſcelerum, quæ commiſi, obverſatur oculis, & premit cor! inculcatus olim a Joanne timor DEi Vindicis, atque inferni horror circumſtant cogitantem, qui modo ſim, quis quondam fuerim: video meliora, & probo; ſed vereor, ne in angiportum adductus ſit currus, ubi converti axis non poteſt. O Joannes, nunc recordor! ... explicare me vobis non poſſum: ita me caſus adeo non exſpectatus perturbat. Lucem fugio, nam vel a ſole me aſpici pudet. *Lor.* Tune ſic audiſti aliquando Elpidium loqui? *Sterops.* Nunquam. In captivis latet myſterium, credo, quod ſuperat noſtrum captum: ſocios audiamus.

SCENA VII.

Joannes. Muraldus. Miſander. Sterops. Lorinus. Lambinus.

Muraldus. AGnoſcite gratiam, qualis ante vos obtigit nemini, ut exire de hac ſpecu vivo liceret. *Joannes.* Beneficium beneficio compenſabo: Principi ſiſtite. *Miſander.*

 Quo

Quo ſe proripuit? *Sterops.* Extra ſe eſt, & neſcio quæ conſilia ſolitarius agitat. Videtur tædium vitæ concepiſſe, & noſtri conſortii. *Lamb.* Utinam! ſed niſi fallit animus, potius te fugit, Pater mi: pudore victus non audet ſubire conſpectum viri, cujus ſpes tam amplas turpiter decepit. *Joan.* Ah! noxius pudor eſt! erubeſcat coram te Domine! te timeat, *qui potes & animam, & corpus perdere in gehennam*, Matth. 10 me cur fugiat? Pater ſum: perſequor fugientem. *Lorinus.* Obſiſte Miſander. Ego gravius malum ſuſpicor. Iſte minas paullo ante atroces ſpuit, totam Epheſum in nos armari: hic, credo, metus Leandrum in fugam egit. *Sterops.* Addidit, ducem civibus captivum fore, quem ipſi vinculis ante exemerunt. *Mur.* Congruunt omnia: proditores eſtis. *Joan.* O te improvidum! optatam prædam incuſſo inani metu rapuiſti ex manibus mihi! *Miſ.* Hem! ut nihil diſſimulat flagrio! ſcilicet ſilere debuerat, ut obrueremur repente? ſic tibi digni videmur, quos carnifici tradas? malignum ſilentium mortis te reum facit. Ligentur ambo. *Lamb.* Solus ſum reus: Patri parcite. *Joan.* Solvat Chriſtus vincula, quibus ligati eſtis, & ad inferna trahimini! *Mur.* Ultima expectate, ſi deprehendimus proditores. *Miſ.* Perſequamur Elpidium nos. Vos ad ſilvæ aditum properate, ſpeculaturi, num ſe moveat ex urbe aliquid armorum ſimile. *Sterops.* Veloces erimus.

SCENA VIII.

Joannes, Lambinus vincti.

Lor. ad Joannem. Stolidi! huc vos imprudens temeritas egit. *Joan.* Charitas Chriſti egit, quæ nunquam agit temere. Lambine! quo animo es? rejecti ex portu in fluctus ſumus. Hem! ut nocet imprudens lingua. Prodi ſe civibus ſuis metuens miſer fugere maluit, quam mihi loqui. *Lamb.* Amor juſſit has minas facere, ut facilius ad tibi parcendum inducerem: neque credo inanes eſſe; referet Godonus vicem, & liberatus a nobis

liberabit

liberabit nos. *Joan.* Si tamen moriendum eſt, macte animo fili, pro Elpidio morimur, pro quo & Chriſtus mortuus eſt. *Lamb.* Utinam Elpidius faciat, ne ſit irritus tantus, quo ardes, amor. Hoc crede, Pater, non illum minæ meæ fugarunt, non timor, ſed pudor: commotus eſt, & ſalubria agitare nihil dubito. *Joan.* Placet pudor, diſplicet fuga: lavari ſuſtinet, quem pudet ſordium: pudorem qui exuit, abſtulit frugis ſpem. Quanquam o quam mallem, ut Elpidium peccare puduiſſet, quam peccaſſe! Pudor præcedens peccatum ſemper bonus eſt, ſubſequens facile nimius, & fugitans Medici.

SCENA IX.

Elpidius. Muraldus. Joannes. Lambinus. Miſander.

Elpidius intra ſcenam. SIc impero! *Mur.* Ut Imperator ſis, non ideo licet eſſe proditorem. *Elp.* Contumeliam ceſſa. *Joan.* Io! vocem optatam audio. *Lamb.* Redeunt. *Elp.* Non poſſum, quos volo, liberos dicere? leges ab illis non fero, qui dederunt imperium: aut liber Joannes erit, aut ego non vivam! *Miſ.* Quid? convitium injuſtum diximus? proditor eſt, qui fovet proditorem. *Mur.* Totam Epheſum in nos armavit homo: non audiſti? *Elp.* Nihil ſapitis. Neminem armavit ipſe: veſtra crudelitas armabit. Neſcitis, quantis urbi in amoribus ſit Joannes: ſi periculum edocebitur, pronum eſt credere, toto in nos furore effuſum iri. Liber ſinatur occurrere, omnem torrentem ſiſtet. Vos, dum fugitis periculum, accerſitis. *Mur.* Cur igitur ſocios fugis? in omnem caſum juravimus fidem: eadem ſit ſors cunctorum: una viximus, una moriemur! *Elp.* Et una peribimus æternum! *Joan.* Adhuc igniculus vivit. Elpidi! *Elp.* Heu me! ſolvite vinctum duri! ego fugio. *Mur.* Non ſino. *Joan.* Patrem fugis? Solve vincula, amplexu paterno ſtringam. *Elp.* Solvite, qui ligaſtis: me ſubire oculos Sancti non ſinit pudor: fugio. *Mur.* Aut ſiſtes fugam, aut quem vis

 libe-

liberum, victima stygi cadet. *Elp.* Crudelis! quo me adigis? heu Pater! ex subditis intellige, qualis sit Princeps. Scelesta vincula! *Joan.* Vincula charitatis! *Elp.* Lambine, o ut ego sim, qualis tu! vive felix! fuge sol, irrue densa nox, & impium caput tege! *Mur.* Iterum tentas? *Joan.* Frustra es: teneo, stringo te! *Lamb.* Quid reluctaris frater? bonum habemus DEum: si magna sunt tua scelera, major est DEI misericordia. *Joan.* Dolenti in tempore veniam Apostolus Christi spondet, cui data potestas est solvendi, quidquid animam ligat: nullus numerus, nullum excipitur peccati genus. *Elp.* O quid dulcedine tam suavi mulces profundo vulnere ex primo aspectu percussum pectus! non istud mereor: crudum, ingratum, impium, sacrilegum, apostatam, latronem voca! *Joan.* Non ita loqui nos Christus voluit cum pœnitente. Elpidi, *tua me salus* in hoc discrimen traxit. Datur post mortem vita (audisti me talia prædicantem, & *ex ore Filii DEi* prædicantem, & prædicantem, *quæ vidi*, quæque per virtutem Divinam multis palam *prodigiis confirmavi*) datur post mortem vita, alia æternum beata, alia æternum infelix, *in stagno ardenti igne & sulphure, quod est Mors secunda*, Apoc. 21. in hoc barathrum præcipiti cursu ruis: miseruit me tui: adsum, ut teneam. *Elp.* Teneor: nihil jam metuite de fuga socii, teneor! Sinite, nos nostra agere: momentum habent. *Mur.* Excludis arbitros? *Elp.* Docebo postea. *Mis.* Muralde, quis tibi est animus ad hoc spectaculum? *Mur.* Prospicio quid sit futurum. Hic vir est, qui puerum Elpidium abstraxit a Diis: reversum abstrahet denuo, & ad Christum reducet. Patiemur? *Mis.* Si deseri volumus, si lictoribus tradi. Hoc agitur: Christianus Elpidius jam nolet nobiscum vivere: ut securus possit redire Ephesum, efficiet homo, quem dixit ipse, posse omnia apud cives. Nos relicti soli, expositi furori stabimus, si fiat irruptio. *Mur.* Vigiles sumus. Si quid periculi ingruit, Elpidium in notas latebras rapiemus nobiscum. Si comitari nolit, reus est proditionis: necetur.

Mis.

Mis. Consilium bonum est, & necessarium. *Mur.* Jam quid socii speculentur, videndum, ne obruamur incauti. *Mis.* Eamus.

CHORUS.

Ostenditur, quod nemo sit positus extra damnationis periculum, & illi minime, qui *ex spe confessionis,* & facilis veniæ peccantes audacius, dicunt: *Utique possum confiteri.*

Christus. Justitia. Misericordia. Comites.

ARIETTA.

Christus. Ite leves paleæ
repetant Venti ludibrium,
Comites. Ite probrum *Areæ*
Gehennæ pabulum!
Ad *congregandum triticum,* Luc. 3.
Est præparatum *borreum,*
Ubi, sicut noxiis
Non est locus *loliis,*
Sic nec erit *paleis.*

Exhibetur hinc & inde *ager* tritico, & zizaniis plenus: in medio *area,* & Christus cum ventilabro, uti *Luc.* 3. describitur. *Ager* est mundus, *area* Ecclesia, *borreum* cœlum.

Miseric. *Ah! fatigor querelis....
Age, soror, ut denique finis sit litium,
In obvium compromittimus arbitrum.
Justitia. Contenta sum.
At en! ipse offert se Dominus!
Imus, alloquimur cominus.
Miseric. Domine, soror mea non vult mecum pacifice,
Sic, ut postulat æquitas, hæreditatem dividere.
Justitia. Tanquam ad Salomonis judicium
Ferimus istud litigium.

Chri-

* Prodeunt litigantes.

Christus. Ecce! plus, quam Salomon hic! *Luc.* 11.
Dicite, Filiæ, quæ sit vestri causa diffidii?
Justitia. Aurem juste querulanti benignus accommoda!
Miseric. Sic tamen, ut mihi servetur integra auris altera.
Justitia. *Quomodo Cataclysmus aridam inebriavit,*
Sic ira DOMINI Gentes,
Quæ non exquisierunt illum, HÆREDITABIT!
Hæc verba tua sunt, Domine! Eccli. 39.
Hanc *hæreditatem* promisisti *Justitiæ:*
Hanc ut mihi auferat, labor est *Misericordiæ:*
Certe totis viribus laborat minuere.
Hoc queror, quia, si taceo,
Ne tota mihi pereat hæreditas, metuo.
Miseric. Tota hæreditas! vide, quam te decipias! *
Domine, quam sit sororis pars plane *immodica*,
In ista tabula considera.
In tenebris, & in umbra mortis sedent, Luc. 1.
Pars magna Americæ,
Major Asiæ, maxima Africæ:
In Europa præterea quanta est errorum colluvies!
Ah! vel *in parte Orbis minima*,
Possessio *partis minimæ* est Misericordiæ.

ARIA.

O Tristis aspectus!
Age, rumpe costas pectus,
Spatium dolori da:
Ingens patet area!
Ecce! Orbis geminus
Geminis sororibus
Datus est, ut Jure pari
Toti vellent dominari:

Non

* Exhibet tabulam Geographicam.

Non vult partem ſolii
Soror mecum dividi:
Totum ſibi rapuit,
Vix, ut reſtet aliquid.
Et, quæ audet talia,
Dicitur *Juſtitia*:
Judicate Sidera!

Juſtitia. Siccine, quos ego aufero,
Homines proſtitutæ audaciæ
(Sive multi ſint, ſive pauci)
Num tu negabis deberi Juſtitiæ?
Mei ſunt! & tu iniquiſſimis jurgiis,
Quod dudum meos non fecerim, *moras* injicis.

Miſeric. *Tui erunt*, ſi non reſipiſcant in tempore.
Nunc *mei ſunt*, ego do tempus pœnitentiæ,
Et *Jure meo* utor, dum offero gratiam,

Juſtitia. Cum injuria *contra Juſtitiam*.
Nimis mollis es, Soror, una lacryma movet te!
Alit infandam temeritatem iſta *facilitas veniæ:*
Non decet hoc ferre me!

DUETTO.

Juſt. Eſt prima Regum regula!
Regnandum fortiter:
Miſ. Et gemina eſt altera:
Regnandum ſuaviter!
Juſt. Ferantur Leges bonæ
Cum efficacia!
Miſ. Sed cum *diſcretione*
Ac *patientia*!
Juſt. Tu nimis *prudens* es!
Miſ. Tu nimis *fortis* es!
Amba. Per te ſi ſtarent res,

Just. Jam in Gigantum fabula
Non legeretur fabula:
Periissent Cœlites!
Mis. Ut infelices Angeli,
Sic pridem quoque miseri
Periissent homines!
Christus. Definite litium. Utrique sua,
Sicut decreta est, manebit pars integra,
Justitiæ quidem *potior*,
Misericordiæ vero *melior*,
Ista par *stellis*, quæ lucent in æthere,
Illa æqualis *arenæ*,
Quæ jacet in maris littore. *Gen.* 32.
Justitia. Triumpho! plaude Justitia!
Pro te lata est sententia:
Jam tandem, opinor, molestiam
Cessabit facessere Misericordia.
Miseric. Immo secura *de sua parte* Justitia,
Misericordiæ, ne *de sua* aliquid perdat,
Laboranti cessabit obsistere.
Christus. Sic volo: nec enim tui, Justitia, imperii
Æterna periodus incipiet citius,
Quam, cum *tempus non erit amplius*, Apoc. 10.
Nunc, *dum tempus est*, Gal. 6.
Tempus sit Misericordiæ:
Sine, ut agat, quod potest agere.
Quod ego facio, te doceo.

A R I A.

I.

Video!.. dissimulo
Zizania in tritico,

Et

Et dico ſervis: ſinite,
Ut creſcant utraque, Matt.13.
Ad tempus tolero:
Poſt tempus ſeparo.

2.

Poſt tempus dicam: *Ite*:
Falcem expedite,
Metite!
Collectaque Zizania
Comburite!
In hoc Judicio
Utrique conſulo:
Quieſcite!

Juſtitia. *Ad tempus tolero*! heu! longa nimis patientia!
Nam per hanc patientiam
Quot mihi *de meis* eripiet *Pœnitentia*!...
Quanquam quid iſtud queror?
Pœnitentiæ non eſt inimica *Juſtitia.*
Hoc quæro: cum ſint, qui abutuntur *tempore,*
Quibus creſcit audacia ſcelerum
Per ſpem indulgentiæ,
Qui *mali* ſunt, quia tu *bonus* es,
Qui ſemper pergunt peccare,
Quia ſemper audent ſperare,
Quibus denique nullum ſcelus eſt horridum,
Quia dicunt: *jam confitebor iterum*!
Quæro: an etiam *talibus*
Pateat porta clementiæ?
An etiam *talibus* daturus ſis *tempus*,
Locum, occaſionem, & gratiam pœnitentiæ?

Christus. Nulli ſpondeo: *aliquibus* offero: *pauci* accipient:
Atque plerique talium confitebuntur *ad ſpeciem*,
Dolebunt *ad ſpeciem*,
Proponent *ad ſpeciem*, abſolventur *ad ſpeciem*,
Et ſalvabuntur *ad ſpeciem:*
Unde tuæ portio hæreditatis
Creſcet immenſum *ex falſis pœnitentiis*:
Et inter *ſic peccantes temerarie*,
Vix *ex centenis* denique
Super uno pœnitente gaudium erit
Coram Angelis, Luc. 15.
Quando triticum,
Jam purgatum A ZIZANIIS,
Inſuper ſeparabo ab aridis,
Levibus, putidis, inanibus PALEIS,
Hoc eſt, veras a falſis pœnitentiis.

A R I A.

1.

Ah! falſis pœnitentiis
Infernus plenus erit:
Facilibus ſuſpiriis
Qui cito credit, perit.
Non omne vitrum gemma eſt,
Non quidquid ſplendet, aurum:
Quem poſſidet, qui prudens eſt,
Examinat theſaurum.

2.

De bonitate arboris
Ex fructu judicabo:
Jactantem ſe a foliis
Ad ignem condemnabo.

Cre-

Credendum putas lacrymis,
Putare eſt errare:
Quæ lacryma eſt ſterilis,
Non poteſt te ſalvare.

Miſeric. At ſic demum acquieſces ſententiæ!
Nam ego hoc etiam tibi cedo
Hæreditatis *auctarium*,
Quod deciduæ a tritico ſignificant *paleæ*,
Numera, ſi potes, numera!...
Heu! quantus eſt numerus!.....
Sed ceſſet gemitus:
Qui abutuntur Miſericordia ad ſcelerum licentiam,
Non merentur Miſericordiæ gratiam.
Juſtitia. Sic places, Soror: didiciſti
Inter dignos, & indignos diſtinguere.
Jam cedo: libere in tuam gloriam
Utere *tempore*;
Modo *erga protervos* utaris *modice*.
Ego, donec ſit *finis temporis*,
Nequaquam ultra turbabo
Ordinem tui regiminis.
Chriſtus. Pax ſit! ſorores eſtis: ambæ regnate,
Et altera alteri, *quod ſuum eſt*, date.
Vidiſtis in imagine:
Pars una, nempe *triticum*, eſt Miſericordiæ:
Duæ ſunt Juſtitiæ, *zizania* nimirum, & *paleæ*.
Juſtitia. Domine, in tuo nomine
Pacis oſculo Sororem obligo! *Pſalm.* 84.
Miſeric. Sororem diligo!
Chriſtus. Ite, regnate, in ſua quævis hæreditate!
Miſ. Juſt. Eamus! regnemus!

DUETTO.

1.

Ambæ. Audi ferocule,
Quisquis es!
Necesse est, servire te! ...
Et velis, nolis, servies
Miser. Aut Misericordiæ,
Justit. Aut (quid vis?) Justitiæ
Ambæ. Servies. Elige!

2.

Mis. Si mihi te vis tradere,
Fac tradas te *in tempore*:
Nam regnum meum *desinet*!
Just. Et meum tunc incipiet:
Ambæ. Si velis scire: *quando*?
Dicemus: *aliquando*!

PUNCTUM II.

Pœnarum acerbitas.

SCENA I.

Lorinus. Sterops. Misander. Muraldus.

Lorinus. INgens est globus hominum: nisi propere subducimus nos, actum est. *Sterops.* Neque, quantum procul intuentibus videri potest, lente festinant: nubem pulverum ante se agunt celeriter. *Muraldus.* Quid est consilii? *Misander.* Fuga, & latebræ. *Mur.* Prodet Elpidius. *Mis.* Trahemus nobiscum: moneo de periculo. *Mur.* Nos urgebimus, nec sinemus, ut eum homo peregrinus avellat a nobis. *Lor.* Putas

Putas hoc agi? *Murald.* Videbitis. *Sterops.* Interim dum contendimus, obruemur. *Mur.* Non erit longa contentio: invito facienda eſt vis. Habetis animum? *Lor.* Promptum.

SCENA II.

Accedit Elpidius.

Elpidius. FRatres, conſulite vobis, ſi quid Epheſini adverſum nos moliuntur. Ego impetum ſuſtinebo, & ſi opus eſt, ſolus meo ſanguine eluam ſcelera, quæ vel vos patraſtis jubente me, vel ego auctoribus vobis. *Mur.* Auditis bellum proloquium. *Elp.* Ego Joanne duce ad Chriſtum redii: vitam Chriſtiano tam indignam porro proſequi nec volo, nec poſſum. *Lorinus.* Jam non eſt integrum, Leander, quid velis agere. Juraſti fidem per Mercurii caduceum: irritas Deum. *Elp.* Qui male juravit, pejus exequitur. Deum furum ac latronum non timeo: DEum inter latrones colo. Valete! *Sterops.* At tu velis, nolis, nobiscum ibis. *Elp.* Quid? vim ego patior? *Mur.* Etiam arma, & necem. *Omnes.* Arma, & necem, niſi adhæreas. *Elp.* Barbari! olim blanditiis egiſtis contra infelicem Elpidium, nunc minis agitis? Blanditiis ceſſi inſanus, non cedam minis. Occidite! nunc mori poſſum, Chriſtianus, & pœnitens. Coronate me! nullum hactenus a vobis beneficium fuit, *occidi* erit. Sed hem! hic fructus eſt meæ ſtultitiæ: hæc conditio malæ ſocietatis! poſtquam rapuiſtis innocentiam, opes, famam, fidem, cœlum, DEum, vultis jam etiam vitam rapere. Ah! quam ſero intelligo, quibus adhæſerim! ad marginem inferni conſtituiſtis me: utinam nunquam vidiſſem vos! *Mur.* Quis te coëgit hærere nobis? *Elp.* Simplicula ovis eram, & vos lupi ſimili pelle contecti: quid mirum, quod blandis verbis illectum, & fraudibus, atque ſpecioſis promiſſis deceptum traxeritis in ruinam? Scilicet ne ſubito adverterem ſcelerata conſilia, & averſarer Doctores

ctores in cathedra peſtilentiæ ſedentes, duxiſtis rudem animam per ambages: & primum, ut deguſtarem dulcedinem libertatis, animaſtis: *Nihil eſſe ſervilius, quam diu ſub cura Præpoſiti vivere, nutus obſervare, imperia tremere*, hoc mihi axioma principium exitii fuit, quo Muraldus me impulit. Inde in familiaritatem accitus Miſander venit, qui gloriam ingenii in ſcurrilibus jocis ponens, ſæpe deriſit, cum ad fœdum ſermonem vidit ingenuo pudore me tingi; rideri puduit, obſtinavi frontem, verecundiam poſui, & cum verecundia pudicitiam. Deinceps jam non lentis paſſibus itum in præceps fuit: egimus, quidquid juventus, impunitas, temeritas ſuggeſſerunt. Quantumvis impudentes ſitis, tamen ſcio, ſi enumerarem turpiſſima facinora, quibus ætatem optimam contaminavimus, adhuc aliquid verecundiæ vultus & oculi proderent: commeſſari, ludere, fornicari quotidiana exercitia fuerunt: pecuniæ cum deficerent, Lorinus, & Sterops ducebant ad furta: poſtremo ne opprimeret carnifex, deſperatio excivit ad latrocinia, retraxit me ad idola, inviſum DEo, & Mundo fecit. Quid? hæc parva vobis videntur mala, quæ intuliſtis? O cœlum, quis eſſem, nunquam vidiſſem iſtos! *Miſ.* Sera lamenta ſunt, & nos iſta garrulitas perimit. Socii, unus eſt homo peregrinus, qui Leandrum retinet ſibi: comitabitur nos, ſi ille perierit; pereat! *Omnes.* Pereat! *Elp.* Quid audebitis belluæ? unum contra omnes me armat amor, nec niſi per me transfigetur Joannes: cadet, qui primus auſit huc ſe inferre: excubias ago.

SCENA III.

Accedunt Lambinus, & Joannes.

Lambinus. SUperi! ferrum micat! *Omnes.* Irruimus in proditores! *Elp.* Ego tegam. *Joan.* Quis eſt tumultus? *Elp.* Tecum Pater vivam, aut pro te moriar. Audite hoc

hoc belluæ, non diem, non horam ultra vobiscum vivam, nisi meliora mecum capiatis consilia. *Mur.* Arma imminent: non est nunc consultandi tempus, sed fugiendi. *M.s.* Fugere nobiscum debebis, aut mori. *Joan.* Metuite nihil. Dixi: amo vos! avertam periculum, & metum eximam. Lambine, obviam curre civibus: mone, me salvum esse: Elpidium rediturum poenitentem: sperare me, secuturos exemplum reliquos. Si quid mea auctoritas, si merita valeant, si charitas Christi viget, arma ponant, nec intrent silvam, ne per noxium terrorem cœpta turbent: hoc Joannem orare. Accelera cursum! *Lamb.* Deseram te! *Joan.* Obses maneo bonæ fidei. *Lamb.* Ah! si quid interea crudelitas moliatur! *Joan.* Beneficium facio: non furent in beneficum. *Lorin.* Curre! timendum est a nobis nihil, si liberas a timore. *Elp.* Non estis digni beneficio, tygrides! *Joan.* Homines facere Christus potest. Viri fratres, videtis me vobis bonum velle: audite me igitur, & vos quo animo esse deceat, considerate. Ducem teneo: comites cupio: quid agetis? miseram vitam vivitis: quousque amabitis miseriam? hodie, si vultis, felices reddam. Omnes ex Epheso estis; Ephesum redire licet: ego reducam salvos. Belluarum est habitare in specubus, & sanguine humano pasci: aliud ratio, aliud Universi Dominus, bonorum omnium ac malorum Remunerator postulat. Quid timetis, boni, quid timetis? Cives Ephesinos timetis, & vincula nimirum, & carceres, & cruentæ mortis sententiam, & lictorem imminentem cervicibus, & equuleos, & rotas, & ignem! O terriculamenta puerilia, si cum illis comparentur, quæ vindex scelerum DEus intentat. Ah! *nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam*, Matth. 10. Hunc, dico vobis, hunc timete! *Vivit*, o boni, *vivit & regnat* aliquis in cœlo DEus: aut si dubia hæc vobis veritas videtur, dicite, quis tonat? quis fulminat? si aliquando arbor ad latus vestrum

trisulco igne percussa crepuit, quis vobis tunc animus fuit? non palluistis? non trepido verbere planxistis pectus, docente natura, placandum esse vobis eum, qui naturæ dominatur? Vivit DEus, & qui creavit terrarum Orbem, etiam gubernat: *vivit*, & observat, an serventur leges, quas posuit, atque ut ignorari non possint, cordibus ipsis digito suo inscripsit, quia sapiens est: *Regnat*, & urget observantiam legum, quia Sanctus est: inobedientem punire potest, quia Omnipotens est: punire debet, quia Justus est. Pœnæ modum, & genus ut sciatis (ex ore Filii DEi loquor, qui etiam verba mea, cum opus est, sequentibus signis, & magnis prodigiis, quorum tota Asia testis est, solet firmare) denuntio vobis supplicium sempiternum, in igne inextinguibili, horrendum, inexplicabile, si quis impœnitens moriatur. Infra sub pedibus vestris hiat vorago vasta, tota quanta est igne sulphureo ardens: *Locus tormentorum*, Luc. 16. (ita hæ aures testes sunt) ab ipso DEi Filio vocabatur, & quod vere locus tormentorum sit, postea, cum Insulam Pathmum incolerem exul pro Christi nomine, oculi cum immani horrore viderunt. *Locus* loci est centrum terræ, ut intelligatis, quam denso ubique muro circumvalletur, ne quis spem somniet evadendi ex isto carcere: *Forma* quadrum in mille circiter milliaria latissime patens, & mille myriadum capax ad terribilem torturam: *Architectus* Justitia Divina æque, uti clementia, in operibus suis infinite laudabilis: *Finis* vindicta contumaciæ, qua rebelles Angeli primum, deinde diabolici homines supremi Domini præceptis sanctissimis obedire per summam insaniam detrectarunt. *Instrumentum* ad hunc finem electum est ignis, quem *flatus Domini sicut torrens sulphuris succendit*, Is. 30. Ignis, qui corpus damnati undequaque involvit, omnes nervos, venas, ossa, ossiumque medullas pervadit, atque in ipsam spiritualem animam ferociter sævit: *Ignis*, qui vehementia semper æquali, furore nunquam mitescente, late circum omnia populatur, neque tamen quid-

quidquam consumit: *Ignis* mille leucas profundus, mille altus, mille latus, undique inclusus, atque per omne latus quadrati carceris cum multiplici æstus intensione perpetuo repercussus. Hæc leviter adumbrata descriptio est ergastuli crudelis, quod paratum est vobis, nisi bene monenti obsecundetis. Et potestis vel ex hac imperfectissima imagine ratiocinando concludere, quam gravia ex tormento loci, atque quam diversa tormenta gignantur. Locus in centro est: ergo *opertus mortis caligine, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat*! Job. 10. Horror in oculis, quos spissæ tenebræ, densus fumus, & maligne intermicans flamma excruciant: horror in auribus a convitiis tortorum, & terrificis ejulatibus miserorum: horror in naribus a congestis in immensum cumulum fœtidis cadaveribus: horror a Sociis lamentabili ululatu, & blasphema rabie sibi mutuo infestis: horror a desperatione remedii, quando Judex, qui damnavit, immutabilis est, carnifices, qui torquent, sunt immortales, & Reus, qui torquetur, occidi non potest. Porro ab horrore, & cruciatu nascatur necesse est *fletus, & stridor dentium*, Matth. 8. Defluent ex bulliente cerebro igneæ lacrymæ, exurentes genas inutiliter, quia sero, deflentium stultitiam suam, quod servire ad gloriam Justitiæ DEi elegerint potius, quam ad gloriam Misericordiæ! fletum autem excipiet stridor, ac fremitus adversum seipsos furentium, atque tabescentium a dolore, tristitia, pœnitentia, rabie, cæterisque affectibus discerpentibus animum in vota inania, quibus cum vociferatione immani jam diem suæ nativitatis execrabuntur, jam vitæ male actæ insaniam damnabunt, jam sub prementis calamitatis horrendo pondere miserabiliter ingemiscent, denique in perpetui agonis tristissimo cruciatu positi vocabunt mortem, quæ finem malis faciat: sed *mors fugiet ab eis!* Apoc. 9. tandem *pluet super eos DEus bellum suum*, Job. 20. & totum armamentarium Justitiæ evacuabit, *ut compleat indignationem suam in eis*, Eccl. 6. *Dabit ignem in carnes eorum, ut comburantur,*

 & sen-

& sentiant in sempiternum, Judith. 16. neque erit unquam hora, qua miserebitur Dominus miserorum, sed tanquam in Justitiæ suæ victimis, quarum *in stagno ignis ardentium fumus ascendet in sæcula sæculorum*, Apoc. 14. in odorem suavitatis, complacebit sibi, *irridebit* lamenta, *subsannabit* plangentes, & *plaudet manu ad manum*, Ezech. 21. applaudente cœlo, & *Alleluja* acclamantibus Sanctis Nemesi triumphanti de rebellibus suis, Apoc. 17. qui interea *commanducabunt linguas suas præ dolore*, Apoc. 16. Narravi, quæ audivi a Filio DEi, quæ vidi in visione mirabili: vestrum est decernere, quid malitis, *credere*, *an experiri. Apposui vobis ignem*, *& aquam*, Eccl. 15. ad quod volueritis, extendite manus vestras: quam vere Apostolus Christi sum, non datur medium inter flammas, & lacrymas: aut pœnitendum est, aut ardendum.

SCENA IV.

Joannes. Elpidius. Muraldus. Misander. Sterops. Lorinus.

Elpidius. EGo pœnitentiam eligo! Ecce jacent ad pedes tibi, magne Apostole, ensis, sagittæ, pugio, instrumenta scelerum: sic, qualis sum, inermem me civibus Ephesinis offeram! vinciant, torqueant, crucient, prout humanæ justitiæ leges imperant: merui: modo tu mihi, offense DEus, modo tu æternum parcas. Eja fratres, beate me: & cui hactenus obedistis imperanti flagitia, obedite modo per vestram salutem obsecranti, quod miserans DEus postulat. Horret animus cogitare, in quo discrimine æternæ miseriæ tot annos versati simus: væ infelicibus, si tales tetra mors occupasset! extrema supplicia meritis mittit Apostolum suum clementissimum Numen: novi virum, audivi dogmata, vidi prodigia: non est impostor! servus veri DEi est, dilectus Filio DEi discipulus, Asiæ Doctor, virtutum gloria, & facinorum supra vires naturæ editorum splendore undequaque illustris, plerorumque quæ prædicat, testis de visu:

non mentitur, non decipit: obſtinatos in ſcelere ignis æternus manet! ignem æternum timeo! timete mecum! hic timor ſalvabit nos. *Muraldus.* Socii, quid faciemus? *Joan.* Ite in urbem mecum: ibi dicetur vobis, quid vos oporteat facere. *Miſander.* Difficile conſilium ſuades: pudor & timor terrent. *Joan.* Peccati vos pudeat, optimus pudor eſt: pœnitentiæ non eſt, cur pudeat: virtus eſt, victoria eſt, triumphus eſt, quem de vobis ipſis refertis. *Elp.* Timor etiam timore pellatur! graviora mala DEus minatur, quam Epheſini inferre poſſint. *Joan.* Dixi: ego faciam, ut nullum inferre velint. *Lorinus.* Conſultemus, fratres! *Sterops.* Imo quid conſultare eſt opus? miſera eſt vita noſtra, & ſceleſta: nunquid quales vivimus, mori velimus? *Joan.* Immo conſultate: firmius decernitur, quod conſulto decernitur, nos ſecedimus.

SCENA V.

Muraldus. Sterops. Miſander. Lorinus.

Muraldus. HEus vos! mihi motibus inſolitis pectus palpitat, & ſanguis in venis friget. Superi parcite! æternum miſer, & tam atrociter miſer eſſe nolo. *Miſander.* Putas, vera eſſe, quæ detonuit ſenex? *Lor.* Mihi certitudo de ſuppliciis, quæ memoravit, non videtur exigenda: poteſt opinio probabilis ſufficere, ne quis audeat ſe exponere tanti mali periculo. *Sterops.* Prudenter advertis: certe in periculis temporalibus certitudinem non expectamus: *opinio* imminentis infortunii concutit terroribus animum, & excitat ad cautelam, ut invigilet ſibi. Dicimus: præſtat ſecurum eſſe. *Mur.* Me vero movet auctoritas viri, ut de nulla re dubitem. Sanctus eſt, qui hoc uno fine latronum ſe furori objecit, ut clientem DEo ſuo reduceret. *Miſ.* Et Sanctus non mentitur. *Lor.* Adde: neque decipitur, cum narrat, quæ audivit, & vidit *propterea*, ut narret aliis; tunc enim

DEus per hominem loquitur. *Mis.* Et per istum se loqui testatum esse admirandis portentis, Leander dixit. *Mur.* Leander non ita subito in Elpidium mutabilis, nisi virum Divinum nosset. Fratres, ego silvam desero; ignis æternus urget. *Mis.* Oportebit abdicare Mercurium, cujus cultui innutritus sum! *Lor.* Mutare Deum non erit difficile: facile reperiam meliorem Mercurio: sed ut mores mutem, hic labor erit. *Sterops.* Necessarius labor, nisi velimus suppliciis addici æternis. Eja! rumpamus moram: Elpidium sequor! perite arma impia! finis flagitiis esto! *Mur.* Conjiciamus in cumulum, & concrememus! videant Ephesini, nos serio agere. *Omnes.* Concrememus. *Lor.* Conferte sarmenta in rogum: ego ignem suscito.

SCENA VI.

Accedunt Elpidius, & Joannes.

Elpidius. QUis est tumultus? quid video, fratres! *Omnes.* Te ducem sequimur. *Elp.* Spectaculum est Joanne dignum! *Joan.* Adsum! rem bonam video! macti animis, filii, salvi eritis, sanctum consilium coronet constantia. *Mur.* Ignem admove Pater! Sacrificium DEo tuo instrumenta malitiæ fiant! comburamus, ne comburamur! *Joan.* Immo sanctificentur arma! Sacrificium DEo meo fiat hic Deus vester! & sicut *exhibuistis* hactenus *membra vestra arma iniquitatis peccato, sic jam exhibete vos DEo tanquam ex mortuis viventes, & membra vestra arma justitiæ DEo,* Rom. 6. *Elp.* Sequimini me! unanimi ferocia in sacrilegum Deum imus. *Omnes.* Sequimur: quid velis, jube. *Elp.* Christe JEsu! o ut sit hoc spectaculum jucundum tibi! ecce in pulvere coram te tristis Elpidius jacet mærore ingenti obrutus, quod vero DEo mendacem prætulerit. O cœlum! o rupes! o silvæ! o belluæ! plangite mecum horrenda scelera, quæ commisi! *tendens adversus DEum manum meam, & contra Omni-*

Omnipotentem roboratus! cucurri adversus eum erecto collo, & pingui cervice armatus sum, Job. 15. *Obstupescite super hoc, & desolamini*! Quanquam o Socii! quid sterilis planctus juvat! Misericordiæ Domini, Misericordiæ Domini debemus, quod consumpti non simus, imo quod non ardeamus inferni titiones nunquam consumendi. Misericordias Domini in æternum cantemus! Misericordiæ Domini immolemus hunc truncum, ut satisfaciamus Justitiæ. Heu! ne peccare timeremus, finximus nobis Deum similem nobis, Deum mendacem, Deum furem! eat in frusta hoc frustum ligni, & ardeat victima DEo vero! **Omnes.* Eat in frusta! ardeat! *Joan.* Godine salve! ad lætum spectaculum ades!

SCENA VII.

Personæ omnes.

Godinus. O Mutatio! *Lambinus.* O prodigium! Elpidi frater, ut mihi tuus hic animus placet? *God.* Beatus sum, qui cum cives eduxisse me putavi ad vindictam, ad triumphum eduxi. *Elp.* Christus regnat, Christus triumphat! Godone, quam ego hanc gratulationem male a te sum meritus! *Godin.* Cessa ista: Christiani est oblivisci injuriarum. *Lamb.* Pater, quod jusseras, cives fecerunt omnes. Ad silvæ aditum te expectant cum Elpidio reducem: quibus lætitiis exceperint nuntium, non sum dicendo. *Joan.* Multiplicabunt gaudium socii sequentes ducem. Christe captivam duco captivitatem tibi! ah! ne pereat ex eis quisquam! *Elp.* Inter latrones mortuus, & pro latronibus memento nostri in regno tuo! *Joan.* Ergo incendite, quem adorastis! *Omnes.* Ardeat, ne nos ardeamus! *Joan.* Ignem inferni igneus fervor extinguit.

ME-

* Mercurium conscindunt, & cremant.

MEDITATIO V.

Quintum Timoris Argumentum.

ÆTERNITAS.

ARGUMENTUM.

QUatuor Novissimis, quæ hactenus ad excitandum in nobis timorem Domini meditati sumus, pondus immane addit, quæ *Mortem*, *&* *Judicium* sequitur, *Jacturam Cœli* vero, ac *Pœnas inferni* comitatur ÆTERNITAS, *Æternitas*! horrenda vox, ad cujus vel solum sonum ambæ aures Sapientibus tinniant! Attamen videmus multos, quos parum aut nihil percellit hoc tonitru, sive quod nimio sopore oppressi vix obiter percipiant, sive quod credant, strepitum *in syllabis* esse, & propositionem *de subjecto non supponente*. Dantur enim etiam nunc, nec longe a nobis, immo forsitan inter nos dantur, qui vel omnem æternitatem vocant in dubium, vel saltem palam disputare non verentur, an non *immerito* damnata sit Origenis sententia, olim docentis: impiorum supplicia, ipsorumque dœmonum post *multa quidem sæcula*, sed *aliquando* tamen *habitura esse finem*, & Creatorem cum creaturis suis *propter Redemptoris merita* esse rediturum in gratiam. Verum inane solatium esse, in hac Meditatione, quam iterum in Dialogi formam redegimus, sic demonstrabimus, ut æque, quibus *nulla*, & quibus *frigida* de æternitate est fides, de veritate convicti, serio trepidaturi sint, &, si favet conatui DEus, anxie circumspecturi *in tempore*, quid facien-

faciendum ſit ſibi, ne *æternum* ſint miſeri. Erit igitur hujus Meditationis, quæ præcedentium ſynopſis eſt, & repetitio,

Materia: Dialogus de Vita futura.
Puncta duo: 1. Vitæ futuræ Principium, 2. Sine fine.
Fructus: Timor DEi, Domini, Judicis, Remuneratoris, & Vindicis IN ÆTERNUM.
Propoſitum: Fuga vitæ *peccaminoſæ*, *otioſæ*, *periculoſæ*, *delicioſæ*, & *nimium negotioſæ*, quinque Meditationum quintuplex effectus.
Chorus. Oſtendit, nihil eſſe in æternitate acerbius, quam memoriam *temporis* olim aut male perditi, aut in negotia mere temporalia nimis profuſi, & tunc *irrevocabilis*.

PERSONÆ.

Synefius.
Euſebius.
Angelus Apocalypticus.
Publicanus.
Phariſæus.
Epulo.
Lazarus.
Dismas.
Gesmas.
Judas.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. Ratio.

Ratio. SUperi! quæ fascinatio! *
Clausam adhuc portam cordis video:
Adhuc lego vocem execrabilem: NOLO.
Ergo post *Mortis* sententiam,
Post ultimi denuntiationem *Judicii*,
Post ablatum Jus *ad Cœlestia gaudia*,
Post intentata *Inferni* supplicia,
Adhuc nulla deditionis fit mentio:
Quam insana est ista obstinatio!
Fides. Est cordis, a quo exulant *Fides*, & *Ratio*,
In quo imperant *Phantasia*, & *Passio*.
Ratio. Ah! cor infelicissimum,
Nam, quo tardas diutius deditionis negotium agere,
Et intro admittere *DEI timorem*,
Tanto contra te certius provocas
Horrendum furorem:
Quis enim DEO restitit, & pacem habuit? *Job.* 9.
Audi (clamat Ratio)
Audi cor, quod moneo.

ARIA.

Cedendum est Omnipotenti
Cede, cede, humilia te!...
Cum validi movent se venti,
In pelagus ultro se dare,
Cum fluctibus velle pugnare,
Est stolide perdere se.

2. Is

* Exhibetur cor humanum munimentis cinctum, & adhuc contra sui deditionem obstinatum.

2.

Is Navita laudem meretur,
Qui extra diſcrimen ut ſit,
Se imparem pugnæ fatetur,
Cedensque, cum undæ tumeſcunt,
Et parvos in montes jam creſcunt,
In tempore fugere ſcit.

Fides. Surdum eſt cor: non habet aures,
Quibus audiat *Rationis* clamores.
Experiar, an etiam *oculis* careat,
Quibus, quod fides accendit,
Horribile lumen videat. *
Eja ſtellæ reliquæ,
Quæ luce aurea diſtinguitis tempora,
Cadite de cœlo, cadite,
Et veſtro caſu finem temporis plangite! ...
Unus ſanguineo ſyrmate Cometa fulgeat,
Qui longæ pœnarum æternitatis
Minax nuntium afferat!...
Ultima eſt admonitio:
Væ cordi, cujus per hanc non frangitur obſtinatio.
Ratio. Proh! lumen *lugubre rubens*!...
Quis *ſine pallore* aſpiciat,
Si pondus vocis intelligat,
Quæ ſe exhibet *igneis* ſcriptam *litteris*?
Fides. ÆTERNITAS! ... *quot* litteræ, *tot* ſunt fulgura,
Oculos intuentium non obiter perſtringentia.
Immo ſi figas, etiam *cæcos natos* ſanantia:
Nam, quid eſt ÆTERNITAS?

* Exhibitio.

Ariose.

Æquor sine littore,
Tempus sine tempore,
Epilogus non desinens,
Rota in se rediens,
Nox, quam nulla finit dies,
Iugum, sub quo non est quies,
Tonitru non detonans,
Agon nunquam enecans,
Saxum grande miseras
Semper premens animas,
Et nunquam opprimens,
Hoc est ÆTERNITAS.

Ratio. Vicisti Fides! ecce! vexillum figitur
Petendæ pacis symbolum!
Pons submittitur: patet introitus,
Vocamur ad colloquium...

Fides. Sic sapis, Cor! .. ingredimur,
Et, quam *Timor* imposuit, legatione perfungimur.
Præcede Ratio: Fides sequitur.

*DUETTO.**

Ambæ. Superbum cor
Conterere!
Quod male occupasti
Imperium restitue,
Fides. Fidei submitte te,
Ratio. Rationi subjice,
Conterere!

Ambæ.

* In ingressu super pontem, cui cor appictum est.

Ambæ. Contritum cor benevole
DEUS respiciet,
Non despiciet. *Psalm.* 50.

2.

Ambæ. Conterere!
Sic veniam merebere,
Ratio. Sic qui cruento syrmate
Funestus nunc exterret te,
Cometa disparebit:
Fides. Succedet *sol*, & aureis,
Nec occasuris radiis
Perpetuum fulgebit.

MEDITATIONIS V.

De Æternitate.

PUNCTUM I.

Vitæ futuræ Principium.

§. I.

Præparatio animorum.

Eusebius. SYnesi, penetravit medullas timor sacer: meditatus *Novissima hominis* totis artubus trepido, intelligens, qualem DEum offenderim servus incurius, inutilis, inobediens, rebellis, contumax! doleo! *Synesius.* Offendisti DEUM DOMINUM VITÆ AC MORTIS ARBITRUM: væ misero, quem *in statu peccati* deprehendit Justitiæ apparitor inexorabilis MORS! *Eus.* Hæc mea *temeritas* fuit: detestor! procul a me sit posthac VITA PECCAMINOSA, qualem vi-

vunt, qui non solum facile peccant, sed etiam diu in peccato persistunt. *Syn.* Primæ Meditationis hic fructus esto. Offendisti DEUM JUDICEM, qui non solum servos malos, sed etiam *pigros* condemnat. Væ nimium *securis*, qui nisi commissionum sint rei, *de omissionibus* nihil anguntur! *Eus.* Hæc mea *stoliditas* fuit: execror! odi jam, odi VITAM OTIOSAM, qualis eorum est, qui *titulis* contenti, *officium* negligunt. *Syn.* Sic altera Meditatio profuit. Offendisti DEUM REMUNERATOREM, qui non personas hominum, sed merita respicit. Væ negligenti, quem JACTURA COELI non reddit sollicitum! *Eus.* Hæc mea *imprudentia* fuit: deploro! horret animus modo AD VITÆ PERICULOSÆ mentionem: sit procul a me status, aut officium, quod mihi *propinqua occasio* ruinæ foret, per quam cœlo exciderem! *Syn.* Tertiæ Meditationis scopus hæc resolutio fuit. Offendisti DEUM VINDICEM, qui & corpus & animam perdere potest in gehennam! væ pervicaci, quem minæ tam atroces non terrent! *Eus.* Hæc mea *audacia* fuit: abominor! refugit mens A VITÆ DELICIOSÆ complexu, quem tanta tormenta excipiunt! *Syn.* Sic profecisti ex quarta. Sed jam quinta Meditatio ut hæc omnia proposita firmet velim, & insuper FUGAM VITÆ NIMIS NEGOTIOSÆ inculcet. *Eus.* Quid vis? vitam etiam negotiosam condemnas? *Syn.* Excessum condemno. Stygii Pharaonis hoc artificium est, ita diu, noctuque occupare aliquos non quidem in operibus impiis, sed tamen *in luto & paleis*, hoc est, in negotiis temporalibus, ut vix horam reperiant, qua possint serio cogitare de rebus æternis. ÆTERNITAS hodiernæ Meditationis materia est: *Cura æternorum* sit fructus: MODERATIO occupationum, & ORDO in negotiis temporalibus erit medium. *Constitutio loci* ad materiam opportuni est, quam vides. * *Eus.* Ubi sumus? *Syn.* In Palæstina te vides, in

* Exhibentur Palæstinæ montana, & varia sepulchra.

in terra sancta, in terra, quam *Filius DEi* suo sudore rigavit, labore excoluit, sanguine consecravit. *Eus.* Aspectus est plenus horrore sacro, & tenera devotione. Intueor montem Oliveti, clivum Calvariæ, torrentem Cedron, rudera Hierosolymæ, monumenta infinitæ charitatis, qua dilexit me, qui tradidit semetipsum pro me: impetus est, exosculari sacra vestigia, quæ hinc in cœlum ascendens Servator impressit loco. *Syn.* Tene te! nam ecce JEsus, qui hinc visus est ire in cœlum, *sic veniet.* * Jamque audis? *Tuba mirum spargens sonum per sepulchra regionum, cogit omnes ante thronum!* Resurrectio *vitæ æternæ Principium*, & Meditationis nostræ Punctum primum est. *Eus.* Superi! quis erit ossium ad ossa accedentium strepitus? quis in toto Orbe tumultus? *Syn.* Ne procul abeas: ecce hic movet se aliquis!

§. II.

Exercitium Memoriæ.

Publicanus. AUdivi novissimam tubam: leva caput tuum caro mea, quoniam appropinquat redemptio tua! ex carcere vocaris ad solium, surge velociter! *Syn.* Sic Beati surgunt, celeriter, læti, exultantes in DEo salutari suo. *Publ.* O felix pœnitentia, quæ *dealbavit me in sanguine Agni!* Dixi in tempore opportuno, in spiritu contribulato tribulatione amara, in corde contrito dolore maximo, pudore serio: *DEUS, propitius esto mihi peccatori!* & propitius fuit, & misertus fuit optimus Dominus: salvus sum! *Eus.* Publicani est ista vox. O cœlum, quæ est species, quæ alacritas hominis! non tundit pectus, non plangit, non dejicit oculos, non tremit Judicem! abstersæ sunt lacrymæ, & omnis pœnitentiæ squalor versus est in splendorem. *Publ.* Vale terra, in cœlum eo! ubi sum? *Syn.* Alius hic prorepit. *Eus.* Immo in alterum se vertit latus refugiens lucem.

Syn.

* Tuba insonat: resurgunt cum vario affectu varii.

Syn. Fruſtra: obluctari enim voci omnipotenti non licet. *Pharisæus.* Me miſerum! horrenda vox! inviſa lux! *Laz.* Lazare veni foras! vox Domini confringens petras vocavit! finis malorum eſt! caro mea! finis eſt! *Epulo..* Conde radios crudelis ſol! crucior! *Euſ.* Vah ſenſus diverſi! *Syn.* Studiose audiendi ſunt: nam ego hoc cupio, ut RESURGENTES primum, poſtea RESURRECTIONEM contempleris attente. *Publ.* Quis hic occurrit? *Laz.* Famoſus Lazarus ſum, qui ad fores hujus Epulonis mendicus jacui. *Publ.* O ſalve frater! per viam innocentiæ tu iviſti in ſinum Abrahæ, ego per pœnitentiam. *Laz.* Uterque per gratiam Redemptoris, cujus Sanguini tua pœnitentia, & mea innocentia omne pretium debet. Vides hunc montem? niſi hic Homo-DEus mortem crucis ſuſtinuiſſet, neuter reſurrexiſſet ad vitam beatam: adoremus! *Publ.* O dignatio! o bonitas! o miſericordia! *Epulo.* Surgere cogor! ſurgere infelix, ut cum anima etiam corpus crucietur æternum! o crudelitas! o injuſtitia! o tyrannis! *Laz.* Blasphemiam audio! Sceleſte! non meminiſti, quod receperis bona in vita tua! nonne veſtiebaris byſſo, & purpura, & epulabaris quotidie ſplendide? utinam bonis fuiſſes uſus bene, & miſello Lazaro ſaltem micas indulſiſſes cadentes de menſa, quam felix jam mecum fores! *Epulo.* Tu Lazarus? tu ille mendicus pannoſus, exuccus, lepra obſitus, a fœdis ulceribus fœtens! *Laz. Olim!* ſed nunc *ego conſolor, tu vero cruciaris!* Luc. 16. *Epulo.* Crucior! Montes! montes cadite ſuper me! aſpectum tam triſtem non fero! *Publ.* O quanto utilius mecum ejulaſſes in tempore! ſentires modo, quam multo fuiſſet *melius ire in domum luctus, quam in domum convivii*, quamque lacrymæ pœnitentium dulciores ſint, quam gaudia theatrorum! *Laz.* Abiit miſer, & periit! Nunc agnoſco, quantum DEi optimi beneficium mea paupertas fuerit! heu! ſi fuiſſem in vita dives, quis eſſem in reſurrectione! *Pharisæus.* Ergo ſurgendum eſt! o maledicta æris nefaſti tuba! *Laz.* Tu

quis

quis es, cui sepulchrum, & pulvis, & putredo præ vitæ gratia in amoribus sunt? *Phar.* Pereat vita! Mors, o bona Mors, ubi es? tu insanis nimirum, qui vitam pro gratia habes. *Ego non sum sicut cæteri hominum*, insipiens adeo, ut resurgere velim ad pœnas novas! Claudite vos iterum oculi mei, in mortem æternam claudite! *Publ.* Pharisæi est ista vox, quem execranda hypocrisis, & superbia perdidit. Pharisæe! *Phar.* Vah! quis rursum turbat? *Publ.* Surge! non eras sicut cæteri hominum: non injustus, non raptor, non adulter, non Publicanus! jejunasti bis in sabbato, dedisti eleemosynas, solvisti decimas: surge, in vitam æternam surgis! *Phar.* Ah! quisquis es, miserere! Accusatus sum! judicatus sum, condemnatus sum de hypocrisi! o si quid potestis, boni (nam video vos esse hilares) supplicate DEO pro me, non ut eripiat me de flammis, in quibus infelix uror, sed ne cogat reviviscere, & una cum carne uri. *Publ.* Vide, quid agas, miser! Publicano supplicas: Pharisæum hoc decet? *Phar.* Publicanus tu! tu talis! involvite me densa nocte fumantes flammæ sulphurei carceris, ne tantum opprobrium videam! *Laz.* Digna superbiæ pœna æternus pudor! Properamus frater, quo tuba vocat: rursum insonuit. *Publ.* Properamus in vallem, ubi congregabuntur omnes Gentes: quis erit occursus? & quorum? & inter quos affectus! *Syn.* Profunda cogitatio est, & digna mora. *Eus.* Digna: nam quanta mutatio erit! in paucis vidi omnes. *Syn.* Vide plures. *Dismas.* Non fallor: vere evigilavi de somno longo: in monte supplicii, quo interemptus sum, invenio me! Salve o bona Crux, per quam salvus sum ego! mortui sint alii morte placida, morte naturali, morte in oculis hominum pia, & felice: nulli invideo: me mors *violenta*, & *turpis* cœlo intulit: beata Mors! *Gesmas.* Vah! quo vocor? Dismas es tu? talem te video, qui in eadem mecum damnatione fuisti? Similis vita fuit, similis mors: cur dissimilis resurrectio est? *Eus.* Latrones

nes loquuntur Christi in Cruce socii! *Syn.* Ipsi sunt: vere quasi ex eodem lecto assumptus unus, relictus alter. *Dismas.* Similis vita fuit: pœnitet! sed, DEo sint laudes! similis mors non fuit. Quid quereris miser? tragœdiæ, quam ego vidi, etiam spectator fuisti tu! fluebat idem pro te sanguis: lingua eadem pro utroque orabat Patrem: ego submisi caput gratiæ: tu obstinatus & Domini exemplis, & meis monitis, & insolentibus prodigiis obfirmato animo restitisti: unde perditio tua, nisi ex te? *Gesmas.* Heu! perditio! de cruce ad ignem abeo, de tormentis temporalibus ad æterna, dupliciter miser! heu! *Dismas.* Sera lamenta sunt: ego per patientiam egi pœnitentiam! ex necessitate feci virtutem! o beata necessitas, quæ ad meliora me compulit! Vale mons sancte! mons meæ beatitudinis patria! in vallem propero, unde ascensus in cœlum erit! quis occurrit? *Judas.* Inferi! quem me video! suspensus crepui medius, & effusa sunt viscera: quis redintegrata restituit? vivo miser, & in æternum opprobrium vivo! *Dismas.* Judas est hic, Apostolus Domini, & ego latro: Superi! obstupescite differentiam! *Eus.* Synesi! hic duorum occursus mirabiles affectus ciebit. *Syn.* Fructum ex singulis cape. *Judas.* Audivi tubæ clangorem horrendum: *Surgite mortui!* Sistere te Judici debes, Juda, Judici, quem pro triginta argenteis vendidisti! O stulte Mercator! ah! si posses, quem pretio tam vili vendidisti, quanto nunc emeres sanguinem? *Dismas.* Juda, Apostole Domini mei! *Judas.* Heu! quis me compellat hoc nomine! Tonitru in auribus est titulus, qui me damnavit. Quis es tu? & unde me nosti? *Dismas.* Character te tuus prodit. Miser, cur desperasti? ego & tu uterque digni patibulo fuimus: sed ego mihi ex cruce scalam ad cœlum feci, tu ad inferos: quæ hæc, malum! stultitia fuit? *Judas.* Resorbe terra hoc insaniæ monstrum! pudet prostare Soli! *Dismas.* Prostare Orbi debes: eundum est. *Judas.* Tu comes eris? *Dismas.* Non diu: nam in valle Josaphat separabimur,

bimur, & tu ad finiſtram ibis, ego a dextris ſtabo, ut Juſtitia DEi triumphet in Apoſtolo, Miſericordia in latrone. *Judas.* Eheu! quid video? quid audio? quid dicam? *Dismas.* Merito gemit infelix! ſtabit enim inter judicandos, qui poterat Judex ſedere; Bonum erat ei, ſi non fuiſſet natus! O DEUS! o Reſurrectio! o Judex! o Judicium!

§. III.

Exercitium Intellectus.

Synefius. QUis animi ſenſus, Euſebi, quæ cogitatio, quis affectus ſe movet ad hanc viſionem? PRINCIPIUM VITÆ ÆTERNÆ exhibui: Intellige, quanta futura ſit Reformatio *in judiciis* hominum! quanta mutatio *in affectionibus! Euſebius.* Sincerus ero, & mentis motus omnes, quibus ſub hac ſcena agitabatur, per ordinem enarrabo. Primum Reſurrectio videbatur mihi eſſe quaſi *nova nativitas.* Occurrebat, quod ſcripſit Job: *Putredini dixi: Pater meus es! mater mea vermibus*, Job. 17. Reſurgens tanquam ex utero Matris a ſepulchro prodibo in lucem novam! *Syn.* Sic eſt: notaſti diſcrimen autem, quod inter primam nativitatem eſt, & inter ſecundam erit? *Euſ.* Audiam. *Syn.* Multiplex reperitur. Naſcimur *infantes*, renaſcimur viri: quilibet ſuam ſive felicitatem, ſive miſeriam perfectiſſime intelliget. *Euſ.* Digna eſt attentione reflexio. *Syn.* Naſcimur *morituri*, renaſcimur *æternum victuri. Euſ.* Infinita differentia! *Syn.* Sed nondum ſumma: tertiam expende. *Quales naſcamur*, non eſt res arbitrii: *quales vero renaſci velimus*, eligendi poteſtas datur. *Euſ.* Syneſi, hæc ſententia mirabile lumen ſpargit. Superi! ſi cui liberum eſſet, *naſci*, *qualis vellet*, quis non eligeret naſci dives, naſci nobilis, naſci ſanus, & formoſus potius, quam deformis, & æger, & pauper, & de fæce plebis? nunc *renaſci poſſum*, qualis volo, opulentus a meritis, illuſtris

virtute, in corpore glorioſo! & ultro eligam prodire de tumulo mendicus, deſpicabilis, damnatus ad rogum, in carne fœtida, ulceribus obſita, ſtygiis flammis inſtar fumantis titionis aduſta! O cœlum! abſit a me procul tantæ inſaniæ execrabilis rabies! *Syn.* Utinam ſit omnium hæc exclamatio! ſed tu perge explicare te amplius. *Euſ.* Nimirum animo volvi *Reſurgentium ad novam vitam* momentum primum, alterum, tertium. Occurrit: primus tubæ ſonus quam aliter verberaturus ſit aures impiorum, aliter electorum: quamque iſti alacriter, illi lente ſe moturi ſint, ut obſequantur voci, & ſurgant. *Syn.* Ex more ſuo facient, ſemper pigri ad verbum Domini. *Euſ.* Deinde intuebar mutuo ſibi occurrentium repentinos affectus. Ut plauſit Publicanus, & Phariſæus erubuit! ut ejulavit Epulo, & Lazarus jubilavit! ut Dismas laudavit Miſericordiam, & Gesmas blasphemavit Juſtitiam: Judas vero ſeipſum exhorruit! Quæ mutatio fuit! quam alia, ac olim aluerant, vidi deſideria; alia vota, alium luctum, alios amores, alia odia, alium timorem, alios *de bonis*, *ac malis præſentibus* ſenſus, atque judicia. *Syn.* Nempe conformia veritati, quæ nunc non niſi per tenues radios oculis fide armatis ſe exhibet. *Euſ.* Præterea iter contemplabar, & viam, per quam quisque iturus eſſet in vallem Joſaphat. Cogitabam, quid cogitaturi eſſent, quibus a loco ſepulchri eundum erit per longe, lateque patentes Provincias, donec per Aſiæ Regiones in Palæſtinam ferantur. Videbimus in hac peregrinatione omnia Regna Mundi, & gloriam eorum in cinere, in cinere, in cinere! Et ego quidem ſi moriar Monachii, ſedebo ad exſiccatam a flammis Iſaram, & flens recordabor: hic ſtetit olim magnifica civitas digna Sedes Bojariæ Principum! in hac urbe adorabar ego inter Primates! hæc area fuit, in qua reſplenduit palatium meum! hic hortus, in quo deliciabar! hic domus, in qua laſciviebam,! hic curia, in qua toties favi ſceleri, hic templum, quod profanavi! Talia dum recordabor, eheu! ſurgent circa me

undique

undique *Majores* mei, & objurgabunt degenerem a veteribus Bavaris! ſurgent *coævi* mihi, & inſultabunt, rapientes cœlum ſibi præ me! ſurgent *poſteri*, & exprobrabunt exempla, quibus perverſi ſunt, a generatione in generationem veneno ſe propagante! Inde ex Bavaria in Auſtriam properans, & per Hungariam, ac Turciam viſurus ſum urbes celebres ſine veſtigio, grandia Regna ſine nomine, ditiſſimas ditiones ſine incola. Clamabo: hæccine eſt illa Mundi profani ſpecies, quæ per fallax ſtibium, & ceruſſam tot amatores ſeduxit! Obvii erunt ex omni gente, ac populo homines alii læti, alii triſtes, ac deſperabundi, omnes inter ſe confuſi ſine ordine, ſine titulo, ſine famulitio, ſine inſignibus, ſine veſte, quia ſcilicet finita erit hujus vitæ comœdia, & actores poſitis jam perſonis æquales omnes properabunt eo, *ubi laus erit unicuique a Deo*, judicaturo, non qualem quisque perſonam egerit, ſed quam bene ſuam. *Syn.* Salubres cogitationes volviſti, & feraces ſanctorum effectuum de cura æternitatis. *Euſ.* Verum poſtea *a Reſurgentibus* ad Reſurrectionem mente converſa cœpi intentius affigere me quæſtioni: *Verene reſurrectio mortuorum olim futura ſit*? Equidem non tanquam dubius hæſi de veritate, quam fides docet, ſed tanquam avidus ſciendi, quibus argumentis firmetur fides, & ſuſcitari frigus languoris poſſit. *Syn.* Rem bonam poſtulas, præcipue quia non deſunt male feriata ingenia, quibus *dies Cinerum* jucundior eſt, quam *dies Paſchatis*, eo quod reſurrectionem magis, quam mortem horreant. Juvat horum cavillationibus poſſe occurrere, ne, quod ſciolorum eſt, de imperitia contra veritatem triumphent. Tu igitur utramque aurem applica diſputanti: intelliges, *quam prudenter* reſurrectionem carnis credamus, & dici non poteſt, quam jucunda ſit fides *reflexe prudens*. *Euſ.* Experior: neque enim poteſt non ſuaviter afficere nos alacritas fidei, quam prudentia parit: Avidum auditorem habes. *Syn.* Non tenebo te diu: Rem omnem unum Dilemma conficiet. Si dubium prudens de Reſurrectione

haberet locum, vel ambigua esset potentia DEi, vel voluntas? *Euſ.* Utique, nam si constet & posse DEum, & velle Resurrectionem efficere, dubium quodvis sublatum erit. *Syn.* Constare de utraque sic, ut *dubium prudens* hærere in animo bene affecto veritati non possit, intellige, quomodo demonstretur. De potentia primum agam. Pulvis est homo, & revertetur in pulverem, sic est: sed age, qui ex pulvere fecit hominem, antequam fuit, cur non poterit ex eodem pulvere resuscitare collapsum? reficerene difficilius est, quam facere? Quanquam quis sapiens dicat aliquid esse difficile Omnipotenti! Videmus quotidie fieri in semine, quod de homine non capimus: projicitur semen, moritur, sepelitur, putrescit, & in fructum centuplum reviviscit: ecce imago Resurrectionis omni exceptione superior. Verum addamus signo rem significatam: nunquid ab actu ad potentiam bona est argumentatio? nunquid in veteris Testamenti tabulis resuscitatum legimus mortuum ab Elia filium viduæ, & ab Elisæo jam mortuo hominem alium, qui efferebatur? 3. Reg. 17. & 4. Reg. 23. Nunquid de tribus mortuis a Christo revocatis ad vitam Evangelium testatur? nunquid similia de Petro, & Paulo in Actis Apostolorum narrantur? Sileo Historiæ Ecclesiasticæ monumenta, quibus sicut fidem Divinam non tribuo, ita quod fidem humanam mereantur, negare impudentis ingenii est, atque procacis. Ego ex his conficio, prudenter ambigi non posse *de potentia*, sive quin DEus possit in omnibus, quod in aliquibus fecit. *Euſ.* Omitte de potentia dicere: qui nos produxit *ex nihilo*, quod reproducere possit *ex pulvere*, helleboro indiget, qui negat. Quod velit, unde probas? *Syn.* Agitur de decreto, an exstet? Quæstio facti est: probari ex testimoniis debet. Sunt autem testes, qui DEo familiares fuerunt *Patriarchæ*, ex quibus Jacob ossa sua transferri in Palæstinam voluit, ne cum infidelibus Ægyptiis olim resurgeret: testes *Prophetæ*, inter quos apertissime Job: *ſcio*, inquit, *quod Redemptor meus vivit, & in novissimo*

die

die de terra surrecturus sum, & in carne mea videbo DEum Salvatorem meum! testes *Evangelistæ*, quorum unus: *Omnes*, ait, *qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei!* testes *Apostoli*, ex quorum numero Doctor gentium: *Omnes*, clamat, *omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur!* testis denique æterna Veritas, Verbum Patris, Christus, toties de resurrectione commemorans, quoties de Judicio extremo disputat: tantæ nubi testium quis nisi impudens se opponat? *Eus.* Submittere judicium decet viris, contra quos prudenter excipere non potes, sive quod fallantur, sive quod fallant. *Syn.* Et multo magis utique DEi Filio, qui ne quidem potest aut falli, aut fallere. *Eus.* Submitto lubens, & credo, quod non capio: nam difficultatem fidei præter auctoritatem testium etiam Ratio mitigat. *Auctor naturæ* appetitum ad corpus inseparabilem animæ dedit, non daturus utique, nisi decrevisset postliminio restituere unionem cum carne, ne perpetua spiritui etiam beato violentia inferatur. *Syn.* Ex Philosophia petitum est hoc argumentum; aliud Theologi addunt: Nisi corpus resurgeret, nunquam daretur *beatitudo consummata*, nunquam beatitudo *totius*, sed *partis*, nunquam beatitudo *hominis*, sed *animæ*: & denique Christus dici non posset plenam de morte retulisse victoriam, nisi cum Capite etiam membra resurgerent. *Eus.* Sed quod de resurrectione ad vitam dicis, an etiam de resurrectione ad mortem intelligis? Sunt enim, qui resurrectionem *esse præmium* putant, atque adeo solis Sanctis communem. *Syn.* Inepti sunt, postquam Dominus timere nos jussit eum, qui & *corpus*, & *animam* perdere potest in gehennam.

§. IV.

Exercitium Voluntatis.

Eusebius. ERgo stultum est eorum solatium, qui de vitæ futuræ pœnis nihil metuunt sibi, & dicunt: *fiat animæ, quidquid DEo placuerit, modo corpori non sit male! Syn.* Vah! quod

quod animal loquitur? O craſſum ingenium, & adipatum, quod de immortali ſpiritu adeo nihil ſe angit! pone, ſolam animam uri! non tu ureris? non certe pars nobilior tui? dicat aliquis: *crementur corpus meum, excorietur, diſcerpatur, modo veſtes ſint ſalvæ!* non tu inſaniſſime inſanire hominem, & in Anticyras ablegandum clamabis? *Euſ.* Sapientius utique, cum corpus afflictum patitur, ſolabor illud: *ſuſtine paululum! nam tertia die reſurges! Syn.* Ita, *tertia die*: nam prima eſt dies patientiæ, altera dies ſepulturæ, tertia dies gloriæ, PRINCIPIUM ÆTERNITATIS BEATÆ! De hac die cogitans Job: *cunctis diebus*, ait, *quibus nunc milito, exſpecto, donec veniat immutatio mea! Euſ.* Audite hoc homines impatientes, qui nihil poteſtis exſpectare! non niſi a ſervis *exſpectantibus Dominum ſuum* ſperari immutatio poteſt. *Syn.* Feliciſſima immutatio, quia corpus, quod *ſeminatur in corruptione, ſurget in incorruptione*, quod *ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria*, quod *ſeminatur in infirmitate, ſurget in virtute*, quod *ſeminatur corpus animale, ſurget ſpirituale*, 1. Cor. 15. v. 42. *Euſ.* Vere feliciſſima immutatio! ergo quid agitis miſeri, quibus hujus vitæ ærumnæ intolerabiles videntur, dicite: *qui ſunt ſermones veſtri, quos confertis ad invicem ambulantes, & eſtis triſtes?* Ah ſermones de æmulis, qui vos perſequuntur! de dominis, qui vos opprimunt! de Judicibus corruptis per munera, de egeſtate, de fame, de infortuniis, de doloribus, de præmatura morte: ſermones inutiles, inanes, vani, qui afflictis non ferunt ſolatium, ſed aculeum mali prementis profundius figunt! Aliter Divine Præceptor, docuiſti nos loqui tu! *Syn.* Aliter ſane, cum ſcilicet in omni miſeria per reſurrectionis memoriam ſe conſolans, ſcitote, dicebat ſuis, Luc. 13. *Filius hominis tradetur Gentibus*, ſed *tertia die reſurget! illudetur*, ſed reſurget! *conſpuetur*, ſed reſurget! *flagellabitur*, ſed reſurget! *occident eum*, ſed reſurget: nullum in hac vita *malum æternum* eſt. *Euſ.* Ita, ita, hæc *fides* in capite, hæc *ſpes* in ſinu leves omnes ærumnas faciet: *exſpecto, donec veniat immutatio*

mea

mea ex milite in regem, ex misero in felicem, de statu laboris in statum quietis, de statu mortis in statum vitæ. *Syn.* Optima propositio! verum vidisti, audisti: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur*, ah! non omnes, quid? si tua resurrectio *sine immutatione* foret? *Eus.* Heu! miser æternum forem! Anima mea! infelix anima in corpore subjecto curis, obnoxio morbis, exposito totius naturæ injuriis inclusa æternum fores! *Syn.* Dixisti parum: dic, alligata corpori, tanquam stygio carceri undique flammis furentibus involuta æternum fores! Ut *immutationem* sperare corporis possis, necesse est, ut nunc animum ac vitam mutes: vita Epulonis, mores Pharisæi, animus Judæ, mors Gesmæ in flammas æternas desinunt: Hoc recordare. Monstravi *resurrectionem*, ostendi *Resurgentes*: ut resurgas cum Publicano, cum Lazaro, cum Dismа, jam non dico tibi: *memento homo, quia pulvis es*! sed quoniam *memoria resurrectionis* plus valet in animos, quam memoria mortis, moneo te: *Memento pulvis, quia homo es, & in hominem reverteris*! *Eus.* Memento pulvis, quia *homo es*! nempe non pulvis inanimis, sed pulvis animatus, homo subjectus DEo, qui *inspiravit in te spiraculum vitæ, ut fieres in animam viventem*, non tibi, sed Creatori, sed Redemptori, sed Domino tuo. *In hominem reverteris*, ut prœmium, aut pœnam æternam recipias pro vitæ modo. *Memento pulvis*, homo es, pulvis eris, & ex pulvere rursum homo, homo æternum felix, aut æternum infelix eris! *memento pulvis! Syn.* Sed audis? tertius clangor resonat! DE ÆTERNITATE judicium fit. Ascendamus in montem Olivarum: inde in vallem Josaphat prospectus patet. *Eus.* Sequor ducem.

CHORUS.

Ostenditur, nihil esse in æternitate acerbius, quam memoriam temporis, olim vel *per nimium otium*, male perditi, vel *in nimis multa negotia* inutiliter expensi, & tunc irrevocabilis.

Æternitas. Tempus. Chorus Horarum. Dives Evangelicus. Servus talenti reus. Pharisæus, Epulo.

Tempus. FUgimus filii, fugimus! servivimus satis*
Hominibus ignavis, stolidis, sceleratis:...
Vah!.. Tempus *DEi Crucifixi beneficio*
Concessum ad agendam *pœnitentiam*,
Ad obtinendam gratiam,
Ad promerendam gloriam,
Plerique prodigunt pessime, aut *male* agendo;
Aut nihil agendo,
Aut aliud,
Quam quod unum est necessarium, *Luc.* 10.
Ah! aliud agendo!...
Hem! tantum est Orbi pretium temporis,
Empti pretio Divini Sanguinis!..
Fugimus filii, querimur Superis,
Ut faciant finem injuriis.

CHORUS.

1.

Servitum satis est!
Rumpere! ah! rumpere
Rupes Calvariæ!

Et,

* Exhibetur mons Calvariæ dehiscens postea in abyssum.

Et, de quo exivimus,
Gremio nos recipe!
Servitum ſatis eſt.

2.

Præſtat, præſtat citius
In nihilum redire,
Quam impiis diutius,
Ad ſcelera ſervire;
Sancta rupes rumpere,
Volentes recipe!

Div.Ev. Fallor, an queſtus audivi ſerios? *
Phariſæ. Verene tempus *a mortalibus* fugit?
Serv.pig. O fugiat, & veniat *ad mortuos!*
Epulo. Ita, ita, bonæ horæ, venite ad nos!
Nos intelligimus pretium temporis!
Omnes. Nos ſcimus æſtimare vos,
Venite ad nos!...
Tempus. Superi! tempus æſtimant inferi!
Ite maledicti, non fallitis nos:
Ite! male perditi contemptum temporis
Merito luitis.
Phariſæ. Culpam fatemur: non æſtimavimus vos.
At nunc miſeriæ docuerunt nos ſapere:
Nunc intelligimus,
Quanti vel *horam* facere debuerimus,
Qui *annos* neglexímus.
Omnes 4. Nunc intelligimus.
Phariſæ. Nunc (calidæ teſtes ſint lacrymæ)
Nunc æſtimabimus.
Omnes 4. Nunc æſtimabimus!

* Utrinque carcer ſtygius ſe aperit, unde prodeunt bini & bini trahentes catenam, qua colligati ſunt.

Ariose.

Omnes 4. Erravimus!
Annos, menſes, dies, horas
Peſſime perdidimus!
Dives Ev. Ego nimis anxias,
Inter curas horrei:
Servus. Ego nimis frivolas,
Inter nugas otii:
Epulo. Ego corpus ſaginando
Sine cura animi:
Phariſæús. Ego nævos obſervando
Alieni oculi.
Omnes 4. Erravimus,
Errorem confitemur.
Serv. & Ep. Sed, diu ſatis luimus,
Div. & Pha. Corrigere ſtatuimus:
Omnes 4. Non veniam meremur?
Ah! unicam
Da horulam
Ad pœnitentiam!

Tempus. Siccine nunc denique æſtimatis me!
Atqui olim hæc erat vobis cura præcipua,
Quomodo poſſetis lepide tempus fallere!
Sæpe, ad agendum ſalutis negotium obtuli me:
Dixiſtis jam: *non vacat modo!*
Jam: *non libet hodie!*
Ad alia mihi nunc tua opus eſt opera!
Tandem ego *fefelli vos*:
Nec me *falletis* iterum
Splendido verborum apparatu:
Novi vos: deſinetis *fervere*,
Cum deſinetis *ardere*.

Ariet-

ARIETTA.

Non fido his propositis:
Naturam habent fulguris,
In ortu occidunt:
Quos habent ignes, subitum
Effusi sunt per impetum:
Micant! non perimunt.

Pharisæ. Fatemur: *olim* talia
Fuerunt nostra pia desideria:
Sed, quæ *nunc* concepimus,
Non genuit *impetus*,
Genuit ignis tartareus:
Durabunt: age, experire,
Da horam, cujus ope possint in opus prodire.

Tempus. Ergo, si, quod petitis, obtinetis,
Dicite, quid agetis?

Omnes 4. Omnes rigidissimam agemus pœnitentiam!

Div. Ev. Ego *destruam horrea*, nec faciam alia,
Sed, quæ possedi, dabo pauperibus omnia,
Nihil de me solicitus,
Soloque pane & aqua contentissimus.

Servus. Ego *talentum male defossum* eruam,
Et perdius ac pernox intentus labori,
Non sine multo fœnore Domino restituam.

Epulo. Ego libenter miseri eligam sortem Lazari:
Ipse *epuletur quotidie splendide*:
Ego ad fores jacebo,
Et vel micis,
Quæ cadent de mensa, patienter carebo.

Pharisæ. Ego sub Publicani pedibus me palam locabo,
Et ultro, quæ occultavi crimina, publicabo.

Omnes 4. Omnes rigidissimam
Agemus pœnitentiam ... *.
Pharisæ. Heu! ut quid horridum repente tonitruum
Male fausto omine
Obmurmurat vocibus supplicantium?
Epulo. Perjimus! naturæ machina commovetur!...
Servus. Rupes dissilijt!...
Dives. Immanis abyssus se aperuit!...
Omnes 4 Ah! cito! cito da horam:
Æternitas imminet: non ferimus moram.
Tempus, Plaudite filii, finis venit, erimus liberi.
Omnes 4. Da horam & omnes rigidissimam
Agemus pœnitentiam!
Æternit. Sic est, o miseri, rigidissimam
Agetis pœnitentiam,
Quam constituent amarissima *contritio*,
Tristissima *confessio*, acerbissima *satisfactio*!
Sed nulla unquam sequetur *absolutio*.
Ite MALEDICTI!..
Vox est tonitrui in rota, Psalm. 76.
Quam nulli jam sistent gemitus, nulla vota.

*A R I A.***

Cedite tempora!.. vertere rota!..
Repete tonitru... repete rota!...
Imperat Æternitas.
Repete iterum repete toties,
Quot in se folia numerant arbores,

Quot

* Mons Calvariæ in Abyssum subsidit, unde prodit Æternitas: tempus autem cum horis in eodem absorbentur.
** Exhibetur Rota æternitatis semper cum novo tonitru in se rediens.

Quot ſe pulviſculi movent in aere,
Quot ſunt in littore leves arenulæ:
Nec, cum æquaveris, ceſſa repetere,
Iterum incipe, iterum repete,
Donec intelligas *DEum deficere*,
Tunc, & *non antea*, licet quieſcere:
Imperat ÆTERNITAS.

Tempus. Vindicamur Filii!
Io! ab infami ſervitute jam liberi,
Deſcendimus hilares
In abyſſum primi nihili.

4.*Damnati.* Et nos in tartara redibimus æternum miſeri!

CHORUS.

Horæ. Valete bona ſidera!
4.*Damn.* Perite mala tempora,
Horæ. Et juvat interire:
4.*Damn.* Perite, & o, liceat
Vobiscum nos perire!
Æternit. Non licet, poſtquam vindici
Æternum in vos Nemeſi
Decretum eſt ſævire.
4.*Damn.* Decretum ſævum, barbarum,
Horæ. Decretum culpæ conſonum:
Temporis injurias
Vindicat ÆTERNITAS:
4. *Damn.* Vindica, fulmina!
Fulmina! eneca!
Æternit. Fulmino, non tamen eneco:
Vivetis, ut moriamini perpetuo; vivite!..

ARIA.

ARIA.

Hic finis eſt: ſic plectitur
Abuſus temporis:
Æternis demum petitur
Hora ſuſpiriis!..
Clamatur: *horam utinam*
Haberem unicam!
Sed nemo audit næniam:
O triſte UTINAM!

PUNCTUM II.

Vitæ futuræ nullus finis.

§. I.

Exercitium Memoriæ.

Synesius. PAlles, Euſebi, & tremis ex horrore ſpectaculi, quod vidiſti in valle Joſaphat! Collige animum: gravius ſupereſt argumentum horroris. VITÆ FUTURÆ PRINCIPIUM oſtendi: FINEM ſi poſſem oſtendere, forte reſpirandi facultas foret. Sed PRINCIPIUM ſine FINE materia eſt Meditationis, quæ exigit, ut ad novas curas te pares. *Euſebius.* Nunc intelligo, quod dixit Propheta: *Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Joſaphat, & diſceptabo cum eis ibi*, Joel. 3. Vidi glorioſos Ordines Sanctorum *in nubibus obviam Chriſto*. 1. Theſſ. 3. Vidi fluctuantem vallem a confuſa multitudine reproborum. Vidi venientem Judicem cum poteſtate magna, & Majeſtate. Vidi apertos libros, ex quibus redivivi mortui examinabantur. Diſceptatum eſt vehementer: audivi triſtiſſimam vociferationem cum horrifico ululatu a circumjectis montibus repercuſſo ingeminantium: *Domine! Domine!* quibus reſpondit

respondit *vox tonitrui in rota:* NESCIO VOS! DISCEDITE, & continuo cœlum Judicis sententiæ fulminando applausit: terra dehiscens immugiit: infernus infelices absorbuit. *Syn.* Ita, infernus absorbuit, nunquam, æternum nunquam redituros. Auribus locum descripsi nuper, hodie oculis exhibeo: ecce ad ostium stamus. *Eus.* Labant genua: tremit cor: juvate Cœlites! tamen inspicio. * *Syn.* Angelum vides *habentem clavem abyssi*, Apoc. 20. Aperuit, ut intueremur: reverere! *Angelus.* Omittite! conservus vester sum, qui huc adducere *viventes* soleo, ne *mortui* rapiantur in locum, ubi hoc summum tormentum est, quod nulla sit mors. *Eus.* Heu! Angele DEi, quam est hoc paucis multa dicere; *Locus tormentorum, ubi nulla est mors!* ergo quanquam totus est carcer ignis, merus ignis, tamen nulla combustio est? *Syn.* Hoc volunt objectæ oculis voculæ immanis ponderis: SEMPER, & NUNQUAM. *Ang.* Causa mali etiam perpetuo aspectum cruciat, ne quis unquam oblivisci possit, quod *merito* crucietur æternum. ** Appensa est in statera culpa, & pœna, inventaque est pœna examinata *ad pondus Sanctuarii* minus habens, quam culpa, neque condigna merito. *Eus.* Quid loqueris, Ductor Angele, ignis, æternus ignis, non est condigna peccato pœna, quod nos *per risum* patramus? *Syn.* Difficile dogma statuis. Obsecro, ut me audias! Equidem *credo* æternitatem pœnarum: sed *tu adjuva incredulitatem meam*, Marci 9. ut credam firmius, alacrius, efficacius: quod proderit, ut hic Eusebius quoque promptius sequatur, quo duco. *Ang.* Loquere: difficilis fides non erit, si causæ dubitandi tollentur.

§. II.

Exercitium Intellectus.

Synesius. UT brevis sim, difficultates hujus articuli omnes ad duo argumenta reduco, quorum unum ex natura

* Exhibetur infernus. ** Exhibitio stateræ.

Creaturæ petitur, alterum ex natura *Creatoris.* In creatura video, quod *ignis agens*, ut æternum agat, alimento infinito indigeat: infinitum autem alimentum unde ſuppeditari queat, non video. Multo minus intelligo, quomodo *corpus patiens* æternum duret: *pati* enim eſt detrimentum accipere, quomodo igitur poſt quotidiana detrimenta corpus non denique conſumetur? De Creatore vero hæc innata animo idea eſt, quod infinite & juſtus, & bonus ſit. Porro ſi *juſtus* eſt, quo titulo culpam momentaneam pœna æterna plectat? & ſi *bonus* eſt, quis credat, fieri poſſe, ut pro injuria per inobedientiam ſuæ Majeſtati illata pœnam æternam expetat, quin unquam animæ in atrociſſimis cruciatibus ingemiſcentis aliqua miſeratione tangatur, præcipue cum cruciatus æternus ſit pura pœna, quæ neque ſervit *ad terrorem aliorum*, quia nemo tunc vivet amplius: neque *ad correctionem damnati*, quippe qui nunquam emendabitur. *Euſ.* Addamus tertium argumentum *a gratia Redemptoris*, cujus gloria poſtulat, ut denique *propter ipſum* reconcilietur DEus omnibus, quibus iratus eſt, & nemo ſit, qui non *infinitæ ſatisfactionis* particeps fiat. *Ang. Erratis*, *neſcientes Scripturas*, *neque virtutem DEi*, Matth. 22. Virtus DEi *Omnipotentia* eſt, quæ ignem infernal aler e ſine alimento poteſt: *Flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendit illum*, Iſ. 30. Quod aliud nutrimentum exigitis? Virtus DEi *Sapientia* eſt, quæ ſicut in fornace Babylonica fecit, ut luceret ignis, quin ureret: ita in inferno facit, ut urat, quin conſumat: aut an difficile eſſe putabitis DEo, reſtituere damnatis corpora *paſſibilia* quidem, immortalia tamen? non legiſtis, quod de homine damnato ſcripſit Job. c. 20. *Luet*, *quæ fecit omnia*, *nec tamen conſumetur*? Virtus DEi *Juſtitia* eſt, quæ in culpa non temporis durationem, ſed *malitiæ gravitatem* attendit: unde inter vos etiam latrocinium, quod momento committitur, perpetuo carcere, aut perpetua vitæ privatione punitur. Malitiæ vero gravitatem *æſtimare* cujus eſt? Rei, an Judicis?

Pœ-

Pœnam culpæ æqualem *taxare* ad quem pertinet? Auditurne Reus aliquando, cum per horam punitus fuit, dicere Judici: *Nunc ſatis eſt*? SATISFACTIO pro injuria per peccatum illata DEo nulla ſufficiebat, niſi quæ *infiniti pretii* eſſet: ſic judicavit DEus, adeoque ut ſatisfieret ſibi *per Deum-Hominem*, ſtatuit: non certa concluſio eſt, quod nulla quoque SATISPASSIO, *quæ finem habet*, culpæ gravitatem adæquet? Non acclamare punienti Nemeſi æternum decet: *Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum*! Pſ. 110. Denique Virtus DEi *Bonitas* eſt: ſed nunquid æquum eſt, ut, qui bonus eſt, malum oderit, ac perſequatur, quamdiu malus eſt? æquum., ut quia damnati perpetuo mali erunt, perpetuo puniantur? *Minatur* DEus æterna ſupplicia, ut *corrigantur* alii, alii *terreantur*: minarum *executio* non valebit ſive ad correctionem, ſive ad terrorem: quid tum? at niſi exequeretur, *verax* non eſſet: quid? quia bonus eſt DEus, an ideo *mendax* erit? aut, ne bonus eſſe ceſſet, *verax* eſſe ceſſabit? *Syn.* Non ceſſabit: nam quanquam *æternas* pœnas intentet, tamen, modo *longæ* ſint, dici vere *æternæ* poterunt, quoniam in aliis argumentis ſæpiſſime hæc vox, *Æternitas*, pro diuturno tempore a Scriptura uſurpatur, non pro duratione, cujus nullus ſit finis. *Euſ.* Et firmant hanc interpretationem textus alii, nam in Apocalypſi c. 5. dicitur Agnus *infra terram* laudari, utique cum erit finis pœnarum: Paulus quoque mortem eſſe morituram affirmat, 1. Cor. 15. & Iſaias c. 24. *Poſt multos dies* viſitaturum eſſe DEum damnatos aſſerit: age, non iſta oracula ſolatium infelicibus ferant, maxime, quando iterum Joannes Apocalyp. 22. affirmat aperte, tempus adfore, cum *nullum maledictum erit amplius*? *Ang.* Inania ſolatia hæc, & male intellecta oracula ſunt. Joannes omne maledictum *a civitate DEi* excludit, de qua ibi loquitur, & non de fine inferni. Idem ubi de laude Agni *infra terram* diſſerit, agit *de tempore*, non de æternitate. Iſaias per viſitationem non ſolatium intelli-

 git,

git, ſed pœnarum innovationem, *in gladio duro*, *& grandi*, *& forti*, Iſ. 27. Paulus tandem de morte *mortis primæ* narrat, cum reſurrectionem tuetur; ſed *mors ſecunda manet*, quod in Apocalypſi legetis, c. 21. A vocabulo quod argumentum ducatis, levitatine tribuam, an malitiæ? Si vocis *Æternitas* aliquando uſus eſt *pro longo tempore*, nunquid propterea *nunquam* intelligi debet de tempore *fine fine*? Immo ne ambigi prudenter poſſit de vocis unius ſignificatione, voluit DEus aliis, aliiſque phraſibus æternitatem pœnarum docere. Aut ſi aliquando, quanquam poſt multa ſæcula, finis tormentorum futurus eſt, & DEus damnatos homines, dæmoneſque per longa ſupplicia placatus admittet in cœlum, nonne mentitur Apoſtolus, cum monet: *Nolite errare: neque fornicarii, neque idolis ſervientes, neque adulteri Regnum DEi poſſidebunt*, 1. Cor. 6. Mentitur, cum aſſerit: *Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur*, 1. Cor. 15. Fallitur Iſaias, cum c. 66. dicit de damnatis: *Vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*? Decepit vos Chriſtus, qui hæc ipſa verba Marc. 9. tertium inculcat? Decepit Joannes Baptiſta, Matth. 3. affirmans de Juſtitia Divina: *Paleas comburet igni inextinguibili*? Decepit Daniel. c. 12. prædicens fore, ut multi in terræ pulvere evigilent, *alii in vitam æternam*, *& alii in opprobrium*, *ut videant ſemper*? Dicere debebant: non videbunt ſemper, ignis extinguetur, vermis morietur, omnes iṁutabimur, tandem etiam fornicarii, & adulteri Regnum DEi poſſidebunt. Falſum dixit Veritas, cum dixit de Juda proditore: *Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet*! Ah! bonum utique Judæ eſt: nam, quanquam poſt longa tormenta, denique tamen beatus Judas, & felix *æternum* erit: meretur æterna felicitas hoc pretio emi: bonum eſt Judæ, quod natus fuerit! Eja! non horrent aures hanc contradictionis audaciam? At nempe *gloria Redemptoris*, & *infinita ſatisfactio* hos defendit Interpretes? O ſpecioſa argumentatio, ſolida, convincens, ſi Superis placet, & ſi forte iſti plus, quam Chriſtus, de Chriſti gloria

ſolli-

ſolliciti ſunt. Omnes equidem, qui in Adam mortui ſunt, per Chriſtum vivunt, *ſi volunt* meritorum Chriſti ſe participes reddere *per uſum mediorum*, quæ Chriſtus præſcripſit. Merita Chriſti gratiæ ſunt, & gratiæ non obtruduntur invitis: *Qui nolunt* igitur, non participabunt, æternum non participabunt. Audivimus clamantem Dominum: *Niſi quis renatus fuerit, non introibit: niſi pœnitentiam egeritis, peribitis: niſi abundaverit juſtitia veſtra plus, quam Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.* Quid? num eſt, qui reclamare audeat: *Intrabitis tamen! non peribitis!* non hæc blasphema temeritas eſt? non ipſa potius neglectio gratiæ per Chriſtum oblatæ crimen infinities aggravat? non ſapientior hæc illatio eſt: in peccato imbibitur *contemptus infinitæ Majeſtatis*, cui vilis homulus obedire detrectat: *contemptus infinitæ mercedis*, quam obedienti DEus promittit: *contemptus infiniti pretii*, cujus neglectio nova eſt, Apoſtolo teſte, profuſio Divini Sanguinis, nova crucifixio, novum Deicidium: ergo peccatum meretur pœnam, quæ finem non habet. Fruſtra *miſerationem* ſperatis, poſtquam qui infinite miſericors eſt, tamen poſtremam Judicii ultimi ſententiam his verbis expreſſit: *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum*, ſtatimque addidit: *Ibunt hi in ſupplicium ÆTERNUM, juſti autem in vitam ÆTERNAM*, Math. 25. Stultitia eſt, qua mentitur iniquitas ſibi, vocem Judicis *eandem* intelligere de vita *ſine fine*, & de ſupplicio tandem *finiendo.* Judex & vitam, & pœnam *æternam* vocat; ergo dicere: *pœna* habet finem, *vita* non habet finem, eſt illudere Verbo Dei, & ſibi *pulvillos conſuere ſub cubito manus, & facere cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas*, Ez. 13. Itaque quid opus eſt pluribus? *DEus dixit*, pœnam ignis nunquam finitum iri: ergo poſſibilis eſt, ergo datur, ergo juſta eſt, ergo non repugnat Bonitati Divinæ, ergo non excedit peccati malitiam, ergo non opponitur gloriæ & meritis Chriſti, denique: ergo quantumvis captu difficilis ſit, credi debet *æternitas vitæ fu-*

turæ, una felix, altera infelix sine fine, sine fine, sine fine. Habetis, quod opponatis?

§. III.

Exercitium Voluntatis.

Eusebius. TErribilium omnium terribilissima hæc veritas est! Synesi, attonitus circumspicio me, & molem negotiorum, quibus interdum obruor pæne, diu noctuque gemens sub pondere. *Syn.* Negotia vocas: nugas appella, nisi in quibus *æternitati* laboras. *Ang.* Scio: & VITÆ NEGOTIOSÆ testimonium præbent tui tituli, quando decem officiis vir unus fungeris: cubile tuum, quod accumulata in acervum volumina papyri complent: ordo diei tuus, qui vix necessarias horas refectioni corporis, & somno concedit: famuli tui, quibus etiam in die festo non est facultas, ut vacent sibi. Dic, non est hoc stulto labore consumi? immo noxio? nam cui bono sic eviſceras te infelix aranea? nempe ut muscam capias, lucellum aliquod, honoris titulum, favorem hominis: tantine tantilla æstimes? Equidem si vita præsens æterna foret, veniam forte mererentur hæ curæ: sed sic fatigari, sic exhauriri, sic consumi quid hoc *ad vitam æternam*, quæ vitam præsentem excipit, quid, inquam, ad vitam æternam prodest? Immo tu metue, ne obsit etiam: sicut enim vita otiosa, sic etiam *vita nimis negotiosa* raro est innocens. Sæpe qui omnia agit, nihil bene agit: ignorantia, oblivio, incuria, fastidium, præcipitantia vitia sunt *nimis occupatorum*, vitia, quæ caudam trahunt omissionum, & procrastinationum *contra justitiam*, caudam obdurationis, & sævitiæ *contra misericordiam*, caudam acediæ, & teporis *contra religionem*, caudam amoris proprii, ac suæ familiæ *contra juratam Principi fidem, ac boni communis curam*, denique caudam obcœcationis, & nimiæ securitatis *in causa animæ*, cui non datur tempus, ut inspi-

inſpiciat ſe, ſuaque conſilia, & labores ad regulam legis æternæ examinet. *Euſ.* Deſcripſiſti me! quid vis, ut faciam? *Ang.* Curas tuas cum pluribus DIVIDE, & quas tibi retines, ORDINA ad curam unam, quæ eſt *cura æternitatis*. *Syn.* Sæpe monui, & non audiſti me! *Euſ.* Ah! frigida fides de pœnis æternis fuit: nunc convictus, ſapientius vitæ negotia ordinabo, ne obſint æternitati. O æternitas! credi potes: capi non potes. *Ang.* Credere teneris, capere non teneris. Sed quia dæmones quoque credunt, & contremiſcunt, ne ſimilis ſit fides veſtra, id eſt, *ſine operibus*, agite, admovete vos huic igneo mari: evocabo in littus infelices animas: docebunt, quid æternitas doceat. Adeſte maledicti, quos habet hic *locus tormentorum*: ſunt, qui colloqui vobis velint. *Euſ.* Loquar propoſitiones meas, & interrogabo miſeros, quid *faciant* modo, quid *feciſſe* vellent olim, quid *facturi* eſſent, ſi ſponderem pœnarum finem. * *Gesmas.* Quis vocavit? o ſi quis nuntium mortis ferret! Crux mea, o bona crux, ubi es? adeſte apparitores! affigite trabalibus clavis! mori unum eſt votum, mori! *Euſ.* Mori vis, Gesma, nimirum, ut, cui prima mors infelix fuit, mors ſecunda beata eſſet? *Gesmas.* Heu! non iſta ſpes damnatum lactat. Vale cœlum, æternum vale! Redire in nihilum liceat: impletum eſt omne deſiderium, ſi detur mori! mori! *Phariſæus.* Ah mori! ſurda eſt mors. Dolores mortis undique me circumdant: mors ſemper fugit! Ure flamma ferox, ure, combure viſcera: mori liceat! *Epulo.* Eheu! *uva mea uva fellis, & botri amariſſimi, fel draconum vinum meum, & venenum aſpidum inſanabile*, Deut. 32. Crucior! furit per inteſtina mordens peſtis! mortem bibi! nec tamen occidit mors, crudelis mors! *Judas.* Funem quæro, quo gulam ſtringam! trabem quæro, de qua ſuſpendar! lictorem quæro, qui me ſuffocet! quo fugis mors! quam omnes fugiunt, Judas deſiderat! *Syn.* Horrenda occupatio, æternum cupere, quod nunquam erit. *Ang.* Occupatio infernalis!

Euſ.

* **Ex fluctibus igneis proſpiciens.**

Euſ. Cauſa quæ eſt exitii? *Epulo.* Ah! recordor! & peccatum meum contra me eſt ſemper! Vidi Lazarum cum extremis luctantem miſeriis, nec ſum miſertus! Vixi vitam in deliciis ſine cura bonorum operum! Poteram cœlum pecuniis emere! o ſi feciſſem! non feci! crucior! *Judas.* Recordor! *peccavi tradens Sanguinem juſtum!* peccatum grande! Monebat me Dominus, lavabat pedes, invitabat ad pœnitentiam, gratiam offerebat: o ſi acceptaſſem! non acceptavi: perii! *Phariſæus.* Recordor! juſtitiam *coram hominibus* colui, contentus externa ſpecie probitatis, & inani nomine filii Abrahæ! clamabat Meſſias: *væ vobis Phariſæi hypocritæ!* o ſi audiviſſem! non audivi: reprobatus fui! *Gesmas.* Recordor! pendebam in cruce ad latus JEſu: confitebatur Filium DEi ſocius, invitabatur ad paradiſum: ego blaſphemavi! poteram cum ipſo intrare, ſi ſaltem moriens *in tempore* egiſſem pœnitentiam! o ut egiſſem! non egi: pœnitet! maledicta obſtinatio! *Judas.* Maledicta avaritia! *Epulo.* Maledictæ deliciæ! *Phar.* Maledicta hypocriſis! *Omnes.* Mali æterni cauſa! *Ang.* Seri gemitus! *Euſ.* Lamenta miſera! *Syn.* Inutilia! *Euſ.* O infelices! ſed quid? ſi miſereatur DEus, ſi finem pœnarum ſpondeat: quid promittetis? Exiget ardua facinora, & reſolutiones difficiles. Poſtulabit a Juda, ut, quem vendidit, prædicet toto terrarum Orbe in itineribus multis, in plagis ſupra modum, in omni tribulatione & anguſtia ſic, ut denique pro Chriſti nomine per atrocia tormenta vitam profundat! *Judas.* Ecce ego! mitte me! nihil eſt difficile infernum experto. *Euſ.* Si ab Epulone poſtularet, centum annorum jejunium in pane & aqua, perpetuam ſolitudinem inter teſqua ferarum, patientiam in æſtu & frigore, in egeſtate, & morbis, denique ſortem Lazari? *Epulo.* O gratia! o miſericordia! o bonitas! *Euſ.* Si Gesmam juberet centum annis pendere de cruce, infamem, nudum, inter horridos dolores! *Gesmas.* Penderet cantans canticum laudis, & gratiarum actionis: gloria DEo,

DEo, & Agno, qui fecit mecum misericordiam magnam nimis! *Euf.* Si tibi, Pharifæe, imperaret publice confiteri occulta fcelera, quibus habitus tui, & ftatus fanctitatem contaminafti? *Phar.* Palam undique circuirem, & dicerem: hic eft ille vir, qui turpiter veftram laudem appetivit, nec meruit, occultus raptor, occultus adulter, occultus nequam plus, quam cæteri hominum! *Syn.* Hem! ut inferni experientia nullum non pœnitentiæ genus & tolerabile, & delectabile reddit. *Ang.* Sed quid tantillas difficultates proponitis? Ego inter ipfos inferni cruciatus immanes, multiplices, continuos mutabo locum tormentorum in locum jubili, & exultationis. Dicam illis: Bono animo efte! miferuit DEum veftri: veniet dies, non quidem qua redibitis in gratiam, fed qua concidetis in nihilum, & finis pœnarum erit. *Gesmas.* Io focii! quæ vox infonuit? *Ang.* Finis pœnarum erit, cum aliquis veftrum fuis lacrymis totum terrarum Orbem tanquam novo cataclysmo usque ad firmamentum impleverit. *Euf.* Superi! quantum exigis annorum numerum! *Gesmas.* Eja! placet conditio! fluite lacrymæ! quanquam guttatim fluatis, tamen veniet aliquando dies, qua ex his lacrymis lacus fiet. *Phar.* Ita, ita, & veniet dies, etfi poft multos milliones annorum, cum lacus ille excrefcet in mare. *Epulo.* Sic eft, & veniet dies, qua mare iftud exundabit fuper terram, & tranfcendet cacumina montium. *Judas.* Et paullo poft, nempe poft alios mille milliones annorum afcendet mare lacrymarum ad lunam, ad folem, ad orbem Saturni: & denique aderit dies, cum dicemus: lacrymare adhuc per annum, & aqua firmamentum continget! *Epulo.* Et deinde adhuc per menfem! *Phar.* Poftea adhuc per hebdomadam! *Gesmas.* Demum per diem, & horam! *Omnes.* O dies beata! o hora felix, qua in nihilum relabemur! *Ang.* Ridiculi eftis, nam inanis hypothefis eft. At ecce! Cœlum fe aperit! Supplicate Sanctis, ut orent pro vobis, & hanc hypothefin DEus purificet.

§. IV.

Colloquium. *

Eusebius. EGo supplicabo, nam video, ab hoc aspectu cruciatum miserorum augeri. S. Disma, socium supplicii ardere sic videas, & non misereberis? S. Lazare non charitas Christi urget, ut ores pro eo, qui persecutus est te? S. Publicane! tui misertus est Dominus: non decet, ut tu quoque miserearis conservi? *Omnes Beati.* Non est tempus miserendi amplius! *Dismas.* Alleluja DEo, & Agno, quia vindicavit se de obstinatione cordis lapidei! *Lazarus.* Alleluja DEo, & Agno, quia vindicavit se de licentia cordis carnei! *Publicanus.* Alleluja DEo & Agno, quia vindicavit se de malitia cordis perversi! Triumpha Justitia! sicut cœlum a stellis, sic infernus a damnatis refulget tibi! *Dismas.* Odor victimarum tuarum odor suavitatis! *Laz.* Ascendat, ascendat ad nos in sæcula sæculorum! *Omnes damnati.* Sulphur, ignis, fumus involve atra nube aspectum gravem: sævius cœlum, quam orcus cruciat! *Omnes Beati.* Digna factis recipitis! Cruciatus æternus erit!

§. V.

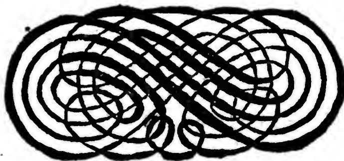
Reflexio.

Eusebius. CRuciatus æternus erit! o Infernus! o Æternitas! Atrocia vocabula, ad quorum sonum ipsæ columnæ cœli contremiscant! Sed Angele mi! ardeant sane, æternum ardeant Judas, Gesmas, Epulo, Pharisæus! inter Christianos num est aliquis, cui timendus Infernus sit? *Syn.* Justa est quæstio: nam si quæras ex Christianis, quis veniat in infernum? respondent

* Cœlum se aperit.

dent innocentes, *non merui*! reſpondent pœnitentes: *Jam ſum confeſſus*! reſpondent peccatores: *jam confitebor*! Quis igitur veniet in Infernum? *Ang.* Chriſtianis *deceptis* plenus Infernus erit. O miſeri! decipitis vos, qui dimidium tantum DEum colentes BONUM laudatis, JUSTUM non timetis. Decepti, decepti damnantur, decepti *innocentes*, ſola innocentiæ ſpecie contenti: decepti *pœnitentes*, quibus dolor in ore, non in corde eſt natus: decepti *peccatores*, qui per ſtultam ſpem craſtinum ſibi promiſerunt: & *Juſtus es Domine!* decipiantur, qui decipere te voluerunt! Vos ne inter deceptos ſitis, carbonem ex inferni rogo auferte hinc. Non extinguetur: igne æterno ardet! *Syn.* Serviet ad memoriam! *Euſ.* Et ad terrorem! *Ang.* Salubris terror eſt: neque enim infernum effugit, niſi qui timet. *Euſ.* Timeo! o Infernus! o Æternitas!

O. A. M. D. G.

MISERICORDIA
DEI
ARGUMENTUM
QUATUOR MEDITATIONUM
ANNI M. DCC. XLVI.

MEDITATIO I.
MISERICORDIA CONNIVENS,
SIVE
FILIUS PRODIGUS
in Regione longinqua.

ARGUMENTUM.

N contemplando *quarto* ſeriæ converſionis ***gradu***, qui conſiſtit IN SANCTA SPE, hoc anno figimus pedem. Nempe, poſtquam peccator CUM AUGUSTINO, quem veræ pœnitentiæ Prototypon jam olim fecimus, cœpit pro gratia ſuæ converſionis *orare*: poſtquam deinde ex perpenſa gravitate peccati didicit ſeipſum *horrere*: atque inſuper ad expli-

explicata malæ vitæ pericula commotus eſt, ut *metueret* ſibi: proxime ſequitur, ut animetur AD FIDUCIAM, ne forte per deſperationem aut *veniæ*, aut *conſtantiæ* a ſuſcepto jamjam ſuæ converſionis conſilio retrahatur. Argumentum affectui tam dulci excitando accommodatiſſimum ſuppeditat MISERICORDIA DEI, teſte Scriptura *nolentis* mortem peccatoris, *ſed ut convertatur impius a via ſua, & vivat*, Ezech. 33. Atque ideo *hujus voluntatis* actus quaterni quatuor Meditationum currentis anni materia ſunto, ſic, ut prima exhibeat Miſericordiam *conniventem*, altera *punientem*, tertia *animantem*, quarta *recipientem* in gratiam omnes, qui *in tempore* ſuperbam cervicem *invitanti* ſubmittent. Thema idem omnium erit FILIUS PRODIGUS, decantatum omnibus ſæculis Miſericordiæ Divinæ emblema, quod ſi alicui exhibere videbimur nimis accommode *ad mores noſtri ſæculi*, meminerit ille, *parabolam* omnium temporum, & gentium *hiſtoriam* eſſe. His notatis, primæ Meditationis Idea, quam ſubſcribo, legatur attente.

Materia eſt:	Filius Prodigus *in regione longinqua.*
Puncta duo:	1. Luxurioſe viventis ſcelerata *præſumptio.* 2. Poſt bona male diſſipata ſceleratior *deſperatio.*
Fructus.	Adoratio graviſſimi Myſterii *in Divina Conniventia* contenti.
Propoſitum.	Deteſtatio barbaræ concluſionis: *Bonus eſt DEus, ergo licebit impune eſſe malum.*
Chorus.	Exhibet terribile dubium, utrum patientia DEi peccatorem ad tempus tolerantis, effectus Miſericordiæ ſæpius, an Juſtitiæ ſit?

NOTANDA

Lectori, & Spectatori.

I. OMittimus exhibere Filium Prodigum *ante abitum* ex domo paterna, quia (quod attentius rem expendenti patebit) id argumenti genus materiam Comœdiæ aptiorem, quam Meditationi suppeditabat.

II. Filius Prodigus in Evangelio ADOLESCENTIOR appellatur, adeoque non solum Fratre *junior*, sed ne quidem *adolescentiam egressus* ponitur, sive sedecim circiter, aut septendecim annorum masculus in ea ætate, quam sibi suæ perversionis fuisse principium Augustinus deplorat, quando l. 2. Conf. c. 1. & 2. *Decimum sextum annum vitæ suæ* fuisse lamentatur, quo *computruerit* coram oculis DEi, totumque se in hoc studium effuderit, ut amaret, & amaretur. Addit l. 3. c. 6. *TUNC excesserunt caput meum vepres libidinum, & nulla erat eradicans manus, immo plaudebat Pater ex inquieta adolescentia, quasi jam in nepotes gestiret.* Confirmat nostram opinionem species servitutis, & est verosimile, herum barbarum non ad pascendos porcos (qui puerilis est labor) sed ad pistrinum potius, aut ad stivam damnaturum fuisse hominem, nisi eum per ætatis teneritudinem ejusmodi mancipiorum oneribus esse imparem judicasset.

III. Credimus, Christum in ætate tenera potius, quam in adulta Divinæ Misericordiæ exemplum statuisse, ut disceremus, facilem esse DEum ad veniam iis, qui *per imprudentiam* magis, quam *per malitiam* peccant: neque diu in statu peccati hærent, sed ad primam correctionem reversi *in se*, continuo etiam revertuntur *ad Patrem.* His notatis, quisque in persona Prodigi consideret *se* (non *alium*) & *delicta suæ juventutis* deplorans statuat sibi locum in cœlo, si jam *inter innocentes* sperare nullum potest,

poteſt, ſaltem *inter pœnitentes* per uſum gratiæ, quam miſerans DEus offert, vendicare.

Nomina, Clavis, & Character Perſonarum.

NE puræ Parabolæ exhibitio vacua fructu ſit (quod futurum eſſet, ſi præter affectum *naturalem*, qualem paternus amor cum peripetia ſpectatus facile excitat, pareret nihil) juvat ſenſui litterali *ſpiritualem* adjungere, & allegoriam apertis verbis miſcere. Hoc fine, quid in unaquaque perſona ſit attendendum, notamus.

1. FILIUS PRODIGUS (quem Anthropum vocamus) exhibet *animam peccatricem*, quæ ad morem imprudentis Juvenculi, accepta a DEo Patre *ſupra humanam prudentiam* nos amante (nam nullus ſapiens Pater faceret, quod Parabola factum eſſe narrat) talenta per vitæ licentiam peſſumdat *in Regione longinqua*, hoc eſt, longe diſſita *a terra ſancta*, ſive a moribus, & exemplis Sanctorum.

2. FRATER PRODIGI (Adelphus) imago eſt viri probi, & zelo ardentis, ſed *non ſecundum ſcientiam*, neque cum illa *prudentia*, ac *patientia*, quam tantum opus exigeret, quantum eſt reducere ad DEum animam pertinaciter aberrantem.

3. MERCENARIUS repræſentat *Creaturas ratione carentes*, quæ ex DEi lege ſervire hominibus etiam impiis debent, atque ad hunc finem, & non alium, *beneficium conſervationis ſuæ* tanquam famulatus *mercedem* accipiunt. Interea dum corpori ſerviunt, animæ tacitis vocibus (quod SS. PP. notarunt) tria verba acclamant: ACCIPE! REDDE! FUGE! *Accipe beneficium*, quod tibi DEus facit per noſtrum mancipatum! *Redde officium* grati animi, nec abutere Creaturis adverſum Creatorem: *Fuge ſupplicium*, quod abuſuro decretum eſt.

4. PATERFAMILIAS, ſive hoſpes primum, deinde HERUS Prodigi eſt malus Dæmon, qui hominem in peccata pertractum frau-

fraudibus, paulatim per vim consuetudinis mancipat sibi, gravibusque impedimentis pœnitentiæ implicitum, nisi DEus singulariter caveat, in desperationem emendationis præcipitat.

5. FILII PATRISFAMILIAS sunt Mundus, & Caro, sive consilia, & desideria hominibus ex Mundi usu viventibus, & carnis commoda sectantibus familiaria, dæmonique ad scopum, in quem per artes suas tendit, optime opportuna.

6. VILLICUS exhibet instrumentum diaboli, sive *creaturas*, quibus dæmon DEo permittente utitur ad nostram afflictionem, ut in desperationem præcipitet.

Hæc pauca, qui notavit, fregit corticem: comedat nucleum. Dulcis est, miris, sed veris modis animam reficit.

PROLOGUS.

Ratio propter difficultates in executione pœnitentiæ occurrentes pusillanimis, a Fide excitatur ad spem figendam in auxiliis Divinæ Misericordiæ!

Fides. Ratio.

Ratio. ITa, ita:
PECCATUM EST SUMMUM MALUM!
Hoc in Jeroboamo, & Nabuchodonosore, *
Hoc in Saule, & Ochozia,
Hoc in DEicidio,
(O horrendum spectaculum!)
Hoc in DEicidio video, horreo!......
Ita, ita:
A PECCATO EST OMNE MALUM!

A pec-

* Exhibitio de Argumentis Meditationum huc usque exhibitarum.

A peccato eſt mala Mors, & terribile Judicium,
A peccato eſt jactura Cœli,
Et æternum ſupplicium:
Intelligo, timeo!...
Timeo, & tandem ſerio peccaſſe pœnitet:
Amariſſime doleo!

A R I A.

1.

Dolete mecum ſidera:
Peccavi!.... o amentia!...
Et potui peccare!...
Protervo pede potui
Supremi Jura Domini
Inſaniens calcare?

2.

In iras ite Cœlites!
Ad arma mali dæmones!
Cur parcitis rebelli?
Sol ſta! ignita aureos
In tela verte radios
Ad uſum ſacri belli!

Fides. Sint Superis gratiæ!
Intelligis denique, quid merueris,
Quod contra Omnipotentem
Inſano faſtu tumueris.

Ratio. Deteſtor infandum furorem!
Fungus heri natus per cœli favorem,
Auſus eſt Cœli Domino in faciem dicere;
NOLO SERVIRE!... O voces diræ
Horrenda audacia!
Et adhuc vivo!

 Non-

Nondum in cineres provocata toties
Redegerunt me fulmina?

Fides. Adora Numinis patientiam:
Expectavit pœnitentiam.

Ratio. Pœnitet me!

Fides. *Pœnitet*, verbum eſt: opera exhibe,
Et fructus dignos pœnitentiæ.
Converſio eſt *cordis verſio*:
Incendere neceſſe eſt, quod adoraſti,
Adorare, quod incendiſti,
Amare, quod odiſti,
Et *odiſſe*, quod amaſti:
Ita *Cor vertitur*: & hoc eſt proprium
Seriæ pœnitentiæ exercitium.

ARIA.

* En, Cordis imago profani!...
Quid juvat lamento inani
Horrorem teſtari,
Si pergis cunctari,
Nec operi manum adjicere vis?
Quod ſæpe *pruina* eſt flori,
Non raro eſt *hora* dolori:
Vis, credam, te vere,
Ac ſerio flere,
Neceſſe eſt, ipſe ut SERIUS ſis.

Ratio. Heu me! imperas hanc ſilvam exſcindere?

Fides. Imperium eſt pœnitentiæ.
Converſio eſt *Cordis verſio*:
Ergo neceſſe eſt, non ſolum ut *evellas*,

Et

* Exhibitio cordis ſilveſcentis.

Et *destruas*, & *disperdas*, & *dissipes*,
Sed insuper, ut *ædifices*, & *plantes*, Jer. 1.

Ratio. Ah! res est infiniti laboris!
Et ego neque *fodere* valeó,
Neque si *cœpero* ædificare, potero *consummaré*.

Fides. Modicæ fidei!
Nunquid abbreviata est manus Domini?
IN SPE ERIT FORTITUDO TUA, *Is.* 30.
In spe Divinæ Misericordiæ,
Quæ sicut dedit velle, ita dabit perficere
Per auxilia suæ gratiæ.
Erige animum, meditare,
Quam serio DEus te velit salvare.
Misericordiæ consideratió
Erit pusillanimitatis curatio.

Ratio. Argumentum dulcissimum!
Surge anime, vires collige!

Fides. A Cœlo mecum expete.

DUETTO.

Misericordia!
Hæc inter nubila
Serena luce emica:
Exoriatur spes!
O spes, o bona spes,
Tu balsamum peccantium,
Tu robur pœnitentium,
Tu vera Pharus es!
Misericordia
Hac luce emica!

MEDITATIONIS I.

De Filio prodigo

in Regione longinqua

PUNCTUM I.

Luxuriose viventis scelerata Præsumptio.

SCENA I.

Sathanas solus.

Horologium inspiciens. ENimvero decimam index loquitur: tandem evigilaverit, opinor, Endymion meus, & edormierit hesternam crapulam. Interest, ut primas cogitationes ego occupem: periit dies mihi, si quis prævenerit Solem ad Manna legendum sibi. *Hospes* hactenus meus hic adolescens fuit: hodie faxo, ut *Servus* fiat. Malum! quod cogere *invitum* nequeam. Efficere ut fiat *volens*, labor erit, non arduus labor tamen: diuturnum hospitium desinere in famulatum solet*, & sequitur ex talibus præmissis talis conclusio fere semper. Nec fallit me artificium toties felix: *Per ipsam Spem* traho animas in desperationem, & *per desperationem* in mancipatum. Quodsi non sufficio solus, ad nutum adjutant filii, Sathanæque consilia Mundus ac Caro promovent. Favete Furiæ, laboro vobis! *Pulsat*.. Auditus sum. **

SCE-

* Ex peccandi licentia fit consuetudo, & quasi servilis necessitas.
** Aperitur. Prodigo cubicularius crines accommodat ex usu nostri sæculi: interea colloquuntur.

SCENA II.

Prodigus. Cubicularius. Sathanas.

Cubicularius. MAtutinus hodie es nobis Sathana! *Sathanas.* Imo meridianus: jam enim Sol in meridiem properat. *Prodigus.* Hora respondet horæ, bone vir: sero concessi cubitum, surrexi sero. *Cubic.* Utinam casu sic. Sed jam in morem casus abiit, Here, & vertisti naturæ ordinem: de nocte vigilas, de die dormis. Non sic in patria. *Prodig.* Si fueris Romæ, Romano vivito more! hic ita vivitur, inter Nobiles certe, quibus utique tu non eundem cum plebe ordinem diurnum scribes, distingui debet. Denique liber sum. *Sath.* Sic est: & ego hanc libertatem, nobilissime hospes, gratulatum venio, quippe cujus a te vindicatæ annua hodie recurrit memoria. *Prod.* Annua hodie? Superi! quam celeri cursu tempus rapitur! nempe quia hilares dies viximus. *Cub.* Sane, viximus! immo non viximus, sed *fuimus:* neque enim vita inutilis nomen vitæ inter Sapientes meretur. Interea iterum anno integro vicinior vitæ mors, feralem intentat falcem. *Prod.* Tu sententias spue: at ego rideo; nam donec mors adequitet mihi, adhuc quadragies saltem suam per orbitam se Phœbus volvet. Sed quid vult charta, hospes, quam manu præfers? *Sat.* Quod annuo more solent hujates Patresfamilias, scripsi computum sumptuum in menses singulos: offero, ne mea olim laboret fides. Defige, Domine, oculum in rubricas, intelliges, nihil avare taxatum esse, in tanta, quæ incolas premit, fame. *Prod.* Amice, res nimis serias scriptura habet: differamus in crastinum. Hodie litandum est genio, & sacra Libertati libere agenda dies. Nihil tui filii nugarum habent, quibus comburamus tardigradas horas? pollent ingenio juvenes, & facti sunt ad meam indolem: præ fratribus amo.

 Sat.

Sat. Fortuna me amavit, & meos, quod placeant tibi. Quotidie moneo, ut ſtudeant ex tua converſatione proficere, & ecce, ajo, ſic hoſpes noſter, ſic oculos, ſic manus, ſic ora tenet, ut corda rapiat! quam facilis eſt acceſſu! quam promptus obſequio! quam comis! quam facundus! quam liberalis! vis ingenii ex oculis ſplendet! ſuada in labris conſedit! faciem amabilitas pinxit: totum hominem expolivit humanitas: intueri, venerari, imitari vos decet. Ita ego meos exhortor ſæpiſſime. *Prod.* Lepidus es. *Sat.* Nihil ſupra verum exaggero: neque ſolus revereor. Suſpicit urbs univerſa magnitudinem animi tui, atque magnificentiam in veſtitu, in conviviis, in ludis, in donis: omnium animos ſibi devinxit ipſe habitus membrorum tam ad omne exercitium factus, natusque, ut ſive ambules, ſive equites, ſive ſaltes, ſpectantium oculi in ſtuporem rapiantur. *Prod.* Amice, ſile, nam in ruborem me agis. *Sath.* Si ego ſileam, omnia compita loquentur: undique audiuntur voces gratulantium patriæ, quæ talem genuit, gratulantium parentibus in filio tantæ ſpei, gratulantium puellæ, quam tibi uxorem ſeliges, gratulantium mihi, meisque filiis, quibus licuit familiarius frui te. *Prod.* Ceſſa Sathana! obruis aures, & animum laude nimia! *Sat.* Quam hæc ipſa feliciſſime coronat modeſtia. *Prod.* Si me amas, fac, ut adſint ambo filii, & diem liceat in deliciis agere. *Sat.* Prompti ad obſequia venient.

SCENA III.

Prodigus. Cubicularius.

Prodigus. EVax homo! iſti ſunt homines! hercle, me pæne pudet natum eſſe *in Terra ſancta*: Adeo noſtri cives, ſi cum iſtis compares, ſunt inculti, bardi, inepti: nihil loqui

loqui ſciunt, niſi *eſt*, *eſt*, *non*, *non!* utuntur hoc Mundo, *quaſi non utantur!* ſunt ſimplices, *ſicut columbæ!* quid multa? Sic noſtri ab iſtis differunt, ut dubites, num omnes ſimus ex ſimili gleba formati. *Cub.* Here, tua Philoſophia Juvenismum ſapit: neque enim Sapiens contra effata Sapientiæ diſputat. *Prod.* Hem! tua eruditas probat, quod dixi. Verum omiſſa diſputatione tandem perage, quod agis, & abſolve me. *Cub.* Jam ultimam manum admoveo: MEMENTO HOMO, QUIA PULVIS ES, ET IN PULVEREM REVERTERIS! *Prod.* Iterum inſulſe baubaris! ad ſenes hæc nænia pertinet. *Cub.* Immo tibi cantari hoc carmen optimus parens juſſit, quoties inſpergerem capiti pulverem Cyprium. *Prod.* Hic aliæ cantilenæ perſonant, alii mores vigent: Domi *mancipium fui.* *Cub.* Atqui frater tuus, Here, ex iisdem tecum vivebat regulis, nec tamen vita acerba erat. *Prod.* Quid mihi eſt commune cum fratre? Certe de guſtibus non eſſe diſputandum, inquiunt. Affunde aquam manibus! *Cub.* QUIS ASCENDET IN MONTEM DOMINI? INNOCENS MANIBUS, ET MUNDO CORDE! *Prod.* Totus quantus hodie ſtulteſcit homo! Togam porrige. *Cub.* INDUE ME, DOMINE, VIRTUTE EX ALTO, UT COMPAREAM CORAM TE IN VESTITU DEAURATO A CHARITATE! *Prod.* Fidelis memoria eſt tibi ad minutias adeo. Exhibe ſpeculum! *Cub.* Quis profſpicit, & CUJUS EST IMAGO HÆC? Dei, an Diaboli? *Prod.* Ridere ſtolonem juvat. Non tu Narciſſum vides? *Cub.* Certe te ipſum amas, & opto, ut ames bene. *Prod.* Viden, quam belle impreſſus fronti me ornet pileus? & gladius, cum hæret lateri, nunquid loquitur herois filium?... Siles demum, & fateris nempe, in patria nihil veſtium confici poſſe iſtis ſimile, non pileum, non gladium, non togam, non calceum ſaltem. *Cubic.* Ah! STOLA PRIMA ornaret magis. *Prod.* Tace: non habet patria artifices pares hujatibus. Verum mittamus nugas modo, quas

quas tu ſic vocas: Tractemus ſeria. *Cub.* O SS. Cœlites! vocem ſimilem per trecentos ſexaginta tres dies non audivi: Totus jam auris ſum. *Prod.* Synopſin habe: cogito redire ad Patrem. *Cub.* Io! Sancta cogitatio! *Prod* Expecta: cogito redire, ad Patrem, ſed non modo. *Cub.* Hem! & ſi aliquando, quare non modo? *Prod.* Aliquando ſenior ero, nunc juvenis ferre jugum non poſſum. *Cub.* Eſt jugum paternum, ſuave. *Prod.* Jugum tamen. Tu audi porro: nam tua eſt opus opera in rem meam. *Cub. Utinam* non ad injuriam Patris. *Prod.* Ecce! PORTIO SUBSTANTIÆ, quam dedit Pater, parum aberit, quin ſit diſſipata: & forte propterea Paterfamilias inſpectionem Rationum obtruſit de expenſis totius anni. *Cub. Utinam* inſpexiſſes pridem! Sæpe monui. *Prod.* Itaque provide ago, ſi mitto te, ut novas mihi pecunias a Patre poſtules. *Cub.* Heu! vulneratæ ſunt aures mihi ab hac audacia! *Prod.* Fiduciam voca: nam Parens tenerrime amat me. *Cub. Utinam* amantem ſic redames tu! *Prod.* Per ſpem honoro. *Cubic.* Cruditas, temeritas, præſumptio, ſcelus eſt id, quod tu ſpem nominas. *Prod.* Non ibis? *Cub. Utinam* ires tu! nam ſi ego examen de male perditis talentis ſubibo, quid vis, ut narrem? Nempe quantum argenti in lauta convivia, in veſtes ſplendidas, in ludos noxios, in ſocios infames, in impudentes paraſitos, in luxum vanum, in ſervos inutiles, in procaces Helenas, in ſuperbas Pelagias, in perfidas Thaides, denique in meras ſtultitias profuderis? *Prod.* Quid? talia narrabis tu? quaſi nihil ſcires, quod laudes! *Cub. Utinam* aliquid ſaltem! *Prod.* Utinam! utinam non eſſes ſtolo! ſcilicet neſcis, quanto pro pretio ſervierint mihi Magiſtri linguarum, Doctores Muſicæ, & a quibus ſaltatoriam, equeſtrem, gladiatoriam didici ad Patris gloriam. Hæc ſunt *Exercitia Nobilium*: per hæc efferimur ſupra plebem. *Cub.* Hæc ſunt *Exercitia corporis* (quanqam *utinam* vel in his eva-

evasisses mediocris!) ego mallem, ut *per exercitia animi* a fæce hominum vos distingueretis! *Prod.* Non jam quæritur, quid tu malles, sed quid sit moris. *Cub.* In patria moris est id, quod ego mallem: de progressu in virtute, & scientia rationem exposcet Parens. *Prod.* Tunc tu si nihil narrare potes, saltem aliquid mentiri poteris: & tandem, quid altercari juvat? necessitas tale suggessit consilium: nisi me juvet Pater, jam tristis egestas mihi *quasi vir armatus* imminet.

SCENA IV.

Prodigus. Cubicularius. Sathanas. Prodigi frater personatus.

Sathanas. DOmine, tabellarium adduco tibi de tua domo: opto, ut læta sint nova, quæ affert. *Frater.* Immo deceptus sum: non est hic, ad quem mittor; neque enim sic vestimur IN TERRA SANCTA. *Prodigus.* Nihil te vestis turbet, bone vir: postquam hic advena esse desii, oportuit incolas imitari. Porrige litteras: inscriptio docebit, utrum sis missus mihi. Non errasti: Patris est ista manus. O chare Pater! *Frater seorsim.* Jo! hic mihi affectus placet! *Prod.* Quid tu exclamas? *Frater.* Domine, observare me jussit Pater, quid ad primum Epistolæ aspectum ageres, & nempe num adhuc aliqua sui reverentia, aliquis amor viveret. *Prod.* Dubitat Parens? *Frater.* Cogitur: tanta de te narrantur crimina, ut quibus tui cognitio fuit, perpetuis plorent lacrymis corruptionem indolis tantæ spei. *Prod.* Et Pater credit mendaci famæ? Amate me Superi! perditus sum, si cessavit amare Pater. *Frater.* Immo amat vel sic descriptum: testes amoris litteras tenes: lege. *Prod.* Testes innocentiæ cives hujates habeo: audies. Hilarem vitam vivo; sed sunt, qui hilaritatem cum improbitate confundunt Catones rigidi, & inimici ætatis teneræ; hi nimirum me talem pinxerint. Hic vir honestus, & urbis Consul aliam

formabit de me ideam tibi : tuto credes, pro filio amat. *Sath.* Mendax fama eundo crefcit : ego domi meæ non alo fcelera. *Frater.* Felix fum. Sed tu lege litteras, here: merum amorem fpirant, & merum Patrem. Invitat domum: ut redeas, cupit: difficilis non erit purgatio per teftimonia confciorum: amplexum offert: denique anxium rumor habet, quod hanc regionem premat extrema fames, & quid? inquit, fi famem, ut folet, fequatur peftis? Infelix Pater fum, a cujus complexu procul morietur infelix filius! *Prod.* Ipfa adeo verba tenes: legifti epiftolam, amice, an perfide rupifti vinculum? *Frater.* Prælegit Pater, ut poffem urgere fortius, ne iter differas. Age, refponfum audiam, quod me oblectet! *Prod.* En! adfunt focii: cras dicam, quid fim facturus. Salvete urbis fidera, gemelli fratres! accinctum videtis: ducite, ubi hofpitales Gratiæ delicias pararunt nobis in diem hanc.

SCENA V.

Prodigus. Frater Prodigi. Cubicularius. Sathanas. Cosmus. Creon.

Creon. PArarunt in omnem diem illis, qui colunt Deas conftante cultu. *Cosmus.* Nofti morem: imus *per circulum*: (*) hodie AD CORVUM conventus erit. Imperatum eft prandium: invitatæ affidebunt omnes novem Mufæ, fuum in te reverituræ Apollinem. *Prod.* Imus: colludemus fuaviter in hoc Parnaffo. *Creon.* Si modo nullus Marfyas turbet chorum. *Prod.* Excoriabitur. Quid metuitis tamen? *Cosm.* Hunc advenam. Nunquid te in patriam revocat? ah! quam trifte erit a te avelli! *Creon.* Siles vero? age, liceat arbitrari epiftolam. Prô! actum eft, frater! legi claufulam: IMPERAT PATER! REDI! *Cosm.* Rigidum imperium eft: noli

* Impii in circuitu ambulant, Pf. 11.

noli obedire! *Frater.* Cœlum parce! ſcandalum ponunt iſti in via bona! Obſecro, Domine, quid agas, vide: alieni an præ Patre audiendi ſint, potesne etiam deliberare? *Cosm.* Tu quis es, homuncio, qui te nobis opponis? *Prod.* Omittite rixas, amici: nihil huc usque decretum eſt: cras conſultabimus. *Creon.* Immo liberius indulgebimus genio, ſi hodie concluſio fiat. Dic tabellarie, adhuc in urbe veſtra vigent ſeveræ leges, quarum rigor iſtum in fugam egit? *Frater.* Non rigor legum egit, ſed noxiæ libertatis puerilis amor. *Prod.* Nempe ſic diffamatus ſum. Et tu caleſcere incipis paulatim, nec quis, nec quibus loquaris, memor. *Cosm.* Sine, dedolemus crudum hominem, ut diſcat mores. Dic, morio, quot Deos colitis? *Frater.* Unus eſt DEus, & una fides, DEUS ſanctus, fides ſancta: ſi quis vel nutu contradixerit, anathema dicitur: captivari intellectus in obſequium teſtimonii divini debet. *Creon.* Hem! tyrannis! ſcilicet ut effodi oculos patiamini, imperatur. Apud nos credere, quod libet, licet: ex quavis fide ſperatur ſalus. *Frater.* Sed non a quavis habetur. Quæ DEO placeat, neceſſe eſt, non ut ſit facilis fides, ſed ut ſit prudens. *Cosm.* Et quid ſperatis pro obſequio? *Frater.* Jubemur animum ad æterna erigere, contemptis bonis, quæ afficiunt ſenſum. *Creon.* Nova tyrannis! *quod vides bonum, abjice! deſidera, quod non vides!* ſtultitia eſt! *Frater.* Ita, ſi ſumus pecora, quibus oculorum tantum, & nullus rationis eſt uſus. *Sath.* At unam maxime negare non potes eſſe intolerabilem legem. Audio, quod vir bonus ſit herus tuus, potens, ſapiens, liberalis, magnificus, amore dignus: verum poſtulat, ut ametur *ſolus*, & ametur *ex toto corde, ex totis viribus*: non intelligitis, quam ſit hoc præceptum moleſtum indoli in amores propenſæ? *Creon.* Zelotypiam lex iſta loquitur. *Cosm.* Zeloſiſſimam. Nam vel oculum in forma mulieris figere, ſcelus putatur: verbum blandientis ſi audias cum leviculo riſu, ſuſpectus de perfidia eris: ipſe ſi lo-

quaris ſermonem verecundum minus, lata ſententia eſt: appenſo ad collum molari lapide mergeris in profundum maris. *Creon.* Igitur cæci, ſurdi, muti eſſe iubentur, qui ſerviunt hero tuo? *Frater.* Dominus eſt: obedire eſt neceſſe! *Sath.* Immo naturam exuere debent. Parum dixi: odiſſe ſe ipſos debent, abnegare ſe ſibi, crucifigere demum carnem ſuam cum concupiſcentiis omnibus, quæcunque declinant animum a regula, quam ipſe in tabulis lapideis ſcripſit. *Creon.* Utique pro hominibus lapideis. Nos aliam legem habemus ſapientius accommodatam carni, & ſanguini, ex quibus compacti ſumus. *Frater.* Obedire eſt neceſſe! *Coſm.* Plura alia narrata ſunt, quæ qui vel obiter audiat, tinniant ambæ aures præ horrore: puta, de contemptu divitiarum, & honorum, de condonatione injuriarum, de dilectione inimicorum, de confeſſione peccatorum, de obligatione reſtituendi ablata, ſolvendi debita, elargiendi ſuperflua, & ſexcentis ejusmodi. *Frater.* Obedire eſt neceſſe! & *vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat*, obedientium his legibus, gratiaque ſuccollante naturæ obedientium alacriter, perfecte, conſtanter: quod tot ac tot potuerunt, cur vos non poteritis? Obedire eſt neceſſe! & ſi obedientia *vitæ pretio* conſtet, *vitæ ac mortis Domino* neceſſe eſt obedire: *Illi vivimus, illi morimur*, nemo ſibi. *Coſm.* Habe tibi oracula tua: nos non habemus Regem, niſi noſtrum arbitrium. Certum eſt, Domine, tua a Patre fuga nemini poteſt improbabilis videri. Eja! perge hærere Patri noſtro: fœdus æternum fiat! *Prod.* Hoc vero a me abſit: nimium Coſme, petis. Tenebo viam mediam, & neque ſtatim, neque nunquam, ſed redibo ad Patrem *aliquando*, decretum eſt firmiter: nunquid ſic & vobis ſatisfacio, & tibi? *Creon.* Ultro ad tyrannum redibis? amice ſapis? *Prod.* Redibo aliquando: nam iſte vere dixit: Obedire eſt neceſſe! timor adigit. *Fili*, ſæpe dicebat Pater: *Fili, ſi totus caro eſſes, permitterem obſequi appetitui animali, & carnis motibus: ſed quia pars nobilior*

nobilior tui est intelligens spiritus, necesse est, ut animal animæ pareat, neque se unquam efferat contra rationis imperium: sic Pater imperat, futurus Judex, si secus feceris. Iste est metus mihi. *Creon.* Inanes minæ! metus vanus! in regione longinqua a Patre degis. *Prod.* Emissarium, o boni, habet Pater, qui, qua hora non putabo, *ut fur in nocte* opprimens me, Judici sistet reum: nisi rediero, *dum tempus est*, socordiam in igne æterno luam. *Cosm.* Redeuntem autem recipiet in gratiam Pater? *Prod.* Recipiet: promisit enim. *Creon.* Et tu quod adeo horrebas jugum, constanter deinceps feres? *Prod.* Non feram diu: nam si paucis ante mortem horis reversus fuero, satis est. *Cosm.* Si ita est, assentimur consilio: *redibis olim.* Abeat in ultimam Thulen metus, revocandus denique, cum eris senex! *Creon.* Ætatem viridem securus nobiscum ages. Eja! flos temporis nullus pereat! *Prod.* Eja! *Frater.* Abis? & ego tale a te responsum Patri frater feram!

SCENA VI.

Frater Prodigi. Cubicularius. Sathanas.

Sathanas. QUid audio? mei hospitis te fratrem vocas? *Frater.* Sum eheu! *Sat.* Cessa gemitus, & sine modo: cras reperies hominem melius dispositum ad tua consilia. *Frater.* Et quousque silebis tu? * Erubescis forsitan vultum heri servus complex scelerum, aut auctor etiam? *Cubicularius.* Parce! turpissimam servitutem invitus servio! Spes redemptionis a te exoritur. Ut vidi, exilii gaudio, dissimulans tamen, quia, quod velis latere, intellexi ex habitu. Obsecro, ne cedas, here, donec ex hac Babylone abstraxeris fratrem: non credis, quam libere hic scelus imperet. Sodomam dixissem melius, nisi dubium esset, num *confusio* magis, an *licentia* dominetur. *Sath.* Modestius loqui potes, audiente me? *Cub.* Sic est, here, nam hoc omisi: ne forte impudentiam impudentiæ puderet, lata est

* Ad Cubicularium.

lex silentii, & nemini licet hiſcere, aut obloqui ſaltem contra perverſos mores. *Frater.* Ah! nihil opus eſt! infamiam urbis eſſe minorem vero, ſatis locutus eſt frater, ſatis digni hoc Patre filii, in ſanctiſſimas leges tam blaspheme facundi. *Sath.* Tu opprobriis abſtine in aliena domo: veſtris vos, nos noſtris moribus vivimus. Speculator, an Reformator veniſti nobis? neuter titulus placet. Si vero reducendi ad Patrem fratris una intentio fuit, quo fine perſonam tegis? fraudem ſuſpicor. Quid? non occulte rapiendi juvenis animus erat? nihil eſt his artibus opus: quis enim tenet? num vinximus? an non eſt liber? Perſuade, ut abeat tecum: non me oppono, modo prius exolverit debita, quæ contraxit. *Frater.* Audio novum malum! ergo tantillo tempore diſſipavit ſubſtantiam ſuam decoctor prodigus? *Sath.* Ridiculus eſt! quinque talenta attulit, (*) ſexcenta ſexaginta ſex peſſumdedit: computum inſpice. *Frater.* Horrenda profuſio! *Cub.* Incredibiles expenſæ! *Sath.* Examinemus ACCEPTUM, talenta quinque: talentum argenti in veſtra regione ter mille ſiclorum pondus habet: ſiclus vero apud nos floreno Brabantico habetur par: itaque quinque talenta, quæ accepi, in moneta noſtra quindecim millia florenorum conficiunt. *Frater.* Fideliter numeraſti. *Sath.* Nunc lege EXPENSUM. *Frater.* Pro habitatione floreni bis mille: grandis ſumma. *Sath.* Voluit ſplendide habitare, & laxe: ſic contraximus: teſtis adſtat. *Cub.* Ut eſt amator inanis pompæ. *Frater.* Pro victu ordinario floreni ſeptingenti. *Sath.* Valida nos vexat fames, nec licuit vivere parabili pretio. *Cub.* At modeſtius licuiſſet. *Frat.* In convivia extra ordinem ter mille trecenti: Vah! *Cub.* Et hoſpitibus immerentibus, inutilibus, nullis! *Frater.* In famulitium copioſum floreni duodecies centeni: cui bono? *Cub.* Ut otium aleret. *Frater.* Pro equis, & quotidiano uſu rhedæ octingenti floreni. *Sath.* En manus rhedarii. *Cub.* Tanti

* Allegorice hæc intelligenda ſunt de abuſu talentorum.

erat circulus vitiofus. *Frat.* Pro veftibus mercatori quinquies mille floreni, futori centum quinquaginta floreni! hic obftupefco! *Sath.* Infpice. Hæc Mercatoris, hæc Sartoris, hæc Sutoris eft fcheda: numera in hac calceos, & fandalia pretiofa donata puellis nobilibus! *Cub.* Accerfebat Judithas infelix Holofernes in fuum exitium. *Frat.* Heu! video plura hujus generis. Pelagiæ pro inauribus quinquies mille floreni, Thaidi pro monili quater mille, Helenæ pro annulo mille quingenti, iterum Thaidi pro horologio ex auro folido ter mille, rurfum Pelagiæ pro pyxide ad ufum tabacci mille ducenti, & Helenæ pro integra vefte pretiofa mille floreni. Fatigatus fum: jam enim fumma expenfi excedit acceptum multis millibus florenorum. *Sath.* Adde fummam, quam lufu perdidit per fingulos menfes, menfe Januario, quando adhuc ludebat modefte, quadringentos florenos, menfe Februario bis mille, menfe Martio trecentos, menfe Aprili quatuor millia. *Frat.* Ceffa, obfecro: aures crucias! *Sath.* Accedunt expenfæ meretriciæ; intuere! *Frat.* Prô! amove ab oculis horrendas fordes! TALIS VITA, O DEUS, NUNQUID VITA! Sed oro te, Domine Conful, quæ eft veftra in hac urbe politia? Ergo per vos licet ex quæftu meretricio vivere? Licet contrahere debita, quibus folvendis contrahens nunquam erit? Licet ludere ludos non animi, fed lucri caufa, fic ut grandes fummæ exponantur difcrimini, immo fortunæ familliarum periclitentur? *Sath.* Quid in hac urbe liceat, jam non eft quæftio: hoc agimus, utrum ego a Patre veftro fperare folutionem debitorum queam, an non? habeo debitorem alium annofum magis, & multo gravius oneratum: debet omnino *decem millia talenta*, Matth. 18. Conjeci hominem in carcerem, unde non exibit, donec reddat univerfum debitum. Simile malum, aut carcer nempe, aut fervitus fratri imminet. Habes, quod Patri referas: fi amat filium, redimat. Dixi, quod fcire veftra intereft: Nunc in villam mea me negotia vocant.

SCE-

SCENA VII.

Frater Prodigi. Cubicularius.

Cubicul.... HEre, nihil loqueris? *Frat.* Attonuit animum horrendus computus, & grandia debita. Re-ctene lego? talenta fexcenta fexaginta fex anno uno diffipavit frater, & diffipavit in nugis, diffipavit ludens, diffipavit cum meretricibus! Heu! *Tantillus puer, & tantus peccator! Cub.* Tantum fecit infana fpes. Scivit, fe amari a Patre. *Frat.* Igitur poterat fperare veniam peccati primi. *Cub.* Sperat. *Frat.* Igitur ad Patrem redeat. *Cub.* Sæpe fuafi. Ille, quid refponderit, audi me, here, & contremifce. Si amat me Pater, dixit (& fcio, quod amet me) meas mihi delicias non invidebit. Vix anno abfum, jam domum revocat, fcilicet ad faftidia, ad vincula, ad piftrinum. Non eo. Age, tu proficifcere mei caufa, & nuntia Patri, bene hic effe mihi, per amorem, quo amat, obfecrare hoc unum, ut ufum libertatis indulgeat diutius, & poft confumptam pæne portionem fubftantiæ meæ, novis egentem pecuniis adjuvet. Addidit, hac conditione rediturum fe *olim*: hoc fpondere ferio, de hoc jurare. *Frat.* Audivi atrocem fibilum furentis viperæ! Actum de fratre eft; pœna talionis impendet capiti, & amor libertatis fupplicio mancipatus plectetur. Infpexi crudelem animum hofpitis: non ætas tenera, non fanguis nobilis, non peccantis imprudentia abftrahet a fententia. Per fævitiem heri difcet infelix, quam bonum offenderit Patrem, & forfitan vexatio intellectum dabit. *Cub.* Putas, fi habebitur male, nulla miferatione tangendum Patrem, ut redimere velit? *Frat.* Nolentem redimat? Unum fupereft confilium fugæ. Ingredere cubiculum, & fcribe, quod fuadeo. Reverfus a fympofio reperiat falubre monitum, terreatur a periculo, provideat fibi, fugiat poft nos! nam ego excuffo pedum pulvere, jam nunc defero urbem impiam, ne dum fratri prædico, ipfe

ipſe reprobus efficiar. Tu quoque accelera negotium, ſede, ſcribe, & ſequere me: Liberum a fratre reducam ad Patrem mecum, ut teſtem recte acti laboris habeam. *Cub.* Here, felicem facis. Celeriter adero: ubi diverſorium habes? *Frat.* Ad grandem aquilam. Feſtina! neſcio, quis timor agit; nam quid: Si pro debitis fratris ego quoque tenerer obſes? *Cub.* Fugiamus! in fuga ſalus. *Frat.* Vale infelix frater! Experieris, quid ſit abuti amore Patris, experieris! utinam ad ſalutem!

CHORUS.

Exhibet terribile dubium, utrum Patientia Dei ad tempus conniventis affectus Juſtitiæ ſæpius, an Miſericordiæ ſit.

Providentia. *Genius Juventutis.* *Tutor.*

Provid. * BEne! bene omnia!...
Quidquid de Providentia
Humana garriat imperitia:
Ego mihi placeo
In hoc artificio......
Diſplicet *Probis* mea CLEMENTIA,
Improbis non probatur JUSTITIA:
Sed ego ſtudio
Umbras coloribus miſceo,
Ut, cum opus abſolvero,
Contraria juxta ſe poſita
Suavius afficiant *Electorum* oculos,
Et recreent animos.

* Intenta operi Phrygio.

A R I A.

Ut Musica plena
  Ex arte si sit,
Diversis amœna
  A modulis fit:
Si debet laudare
  Non una me vox;
Jubentur cantare
  Et *dies*, & *nox*.

2.

Quæ stellæ fulgentes
  In æthere *stant*:
Quæ cœlo *cadentes*
  Jam lucem non dant:
Sic istæ, ut illæ,
  Si applicas te,
Pro linguis sunt mille,
  Quæ celebrant me.

Tutor. Diva! per te liceat, tutelam abdicare:
Pueri immorigeri contumacem impudentiam
Non possum diutius tolerare.

Provid. Quas iterum querelas audio?

Gen. Juv. Cramben centies repetitam a plagoso Orbilio.
Nempe *inobediens sum*,
Verbo habes accusationis compendium.
Sed tu, Diva, considera,
Quis obedire velit homini tetrico,
Cui nulla est discretio?
Qui postulat virtutem a juvene,
Qualem in senibus vix invenio?

A R I A.

ARIA.

Prudentior ero,
Cum ſenior ero:
Nunc Juvenis ſum!
Cum aderit hyems ætatis,
Parabo me triſtibus fatis
Nunc Juvenis ſum!
Nunc ver eſt: nunc juvat vagari,
Per florea prata,
Lætitiæ ſata,
Cum Damulis juvat jocari:
Nunc Juvenis ſum!

Tutor. Audis, Domina,
Petulantis proterviæ axiomata?
Audis, neque exurgis in iram temerariæ
Ultricem audaciæ?
Provid. Diſſimulo.
Immo, ut finem faciam veſtro litigio,
Tutorem a moleſtia libero:
Te, Fili mi, quoniam ita vis,
Tuo permitto arbitrio.
Gen. Juv. Jo: felix ſum: vive Mater optima!
Tutor. Attonuit me iſta ſententia!
Provid. Liber es: ſed & propterea
(Quod timeo, quia te diligo)
In proximo ſalutis periculo.
Ut caveas, ſi quid a te merui, ultima
Percipe monita.
Errabis, ſicut ovis, quæ perit facillime,
Niſi didicerit, ab ovibus lupos diſcernere.
Itaque audi me!

ARIETTA.

Vivendum provide:
Non raro rapax belle
Ovina lupus pelle
Se solet tegere.
Ne facile fallaris,
Tres dabo regulas,
Ex quibus, si notaris,
A fraude caveas.

2.

Hoc primum reputa:
Vox ovis est *balare*,
Vox lupi *ululare*:
Ex voce judica.
Quid amet, quid sectetur,
Vox prodit animum:
A pace qui tenetur,
Non canit classicum.

3.

Deinde cogita:
Luporum est *latere*:
Agnorum est tenere
Aperta pascua.
Ab his qui te abducit
In densa nemorum,
Est lupus, & seducit
In præcipitium.

4.

Postremum moneo:
Ad herbas ovis currit,
In carnes lupus prurit
Cruentus helluo.
Vix conspicit agnellum,
Jam vorant oculi:
Jam dentes parant bellum
Ad necem miseri.

5.

Hæc, fili, recole:
Et liber a tutore
Ne tamen usquam fore
Te crede, sine me!
Pro te est cor in cura,
Est vigil oculus:
Non auferent te rura,
Non teget angulus.

Gen.Juv. Est brevis, & solida hæc vitæ regula:
Ex hac decretum est mores componere,
Neque adeo in ipso usu libertatis
Libere vivere.
Vale Misanthrope! nunc emendabo me!...

Tutor.

Tutor. Ratio, aures, oculi num decipitis me?
Credam, quod hæc conniventia
Sit actio Providentiæ?....

Provid. *Putasne, bene irasceris tu?*

Tutor. *Bene, Bene irascor ego usque ad mortem*, Jon. 4.
Nam quantum per pia monita ædificat Sapientia,
Tantum destruit indulgentia.

Provid. Nimirum velles, ut Nemesis præsente continuo
Scelus quodlibet vindicaret supplicio?
Nescis, cujus Spiritus sis!
Circumspice, & admirabiles TOLERATI
Considera fructus peccati. *

ARIA.

1.

Hoc mali sunt Ecclesiæ,
Quod fimus est telluri:
Ex fimo flosculi,
Quot nati sunt (circumspice!)
Et quot sunt nascituri,
Putredinis fœtorem
In balsami odorem
Vertente Genesi.

2.

Ineptus hortulanus sit,
Qui sordes detestatur,
Et horto ejicit:
A fimo solum pingue fit,
A fimo succus datur:
A fimo flos nutritur,
A fimo sic vestitur,
Si cœlum faverit.

Iiii 3 *Tutor.*

* Exhibetur hortus.

Tutor. Enimvero in ænigmate intelligo erraſſe me!
Myſterium patientiæ
Eſt opus Divinæ Providentiæ,
Et verum dixit, qui dixit:
Omnis impius aut ideo vivit, ut convertatur,
Aut ideo vivit, ut per eum juſtus exerceatur! S. Aug.
Sanctus es Domine,
Etiam in exercitio patientiæ!.....
At enim in hac ipſa miſericordia
Quam ſe exhibet ſerij timoris ferax materia!
DEUS ME TOLERAT! cauſa eſt GEMINA:
Quid! ſi PROPTER ALIOS,
Et non PROPTER ME, tolerat me?

ARIA.

1.

Toleror: eſt gratia:
Favor patet,
CAUSA latet:
O HORRENDA GRATIA!

2.

Toleror!... an ideo
Ut exemplum placidæ
Sim Miſericordiæ!
Neſcio!
An ut ſerver rigidæ
Victima Juſtitiæ,
Neſcio!
O triſtis dubitatio!

ME-

MEDITATIONIS I.

De Filio Prodigo

In Regione longinqua

PUNCTUM II.

Poſt bona male diſſipata ſceleratior deſperatio.

SCENA I.

Sathanas. Villicus.

Sathanas. Nihil te angat, inquam, iſte caſus de morte pueri; quantumvis laudes eum, Villice, & jacturam deplores, meliorem hodie porcorum cuſtodem dabo. *Villicus.* Vix reperies, here, adeo vigilem, adeo fidelem, adeo ſedulum, adeo patientem: doleo, quod male nimis habuerim hominem: forte mortem acceleravit hæc durities. *Sath.* Factum bene: quo plures occideris, hoc eris hero gratior. *Vill.* Sic amas ſervos? *Sath.* Cur amem homines, quorum Dominum odi! Tu me intellige: quotquot ad fines territorii mei accedunt, illi a filiis meis invitantur in urbem hanc: excipio humaniter, laute habeo: gaudent ſervire mihi, quia credunt ſervire ſe libertati. Sed nempe ſervire *ad tempus* vellent, & *ante mortem* ſaltem redire ad Dominum, cui ſub ipſum vitæ dilucu'um jurarunt fidem; nam judicium poſt mortem metuunt. Rem deprehendi: propterea, ut ſpem noxiam mihi, fallam ſecurius, non facile permitto, ut in meo famulatu aliquis *conſeneſcat.* Non tamen per vim occido (tyrannus audirem, nec eſſet ultra, qui ſe mihi addiceret) ſed

aliis

aliis venenum misceo, ut ab ipsis deliciis ante tempus intereant: alios a voluptatum usu jam enervatos repente in ærumnas præcipito, ex quarum impatientia vel seipsos perimunt, vel celeriter moriuntur. Atque hac arte fit, ut, qui in vita mei sunt, mei quoque post mortem maneant. *Vill.* Neque miseriæ a te aversos in fugam agunt? *Sath.* Raro sane, si quidem vos, quos illis cruciandis destino, officium agatis bene. Molliculi Sybaritæ nunquam didicerunt pati: itaque ab ærumnis conturbantur primum, deinde immerguntur abysso tristitiæ, quæ ossa exedit: postea præcipitantur in impatientiam, & ab impatientia in blasphemias, in execrationes, in odia, in artes malas, quas desperatio docet, denique in præmaturæ mortis apertas fauces, antequam de reditu in terram sanctam se cogitatio moveat. *Vill.* Laudas ergo, quod graviter adeo affixerim puerum pascendis porcis a te addictum, ut fame, ac laboribus subito succubuerit? *Sath.* Laudo, & ut mensura pari metiaris siliquas cum verberibus ei, quem successorem dabo, volo, jubeo. Obsequium utilius mihi præstabis nunquam: Probatum est. Hem! adest! sile!.. Domine, qualem video!

SCENA II.

Prodigus. Sathanas. Villicus.

*Prod.** Vindictam, o chare hospes, vindictam postulo! Pater, & Consul es: utrumque imploro nomen! *Sath.* Fiat justitia! quis fecit injuriam? *Prod.* Latrones in ipsa urbe grassantur: quis hoc putasset? In urbe autem? In ipsa domo Consulis habitant, a te aluntur: Heu! deceptus sum! *Sath.* Latrones! in mea domo! quos designat tam dira vox? *Prod.* Filii, si nescis, filii tui sunt, amici nimirum mei! fulminate Sinones improbos Superi, si qui tenetis cœlum! *Sath.* Imprecatio atrox! quo facinore meruerunt? *Prod.* Non vides? Spoliatum, & pæne nudum

* Vestibus spoliatur.

nudum ejecerunt *de domo convivii.* Offensus sum gravi injuria, affectus mille opprobriis, expositus ludibriis amicarum, prostitutus petulantiæ vulgi: nullus amicitiæ, nullus hospitalitatis, nullus sanguinis mei, nullus Parentis respectus fuit: vindica! *Sath.* Impera patientiam tibi, ut narres facinus: Pater & Consul sum: utroque titulo Judex ero. *Prod.* Nihil narratione est opus: tota civitas factum vidit. Prandium pacatum fuit: edimus, bibimus, jocati sumus! a mensa provocarunt ad ludum tui. Addico: infelix eram. Non fluxit horæ quadrans, cum quadraginta florenos perdidi. Cessarunt, quod defecisset crumena mihi. Ego reparandæ jacturæ avidus urgeo, ad tuam fidem provocans; qui totam meæ substantiæ portionem in deposito servares mihi. Illi negant, superesse teruntium. Obstupesco: sed mox, si nihil superest argenti, ajo, at superest annulus, gladius, pileus, vestis: denique supersum ego! Iterum confidemus: gladium, annulum, pileum, vestem, meipsum fortunæ expono: quid multa? Gladium annulum, pileum, vestem, meipsum perdo. *Sath.* Fecisti jacturam gravem! *Prod.* Illi, cum meminisse humanitatis debuissent, & miserari infortunium, continuo velut elato in me vexillo insurgunt, plaudunt, raptant, ipsas adversum me fœminas, quæ colluserant, animant: spolior per atrocem vim, & frustra tuam furentibus iram intentans, ejicior domo, jubeorque ad te deferre. Spreta est Patris reverentia, & authoritas Consulis: injuriam crudelem passi uterque sumus: utrumque vindica! *Sath.* Difficilis sententia erit: Species facti meretur considerationem maturam. Audiatur tamen & altera pars, quod æquitas postulat. Tu interea reconde te in cubiculo hospes, ac contumeliæ subtrahe: ad filios propero. * Et tu hic expecta.

* Ad Villicum.

SCENA. III.

Prodigus. Villicus.

Prodigus. QUis es tu, bone vir? *Villicus.* Num bonus sim, alii judicent: cæterum Consulis villam curo. *Prod.* Audisti, quam egi, causam: quam putas Consul sententiam feret? *Vill.* Consul quid sit facturus, nescio: ego tamen si Consul forem, ad mancipatum damnarem te. *Prod.* Cum homine crudo ago. Do veniam villico, nam si Consul fores, sapientius loquereris cum Nobili. *Vill.* Domine, factum examinare Judex, non personam debet. *Prod.* Nisi persona speciem facti mutet. Miser sum! *Vill.* Tua culpa hoc malum accidit. *Prod.* Immo* hæc causa est. Ite in mille frusta maledicta folia, toties infensa mihi! Heu! quo me abripuit insanus ludendi furor, & toties lamentis vanis deplorata amentia! Nempe hæc prodigalitas voluptas vocabatur: vocabulum me decepit! Inferi, æterno carcere hanc insaniam plectite! *Vill.* Imminet. *Prod.* ** Sed quid hoc schediasma vult? .. Manus est Cubicularii: Cœlum! quod malum lego! *Here, paucis moneo: sub habitu tabellarii frater latuit tuus!* fulminor! nam si latuit frater, speculator fuit: totam vitæ seriem Parens sciet. *Ego cum ipso ad Patrem redeo: Jam fugimus, ne pro debitis a te contractis obsides nos tecum teneat hospes tuus. Tu vide, cui fidas, & tibi consule!* Novum malum! immane malum! malum sine remedio! *jam fugimus*! Sic? Fugisti dilecte frater, nec ego amplexus sum! quæ cœcitas fascinavit oculos, ut præsentem non viderim? Per te ad se invitavit misericors Pater, & non audivi! quæ surditas aures tenuit? .. *Fugimus*! Ergo desertus sum! Villice, miseresce tu saltem miserrimi juvenis, quem Pater, frater, servus, amici, amicæ, omnes deseruerunt! opes, famam, vestes, libertatem, gratiam Dei, & hominum, omnia perdidi! anima superest! anima quoque peri-

* Designat folia lusoria. ** Videt epistolam relictam a Cubiculario fugitivo.

periclitatur periculosissime; nam hoc, opinor, hæc verba volunt: *Vide, cui fidas, & tibi consule!* Ah! jam experior, quibus confiderim me! juvenilis imprudentia, amor libertatis, stultissimus amor in has angustias agunt. *Tibi consule!* Quid faciam? Amice, non te miseret mei? .. Siles? .. Heu! redire cum fratre ad Patrem potui: INVITAVIT! cum potui, nolui: vereor, ne dum volo, non possim! Age, saltem consilio juva me! *Vill.* Quid dicam? ego non novi te! tu videris! *Prod.* De Patre tamen audieris aliquid: Est TERRÆ SANCTÆ DOMINUS, dives, potens, liberalis: monstra viam, qua revertar ad Patrem: spondeo, ingens merces laboris erit. *Vill.* Nunquam ego ambulavi hanc viam. Et quale hoc est consilium tuum? talem tanto te sistes Patri? & propria culpa talem? non pro misericordia pudorem movebis, ac iram Patris? *Prod.* Recte mones: Ah! non ibo ad Patrem! non possum ire! *Vill.* Insuper, quod intellexi, in ære es Domino domus, & vis, ut fugam adjuvem? *Prod.* Nimirum metus est, ne servum me esse cogat. *Vill.* Propterea suadeo, ut ultro te offeras. Novi virum: coactos servire crudeliter habet: sponte dedentibus clemens est. *Prodigus.* Quid? servire hæ manus possint, servire? *Vill.* Docebit necessitas. Et en! redit herus. *Prod.* Quos video? Hem! jam ipso habitu profitentur latrones palam, & prædam jactant.

SCENA IV.

Prodigus. Sathanas. Creon. Cosmus.

Sathanas. PEracta est causa, o bone juvenis, in favorem tuum. Tu (*ad Villicum*) vestes affer paratas in cubili meo! examinavi omnia, & lata sententia est. *Prod.* Io! pro Patre colo te, si ex inferno me extrahens ab istis dœmonibus liberas! *Creon.* Triumphum miser ante victoriam canis. *Cosm.* Decreta damnatio est. *Sat.* Tolerabilis tamen, & nequaquam

condigna delictis, quæ patrasti. *Prod.* Pater sic loquitur: appello ad Consulem! injuriam passus sum Juvenis nobilis, hospes, & ab amicis. *Cosm.* Amici fuimus: hospes peccasti: ignobilem fecerunt mores. Cessa tueri te: faventem si cupis Judicem, ad preces vertere. *Creon.* De quo accusas: gladium, & vestes tulimus: nostræ per contractum erant: lucrati sumus. *Cosm.* Te servum diximus: non ultro addixisti? *Prod.* Nihil nego: sed necessitas huc adegit, & amicorum erat huc adacto non insultare. *Cosm.* Amicorum erat: igitur adversum justitiam peccatum est nihil: *de modo* arguis. At modum mos defendit introductus in urbe hac: quoties redigimus ad incitas advenam, toties deridemus. Mores civitatis nostræ cæteros probasti omnes, & dum hic es, vixisti ex more nostro: cur modo improbas? *Prod.* Heu! deceptus sum! *Sat.* Gemitus non defendit. Egerunt filii, quod solent agere volente me. Tu juvari poteras, si fratrem habuisses magis amantem tui: nunc, ut audio, dum ego in villa fui, ille per fugam eripuit se nobis & tibi, una cum servo tuo. Dedi homini computum expensarum: sexcenta sexaginta sex talenta hic dissipasti: quis solvet, quod debes? Frater exhibebit rationes Patri: qui a cubiculis fuit, narrabit vitæ methodum: ambo exaggerabunt contumaciam, qua restitisti invitanti ad reditum Patri: quid est sperandum? redimet? & tanto pretio redimet? *Creon.* Obmutescit infelix, & desperantis animi suspiria verbis substituit. *Cosm.* Exequere sententiam Pater, & nos dimitte in novam prædam. *Prod.* Heu! deceptus sum! o Cosme! o Creon, o Sathana! cur credidi vobis, & tibi, Pater mi, tibi non credidi! *Sat.* Vulgaris nænia non movet nos. Dic: speras a Patre debita expunctum iri? *Prod.* Ah! Ah! quo merito sperem? *Sat.* Ego tamen sperare jubeo, si mihi servire potes: miserebitur servitutis tandem, & mittet pretium. *Prod.* Quid postules, vide: a Patre ad te fugi, ut servitutem effugerem: jam tu vis, ut ser-

viam

viam tibi? præ fervitute eft chara mors! *Sat.* Morieris igitur, & fame morieris: nam ego inutilem homuncionem non alam. Beneficium volebam facere, & tu recufas? abi ex meis ædibus, pigra beftia, abi! in filvis inter apros & urfos, quoniam ita vis, computrefce! *Creon.* Laborem horres, infamis onager, & per otium pinguefces, nempe devota ventri victima! *Cosm.* Abis autem, & quorfum abis? *Prod.* Ad lupos, ad apros, ad urfos, ad leones, & tigrides, felicior inter feroces belluas, quam inter vos victurus. *Cosm.* Adhuc ferocit pupus, & contra lunam coaxat rana. *Sat.* Quid tenes? ire, qua lubet, fine: coget redire fames, modeftiæ magiftra fames, quæ etiam tauros cicurat. *Prod.* At honefti faltem fervitii imperabis genus? *Sat.* Mortuus eft heri puer, qui cuftodivit porcos in villa: fuccedere in officio potes: vis? *Prod.* Ah! tu redis?

SCENA V.

Accedit Villicus.

Villicus. CUM vefte redeo, quam puero mortuo paraverat herus novam plane, & elegantem in diligentiæ præmium: paruifti confilio meo? indues? *Prod.* Ecqua hodie de cœlo micuit lux inimica mihi! Here... reforbe vocabulum incauta lingua! Hofpes, volebam dicere! *Sat.* Here, dices, fi vis audiri. *Creon.* Superbe puer, quousque tumidi fpiritus animum inflant? *Cosm.* Here, dic: aut, nifi fubeffe vis, i, crepa! non jam audifti? *Prod.* Silete vos auctores ruinæ meæ, inftrumenta diaboli, magiftri fcelerum! non hodie primum ablegor ad porcos: a quo tempore vobifcum vivo, jam inter porcos vixi! Silete, nullam a vobis miferationem expecto: at tu debebas, hofpes! *Sat.* Non dices: Here? *Prod.* Sine, ut indulgeam aliquid dolori meo! tu debebas limites ponere impudenti auda-

ciæ

ciæ liberorum! heu! deceptus sum simplex puer! hæc demum est vestra gloria, hic triumphus improbitatis! *Cosmus.* Fure, fure! furor tuus jucundum spectaculum facit! *Creon.* Viden, ut fremit homo! ut spumat! ut stridet! *Prod.* Summa miseriæ est, quod ne a cœlo quidem vocare vindictam audeam! *Cosm.* Frustra per has stultitias movere Patrem desideras vafer, in miserationis affectum: quid trahis moram? Officium subulci offertur: gratia est! *Creon.* Et si satisfacis expectationi, spes promotionis ostenditur: poteris bubulcus fieri: adhuc deliberas? *Prod.* Ridete vos! erit, qui risum vindicet: nec enim miser æternum ero. Here!... Iterum erravit lingua! *Sat.* Eloquere tamen. *Prod.* Indulge noctem domi tuæ: nox consilium dabit. *Sat.* Tanti misericordiam æstimas, ut longo consilio opus sit, acceptare num velis? *Cosm.* Insignia officii vides: si nolis, habebit alius, & tu peribis fame. *Prod.* Dura necessitas! hæc toga vestiet filium supremi Domini! aureos reconde radios sol, ne probrum Mundus videat! *Vill.* Imo videat Mundus, & ab exemplo sapiat. *Sath.* Vos persequimini fugitivos, antequam exeant territorio, ut miser socios fortunæ habeat. *Cosm. Creon.* Facimus. *Vill.* Appendo peram, & addo pileum! *Cosm.* Jam sic vestitum nemo, qui sis, agnoscet: cesset pudor! *Creon.* Ut tamen tu *te* agnoscas, speculum habe: nunquam verius prospexisti. *Prod.* O saxea corda, quæ me vident ex tali talem, & non miserescunt! *Sat.* Dic: O stulti, & tardi corde, qui in tali tales se esse vident, & non exhorrent!

MEDI-

MEDITATIO II.

MISERICORDIA PUNIENS,

SIVE

FILIUS PRODIGUS

in Servitute.

ARGUMENTUM.

QUem nuper exhibuimus FILIUM PRODIGUM, connivente Misericordia Divina in omne scelus effusum, hodie spectabimus redactum ad incitas, & cum extremis miseriis luctantem. Nempe peccatores, quos DEUS non *ad perniciem suam*, sed *ad salutem* tolerat, denique *per adversa* compellit ad se redire. Erit igitur Meditationis

Materia: Filius Prodigus *in servitute.*

Puncta duo: 1. Servitutis dura conditio.
2. Salubris effectus.

Fructus. Augustini suspirium: *O felix necessitas, quæ ad meliora compellit!*

Propositum. Osculandi manum Domini ferientis, nec contra stimulum calcitrandi.

Chorus Exhibet Bona Malorum Malos prementium.

PER-

PERSONÆ.

Philanthropus, ſeu Filius DEI ſub habitu boni Paſtoris.
Filius Prodigus.
Paterfamilias, ſeu Sathanas.
Villicus.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præſentem.

Fides. Ratio. Viator.

Ratio. O Regio horridis plena myſteriis! *
Sed ſalubrium ferax affectuum,
Si attentius inſpicis.
Fides. Ecce! hæc via Innocentiæ,
Iſta eſt Pœnitentiæ:
VIA PECCATI eſt *media*,
Quia plerique a via Innocentiæ
In viam peccati abeunt,
EX SPE pertingendi denique
In viam pœnitentiæ.
Verum o quanti falluntur!
Eſt enim *via impiorum tenebroſa*;
Neſciunt, ubi corruunt! Prov. 4.
Et offenſo pede *ad montes caliginoſos*, Jerem. 13.
In late hiantem, quam vides, voraginem
Præcipite lapſu incidunt.
Et en! qualem deſcripſi, infert ſe obviam! **

Ratio.

* Theatrum exhibet Regionem montoſam, & in medio hiatum ignivomum. ** Prodit Viator per montana, abyſſo imminens.

Ratio. Prô! homo temerarie, qui ambulas in tenebris,
Nescius, quam plenam periculis
Ingressus sis semitam!
Fides. Siste gradum: vel passum si promoves,
In ultimum exitium te projicies.
Viat. Quis me terret timore pannico?
Ivi, & redivi hanc viam sæpius:
Et *quid unquam mihi accidit tristius*? Eccl. 5.
Fides. Cœco, & surdo loquimur: Clamabo altius!..
Cœlum fulminea luce emica,
Et voce saxa frangente intona! ...., *
Audior! ... Audis infelix murmur ferale?
Vides incensi sulphuris lumen fatale?
Viat. Audio, video, rideo!

T R I O.

Viator. Assuetæ sunt aures his minis:
Fides. Sed tandem minarum est finis.
Ratio. Armata est Nemesis manus:
Viator. Nil terret me strepitus vanus,
Sæpe jam tonuit:
Ratio. Fides. Ultimum monuit
Iratus audaciæ DEus:
Viator. Est bonus, est optimus DEus!
Ratio. Fides. Feriet te!
Viator. Non feriet me! **
Fides. Immo jam ferit!
Viator. Heu me! *Ratio.* Periit!
Fides. Non periit: fuit amabile fulmen,
Quod hominem attonuit, non enecuit.

* Tonat, & fulgurat. ** Attonatur.

Hoc eſt ingenium Divinæ Miſericordiæ:
PUNIENS parcit, *proſternens* erigit:
Hoc meditaberis hodie.

A R I A.

1.

Connivere Peccatori
Actus eſt Clementiæ,
Sed actus noxius,
Ni ſerius, aut citius
Comes conniventiæ
RIGOR metam figere
Cœperit furori.

2.

Res periculi eſt plena:
Neque Patri proprium,
Cum peccat filius,
Diſſimulare longius:
Fornax bonum figulum,
Ignis pium Medicum,
Patrem probat pœna.

Ratio. Paradoxa veritas docet me:
Quod PECCATUM IMPUNE
Timendum ſit maxime.
Fides. Recte colligis. At en! redit ad ſe Viator,
Intellige, quam felix ſit, qui punitur, peccator.
Viat. Heu me! heu me!
Quam ab ultimo exitio abſui proxime!
Video horrendam abyſſum, in quam incidiſſem,
Niſi Dominus proſtraviſſet me!
Bonum, bonum mihi, quia afflictus ſum!

Sur-

Surgam, & ibo ad Dominum,
Ibo a via peccati in viam pœnitentiæ:
Domine, venientem, fuscipe!

Fides. Viden, ut a fe alius repente formatur,
Quem cœlum percellit!

Ratio. O felix infelicitas, quæ ad meliora compellit!
Igitur laudent alii *Mifericordiam conniventem*,
Ego amo *Mifericordiam punientem.*

Fides. Ama! lauda!

A R I A.

Ratio. MISERICORDIA!
Quanquam fis irata,
Et abjecta olea,
Truci ferox galea
Siftas te armata:
Tamen ego amo te!
Feri, ure, feca me:
Tamen te amabo!
Dulcia funt verbera
A Mifericordia:
Dorfum inclinabo:
Feri! ... a JUSTITIA
Feriendo vindica,
MISERICORDIA!

MEDITATIONIS II.

De Filio prodigo in Servitute

PUNCTUM I.

Servitutis dura conditio.

SCENA I.

Prodigus. Villicus.

Villicus. SUperest pugillus de siliquis: tres, quatuor, quinque, sex, & rursum sex, omnino duodecim: laute haberis hodie, collige, & helluare! *Prodigus.* Dure! jam in vesperum vergit dies, & tandem prandium adnumeras? Vix tulit moram fames, quin deficerem præ inedia. *Vill.* Prandebis hodie, & cœnabis simul: propterea duplum attuli. *Prod.* Crudelis homo es! & quousque insultabis extremæ miseriæ! *Nescis, quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus, & ego hic fame pereo?* *Vill.* Tua culpa hæc accidunt: quare abiisti a Patre? abundantia petulantiam peperit: inopia docebit modestiam. *Prod.* Heu! deceptus sum! *Vill.* Lamenta sera! comede, & morere! *Prod.* Æquali saltem cum porcis in pretio habe me: duodecim siliquæ nequidem nefrendi in diem sufficiunt. *Vill.* Decem Herus constituit tibi: quod super adjecerim duas glandes, gratias debes meæ liberalitati. *Prod.* Ut fame peream, Herus cupit? *Vill.* Hoc egit hactenus: sed quoniam sine noxa concoquis siliquas alias fatales stomacho delicato, iratus, quod diutius, quam vellet, vivas, hodie violentas forsitan manus inferet. *Prod.* Sic? quo facinore enim hoc malum merui? non sedulus officio fungor? non diu,

no-

noctuque invigilo suibus? non Hero, non tibi, Villice, per omnia obedio? *Vill.* Laudavi etiam: & certum est, nunquam futurum fuisse, ut hic tabescceres, si ita ad nutum obedire Patri voluisses, ut mihi obtemperas; sed nimirum quod amor Patris efficere non potuit, timor flagrorum præstat. Cæterum Herum in furorem egit porcelli mors, quam heri nuntiavi ei. Tuæ socordiæ infortunium tribuit, immo malitiam suspicatur, ne forte appetitus carnis audacem fecerit, aut malesuada fames adegerit auferre glandes suculo, ut tu vorares. Rapieris in quæstionem, & nisi te reum ultro fateberis, per tormenta confessio extorquebitur, in quibus si occubueris, plaudet. *Prod.* Porcelli causa moriendum erit? Attigit apicem sceleris tyrannis vestra. *Vill.* Hero tu ista querere: ego, quod jubet, exequor.

SCENA II.

Prodigus solus.

Tibi hoc queror cœlum, surdum, æneum cœlum! cœlum lentum ad fulmina contra me! Quoties provocavi? iterum provoco! Eja! coge atra nubila! excute ignem vindicem! feri! nihil nictantibus oculis inspiciam accensum sulphur pallentis flammæ: stantem feries! feri! .. non audis? .. aut forte pronior ad vota orcus facilius exeret misericordem sævitiem? irruite Furiæ! lacerate me Mænades! ad stygem rapite! .. Etiam cessatis? vah! .. Quanquam quo me abripis furor! Quiesce anime! orco, & cœlo melior Herus meus hodie finem faciet prementibus malis! O dies felix! Io! prandere hilariter juvat apud inferos cænaturum! .. Apud inferos autem? quid? felicior ibi expectat me vitæ conditio? finis malorum mors mea, an initium majorum erit? Tristis cogitatio! nam si vivere inter grunnientes porcos miseria videtur diutius intolerabilis mihi: quid erit vi-

vere inter frementes diabolos, & fame æterna confici! ... Sed cui bono nunc de futuris angor? medebor præsenti malo! Eja! fruere deliciis, dum licet, tuis delicate Pusio! comede! epulare! .. Ah! dentem pæne fregit durus cortex! .. o nucleus dulcis! .. Pater! Pater mi! utinam videres filium sic helluantem! fleres! scio, fleres! .. Immo vanus sum! pridem Pater oblitus est degeneris filii! Frater, cum exhibuit computum debitorum, quæ contraxi, amoris, siqua superfuit, scintillam ultimam extinxit penitus: cessa sperare miser, cessa!

SCENA III.

Prodigus. Philanthropus.

Philantr. O Pastor infelix! *Prod.* Quem audio? *Phil.* O misera ovis! *Prod.* Resume animum, miser: etiam alius gemit. *Phil.* Ovicula mea, chara ovicula, ubi es! per montes & valles, per silvas & campos, per avia & devia, in fame & siti, in laboribus plurimis quæsivi te! pæne ad mortem sum lassus: *O ut tantus labor non sit cassus!* *Prod.* Amice, video te tristem esse: socium malorum habes. Narremus alter alteri infortunia sua. Est aliquod solatii genus, habere, qui possit compati. *Phil.* O quisquis es, humanus es certe, qui te mihi tam benevole offers. Age, si te miseret mei, *da mihi bibere!* Joan. 4. quia oppido fessus sum. *Prod.* Paullo ante frigidam ex puteo hausi: ebibe! *Phil.* Turbidam aquam offers! *Prod.* Nempe semper *potum meum cum fletu misceo*, Psal. 101. *Phil.* Sic bene: nam lacrymas cum gustu bibo. *Prod.* Ego ad satietatem etiam de siliquis dabo partem, si non fastidis. *Phil.* Pro porco me habes? nec enim humanus est iste cibus. *Prod.* Ignosce! fames extrema regionem premit: panis non datur mihi. *Phil.* Ego dabo, ut mutuum obsequium præstem. Gusta!

Prod.

Prod. Superi! quis candor eſt! .. & quæ dulcedo! *Phil.* Communis eſt refectio in domo Heri, etiam pro mercenariis. *Prod.* Olim, ah! recordor! olim & ego comedi talem domi meæ. Cæterum ovem perditam, ſi bene intellexi lamenta, requiris anxius? nunquid? *Phil.* Rem dicis. O ſi forte vidiſti errantem, doce, qua perſequi miſellam debeam. Herus meus centum oves habet. Una ſubtraxit ſe caulæ petulans. Continuo juſſus ſum relictis nonaginta novem in deſerto, requirere fugitivam: neque donec invenero, reverti licet. *Prod.* Hem! paris pœnæ rigoris Domini utrumque premunt. Meus centum porcos heri habuit: unum occidit caſus: reus damni agor, & licet nonaginta novem ſuperſint integri, ac valentes, de uno tamen damnabor mortis: tanta eſt crudelitas Heri. Sed mihi mors in votis eſt, & laudo tyrannidem, quæ me occidit. Satur vitæ ſum, quam in tantis miſeriis vivo; quantas ſi narrare vellem, obſtupeſceres, o bone, neque crederes, hanc ætatem affligi tot calamitatibus, ac tantis potuiſſe. *Phil.* Me plus, quam ærumnæ quælibet, male habet jactura oviculæ, quam requiro. Age, non fortaſſe ſe tuis porcis immiſcuit petulcum pecus? aut non induit porcum potius, ut ſecurius deliteſcat? *Prod.* Atrociter habita ſit a vobis, eſt neceſſe, hæc ovicula, ſi inter ſues maluit, quam inter agnos vivere. *Phil.* Erraſti: ex centenis chariſſima ipſa fuit non aliter, ac ſi fuiſſet unica. Emerat eam Herus, & nutrierat laute: creverat cum filio ejus ſimul, *de pane illius comedens, & de calice ejus bibens, & in ſinu illius dormiens: eratque illi ſicut filia*, 2. Reg. 12. Verum noxiæ libertatis ſtultiſſimus amor fecit, ut ovium ſocietatem averſata, amicitiam cum porcis expeteret: hæc fuit fugæ cauſa. *Prod.* Indignum eſt ſtolidum animal, ut a te requiratur. Sinite inter immundas beſtias experiri, quale diſcrimen ſit inter menſam Domini, & glandes porcorum. *Phil.* Ex ore tuo damnatus es. TU ES HÆC OVICULA! Te

ſic

ſic amavit Herus meus, ut adoptaverit in filium ſuum, & jus hæreditatis æquale cum filio, quem habet, unico conſtituerit. Tu vero amore contempto deſeruiſti amantem: abiiſti in regionem longinquam, ut procul a Patris oculis luxuriæ vacares liberius: adhæſiſti *uni civium*, & invitatus etiam ad reditum, ne legibus paternis iterum ſubjicereris, elegiſti ſervitutem tyranni. Anthrope! *Prod.* Heu! audio nomen meum! quis es tu? & quis me prodidit tibi? Pudor in fugam agit.

SCENA IV.

Philanthropus. Sathanas. Villicus.

Philanthrop. SAlubris pudor eſt, impudentiæ pœna, pœnitentiæ radix. O peccatores inſenſati, quis vos faſcinavit? *Sic DEUS dilexit* vos, ut filium ſuum Unigenitum miſerit, qui vos reduceret in viam bonam, *ad æterna bona*: & vos, ne *a ſiliquis* avellamini, *æterna bona* contemnitis, nec me auditis! *ſic vos diligitis* Deum? *Sath.* Mori cogam, antequam fugiat. Quem video? *Phil.* Fallor, an Dominus villæ eſt, qui occurrit? *Sath.* Non erraſti: habes, quod poſtules me? *Phil.* Ah! oviculam perdidi: labor in requirendo exhauſit vires: & quoniam adveſperaſcit, circumſpicio, ubi liceat pernoctare. *Vill.* Apud nos *non eſt locus in diverſorio*, Luc. 2. niſi in ſtabulo prope puerum, qui porcos cuſtodit. *Sath.* Tu crudus homo es. *Phil.* Accepto conditionem; nam ingenuus adoleſcens eſt, qui ſervit tibi. *Sath.* Tu vidiſti? *Phil.* Sedebam ad puteum laſſus: ut vidit, accurrit ultro, neque *calicem ſolum aquæ frigidæ*, ſed & de ſiliquis, quas edebat, partem abſtulit, ut me reficerem. *Sath.* Liberaliter egit: ſed multo tu dignior laude es, qui tantillum obſequium tanti habes, ut commendes etiam. Erro? an alium, quam præ te fers, loquuntur hi mores elegan-

tuli,

tuli, hic suavis sermo, hæc tenera facies? Eja pastorcule, in urbem te mecum ducam: mereris, ut usque ad delicias recreem, ne in via deficias. *Phil.* Parce: nec enim delicias amo, quippe quæ enervant magis, quam adjuvant robur artuum: *in laboribus a juventute mea*, Ps. 87. assuevi duris. Concede in stabulo angulum: sic antelucanus potero iter statutum persequi, priusquam ex urbe porta pateret mihi. *Sat.* Perdita ovis angit. Ne sis sollicitus: mittam ex meis, qui requirant felicius, quippe præ te viarum gnari, & anfractuum, per quos a recto tramite aberrat pecus. *Phil.* Mihi negotium commisit Herus meus: obedire est necesse: ego quæram. *Sat.* Utinam puer meus hausisset aliquid ex ista indole! ubi est? *Phil.* Siliquas cum exhiberet, panem ego porrexi, miserans duram sortem. Gustavit, & cum gemitu gravi: *Heu! olim comedi similem!* dixit, flevit, intro abiit. Mihi commota sunt viscera ab hoc suspirio: solari cuperem. *Sat.* Indignus est tua miseratione nequissimus flagrio. Ignoras mores rabulæ: idem cum suis porcis ingenium habet: *vorare, & grunnire* unus est labor curæ: alios negligit. Rursum heri periit porcellus mihi. Nequitiæ, an negligentiæ pueri tribuam, ambiguus hæreo. Utrumvis fiat, culpam plagis trecentis luet. Si deficiat sub ictibus, gaudeo, facile erit substituere servum utiliorem. *Phil.* Rigidus Herus es: & reperis, qui velint servire? *Sat.* Non tot, quin plures. Sed nempe ampla est merces, quam promitto fidelibus, & sedulis mihi: nullam conditionem in contractu excipio, vel si *omnia regna mundi* pacisci vellent. Verum hic puer, postquam placandi Patris, a quo aufugit, spes omnis concidit, sexcentis sexaginta sex talentis obæratus mihi, consilium, ut se haræ addiceret, *a desperatione* accepit. Invitus ac reluctans servit: unde meretur haberi bene? O! tu si meus esses, pro filio amareris. *Phil.* Habeo, & amo Dominum, cui addixi fidem: mutandi nulla est causa mihi. *Sat.* Liberalem tamen quod Dominum habeas, nec vestis, nec vultus loqui-

 tur,

tur, hic a fame pallidus, illa de vili lana. *Phil.* Contentus ſum, quia diligo Dominum, & Dominus me: præter amorem Domini, ſordities eſt, aliam mercedem exigere: ipſe eſt merces mea, merces magna nimis! *Sat.* Vere bonus es ſervus tu! Perge, quære tibi locum intus, ubi pernoctes cum meo. Suada mirabili polles. Si te miſeret adoleſcentis, ſponde, uſurum meliore Domino, ſi melior ſervus erit. *Phil.* Et ſi fortaſſe inter porcos mea ſe mihi abſcondiſſet ovicula, reducere ad Dominum per te licet? *Sat.* Nihil tibi negare poſſum: præter morem ſentio inclinari me in tua vota prope per violentiam. *Phil.* Æquus es: gaudens eo.

SCENA V.

Sathanas. Villicus.

Villicus. MOmordit hamum piſciculus novus, tuisque ineſcatus blanditiis trahetur ſcilicet in iſtud littus. *Sat.* Puer iſte placet. Si perſuaſus mecum intraſſet urbem, meus foret. Et o ut foret! Talibus inſidior præ aliis magis, quos præ aliis natura, & gratia ſuis ditarunt donis. Nunc dubium eventum conatus habet: didicit pugnare Maſculus. Suo placere Domino contentus, aliud nihil appetit: quo illicio traham? Omnem tentaturi ſolertiam CONTEMPTUS vincet, contemptus, pugnæ genus, præ cœteris inviſum mihi! Nam quid efficiam, ſi ne audior quidem? Sed eſt alia cogitatio inſuper, quæ non tollit ſolum conceptam ſpem, Villice, de puero aſſerendo mihi; verum inſuper timorem incutit, ne Prodigum ſibi auferat novus hoſpes. Myſterium, vereor, ne iſta perſona tegat. *Vill.* Quem igitur ſub Paſtoris habitu latere ſuſpicio eſt tibi? *Sat.* Rem ab ovo docebo te. Uranius, qui terræ ſanctæ imperium tenet! filium hæredem regni unicum *a ſæculis* ..*is* genuit: poſtea *in tempore* geminos in ſpem eandem adopta-

adoptavit, alterum *ex Judæa* natum, alterum vocatum *ex gentibus*, desiderante id filio, qui *fratres cupiebat*, atque ideo Philanthropus vocabatur. Ex adoptatis junior est Anthropus noster, qui procul ab Uranio auferens se, dissipavit substantiam suam cum meretricibus, quod vidisti, indeque redactus ad incitas adhæsit mihi. Pater, sicut odio extremo odit me, ita filium servire inimico sibi probrosum ducens, quantumvis degenerem, reducere ad se voluit, misso fratre seniore in tabellarii persona cum litteris, quibus invitabat ad reditum. Adelphus (hoc nomen est senioris) legatione sua sive per fratris pervicaciam, sive per suam inertiam parum prospere functus est. Nunc suspicor, adornatam esse alteram, & in veste pastoritia ipsum adesse Philanthropum. *Vill.* Hoc suspicaris? non est verisimilis tanta demissio in filio naturali tanti Monarchæ! Homo nauci unde mereri possit tanti amoris prodigium? *Sat.* Tu nescis quidquam. Nihil meretur Anthropus, sed Philanthropus AMAT: hoc satis est. Magno amori nullum prodigium magnum est. Rem clarissimi Vates pridem decantaverunt: & hodie an non vidisti, quam tenero in Prodigum sensu Pastorculus raptus fuerit? *Vill.* Recte observas. Nam quantis præconiis levissimum obsequium, haustum frigidæ extulit? *ut tactus est dolore cordis intrinsecus*, cum vidit siliquas manducantem? ut deinde tanquam per ambitum expetiit sibi stabulum hominis, in quo pernoctaret? *Sat.* Et ovicula, quam perdidisse se gemit, nunquid a Prodigo diversa erit? Audisti epiphonema colloquii: *Si fortasse inter porcos tuos mea se mihi abscondisset ovicula, reducere ad Dominum per te licet? Vill.* Firmata gravibus argumentis suspicio est. Licebit autem? *Sat.* Minime gentium licebit. Jura mea, dum vivo, infringi mihi non feram, non patiar. Prætendat, quod vult, MISERICORDIA; me JUSTITIA tuetur, a qua DECRETUM habeo, quod ipse Uranius constituit, semel a se fugitivos *ipso jure* servos mihi æternum fore. Decreto huic, & obligationi Prodi-

gus *sua manu*, & nempe ipso facto subscripsit. CHIROGRAPHUM teneo: liquida causa est: non cedo! *Phil.* Contra filium Uranii quid valebis? *Sat.* Valebit JUSTITIA, cujus sententiæ ne quidem pro amore filii se opponet Uranius. *De jure* Anthropus meus est, donec debiti sui novissimum quadrantem solverit: & quia solvere nunquam poterit, meus æternum erit, nisi filius Uranii pro ipso solvat. *Vill.* Igitur securus es de possessione: nam tanto pretio, quod rebelle mancipium Philanthropus redempturus sit Patri, non est credibile. *Sat.* Iterum oblitus es, quod jam monui. Philanthropus amat, & *majorem charitatem nemo habet.* Joan. 15. Charitas autem *operit multitudinem peccatorum*, 1. Pet. 4. Et nihil est incredibile de amante. Itaque si vera suspicio est, quod Philanthropum Pastor tegat, in hoc uno puncto mea se versat spes, & noster posthac sudabit labor, ut ipse Prodigus *nolit redimi.* *Vill.* Spes exigua! labor arduus! Quis enim non optet sibi miseriæ finem? *Sat.* Stupidus homo es. *Miseriæ finem* ego promittam. *Amor libertatis*, quam nunquam concedet Pater, adhuc viget in juvene: non intelligis, quid sequatur? *Vill.* Nempe hac spe illectus renuet reverti ad Patrem; capio tandem. *Sat.* Et *pro renuente* non erit fidejussor Philanthropus: quid? etiam hoc capis? *Vill.* Optime. *Sat.* Igitur quid agendum sit tibi, attende modo. Cænam utrique ut pares, velim, non opiparam quidem, ne suspicio fraudis sit, honestam tamen in hospitis gratiam nempe. *Vill.* Notavi. *Sat.* Porro potui miscebis philtrum, quo excitatur amor in me: atque inter legumina herbam soporiferam pones. Ita uterque suavia inter somnia multam in diem dormiet securus sui. Ego vero *per hanc moram* tenebo Prodigum mihi, & forte hospitem simul: nam, nisi *qui principiis obstant*, alii vix vincunt tentationis illicium. Quodsi fraus tua suboluerit pastorculo, certus sum, quod Philanthropus lateat, atque ex hac notitia ordinabo consilium. Habes, quid velim: cætera ego cum filiis exequar, quos requisitum eo.

SCE-

SCENA VI.

Villicus. Philanthropus. Prodigus.

Villicus. CUm cura faciam, quod juſſiſti. Anthrope ! bona nova! Anthrope, progredere de ſtabulo tuo ! Herum propitium habes! *Prod.* Quid tu nuntias mihi, bone vir? *Vill.* Progredere! nec enim cum porcis cænabis hodie: lautior imperata eſt menſa in hoſpitis gratiam *Prod.* Hem! quantum debeo tibi, amice, ſi propter te pacatior mihi Herus erit! *Phil.* Iterum blanditiis credes improvide? ego vero, Villice, ut beneficium acceptam a Sathana, non admittam. *Habeo alium cibum, quem vos neſcitis*, Jo. 4. Cænam tuam aliis para, qui non guſtarunt, quam ſuavis ſit Dominus, cui ſervio: *Cibus meus eſt facere voluntatem ejus*, cibus dulcis, fortis, regius. *Prod.* Frater, quid agis! hæc tua erga me miſeratio eſt? inedia confectus ſtomachus jam ſpe devoraverat pinguem offam, & eripis mihi? *Phil.* Non poſſumus eſſe *participes menſæ Domini, & menſæ Dæmoniorum.* 1. Cor. 10. Veneno turget, quemcunque aliquod Dæmonium paſcit. Inflatur, non nutritur. Dulcedo in ore eſt, in ſtomacho mordens coluber, a cujus toxico infectus venter intumeſcit, ac crepat. *Prod.* Quas tragædias loqueris? *Phil.* Quas exhibent fugitivi ab Uranio, quibus in faſtidio manna, & in deliciis ſunt ollæ carnium, & cepæ, & allia Ægyptiorum. Circumſpice orbem: cæmeterium vides plenum *ſepulchris concupiſcentiæ.* Adhuc cum erant eſcæ in ore, *ecce furor Domini*, Num. 11. Neque tu ſapis ab his exemplis? *Prod.* Vis, ut fame peream? *Phil.* Ne fame pereas, bufones comedes? *Vill.* Myſteria garritis vos, quæ ego non intelligo: ſi cænare non vultis, eſurite! ego abeo.

SCENA VII.

Philanthropus. Prodigus.

Prodigus. HOc habeo. Judicate Superi, quis inimicus sit mihi, si hic est amicus, qualem se jactat. Abi, dure, abi vias tuas, & nuntia Patri, inter quas delicias inveneris filium. Nuntia, quam acerbe me cruciet horrenda oblivio dissimulantis meas calamitates, quasi alienus pateretur, & non filius olim obsequens illi, & dilectus! Intelligo, quid sibi repetiti nuntii velint, per quos ad se revocat. Gaudet, si ab oculatis testibus audiat narrari longam seriem ærumnarum, quibuscum conflictor: & vos applauditis subsannanti! hæc commiseratio est? Abi, nuntia! Postremam gratiam miserabili filio hanc saltem faciat, & supersedeat revocare ad se. Quoties mittit, durior fit mea conditio. Nuper adfuit frater, quid profuit? Præpropera fuga hominis Herum in furorem egit, me mancipatui addixit. Hodie tu malis avibus advectus es? placidus esse Sathanas cœpit, cœnam imperavit: quo animo rejicientis superbiam feret? novis suppliciis tua erit mihi luenda durities. Abi, liberas a cruciatu oculos saltem, si nemo ultra se objiciat de Patris domo. Oblitus est Pater mei, oblitus sum Patris! Abi! aut cur subsistis? Audisti, porci causa subeundum examen esse, & moriendum fortasse: hoc spectaculum nimirum tenet. Bene habet: expecta! moriar, & ad inferos ibo: vix erit ibi deterior mea conditio. *Phil.* Anthrope, quis te impatiens furor agit? *Durum est tibi contra stimulum calcitrare*, Act. 9. neque hæc animi impotentia misericordiam provocat. *Prod.* Nullam spero. Misereri si vellet Pater: tantis affligi malis, tanto tempore an tulisset? *Phil.* Invitavit, ut redeas: rursum invitavit: an non audisti? *Prod.* Venter non habet aures: & siliquæ melius, quam verba saturant. Comedam reliquias porcini prandii, quoniam iste mihi meliorem cænam invidit. *Phil.* Ah! fuit amica vis: nescis fraudes

Sathanæ,

Sathanæ, & dulce venenum amas? Potius reliquum panem dabo, paternum panem !.cape! *Prod.* Habe tu tibi, quod habes: ego dapſiliter vivo! eja! ſuffocate animam bonæ glandes, ne rurſum eſuriam! *Phil.* In domo Patris nemo eſurit. *Prod.* Ceſſa nomen tam male rebus conveniens meis! *Phil.* Affligi permittit Pater, ut redire compellat! *Prod.* Heu! *quanta* ſum paſſus! & *quam diu*? *Phil.* De pœna quereris, de culpa ſiles? dic: *quanta* ſum meritus pati, & *quam diu*? Adde inſuper tertiam quæſtionem: *quo modo* es paſſus? debebas oſculari manum ferientem, & intelligere, quid vellent verbera te amantis: *percuſſit filium ſuum virga Pater, ut animam ejus ab inferno liberaret*, Prov. 21. & blaſphemaſti: calcaribus fodit latera furentis equi, & recalcitraſti: culpam geminabat pœna, quæ urgere pœnitentiam debuiſſet. Continuanti peccata continuaſſe flagra beneficium fuit: væ tibi, ſi citius ſuſpendiſſet flagellum male miſerans Pater. Vulnus quod ceſſat urere prudens Medicus, non habet remedium. Recordare, *qui fueris*, & adorabis clementiam punientis. *Prod.* Recordor: peccavi utique, *peccavi in cælum! & coram te Pater*! *Phil.* Io! tandem ſonuit optata vox! felix confeſſio! dolorem adde! *Prod.* Peccavi, non nego: ſed minor eſt iniquitas mea, quam ut tanta ſupplicia merear, minor eſt! *Phil.* Vah! quid audio? faxo, ut experiaris, quid merueris, cæce, infelix, ſceleſte homule! Eja, ſubſide terra! * abſorbe monſtrum! *Prod.* Prô Superi boni, quo abripior miſer! *Phil.* In infernum deſcendis vivens, ne mortuus rapiaris. *Prod.* Heu! quæ facies rerum, horrenda! miſera! *Phil.* Hic tuorum gravitatem ſcelerum meditare: intelliges, quid merueris.

CHO-

* Subſidente terra ſorbetur a tartaro.

CHORUS

Exhibet bona Malorum Malos prementium.

Christus Venator. Anima. Adamides.

Adamides. SAtis eſt : ſudore diffluo! *
Sol attigit meridiem : eo,
Et laſſata membra pane doloris reficio.
O Adame, imprudens Adame, qûid feciſti!
Tua me gula de paradiſo expulit :
In hac valle lacrymarum
Tua me culpa poſuit.
Heu! quot mala circumſtant me undique!
Supra modum gravatus ſum,
Ita, ut tædeat etiam vivere! 2. Cor. 1.

ARIA.

O Mors !
O bona Mors !
Accelera !
Poſt perdita
Paradiſi gaudia
Malorum me prementium
Tu unicum ſolatium,
Tu una ſpes,
Tu medicina es!

2.

O ſors !
O dira ſors,
Quid perdidi ? ...
Quo decidi? ...

Vepres

* Theatrum exhibet ſilvam ex crucibus, & optice agros refertos ſpinis ac tribulis.

Vepres rigant oculi! ...
Rigati vepres triſtium
In truncos creſcunt crucium:
O regio,
Infelix regio!

Intra Theatrum clamores venatorii paulatim creſcentes audiuntur. He he, he he, he he!

Adam. Quid audio?
Anima. Hac fugio! Vir bone,
Miſit Dominus multos venatores,
Et venabuntur me, Jer. 16.
Obſecro, quæ tegent latebræ?
Heu! imminet!...
Chriſtus. Adamida! nunquid hac fugit dilecta mea?
Adam. Domine, dilectam appellas,
Quam perſequeris ſub hac imagine?
Chriſtus. Fugerit, non effugiet.
Omnes vias *ſepivi ſpinis*, Oſ. 2.
Cogetur redire ad me.
Hæc placet ſtatio, huc traham, quam diligo;
Et tu eris teſtis meæ peritiæ.

ARIA venatoria.

Erravit ſagitta amoris,
Jam paro ſagittam timoris;
I ferrum, & age
(Sunt utiles plagæ)
Age, age in viſcera te!
Bibe, noxium bibe cruorem,
Lethalem inflige dolorem!
Non ſervis furori,
Sed ſancto amori:
Age, age, exſatura me!

Anima. Me miferam! fic erro per avia,
Nec reperio, nifi horridam a fentibus femitam!
Vere *ambulavi vias difficiles*,
Et in via iniquitatis laſſata ſum! Sap. 5.

Chriſtus. Huc conde te, Adamida:
Utile tibi videbis fpectaculum.

Anima. Quid faciam? anguftiæ funt mihi undique:
Obfeptæ funt viæ tribulis: fugere non valeo,
Redire ad Dominum non audeo.
Usquequo, ah! usquequo perfequeris me, Domine!

ARIA.

1.

Satis eft, fatis:
Parce peccatis!
In leve *folium*,
Quod ventus abripit,
In ſiccam ſtipulam, Job. 13.
Quam paffer proterit,
Non fatis dignam te,
Exerces iram, Domine:
Satis eft!

2.

Quid te juvabit?
Laudem quis dabit,
Si me occideris?
Me canem mortuum, 1. Reg. 24.
Si Leo dederis
In efcam volucrum?
Vivens laudabo te, If. 38.
Irafci, quæfo, define,
Satis eft!

Chriſtus.

Christus. Vidisti Adamida, humiliatum
A tribulationibus animum.
Vicimus! abite tela sanguinea:
Inermia in amplexum tendo brachia!
Anima, chara anima!
Ecce Dilectus tuus, & *ad te conversio ejus!* Cant. 7.
Fornicata es cum amatoribus multis:
Tamen revertere ad me! dicit Dominus,
Et ego suscipiam te! Jerem. 3.
Anima. Superi! *Vox dilecti in auribus meis!* Cant. 2.
Fallor? an gratiam inveni? *Christus.* Veni!
Anima. Ludor misera!
Vocem audivi Nymphæ,
Quod clamabam, reclamantis!
Christus. Amantis!
Anima. O vox suavissima!
Sed, si tu es, Domine, quare abscondis te?
Christus. Abscondis te.
Anima. Ah! pudor prohibet occurrere:
Peccavi, nec adhuc impetravi
Pro peccato veniam!
Christus. Do veniam!....

DUETTO.

Age, rue in amplexus!
Stringat nos amoris nexus
Sempiterno fœdere!
Anima. Adsum: ruo in amplexus!
Sine per doloris nexus
Sacros pedes stringere!

Christus. Cesset dolor! vepres ite! *
Versa crux in lignum vitæ
Nova fronde floreat!
Anima. Terra stupe! Cœlum gaude,
Pleno choro mihi plaude:
Nova scena postulat!
Felix est miseria,
Christus. Felix pœnitentia,
Per quam ibis,
Anima. Per quam ibo
Ambo. Ad æterna gaudia!

Adam. Vigilo, an somnio?
Nam solatio dulcissimo
Replet animum ista visio.
Intelligo, quam bona sint mala malos prementia:
Colligo, quantum homini Dominus
Præstiterit beneficium,
Quod *post peccatum* de paradiso voluptatis
Expulerit in exilium.

ARIA.

I.

Muliebria suspiria,
Quousque dira nomina:
Clades, *infortunium*,
Dolor, *crux*, *supplicium*
Stulte acervatis?
Ipsa vos decipitis:
Mala hujus temporis
Mala dum vocatis,
Erratis!

Væ

* Exhibitio: silva crucium vertitur in Paradisum.

2.

Væ *peccatori* homini,
Si per parcentis Domini
Sævam indulgentiam
Paradiſi gratiam
Nunquam perdidiſſet!
Ebrius deliciis
Nunquam ſe a vitiis
Vere avertiſſet:
Periiſſet.

MEDITATIONIS II.

De Filio Prodigo

In Servitute,

PUNCTUM II.

Salubris Effectus Miſeriæ.

SCENA I.

Philanthropus ſolus.

MIſeranda cæcitas! Pœnam omnes, pauciſſimi culpam metuunt, cum tamen culpa ſit cauſa pœnæ, & pœna æquo animo tolerata tollat reatum culpæ, æternum torturæ animam, quæ in tempore pœnam fugit. Quid agitis Mortales miſeri, quos miſeriæ non corrigunt, ſed indurant? Quid faciat vobis Deus? Impertitur bona: prodigitis! immo quaſi parum ſit male prodigere, abutimini contra datorem. Profunditis opes ad luxum; auctoritatem impenditis ſceleri: ſanitatem,

vires, & vitam longam consecratis otio, ventri, licentiæ. Immittit adversa, quid fit? Quotusquisque a plagis emendatur? Quanquam quid hoc quæro? Quæro, quotusquisque non a plagis fit pejor? In quam tetra consilia paupertas præcipitat? Quas tempestates, quas rixas, quæ jurgia, quas cædes contemptus efficit? Infortunia quælibet in quas blasphemias, & murmura adversus cœlum, in quas contumelias & imprecationes contra proximum desinunt? Dicite, quos nec beneficia cicurant, nec pœnæ corrigunt: non merentur intra incorrigibiles numerari? Si nunquam peccastis, ægre pœnam ferre, dissimulem fortasse (quanquam plus omnibus peccatoribus afflicti sint mecum Sancti, quoniam hæc ad cœlum via securissima, & brevissima est) sed quod impatienter jactent ærumnas suas, qui pridem reos se fecerunt æterni supplicii, non est ferendum. Nescitis, quid sit infernus, quotquot infernum meriti de pœnis temporis conquerimini. Patientior ab inferis resurget Prodigus meus, opinor, cum *quid sit passus in tempore*, & *quid sit meritus* in æternitate, consideravit. Revocabo. * Discede terra!... *Adolescens, tibi dico: Surge!*

SCENA II.

Philanthropus. Prodigus.

Prodigus. Surgam, Domine, *surgam, & ibo ad Patrem!* Heu! *peccavi, & ut eram dignus, non recepi!* Job. 33. Surgam, ibo. *Phil.* Surge, en porrigo manum, in qua descripsi te, ne oblivifcerer tui! *Prod.* Quid video! o manus perfossa pro me! Heu! Domine, quousque tenebantur oculi mei, ne te agnoscerem! *Tu es Christus Filius Dei vivi, Dominus meus, & Deus meus!* quousque celasti te mihi, Deus redemptor meus ab inferno inferiore! *Phil.* Surge! narra, quo animi sensu es, & quid vidisti? *Prod.* *Locum tormentorum* vidi, paratum

* Terra se aperit.

paratum illis, quos pœna temporalis non emendat. Vidi, quam pro merito meorum ſcelerum hucuſque delicate ſim habitus! Quid egi imprudens? Odi Patrem, quia puniebat filium contumacem! o punitio felix! o ſtultum odium! Amaſti me, Pater, cum puniviſti! Laudo amorem denique, & in flagella deinceps offero. Si eſſem incorrigibilis, væ mihi! ſub flagris rabidorum dæmonum æternum gemerem. *Phil.* Intelligis modo Providentiæ Divinæ conſilia? *Prod.* Tota ſeries ordinis ante oculos eſt: intelligo, quam ſingulariter ſim amatus. Vidi involutos igne tartareo adoleſcentes poſt primum peccatum grave præcipitatos in abyſſum miſeriæ: & ego tot millium reus adhuc vivo! Vidi juvenes poſt primam contumaciam relictos ſibi, & caſu perpetuo deorſum lapſos, donec eos orcus exceperit: mihi ne profundius ruerem, obex eſt poſitus! Vidi viros ac ſenes inſignes officiis, ac meritis graves, denique per conſtantiæ defectum infelices, obliterata omnium, quæ fecerunt, bonorum memoria perpetuis cruciatibus horrendo Dei judicio adjudicatos: & ego, qui multa mala feci, boni nihil, in hanc diem ad gloriam miſericordiæ ſervor! Ah! ſit confeſſionis meæ cœlum, & terra teſtis, *peccavi! & ut eram dignus, non recepi!* Injuſtæ querelæ erant, quibus Patris duritiem infamavi impius: ſtulta ſuſpiria, quibus ſortis mutationem deploravi futurorum improvidus: æternum fuiſſem miſer, ſi fuiſſem diutius felix. *Phil.* Bene habet: fuit operæ pretium ad inferna deſcendere. Fregit contumaciam inſpectio tetri carceris, & impatientiam correctionis pœnarum conſiderata acerbitas domuit. Nunc tandem ſubibit animum vitæ male actæ nauſea, horror, pœnitentia. *Prod.* Subiit nauſea gravis, horror ingens, pœnitentia amara! *Phil.* Pœnitenti licet redire ad Patrem: vis? *Prod.* Heu me! an velim, interrogor! Gratia eſt non niſi per te ſperanda, ut liceat. *Phil.* Audes? *Prod.* Te Duce, audeo, quanquam timor, & pudor pugnent. *Phil.* Quid dices autem? *Prod.* Dicam ei: PATER!

Phil.

P*hil.* Cui tu nullam præſtitiſti obedientiam! P*rod.* PECCAVI! P*hil.* Et tota pæne vita unum peccatum fuit! P*rod.* PECCAVI IN COELUM! P*hil.* Quod tibi promiſerat Pater, ſi non peccares: & contempſiſti. P*rod.* PECCAVI CORAM TE! P*hil.* Neque ſanctiſſimos oculos erubuiſti impudens! P*rod.* JAM NON SUM DIGNUS VOCARI FILIUS TUUS! P*hil.* Nimirum poſtquam ultro elegiſti eſſe ſervus diaboli! doles? P*rod.* Doleo! P*hil.* Quantum doles? P*rod.* Lingua explicare non poteſt: rumpe coſtas pectus! loquatur cor. P*hil.* Immo loquatur res. Abrenuntias diabolo, & omnibus pompis ejus? Ecce intrat! nunc, quod ſentis, age.

SCENA III.

Philanthropus. Prodigus. Sathanas. Villicus.

Sathanas. NEmpe eſt, quod dixi, Villice, *fortior armatus venit*, Luc. 11. Sed ego a vi ad jus provoco: nondum eſt debellatum. Adſunt. Hoſpes, *quousque animam noſtram tolles? ſi tu es Chriſtus, dic nobis palam*, Joan. 10. *Veniſti perdere nos.* P*hil.* Ego ſum Paſtor bonus. Inveni inter porcos ovem, quam quæſivi: vitam habeat, & abundantius habeat! Villice, functus officio es, quod tibi impoſuit is, qui armat omnem creaturam contra inſenſatos. Afflixiſti Anthropum meum afflictione juſta; ſatis eſt: jam in alios huic ſimiles robur, ac vires verte. *Vill.* Cœlo & orco ſervio ad nutum tuum, nec ultra, quam tu permittis. *Sat.* Sic tu abibis? At ego ſignum mihi de cœlo expeto, Eja! *Si Filius Dei es, dic, ut iſtæ ſiliquæ panis fiant!* P*hil.* *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit ex ore Dei,* Matth. 4. *Vade retro Sathana!* Marc. 8. Neque poſthac ſcandalum huic animæ pone! *Sat.* Utut Philanthropus ſis, non eſt tuum juſtitiæ contradicere. Mea eſt hæc anima: ultro addixit fidem! P*rod.* Abrenuntio.

Sat.

Sat. Tradidit ſe voluptatibus carnis! *Prod.* Abrenuntio! *Sat.* Vixit ad Mundi ſenſum! *Prod.* Abrenuntio! *Sat.* Chirographum ſervitutis manu ſua ſubſcripſit, firmavit operibus! *Phil.* Chirographum decreti ego delevi pridem, *affigens illud cruci.* Col. 2. Sublata eſt tetri mancipatus obligatio, ſi Anthropus ſublatam velit. *Prod.* Volo, abrenuntio! *Sat.* Cur vis autem? Redibis ad Patrem, credo, annoſus transfuga? I, non jam teneo: ſed video, quid ſit futurum. Novi hominem, Philanthrope! Tædium ſervitutis meæ concepit modo, quia ſic meritum paullo aſperius habui: cum ſenſerit jugum Uranii, aufugiet iterum, & redibit ad me, ut primum fames regionis ceſſaverit. *Phil.* Sic? quid dicis de te ipſo? Hæc a te levitas, hæc inconſtantia timenda ſit mihi, ut te celeriter tuæ pœnitentiæ pœniteat? *Sat.* Ego tamen hoc vitium non exprobro tibi: perge! Servire Uranio per me licet: ſed & ab Uranio, quoties lubebit, redire ad me licebit. Promptum habebis Sathanam ſemper, ut in gratiam fugitivum recipiat. Opes, voluptates, delicias, libertatem, honores, omnia tibi dabo, ut nuper dedi, ſic, quaſi nunquam violaſſes fidem, & a me diſceſſiſſes. Scio connivere, & indulgere humano genio prono ad inconſtantiam. *Phil.* Age, frater, hæc ut promiſſa placent? *Prod.* Deteſtor ſimulatoris ſceleſtam ſpem! Adhuc ſuperbus tumet inſano faſtu, quo jam olim ſupra Dominum ſe extulit rebelle mancipium, rudentibus inferni propterea alligatum devorantibus flammis. Ictus piſcator ſapit: & per infelicem experientiam tandem novi te, Sathana, & ſcio, quis ſis. *Pro gratia* offers iteratum amplexum, ſi velim a Patre rurſum ad te reverti: quis faſtus eſt? Gratiam pauperrimus diabolus jactet? gratiam crudelis tyrannus? *Phil.* Sic places, Anthrope! Urge, urge iram nobilem, & in faciem exprobra ſævo Domino injurias, quibus affecit te! Narra dolos, quibus implicuit incautum! Mendacia numera, quibus ſimplicem decepit! Odio, ſancto odio, æterno odio ſævitiem ut vin-

Oooo dices,

dices, velim. Non eſt, quod metuas. Torqueat os efferum! oculos, & fauces armet! ſpiret rabiem pectus, pruriant in cædem dentes: canis eſt, qui latrare poteſt, mordere non poteſt, niſi accedentem: ego ligavi. *Prod.* Et ego acceſſi demens, ut poſſem teneri! Sed nempe ſimplicem oviculam joculari ſpecie, & caudæ blandimentis decepit perfidus adulator, poſtquam cum filiis ſimul juraverat in exitium meum. Aut age, quid mentior? Dic: quo vultu fugitivum a Patre excepiſti? Non amicum te mihi fingebas, & aureos montes promiſeras? Dediſti? Immo quod meum erat, per varias artes abſtuliſti mihi: & quid ſupereſt? triſtis egeſtas docet, quam non *utile* peccatum fuerit. Inſuper quanta gratulatione amplexus es Hoſpitem? Quam magnifica laude res, ac ſpes meas putidus blatero prædicaſti? Quam amplos honores, quam ſplendidam gloriam ſpopondiſti? Dediſti? Immo cum in honore eſſem, & gratia pollerem apud DEum, & homines: utraque gratia per te excidi miſer! Quid ſupereſt? Grunnitus porcorum clamat, quam *infamem* peccatum fecerit. Delicias vero tuas quantis encomiis extuliſti! Non pro famulatu addixiſti paradiſum? Dediſti vel pomum ſaltem? ita, dediſti, ſed putrida, Sodomitica poma! Quid ſupereſt? cinis, vermis, nihil. Experimentum ex his glandibus habeo, quam *triſtes fructus* peccatum ferat. *Sat.* Garri, clama, vociferare: ego rideo. Nihil hac ira citius refrigeſcit. Poſt octiduum rurſum iſtam prenſabis manum, impatiens jugis repeto. *Prod.* Immo, ut deſperes de me, maledicte Sathana, hoſtis jurate DEi, & hominum! Ecce ego me tibi hodie inimicum perpetuum ſolenni declaratione profiteor: & hoc Philanthropo teſte, firmiter ſtatuo, ac propono, me tibi ſemper adverſaturum: neque juxta tuum beneplacitum aliquid unquam deinceps dicturum, aut facturum, aut permiſſurum, ut a meis ſubditis quidquam agatur. Sic me DEus adjuvet, & hæc, quam oſculor, divina manus! *Phil.* Satis eſt; probaſti feriam volun-

voluntatem! opere consummetur! *Vade retro Sathana! vade retro!* *Sat. Recedo usque ad tempus!* Luc. 4. Revertar autem, ne ambige, revertar cum omnibus meis : *Et erunt novissima tua pejora prioribus.* Luc. 11. *Prod.* Faxo, ut, qui hactenus fuisti mendax mihi, deinceps teipsum fallas.

SCENA Ultima.

Philanthropus. Prodigus.

Philanthrop. TIme tamen, frater mi, time! *Prod.* Quem tu dignaris fratris nomine, in filium propter te recipiet Pater : quid timeam? Sathanam contemnere, & odisse jussisti tu : Patrem vis, ut tenero amore amem : quid timeam? *Phil.* Te time, Anthrope, tuam ignaviam, tuam levitatem, tua vitia time, & affectiones effrænes, quarum petulantiam consuetudo peccandi firmavit; ita dico tibi: TE TIME! Per viam pœnitentiæ redeundum est ad Patrem : *arcta est via*, amen dico tibi, *& pauci, pauci sunt, qui inveniunt eam*, Matth. 7. Plenus est infernus a pœnitentiis falsis, & ex centum denique *super uno pœnitente* habent Angeli, unde gaudeant, Luc. 15. *Prod.* Heu! in quos fluctus me retrahis jam prope exilientem in littus! Siccine fieri potest, ut me in damnatas stultitias rursum præcipitem? *Phil.* Fieri potest, nisi te timeas. A dextris, & a sinistris insidiæ sunt : *a prosperis*, & *ab adversis* periculum imminet. *Audacia*, qua te occasioni admoves: & *ignavia*, qua trepidas, cum tentaris, fatalis est : medium tene, si errare non vis. *Terminus a quo* peccatum est : deserere peccatum primus est pœnitentiæ gradus. Ultra non progredi erit regredi. *Terminus ad quem* amplexus paternus est. Huc si aspiras, neque tenere euntem debent camporum, aut silvarum deliciæ: neque terrere, quæ se objicient cautes, & scopuli. Insuper sive rideat cœlum, sive tonet, eundum erit. *Prod.* Ah ibo, ibo ad Pa-

trem, quocunque labore conſtet. PECCAVI IN COELUM! & CORAM TE PECCAVI, Pater mi! INFERNUM MERUI! Hæc cogitatio ſufficiet, ut graviſſimæ difficultates ſint leves. Perite cum porcis ſtabula, infelix diverſorium hominis ab homine degenerantis! Peri longinqua regio, ſceleſta Sodoma! Pluat Dominus ſulphur & ignem ſuper te! Tota ſubſide in cineres, ne quem poſthac fucata amœnitas capiat! *Phil.* * Audivit Dominus vocem imprecantis! Sed tu *ſalva animam tuam*: *noli reſpicere poſt tergum, nec ſtes in omni circa regione.* Geneſ. 19. *Prod.* Præi Philanthrope, præi, præi, & monſtra viam! *Phil. Ego ſum via!* Joan. 14. SEQUERE ME.

MEDITATIO III.

MISERICORDIA ANIMANS, SIVE FILIUS PRODIGUS in Reditu.

ARGUMENTUM.

RESolutio *Converſionis* facile a puniente Miſericordia per immiſſas adverſitates extorquetur: ſed RESOLUTIONIS EXECUTIO ab occurrentibus *in praxi* difficultatibus ſæpe in diſcrimen adducitur. Propterea Filium Prodigum hodie exhibemus *in ipſo ad Patrem reditu* per objecta obſtacula puſillanimem, & de proſequendo itinere hæſitantem: deni-

* Ignis de cœlo conſumit omnia.

denique tamen ope gratiæ vincentem se, atque consilio sanctè suscepto fortiter insistentem. Et vero nemo peccatorum Pœnitentiæ molestias, nimirum dolendi, confitendi, satisfaciendi obligationem aut susciperet, aut prosequeretur diutius, nisi Divina gratia, de qua pius Asceta optime dixit: *Suaviter equitat, quem gratia Dei portat*, deficientem in via animaret, confortaretque. Væ nolenti cooperari! Erit igitur hodiernæ Meditationis

Materia: Filius Prodigus *in reditu.*

Puncta duo: 1. Tentationes in via. 2. Tentationum victoria.

Generosa obfirmatio animi in hoc decreto: *Salvari volo, quocunque labore constet!*

Propositum. Nunquam cedendi pusillanimitati, quæ novæ vitæ molestias nimium quantum exaggerat: sed semper objiciendi sibi illud Augustini: *Potuerunt isti, & istæ, cur ego non possum?* EGO, addit Apostolus, *& gratia Dei mecum.* 1. Cor. 15.

Chorus Expendit Mysterium formidabile DE GRATIA CRITICA.

PERSONÆ.

Philanthropus.
Filius Prodigus.
Sathanas.
Cosmus.
Creon.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. Ratio.

*Ratio.** RE vera, Fides, terra, quam promisisti,
Fluit lacte, & melle:
Sed via difficilis est.
Maria se objiciunt mihi, & vasta flumina,
Desertum horridum, solatio vacuum,
Plena periculis, longaque itinera:
Insuper *urbes grandes*, *atque muratas* video,
Et monstra quædam filiorum Enac,
De genere giganteo, Num. 13.
Quibus si ego me comparo,
Locusta nihilo major appareo.
Heu me! cur *de Ægypto* me eduxisti:
Immo per tribulationes, & miserias expulisti?
Nunquid, ut in hac solitudine interficeres me?

ARIA.

Spes vana,
Spes lusit me stultam insana!
Da veniam DEus!
Fefellit me animus meus:
Sunt vires impares
Conatui.
Instabo,
Et infans giganti pugnabo!

Ah!

* Ex montis vertice terram promissam contemplans, & omnia in textu expressa.

Ah! *Leo est foris!* Prov. 22.
Prosternere robur furoris
Pusilli non est res
Lepusculi.

Fides. Fallor? sic loquitur Ratio? an imaginatio?
Ratio, Ratio! Ratio! nam *plus ultra*
Quo licet progredi,
Quando tot, ac tantæ difficultates
Se opponunt itineri?
Fides. *O stulta, & tarda corde!* Sic credis Fidei? Luc. 24.
Nunquid *abbreviata est manus Domini*? Isa. 59.
Aut, num, *qui dedit velle, non dabit perficere*? Phil. 2.
Et frustra clamat Apostolus:
Omnia possum in eo, qui me confortat? Phil. 4.
Ego, & gratia DEi mecum, 1. Cor. 15.
Ego, & Gratia possumus omnia!
Solane iter peragis, an comite Gratia?
Circumspice, & vires gratiæ
* *Ex Arca fœderis*
Tanquam ex Symbolo intellige.
Ecce Gratia sistit, & siccat flumina! Jos. 3.
Gratia evertit
Superba impiæ Jerichuntis mœnia! Jos. 6.
Gratia castrorum hostilium
Ordinatam ad cædes aciem disjicit, Jos. 10.
Et puerum gigantis victorem constituit. 1. Reg. 17.
Resume animum! omnia,
Quibus non cedis, obstacula removebit Gratia.

ARIA.

* Exhibitio.

ARIA.

1.

Habet hoc hoſtis infernus in more,
Animos pannico implet terrore:
 Umbras horribiles armat pro ſe!
Umbras ſi metuis, actum eſt: peris,
Riſui larvis ridiculis eris:
 Ride tu illas, & metuent te!

2.

Ride, & perge, qua gratiæ lubet,
Viam per invia ire ſi jubet,
 Perge ſecure: fidelis eſt Dux!
Solis ut vultum non ferunt bubones,
Ita phantaſticos fugat latrones,
 Prima quæ Gratiæ fulſerit lux.

Ratio. Obſecro, quis animum faſcinavit error?
Quæ oppreſſit ſtupiditas?
Potuine, Domine,
Aut viam ſalutis ingredi, ſine te,
Aut poſtquam ingreſſa ſum,
Diffidere tuæ Gratiæ?
Sed rediit mens bona, Soror, & ſenſus ſanior.
MISERICORDIA,
Quæ *toleravit* in peccato hærentem:
Quæ deinde clementer ſæviens
In viam *compulit* prope nolentem;
Jam *non deſtituet* currentem.
Pudet trepidaſſe! Ite larvæ! ite ſpectra!
Ite inania difficultatum phantasmata!
Jam didici veſtras deridere minacias.

Ego

Ego, & Gratia DEi mecum!
Ego, & Gratia possumus omnia!
Fides. Hic placet animus: plaudite sidera!

A R I A.

1.

Ambæ. Firma Deus, firma mentem,
Et potentem
Clavum cordi adhibe!
Ratio. Vis, quæ meum tuo figit,
Non affligit.
Ambæ. Est vis dulcis Gratiæ.

2.

Ratio. Qua ut levis volvor rota,
(Audi vota!)
Tolle inconstantiam!
Fides. Ire viam circulorum, *
Reproborum
Est tenere semitam.

MEDITATIONIS III.

De Filio prodigo in Reditu,

PUNCTUM I.

Tentationes in via.

SCENA I.

Philanthropus. Prodigus.

Prodigus. PHilanthrope, ah! Philanthrope! *Phil.* Quid iterum ingemis? *Prod.* Iterum offendi pedem ad lapidem graviter. *Phil.* Tua culpa est; quare non

Pppp pre-

* Impii in circuitu ambulant, Psal. 11.

premis mea veſtigia? Exemplum dedi tibi, ut ſicut ego facio, ita facias tu: & eas, qua ego eo. Viam commodiorem hac quæris, quam ego ambulo: ideo ceſpitas. Inter commoda plura ſe inferunt offendicula, quam inter moleſtias; propterea has præ illis elegi mihi, ut a me diſceres ſapere. *Prod.* Mitius propera ſaltem. *Exultas ut gigas ad currendam viam.* Pſal. 18 Quis aſſequatur? *Phil.* Ignavia loquitur. Eja! VINCE TEIPSUM! ſequere, ſequere me! *Prod.* Da veniam feſſo: ſequar alacriter, ſi modicam quietem indulſeris. *Phil.* Adhuc intra limites *terræ longinquæ* conſiſtis: non licet quieſcere, donec hunc montem ſuperaveris, in cujus vertice ſita eſt NOVA JERUSALEM, Regia Civitas Patris. *Prod.* Hunc montem vis, ut conſcendam? Obſecro, compara vires proſtratas a difficili via, cum arduo labore in aſcenſu. Niſi poſt quietem, non poſſum pergere. *Phil.* Non poſſum, inquis: *non volo*, diceres verius: confundis vocabula, & quod *difficile* eſt, *impoſſibile* vocas. VINCE TEIPSUM! experire, quid excitata, & adjuta per Gratiam poſſit VOLUNTAS IMPERIOSA. *Prod.* *Voluntas imperioſa*! quid hac phraſi intelligis? *Phil.* Intelligo generoſum imperium, quo voluntas ſubjectis ſibi potentiis dominatur, dicitque *pedi*, vade! & vadit: *manui*, fac hoc! & facit: Neque facile admittit excuſationem, cum executionem poſtulat periculum animæ. Nihil eſt in homine turpius, quam LIBERUM ARBITRIUM SERVUS vitiorum, pravorumque affectuum: hoc enim eſt porcos paſcere, & fœdum mancipatum amare. Atque hic eſt caſus, in quo verſaris. *Caro* quietem poſtulat, *ſpiritus* proſecutionem itineris: cui obedis? Age, IMPERA TIBI! Surge, & ambula! *Prod.* Equidem promptus eſt ſpiritus, ſed *caro infirma*: ecce hunc ceſpitem quaſi de induſtria hic mihi natura paravit. Parce! dandum eſt aliquid infirmitati: dormiam modicum, aliquantulum! *Phil.* Siquidem ita vis, dormi! & cui imperare

debe-

deberes, obſequere appetitui. Temerariam mollitiem gravibus pœnis lues. *Prod.* Modicum aliquantulum! *

SCENA II.

Philanthropus ſolus.

HEm! Acedia hominis, cui meum exemplum non ſufficit, ut excutiat tædium, ac torporem, quem vitæ difficultas concivit! O ſtultitia credentium, ſoli mihi laborandum pro cœlo fuiſſe: ſe dormientes illuc translatum iri! Erratis! *A diebus Joannis Baptiſtæ*, qui baptismum pœnitentiæ prædicavit, ut animos præpararet ad meæ gratiæ, ac meritorum participationem: *a diebus Joannis Baptiſtæ usque nunc Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*, Matth. 11. Sine vi nihil fit, & amen dico vobis: *Niſi pœnitentiam egeritis, omnes peribitis*, Luc. 13. Quæ eſt autem pœnitentia *ſine pœna*? Igitur qui pœnam fugit, pœnitentiam fugit. Ex hoc principio verum pœnitentem diſtinguetis ab Hypocrita. Pœnitentia eſt BAPTISMUS LABORIOSUS: igitur qui odit laborem, pœnitentiam non facit, ſed fingit. Aqua, quæ lavat animam poſt baptismum iterum inquinatam, non hauritur ex obvio fonte: ſed *de profundis* contriti cordis meditando collecta, per oculos fluit. DEus, qui ſtudiose amaritiem medicinis aſperſit, ut intentiorem in hominibus excitaret curam ſanitatis, idem pœnitentiæ exercitium voluit acerbum eſſe: voluit, ut eſſet amarus dolor, moleſta confeſſio, difficilis ſatisfactio, ut horror remedii acueret horrorem peccati. Igitur homo vere pœnitens eſt HOMO SERIO SIBI IRASCENS: & POENITENS DELICATUS eſt vir non vir, ens non ens, chimæra! Anthrope; *antequam peccabas*, de pœnitentiæ moleſtiis cogitandum fuit: *poſtquam peccaſti*, ſtrenue ferenda ſunt onera peccato annexa, adeo, ut ſi opus fuerit, ipſe tibi *eruere oculum* debeas, ma-

* Componit ſe ad ſomnum.

manumque, aut pedem abſcindere, *qui ſcandalizat*, Matth. 5. & tu dormis? Sed dormi, dormi! Fugam laboris gravior labor plectet, & experieris, quam noxia pœnitenti acedia ſit. Dormi! *

SCENA III.

Sathanas. Cosmus. Creon. Prodigus.

Sathanas. DOrmi! dormi! At ego dudum invigilavi huic occaſioni. Non eſt aliud vitium opportunius ad mea conſilia, quam ACEDIA. Mens occupata tædio moleſtiarum, quæ comitantur pœnitentiam, prona eſt in phantasmata dormientium, a quibus intellectus decipitur, & rapitur animus; ut repente pœnitentiæ pœniteat hominem, reſiliatque a via, quam ingredi cœpit. Saltem ſic occupatum in dubia præcipito de novo in peccatum conſenſu. Quodſi obtineo, vix decimus quisque lancinantis conſcientiæ morſum ſuſtinet diu. Ad impatientiam cruciantis ſcrupuli jugum excutiunt, & *reſpicientes retro* ineptos regno Dei ſe faciunt. Rem ago... *Sibilat... Prod.* Audivi ſerpentis ſibilum: quid? ſi ſub herba lateat?... nihil ſe movet: ſomnium fuit. Compono me iterum: adhuc gravedo caput premit, & membra ligat languor. *Sat.* Sic fieri ſolet: qui concedit horam pigritiæ, duas dabit... Perge bone! *pulvinar diaboli* premis: læta ſomnia ſomniabis.. *Iterum ſibilat.* Cosme! Creon! agite perſonam veſtram! Aucupio tempus, & locus favent. *Cosm. Creon.* Uterque paravimus omnia ex nutu tuo. *Sat.* Ergo ad opus. Cantate aves illices! *Fit cantus avium..* ** Io! patet area in capturam! eſcam injicio!... capiendis cordibus ſufficit *pugillum hordei*, *modici boni ſpes*... Ezech. 13. Amitem tene Cosme!... preme!... habes. O ſtultæ volucres, quibus libertas, & vita ſua tantillæ cupiditatis eſt pretium!.. Stultiores homines, qui dum inhiant perituris, animam exponunt periculo æternum victuram!.. Ceſſatis! cantate illices, cantate!

* Subducit ſe. ** Exhibentur ſingula.

te! nihil efficacius trahit in exitium, quam *exempla* impiorum exultantium in rebus peſſimis! .. cantate! habent & *verba* viſcum!... Perge blandiri Creon! præda imminet! ... viciſti! hæret!... Sic! ſic implicantur animi tenaci luto!... Hem! turba inſidet! concludite retia! ... feliciter!... Sic! ſic mihi Creon, & Coſmus ſerviunt. Hic eſcam, ille viſcum ſuppeditat. Uterque retia, decipulas, & induſtriam. *Caro,* & *Mundus* abſint, *Sathanas* nihil capit. St.! evigilat homo: ceſſemus ludere! agendum eſt ſerio.

SCENA IV.

Prodigus ſolus.

HEm! repente ſilentium eſt: nullam jam video volucrem, nullam audio. Nempe ſomniavi. Fuit tamen jucundum ſomnium, lætiſſimus concentus. Lepidus eſt artifex Phantaſus, qui ſic oblectat nos ſuis mendaciis, ut ſi rerum imagines eſſent res... MENDACIA appello autem? interdum etiam myſteria loquitur. Aucupium videre mihi ſum viſus, quo corda capiebantur: quis eſt auceps cordis mei? ... In via ad Patrem ſum: nunquid in area? ineſcavit Philanthropus dulci ſpe. Quid? Si, ut capiat? & capto utique peribit libertas? Ita, Anthrope, ita eſt: caveæ includet te Pater, ne rurſum exerres libere, ſilveſtribus immixtus volucribus, & inter carnivoras adeo fœtentibus etiam cadaveribus inhians... Ah! fœtuerunt! ſapuerunt tamen! & deinceps abſtinendum æternum erit?... Moleſta cogitatio!... Quo abripior autem? Procul in ultimam Thulen ite nugæ nugarum, flagitioſæ deliciæ! ego ad Patrem ibo...& in caveam nempe?... ita, in caveam, nam etiam captivæ aviculæ Domino, a quo aluntur, hilariter cantant... At liberæ aves jucundius vivunt?.. Vivant jucundius! etiam inter graviora diſcrimina vivunt expoſitæ inſidiis vulturum, & fraudibus au-

cupum!... Et quæ ſunt demum libertatis deliciæ? utique nugæ ſunt, inaniſſimæ nugæ! ... Nugæ quidem, ſed jucundæ nugæ!... Vah! turbæ animi ab inerti quiete!.. Quamquam num ſapio, qui ſic mecum pugno? Timeo libertati meæ, ſi Parenti ſubjicior: quid? majorne libertas eſt in ſervitute porcorum, & porcinorum affectuum, an intra ſepta Decalogi? ſtulta interrogatio! ibo. Philanthrope!.. chare Philanthrope, ubi es?.. Non reſpondes clamanti?... Væ mihi, ſi me Dux meus deſeruit! Sine Philanthropo reverti ad Patrem non licet, non poſſum. Philanthrope, chariſſime frater! quo abiiſti? Ah! *ſonet vox tua in auribus meis*!... Silet! ibo, *quæram, quem diligit anima mea*! Cant. 3. Maledicta inertia, quæ me ad novum laborem condemnat!.. Ubi quæram vero? Dilecte mi, *indica mihi, ubi paſcas*! *ubi cubes in meridie amoris tui*, Cant. 1. Scilicet offenſus ſomnolentiæ jam ſuperaſti montana hæc: ſtitiſti te Patri: accuſaſti frigus pœnitentiæ meæ?... Heu! ſi ita eſt, exul æternum ero... Quanquam quid ago? nunquid rurſum me decipit ſtolidus AMOR MEI, amor fraudum artifex, & pater hypocriſis? ſub ſpecie deteſtantis ignaviam, novæ ignaviæ hic reus conſides, & ſterili affectu crimen plangis, Anthrope, quod plectere per laboris geminationem deberes! Eja! in viam! in viam! Nullum dubium eſt, quin Dilectus huc aſcenderit, *ſaliatque in montibus ſimilis capreæ, hinnuloque cervorum*, Cant. 2. Eluctari in verticem debes, velis, nolis!... Debeo: potero etiam?... Equidem difficulter potero: potero tamen. VINCE TEIPSUM anime! experire, quid poſſit VOLUNTAS IMPERIOSA.

SCENA V.

Prodigus. Cosmus. *

Coſmus. HIc video hominem. Heus puer! hinnulus cervorum captus a me rupit retia, fugit: non vidiſti hac auferen-

* Mundus ſub ſpecie venatoris.

rentem se mihi? *Prod.* Quid agis? Dilectum meum persequeris? *Cosm.* Hinnulum ego persequor : Hinnulum tu diligis! *Prod.* Dilectus meus similis hinnulo, heu! fugit a me: Dic, obsecro, *num quem diligit anima mea, vidisti* ? *Cosm.* Lepidus es. Quis enim est Dilectus tuus, ut agnoscam ex millibus? *Prod.* Dilectus meus est VIA, est VERITAS, est VITA: sine ipso ruo per devia: sine ipso cæcutio in meridie: sine ipso æternum morior. *Cosm.* Video te præ amore desipere Quem si amas, num te redamat etiam? *Prod.* Ah! prior ipse *in charitate perpetua dilexit me*, Jer. 31. Adhuc *cum inimicus essem*, Rom. 5. *attraxit me miserans*, Jerem. 31. & pro fratre amavit. Crede mihi, bone vir, cresco in magnas spes, & opum immensarum Dominum hæ laciniæ tegunt; nam Dilectus meus est FILIUS MAGNI REGIS, qui voluit, ut æquali cum ipso jure essem *hæres universorum*, quæ ipse possidet. *Cosm* Obstupesco. Sed qui sic amat, quare deseruit te? *Prod.* Heu! tangis punctum doloris mei! quia *prior ego deserui*, per ignaviam sequi præeuntem detrectans. O si VINCERE MEIPSUM potuissem, quam essem ab hoc infortunio procul! *Cosm.* Miserationem mihi tui gemitus movent. Mitius tamen jacturam ferres, si scires, quid ego suspicer. *Prod.* *Tenes me multis verbis*, nec juvas tamen? hæc miseratio est? interea tempus perdo, & longius a me Dilectus abit. *Cosm.* Absolvam paucis: Dilectus tuus, o bone juvenis, videtur impostor esse. *Prod.* O cœlum! lapidescit animus ex horrore blasphemiæ! *Cosm.* Parcius excandesce. Ajebas, Dilectum tuum esse Filium magni Regis, & te amari pro fratre: si ita se habet res, cur instar vilissimi mediastini pannosus incedis? *Prod.* Sile, obsecro! ignoras indolem me amantis. Ultro ut me requireret, descendit de Patris solio, & vestem Pastoris induit: decere credis, ut aliter ego vestiar, donec reduxerit Patri? *Cosm.* Repeto: impostor est. Neque enim, si universum Mundum percurras, reperies Regis Filium, qui sic vestiri velit.

Prod.

Prod. Iterum falleris, qui disputas ab hoc exemplo. Regnum Dilecti mei *non est de hoc Mundo*: miraris, quod nec mores sint? *Cosm.* Ridicula simplicitas pueri! Non palpas denique, quam imposuerit nequam amator nimis credulo tibi? Cum egens ipse *bona præsentia* non posset dare: *bona futura* promisit vafer, ut per speciosam spem pellectum in sui amorem, traheret in hoc desertum horridum, & inaquosum, atque ita fame, sitique contabescentem occideret. Propterea postquam huc adduxit, repente deseruit. *Prod.* Juvate Superi! lethalibus angustiis pectus opprimit hæc calumnia! Veni Dilecte mi! veni, vindica execrandam injuriam illatam sancto nomini! *Cosm.* Irritus clamor est: nam quis se movet? Sapientius capies a me consilium. Me tui miseret: peribis in hac eremo, aut enectus fame, aut devorandus a bestiis. Utrique periculo subducam te, si vis servire. Canibus venaticis meis custodem dabo, liberaliter habiturus, si sedulum habeam. *Prod.* Philanthrope, o Philanthrope! jam a porcis ablegor ad canes; hoc tu audis, & non miserescis!

SCENA VI.

Prodigus. Creon. * *Cosmus.*

Creon. QUis inclamat Philanthropum? Dulce nomen est! novi Filium magni Uranii. Dicite, o boni! forte ingressus est saltum, & me requirit? *Prod.* Te, filius Uranii? O si veniret! *Cosm.* Quid tu vis fratercule! etiam desipis? Ego novi Philanthropum: Filium Dei se temere facit, non est (*ad Prodigum*) Tu mihi adhære. *Creon.* Immo mihi crede, adolescens, aut potius operibus, & prodigiis Philanthropi, quibus Filium DEi se probat. Iste venator est, qui in silvis silvescens mentem feris, non veritati affixit. Equidem fratres sumus, sed contrariæ indolis; nam ille *præsentibus* tantum bonis inhiat, ego *futu-*

* Caro sub forma Eremitæ.

futuris præterea. *Cosm.* Fruor bonis, dum ſunt: poſt mortem nihil timeo, nihil ſpero. *Creon.* Ego vero *credo*, *quia Redemptor meus vivit*, & *in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum*, & *rurſum circumdabor pelle mea*, & *IN CARNE MEA videbo Deum!* Job. 19. ita locutus eſt mihi, qui Veritas eſt. *Cosm.* Vos alite vos veſtris ſpebus, ego res amo. *Prod.* Tu mihi Eremicola places, qui amas Philanthropum. O ſi dicere poſſes, *quo declinaverit Dilectus meus*, Cant. 5. a me, quanto beneficio obſtringeres tibi! *Creon.* Tecum fuit? *Prod.* Fuit, eheu! ſed cum dormirem, abſcondit ſe. Qua via modo ad Uranium pergam? *Creon.* Ad Uranium tu? ſcis, o bone, cujus hoc nomen ſit? *Prod.* Eſt nomen Patris mei, qui per Philanthropum in filium adoptavit me ſibi: a quo ego demens abii in regionem longinquam: ad quem poſt diſſipatam ſcelerate ſubſtantiam pœnitens revertor, Philanthropo duce! Perii, ſi ille me deſerit. *Creon.* Nunc intelligo myſterium fugæ. Tu es famoſus ille Prodigus nempe, qui ſexcenta ſexaginta ſex talenta in tantula ætate devoravit! *Prod.* Doleo! *Creon.* Merito doles. Sed heus! quid cogitas? quid audes? qui recens a porcis, & adhuc male olens oculis Uranii exhibere te non erubeſcis: immo amplexum forte paternum ſperas? *Prod.* Non hoc ago, ſed *ſtans a longe*, *ſubmiſſis oculis*, *percutiens pectus* clamabo: DEUS PROPITIUS ESTO MIHI PECCATORI! Rogabo, ut me faciat *unum de mercenariis ſuis!* *Creon.* Et in hac ipſa audacia ingens præſumptio latet. O ſi vis cum fructu dicere: *DEus*, *propitius eſto mihi!* noli *propitius eſſe tibi*! Poſt multorum annorum ſeveram pœnitentiam denique ſperare veniam, & gratiam licet. Irruere in conſpectum offenſæ Majeſtatis, adhuc calentem, & pæne fumantem a ſcelere, novum ſcelus eſt. Crede mihi, ex hac cauſa, poſtquam in hanc eremum adduxit, deſeruit te Philanthropus, ut rigidæ pœnitentiæ conſilium ex ipſa neceſſitate conciperes. Neque adeo ut in me incideres, caſus fuit: ipſe ſic diſpo-

fuisse credendus est, ut docereris pœnitentiæ modum. Ingredere cellam mecum; nam & ego homo peccator sum! Hic quot annis *per quadraginta dies* recondo me, ut in jejunio pœnitentiam agam. Sic disponor paulatim ad veniam, de qua solari quoque mœrentem Philanthropus solet, *sub tempus Paschale* invisens ad me. P*rod.* Attentum habuisti me, hospes, sermoni tuo. Unus scrupulus angit. Conscendere hunc montem Philanthropus jussit: si tecum mansero, dic, non offendetur per moram? *Creon.* Scrupulum abjice! pœnitentiam amat Philanthropus, & jejunio delectatur, quod suo exemplo docuit. Mane mecum usque ad Pascha: redibit Dilectus noster, & invenies, quem quæris. P*rod.* Ah! inveniam sub Pascha demum! At ille jussit HODIE huc ascendere: eundum est. Vince te, Anthrope, VINCE TE! *Creon.* Pertinax puer! interpretari voluntatem Philanthropi annoso Asceta melius didicisti. P*rod.* Timeo, ne servanda sit ad litteram, & sine Glossa, sine Glossa! *Creon.* Pueriliter times. Credis, Uranium tyrannum esse, qui tantum laborem tantillæ ætati imperet?

SCENA VII.

Sathanas. Prodigus. Creon.

Satanas, in trans-fugæ forma. ITa, ita, tyrannus est Uranius! & quis es tu, quem de hoc audio dubitantem? Ejectus a facie viri per atrocem vim, quacunque per Orbem vagor, hoc obvio cuivis narro, hoc palam prædico! Tyrannus est Uranius! Hoc mihi placet vindictæ genus, quoniam non suppetit aliud adversus Omnipotentem. Tu quid hic agis Eremicola vecors! Pœnitentem hic habitus loquitur, & iste cellulæ apparatus: cui bono? Et fallor! nunquid hunc juvenem in simile consilium trahis, ætatis florem ad jejunium, & melancholiam condemnans! O stolidi homines, quibus ita misere illudit placandi

Uranii

Uranii inanis ſpes! Si peccaſtis vel ſemel ſolum, actum eſt! Pereundum erit, æternum pereundum! Qui ſapit, ne bis ſit miſer, nunc ſaltem *agit in bonis dies ſuos*, ut hilarius tandem ad inferna deſcendat. Vale terra ſancta: ego in Jericho, in Sodomam, in Ægyptum, in Babylonem proficiſcor! Habeat ſibi cœlum ſuum Uranius: terram dedit filiis hominum ad tempus tandem: dum tempus eſt, fruamur terra! *Creon.* Totus expaveo ad voces ignoti hominis! *Prod.* Et mihi gelidus ſudor fluit ad has blaſphemias. Ubi ſum? *Creon.* Et quis es tu, qui ſic intonas contra Tonantem? *Sat.* Quis fuerim, quærite. De ſtirpe illuſtriſſima natus ſum: officio primus Miniſter eram, *ſignaculum ſimilitudinis Dei, plenus ſapientia, & perfectus decore: in deliciis paradiſi Dei fui: omnis lapis pretioſus operimentum meum: in medio lapidum ignitorum ambulabam, perfectus in viis meis a die conditionis meæ*, Ezech. 28. Semel tantum ingreſſa eſt animum iniqua cogitatio: dedi locum vix per momentum: reſcivit (ut ſcit omnia) Uranius, continuo privor dignitate, ejicior aula, exilio ſempiterno addicor. *Creon.* Nulla admiſſa eſt excuſatio? *Sat.* Nulla! *Creon.* Neque deprecatio ſaltem? *Sat.* Nihil. *Creon.* Quid? ſi ſpatium pœnitentiæ poſtulaſſes? *Sat.* Negatum fuit. *Creon.* Credidiſſem habiturum rationem Nobilitatis! *Sat.* Uranio omnis Nobilitas vilis eſt: ſufficit ſolus ſibi. *Creon.* Neque merita attendit, quæ collegeras, neque officia, quæ, ſi pepercifſet, præſtiturus fuiſſes? *Sat.* Nihil. *Prod.* At filius ſaltem deprecator acceſſit? *Sat.* Philanthropus nempe? tace inviſum nomen! Acceſſit utique, ſed non pro me deprecator: acceſſit pro homine, quem ex luto Damaſceno formaverat Parens, pro neſcio quo Prodigo, reo ſcelerum plurimorum, & talentis pluries centenis obærato. *Prod.* Prodigo illi veniam impetravit? *Sat.* Impetravit, ſub conditionibus tamen, quæ ſi fuiſſent oblatæ mihi, ego acceptaſſem, ſed Prodigus nunquam exequi poterit: adeo duræ ſunt. *Creon.* Igitur hæc ſimulatio

latio Misericordiæ, non Misericordia est. Prodige, quid expectas?... immo, quid ego hic expecto? Tanto Ministro qui non pepercit, nec mihi parcet. Frustra pœnitentiam ago: tristis ereme vale! Prodige, nobiscum perge! *Sat.* Tu es ille? o te puerum vesanæ spei! Scio enim, quam asperi montes sint, quos superare debes, ut ad Patrem pervenias: & pœnitentia, quam supplici imperabit rigor Uranii, non erit mitior istis cautibus. *Creon.* Ego gratiam Uranii tanti non emo. Ereme vale! perstabis tu? *Sat.* Sequetur: imus! pereat, si sequi nolit! *Prod.* Superi juvate me! obruitur decumanis fluctibus jactatus animus! Philanthrope, ubi es?

CHORUS

Expendit Mysterium formidabile de Gratia Critica, in illud: *curavimus Babylonem, & non est sanata: derelinquamus eam!* Jer. 51.

Babylon, sive Anima peccatrix. Misericordia intenta parando pharmaco a Providentia destinato. Gratia illuminans, & Gratia excitans sub specie Epheborum Misericordiæ ministrantium.*

Misericordia. PRetiosa est medicina,
Quam præscripsit Providentia:
Sapientissime ordinatum *Recipe*:
Mixtura nobilis, efficacissima *ingredientia*
Etiam singula!
Gratia illum. Est Gratia, sed GRATIA CRITICA:
Nam monuit Diva,

Ægram

* Theatrum exhibet in medio cubile animæ lethargo oppressæ: ex uno latere pharmacopolium, ex altero hortum pharmaceuticum cum laboratorio.

Ægram esse morituram certissime,
Nisi ab hoc medicamine
Cœperit *in sudorem copiosum* diffluere,
Misericordia legit Recipe. Lacryma Christi unciæ duæ,
Cremor tartari, caput mortuum,
Uncia una,
Aloe optima, & Myrrhæ uncia semis...
Ita est: hæc erit crisis a pharmaco.
Aut per sudorem
Expellet peccantem humorem:
Aut actum est, o chara anima!
Peribis, æternum peribis misera!
Ah! peccatores, nolite errare,
Nolite, sine modo, sine fine sperare!
Infinita est MISERICORDIA,
Sed MISERATIONES
Definit Providentia:
Datur Gratia ultima, Gratia Critica.

A R I A.

Ad salutem peccatorum
  Omnis servit Creatura:
  Sed est *pondus*, est mensura:
    Est decretus *numerus*, Sap. 11.
Prudens *dosin* pharmacorum
    Trutinavit Medicus.

2.

Ad libellam expenduntur
  As, semissis, unciaque,
  Granum, drachma, siliquaque:

Et eſt causa ſtudii :
Sæpe ægri moriuntur
Ex contemptu *ſcrupuli.*

Miſericordia. Sed agite !
Exequamur voluntatem Providentiæ.
Ego medicinam parabo :
Vos lethargum excutite,
Et animam ad potionem ſalutiferam
Fortiter hauriendam diſponite.

Gratia excit. Aggredimur negotium totis viribus,
Gratia illum. Arguendo, obſecrando, increpando,
Modis omnibus.

D U E T T O.

Gratia. Eja ſurge ſine mora!
Vocat DEus, monet hora : *
Hora (audis?) eſt *ſecunda*
Gratiis pro te fæcunda :
Surge! ſurge, ambula,
Non ſequetur alia!
Somnum dormis peſſimum :

Anima. Sine, ſine, paullulum!

2.

Gratia. Somnum dormis, qualis fuit,
Quem infami pœna tulit
Samſon decus Palæſtinæ:
Tantæ memor tu ruinæ
Surge, vince, vince te,
Pare voci Gratiæ!
Somnum dormis peſſimum!

Anima. Sine adhuc modicum.

Gratia.

* Sonat hora.

Gratia excit. Heu modicum! heu paullulum!
Repete horologium, repete,
Et propiore sonitu
Percute aures inertiæ *...
Addo impetum: præcipito malleum **...
Anima. Adhuc modicum! paullulum!
Gratia illum. Vah!... quousque surdo canemus fabulam?
Aures habet in carne:
Carni admoveo faculam:
Ignis pellat lethargum feralem,
Et vincat insanam pigritiam...
Anima. Oh! uror! uror!
Gratia excit. Urere! experire,
Quid sit flammas inferni sentire.
Anima. *** Ubi sum?
Sic deprehendo te! oh! dolor!
Gratia illum. Io! veternum excussimus! vicimus!
Anima. Quis in me vos agitat furor?
Gratia excit. Amor, amor coegit
Adhibere extrema remedia,
Ut velles a somno surgere.
Anima. Ah! importunissime!
Nam dormiebam suavissime,
Et tenebat animum
Somnium multo lætissimum,
Quod non debebatis abrumpere.

A R I A.

I.

Vidi hortum splendidum;
Dicerem Hesperidum:
Nisi pro draconibus

Mille

* Rursum sonat. ** Etiam suscitabulum. *** Evigilat usta per facem.

Ariose.

Anima. Somne veni!
Tinge leni
Tempora papavere!
Gratia. Somne fuge!
Tuæ nugæ
Sunt lethales animæ!
Anima. Reduc læta somnia!
Gratia. Desinant deliria!

Misericordia. Siccine: & quousque, vecors anima
Resistes Gratiæ?
Non est jam tempus dormiendi,
Et indulgendi inertiæ.
Dum tempus est,
Utere tempore.
Evigilasti:
Lethargus est morbus fatalis:
Utere pharmaco, & ne reincidas,
Occurre in tempore iminentibus malis,
Ecce Medicinam efficacem, divinam
Præscripsit Providentia,
Propinat Misericordia:
Ebibe! sanabere.
Anima. Apage! sine dormire me!
Somnum interciperes novis cruciatibus:
Apage! Apage!
Miseric. Sanari non vis?
Anima. Sana sum: non indigeo te.
Miseris. Bene est; ergo *quod facis, fac citius*, Jo. 13.

MEDITATIONIS III.

De Filio Prodigo

In Reditu

PUNCTUM II.

Tentationum Victoria.

SCENA I.

Prodigus. Cosmus.

Prodigus. O Lucta gravis!...Et quousque hærebo ad montis pedem? aut *surſum* eundum eſt, Anthrope, aut redeundum *deorſum*: ſubſiſtere diutius in horrida ſolitudine nec libet, nec ſi vivere velim, licet. Quid eligis anime?... *Coſm.* * Vah infeliciter!... erraſti ſclope infortunate! evaſit præda. Quis hic? hem! adhuc te video affixum loco, in quo deſerui? *Prod.* Ah!.. *Coſm.* Quid vis? nam gravi triſtitia oppreſſum cerno: condoleam tibi, an derideam miſerum? Certe commiſeratione indignus eſt, qui pertinaciter miſeriam amat. Deſertum te vides a dilecto Philanthropo, & necdum ſapis? Auxilii inopem ego juvabo, ſi vis ſervire. *Prod.* Ad majora ſum natus, quam ut canibus famuler. Deſine inſultare miſero, ipſe miſer; nihil ſpero a te. *Coſm.* Ridiculus es. Unde enim ego tibi infelix videor? *Prod.* Tu dixiſti: audivi gementem de voto fruſtrato, & ſpe deluſa. *Coſm.* Ha! fuit gemitus levis. Ecce armo fiſtulam in prædam novam: facilis eſt erroris correctio. *Prod.* Nunquam alias aberravit a

* Coſmus venator exhibet inanes labores, Mundi bona ſectantium per ſclopi ejaculationem infelicem.

pum revocarem! Occurrit memoriæ, quod monuerat: HOMO POENITENS EST HOMO SIBI IRASCENS! Ira, ira adversum me præ omnibus suspiriis placet. Suspiria emolliunt animum, & effæminant: ira incendit in heroicos ausus, & omne obstaculum vincit. Et vero cui irascar potius, quam mihi? quis mihi nocuit magis? ... Confudit segnitiem meam venatoris alacritas. Homuncio ignave! Sursum, deorsum venator cucurrit, ut nihil caperet: fatigatus est; num consedit? num somnum admisit oculis? immo quietem suadenti irasceretur, opinor, neque mentionem ferret, priusquam sperata præda potitus fuerit: & ego, frustra exprobrante pigritiam Philanthropo, in profundum soporem me dedi! .. In soporem me dedi, cui respicere post tergum, & vel *stare* in omni circa regione diserte prohibitum fuerat! Merui, merui indignationem tuam, Dilecte mi, & justa est pœna damni, qua subtraxisti te mihi! .. Quid? recordor enim: quasi dormire parva culpa fuisset, etiam evigilans periculosa somnia diu animo volvi, prope deliberabundus, num expediat, iter ad Patrem prosequi!.. Inde quibus hominibus aures imprudens dedi? Non, qui essent, lingua manifestos reddidit satis? Quas stultitias venator effutiit? Quam horrendas blasphemias expuit transfuga? & eremicolam fuisse impostorem nonne prodidit levissima fuga? .. Quantillum abfuit, ut me socium adderem? ut nova perfidia Patrem offenderem? Quid? mentiorne, si dico, sub aliena specie condidisse insidias Sathanam, cum Creonte, & Cosmo? ... O maledicta inertia! o execranda mollities! o abominabilis conversatio, in quam atrox periculum me conjecistis! .. Et adhuc torpor ligat vitales spiritus! fatigata membra obsequium negant? .. Negent! Ira, sancta ira vires suffice! Ascendam in montem Domini, IBO AD PATREM, vel si in via deficiam, ibo! .. Intende in adjutorium meum, chare Philanthrope!

SCENA III.

Philanthropus. Prodigus.

Philanthr. * EJa! incœpit ſe vincere Prodigus meus: occurro, ut juvem! *Prod.* Philanthrope, ad adjuvandum me feſtina! *Phil.* Anthrope, aſcende ad me! *Prod.* Superi! Vox dilecti in auribus meis! vox dulcis! O anima animæ meæ, ubi es? *Phil.* Huc, huc te urge! *Prod.* O cœlum! jam in apice te video! Ah! quis mihi dabit pennas, & volabo ad te! *Phil.* Falleris! volare innocenti licet: pœnitenti eundum eſt pedibus, & nec recta quidem via, *ſed per ambages.* Circumſpice! Quam poſitæ columnæ ſignant, illa eſt via, qua ego præivi! *Prod.* Heu! via ſignata ſanguine, & triſti memoria cruciatuum, quos tuliſti pro me! *Phil.* Hinc erit robur tibi. Placuit heroica reſolutio tandem. Perge! *initium pœnitentiæ* ſolet eſſe difficile, ſed *proſecutio* plena ſolatio. *Prod.* Ecce facio, quod poſſum! tu fac, quod ego non poſſum. *Phil.* Ad ſingula monumenta ſubſiſte: quævis ſtatio firmabit vires. Poſtquam deſerta eſt regio longinqua, quietem non veto: immo impero, ut per moram haurias aquas ſalutis *de fontibus Salvatoris*, Iſ. 12. *Prod.* Sto, ubi te video jacentem, & ſudori ſanguineo innatantem! O triſte ſpectaculum! Triſtis erat anima tua usque ad mortem, propter peccata mea: & ego cum obiter percuſſi pectus, putem dolere me ſatis? INTENDE TE DOLOR! Dolendi cauſa DEus eſt, graviter offenſus DEus, quem ut placaret tibi Filius DEI, voluit cum ſanguineis lacrymis deprecari pro te. Sed o Philanthrope, donum utilium lacrymarum eſt donum tuum. Ego fruſtra percutio hanc petram cordis. Anima mea eſt ſicut terra ſine aqua tibi, arida, exucca, hians! Rumpe cataractas! *da oculis meis fontem lacrymarum*, & *fac me vere tecum flere!* *Phil.* Audio votum ſanctum

* Ex monte inclamat.

ſanctum. O guſta guttulam ſanguinis exſudantis, & eris mei doloris particeps. *Prod.* Prô amariſſima amaritudo! Heu! qui *bibi ſicut aquam iniquitatem*, quam ſtupido ſenſu fui! delectare me potuit *uva fellis*, Deut. 31. *Uva acerba nimis!* Ez. 18. Æquum eſt, ut, quantum in ſtolidis deliciis fui, tantum ſim in dolore. Cœpi dolere: INTENDE TE DOLOR, & cum doloribus dolentis Dilecti creſce! *Phil.* Creſcet in aſcenſu dolor: aſcende! ecce deſcendo, ut juvem.

SCENA IV.

Philanthropus. Prodigus. Sathanas. Creon. Cosmus.

*Sathanas.** AUdivi ſuſpiria, quæ mihi non placent! .. Vah! abiit: .. Inferi! deorſum, an ſurſum ivit?.. Prô! video in aſcenſu. Filii, actum eſt: VICIT SEIPSUM Prodigus: victi ſumus! *Creon.* Nondum Pater: adhuc tentare aſſultum placet. *Cosm.* Sæpe jam ingreſſis limen pœnitentiæ, perſuaſimus, ut retraherent pedem, & clauſimus januam. *Creon.* Immo aliquos ex ipſo Patris gremio rapuimus tibi. *Sat.* Ergo quid poſſitis, tentate. *Prod.* O cruentum ſpectaculum! *Sat.* Arbitremur, quid gemat. *Prod.* Video JESUM a flagris lacerum: INTENDE TE DOLOR! meas petulantias ſic luit Dilectus meus!... O caro, belluina caro, in quam pudenda ſcelera pertraxiſti! .. Obſtupeſcite Cœlites horrendum diſcrimen inter ſervum, & Dominum! Dominus pro ſervo in atrocia flagella, ſervus contra Dominum in quævis flagitia ſemper paratus fuit! .. *Creon.* Anthrope, unde abis, & quo pergis? *Prod.* Fallor: an Creontis eſt iſta vox? *Phil.* Noli reſpicere: dignus non eſt reſponſo improbus Creon: tace, & FUGE: in fuga CARNIS victoria. Fuge! nec metue, ne moleſta ſit nimis vita ſtultitiis vacua. NON TOLLO delicias, ſed MUTO, & veras falſis, ſpirituales carnalibus ſubſtituo.

* Ad pedem montis.

ſubſtituo. *Creon.* Vah!.. *Prod.* Te ſequor, Dilecte mi, trahe me, & curram etiam... Prô! nova tragœdia! Rex meus ſpinis redimitus! INTENDE TE DOLOR! DEUM video in medio rubi! Hoc honore affeci Dominum, cui obedire nolui, libertatem inclamans rebelle mancipium! & toleraſti!.. *Nolumus hunc regnare ſuper nos!* dixiſtis effrænes affectus, quibus ego imperare modeſtiam debuiſſem, & ſilui! O facinus, nec ignibus inferni piandum ſatis!.. *Cosm.* Anthrope, ridiculus homo es! *Quid dicent homines* de te, cum audient, quod ultro redieris ſub jugum Patris, pueriliter oſculaturus ferulam, qua te cædet? *Phil.* Audis impiam Coſmi vocem! Sed nunquid melius eſt virga, quam ſcorpionibus cædi! RIDENTEM RIDE, & riſum petulantem riſu prudente vindica! *Prod.* Si Regi meo placeo, cur metuam riſum lixarum? *Cosm.* Vah!... *Phil.* Vides, quam ægre MUNDUS ſui contemptum ferat? contemptu ego vici, contemptu vinces tu. *Prod.* Quid mihi cum Mundo eſt, qui colo Regem non de hoc Mundo!.. *Phil.* Nova ſtatio novos affectus cieat. *Prod.* Sub crucis onere fatiſcens cadis, Servator mi! Imago triſtis! nempe ferre crucem tecum ego nolui, impatiens moleſtiæ: onus omne in te rejeci! INTENDE TE DOLOR, & impatientiam plora tam indecoram homini, qui DEUM patientem adorat! Ubi ſenſus? ubi ratio? ubi fides fuit, quando punitus a te inſurrexi contra punientem, & a plagis pejor fui!... *Sat.* Anthrope, in via deficies! Pœnitentiæ aſperitas quanta ſit, non expendiſti: neque intelligis, quanta in peccantes tyrannide Uranius furat. Det veniam culpæ: non ideo dimittit pœnam: moriendum in cruce erit! *Phil.* Mortem in cruce times? *Prod.* Retro Sathana, retro! mortem in cruce amo! crux ſcala ad cœlum erit. *Sat.* Vah!... *Phil.* Recte pugnas. Ad iram impellit SATHANAS: per iram vincis! Iraſcere Sathanæ, ſed tibi magis: IRASCERE TIBI, inquam!

inquam! ira appetitus vindictæ eſt: igitur qui ſibi iraſcitur, pati gaudet, & in cruciatibus plaudit. *Prod.* Adſum! amplector crucem! ſuprema ſtatio lacrymas iræ miſcet. Quid video? In cruce expiras, Philanthrope! quis affixit? *Phil.* Amor, & furor fixit. *Prod.* Ita, *Amor tuus*, & *meus furor*. INTENDE TE DOLOR! Dolorem ſummum amor, & furor exigit, amor immenſus, furor prope amori par. *Creon.* Siccine! ſerio dimittis nos? *Cosm.* Et ultra non erimus tecum in æternum! in æternum! *Sat.* Nihil metuite: ITE NUGÆ! lingua clamat: cor tamen vos adhuc amat! *Phil.* Latrantes *infra te* canes neglige! *Prod.* Ego affigo me cruci! Confundantur, & erubeſcant, qui dicunt mihi, Euge! *Cosm. Creon. Sat.* Vah!

SCENA V.

Philanthropus. Prodigus. Mercenarius.

Mercenarius. IO! tandem ſum felix! Quanquam num hic eſt ille? *Prod.* Ah! amice, per Philanthropi gratiam jam non ſum ille! *Phil.* A Patre ades? *Merc.* Ut occurrerem, juſſit. *Prod.* Nempe ne paternæ ditionis fines intrare ſineres? Merito, ah! merito prohibet offenſus Pater! O Philanthrope, in quam temerariæ ſpei audaciam adduxiſti infelicem Prodigum! Obſtupeſco de ſtupore, quo credere potui, fore, ut liceat ſubire vultum Patris. Non tamen redibo in regionem longinquam, unde abii: ſed ad hanc crucem moriar: ita, ad hanc crucem! Compone te anime in amplexum! Salve o bona crux! Perſequatur me Pater, & hic deprehendat! hic occidat! hic victima Juſtitiæ cadam! *Phil.* Modicæ fidei! Tanti eſt tibi meus labor, ut tantillam non videar mereri mercedem? Sic notus Patris amor in me, & te? *Merc.*

Mihi tamen hic animus placet. Sed erraſti, o bone! nam, ut exploraremꝫ, præmiſit me Pater,& properare juberem, redire ſi velles. Dies & horas numerat, dum videat reduces : tantum deſiderium eſt ampleƈtendi pœnitentem. P*hil.* Intelligis miſer, quem Patrem habeas ? P*rod.* Velut ex gravi ſomno evigilans neſcio, ubi ſim. Pater, inquis, deſiderat me? *Merc.* Ajo: feſtinate, obſecro, neque diutius amoris impetum longa expeƈtatione ſuſpendite. Præcedo: cum nuntiavero adventum Prodigi, ipſe accinget ſe in occurſum. P*rod.* Ipſe in occurſum! Anime, in quas dulcedines me abripis mihi! *Phil.* Perge celer, & convoca amicos, ac vicinos, ut congratulentur mihi, quia inveni ovem, quæ perierat. *Merc.* Obedio, Domine: feſtivum gaudium totam tenebit domum. *Phil.* Tu vero meminiſtin', quid dicere Patri velis, in amplexum ruenti ? P*rod.* O Pater! o amplexus! Paravi verba, dicam: *Pater! peccavi in cœlum! & coram te!* Dicam autem ? ah! lacrymæ non ſinent loqui! tu Verbum es! tu pro me loquere! P*hil.* Lacrymæ loquentur ſatis. Veni poſt me! propera! P*rod.* Venio, dicam: P*ater! peccavi in cœlum, & coram te!*

MEDI-

MEDITATIO IV.

MISERICORDIA RECIPIENS,

SIVE

FILIUS PRODIGUS

in Amplexu paterno.

ARGUMENTUM.

TAndem victoria difficultatis, quæ pœnitentiæ consilium ad tempus sufflaminat, gaudium parit, nasciturum ab experientia Misericordiæ, qua DEus recipit peccatorem redeuntem ad se. Rem exhibet, qui est præsentis Meditationis

Materia: Filius Prodigus *in amplexu paterno.*

Puncta duo: 1. Gaudium Patris. 2. Felicitas Filii.

Fructus: Læta spes veniæ de peccatis.

Propositum. Exercitium doloris de vita male acta continuandum usque ad mortem.

Chorus. Exhibet solatia Pœnitentium.

PERSONÆ.

Uranius.
Philanthropus.
Prodigus.
Frater Prodigi.
Mercenarius.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. Ratio.

Ratio. JO! * quam alia subito se aperit Regio!
Prava in directa, aspera in vias planas, Luc. 3.
Mutata invenio.
Fides. Tantum potuit heroica resolutio.
Nunquid prædixi tibi:
Fac, quod potes:
Et faciet DEus, quod tu non potes!
Initium pœnitentiæ solet esse difficile:
Sed prosecutio plena solatio.
Pergamus:
Pergentibus, obvium se feret Dominus.
Ratio. Quid? obvius erit Dominus?
Heu me! & nullos video montes,
Qui cadant super me!
Nulli sunt colles, qui operiant me!

ARIA.

I.

Subtrahe radios, auree Phœbe
Irrue supra me, squallida nox!
Terra te aperi, latebras præbe.
Aures ne feriat Domini vox!
Oculos DEi offensi subire
Ego ut velim (ah! obsecro te)

Im-

* Exhibetur jucunda planities.

Improperantem ut cogar audire,
(Mori nam malim) ne adige me!

2.

DEus eſt DEus (o Nomen tremendum!)
DEus ſupremus Regentium Rex,
Vilis cui Homulus (ſcelus horrendum!)
Dixit: *Rex nullus, & nulla eſt lex!*
Timor, & Horror, & Dolor, & Pudor
Impete uno obruite me!
Opprime animum gelide Sudor,
DEum ne videam, opprime me!

Fides. Quid triſtia adeo ſibi volunt lamenta?
DEum cum nomino,
Nunquid Tyrannum nomino?
Quem juvant ejulatus! & oblectant tormenta?

Ratio. Magnus eſt Dominus, & *offenſus a me!*
Judex eſt rigidus, & *iratus in me!*
Non *horream?* non *doleam?*
Non *erubeſcam*, Domine? non *timeam* te?

Fides. Talis eſt DEus, qualis es tu,
Cum peccatore *rigidus*, cum innocente *innocens*,
Cum pœnitente *pœnitens*.

A R I A.

I.

Color Ictericus
Decipit oculum:
Ludit te Phantaſus,
Corrige animum:
Vera de DEo *idea* non ſit,
Niſi tranquilla, & pura mens ſit.

2.

Quæ a te picta est
Species Numinis,
Rigidi vera est
Species *Judicis*:
Faciem P*atris* induere scit,
Homo ex Reo si pœnitens fit.

Ratio. Ah! credam spei suavissimæ?
Fides. Modicæ fidei!
Quousque non cessabis ambigere!
Qui tamdiu te exspectavit patienter *connivens*:
Qui tot modis restitantem ursit
Misericorditer *puniens*:
Qui tot gratiis *animavit*,
Cum primis pœnitentiæ molestiis pugnantem:
Nunquid jam dubitabit clementer *recipere*
Seipsum triumphantem?
Desine vani timoris, & me sequere.*
Ratio. Heu! argumentum exhibes novi mæroris.
P*eccatum meum est contra me!*
Peccatum grande nimis, *DEi Filius occisus a me!*
Fides. Nunquid occidisse, pœnitet te?
Ratio. Pœnitet amarissime!
Fides. Satis est: *Vade in pace*!
Ecce talis pœnitenti occurrit Dominus,
O quam ab illo, quem tibi finxeras, alius.
Nunquid stringit gladium, aut vibrat fulmina?
Immo ne possint ferire, affixa cruci sunt brachia.
In amplexum extendit: irrue,
Et, quod offert inclinato capite,
P*acis osculum* accipe.

Ratio.

* Exhibitio Crucifixi.

Ratio. Deficio ex amoris dulcedine!
Fides. Optabile deliquium ad pedes Misericordiæ.

ARIA.

1.

O homines, non homines,
Præ belluis feroces,
Non cicurat vos tanta spes?..
Non animos atroces
Frangit clementia,
Quæ post millena crimina,
Quæ ausi sunt patrare,
Reos *de venia*
Æterna per supplicia
Vetat *desperare*!

2.

Stupenda res! Clementia
Dum vetat desperare,
Hac nonne indulgentia
Vos cogit se amare?...
Sed, heu! fallo me!
Dilata nocet ultio:
Et quos, si fulminare
Vult DEus propere,
Damnabit *Desperatio*:
Jam solet *Spes* damnare.

MEDI-

MEDITATIONIS IV.

De Filio Prodigo

in Amplexu paterno.

PUNCTUM I.

Patris Gaudium.

SCENA I.

Uranius. Adelphus. *

URanius in horto deambulans ad auram post meridiem, Gen. 3. Sic curas lenio, quibus premitur paternum cor, Fili mi, ex fratris tui junioris absentia. *Usque modo operor*, *Joan.* 5. Et quos *ad sensum* in horto ago, idem *in animo* Anthropi per gratiam præsto. Fodio, puto, rigo! & o quanti pretii succus est, quem affundo!... Sed tandem nec impensarum pœnitet, nec laboris: vides in hac arbore, quid sperem? ** Ecce *flores apparuerunt*, Cant. 2. *Flores fructus parturiunt*, Cant. 7. *Fructus dignos pænitentiæ*, Luc. 3. Redibit Prodigus meus, redibit ad Patrem, Philanthropo Duce. Expectans expecto, & desiderio desidero revertentem amplecti. *Adelphus.* Spem tuam, optime Pater, nimius amor alit. Ego vero nihil de fratre spero: neque si rediret etiam pœnitens, recipiendum esse in gratiam judico. Vel enim bene est illi cum Sathana, cui servit, vel male? *Si bene*, quæ spes est deserturum infame servitium, quod delectat? *Si male*, scilicet non ab amore illectus, sed a tristi necessitate coactus respiciet Patrem. Quid? dignus est, ut respiciatur? *Uran.* Dignus es, modo redeat serio

* In persona Apostoli. ** Arbor flores habens in medio horti prostat.

ferio pœnitens. Tu argutaris. Sed qui amat, non difputat. Nefcis, quid fit effe Patrem, & Patrem Filii tanto pretio adoptati, quanti eft fanguis mei Philanthropi. *Adelph.* Adoro *amorem*, fed timeo *honori*. Memento, quod Pater fis, fed nec oblivifcere, quod fis Dominus, Rex, & Judex. Nimia clementia exponit contemptui: neque confulit Majeftati, quem fubditi impune offendunt. Tu jubes ire nos per univerfum Mundum, & prædicare Evangelium omni Creaturæ: imus: & in fame ac fiti, in laboribus multis, in ærumnis fupra modum, in mortibus frequenter annuntiamus populo tuo fcelera eorum. Quid fit? (da veniam, Pater, loquenti ferventius! nam *tabefcere me fecit Zelus meus*! Pfal. 118.) Ridemur! *aporiamur*! tanquam *peripfema* hujus Mundi facti fumus! 1. Cor. 4. Arma, quibus tueamur five nos, five te, alia non dedifti, NISI HUNC CRUCIFIXUM: atque fperabas nempe, *in hoc figno* univerfum Orbem debellatum iri! Verum DEum inermem, DEum in cruce quis revereretur? Equidem amor tam admirabilis debebat emollire etiam lapidea pectora, ut liquefcerent in lacrymas pœnitentiæ: contrarium experimur, & expanfa in amplexum brachia, caput inclinatum ad pacis ofculum, cor apertum in amoris affectum audaciam non frangunt, fed animant. Plerique propterea temerarie mali funt, quia ex cruce cognofcunt, quam bonus fis. *Uran.* Quos bonitas non movet, illis prædicate feveritatem. Filium, quem Salvatorem effe volui, eundem conftitui Judicem univerforum. Dicite peccatoribus: Ecce HIC JESUS, quem *inftar Agni* videtis immolatum pro vobis in cruce, hic idem *venturus eft judicare vivos & mortuos*! Defcribite horrendam illam diem, in qua mutatus in leonem Agnus irrugiet rugitu horribili, everfuro Orbem terrarum! Narrate terrificum apparatum, rigidiffimum proceffum, inevitabilem executionem fententiæ morte æterna perempturæ, quotquot offenfam juftitiam in tempore non

placaverint ſibi. Eja! non habetis arma alia, præter nudam crucem? Non hic gladius utraque parte acutus animos lethali vulnere per aures transverberat? *Adelph.* Ah! *de futuris* peccator non angitur. Si vis, Pater, ut cum fructu prædicemus, da poteſtatem vindices ſcelerum flammas evocandi de Cœlo, igne devorante conſumpturas obſtinatos ad reliquorum terrorem. Immo (neque enim citius finem habebit peccatum) ſi tuo honori efficaciter conſultum cupis, jam nunc finem tempori ponis. Sonet, obſecro, noviſſima tuba! ſurgant mortui de monumentis! deſcendat de cruce JESUS; & fulminantibus nubibus inſidens in valle Joſaphat tribunal impiis ferale conſtituat! Diutius connivere ſi placet, deſine mirari, Pater, quod pauci tui verbi Præcones hilariter labore fungantur. Prædicant minas: minarum nulla ſe veritas exhibet: iraſci poteris, ſi cum Jona miſſi ad Ninivitas fugiant in Tharſis, ne te, & ſe exponant riſui Civitatum? Parcius, ajunt, clama, o bone! nondum obſcuravit ſe Sol! nondum argentea Luna ſanguineo colore ſe pinxit! cum ſtellæ de cœlo cadent, tunc audiemus, quid dicas. Ipſe ille Prodigus tuus, cujus reditum adeo cupide ambis, cum ſub tabellarii perſona reducere vellem hominem, quid reſpondit? recitavi verba: *ſi paucis ante mortem horis reverſus fuero, ſatis eſt!* dicebat: recole animo Pater tam crudum reſponſum: colliges, quid ſperandum ſit tibi. Repeto: etiam Philanthropus mecum oleum, ac operam perdidit. Prodigus aut non redibit: aut non niſi coactus redibit a neceſſitate, quæ forſitan interea decoctorem oppreſſit. A pœnitentia coacta autem quæ in tuum amorem redundare gloria poſſit, ego non intelligo. *Uran.* Itaque reducem quoque ut excludam a mea domo, neque pro filio recipiam ultra, hoc tu judicas mihi honori fore? *Adelph.* Amplius deſidero. Venientem ut tradas tortoribus velim, formatoque judicio ex computo expenſarum, quem attuli tibi, condem-

nes

nes ad supplicium, donec qui satisfacere non potest pro peccatis suis, saltem satis patiatur. *Uran.* Rigidam sententiam in fratrem dicis. *Adelph.* Amo fratrem: sed magis te amo, Pater mi, & tuam gloriam. Luat delicta sua frater, pœna atroce luat, ut qui sequuntur exemplum luxuriæ, exitum perhorrescant. *Uran.* Quid? ex duobus extremis si *medium* eligens, *inter mercenarios* tandem adsciscam hominem: non filii dignitate exutum per tantam degradationem videor tibi punivisse satis? *Adelph.* Heu satis! Beneficium pro pœna decernes? & quid audio? igitur non recipere in gratiam solum, sed recipere in filium cogitabas Anthropum, pristinoque honore dignari? *Uran.* Pœnitentem! *Adelph.* Itaque eundem ego rursum, ut olim, jubebor pro fratre colere, pro fratre amare, hominem charissimo Patri tam atrociter injurium? *Uran.* Pœnitentem! Exemplum in Philanthropo habes. *Adelph.* At differes saltem tantæ gratiæ profusionem, donec constantiam amoris homo infidelis probaverit? *Uran.* Pœnitentem recipiam statim. O ut adsit! jam enim brachia pruriunt in amplexum! *Adelph.* In stuporem me abripit hæc exclamatio, & mens cum lingua deficit. Sine Pater, ut admirationi tanti amoris solitarius me indulgeam! Sic enim me Zelus urit, ut verear, ne verbo labar, si diutius contendam tibi. *Uran.* Contentione quid opus est? Quæro, si arbor, quam tu plantasti, diu arida, repente in frondes ac flores germinet, non ponis iram? non sententiam, quam tulisti: *Exscindatur, & in ignem mittatur*! continuo revocas? non a fructuum spe lætus priore in pretio lignum habes, & quam, priusquam exaruerat, curam impenderas, rursum impendis? .. Siles? *Adelph.* Pater, a prodigio argumentum capis, quod nunquam fiet. *Uran.* A prodigio, quod opus gratiæ quotidianum est. Ecce! rigavi exuccam arborem, & jam *floret*: rigo iterum!.. * *Adelph.* Superi! quanti & quales *fructus*! *Uran.* Ita dico vobis, *o ani-*

* Arbor repente fructus habet.

mæ innocentes! si vestra innocentia præter flosculos nihil ferat, POENITENTES FERVENTER *Publicani, & meretrices præcedent vos in regno Dei*! Matth. 21.*

SCENA II.

Adelphus. Mercenarius.

Adelphus AUdivi grave tonitru, & video horrendum Symbolum!... Itane hoc malum expectandum sit mihi, ut frater non solum pristinæ reddatur gratiæ, sed insuper præ me ametur?... Intueor virtutem gratiæ!... si pœnitens frater non accipiet in vanum gratiam, tam erit dives meritis, quam fructibus ista arbor... & ego qui huc usque in floribus, quos plantavi, mihi placui, jam Patri placebo minus!... Tamen hoc etiam scio, quod nulla gratia vim inferat libertati: igitur non cooperabitur frater quantiscunque stimulis: non redibit!... Scelesta spes! Quo ruis anime? etiam optabis, credo, ut cassus sit Philanthropi labor, & frustretur cupido Uranii!... Absit a me tam tetrum crimen! Damno damnabile votum! Redeat Prodigus, modo redeat citra damnum meum!... Amari ab Uranio summa est meæ felicitatis: ut alius ametur etiam, fero, opto, gaudeo: sed ut aliquis plus me ametur, non possum ferre!... & nisi fallor, est hæc justa invidia! est sancta ambitio! est appetitus excellentiæ veræ, non vanæ! est appetitus ex lege rectæ rationis optime ordinatus: *ut aliquis ab Uranio præ me ametur, non possum ferre!* ... *Mercenarius.* Salve Here! festina in occursum Philanthropo! congratulare! invenit ovem, quæ perierat! *Adelph.* Prodigus redit? *Merc.* Propere uterque aderit. Præcurro, ut Patri nuntiem: nam & ipse se feret obviam in amplexum filii redivivi. *Adelph.* Uranius obviam ibit? Nimia est demissio tantæ Majestatis. *Merc.* Immo quasi hoc parum esset, festivam diem imperare toti viciniæ Philanthropus jussit.

* Abit.

juſſit. Gratiam inibis non modicam, Here, ſi ex gratulaturis primus occurreris. *Adelph.* Tantine eſt recipere homulum fugitivum? *Merc.* Tanti eſt Heris, amantibus nempe. Sed tibi, Adelphe, video pro gaudio tuliſſe faſtidium. *Adelph.* Nihil ad te. Credis vero, ſerio tot facinorum pœnitentem Anthropum, reverti ad Patrem? *Merc.* Non ſerium tantum, ſed FERVIDE SERIUM loquuntur calentes lacrymæ, quæ rigant genas. *Adelph.* Forte ſunt crocodili. *Merc.* Meliora ſpero: vexatio enim intellectum dederit, & reverti *ad ſe* primum, deinde *ad Patrem* docuerit. Vera fuit fama de miſero. Poſt noſtrum diſceſſum coactus eſt a Sathana porcos paſcere, & ex ſiliquis vivere. *Adelph.* Erat pœna conveniens culpæ. Et ex hara audet protervus puer recta ſe in Patris Regiam ferre? *Merc.* Philanthropus ducit, talem ſtiturus Patri, qualem reperit, tectum centone ruſtico, exhauſtum fame, confectum macie, vix oſſibus hærentem, & ad mortem pallidum, niſi quod oculi rubeant. Miſerationem movebit tibi, cum videris. Non ibis Philanthropo obviam? *Adelph.* Aliæ curæ vocant. Tu fac, quod imperatum eſt tibi: Uranius in horto deambulat. *Merc.* Abit homo: quid cogitem?

SCENA III.

Philanthropus. Prodigus. Mercenarius.

Philanthropus. EJa! adhuc in limine domus hæres? *Merc.* Eo, Domine, properantem longiore ſermone Adelphus detinuit. *Prod.* Adelphus! O dulce fratris nomen! *Phil.* Expecta modo, & dic, cur Adelphus non ſiſtit ſe mihi? Nuntiaſti, quid velim? *Merc.* Monui. Negavit, iturum ſe obviam, & videbatur mihi aut triſtis, aut ſubiratus. *Phil.* Homo eſt præproperi zeli: & tu, mi Anthrope, infelix eſſes, niſi

Pater & ego amaremus te magis, quam frater tuus. *Prod.* Propter vos irascitur frater mihi : justa est iræ causa! *Merc.* Sed ego metuo, ne, dum abest Philanthropus, ira fratris etiam iram Patris concitaverit. Certe nihil pacifice loquebatur, neque miserationis notam adverti. Narrantem de tuis miseriis sine motu audivit. *Prod. Iram Domini portabo, quoniam peccavi ei*! Mich. 7. *Phil.* Et putas, Patrem severius aliquid statuisse? *Merc.* Si Adelphum audivit, metuo. Turbatus enim, & calens ex horto prodiit, in quo ajebat, Patrem deambulare. *Prod.* Miserescæ cœlum! nam hic est hortus, in quo arbor mala malos fructus feci, *in terra Sanctorum* iniqua gerens! *Phil.* Quid video?... *Merc.* Tecum stupeo ex hoc aspectu. Cum ad te mitterer, Here, adhuc stetit arbor arida, nec nisi fructibus acerbis gravis : hic nunc quæ mutatio est! *Phil.* Volebat exscindere lignum noxium severus Pater: ego impetravi inducias. *Merc.* Alia a priore est arbor. Quid? si Adelphus precibus preces opposuit? *Phil.* Induciis certe offensus fuit, nec tolerare potuit tam diuturnam tolerantiam Patris. *Merc.* Igitur sine dubio ignis pabulum facta es miseranda arbor, & *melior* substituta est tibi! *Prod.* O triste omen pro me! *Phil.* Nihil animo cade, Anthrope! Advocatum apud Patrem Philanthropum habes, Ingrediar prior, & loquar pro te! tu hic expecta, donec vocatus fueris. *Prod.* JEsu! tu mihi sis JEsus! tu Salvator! *Phil.* Confide, ero. Interea ruminare sermonem, quem Patri loqueris. Hic sta, a longe in angulo! vultum dejice! humilia DEo caput! cor ad gemitus, oculos ad fletum compara!... hoc situ, hac mente expecta, donec te introducam. Tu mecum. *Merc.* Anthrope, spera bene! quem amat Filius, odisse non potest Pater.

SCE-

SCENA IV.

Prodigus.

SPero trepide. In ipſo limine Paternæ domus timor & tremor venerunt ſuper me, ita ut pectus palpitet, & genua collidantur. Heu! male conſcia mens ſibi quam grave tormentum eſt!... Sed quæcunque me manet ſors, trado me arbitrio Patris: vinciat! flagellet! urat! ſecet! omnia merui! modo non projiciat me a facie ſua! modo in æternum parcat!... VINCE TE, Prodige, perſta! præparandus eſt animus ad primum alloquium: ruminari Philanthropus juſſit, quæ ſum dicturus, nempe ut cor verbis reſpondeat. Et, quid dicam? Univerſæ vitæ ſeries ante oculos ſe mihi ponit! o tetra imago!... & hanc imaginem ego Patri exhibebo?.. ita, exhibebo! VINCE TE-IPSUM anime, & noxium pudorem vince! Placet humilis confeſſio. *Male agere* turpe fuit: male acta *confiteri* laudabile erit. Igitur *confitebor*, & admiſſus in conſpectum Patris recogitabo ei omnes annos meos *in amaritudine animæ meæ*! Dicam ei: PATER!... Erro! donec receptus in gratiam fuero, non licet ſic appellare! Rectius dicam: *Domine*! aut: *Rex meus*! vel: *DEus meus*!.. Immo habent iſta nomina plus terroris, quam ſpei: nomen *Patris* tenerum affectum movet. Dicam ei: PATER, PECCAVI! & mox a primis pueritiæ annis vitæ meæ hiſtoriam retexens, narrabo delicta mea. Horrenda narratio erit! & ego ſanctiſſimas aures meis turpitudinibus contaminabo? ... Ah! quæ confuſio cooperiet faciem meam?.. Cooperiat! VINCAM MEIPSUM, & loquar adverſum me contradictiones: dicam audacter, ſed flens dicam: PATER, PECCAVI!... *Uranius a longe auſcultans cum Philanthropo.* Audivi Davidis vocem: ſatis eſt! irruo in amplexum! *Phil.* Tene affectum Pater, nec tibi tuas delicias invide! ... *Prod.* PECCAVI, *puer*, heu! inobe-

diens

diens nimis, & contumax ad Patris imperia. *Tantillus* cum essem, o quoties paternum cor coegi in graves gemitus, secuturæ ætatis flagitia præsagientes!.. MEA CULPA! *Uran.* Nova suspiria cies! nam qualem te video? *Phil.* Qualem peccatum fecit! *Prod.* PECCAVI *adolescens*, cum per audaciam nunquam auditam petii portionem substantiæ, pertæsus obedientiam legibus sanctissimis debitam, quas scripseras domui tuæ tuo digito, instar petulci onagri me liberum natum clamitans! O tristis libertas! o fallax verbum! o vera servitus, quam *sub nomine libertatis* appetii! MEA CULPA! *Uran.* Excuso a cæcitate! luisti imprudentiam satis! *Phil.* Miseriæ, quam inter porcos est passus miser, magnitudinem in vultu exucco legis. *Uran.* Vulnerat paternum cor aspectus lugubris! *Prod.* PECCAVI *juvenis!* & optimam ætatem pessimis studiis consecravi, totum me in has curas effundens, ut *amarem*, & *amarer!* Ah! nullus est amor dignus amore, nisi amare te, Pater mi, & amari a te!.. *Uran.* Et tu contempsisti amorem meum! *Phil.* Dolet! *Prod.* PECCAVI *in prosperis!* Turpe otium, effusa in impudentiam licentia morum, libertas illoti oris, compotandi, & colludendi effrænis libido, denique deceptores amici, ac amicæ optimam indolem corruperunt: computrui coram oculis DEi cum intolerabili fœtore! MEA MAXIMA CULPA! *Uran.* Bona confessio! *Prod.* Tolerasti me tamen, DEus mi, immo etiam *inter adversa* diu incorrigibilem, tandem correxisti! Misisti Filium, ut reduceres rebellem servum: o bonitas! o dignatio! Vere PECCAVI IN COELUM! iram omnium Cœlitum adversum me irritavi!... sed nihil hoc angit: PECCAVI CORAM Te! Pater! CORAM TE! hæc est circumstantia aggravans immane quantum peccantis malitiam! O ut saltem peccaturus inquisivissem angulum, ubi me non videres! Sed (plecte insanam petulantiam Cœlum!) CORAM TE, in oculis tuis peccavi Pater! Ite in fletus oculi mei! dignam æternis lacrymis cul-

culpam fletis. *Uran.* Fili, liquefcit animus in miferationis affe-ctum. *Phil.* In gaudium miferatio definet. *Prod.* Et poft tot crimina ego in limine Paternæ domus fubfifto? qua fpe? jam e-nim, (quis dubitet?) utique JAM NON SUM DIGNUS VO-CARI FILIUS TUUS! Sed quid? fi faceres *unum* de *Mercenariis*? Pater! ... heu! etiam hac gratia non fum dignus! *Uran.* Quo ma-gis indignus, hoc magis es indigus! *Prod.* Sed & ut Patris oculos fubeam, non fum dignus! *quo ibo a facie tua?* ... *Uran.* Hem! fugit! Anthrope, ubi es? *Prod.* Heu Judex vocat! *Uran.* Patrem fugis?

SCENA V.

Uranius. Philanthropus. Prodigus. Mercenarius.

PRodigus *rediens a longe.* PATER! *Uran.* Fili! *Prod.* Fui Fi-lius! *Uran.* Recipio! *Prod.* PECCAVI IN COELUM! ET CORAM TE! *Uran.* Ignofco! *Prod.* JAM NON SUM DIGNUS VOCARI FILIUS TUUS! *Uranius.* Pœnitentia dignum facit! *Prod.* FAC ME UNUM DE MERCENARIIS TUIS! *Uran.* Filium volo. *Prodigus.* Monftrum voca! *Uran.* Inter Paterna brachia effe ceffas. *Prod.* Peccavi. *Uran.* Tranftuli peccatum tuum! Surge! *Prod.* Ad hos pedes occide me dolor! *Uran.* Surge! & mihi vive! *Prod.* Quoniam ita jubes, vivam ego, fed jam non ego! *Uran.* Vivat in te Filius meus! *Phil.* Ego fum vita. *Prod.* O Philanthro-pe! tibi me debeo! *Phil.* Fratres fumus: amemus Patrem! *Prod.* Amo: da, ut amplius amem! *Uran.* Dabo. Auferam tibi cor lapideum, & dabo cor carneum, cor molle, cor cereum ad meos nutus. Eja! gaudium fit in univerfa domo fuper hoc pœnitente! I Mercenarie, promulga viciniæ meam lætitiam. Nuntia, *quia filius hic meus mortuus fuerat, & revixit, perierat, & inventus eft*;

Uuuu veniant,

veniant, congratulentur! *Merc.* Ecce avolo! *Prod.* O Amor! *Uran.* O gaudium! ah! qualem te video! non ego ſic veſtivi te! *Prod.* O pudor meus! *Uran.* Ceſſa gemitus ! reſtituam *ſtolam primam.* *Prod.* Quam turpiter abjeci ! *Uran.* Dabo *annulum* in manu tua ! *Prod.* Catenas merui ! *Uran.* Reddam *calceamenta pedibus tuis !* *Prod.* Curram deinceps viam mandatorum tuorum ! *Uran.* Occidam *vitulum ſaginatum*: dies feſtiva erit! *Prod.* Dolor, & gaudium, pudor, & amor, audacia, & timor ſuavitate mirabili cor torquent, & recreant, quid dicam? quid cogitem? quid faciam in tam læto tumultu? *Uran.* Initium lætitiæ eſt: veni, intra in gaudium Patris tui! *Phil.* Veni, ego te ducam! *Prod.* O frater! o Pater! o dies jucunda! o hora felix!

CHORUS

Exhibet gaudia Pœnitentium.

Melancholia. *Pœnitentia.* *Lætitia.* *Pax.* *Spes.*

Melanch. UBique exoſa ſum, infelix Melancholia! .. *
Propterea perpetuo vaga per Orbem
In omnes domos penetro,
Nullibi habito.
Vix videor, jam audio convitium:
Vah! clamant: *Furia adeſt iterum*!
Et triſtiore nomine, invento ab Hippocrate,
Ad invidiam compellantes me,
Abi, inquiunt, abi ſaga,

Quæ

* Exhibetur *domus luctus* deſcripta Eccl. 7. cum titulo : *Beati qui lugent*, Matth. 5.

Quæ execrabili magia
Homines in bubones convertis,
Abi Hypocondria!...
Si reſtito, mox inito conſilio,
Alius effuſo in me bacchatur maſſico,
Alius, tanquam ſi caput Meduſæ viderit,
Averſa repente facie, ad luſum proſilit:
Alius, ne quidem ſalute data,
Inquiſiturus ſocios, ſe foras proripit,
Aut, ſi deſit alius, Melampo comite,
Venatum prodit.
Denique nemo eſt, qui me non odit.
Nec miror: nam omnia turbo gaudia...
Sed, quid poſſum aliud? non ſum rea:
Talem voluit *Naturæ Dominus*,
Et hæc eſt indoles meâ.

A R I A.

1.

Sic DEus voluit:
Creavit *æthera*, & voluit,
Ut *ſit locus gaudiorum*:
Creavit *tartara*, & voluit,
Ut ſint *locus tormentorum*:
In terris gaudia
Cum fletu *miſcuit*:
Sic prudens voluit.

2.

Sint *pura* gaudia,
Et nullum miſceat ſe melli fel,
Quis ad cœlum anhelabit?
Et rurſum ſi non ſit in felle mel,

Quis non luctu desperabit?
Divino igitur
Ego consilio
Res Orbis vario.
At fallor? nam quid sibi vult,
Quem lego, titulus?
DOMUS LUCTUS!... Nunquid, hic locus
Melancholiæ est proprius?...
Idem loquuntur tristia,
Quæ oculis se objiciunt, * emblemata.
Non me decipio:
Tandem hæc erit mihi stabilis habitatio.
Juvat pulsare, & de incolis interrogare...
Jo! Nihil erravi: salve Soror charissima!

Pœnit. Vide, ne aliam salutes pro alia.
Nam unde venis? quæ es tu? & quid vis?

Melanch. Siccine? eccur dissimulas nosse me?
Ego sum Melancholia, & tu es Pœnitentia:
Non bene saluto te sororio nomine?

Pœnit. Pessime: te enim *natura*, me genuit *gratia*,
Et nihil Melancholiæ
Commune est *cum Pœnitentia.*

Melanch. Similis tamen est oris species, similis habitus:
Sed non similis animus,

Pœnit. Et dissimillimæ lacrymæ. Apage! apage!

A R I A.

1.

Meæ lacrymæ
Tanquam gemmantibus
Blanda ex vitibus

In

* Quatuor Novissima.

In vina germinant,
Quæ cor exhilarant:
Tuæ lacrymæ,
Ut fluunt gelidæ
Ex ramis ſtiriæ,
In ſpinas decidunt,
Et ſpinas pariunt:
O quam ſunt aliæ
A meis lacrymæ?

2.

Veris lacrymis
Ingens eſt pretium.
Sanguis ſunt cordium:
Offenſo Domino
Grata libatio.
Vanis lacrymis
Nullum eſt pretium:
Putris torrentium
Fons a ſtagnantibus
Fluit affectibus:
Felix, qui didicit,
Docte quid flere ſit!

Melancb. Nihil de his lubet diſputare,
Modo liceat tecum ſaltem pernoctare.

Pœnit. Hem! pertinacia! Sed bene eſt: *
Liceat! ingredere,
Experire, an placeant Domus incolæ,
An lux, & tenebræ poſſit cohabitare?
Ecce PAX, SPES, & LÆTITIA
Sunt individuæ Comites POENITENTIÆ,
Hæ ſunt Sorores germaniſſimæ.

Lætitia. Quam triſtem, Soror, adducis hoſpitem?

* Aperitur domus luctus.

Pœnit. Ipſam Triſtitiam.
Pax. Næ tu atrociter deſipis,
Niſi ocyus hinc abigis Furiam!
Pœnit. Ejecta ex impiorum domibus
Petiit diverſorium meis in ædibus.
Pax. Intra ſi pedem poſuerit profuga,
PAX exibit,
Spes. Et cum pace LÆTITIA,
Ac SPES abibit.
Lætitia. Unde fugit ſtolida, redeat.
In domo convivii, in hortis, in proſtibulis,
In lectis eburneis, in arcibus, in teloniis
Reperiet, ubi habitet, & unde ſe nutriat.
Pœnit. Audiſti ſententiam?

T R I O.

Pax, Spes, Lætitia.

Abi! abi! quid juvat morari?
In loco jam *ſcopis mundato*,
Ornato, Luc. 11.
Et DEo ſacrato,
Vanæ triſtitiæ locus non eſt,
Abi! abi! cum DEo verſari,
Eſt *Cœlum* in terris habere:
Mœrere,
Pueriliter flere
Notus *Cœlitibus* actus non eſt.

Pœnit. Abi!.. Nos abrupta feſtivæ diei gaudia,
Et cœpta proſequamur ſacræ lætitiæ cantica.
Lætitia. Immo ſociæ (nam incipio ambigere)
Quid? ſi deluſæ a ſpecie,
Falſæ pro vera adhæremus Pœnitentiæ?

Pœnit.

Pœnit. Heu me!...
Spes. Non eſt inanis ſuſpicio.
Certe vera Pœnitentia
Nunquam eſt familiaris triſtitiæ.
Pœnit. Vah!...& nondum abis Tiſiphone!
Jam enim tua lue
Cœpiſti hanc domum inficere!
Pax. Conſulendum eſt oraculum:
Fiat Sacrificium!
Pœnit. Factum eſt:
Sacrificium Deo Spiritus contribulatus:
Cor contritum,
Et humiliatum DEus non deſpicies! Pſ. 50.
Lætitia. Cor video, contritionem non video:
Teſtimonium petimus
Ex Propitiatorio. Num. 7.
Pœnit. Ergo

ARIETTA.

In cineres, in cineres
Rebelle cor redigere!
Holocauſtum exhibe
Offenſo Numini!
Miſerere Domine,
Ignem Cœlo deplue!
Dixiſti: *Beati, qui lugent,* Matt. 5.
Ex Manna dulcedinem ſugent,
Reſponde ſupplici:
Veniam an merui?...

Lætitia. Jo! * Cœlum vota approbat!
Pax. Cor cœlicus ignis devorat!

Spes.

* Ignis de Cœlo cor accendit, & inaurat.

Spes. Immo purgata ſcoria,
Et in aureum vertit ex carneo!
Om. tres. *Soror noſtra es:*
Cordis verſio eſt vera converſio!
Vive Pœnitentia!
Creſce in mille millia! Gen. 24.
Pœnit. Te Deum laudamus!

Arioſe.

Pœnitentia. Lætitia. Spes. Pax.
Jubilemus! geminemus
Pſalmos, laudes, cantica!
Digna eſt, quam prædicemus,
Numinis Clementia!
Læt. Spes. Pax. Vive Soror, DEo chara,
Procul ſit Triſtitia!
Dulcis eſt, dum eſt amara,
Vera Pœnitentia.
Omnes quat. Jubilemus! geminemus
Pſalmos, laudes, cantica!
Mutuum in fœdus ſtemus:
Jubet amicitia.
Pœnitentia. Nunquam poſthac huc intrabit
(Spondeo) Triſtitia!
Læt. Spes. Pax. Semper tecum habitabit
Spes, Pax, & Lætitia.
Melanch. Quid vidi? quid audivi? Errant,
Graviſſime errant, qui judicant,
Quod Pœnitentia ſit virtus Melancholica.
Ah! omnem triſtitiam
Cœleſtia pellunt ſolatia.

Unde

Unde veni ad impios redeo.
Ibi, ſi non conceditur habitatio,
Saltem hoſpitium ſemper invenio.

ARIA.

1.

Felices animæ
Quæ *Solis* æmulæ
Serenis ſemper oculis
Infra vos deſpicitis
Procelloſis gravida
Officinis nubila!
Minacias
Nunquam tacturas vos
Securæ ſpernitis.

2.

Intus qui malus eſt,
Is vere miſer eſt.
Quid ſplendidum palatium
Juvare poteſt Dominum,
Quem lecto febris arida,
Aut dira fixit podagra?
De gremio,
Si vis, ne vexem te,
Serpentem excute!

MEDITATIONIS IV.

De Filio Prodigo in Amplexu paterno

PUNCTUM I.

Filii Felicitas.

SCENA I.

Adelphus. Mercenarius.

Adelphus. ET ne exprobravit quidem crimina ſua perdito adoleſcenti Pater ad ſalubrem pudorem? *Merc.* Nullo verbo : ſed ſic excepit reducem, velut ſi habuiſſet fidelem ſemper, & obedientem ad nutum, immo ſi mavis, tanquam de ſe optime meritum. Reſtitui juſſit ſtolam primam : veſtem ipſe mutavit : idem ut nos faceremus, voluit : atque ut eſſet feſtiva dies, toti viciniæ imperavit. *Adelph.* Teſtes ſunt aures meæ. Convivii apparatus, tumultus diſcurſantium, ſymphonia, chorus, jubili, ſic longe lateque perſonant, ut ſi filius Uranii unicus iterum reſurrexiſſet a mortuis. *Merc.* Vera eſt comparatio : & Philanthropus eodem cum Patre gaudio gaudens in Prodigo revixiſſe ſe prædicat, etiam non nihil offenſus, quod tu non occurreris gratulatum, ſicut monueram. *Adelph.* Macti animo peccatores! Felices non ſcelera faciunt! *Merc.* Non ſcelera quidem, ſed pœnitentia facit. O ſi fuiſſes ſpectator ſingultuum, quibus plangebat pectus frater, commotus & ipſe ad miſerationem fuiſſes. Ibi ſtabat in angulo tremens, atque *in ſpiritu contribulato* tribulatione amara percutiens male conſcium cor,

cum

cum gemitu miserabili, pueritiæ, adolescentiæ, & juventutis suæ delicta revocata ad calculum cœlo lamentabatur. Auditores mecum Uranius, ac Philanthropus a longe fuerunt. Explicare non possum, quanta cum lætitia hanc confessionem uterque audierit. Denique non se tenuit Pater, quin prosiliret de latebris, irruensque in collum attoniti Anthropi arctissimo amplexu stringeret felicem peccatorem, cui dulcedo paterni osculi prope vocem oppressit, sic, ut, nisi truncata verba, & abruptos affectus loqui non posset. *Adelph.* Tu vero loqueris multa nimis. Mihi ista gaudia lacrymas cient! Sic? Misericordiæ omnia, Justitiæ detur nihil! *Merc.* Sic? & tu credis, Adelphe, quod iste gemitus Uranio placeat?

SCENA II.

Adelphus. Uranius. Mercenarius.

Uranius. QUid agis, Fili? Tota familia exultat mihi, & gratulatur: tu solus a festo aberis? *Adelph.* Quid agis Pater? (ignosces enim, si loquar audacius, quod amor jubet) Zelus, quo ardet pectus in gloriosam tibi ultionem læsæ ab Anthropo tuæ Majestatis, ægre patiebatur decretum recipiendi hominem tot scelerum reum in gratiam tuam: nunc insuper festum imperas, quasi ex reditu Prodigi beneficium acciperes, & felicitati tuæ immensum incrementum accederet. Obsecro: non hoc est invitare homines ad audacter peccandum? certe innocentes frigidius amare videris, quam peccatores. Ego *tot annis servio tibi, & nunquam mandatum tuum præterivi: & nunquam dedisti mihi hædum, ut cum amicis meis epularer. Sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti ei vitulum saginatum*, Luc. 15. Et (nam repetere dolor cogit, quod jam dixi) & tanquam si novum regnum accessisset imperio tuo, sic triumphas, & plaudis. *Uran. Fili, tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt: epulari autem, & gaudere*

oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & revixit: perierat, & inventus est! ibid. Curre tu, & evoca juvenem, ut post Patrem reconciliet se fratri, ac scandala deprecetur. *Merc.* Libenter faciet, ut gaudium plenum sit. *Adelph.* Non est materia digna gaudio vilis homulus ex hara redux ad aulam Patris, quam petulanter contempserat. Pater! amoris excessus quo te abripiat, vide. Cum in Bethlehem nasceretur Philanthropus, Filius, in quo infinite complaces tibi, evangelizari gaudium quibus imperasti? pauculis pastoribus denique, rusticis, egenis, de plebe: hodie vero *super uno Pœnitente* festum toti cœlo promulgatur! Quid ageres, si tota Asia, aut universa America reduceretur ad te! Quis est igitur iste homo, *quia reputas eum, & apponis erga eum cor tuum*? Psal. 143. Quis per totum Orbem vel cogitat de hoc prodigio, nisi forte cum execratione, & nausea? plerique ne sciunt quidem, quod vivat, & partem aliquam in rerum natura habeat. Tunc, cum submerso Pharaone prostravisti Ægyptum, tunc ex gloriæ tuæ longe lateque ad terrorem sancti Nominis tui propagatæ incremento, merito *montes exultaverunt ut arietes, & colles sicut agni ovium*, Psal. 113. At hodie quæ est digna tanto applausu victoria? Pater, non loquitur invidia, sed zelus pro tuo honore, quem tanta bonitas plane pessumdat. *Uran.* Hoc vero absit: nam ego sum *DEus zelotes*, Exod. 34. & gloriam meam alteri non dabo. Gaudere oportet, quia Sathanæ ereptus est homo. qui tanti sit mihi, ex pretio, quo redemptus est, intelligis satis: Pater sum. Verum tu erras, si credis, quod quem recipio cum gaudio, recipiam *sine pœna.* Absit! crede mihi, nemo peccavit, aut peccabit impune. Immo (vide, quo in pretio mihi sis!) ne Patrius amor, quantum misericordiæ tribuit, tantum laudi justitiæ detrahat; ideo exivi ad te, & Judicem Anthropi te constituo. Cognosce causam: pronuntia sententiam: exhibe virum dignum tanta dignitate, quanta est Vice-Dei persona. Nihil metue, ne quemquam per prudentem

dentem rigorem offendens, gaudium aulæ turbes. Ipſe Prodigus, SI VERUS EST POENITENS, ſubjiciet ſe libens tibi, tuæque ſententiæ acquieſcet gaudens, & feſti lætitiam per fervorem pœnitentiæ cumulabit. Accipe computum ſumptuum, quos profudit imprudens. Quam attuliſti a Sathana, reddo ſchedam, ut ex illa proceſſum formes. Addo poteſtatis inſignia: * *quæcunque ſolveris, ſoluta erunt, & quæcunque ligaveris, ligata ſunto!* Matth. 16. Neque ut lacrymæ ad mollitiem te moveant, velim. Videre flentem Anthropum lætitia eſt, & *lacrymæ pœnitentium ſunt vinum Angelorum.* *Adelph.* Sic agis ex gloriæ tuæ rationibus, Pater mi, & miſericordiæ temperanter indulges. Officio fungar, ut decet hominem Divino honori ſacrum. *Uran.* Memento tamen, hominem de homine judicare. Ita forma judicii non modica pars feſti erit.

SCENA III.

Adelphus. Prodigus Mercenarius.

Adelphus. RÉcordabor. Nunc reſpiro: nec enim *me Judice,* Prodigus unquam *major erit in regno cœlorum*, aut ſedem ſupra innocentes habebit. Adeſt. *Prod.* Io frater chariſſime! gratulare mihi!... *Adelph.* Procul amplexu abſtine! Nec enim fratrem vides, ſed Judicem tuum. Poteſtatem delegatam ab Uranio reverere. *Prod.* Heu! tonitru grave! Nunquid amice, in gratiam recepit me Pater? reddidit ſtolam primam? filium nominavit? Quo crimine merui novam iram? *Adelph.* Culpam condonavit miſericordia: pœnam adhuc juſtitia exigit: ego dictare jubeor: vides inſignia? *Prod.* Exoſculor ſubmiſſo genu! *Merc.* O cœlum! quæ ſcena erit? *Adelph.* Cui adeſſe non decet te. Cede loco! Secretum tribunal teneo. *Merc.* Infelix Prodige! Metuo rigorem hominis: & ne repente felicitas tua in novam miſeriam deſinat! *Prod.* Ego vero ſi

 culpa

* Dat claves.

culpa remiſſa eſt, miſer eſſe non poſſum: pœnam non deprecor, ſed te laudo Pater! novum argumentum amoris eſt JUDEX FRATER! Væ mihi, ſi alienum, ſi inimicum dediſſes! *Adelph.* Equidem inimicus non ſum: verum tamen ad vindicandas magni DEi injurias non decet eſſe lenem, aut muliebriter miſereri. *Prod.* Places, Adelphe, places. Rigidum ego Judicem ſicut merui, ita opto. Eja! exſuſcita iram ſanctam adverſum peccata mea, & quanta polles, tanta utere poteſtate in pœnas criminum! Abſit omnis miſeratio! Ad vigilias, ad jejunia, ad flagra, ad labores, ad lacrymas condemna me: omnis pœnitentia levis eſt, omne ſupplicium meritis minus. Etiam inter gaudia torquet animum amarus dolor de offenſo DEo, *dolor vindictæ cupidus*, qua pœnitentiæ ſeria voluntas probetur Numini: vindica! *Adelph.* Ipſe videris iraſci tibi. Fervorem laudo: cura, ut ſibi conſtet. Inſpice ſchedam hanc. *Prod.* O aſpectus horrendus!... *O vita, nunquid vita*, DEus mi, nunquid vita, & non potius perpetua mors, putredo, fœtor! *Adelph.* Confitere! nihil ſupra verum legis exaraſſe hic Sathanam? *Prod.* Immo circumſtantias aggravantes o quam multas omiſit! *Adelph.* Et tot modis peccaſti? *Prod.* Nullum eſt genus, nulla ſpecies flagitii, cujus reus non ſim. *Adelph.* Et toties? *Prod.* Ah! quis numeret numerum? metiri non per numeros, ſed per modios eſt neceſſe. *Adelph.* Neque habes, unde excuſes te? forte Mundus exemplis rapuit? *Prod.* Homo, non truncus, vivens homo, non cadaver eram: debebam contra torrentem niti. *Adelph.* Forte infirmitas carnis proſtravit? *Prod.* Petulantiam, proterviam, impudentiam, libidinem voca! Poterant alii SEIPSOS VINCERE, & coercere intra ſepta Decalogi naturæ corruptæ impetus: cur ego non poteram? *Adelph.* Forte Sathanas vi, aut fraude præcipitavit invitum? *Prod.* Eheu! ultro in præcipitia cucurri: & volvi deorſum voluptas fuit. *Adelph.* At pœnitet tandem? *Prodigus.* Ah! tandem! Maledicta ſit illa hora, qua diſceſſi a Patre amens!

Adelph.

Adelph. Sincera confeffio fuit: ferius dolor eft? *Prod.* Dolor æternus erit. O fi factum infectum fieri poffet, quid facere, quid pati vellem? Age, pronuntia fententiam acerbam: damna me ad tranftra, ad cataftas, ad crucem! INFERNUM MERUI! nihil fupra meritum pati poffum. *Adelph.* Moves animum, frater! doloris tui vehementia prope cogit compati tibi. *Prod.* Cave, ne facias, frater! Recordare, quod Judex fis, & officio fungere. Satisfacere juftitiæ cupio cum rigore. *Adelph.* Æquitas poftulat, cujus caufa fratris nomen attendere effet Juri Divino derogare. Itaque compara animum ad pœnam delictis dignam ferendam fortiter. Difcuffa caufa eft: habeo fatentem reum: excufatio nulla fuppetit. *Quod igitur ad fupremæ Majeftatis graviffime offenfæ fatisfactionem ex lege juftitiæ feliciter cedat, atque ad falutarem mortalium horrorem, ne per temerariam fpem audacius peccent, efficaciter ferviat: poteftate a cœli Domino mihi ad hoc judicium demandata* Ego TE CONDEMNO, *ut* FILII JURE, *quo olim gaudebas, & quod, cum perdidiffes, Mifericordia hodie nimis liberaliter reddidit, æternum exutus*, SORTEQUE MERCENARII *contentus vivas. Prod.* Heu! ferale tonitru ad mortem ferit! *

SCENA IV.

Philanthrophus. Prodigus, Adelphus.

Philanthropus. PRô cœlum, quid video! Vive mi Anthrope! ecce in brachiis amantis jaces! *Prod.* O amor mi! *Phil.* Refpira, & noli timere! *remiffa funt tibi peccata tua!* Matth. 9. Frater meus es! *Prod.* Immo fatisfiat juftitiæ: *Sim unus de Mercenariis tuis!* fatis pro peccatore fum felix. *Phil.* At pro meo amore non fatis. *Adelph.* Domine, vide, ne ames nimium. *Phil.* Quid? non Pater Prodigum recepit in Filium, & tu obftrepis? *Adelph.* Pater recipit, Judex non recipit. Condonata eft reo pœna æterni ignis: acquiefcat Mifert-

* In deliquium concidit.

sericordia: cætera Justitiæ dentur. *Phil.* Adelphe, talem sententiam contra te velles ab alio ferri? *Adelph.* Honor Patris, quem utique supra Anthropum amas, sic postulabat. Aut quid? non æquum est, ut innocentium præ pœnitentibus prærogativa sit major? *Prod.* Æquum est, Domine! & quanquam gravissime doleo de jactura tanti Boni, quantum est *in jure filii*, tamen, obsecro, ne obsistas sententiæ; vel inter Mercenarios si toleras, infinita miseratio est. Sine, ut exuam istam vestem tam male aptatam reo! *Tunica pellicea*, quæ me tegat, sufficiet: serviens tibi *comedam in sudore vultus mei* panem meum, donec in pulverem corpus, & anima in nihilum rediens holocaustum justitiæ fiat. *Phil.* Laudo heroice pœnitentis affectum: sed uterque erratis. Jus Filii neque innocentia tua, neque tua pœnitentia meretur: ego ambobus merui. Age Adelphe, huc conjice oculos!* *In forma servi* sic pro ambobus laboravi: hæc pro utroque sum passus, ut ex meis meritis sicut innocentiæ, sic pœnitentiæ pretium facerem apud Patrem: *Amice, num feci injuriam tibi?* habe, quod *innocentibus* merui, jus hæreditatis. Volui autem idem jus mereri pœnitentibus etiam: quid contradicis? *Non licet mihi, quod volo facere? an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?* Matth. 20. Metue tibi, neque nimium in innocentia complace! Veniet dies, cum *erunt novissimi primi, & primi novissimi*, tepidaque innocentia fervidæ pœnitentiæ postponetur. *Adelph.* O Superi! video, quo me abripuerit imprudens Zelus. Da veniam, Domine, æmulationi *non secundum scientiam* æmulanti! *Phil.* Immo judicet Pater inter me, & te! ** Pater, ex Adelphi judicio nondum satisfactum justitiæ pro Anthropo fuit. Condemnor ad novos labores, ad nova flagra, ad novam crucem: & subscribo sententiæ. Auferte paludamentum gloriæ: rursum induam formam servi, & inter Mercenarios famulabor pro Anthropo tibi! Vale mi Anthrope, & fruere Patris gratia! cave, ne rursum excidas!

SCE-

* Exhibentur insignia Passionis Dominicæ. ** Prodit Uranius.

SCENA Ultima.

Personæ omnes.

Uranius. QUam triftis Scena hujus diei lætitiam temerat! *Adelph.* Vivat frater!... Pater, ego peccavi feverus Judex adverfus fratrem! Ah! quo me vertam? Anthrope, te damnavi! Philanthrope, tuum amorem non æftimavi! Pater tuam mifericordiam accufavi! omnibus reus fum! vertite in me iram, & aula pellite! *Prod.* Jufta in me fententia fuit. Philanthrope, abfit, ut rurfum abeas in mortem tu! Heu! femel occidi! iterum occidam? Tormenta omnia, quæ paffus es tu pro me, expedite in me miniftri juftitiæ! & tu me fufcipe S. Crux! huc affigar trabalibus clavis, ne avellar iterum a DEo JEfu meo in hac ara hoftia fiam pro peccato! *Adelph.* Tu probafti pœnitentiam ferventem Frater; nunc ego TE ABSOLVO, & me condemno! æquius judicium probate Domini. *Phil.* Qui feipfum judicat, non judicatur: fic places. *Uran.* Æmulatio te decepit, Adelphe! Satisfactum abunde fuiffe juftitiæ, hic vides, o bone! Igitur *poteftate ligandi*, qua polles, in illos utere, qui fe participes reddere thefauri negligunt, quem Filius offert: veris pœnitentibus *poteftas folvendi* faveat. Pofthac æmulamini charismata meliora! & pœnitentem innocens, innocentem pœnitens amoris ftudio erga nos contendat fuperare. *Phil.* Ita, hæc pugna placet. *Prod.* Hanc pugnabimus ftrenue! *Adelph.* In hac felix victor, & victus erit. *Uran.* Vires ad pugnam ab epulis capite, quas meus Filius paravit vobis. *Merc.* Ecce aula fe aperit: ftrata eft menfa: vocata vicinia: tota domus in jubilis. *Uran.* Feftum agamus diem! * *Adelph.* *Prod.* Manhu! quid eft hoc? *Phil.* Panem Angelorum manducabit homo: *Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariffimi!* Cant. 5. *Uran.* Et tu, Fili mi; præprimis gaude! Ecce *omnium iniquitatum, quas operatus es, non*

* Defcendit ex nubibus menfa ftrata pro Cœna magna: & aperitur aula jubilans.

recordabor! Ez. 18. Eat in cineres apocha, debitorum teſtis, quæ contraxiſti! *Prod.* O Pater! o amor! & quid retribuam? *Uran.* Calicem Salutaris accipe. Ecce ſacrum Convivium, in quo Chriſtus ſumitur pœnitentium non Judex, ſed Salvator. *Prod.* Anima Chriſti ſanctifica me! Eſto anima animæ meæ, ut placeam tibi! Corpus Chriſti ſalva me, ne ſine fructu ſis occiſum pro me! Sanguis Chriſti inebria me, ut plenus Deo poſthac nihil humile volvam animo! Aqua Lateris Chriſti lava me, ut nihil hæreat cordi, quod diſpliceat tibi. *Phil.* Ecce Convivium, in quo recolitur memoria Paſſionis meæ! cave, ne renoves! *Prod.* Paſſio Chriſti conforta me hominem imbellem, & cuivis tentationi ſuccumbentem. O bone JEſu, exaudi me tibi ſupplicem, & a te uno ſperantem auxilium in negotiis, in periculis, in miſeriis. *Phil.* Confide: ecce Convivium, in quo non corpus epulis, ſed mens impletur gratia. *Prod.* Gratiis opus eſt. Intra vulnera tua abſconde me contra inſidias Mundi! ne permittas me ſeparari a te per blanditias carnis! ab hoſte maligno defende me, ne vincar in adverſis, & in hora mortis meæ voca me, ne deficiam in anguſtiis. *Uran.* Nihil metue: nam quoniam accedis veſtitus veſte nuptiali, non manducas judicium tibi, ſed ecce Convivium, in quo futuræ gloriæ pignus datur. Spera bene! Qui ſe naſcens dedit ſocium, & moriens in pretium: dum ſe conveſcens dat in edulium, promittit, quod ſe regnans ſit daturus in prœmium. *Prod.* O promiſſio! o gratia! o adſit cito beata hora, qua jubebis me venire ad te, ut cum Sanctis tuis laudem te! *Uran.* Aderit hora! venies! cum Sanctis meis laudabis me! *Prod.* Cum Sanctis peccator! *Uran.* Peccator pœnitens. *Prod.*
O felix pœnitentia! & pro tot gratiis quid a me exigitur?
Uran. Phil. Amantes ama! *Prod.* O dulce imperium!
& hoc eſt ſatis? *Uran.* Satis. Eja vos omnes mei,
in jubilos, & plauſus ite!

O. A. M. D. G.

PRÆ-

PRÆCEPTUM AMORIS,

ARGUMENTUM QUINQUE MEDITATIONUM ANNI M. DCC. XLVII.

MEDITATIO I.

Diliges Dominum DEum tuum. *Marc.* 12.

S. FRANCISCUS SERAPHICUS.

ARGUMENTUM.

PEr quinque gradus Augustinus (cujus Conversionem *pro Idea* perfectæ conversionis jam olim statuimus) factus est ex magno peccatore SANCTUS, & MAGNUS, & CITO. Primum nempe pro gratia veræ pœnitentiæ ferventer *oravit*: deinde ex aspectu vitæ male actæ graviter seipsum *exhorruit*: mox ab imminentibus salutis periculis abreptus est *in timorem*: postea *duce sancta spe* cum Filio prodigo rediit ad Patrem, in cujus amplexu denique facta est CORDIS VERSIO admiranda *per amorem* tam efficacem, ut deinceps Augustinum in Augustino nemo amplius reperisset. Eandem viam huc usque nos ivimus, & postquam per quatuor Annorum Meditationes quatuor priores passus confecimus, hoc Anno accingi-

mur ad quintum, totam Quadragesimam uni PRÆCEPTO AMORIS, quod primum & maximum est, considerando sacraturi. *Verba* Præcepti ex Marci c. 12. sunt: DILIGES DOMINUM DEUM TUUM EX TOTO CORDE TUO, ET EX TOTA ANIMA TUA, ET EX TOTA MENTE TUA, ET EX TOTA VIRTUTE TUA! *Verborum sensus* erit Meditationum *materia*, ita, ut in prima expensuri simus Amoris *causas*, in altera *naturam*, in reliquis *effectus*, ac *gradus*: sive (quod idem est) priores duas *de affectivo*, tres posteriores *de effectivo* Amore instituemus; uterque enim præceptus est, uterque, ut satisfaciat, conjungendus, eoquod affectivus sine effectivo sit *fallax*; & effectivus sine affectivo *languescat*. Itaque in hac Quadragesima, DD. Sodales, tempus nostrum TEMPUS AMORUM erit: labor omnis *artem amandi* discere, in qua ut proficiamus facilius, in cujuslibet Meditationis Præludio comparebit ARTIS MAGISTER Christus *ex Cathedra Crucis* docens, & non tam verbo, quam exemplo clamans *voce magna:* SIC DEUS DILEXIT: *exemplum dedi vobis:* SIC HOMO DILIGAT! Argumento suavissimo, utilissimo, unice necessario. Eja! parate avidos oculos, promptas aures, corda ardentia desideriis piis! Etiam *in arte amandi* primus gradus solidi profectus est, *velle proficere.* Incipiamus.

Hodierna Meditatio prima Præcepti verba versabit: DILIGES DOMINUM DEUM TUUM! verba, quorum contemplatio S. Franciscum Asisiatem in Seraphinum mutavit, cum paullo ante Festum S. Michaëlis in montibus Alverniæ incensissimo spiritu identidem exclamaret: *DEUS meus, & omnia! DEUS meus, & omnia!* eritque adeo hujus Meditationis

Materia: Exclamatio S. Francisci Seraphici:

Puncta duo:
1. DEUS meus!
2. Et omnia!

Fructus: Altissimus de DEO conceptus, & appretiatio.

Propo-

Propositum : Cum aut cupido placendi, aut metus displicendi homini nos ad peccatum incitabit, utemur tessera S. Michaëlis ad robur animi sustentandum aptissima : QUIS UT DEUS ?

PERSONÆ.

S. Franciscus Seraphicus.
Frater Ægidius Socius ei charissimus simplex.
Moronus latro in iisdem montibus a Francisco conversus, uti ejus vita apud P. Croiset S. J. testatur.
Comes Orlandus de Catana, qui Sancto inter montes Alverniæ Monasterium ædificavit.
Landinus Orlandi Cubicularius contemplationis uti imperitus, ita contemptor, ideoque Francisci derisor.

PROLOGUS.

Rationi Præceptum Amoris intelligere cupienti Fides Doctorem optimum in Cathedra Crucis exhibet.

Fides. Ratio.

Ratio. Sillete Semini-verbii : ... *
Circa quæstiones, & pugna verborum
Obtunditis aures, atque animum!
Porro *unum est necessarium* : Luc. 10.
DILIGES DOMINUM DEUM TUUM!
(Sic lego in lege) **
DILIGES EX TOTO CORDE TUO!...
DILIGES EX TOTA ANIMA TUA!...
DILIGES EX TOTA MENTE TUA! ...

Theatrum Bibliothecam refert, in qua Ratio interpretes Præcepti Amoris, qui satisfaciant, frustra requirit.

* Abjicit libros complures cum impatientia. ** Legit ex Bibliis.

ET DILIGES EX TOTA VIRTUTE TUA!
Hoc eſt præceptum PRIMUM!
Præceptum MAXIMUM :
Hoc, o boni , * docete me obſervare,
Cætera impune omnia licebit ignorare.

A R I A.

Hem! quanta librorum farrago!
In tantis quid quæro? quid ago?...
Doctrinarum omnium
Verbum eſt compendium
Docear AMARE!
Ars artium ars eſt Amoris :
Docete (eſt munus Doctoris)
Quæ ſint artis *regulæ*,
Unde profecturam me
Liceat ſperare?
Docear AMARE!

Fides. Jo! placent pia deſideria!... **
Salve Soror chariſſima!
Video occupatam, & *turbatam erga plurima.*
Ratio. Cum Pater optimus *Prodigam* recepit in gratiam,
Juſſit me, diligere ſe.
Igitur jam
Tempus meum, o Soror,
Eſt *tempus Amorum*, Ezech. 12.
Adeoque *tempus turbarum*, & tempus *curarum*,
Donec inveniam, qui *ad regulam*
Suaviſſimos motus amantis animæ
Docuerit componere.

Fides.

* Ad Auctores librorum. ** Seorſim.

Fides. *Amanti* longa nimis via eſt *per præcepta*,
Brevior *per exempla.* Omitte cætera,
Huc oculos conjice: hic liber docebit omnia.*
Ratio. Heu! Amor meus Crucifixus eſt! ..
Fides. Ecce : qui juſſit amari ſe,
Ipſe prior amavit te,
Et amavit EX TOTO CORDE SUO!...
Amavit EX TOTA ANIMA SUA!..
Amavit EX TOTA MENTE SUA! ..
Amavit EX TOTA VIRTUTE SUA!..
Exemplum dedit: ſequere! ......
SIC HOMINEM DEUS DILEXIT :
SIC HOMO DEUM DILIGE !

A R I A.

1.

Cœlum, terra, obſtupeſce!
Inferi tremiſcite!
DEus, (homo exhorreſce!)
Potuit diligere,
Et *dilexit* (Crux eſt teſtis)
TOTO SE dilexit te!...
Redamantes!... ubi eſtis?...
Eja! SIC diligite.

2.

SIC amare docet DEus:
Vide, clamat, *vide me!*
Unus eſt affectus meus :
TOTO CORDE amo te!
Nihil SUPRA eſt, quod amo,
Nihil amo PRÆTER TE!
Et te SINE MODO amo!
En amoris *Regulæ*.

Ratio.

* Exhibitio.

Ratio. Enimvero intelligo,
Et bona eſt interpretatio:
Amor meus, amabo te,
SICUT tu amaſti me!...
DEum *toto corde* diligere,
Eſt, nihil diligere *ſupra DEum*,
Nihil diligere *præter DEum*,
DEum autem *ſine modo* diligere....
Sufficit: quod volebam, didici,
Et continuo ad pedes Domini
Cum Magdalena incipiam exequi.

Fides. Laudo conſilium:
Non eſt *Schola Amoris* aptior,
Non Magiſter peritior. *
Eja! huc feſtinate,
Quotquot amare prudenter, & ſapide
Cupitis perdiſcere.

ARIA.

1.

Invito ad Scholam Amoris:
Diſcite amare!
Res plena eſt juſti doloris
Artem ignorare,
Cujus defectus
Pravos affectus
In cordibus facit regnare:
Diſcite amare.

2.

Plerique amantes amentes!
Nobilem in vano

* Claudîtur.

Affectum

Affectum objecto figentes
Impetu non ſano
Agunt, aguntur,
Furunt, rumpuntur!
Vis ſcire, cur vivant amare!
Neſciunt amare.

MEDITATIONIS I.

De S. Franciſco Seraphico,

PUNCTUM I.

DEUS MEUS.

SCENA I.

Franciſcus. Ægidius.

Franc. ÆGidi Frater! æſtuat pectus hodie ardentius ſolito, ſic, ut vita in faſtidio, mors in deſiderio ſit: beata mors, quæ me Dilecto conjungat meo! O DEUS, quis ut tu, *in te*? .. O DEUS, quis ut tu *erga me*? ... *Ægid.* Tangis geminum punctum, Pater, momenti ſummi. Quid ſit DEUS *in ſe*, & quis *erga me*: Ah! ſi intelligam bene, fierine poterit, ut Amor frigeat? *Franc.* DEUS MEUS, juſſiſti, ut amem te: da, quod jubes! da ut toto corde, tota anima, tota mente, totis viribus amem! ... O vere præceptum *maximum*, quia ſolius DEI. Ægidi, Reges noſtri præcipere, *ut obediamus*, poſſunt: *ut amemus*, cupere, & mereri poſſunt, jubere non poſſunt: Solius DEI eſt amari velle non ſolum *titulo meriti*, ſed etiam *titulo præcepti*. Solus

lus DEUS eſt cordium Dominus. *Ægid.* Sequitur, quod ſicut ex pluribus titulis creſcit amandi obligatio, ita creſcere debeat ſatisfaciendi ſollicitudo. *Franc.* Et quidem ſollicitudo ſatisfaciendi cum perfectione! Amor DEI non modo præceptus eſt, ſed & *Finis* omnium præceptorum, ita ut cætera præcepta omnia ſint *mera media*, quorum adminiculo præceptum Amoris certius, facilius, perfectius impleatur. *Ægid.* Pauciſſimi, credo, hanc doctrinam intelligunt: pleroſque ut ſervent Decalogum, *timor*, non amor impellit. *Franc.* Idem timor, ut ſervent *ex Amore*, impellit! nam niſi *ex amore* ſervent, utique præceptum primum, & maximum non ſervant: unde erit ſalutis ſpes? Frater mi, & *ſi tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil ſum!* 1. Cor. 13. Itaque hic ordo eſt in via gratiæ: *Timor* trahit in rectam ſemitam: *Obedientia* comitatur: *Charitas* excipit, & *veſte nuptiali* induit animam, ſine qua nemo in cœna magna comparet impune. *Ægid.* Quaſi diceres: *initium* Sapientiæ timor eſt, obedientia *medium*, charitas *finis*, ita, ut neque timor, neque obedientia DEO placeat, niſi quæ exercetur, vel QUIA Charitas imperat, vel UT Charitas reviviſcat, nutriatur, aut creſcat. *Franc.* Recte percepiſti, quod volo. Vides, quanta ſit Amoris *neceſſitas*, utique maxima, quia præcepti maximi. Æquitas, honeſtas, utilitas, jucunditas ut penſentur, non eſt opus ingenio. Amorem ſui certe omne bonum velut ſuo jure ſibi exigit; igitur ut bonum majus ametur plus, & bonum ſummum ametur ſumme, quid eſt *æquius*? Deinde amare, eſt ei, quem amas, cor donare, quod Amoris eſt ſedes. Porro DEI eſt cor noſtrum *Jure effectionis*, quia pro ſe creavit: *Jure emptionis*, quia pretio magno redemit: *Jure donationis*, quia libera voluntate, quam infantes in baptiſmo juravimus, confirmavimus adulti ſervitutis obligationem: quid eſt *honeſtius*, quam quot nominibus DEI eſt, DEO reddere? Facimus, quod Juſtitia poſtulat, & vera Sapientia ſummis laudibus commendat. Accedit

utili-

utilitas, quippe omnia bona veniunt animæ pariter *cum Amore.* Diligentes se diligit DEUS, & nunquam est sterilis illius dilectio, qui etiam *super odientes se* Solem oriri facit. Et *Jucunditas* quanta est Charitatis! Dulcescunt ipsæ molestiæ: nescit Amor, quid jugum, quid labor, quid dolor sit. *Ægid.* Nihil ergo Amoris exercitium nisi *difficultas* sufflaminat. *Franc.* Difficultas? mi Frater! quanto igitur tempore, quantis sumptibus, quanto labore, ut ames, est opus? *Ægid.* Nullo utique: sed nimirum qui sensibus ducimur, non facile *objecto invisibili* Amorem affigimus abstrahendum *per vim* ab objectis, quæ oculos feriunt. *Franc.* Assentirer Ægidio, si *merum animal* essem. Nunc, DEO sint laudes! pars mei præcipua *Spiritus* est, Spiritus non cæcus sane, sed qui oculos habet ab oculis animalis diversos: his oculis cœlos pervideo, & Divinitatem intueor, quasi per speculum quidem, & in ænigmate, sic tamen, ut ipsa caligo admirabili luce resplendeat. In hac caligine RATIO, & FIDES DEum meum mihi exhibent; video invisibilem, video, & admiror, & amo, & laudo, & amplector, & teneo illum, & in illo deficio! *Ægid.* Tibi, Pater, hæc facilia sunt, quippe qui Aquila magnarum alarum es, quibus usque ad inspectionem Divini Solis te evehis. Sed simplex Fraterculus, qui instar cochleæ humi repit, trahens cor in terra, quomodo se attollet? *Franc.* Mendax ignavia mentitur te talem tibi. Qui præceptum Amoris promiscue omnibus promulgavit, omnibus necessarias alas ad volatum, & oculos ad sui aspectum dedit: *in usu* differentia est: *ad usum* te excita. Eja! volemus simul! *Ægid.* Trahe me! *Franc.* Hic sta!.. brachia in Crucem forma!.. oculos cœlo fige!.. jam dimitte corpus, & spiritum colloca pone ad Thronum DEi!.. descende iterum, & in abysso tui nihili submerge te!.. inde fide viva clamore interno de profundis clama: DEUS MEUS!.. habes verbum breve, sed sensum gravem, qui tuæ contemplationis materia sit. DEUS vox est, cui respondens Idea *Amorem æsti-*

mationis: MEUS vox eſt, cujus ruminatio *Amorem tenerrimæ affectionis* exſuſcitat. DEUS in SE quis eſt? quis non eſt? intuere aſpectu fixo, & admirare! lauda! plaude! DEUS ERGA TE, quis fuit? quis eſt? quis erit? adora! ſtringe! ama! .. Habes unde occupes te. Jamque liber es: ſtans, ſedens, flectens, ambulans, ſitu, quo voles, utens ruminare, quæ dixi: ego a te diviſus argumentum idem ſolitarius maſticabo. DEUS! DEUS MEUS! da, ut guſtent, ut videant te ſervi tui!

S C E N A II.

Ægidius. Orlandus. Landinus.

Ægidius. DEUS IN SE quis eſt? quis non eſt?...juva me cœlum! ingredior lucem caliginoſam, qua ſeptus meipſum perdo! .. Video DEum, & non video, nam DEUS IN SE nihil eſt eorum, quæ video! .. Velut ex alta rupe pendens intueor immenſum mare, cui totus globus terraqueus quaſi granum piperis innatat: intueor, & oculi præ ſtupore deficiunt!.. *Orland.* Ægidium video. Ecce! in contemplatione abſorptus eſt. *Ægid.* Inſpicio per infinita ſpatia diffuſum ignem, qui totum Orbem communi ardore complectitur, & placidiſſimis flammis involvit. Liqueſcit animus in hoc aſpectu! ubi ſum?.. *Land.* Phantaſmata loquitur cerebri delirantis. Here, opportune nos huc attulimus: tandem oculis tuis credes, quod homines fanaticos foveas, qui imaginationem cum contemplatione confundunt. *Orland.* Sile modo: patebit, num verum dicas. *Ægid.* Aſcendo a terra ſurſum! prô! ut ſenſim vaneſcit Orbis! .. jam in punctum ſe contrahit!.. *Land.* Enimvero idem ſomnium me nuper tenuit. *Orland.* Silentium impero: non tu parebis? *Ægid.* Video Dominum in media luce! in Sole poſuit tabernaculum ſuum: terra ſcabellum pedum ejus: in femore ſcriptum lego:

Rex

Rex Regum, & Dominus Dominantium! mille millia, & decies centena millia Angelorum circumstant ad obsequium! O Majestas! o splendor! o ignis sacer! o mare Divinum! cum te non possim capere, cape me!.. *Orland.* Audis, Landine, quam sublimem de DEo sensum simplex fraterculus foveat? *Land.* Quod audivit, garrit, quin intelligat voces. *Ægid.* O gaudium! o suavitas! o dulcedo aspectus! o DEus, o si te homines nossent, ut es in te! Ah! vix per umbram te video, & jam ferendis deliciis non sufficit pectus! satis est, Domine, pro Ægidio satis! heu! verba non suppetunt simplici homulo, ut exprimam, quam te amem! quam de te gaudeam! quam desiderem tibi placere! *Orland.* Eja! non tibi hic fervor placet? ego jam simili igne ardeo. *Land.* Ego plus quam ante frigesco. *Ægid.* O si cor meum cor unum cum corde Francisci foret! Domine, ille suppleat, quod deest mihi! Francisci suspiria sint mea suspiria, affectus Francisci affectus mei, verba Francisci verba mea! *Orland.* Ægidi, totus candescis hodie: quis ardor habet? *Ægid.* Ah! Domine, quas delicias turbas? De coelo in coenum detrahis felicem spiritum! ubi fui? *Land.* In concavo Lunæ utique inter Angelorum choreas. *Orland.* Redire tibi licet ad tua gaudia, modo ad Franciscum duxeris. Lubet pernoctare vobiscum, & virum sanctum de rebus animæ noctu cum Nicodemo consulere: diem, ut fit, aliæ nobis nugæ rapiunt. *Ægid.* Subire cellulam lubeat: requiram virum: lætus excipiet gratissimos hospites. *Land.* Et coenam, cubile, lectum dabitis Comite Orlando dignum? *Ægid.* Nolite solliciti esse; noctem jucundam agemus, helluaturi strenue, usque ad plenissimam ebrietatem, quam placidissimus somnus excipiet inter plausus, & cantica. *Land.* Insignis devotio! & bonum propinabitis vinum? *Ægid.* Suavissimum, generosissimum, omni Cretico, Massico, Falerno melius. Si placet, introducam vos in nostram cellam vinariam, ut ibi gustetis, quod narro. *Land.* Huc usque stupidos homines credidi: jam insuper hypocritas video. *Orland.*

Land. Tu ſtulteſcis, Landine, qui male interpretaris idioma, cujus ne quidem primas litteras didiciſti. *Ægid.* Iſte, credo, credit mentiri me vobis! At age, bone vir, ſequere me! Inebriabo te *vino compunctionis*, & dilatabitur cor tuum. Cantabis Domino canticum novum, quod nunquam ceciniſti, diſcesque experimento, quam ſuavis ſit Dominus contemplantibus ſe. *Land.* Nugator es: ego non intelligo iſtas voces. *Ægid.* Propterea in parabolis loquimur, ut, qui *vitæ Amoris* non aſſueverunt, ex deliciis corporis delicias animæ utcunque metiri poſſint. Jam ſine parabola dico tibi: cœna, quam dabimus hero, ſpirituale convivium erit, quod ſequetur ſpiritualis ebrietas, & myſticus ſomnus. *Land.* Sile frater: jam ſatur ſum. *Ægid.* Satur? a ſiliquis nempe: ſcilicet quia cibus nobilior homini animali non ſapit. *Land.* Homini animali! num tu non es animal? *Ægid.* Etiam, ſed non merum animal. Curo, ut anima animali imperet, non animal animæ. *Land.* Jactantia vetus! At quidquid in verbis ludas, illudis tibi: anima immerſa carni non poteſt non (ut ita loquar) animalizare: ſenſus rapiunt invitam pæne. *Ægid.* Sic eſt, niſi per vitæ contemplativæ exercitamenta didicerit ex lacuna emergere, & aſſumptis alis aſſueverit habitare *in foraminibus petræ, in caverna maceriæ*, Cant. 2. Ibi ſpiritus cum cœpit epulari: deſipit omnis caro, & quidquid titillat ſenſum, abjicitur cum nauſea. *Land.* His verborum coloribus dementaſtis herum meum; ſcio, & doleo: me non capietis, quia neque ego capio, quid ſit contemplari: neque quod in contemplando poſſit voluptas eſſe. *Orland.* Ægidi, cum homine ignorante, & ſuperbo agis: doce ad captum, quæ Franciſcus te docuit. *Ægid.* Tu non capis, quid ſit contemplari? Non habes intellectum? Intellectus eſt oculus animæ: hoc oculo intueri DEUM, eſt contemplari: & adeo: *contemplatio* denique eſt *ſimplex intuitus veritatis revelatæ cum admiratione, & amore*: quid difficilis captu hæc deſcriptio ſit? *Land.* Hebraice loqueris. *Ægid.* Igitur vernacula utar. Euge

ge vir bone, nunquid uxorem habes? *Land.* Habeo. *Ægid.* Et formosam! *Land.* Pro me satis: quid ad te, Monache? *Ægid.* Nunquam illam intueris aspectu fixo? *Land.* Curiosus est homo. *Ægid.* Et cum sic intueris, nunquid admiratio venustatis se movet, & ex admiratione amor accenditur, iterumque ex amore cupido repetendi intuitum, & ex repetito intuitu novus amor? quid? non est hoc loqui vernacule, & sic loquentem intelligis demum? aut an ne sic quidem? *Land.* Immo satis: sed quorsum tu talia? *Ægid.* Nimirum sic ego contemplor DEUM: & contemplatio amorem gignit, amor autem novam sitim inflammat iterum, iterumque intuendi Dominum *decorum nimis*, infinities *amabilem super amorem mulierum*, 2. Reg. 1. DEUS MEUS *objectum* intuitus mei est: *modus* admiratio, & amor: *effectus* liquidissimum animi gaudium: *fructus* contemptus omnium, quæ DEUS non sunt. O DEUS, quis ut tu *in te*!... O DEUS MEUS, quis ut tu *erga me*! Sed quo abripior!... Requirendus mihi Franciscus est.

SCENA III.

Orlandus. Landinus.

Orlandus. PErge! sapis frater mi, & si talis discipulus est, conjicio, quantus Magister sit. Landine, quis est animus tibi? *Land.* Here, totum turbavit Ægidius, & tu magis, qui hominem audacissimum laudas. Ego sentio cum multis sapientibus, & credo, quod isti contemplantes in phaleris verborum plus placeant sibi, quam ratio vitæ meretur. *Orland.* Non recte judicas: propterea huc adduxi te, ut experientia doctus errorem dedisceres. Vita contemplativa VITA AMORIS est, quam qui elegit, haud dubie optimam partem elegit: vitam elegit illi similem, quam olim æternum vivemus in cœlis. O vita felix! o sanctum otium! o beata conditio, cujus una occupatio,

& omne negotium est AMARE. *Land.* Bene! bene! relinquamus igitur Cœlitibus hoc negotium, & aliis, quos procul a curis sæculi ad eremum vocavit DEUS. Tibi, qui tot ditionum es Dominus, incumbunt labores alii, quibus ut satisfacias, vix reperias interdum horam, qua obiter de DEo cogites. *Orland.* Malevolus es mihi tu, qui vis, ut perpetuo me transtris alligem, quin respirem aliquando liberius a misera sorte remigum, ad illos me transferens, qui sine labore provehuntur, in marium, portuum, siderum prospectu quiete, ac libere se oblectantes. Equidem scio, quod non sim eremo natus; verum, Landine (ita me frequentior conversatio cum Sanctis docuit, & usus convicit) hoc Animæ est contemplatio, quod somnus corpori. Postquam has delicias indulsi spiritui, redeo alacrior ad mea tædia, laborique, quem Ratio Status imperat, sic impendor feliciter, ut uno die plus præstem, quam si nulla quiete sacra refocillatus integra hebdomada laborassem. Tanti est observare Sapientiæ dogma: *Omnia tempus habent.* Eccl. 3. Age, abjice præjudicia, quibus contra contemplationis æstimationem animus obstinatur! Ad delicias adduxi te: magnas, singulares, cœlestium æmulas pro hac nocte Franciscus spondet: læti erimus! certum est ex Ægidio præsagium mihi.

SCENA IV.

Orlandus. Landinus. Ægidius.

Ægidius. HEu! Domine, grave malum denuntio. *Orland.* Nempe, quod? *Land.* Hem! læti erimus. *Ægid.* Dum Franciscum requiro, repente ex colle despicienti in vallem, se mihi Moronus exhibet, magnis passibus huc adproperans. Festinate in latebras: tempus monet, & latronis ferocia. *Orland.* Solus accedit, an cum comitibus? *Ægid.* Solitarium vidi, & vultu

tu torvo nescio quod facinus meditantem: nam armis omnis generis accinctus ambulat. Fugite! *Orland.* Apage fugæ dedecus! Landine, strictis gladiis in hostem imus. *Land.* Sequor ducem: sed tu hinc disce, Here, quid tibi familiaritatis cum his Fraterculis prosit. *Ægid.* Non sino ire; nec DEUS sinit. Orlande, ut iste locus alterna fœdetur cæde, Franciscus nolit. Latere juvat: sequimini me! in avia abducam, unde securi spectabitis Moroni consilium: ego examinabo. *Land.* Neque metuis tibi? *Ægid.* Viator nudus prædonem non timet. *Orland.* Bene mones: præcipite impetu agendum est nihil: sequemur te. *Ægid.* Possetis intempestiva audacia evertere magnam spem, quam de conversione hominis scelerati Franciscus concepit. Sæpius ille ad virum invisit, nec audit invitus salutis monita. Forte hæc est hora, qua misereri animæ misericors DEUS constituit. *Land.* Rem magnam præstas, ex lupo si agnum facias. *Ægid.* DEus faciet. *Orland.* Utinam venire liceat in lætitiæ partem, & congratulari Francisco de peccatore pœnitentiam agente! *Ægid.* Utinam! en! hoc est latibulum.

SCENA V.

Moronus. Ægidius.

Moronus. AUdivi humanas voces: tene pedem Morone! forte ministri Justitiæ sunt, missi, ut te rapiant ad tribunal. *Ægid.* Audisti humanas voces, & terreris infelix: quousque te undique Divinæ voces circumsonant, & aures obturas? *Mor.* Tu es Ægidi? nihil metue: hodie bonus sum. Franciscum velim, ubi est? *Ægid.* Franciscum vis: nempe ut cum jactura temporis inanibus spebus fallas? Nemo sapiens libenter littus arat, aut lavat Æthiopem. Franciscus DEO vacat, non tibi. *Mor.* Scio, quod DEO vacet, nam hisce oculis vidi cursantem per montes, & valles: his auribus audivi silvas im-

plentem gemitibus, & clamantem clamoribus miſerandis: O DEUS, quis ut tu *in te*! O DEUS MEUS, quis ut tu, *erga me*! .. O ſi te homines noſſent! Sed eheu! Amor non amatur! .. Ægidi, crede mihi, ſic viſcera commovit iſta vociferatio, ut tandem ſtatuerim me ipſi dedere. Itaque ſecutus currentem fui, certus hæc inſtrumenta iniquitatis adſternere ſacris pedibus. Verum dum arma colligo, ille evanuit mihi. Viam ergo ingreſſus ad cellulam fui: non eſt intus? *Ægid.* Hypocriſin iſte habitus loquitur. Quod facis, fac, & quoniam perire lubet, peri, ſic me jubet Apoſtolus loqui: *qui non amat Dominum JEſum Chriſtum, ſit anathema*! 1. Cor. 6. *Mor.* Ferox es mihi tu: mitior, ſpero, Franciſcus erit, & mitiſſimus DEUS, quem ille truncis, ac petris adeo amabilem prædicat. *Ægid.* Etiam ego mitis ſum ſerio pœnitenti: ſed de te ſuſpicor, ne odor prædæ huc adduxerit. Unde probabis te?

SCENA VI.

Franciſcus. Moronus. Ægidius.

Franciſcus. O Cautes! *Ægid.* Quanquam ecce Franciſcum audio! *Franciſcus.* O rupes! *Ægid.* Ipſi te proba! *Franc.* O ſaxa, tandem liqueſcite in Amorem! *Mor.* Ipſe eſt, probabo me! *Franc.* O DEUS! vox grandis! *Ægid.* Uterque condimur: audiamus, quo Spiritus virum efferat. *Mor.* Audiam, & obſervabo, ut amplius efferveat cor in pœnitentis affectum. *Franc.* O DEUS! quis ut tu IN TE?.. *DEUS es*, *unus* DEUS, *trinus* DEUS, quanta habeo incitamenta amandi te, *propter te*!.. DEUS es! quid dico, cum dico: DEUS ES! Dominum nomino, cui omnia ſuam originem debent, quæ ſunt, & qui ſuam originem nulli debent. Dominum nomino non unius provinciæ, non unius regni, non ſolius mundi, ſed cœli, & terræ, ſine reſtrictione, ſine conditione, ſine vinculo. Ita mihi natura loquitur,

tur, ita ſenſus populorum, ita ratio. Cum tonat cœlum, cum ſcindit ſcopulos fulmen, cum tellus dehiſcit, enimvero ne Pharao quidem clamat: *Neſcio Dominum*! Sed: *rogate Dominum pro me!* etiam impiiſſimus ingeminat. Hæc vox *naturæ* eſt, & adeo *vox communis*, ut in adverſis nemo ſit, qui non oculos in cœlum jactet, ſive ut opem petat, ſive ut blasphemet ſaltem! Deteſtor impios! ſed hoc admiror, quod neque in impiis deficiat *Ratio*. Eja! quam lucem inhabitat, qui ne quidem ignorari ab ignorantibus poteſt! o plauſus cordis mei! o jubilus! o lætitia! *Mor.* O cæcitas cordis mei! o perverſio! o miſeria!.. *Franc.* Et qui tantus eſt, UNUS eſt! exulta anima! unus eſt *neceſſarius* tibi, & unus *ſufficit*! o Cœlites, quæ lux de cœlo circumfulget me ſubito! unus eſt *neceſſarius*, qui ſi non amat me, æternum *miſer* ſum: unus *ſufficit*, qui ſi deſertum ab omnibus tuetur ſolus, *beatus* ſum! Veritas læta! ab uno pendeo! in uno quieſco! Miſeret me tui, quisquis pluribus indiges! *Mor.* Utinam ſenſus idem fuiſſet mihi! *Franc.* Verum qui unus eſt, ut ſit SUMMUS, inſuper trinus eſt, ut ſit FELIX. Nulla eſt ſine ſocietate felicitas, ut nec ſine cognitione, nec ſine Amore. Nunc utinam ex anguſtiis corporis dimiſſa mens evolare in tertium cœlum poſſet, quantis deliciis innatarem, de facie ad faciem videns, quam beatus ſit DEUS, quem amo! Amo autem? certe *amari* meretur, quia UNUS DEus eſt: nemo Amore dignior. Amari *ſolus* meretur, quia UNUS DEUS eſt. Et amari *ſine modo* meretur, quia TRINUS eſt. Trinitas omnem gratulationis materiam habet. Trinitas demonſtrat, quod DEus, ut felix ſit, re nulla indigeat extra ſe: Trinitas docet, quod DEus ſit bonum, in quo ſunt omnia bona! talis eſt DEUS IN SE, & quis eſt ſimilis ipſi? quis dignior *Amore æſtimativo* ſuper omnia! ... *Mor.* O Franciſce! utinam ego habeam oculos tuos! *Franc.* Sed jam ſile Ratio, ſile Fides! tu loquere Charitas! O DEUS, o ſi te homines noſſent, quis ſis *in te!*... Quare autem ignorant te?.. Quare ego hanc ignorantiam

tolero! O ut tantum ſit robur vocis, ut ab Oriente usque in Occidentem audiar! Ibo! ibo (nam cur uni me valli includo?) ibo per provincias, & regna, & dicam obviis: quousque diſſipatis amores veſtros? DEum amate *ſuper omnia*, quia DEus eſt! *præter DEum* amate nihil, quia *unus* eſt! DEum *ſine modo* amate, quia *trinus* eſt, & licet veſtro amore non indigeat, tamen a vobis amari cupit! Ægidi! *Ægid.* Vocor: tu ſequere paullo poſt. *Franc.* Ægidi! *Ægid.* Ecce ego! quid imperas Pater? *Franc.* Ubi eras? *Ægid.* Amores tuos ex angulo arbitrabar. *Franc.* Frigidus Amor eſt, qui non accendit: imus per orbem terrarum, accendimus omnia, & inflammamus. *Ægid.* Sequor alacer. Unum obſecro, ne ex hac ſilva abeas, quin tecum Moronum trahas. Aut quid? qui vaſtum orbem complecteris animo, num æquum eſt, ut animam excludas cellæ vicinam tuæ? *Franc.* Recte exprobras. Jam decem dies hic DEO vaco: & adhuc inimicum DEI patior ad latus mihi, latronem fero? ignavia morte digna! utinam ſanguine profuſo eluam! Occurram leoni rabido, diſcerpam, immolabo Amori, armatus amore. *Mor.* Me, ni fallor, hæ minæ feriunt. *Franc.* Te omnino, te Morone armatum inermis provoco ad certamen! Arma expedi: pugna eſt decretoria: alteruter dum ceciderit, non erit duello finis. *Mor.* Viciſti Pater: jam ante pugnam cado ad pedes tibi, & expecto, quid velis. *Franc.* Non ultra vanis me verbis ludes. Tandem & ſanctus Amor fit ſanctus furor. Pœnitet fuiſſe lenem, & in tantis injuriis DEI mei diutius, quam erat par, patientem. Surge infelix! jam nulla eſt ſpes pacis ſuper, niſi in mea, aut tua morte: alterutra placari victima Numen offenſum debet. *Mor.* Quoniam ſic mecum agitur, exarde furor! Tot reus cædium iterum in cædem ſtringatur mucro! *Franc.* Eja! hic fulgor placet! *Mor.* Qua parte corporis vis figi ferrum? gulam ſcindam? pectus fodiam? aut rimer viſcera? *Franc.* Cor ſeca, impie, cor ſeca, ut videas, quam te pro DEO amem. *Ægid.* Prô Superi! quæ hæc

eſt

eſt ſcena! *Mor.* Erraſti, Pater! meum, non tuum ſanguinem hæc ſicca ſitit: expecto ſententiam. *Franc.* Erras, Frater! non eſt Sacerdos idem, & hoſtia, quæ offertur: a me occidi debes, aut me occidere. *Mor.* Igitur cape cultrum, & capulo tenus immerge pectori: ſic erit finis ſcelerum, quæ patravi. *Franc.* Rurſum erras: mori *per moram* debes; hæc ſtat ſententia. Si renuis, age, irrue, & de ſevero Judice vindictam ſume. *Mor.* Quidquid decreveris, mite ſupplicium erit. Abite arma impia! in poteſtate ſum. *Franc.* Igitur rem ſerio agimus. Ægidi, ſolve funem, & ligatum hominem ad crucem trahe! *Ægid.* Patieris imperium? *Mor.* Ecce manus, & pedes habes. *Franc.* Decrevi mortis genus illo, quo reos Juſtitia humana plectit, horrore quidem mitius, ſed diuturnitate moleſtius. Vives Morone, ita tamen, ut quotidie moriaris. Procumbe humi, & donec redeam, recogita omnes annos tuos in amariſſima amaritudine animæ tuæ! Materia tui affectus ſit DEUS TUUS erga te! Cogita, qualis *fuerit*, qui ab æterno cogitavit de te: qualis *ſit*, qui patienter adeo te expectat in tempore: qualis *futurus* ſit, qui te judicabit pro æternitate: in ſingulis incitamenta teneri affectus, & acerbi doloris habes. *Mor.* Habeo, meditabor: tu mihi ſalubres motus a cœlo impetra.

SCENA VII.

Franciſcus. Ægidius. Orlandus. Landinus.

Franciſcus O! Qui latronem exaudiſti ad latus pendentem tibi, huic quoque ſpem dediſti proſtrato ad pedem crucis. *Ægid.* Jo victoria! in partem gaudii Orlandus etiam, & Landinus veniant. *Franc.* O quis te bonus Orlande genius hodie adduxit mihi, ut ſpectaculum videres dignum plauſu totius cœli! *Orland.* Audivimus, & vidimus omnia, Pater: quo cordis jubilo, lingua explicare non poteſt. Dediſti ſcenam, quæ

quem non recreat,non amat DEum. Laudetur *ſuper omnia* amabilis, immo *ſolus* amabilis, & *ſine modo* amabilis DEus! Amoris incitamenta percepi, fructum ſpectavi: o faciat in me Amor ſimilem metamorphoſin! Amo te DEUS, quia DEus es, quia unus, quia trinus *in te!* Ah! amem amplius, neque *appretiative* tantum, ſed etiam *intenſe* amem! *Franc.* Intendet ſe tantum amor, quantum contemplatio. Placet intrare mecum, & hanc noctem Amori dare? *Orland.* Propterea huc me attuli. Landine, quæ mens eſt tibi? nam ſi conſilium diſplicet, redire per me in caſtrum, priusquam noctefcat, licet. *Ægid.* Attonitus mihi videtur homo. *Land.* Et vere ſum. Sic me ſibi ſpectaculum, quod vidi, rapuit, ut facile jam contemplantibus credam, quod detur extaſis. *Orland.* Novus eſt fructus: ſperemus adhuc majorem. *Franc.* Incipientibus, proficientibus, perfectis, nemini non, exercitium Amoris prodeſt: Moronus probat: exerceamur! *Omnes.* Exerceamur! & omne tempus vitæ poſthac nobis *tempus Amorum* ſit!

CHORUS

De Reformatione Megacoſmi conſultatio.

Megacoſmus. Zoroaſtres. Zaleucus. Solon. Lycurgus. Numa. Moyſes. Amor de cœlo.

Theatrum exhibet Antiquarium, & Statuas Legislatorum.

Megacoſ. Res eſt momenti maximi!
Propter quam conſulo vos,
Viri conſultiſſimi!
Reviviſcite! audite me!
Confuſa eſt tota Megacoſmi familia,
Jus fasque calcatur, & regnat licentia:
Debita legibus exulare coacta eſt reverentia,

Totum

Totum terrarum Orbem occupat Babylonia.
Malum, quod premit, cernite
In Imagine.*

* Exhibitio agri vastati.

A R I A.

1.

Olim, ah! olim hic ager florebat,
Densissima seges in eo ridebat:
Illata est horreis meis
Pinguissimi tritici maxima vis:
Modo, quis credat, quod olim magnorum
Immenso excultus labore virorum,
Et salsis a tot, & a tantis,
Rigatus sudoribus ager tu sis?

2.

Ager, non ager, sed grande dumetum!
Quale de te erit Cœli decretum?
Cur recreet gelido rore?
Cur fertilem imbrem effundat in te?
Munera ipsa in damnum vertentur,
Zizania, spinæ, urticæ alentur:
Silvesces, & loci horrore
Allecti dracones cubabunt in te.

Agite, viri, audiam oracula:
Consultate de remedio:
Necessaria est reformatio.
Zoroastres. Per quæ quid nascitur,
Per eadem servatur, & reparatur.
Zaleucus. Abjectos resume ligones, ac sarculos:
Sic ager purgatur.
Solon. Suademus, quod fecimus,

Cum

Cum Legislatores
Suæ quisque provinciæ fuimus.
Zoroaſtres. *Populi Reges pro Diis habento!*
Ex hac lege Zoroaſtres Perſas excolui.
Zaleucus. *In legum cura Reges ſubditis prælucento!*
Sic ego Zaleucus Locrenſibus præfui.
Solon. *Judices legum vindices inexorabiles ſunto!*
Sic ego Solon Areopagitas inſtitui.
Lycurgus. *Horrorem ſcelerum liberi cum lacte bibunto!*
Ita Lycurgus Spartanos,
Numa. *Religionem omnes ſumma Religione colunto!*
Ita Numa formavit Romanos.

Arioſe.

Numa. Religio, Religio
Eſt frænum populorum:
Lycurgus. Puerorum inſtitutio
Eſt diſciplina morum:
Solon. Utrique bene conſulit
Acerbitas pœnarum:
Zaleucus. Acerbitas nil proficit,
Si reus es culparum,
In aliis quas plectis:
Si Rex es inculpabilis,
Zoroaſtres. Si Rex es venerabilis,
Solon. Si Rex es formidabilis,
Omnes tres. Coronam tibi nectis!
Lycurgus. Si pueros emendaveris,
Numa. Si Deos exaltaveris,
Uterque. Ad nutus plebem flectis.
Zoroaſtres. Regentum veneratio,
Solon. Nocentium punitio,

Zaleucus.

Zaleucus. Exemplum Principum,
Numa. Respectus Numinum,
Lycurgus. Puerorum educatio
Omnes. Est Orbis reformatio.

Moyses. Bona, viri boni,
Sed lenta præscribitis remedia,
Nec habitura effectum,
Quam commendet constantia.
Omnia, quæ suasistis,
Ex his Decalogi tabulis excerpsistis:
Omnia populo meo adhibui,
Et quid profui?

A R I A.

1.

Ut taurus, si velis domare,
Mox incipit cornu jactare,
Nec diu sub onere gemit:
Assurgit, recalcitrat, fremit,
Et excutit jugum a se:
Sic Gens mea furens surrexit in me.

2.

A primo hoc malum Parente,
Heu! nimis serpenti credente
In posteros cœpit grassari,
Ut nemo se ferat ligari:
Ex legibus vivere stat,
Quas spes, & cupido, & impetus dat.

Megacos. Siccine? ergo tu jubes desperare me?
Moyses. Despera de te: consilium a cœlo expete.

* Ecce! exhibet se imago primæ Ecclesiæ: *Exhibitio.
Inde exemplar accipe.
Longus est labor ligonibus, & sarculis agere:
Ignem Amor, ignem venit in terram mittere,
Per ignem agrum purgavit celerrime.
Amoris inflammatio
Fuit legum omnium instauratio,
Fuit Orbis reformatio.
Megacos. Quo rapior? quid video?
Amor. Ita: Amoris inflammatio
Est Orbis reformatio:
Et frustra Legislatores, ac leges multiplicatis,
Nisi *legem Amoris* renovatis.

A R I A.

1.

Lex amoris observetur:
Amor legis mox sequetur,
Et Amorem *cultus*:
Multæ leges, nullæ leges!
Nisi diligantur Reges,
Non est cultor multus.

2.

Leges ligant, & ligati
Pretiosæ libertati
Graves sunt catenæ:
Sed tu ama te ligantem:
Torquem habes te ornantem,
Suaves erunt pœnæ.

Megacos. Bene est: Politica abite consilia!
In uno habeo omnia:

Ut

Ut Mundo bene ſit, *lex Amoris* ſervetur,
LEGISLATOR AMETUR!

A R I A.

1.

Ametur!
Amari meretur:
Eſt DEUS,
EST DOMINUS MEUS,
Dominus OPTIMUS.
Dominus MAXIMUS:
Ametur! meretur!
Ex hac Amoris regula
Tota familia
Megacoſmi reformetur!

2.

Amor formavit me:
Amor reformet me!
Fecit, ut magnus ſim,
Ut pulcher ſim,
Ut dives ſim:
Faciat, ùt bonus ſim!
Formavit me:
Reformet me!

PUNCTUM II.

ET OMNIA!

SCENA I.

Franciſcus. Orlandus.

Franciſcus. SUſpice Domine, bene facis, ſuſpice, quam nos Dominus amet! Poteratne optari ſerenior nox, &

noſtræ contemplationi idonea magis? * *Orland.* Rapit oculos pavimentum auro tam fulgido dives. Mens, quæ ſit interior palatii opulentia, ex iſta ſpecie arbitratur. Vah! ut ſordet terra, dum cœlum aſpicio! *Franc.* Nunquam huc usque aſpexeras? *Orland.* Non raro utique, ſed nunquam ſic. Ultra delectationem, quam viſui ſplendor umbris temperatus facit, percepi nihil; ſcilicet quia non alius, quam pecoris, aſpectus erat. Hodie ſenſus voluptatis in animum penetrat, & varios affectus ciet pios, devotos, dulces, *Franc.* Nempe Aſtronomia, vel Aſtrologia hodie armavit oculos tibi, & ſtellarum magnitudinem, diſtantiam, figuram, virtutes, motum acutius proſpicis? *Orland.* Nihil me iſta vanitas afficit. Quid mihi cum Urſa, vel Lyra negotii? quid cum Caſſiopea? quid cum capite, vel cauda Draconis? quid in Leonis, aut capri domo? Exucca vocabula congerunt blaterones, quæ guſtum titillant nihil. Tu ſi *voces myſticas* inculcas mihi, quanquam ſit cortex durior, tamen cum fregi nucem, nunquam eſt vanus labor: nucleus ſe offert mihi vel manna ſuavior. Recordor, quæ audivi: iterumque audio clamorem validum a tot linguis, quot ſtellæ micant. Clamant omnes: QUIS UT DEUS IN SE! quis ei potentia, quis ſapientia, quis magnificentia par? Clamant: QUIS UT DEUS ERGA TE! tibi enim (non ſibi) tibi hanc ſtruxit Regiam, ſi amas: ama! *Franc.* Proficis, Orlande, proficis, & nactus es ingenium *ſcholæ Amoris* aptum. Amemus amplius! ſtimulosque addamus ſtimulis, donec ſocordia expugnetur, & totum cor ſe *uni Amori* dedat. *Orland.* Adſum! quod agis, age, Magiſter bone! Ars ſumma artium eſt ARS AMORIS: unam ſi didicero bene, ſatis eſt. *Franc.* Igitur adverte animum mihi, & ad quæſita reſponde clare. Quæro: quid eſt amare? *Orland.* Amare (ſi *de amore rationali* loquimur, non *de ſenſuali*) eſt alteri *bene velle*, atque ita *mutua benevolentia* amicitia dicit: hoc intelligo. *Franc.* Et quid eſt alteri

bene

* Exhibetur cœlum ſtellatum.

bene velle? *Orland.* Nimirum velle ſerio, ut *abſit malum*, quod ille odit, & *adſit bonum*, quod ille cupit: ſic interpretor. *Franc.* Recte. Sed quis eſt major, aut minor amor? *Orland.* Sine dubio magnitudo amoris pretium majus aut minus habet tum *a quantitate, & qualitate boni*, quod alteri cupio: tum *a menſura fervoris*, quo curo: non bene judico? *Franc.* Omnino bene. Jam ſcimus, quid ſit amare. Quæro, num ſit in te facultas amandi? *Orland.* Experior ſane: nam multis *bene* volo, & *ferventer* volo. *Franc.* Et *rationabiliter* vis? *Orland.* Exiſtimo ſane. *Franc.* Ex quibus rationibus? *Orland.* Duæ movent: Alios amo, *quia ſunt*, quales opto: alios, quia cupio, *ut ſint*, quales velim. *Franc.* Ita ſe habent res *in amore humano*, qui *pure rationalis* eſt, nihilque ſenſuali commixtus: nunc *ad Divinum* aſſurge. Dic: non eſt DEus, qualem optare prudenter potes? *Orland.* Eſt: utique eſt! Quid enim in DEo deeſt, quod ſana ratio æſtimabile judicet? Et quid requirat ſervus in Domino, quod non in DEo reperiam? Brevis, ſed evidens diſcurſus eſt vel voces intelligenti: Quidquid amabile eſt, *a DEO* eſt, ergo DEus *ſuper omnia* amabilis eſt. *Franc.* Ergo tu ama DEum, *quia eſt IN SE*, qualem optas: ita amas *Amore benevolentiæ*! Ama DEum, quia cupis, *ut ſit ERGA TE*, qualem vis: ita amas *Amore concupiſcentiæ!* Uterque Amor præceptus eſt, & alterum alter fovet, veluti ſi vivos carbones congeris. *Orland.* Intelligo: carbones *incentiva amoris* appellas, quorum infinitam congeriem *duæ particulæ* comprehendunt QUIA, & UT: ama; *quia* talis eſt: ama, *ut* talis ſit, qualem ſapienter cupis. Optima ſynopſis eſt de doctrina Amoris. *Franc.* Granum ſinapis voca: ſed conteri debet, ut exerat vim, qua in animam admirabili pollet. Audi: quidquid amas in quoquam, & quidquid amare potes, aut *principium*, aut *medium*, aut *finis* tuorum *votorum* eſt. Si amas Regem, quia promovit te, *principium* amas: ſi amas patronum, quia adjuvit te, *medium* amas: ſi amas uxorem, quia delectat te, *finem* amas. Sed qui diviſi in

hominibus sunt *amoris tituli*, in DEo se omnes uniunt. *DEus Creator* tuæ felicitatis principium est, *DEus Redemptor* medium, *DEus regnans* finis, objectum, quies, consummatio, omnia! O DEUS MEUS, ET OMNIA! in quot nihila divagamur, cum extra te *aliquid* quærimus, nisi *a te*, & *propter te*! *Orland.* DEus principium, DEus medium, DEus finis votorum est, DEUS OMNIA! Pater mi! novum se lumen infert animo, lumen ingens, lumen nondum equidem Soli par, & omnes tenebras pellens, attamen jucundum lumen, ac veluti ex mille stellis compositum! *Franc.* Utemur ad profectum: verum in partem fructus Moronus etiam, atque Landinus veniant. Ecce prodit.

SCENA. II.

Franciscus. Orlandus. Landinus.

Land. VIcisti Pater! en! ignorantia, & contumacia stratæ tibi ad pedes jacent. Here, meam tibi salutem debeo, qui in hanc scholam duxisti me! Sit mihi cœlum testis: plus una hora in hac eremo de DEo didici, quam triginta, quos vixi, annis. Vixi autem? fui, non vixi! nam quæ temeritas est, *vitam inutilem* vocare vitam? aut si cui utilis fuit Landini vita, Landino certe non fuit. Ah! nunquam didici amare DEum: igitur nec DEo, nec mihi vixi! Quid prodest vixisse aliis? optima pars vitæ in nugis periit: jacturam immanem feci! *Orland.* Landine, quis te urget spiritus in hæc lamenta? *Franc.* Spiritus Amoris urget. Macte animo, fili, reparare jacturam didicit, qui amare didicit. *Land.* O si reciperes in disciplinam, Pater! docilem spondeo discipulum tibi, & saltem latronis æmulum. O Cœlites, quale prodigium vidi! jacet Moronus adstrictus cruci, & amat vincula, qui tot alios vinxerat: jacet immersus lacrymis, quibus commissa scelera eluat. *Orland.* Antiquæ ferociæ nihil notas? *Land.* Vix cœperat homini explicare Ægidius præsente

fente me puncta contemplationis a te propofita: vidi virum exardefcere vultu, inflammari oculis, palpitare corde, rumpi fingultibus, in fufpiria cum uberrimo fletu folvi. Heu! ingemifcebat: qualis *fuit* DEus erga me, qualis *eſt*, qualis *erit*? Ille nullius indigus, ab æterno felix, vaftiffimum nihil benevole circumfpexit, & in profundiffima abyffo fepultum intuens amavit me: in hanc lucem protraxit: dedit vitam, ut haberet, a quo amaretur: & ego amori furorem reddidi, contemptum, fcelera. Ille, quem pro primo flagitio flammis poterat æternis adjudicare, huc usque per admirabilem patientiam tolerat, & expectat, dum tandem amare velim: & ego patientia abutor in contumaciam! Ille, fi vel nunc incipiam amori aptare cor, promittit, me fibi charum æternum fore: & ego durus delibero, num adeo amans DEus redamandus fit mihi! *Franc.* Et tibi ifti affectus placent? *Orland.* In latrone funt admirandi. *Land.* Mihi vis ftuporis difcerpfit pectus, & pudor in fugam egit. *Franc.* Ceffa, obfecro, nam aures crucias! Tam blandi actus non loquuntur pœnitentem heroicum. Quid fit, Ægidi?

SCENA III.

Perſonæ omnes. *

Ægid. LEo, Pater, in agnum mutavit fe! *Franc.* Malum audio: nec enim ut ponat ferociam Moronus, volo, fed *ut vertat in ſe*: pœnitentiam *iracundam ſibi* folidus Amor poftulat. Solve vincula homini, & in antiquam dimitte filvam! Qui *in affectibus* amor fiftitur, non amat diu! folve! abeat! *Moron.* Immo arctius ftringar. Francifce per illum, quem amas tu, quique me amat, DEum, obfecro, adnumera me tuis bonus, & *veſtem Amoris* dona! *Franc.* Audiftis fuperbiam loqui? Inter Seraphinos jam fibi locum, & nomen arrogat, qui ante horam princeps latronum fuit. Effrons! tantine tibi affectus fterilis, &

aliquot

* Moronus vinctus ad crucem jacet.

aliquot lacrymulæ videri possunt, ut satisfecisse te pro tot criminibus tantillo dolore credas? *In ordinem pœnitentium* si postulasses recipi, forsitan admisissem: inde gradus est ad sublimius vitæ genus, cum alæ creverint. *Mor.* Da veniam, Pater, homini in rebus Divinis rudi! in potestate sum; ex arbitrio impera! *Franc.* Displicet mihi, ita placidum videre te. In iram te pœnitens Amor urgeat, si solidus Amor est: secus suspicor, quod *te* magis, quam DEum ames: nam cur alias parceres tibi? *Mor.* Heu me! novum hoc crimen est, dedisse locum suspicioni tam horrendæ! Abite exuviæ belluinæ! *Franc.* Iterum erras miser! Serva tibi ferinam vestem, ne obliviscaris cito nimis, quæ fueris fera. *Mor.* Ecce obsequor! quid adhuc imperas? *Franc.* Pro fera te posthac tracta, & male habe. *Mor.* Optima sententia est: sic explicas, quid sit *lenta mors*, cujus me reum pronuntiasti. Eja, irascere, Morone tibi, & in te vindica offensas DEI, quem, quod ames, jactas. *Franc.* Si seria ira est, in tres regulas jura: prima est: FUGE, quidquid jucundum carni est! *Mor.* Fruantur, per me licet, innocentes innocentibus deliciis: ego peccator sum! *Franc.* Altera: FAC, quidquid DEO acceptum credis, utcunque tibi molestum sit! *Mor.* Qui odit molestias, pœnitentiam odit: ego peccator sum! *Franc.* Postrema: FER alacriter, quidquid malorum aut DEus immiserit, aut Mundus, orcusve inferet. *Mor.* Patientia pœnitentiæ soror est: peccator sum! Ergo noxia libertas vale! Quidquid blandiri sensibus potest, vale! Ad molestias, ad ærumnas, ad crucem me Amor damnat; peccator sum! Fugere, facere, ferre, quidquid Amor imperat, ligna sunt, ex quibus hæc crux componitur. Salve dilecta crux! *Franc.* Isti affectus, Morone, placent: jam *hodie mecum eris in paradiso*! Pœnitentia *nomen* austerum habet: *res* jucunda est, modo *ab Amore* formetur. Eja! mecum omnes in Paradisum! Hora monet: prælucent stellæ: dulcissimum contemplantibus thema, fortissimum Amoris incitamentum est, DEUS MEUS, ET OMNIA!

NIA! DEum videbimus. Separemur! Suam cuique stationem designabit Ægidius: suum cuique lumen suppeditet DEus. DEUS IN SE, intuere Ægidi! DEUS ERGA TE, considera Morone! DEus *principium tuum*, attende Landine! DEus *medium tuum*, pondera Orlande! DEUS FINIS MEUS, ET OMNIA, hæc Francisci contemplatio erit. Subduco me vobis, ut alius redeam. *Ægid.* Et nos dividimur, ut per Amorem arctius conjungamur. *Franc.* Immo priusquam abeo, clamore concordi Amorem de cœlo vocemus. Dicamus omnes: Domine, tu scis, quia amo te: da, ut amplius amem! *Omnes.* Amo! da, ut amplius amem! *Franc.* Jam quisque recolat animo thema suum cum viva fide! *Ægid.* DEUS! *Mor.* DEus meus! *Land.* Meum principium! *Orland.* Meum medium! *Franc.* Meus finis, & omnia! Silentium! ... Sequitur occupatio in admiratione, & amore. *Ægid.* DEUS, in quatuor litteris quantus describitur! *Mor.* DEUS MEUS! meum dum voco, *Dominum* agnosco! *Land.* MEUM PRINCIPIUM! recordor, *a quo* sim, quod sum! *Orland.* MEUM MEDIUM! intelligo, *per quem* vigeat spes salutis meæ! *Franc.* MEUS FINIS! nomino centrum, *in quo* est quies cordis mei! Silentium!..... Nunc locus, & libertas affectui sit. *Ægid.* O DEus, ens entium! *Mor.* O Domine! *Land.* O Factor meus! *Orland.* O Redemptor! *Franc.* O DEus! O Domine! o Factor! o Redemptor! o Centrum meum! o mihi OMNIA DEus meus! Utinam tot cordibus amare te possim, quot stellæ te mihi prædicant! O linguæ cœli, clamate altius, ut audiant magnalia DEI surdastri homines, audiant, & intelligant, quod non sit ei similis DEus! *Ægid.* Intelligant, & mirentur! *Mor.* Mirentur, & adorent! *Land.* Adorent, & obediant! *Orland.* Obediant, & laudent! *Franc.* Laudent, & ament! ament ex toto corde! quia solus amabilis est! *Ægid.* Ament ex tota mente, quia solus DEus est! *Mor.* Solus Dominus! *Land.* Solus Altissimus! *Orland.* Solus Sanctus! *Franc.* Solus potens, so-

lus sapiens, solus bonus, solus dives; solus pulcher, solus justus, solus misericors, solus fidelis, solus liberalis, solus magnificus, solus immutabilis, solus immensus, solus immortalis, solus omnia! omnia! omnia! O desere, quod aggravat, corpus anima mea! altius evola!... Equidem pennæ desunt: sed vos o montes, alter alteri superimponite vos, ascendam, neque desinam currere, donec vel ad cœlum pertigero, vel cœlum ad me descenderit, ut ei, quem amo, jungar! *Ægid.* Et me quo rapis Amor? absorptus in se spiritus melleo mari mergitur! *Mor.* Sic bene! liquescit Amor in dolorem! o dulcis dolor! O lacrymæ suaves! o vita acta pessime in servitio non *Divino*! *Land.* Redeundum ad principium est: Principium meum *D*Eus! rape me tibi! *Orland.* O quæ video exempla Amoris tui erga me, *D*Eus mi! medium meum, via mea *D*Eus, tene me, ne exerrem a te! *Franc.* Jo! teneo dilectum meum! teneo, nec dimittam, donec benedixerit mihi! *Ægid.* O Superi, quale spectaculum! *Franc.* O *D*Eus! *Orland.* O cœlum! *Mor.* O visio! *Franc.* O *D*EUS meus! *Land.* O felix Anima! *Franc.* O *D*EUS, & omnia! *Ægid.* O Pater mi! Pater mi! Amor te in Seraphinum mutavit. *Orland.* Miranda vis! *Land.* Vis amabilis! *Mor.* Optanda vis!....

* Sacra stigmata imprimuntur.

MEDI-

MEDITATIO II.

Diliges ex toto corde tuo. *Marc.* 12.

S. FRANCISCUS DE PAULA.

ARGUMENTUM.

POst expensas Amoris *causas*, sive incitamenta, comprehensa in illis verbis: *Diliges Dominum DEUM tuum*, oportet nos ejus *Naturam* inspicere, & considerare, quid jubeat DEus, cum dicit: DILIGES EX TOTO CORDE! Certum est, *actum Amoris* imperari, & quidem non *virtualem* solum, aut *implicitum* (verba Scholarum pono) sed *formalem* omnino, & *explicitum*, quod ex propositione prima ab Alexandro VII. damnata patet. Quam *sæpe* autem, & quam *intense* ejusmodi actus elici debeat, non declaratur, scilicet quia qui dixit, velle se, ut ames *ex toto corde*, utique clare satis petiit, ut affectu quam potes, *intensissimo*, & *frequentissimo* ames. Sic sane Sancti intellexerunt, inter quos S. Franciscus Paulanus, cum a Spiritu Amoris in prima juventute in solitudinem (ubi sui Ordinis fundamenta posuit) abreptus fuit, ita non raro ab affectu effervuit, ut velut aqua frigida ab immisso digito æstuans ebullierit, quod ejus vita testatur. Erit ergo Meditationis hujus

Materia: AMOR AFFECTIVUS in S. Francisco de Paula exardens.

Puncta duo: 1. Affectuum frequentia.
2. Affectuum intensio.

Fructus: Studium *Actus Charitatis* erga DEum multiplicandi.

Propositum: In tentatione acediæ, & tempore tædii in precibus, in laboribus, aut inter adversa nos infestantis, curabimus *per Affectum Amoris*, cui nihil molestum est, excitare nos ad lætitiam spiritualem, semper cantando *Canticum novum*, unde animus excitetur ad pugnam, & vincat.

PERSONÆ.

S. Franciscus de Paula in eremo primam juventutem Amori Divino consecrans, suique Ordinis fundamenta constituens.
Balthasar de Spino J. U. Doctor, Sacerdos ex primis Sociis Sancti.
Cosentius Vir nobilis, Francisci Benefactor.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationum præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. Ratio.

Ratio. FIdes, o Fides! qualis contemplatio!....
Quocunque aspicio,
Undique insonat unanimis clamor,
Quo imperat Amor:
DILIGES DEUM! clamant sidera:
DILIGES DOMINUM! ingeminant tartara:
DILIGES DOMINUM DEUM TUUM!
DEUM *propter se*, DOMINUM *propter sua*,
TUUM *propter te!*
Vociferantur terræ, & maria....

Exhibetur universitas rerum.

Quan-

Quanquam quid eſt opus vagari?
In ſola Cruce Amoris incitamenta
Invenio omnia.

A R I A.

Meum tu P*rincipium*:
Meum tu es *Medium*:
Tu *Finis* es meus
Mi DEUS!
Tu *omnia* es!
A te omnes meæ res,
P*er te* omnes meæ ſpes
Sunt, quod ſunt,
Et *in te erit*
Tandem mea requies:
Tu *omnia* es!

Fides. Bene habet: ligna collegit, & diſpoſuit intellectus,
Unde exardeat, atque alatur *Amoris affectus.*
Intelligis, quam ſit DEus *amabilis*:
Amare incipe,
Et Dominum DEum tuum
TOTO CORDE dilige.
Ratio. Ecce ego! ſed tu doce me,
Quid ſit DEum *toto corde* diligere?
Fides. Eſt *totum cor* occupare
In intenſis, ac frequentibus *Amoris actibus.*
Exemplum inſpice. * SIC DEUS DILEXIT TE,
SIC TU DEUM DILIGE! * Cor cruci affixum exhibetur flagrans, & ebulliens.

A R I A.

Apertum cor eſt: inſpice!
Tu *totum* occupas:

Bona, quibus caret *extra se*,
Desidera procurare:
Hoc est *affective* toto corde amare.

Ratio. *Gaudia*, & *desideria* amantis sunt negotia!....
Doctrina optima!..
Eja *gaudia*! eja *desideria* occupate me omnia!..
Rumpe costas pectus,
Ut spatium amori pateat quam laxissimum!

Fides. Jo! ardet pia anima!
Ut ardeat amplius, relinquo affectibus:
In sancto otio vivat solitaria.....
O negotiosi homines!
Quam jucunda vobis accideret Amoris occupatio,
Si sciretis, quid sit contemplatio?

A R I A.

1.

Ite mecum! iter meum
In cacumen Thaboreum
Hodie attollet se:
Ite mecum! sursum, sursum,
Duce fide, juvat cursum
Procul hinc intendere.

2.

Procul hinc a vanis curis!...
Talpis date opes ruris,
Et jejuna prandia:
In montanis (mecum ite!)
Erunt melioris vitæ
Meliora pascua.

MEDI-

tuentis Dominum *ſedentem ſuper Cherubim*, Pſ. 98. & *caligo ſub pedibus ejus*! Pſ. 17. Quis ſtupor? quæ voluptas? quæ gratulatio conſiderantis potentiam, ſapientiam, divitias veri Salomonis, & ordinem miniſtrantium, & aulæ magnificentiam! Ah! quoties *non erat ultra in me ſpiritus* præ magnitudine gaudii de gaudiis illius, quem amo! O homines! homines! quoties importuno ſtrepitu abrupiſti lætitiam!.... Et hem! iterum oſtendit ſe homo: tegite me bonæ latebræ!

SCENA II.

Coſentius. Balthaſar.

Coſentius. HEus tu! quisquis es!.. nam cur fugis imprudens? Audi!... abiit homo. Pace mea, pernoctet ſub dio. Mihi ſufficit, quod caſam inveniam: ſaltem quieſcere a diuturnis erroribus licet. Lux matutina infelici Theſeo Ariadne erit in hoc labyrintho. *Balth.* Tandem felix ſum: eremicolam certe hæc cella loquitur. *Coſ.* Quis huc ſe movet? *Balth.* Juvate me Superi! Coſentium video. Domine! *Coſ.* Amice! nam niſi fallor, Balthaſar de Spino es tu. *Balth.* Ad obſequia. Sed Paulanum quærebam. *Coſ.* Niſi ex fama, non novi hominem. Illius hæc habitatio eſt? *Balth.* Exiſtimo: nec enim alius hoc nemus incolit, quem ego ſciam. *Coſ.* Vidi juvenem viatoris habitu, qui ut conſpexit me, exterritus in ſilvæ interiora ſe abdidit. *Balth.* Viatoris habitu? Cœlum nolit, ut effugiat mihi! *Coſ.* Ipſum credis? *Balth.* Quem alterum putem? *Coſ.* Graviſſimum ſit negotium oportet, quod conficere hoc noctis tempore velis. *Balth.* Errantem a via tenebræ oppreſſerunt. Cæterum ut in Coſentium inciderem, quis caſus tulit? *Coſ.* Similis error fuit, qui perſequentem hinnulum in avia huc adduxit a meis longe. *Balth.* Sapientius vocabimus DEI conſilium; certe rem bonam præſagit animus mihi.

SCENA III.

Franciscus. Cosentius. Balthasar.

Franciscus. ITa, ita: DEI consilium fuit, Domini, ut hic conveniretis: & tu quidem, qui Sacerdos es, ac Jurium Doctor Balthasar de Spino, auctoritate, atque prudentia; tu vero, Cosenti, qui opibus polles, ut pia liberalitate juvetis negotium, quod DEus volet. *Balth.* Quis es tu? *Cos.* Et unde tibi notitia est nostri nominis, conditionis, facultatum? *Franc.* Equidem non decebat, Balthasar, Sacerdotem ita laice vestitum incedere: vanitatum amorem hic habitus loquitur, & Mundum olet. Sed quoniam Episcopus jussit personam tegere, ut facilius explorares mores Paulani, excuso factum. *Balth.* Superi! vos prodidistis me? *Franc.* Tui vero vere me miseret, Domine, qui postquam summo mane ingressus es silvam cum strepitu famulantium canum, ac hominum, denique sub noctem desertus a tuis, vacuus præda, fatigatus, & famelicus subsidium a misello eremicola postulas. O DEus! hæc vita sæculi est laboriosa venatio, quæ demum in bombum, & fumum desinit. *Cos.* Non male spes nostras describis. Sed nunc tecum agimus: nunquid Paulanus es? *Franc.* Certe Paulæ sum natus. *Balth.* Et Franciscus vocaris? *Franc.* Vocor Franciscus, sed non sum Franciscus! Franciscus inter Seraphinos altissimam sedem habet. O sedes omnibus desideriis desideranda, quia sedes Amoris est! *Cos.* Verum age, cur fugiebas inclamantem me tibi? *Franciscus.* Homines odi, homines fugio, propterea videtis accinctum itineri, ut longius ab hominibus abeam. *Balth.* Homines odisti, homines fugis! an non ipse es homo? *Franciscus.* Etiam meipsum odi: utinam possem fugere! *Cosentius.* Cur igitur ultro rediisti ad nos? *Franciscus.* Fugavit odium, charitas revocat, & DEus. *Cosentius.* Pugnantia videris loqui: nam quomodo odisse, & amare eos-

dem

dem potes? *Franc.* Odi, cum *auferunt* mihi DEum: amo, cum *referunt*. *Balth.* Ecquod igitur eſt vitæ genus, quod profiteris? *Franc.* Solitudo delicias facit: beata ſolitudo, immo vera beatitudo! *Coſ.* Homo animal ſociabile eſt: naturæ opponitur ſolitudinis amor. *Balth.* Minime ſolus ſum; cum maxime ſolus ſum, tunc enim cum DEO ſum. DEUS, & EGO, nos duo ſufficimus, ille mihi, quia amo, ego illi, quia amor. Ah! DEUS, & EGO, quam jucunda ſocietas ſumus! *Coſ.* Enimvero jucunda ſocietas foret, ſi ſicut te DEus videt, ita tu DEum videres. *Franc.* Atqui ſicut ille me non utique oculis corpòris videt, ſed intellectu: ita ego ipſum video oculis mentis armatis per fidem. Quanquam neque hi oculi nihil vident. Equidem ſtat Dilectus meus *poſt parietem*, non raro tamen *reſpicit per feneſtras*, & *proſpicit per cancellos*, Cant. 2. *Balth.* Non tibi negabo, quod dicis; ſed unde honeſte, atque ſine tædio totos dies te occupes, non percipio. *Franc.* Niſi me homines turbent, ecce! hic ordo diei eſt: dormio, lego, canto, edo, bibo, ambulo, garrio, & iterum dormio. *Coſ.* Profecto compendium vitæ jucundum exhibes. *Balth.* Compendium vitæ otioſæ, & ſibi, Mundoque inutilis! Non perſuades, ut credam. Sed quia jam divinaſti, cur adſim, in virtute obedientiæ, quam Epiſcopo debes, cujus perſonam ago, præcipio tibi, ut vitæ methodum ex ordine mihi referas: teſtis verborum ut ſit Coſentius, rogo. *Coſ.* Attente audio! nam mihi ſincera ſimplicitas placet. *Franc.* Et mihi obedientia præ mille victimis. Quid vis, ut narrem? *Balth.* Quot horas dormis? *Franc.* Tres concedo ſomno corporis, ſomno animæ quaternas, ſenas, quandoque denas etiam, ut varie ſopor Divinus tenet. *Balth.* Somno animæ? Quid eſt ſomnus animæ? aut quis dormire ſpiritum unquam dixit? *Franc.* Tu es Doctor Jurium, & ignoras, quid ſit juris DEo in jura ſpiritus? *Somnus corporis* actiones ſenſuum, & functiones animales: *ſomnus animæ* intellectus, & voluntatis operationes ſuſpendit, etiamſi

corpus vigilet. *Coſ.* Rem novam audio. *Franc.* Audite plura : nam vel audire ingens voluptas erit. Cum ſomno ſomnia immittit DEus admiranda, plena myſteriis, & ſuavitatibus, quas, niſi qui eſt expertus, capit nemo, refertiſſima. *Balth.* Et ſcilicet expoſita illuſionibus, milleque fallaciis. *Franc.* Ex fructibus dignoſcuntur. Si Divina ſunt ſomnia, intimam ſibi DEI præſentiam intellectus non jam credit tantum, ſed experitur (o verbum dulce!) intellectus experitur, & voluntas matrimonium ſpirituale contrahit, quo conjungitur *Dilectus meus mibi, & ego illi*, Cant. 2. Ita, amici, ille mihi, & ego illi! ego illi! Inde alacris evigilo; & ſicut ſomnum vires carnis plus quam cibus, potusque reficit, ita a contemplatione ſurgo fortior, vegetior, promptior ad agendum, & patiendum, quæ DEI ſunt, magis quam a precibus ordinariis: & tunc ceſſat metus illuſionis: triumpho, plaudo, pſallo, atque adeo alteram diei partem cantui tribuo. *Coſ.* Ego nunquam memini me ſic dormiſſe. *Franc.* Homines, Coſenti, homines hunc ſomnum auferunt, ſolitudo affert. *Balth.* Rem narraſti, ſerio dignam examine. Et quæ deinde cantum occupatio excipit? *Franc.* Lego ambulans, & legens garrio, & feraciſſima lætorum affectuum garrulitas eſt. *Balth.* Legis, qui nuſpiam librum habes, immo quem audio, ne quidem litteras didiciſſe? *Coſ.* Garris, ubi nemo eſt, qui reſpondet? Paradoxis nos implicas. *Franc.* Liber, o viri boni, *liber unus* totus Mundus eſt mihi. In hoc libro non tam oculis, quam *auribus* lego: & de his, quæ lego, *cum mutis* garrio. *Coſ.* Liber eſt Mundus : auribus lego : cum mutis garrio : Franciſce, ſic loqui eſt ludere! *Balth.* Utrumque vides pendere ab ore tuo: quouſque ambiguis verbis trahis? *Franc.* Plana ſunt omnia. Eja! arrigite aures! .. Non auditis, quid *ſtellæ* dicant? ah! quam admirabili concentu enarrant gloriam Domini! ... Quæ fixæ ſunt, *pleno choro*, Planetæ autem ſinguli *voce ſola* concertantes conclamant: *Quam magna eſt domus DEI, & ingens locus poſſeſſionis ejus*! Baruch. 3.

Ingens

Ingens locus, locus elegans, aureus locus! .. Et *infernus* num mutus eſt? immo applicate animum! Audietis vocem tonitrui in rota per circulum repetentem, quod ſit Dominus *terribilis in conſiliis ſuper filios hominum.* Pſ. 65. Quanquam quid opus eſt ſive aſcendere, ſive deſcendere: quacunque ambulo, multiplex clamor inſonat: ACCIPE, REDDE, CAVE! Clamat *Ignis* ex voluntate Creatoris: ego te foveo, cum friges: ego tibi coquo, cum fames: ego lucem fero, & diem de nocte facio, cum indiges: ACCIPE BENEFICIUM! ſed & REDDE OBSEQUIUM! Tene præcinctos lumbos, & *lucernas ardentes* in manibus tuis! Secus ſi feceris, CAVE SUPPLICIUM! Ignis qui fovit, qui coxit, qui luxit tibi, æternum uret! .. Quodſi ad fontem me fero, clamat *Aqua*: ego ſervio tibi ad munditiem, ad refrigerium, ad navigationem: ACCIPE BENEFICIUM! Tuum eſt omiſſis ciſternis diſſipatis ſolum fontem aquæ vivæ requirere: REDDE OBSEQUIUM! Si rivulos ſecteris, effunderis *ut aqua*, non creſces, in lutum deſines: CAVE SUPPLICIUM!... Similia monet *Aer*: ego te refrigero: per me reſpiras, loqueris, moveris, vivis: ACCIPE BENEFICIUM! Sed & utere ad finem, propter quem vivis, aſpira ad DEum tuum: REDDE OBSEQUIUM! Væ ſuſpiriis, quæ tendunt ad infima: ſpem cœli ſuffocant: CAVE SUPPLICIUM!... *Terra* autem quocunque verto me, garrulitate multiplici jam reconditas divitias montium, jam ubertatem agrorum, jam hortorum delicias, jam nemorum amœnitatem prædicans ecce, inquit, omnia mea tua ſunt: ACCIPE BENEFICIUM! Sed lauda Potentiam, quæ fecit me: æſtima Sapientiam, quæ ſic ordinavit: ama Bonitatem, quæ ſic ornavit: REDDE OBSEQUIUM! Abutenti bonis meis in Factoris injuriam parata eſt *terra tenebroſa, & operta mortis caligine, ubi nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat*: CAVE SUPPLICIUM! ... *Coſ.* Paulatim capio, quod poſſis cum mutis loqui. *Balth.* Et ſine libro legere: eſtque ſine dubio utiliſſima lectio. *Franc.* Sed ne-

que opus est extra me vagari: omnia, quæ *intra me* sunt, laudant nomen Domini, & *omnia ossa mea*, atque hæc admirabilis structura corporis: multoque magis obstupescenda colligatio spiritus immortalis cum carne corruptibili dicunt mihi: *Domine, quis similis tibi*? Ps. 34. Heu! quam surdi sunt homines, qui hos clamores non audiunt! & quam cæci insuper, qui te, mi DEus, in tuis creaturis non vident! Mihi, o Amor, in singulis obvias! mihi ex singulis clamas: VOLO, UT INVICEM AMEMUS! Domini, *liquescit* in gaudiis anima mea, quoties sic audio loquentem mihi! sic pascor in hoc deserto! sic delicior! & quanquam corpus ex solis herbis, & aqua vivat: animus tamen *quotidie splendide epulatur*. Verum hem! quo me suavitas rapuit! prope ut oblitus sim charitatis! Subite tuguriolum hospites: parabo cœnulam fessis! Coctæ radices, modicum salis, & si forte pisciculi quidam ex præterlabente rivulo se mihi captivos dabunt, opipare vos reficient. Si tamen alteruter querelis stomachi ex macra mensa non satisfecerit, ipse sibi adjicere obsonium potest in apophtegmate, quod familiare fuit Divo Patrono meo: *Si non habes satis, memento paupertatis! Balth.* Vade! facis, quod sancta Charitas suadet: plura sciendi occasio non ideo eripitur mihi.

SCENA IV.

Balthasar. Cosentius.

Cosentius. ME vero, Amice, ita refecit discursus hic, ut jam nec fames urgeat, nec fatigatio, aut somnus vexet: dum vivo, simile expertus sum nihil. Tu vero siles? Fatere potius, Balthasar, fatere: nunquid cor nostrum ardebat in nobis, cum talia viris juvenis loquebatur? *Balth.* Enimvero major est sapientia hominis, quam rumor, quem audivi: DEus cum ipso est. *Cos.* Sanctus est: neque (quales nos nobis fingimus, qui virtu-

virtutem confundimus cum melancholia) absurdus Sanctus. Didicit comitatem probitati adjungere. Odit homines, & amat simul ; hoc temperamentum paucis commune est. *Balth.* Illis solis, qui in homine DEum amant, quod est christiane amare, non ethnice tantum. Sed me primus Paulani occursus attonuit. *Cos.* Recte advertis. Neutrum de facie noverat : tamen vix visos suo quemque nomine compellavit : unde, & cur adesset, explicuit ; nec obscure coelitus se esse monitum significavit, ut ex fuga hominum rediret ad homines, quorum opera sibi esset futura utilis *ad certum finem.* Profecto mihi sic comparatus est animus, ut promptus sim ad quodvis obsequium. Honorat me DEus meus, si utitur ex beneplacito Servi tui. *Balth.* Mirificum sermonis exórdium fuit. Sed me simplex obedientia, qua Episcopi personam in me coluit, multo affecit tenerius. Vix umbram imperii conspexit : quam alacriter arcana sua, ne quidem testem veritus, exposuit mihi ? quam sincere rationem vitæ omnem enarravit ? *Cos.* Et, o coeli! qualis vitæ! Si Angelus indueret carnem, num aliter viveret ? *Balth.* Ego exemplo captus sum, & cupio imitari. Vah! nondum homo vigesimum annum ætatis attigit : nunquam vel primos litterarum apices didicit : nullos Doctores Sanctitatis audivit : & suspicio in summo vertice altissimæ contemplationis plaudentem sibi! Quam grandis mihi facienda est via, dum illuc evehar!.. Nimirum, qui ubi vult, spirat, mature Franciscum per compendia viarum duxit : dum ego lente ambulo per ambages. Via brevissima ad perfectionem est VIA AMORIS : o si hanc ivissem, quantos pridem reliquissem post me! Nunc ferre debeo, quod præcucurrerit pæne puer, ac ne quidem Abecedarius. *Cos.* Utilis comparatio. Est tamen quod doceri velim, Amice! Ecce tota fere occupatio Francisci *in frequentandis affectibus Amoris* se versat : credine potest, tanti esse hos actus DEo, ut pretium præ actibus quibusvis alterius virtutis habeant ? Profecto administratio justitiæ, qua publica

scelera

ſcelera, & ſuum cuivis jus vindicamus; fortitudo, qua pro patriæ bono, aut fide jurata Principi vitam & ſanguinem fundimus; prudentia, qua regendæ Reipublicæ ſtrenue invigilamus; temperantia, qua intra decori limites coercemus tumultuantes affectus; miſericordia, liberalitas, magnificentia, affabilitas, ſolertia, virtutes videntur, quæ multo & ſplendidius, & utilius formant virum, quam iſtæ teneritudines faciant: age erroneum hoc judicium putas? *Balth.* Certe ſi a charitate hæc virtutum exercitia ſepares, erroneum eſt, quia judicio DEI, qui ſolus errare non poteſt, contrarium: nam quæ tu enumeraſti glorioſa facinora, *nonne & Ethnici faciunt*, quin tamen ſpes præmii ullius in cœlo ſit? Nempe homo *in externa ſpecie* figit oculos, *DEus cor intuetur*: inde judiciorum contrarietas venit. Virtutes, quas *morales* vocamus, *naturam* perficiunt. Tribuunt, ut ſis bonus homo, bonus civis, bonus Princeps: verum ut ſis *bonus Chriſtianus*, Theologicæ virtutes exiguntur, *Fides*, *Spes*, *Charitas*, *tria hæc: major autem horum eſt Charitas.* 1. Cor. 13. eo quod Fides ſerviat, *ut poſſim*: Spes, *ut velim* amare: Charitas autem non ordinetur ulterius, ſed animam ſuo principio, & fini conjungat. Sequitur, quod Charitas *Regina virtutum* ſit: & ut facile concludes, actus virtutis nobilioris merito apud DEum in pretio majore eſſe, quam ſint actus aliarum minus nobilium, ſaltem niſi & ipſos Charitas imperet. Imperat autem, imperat illuſtriſſimos actus, neque in ſuis quieſcit: ſed quando ſe offert occaſio, aut DEus impellit: alacriter virtutes famulas ad opus excitat; atque ita denique hominis perfectio *in perfectione Amoris* conſiſtit. Certa doctrina eſt ex Apoſtolo: *Si Charitatem non habuero, nihil ſum.* 1. Cor. 13. Utinam ſicut *ſpeculative* pridem perſpexi, etiam *practice* tenuiſſem! *Coſ.* Suboritur aliquid luminis. Ut ſerviam DEo, ideo me fecit DEus, ideo homo ſum, ideo vivo. Actus vitæ meæ alii ſunt liberi, alii naturales, & neceſſarii. *Per neceſſarios* non aliter DEo ſervio, quam elementa, bruta, &

plan-

plantæ ſerviunt. *Quod vult DEus*, & ipſæ faciunt, ſed non faciunt, *quia vult.* Mihi data eſt facultas liberii arbitrii, ex cujus uſu poſſum non modo obedienter acquieſcere ordinationibus, quas AUCTOR NATURÆ conſtituit: ſed etiam accommodare me legibus, & beneplacitis, quæ DOMINUS SERVIS promulgat. *Balth.* Recte diſcurris. Jam vero dic mihi, per quos *Actus liberos* DEO ſervimus? *Coſ.* Utique non per alios, niſi quos agimus PROPTER DEUM? Quis enim me dicet ſerviiſſe Regi Tartarorum, cujus cauſa nunquam vel pedem, vel manum movi? *Balth.* Itaque neque habes, quod ſperes, mercedis quidpiam *ab illo Rege*, quantoscunque labores per vitæ tempus ſuſceperis, quæcunque pericula ſubieris, quascunque virtutes exercueris. Dicet enim Tartarus: Præmiet te, cui laboraſti! Propter me egiſti nihil: itaque nihil debeo. Vides in hoc exemplo, quam merito DEus nullam virtutem æſtimet, niſi quam *propter ipſum* exerces? Agere autem *propter DEum* quid eſt, niſi agere ex Charitate? itaque anima virtutum eſt Charitas: & ſine hac illæ cadaver ſunt. *Coſ.* Jam plena luce ſe veritas mihi exhibet, & ad mærorem. Unum adhuc ſe dubium movet. Actus Amoris, in quibus vidimus exerceri Paulanum, fere *meri affectus* ſunt: tantine ſint? *Balth.* Nimirum DEUS, Coſenti, alios vult occupari *circa ſe*, alios *propter ſe*, pleroſque mutatis vicibus, modo *circa ſe*, modo *propter ſe.* Quodlibet vitæ genus ſuam laudem meretur: ſummam illa, in qua ſummus eſt amor. Menſura amoris menſura eſt meriti. Verum qui ſe diu, uti Paulanus, occupat *circa DEum*, & ſcilicet *in actibus Amoris elicitis*: hunc ſuæ induſtriæ fructum habet, quod deinde, cum res poſtulat, facillime exerceat *imperatos*, & ſe occupet *propter DEum.* Didicit ex creaturis ſcalam conficere, per quam aſcendit, & deſcendit, cum lubet, quin unquam a DEO abeat. *Coſ.* Tandem videor mihi intelligere aliquid de iis, quæ vidi. Vis dicere: Franciſcus non ceſſavit ſervire DEO, etiam cum ſervit nobis.

 bis.

bis. *Balth.* Rem dicis. Et fallor? an lautam homini cænam imperavit amor, tam longas ut trahat moras? Per te si liceat, explorabo, quid agat.

SCENA V.

Cosentius solus.

QUod lubet, age. Me rerum omnium, & omnis vitæ fastidium tenet acerbum, grave. Cosenti, vixisti annos quinquies omnino denos: semper vegetus, & viribus valens; & vitæ genus, cui occasiones rem gratam præstandi DEO nunquam deerant. Euge! quot annis serviisti DEO? immo quot menses numeras, aut dies saltem? Horam subinde aliquam, Domine (memini) consecravi Religioni: verum & ipsam ah! quam frigide, quam nihil amans! *Multa tuli, fecique*: sed quæ fuit omnis sive patientiæ, sive laboris mei origo, quis finis? *Origo* vitium, aut natura fuit: *Finis* aut scelus, aut vanitas. Cupido placendi mortali Principi, commodandi meæ familiæ desiderium, libido satisfaciendi meis cupiditatibus, ambitio honoris, ac titulorum, spes lucri, amor licentiæ, denique nugæ nugarum fuerunt anima tot motuum, quibus me, & alios conturbavi. Hac hora si sisterer supremo Judici, quid responderem interroganti? Age, quid tota, quanta fuit, vita *laborasti*, aut quid *passus es* PROPTER ME? Nempe obmutescerem miser, & coopertus confusione, si non mali, certe servi pigri sententiam trepide expectarem. Ita, quæ debebant esse *scala cæli* creaturæ, *scala inferni* forent. Huc me malorum *mali amores* traxerunt, amores rerum pereuntium, vanarum, futilium. Stultitia gravis! Quid enim amas in creaturis, cum amas Cosenti? Formam amas? DEus est pulchrior. Opes amas? DEus est ditior. Munificentiam amas? DEus est liberalior. Virtutem etiam si amas, qui

sanctus

ſanctus Amor eſt: DEus infinite eſt ſanctior, DEus ſuper omnia! vah! amores, amores mei quo exerraſtis!

SCENA VI.

Coſentius. Balthaſar.

Balthaſar. AD cœnam te voco, Domine, ad cœnam, qua nullam unquam ſapuiſſe tibi dulcius, certum eſt mihi: nam Amor Divinus condivit. *Coſ.* Quid ſibi hæc præfatio velit? *Balth.* Brevis ſum. Audi attente: mera prodigia loquar. *Coſ.* Loquere. *Balth.* Cum diſceſſi a te, Franciſcum reperi in mentis exceſſu. Cubitum totum elevatus in aëra hærebat ſine motu, ardente vultu, corde interdum extrudente altum ſuſpirium. *Coſ.* O felix conditio animæ amantis DEum! *Balth.* Diu attonitus hæſi in aſpectu, & vix non cum ipſo in extaſi. Tandem ad ſe rediens lente ſubſidit in terram. Vix viderat: (hem novum prodigium) prô! exclamavit, prope parandæ cœnæ oblivio ſubiit. Cucurrit: curro ſimul: ſtetimus ad rivulum in vicinia: vocat ille piſciculos: accelerant turmatim: nudis manibus ſenos ipſe comprehendit, & ſinu concluſos ad focum defert. Iterum prodigium! *Coſ.* Narra cito! *Balth.* Non ignis, non pruna, non cinis, non lignum aderat. Arripit ollam Franciſcus piſculos injicit, affundit aquam: quam ut vix extremo digito tetigit, incipit illa continuo calefieri, ſtridere, ebullire. Momento piſciculi cocti ſunt. Ad hanc cœnam invitamur. *Coſ.* Omnibus Regum menſis pretioſior eſt: cito imus. *Balth.* Imus.

CHORUS

Chryſopœia Divini Amoris.

Microcoſmus, ſive Homo. *Mercurius* mendax Alchymiſta, ſive amor lucri. *Chryſopœus* verax, ſive Amor *D*EI.

Microcoſ. * JO! *dives ſum*, & *locupletatus*,
Et nullius egeo! Apoc. 3.....
Vive Mercuri! tuo artificio
Hanc omnem opulentiam debeo.

* In numerando auro ſuo occupatus.

A R I A.

Quantus ſum, tantus ſum
A Chryſopœia:
Eja!
Phœbe mirificum
Lauda Mercurium!
Ars princeps artium
Eſt Chryſopœia!
Ars vere aurea
Lucri } *ambo*: ditiſſima
Chryſopœus ex angulo. Fumi }
Eſt Chryſopœia.
Chryſop. Vah! dicis: *dives ſum*, & *locupletatus*,
Et nullius egeo!
Et neſcis, quia tu es miſer, & *miſerabilis*,
Et pauper, & *cœcus*, & *nudus!...*
Hoc dicit *D*ominus:
Ecce ſto ad oſtium, & *pulſo*:
Scio opera tua,

Quia

Quia neque frigidus es, neque calidus.
Utinam frigidus esses, aut calidus!
Sed, quia TEPIDUS es,
Et nec frigidus, nec calidus,
Incipiam te emovere ex ore meo! Apoc. 3.

Microcos. Tu quis es,
Qui tantum mihi nuntias malum
A Domino?

Chrysop. Missus sum, ut liberem te
A mendace Mercurio.

A R I A.

1.

Insanis,
Quem labor fatigat inanis!
Spe modici lucelli
Non potest vir prudens impelli,
Ut vano rabulæ
Sacrificet sua, & se.

2.

Quid aurum?
Quid coacervasse thesaurum
Juvabit moriturum:
Et illas in terras iturum,
In quibus *Numinis*
Vilissimi nulla est vis?

Microcos. Quid dicas, non intelligis:
Meus, quem laboro, non est labor sterilis.

Chrysop. Quæro, cui sit utilis? ...
Ajo, quod fructus tui laboris
Sit *aurum spurium*,
Cui nullum in cœlo est pretium.

Microcos. AURUM SPURIUM!
Adsit ipse Mercurius, & refutet convitium.
Mercur. Vah! video inimicum Amorem!
Chrysop. Persequor,
Ubicunque affectas Divinum honorem.
Fraudes detego, vilem facio.
Microcos. Heu me! si *pro auro spurio*
Fodiendo, coquendo, cudendo
Misere consumpsi me!
Mercur. Futilem metum una cum inepto homine
A te abige.

A R I A.

I.

Cur audis blateronem?
Sub specie Amoris
Ad odium laboris
Extimulans, hypocrita
Ingeminat suspiria,
Fingit *Religionem*;
Cur audis blateronem?

2.

Vetabit *laborare*:
Orando occupabit,
Orantem delectabit:
Hac arte te decipiet,
Ad incitas te rediget,
Et coget mendicare.

Chrysop. Ex more suo mentitur Mercurius.
Non odit AMOREM LABORIS
Amor Cœlicus.
Immo *imperat* serio,

Ne

Ne tempus malo male perdas in otio.
Sed hoc ago, hoc urgeo,
Ne labores *ſine operæ pretio* :
Volo, ut *ab igne*, quem nutris, perpetuo,
Prodeat *aurum ſolidum*,
Non ſpurium.
Mercur. Iterum repetis infame convitium ?
Chryſop. Provoco ad experientiam.
Eja! bone vir,
Redde flammis hanc maſſam auream :
Ego folles animabo.
Niſi tota in fumum abeat,
Reus ſim de mendacio.
Microcoſ. Optima propoſitio!
Mercur. Et tu, ſtolide,
Tanti non metuis theſauri periculum ?
Chryſop. Si *verus* eſt, non timet incendium.
Microcoſ. Bene habet: fiat probatio!
Mercur. At ego, ingrate, ecce! te deſero.
Microcoſ. Superi, quid video? * * Exhibitio.
Chryſop. Aurum vides in auras evaneſcere,
Una cum ipſo impoſtore Mercurio.

ARIA.

I.

Ecce hoc habes, qui te, *non pro me.*
Demens in gravibus
Vexas laboribus
Videris lucrari,
Videris ditari:
Subito cares re omni, & ſpe!

2. Sci-

2.

Scilicet fallit te *noxia nox*:
Manus fictitiis
Implet divitiis:
Inanes videbis,
De fraude dolebis,
Somnum cum galli excusserit vox.

Microcos. Heu! repente ex ditissimo
Pauperrimum me video!
Homo insipiens, cur credidisti Mercurio?

Chrysop. *Suadeo tibi emere a me aurum ignitum,*
Ut locuples fias. Apoc. 3.

Microcos. Quomodo possum emere, qui nihil habeo!

Chrysop. Eme *Amoris pretio.*
Ama DEUM, & fac, quod vis.
Sic, quidquid facies, cum lucro facies,
AURUM facies.....
Amor, Amor veri est *semen auri*:
Amor est *lapis Philosophicus*,
Veræ Chrysopoeiæ peritis probatissimus.

Microcos. Quid igitur jubes me agere? clarius edoce!

Chrysop. Age, quod egisti: NON ALIUD,
SED ALITER.
Et nempe, quod hactenus egisti EX MORE,
Age deinceps EX AMORE.
Hæc est doctrina *aurea*,
Hæc certissima CHRYSOPOEIA.

Microcos. Ah! cur sero adeo
De arte tam nobili audio?
Amice, quot dies, menses, annos perdidi
In labore *inutili*!

Chrysop. Non est nullum malo remedium:

Tepo-

Teporem excute,
Et Amoris *fervore* amissum tempus redime.

A R I A.

I.

Microcos. Anni, menses, dies, horæ
Vani actæ in labore,
Ah! redite,
Estis vitæ
Pars peractæ maxima!
Chrysop. Ama! Amor aurum dabit:
Quod quem diem inaurabit,
Unus valet sæcula:
Sic jacturam repara!

2.

Microcos. Tota vita laboravi:
Et pro cœlo quid paravi?
Chrysop. Talis vita,
Nunquid vita?..
Microcos. Quæstio gravissima!...
Chrysop. Sed jam ama, & amando
Hanc jacturam repara!

PUNCTUM II.

AFFECTUUM INTENSIO.

SCENA I.

Franciscus. Balthasar. Cosentius.

Cosentius. ENimvero quasi micas de mensa cœlesti cadentes apposuisses, ita mihi hæc cœna sapuit. *Franc.* Agamus

mus DEO gratias! *Omnes.* DEO gratias! *Franc.* Bonus est, mihi credite, bonus est Dominus, & liberalis, & suavis diligentibus se, modo *toto corde* diligamus. *Balth.* Vis dicere, modo cor totum occupemus *in Amoris affectibus*, sine dissipatione in alios. *Franc.* Hoc volo: & *vita affectiva*, dico, quod sit *mater Lætitiæ spiritualis*, illius lætitiæ, quæ exuperat omnem sensum: quæ spiritum quidem dulcissime afficit; sic tamen, ut non raro se diffundat in corpus: quam experiri possumus, explicare non possumus. *Cos.* Fallor! an hodie aliquid ex hac lætitia delibavi? Certe cui hactenus ne de nomine quidem nota fuerunt spiritus gaudia: modo solatia percipio, quibus vel æqualia, vel similia tota vita non sensi. Credere incipio, quod decipiamur turpiter, quicunque credimus, vitam proborum esse obnoxiam melancholiæ: virtutique se dedere nihil esse aliud, quam ad obligationem perpetuæ tristitiæ se ultro damnare. *Balth.* Potuit hæc opinio ingenerari animis per hypocritas, aut per ineptos Ascetas quosdam, qui ut sanctitatis studium præseferant, spectrorum malunt, quam Angelorum faciem induere. Atqui Apostolo teste: *hilarem datorem diligit DEus*, 2. Cor. 9. unde colligo, quod agat cum servis suis, sicut paterfamilias cum operariis, quibus non solum sub vesperum datur denarius, sed etiam sub meridiem prandium apparatur. *Franc.* Hic sensus bonus est, & ego plus dicam: dico, quod DEus *punctum honoris sui* in hoc collocet, quod habeat servos *alacriter* obedientes sibi, vultuque ac gestibus palam præseferentes lætitiam animi gratulantis, quod optimam partem elegerint, cum servire DEO potius, quam Mundo decreverunt. Qui sic ingreditur, ut credas mancipium videre te pistrino inter Saracenos addictum; herumque barbarum, & scorpiones intentantem perpetuo expavescens: cujus pallore funereo squallet facies, horrent crines, caperatur frons, rigent oculi, stupet lingua, pectus palpitat, quique totus imaginem attoniti refert; quid putatis, an iste honori est DEO? hoc animo

mo, tali vultu vos famulum ferretis in servitio vestro? *Cosent.* Immo infamari domum, & Dominum credimus a servorum tristitia. Attamen hoc scimus, quod Sancti ultro a sensuum deliciis sese abstrahant, & vitam agant in angustiis, in egestate, in solitudinibus, in vigiliis, in jejuniis multis, in plagis supra modum: hæc vitæ methodus quomodo non excludat lætitiam, hoc miramur. *Franc.* Excludit utique lætitiam vitiosam, stultam, vanam, puerilem, animalem: sed lætitia sana, solida, sancta, vera non potest cum amoribus aliis, nisi cum Amore DEI componi. Itaque, bone vir, non equidem tripudiamus, non ludimus, non cachinnamur, non epulamur, non venamur, non gaudemus in sonitu cytharæ, non habemus *delicias vestras*: sed nec desideramus; sed spernimus insuper: sed habemus *delicias alias*, ALIAS habemus: & tripudia nostra sunt exultare in Domino: cachinni nostri ridere vos: epulæ nostræ contemplari *D*ivina: venatio nostra in creaturis venari DEum: nostra musica DEum laudare, DEO plaudere, gratulari, jubilare. *Cos.* Sublimior est hæc Philosophia, quam ut a quovis capiatur. *Balth.* Ego videor mihi intelligere lætitiæ modum, quam sic extollis. Nimirum uti alia sunt gaudia parvulorum, alia juvenum, alia virorum: ita tu doces alia esse hominum sensualium, alia spiritualium. *Franc.* Utique alia, & alia nempe, ut sicut vos, qui estis viri, ridetis gaudia puerorum; neque quisquam vestrum vellet jam, quod olim fecit, ludere par impar, aut equitare in arundine longa; ita qui spiritus gaudia gustavit, ei desipiat omnis caro. Experitur nempe, quam sint ista illis nobiliora. *Gaudia sensuum* enim nunquam satiant, cito desinunt, & si durant longius, fastidiuntur, sic, ut ne Salomon quidem aliud in illis invenerit, præter vanitatem, & afflictionem: illique, qui postquam diem combusserunt in stultitiis, hodie dicunt: *heri læti fuimus*! nihil aliud dicant, quam quod dicere subinde æger solet: *hac nocte somnia jucunda habui*! aut quod dice-

ret vitulus, si loqui posset, postquam in pinguibus pascuis horis aliquot lasciviit. Sed gaudia spiritus sic satiant, ut tamen semper magis sitiantur, idemque qui dicit: *satis est*! simul clamet: *amplius, Domine, amplius!* Sic veniunt, ut non abeant, nisi velis, atque cum voles, redeant. Sic afficiunt, ut nunquam fastidium ferant. *Balth.* Hic vero vide, ne hallucineris, Francisce; nam ego scio, nihil in hac vita æternum esse, nihil non obnoxium mutationi. Multi hoc Sancti questi sunt, & ipsum Sanctum Sanctorum audivimus ingemiscentem: *tristis est anima mea*! *Franc.* Domine, pro me respondet Apostolus, qui Sanctos describit nobis *quasi tristes, semper autem gaudentes.* 2. Cor. 6. Semper, (audis?) semper gaudentes; nimirum quia deficere quidem potest exundantia gaudii, sed non ipsum gaudium: cessare potest gaudium hominis inferioris, non item superioris; tolli potest gaudium *sensibile*, non vero gaudium *rationale*, nisi quando ultro cessas amare DEum, atque adeo abrumpis unionem cum eo, cui adhærere bonum est. Ita in ipso Christo tristitia cum lætitia eandem animam occupavit: sed nempe uti lux, & tenebræ eundem involvunt globum terraqueum, attamen in hemisphærio non eodem. *Cosentius.* Verum, non est remedium, quod ejusmodi fastidium pellat? *Franciscus.* Non est præsentius, quam oratio: ideo ipse Dominus tristitiæ tempore *prolixius oravit*, & omnino consolationem exoravit sibi ministratam ab Angelo. Nempe ne vos quidem cibi suavitatem sentitis, nisi cum applicatis palato. Applicatio mea oratio, & contemplatio est. Per hanc Amoris objectum, quod dulcissimum est, unitur animæ: & in unione dulcedo sentitur vel minor, vel major, prout illa vel strictior erit, vel laxior. Itaque quidquid applicationem impedit, quidquid distrahit contemplationem: suavitatem Amoris confundit. Habetis causam, cur homines fugiam: & jam tempus est, valete! Priusquam diescat, hinc abeundum est mihi. *Cosentius.* Abeundum? & quorsum? *Franciscus.* Ubi me

nullus

nullus homo inveniat. *Balthasar.* Francisce, salva obedientia, quam Episcopo debes, non ibis hinc. Jussus sum explorare, quæ sit vitæ methodus tibi. Expectare, cum retulero, quid de te Præsul statuat, juberis tu. *Franciscus.* Boni Superi! quod malum audio? nunc si quid hospitioli titulo mereor, utrumque obsecro, ut sitis Patroni mihi. Homines me hic repererunt: homines quotidie turbant: liceat mihi homines fugere. *Balthasar.* Tibi soli non vivis: & si reperisti thesaurum in hac ratione vitæ, ut cum aliis quoque communices, CHARITAS imperat. Sunt, qui petierunt a Præsule facultatem adhærendi tibi, & in hoc loco profitendi contemplationis exercitamenta, Magistro te: recedere licebit paullulum, & deliberare, quod velis responsum a te, ut Episcopo feram. *Cosentius.* Et quidni ex stapede sententiam, Paulane, dicas? Ego enim, quanquam parum frequentaverim Amoris scholam, tamen nihil credo errare me, si dico: *parum te amat, DEus, qui, cum potest, non curat, ut plures ament.* *Franciscus.* Prô! quale auguror malum mihi? Cum fugerem a vobis antea, jussit reverti Dominus, & hospitibus ministrare, qui in negotio momenti magni futuri mihi auxilio essent. Jam sic juvatis? juva me? DEus mi, ne a te abstrahar!

S C E N A II.

Balthasar. Cosentius.

Balthasar. ABjit: sinamus solum cum DEO agere. Tibi, Domine, pro amicitia communico consilium cordis mei: primus ego discipulus Paulani ero. *Cosentius.* Doctor discipulus? *Balthasar.* In scientia Sanctorum ego puer sum, ille Magister est. Prospicio gaudia, quæ mihi in hac eremo sub hoc magisterio paravit DEus. Docebor amare, & TOTO CORDE amare! O doctrina omnibus doctrinis potior! *Cosentius.* Resolutio heroica est, quam ego non laudare modo, sed etiam imi-

Eja! fac, ut institutum, Amice, Episcopus probet. Ecce area, in qua stamus, mea est, vestra sit: accommodate usibus vestris, & meis. *Balthasar.* Liberalis es. Franciscus quid de hoc consilio judicet, audiemus.

SCENA III.

Franciscus. Cosentius. Balthasar.

Franc. AMici! * *Cosentius.* Superi! quis subito splendor micat! *Balthasar.* Hem! CHARITAS! *Franciscus.* Vicistis! immo CHARITAS vicit! Jam patior, quos fugi, homines! Adeste omnes! utinam eodem, quo ego igne ardeo, accendere omnes possem. *Cosentius. Balthasar.* Primos accende nos! *Cosentius.* Ego mea! *Balthasar.* Ego meipsum addico tibi! *Franciscus.* Utrumque CHARITAS habeat, BEATA CHARITAS!

MEDITATIO III.

Diliges ex tota mente tua. *Marc.* 12.

S. FRANCISCUS SALESIUS.

ARGUMENTUM.

AMOR AFFECTIVUS, qui cor occupat, si sincerus est, sterilis esse non potest. Unde si quis dicat: TOTO CORDE se DEum diligere: an verum dicat, cognosces *ex fructibus*, & scilicet *ab examine*, an etiam diligat *ex tota mente*, *ex tota anima*, *ex tota virtute*, puta *per omnes* poten-

* In aere vox CHARITAS splendet Francisco characteristica.

fortiter toleratæ abunde probaverunt. Erit igitur hujus Meditationis

Materia: S. Franciscus Salesius de sua reprobatione anxius.

Puncta duo: 1. Tentationis atrocitas.
2. Tentationis victoria,

Fructus: Primus Amoris gradus: *nihil amemus* SUPRA DEUM!

Propositum: Statuamus DEum *etiam austerum* amare. Ita fiet Amoris *probatio*, & inter nulla adversa deficiemus, neque cum vita ipsa periclitabitur.

PERSONÆ.

S. Franciscus Salesius Philosophiæ Parisiis studens.
Franciscus de Sales Sancti Pater.
Deagius, ejus Moderator.
Meranus Famulus.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. Ratio.

*Ratio.** SUperi! ubi fui? .. & ubi sum? ..
Heu! a quanto repente excidi gaudio!
Disparuerunt Thaborea spectacula,
Amoris miracula!...
Ah! quam jucunda occupatio
Est contemplatio! ..
Nemo, nemo, nisi expertus, potest capere,
Quam suave sit, DEum diligere.

* Ratio ab extasi redit ad se.

A R I A.

1.

O DEus!
O mihi omnia DEus!...
O ſi te homines noſſent!
O ſi cor tuum inſpicere poſſent!
O ſi viderent, audirent, guſtarent,
O ſi olfacerent te,
Si tangerent te!
Quam te ferventer, quam pure amarent!...
Nunc vix intelligent me,
Si loquar de te!

2.

Caliginis tuæ ſi lucem declaro,
Si myſticum cœli ſilentium narro:
Occulto de manna ſi plaudo,
Odores ignotos ſi laudo:
Extaſes, oſcula,
Raptus, ſponſalia
Si jacto de me:
Qui audiet me,
Vah! dicet: inſanis,
Qui talia canis!

Fides. Siccine? tu, poſtquam *guſtaſti*, & *vidiſti*,
Quam ſuavis ſit Dominus, Pſ. 33.
Se amantibus:
Hic ſedens in otio indulges affectibus?
Ratio. Eſt dulce otium: ſine, Soror,
Sine me in ſinu Amantis requieſcere.
Fides. Satis eſt, ſatis datum contemplationis illecebris,
Satis Amoris deliciis!

Omnia

Omnia tempus habent.
Est tempus amplexandi,
Et tempus longe fieri ab amplexibus! Eccl. 3.
Habet Amor *sua otia*,
Sed & habet *sua negotia*,
Habet *labores*, habet pugnas, *& prælia.*
Quid? *solum cor* tu vis Amori sacrare?...
Atqui *per omnes potentias* juberis amare:
Toto *corde*, tota *mente*, tota *anima*, totis *viribus.*
SIC prorsus, SIC DEUS DILEXIT TE:
SIC TU DEUM DILIGE.
Circumspice! ...* *Exhibitio.
Nunquid, qui animi *gaudium* extremis angoribus,
Qui *libertatem* truculentis lictoribus,
Qui *famam* infestis tribunalibus,
Qui *sanguinem* flagrorum cruciatibus,
Qui *vitam* propter te tradidit crucis doloribus:
Nunquid *tota mente* amavit te,
Nihil appretians SUPRA TE?.....
Et qui *reliquit omnia*, ut sibi assereret te;
Nunquid *tota anima* amavit te,
Et nihil PRÆTER TE? ......
Et qui pro te *pedes* fatigavit per itinera,
Manus extendit ad prodigia,
Oculos ad lacrymandum adhibuit,
Linguam prædicando exercuit,
Nec, ubi fessum *caput* reponeret, habuit:
Nunquid *tota virtute*,
Nunquid SINE MODO amavit te?....
Ecce! hoc est Amoris *affectum* per *effectus* probare,
Hoc vere, hoc solide, hoc sincere amare.

A R I A.

1.

Quam facile eſt, dicere:
O DEus, ego amo te!...
Quod dicitis, probate!
Splendore quod non ſpurio
Illudat aurum oculo,
Per ignem demonſtrate.

2.

Affectus veſtri pectoris
Eſt, ſicut radix arboris:
Et hæc, & ille latet:
Quod utriusque meritum,
Quis uſus ſit, quod pretium,
Ex ſolo fructu patet.

Ratio. Omnino, bonum eſt conſilium.
Probabo me, Amor meus, utrum ſic amem te,
SICUT tu amaſti me!

Fides. Per *gradus* ingredere! non enim licet volare.
Sufficit, ſi hodie examines te:
An Amor tuus *ſuper omnia* DEum appretiet?
Sive, an ejusmodi ſit,
Ut nihil audeas SUPRA DEUM diligere?
Hoc eſt enim EX TOTA MENTE diligere.
Quodſi aut, ut obtineas bonum, quod cupis,
Aut, ut effugias malum, quod metuis,
Non horres DEum offendere;
Jam utique intelligis,
Quod hoc ſit TEIPSAM *ſupra DEum* diligere:
Inſpice, ſevere te inſpice!

Ratio. Hem! quæ lux terrifica ſubito
Infundit ſe animo?

Repen-

Repente evanuit omnis consolatio,
Et trepide incipio dubitare de me,
An unquam dixerim serio :
O DEUS EGO AMO TE!..

ARIA.

1.

Age, loquere cor meum :
Nihil amas SUPRA DEUM? ...
Ah! Amor, quid amem præ te?...
Tace lingua! tu cor meum
Tu, quæso, testare de re!...
Quid mussitas? ...
Heu! hæsitas? ..
O triste examen pro me!

2.

Nam unde me probabo?
Quos *Fructus* Amoris monstrabo?..
Hem! quem credebam apici
Jam summo imminere :
Vix pedem montis attigi,
Et cogor hic hærere
Ambigua in se :
O triste examen pro me!

MEDITATIONIS III.

De S. Franciſco Saleſio

PUNCTUM I.

TENTATIONIS ATROCITAS.

SCENA I.

Deagius. Meranus.

Deagius. MErane! *Meran.* Vah! occurſus infelix! *Deag.* Nam cur me fugiſti tu? *Mer.* Video me deprehenſum eſſe, Sed nihil intereſt, ſi prodo myſterium, quod diutius occultum eſſe non poteſt. *Deag.* De quo myſterio tu loqueris mihi? *Mer.* Nempe de veſte hac, quam ſartor heri confecit denique, & hodie Saleſius induet. *Deag.* Moderatore ignaro nova veſtis parari non debuit, & cui fini? *Mer.* Talem ſe obvium Illuſtriſſimo Domino Parenti feret, cujus in hanc diem adventus, te teſte, decretus fuit. *Deag.* Expecto in horas: evolve ſarcinam... Juvate me Superi! novum luctum hic color nuntiat. Clericalis eſt habitus: Clericum ſe Patri Franciſcus ſiſtet? *Mer.* Ita conſtituit. *Deag.* In mortem affliget. *Mer.* Gnarum conſilii? *Deag.* Unde? *Mer.* Ex filii ipſius epiſtola, per quam licentiam petiit acceptandi Beneficium a ſummo Pontifice, ne quidem de tanta gratia cogitanti oblatum. *Deag.* Obſcura ſunt omnia. *Mer.* Igitur narrabo per ordinem. Conſiliis Joyoſæ Capuccini quantum tribuat Saleſius, non ignoras. *Deag.* Et probo, quia virum delegit ſibi heroice ſanctum, nec vulgaris prudentiæ. *Mer.* Hominis famoſiſſimi exemplum Saleſium traxit

traxit in imitationis cupidinem. *Deag.* Vir erat Joyosa pacis, bellique artibus longe clarissimus, ex aulæ proceribus fere primus, Regi ad invidiam charus; tamen cum ad summam fortunam deesset nihil, repente calcatis illecebris, ille sermonum, judiciorumque humanorum contemptor, fugitivus a castris Mundi, sacco vestivit se, & elegit in domo DEI abjectus esse potius, quam habitare in tabernaculis peccatorum. Ipse suspexi actum dignum sane nunquam interituris annalibus. *Mer.* Cum Joyosa igitur tractavit herus deliberationis de vitæ statu sapienter eligendo negotium? *Deag.* Suspicabar, nec erat, cur improbarem. *Mer.* Amore patriæ erroribus inquinatæ decrevit Sacerdotio addicere se, atque ut hunc in finem firmaret animum, nuper in Sacello DEiparæ extra urbem, præsente me, voto perpetuæ castitatis se DEO adstrinxit. *Deag.* Probante Joyosa? *Mer.* Id nescio: hoc scio, quod consilium suum continuo Patruo suo Gebennensi Canonico perscripserit. *Deag.* Et quid ille? *Mer.* Gavisus de sanctitate nepotis promisit, licentiam exequendi propositum se impetraturum a Patre. *Deag.* Actum aget: Primogenitum familiæ non patietur Parens dicari aris. *Mer.* Non erit tamen inexpugnabilis: Canonicus negotium non sine artificio egit. *Deag.* Audio. *Mer.* Commode tunc Ecclesiæ Gebennensis Præpositura vacabat, dignitas ab Episcopo prima, & cui providere Pontifex debet. Scribit Romam Patruus, & commendat cognatum; annuit Papa, Beneficium addicit Salesio. *Deag* Mira narratio: nihil dubito, quin lateat in hoc eventu aliquid Divini consilii. Et gavisus est Juvenis de tanta gratia? *Mer.* Immo noluit acceptare: dicebat enim labores Sacerdotii ambire se, non honores. *Deag.* Mens digna Salesio! *Mer.* Sed rescripsit Canonicus: acquiescendum esse Divinæ Providentiæ honores offerenti nunquam desideratos: fore, ut sic ornatum Pater facilius manu mitteret: laboris materiam in Diœcesi ab hæresi, & vitiis passim corrupta etiam Præposito deesse non posse,

fe, fi voluntas adeffet: abrumperet moram, & quanti fibi effet Pontificis gratia, palam ipfo habitu profiteretur, ne expectato quidem confenfu parentum: cætera fe curaturum. Hem caufa, cur ignaro te ifta veftis confecta fit, nimirum ne tu forte Patrui placitis opponeres te. *Deag.* Rem novam audivi, de qua gaudeam ne, an angar, medius hæreo. Sed dum unum explicas, alteri dubio implicuifti me magis. Dic: a quo tempore adeo fupra votum voti compos Francifcus fuit? *Mer.* A prima notitia pæne jam menfis fluxit. *Deag.* Mirum! & nunquam alias triftem, nifi hoc menfe Salefium vidi: quæ caufa eft? Forte Pater jam negavit confenfum? *Mer.* Refponfum certe; hinc antequam adfit Parens, ftatuit fe veftire. *Deag.* Minime fuaferim; intremus.

SCENA. II.

Francifcus. Deagius. Meranus.

Meranus. ECce orat!...* *Deag.* Nam quid hoc fit? iterum deprehendo immerfum lacrymis, & fruftra tergis oculos, Francifce, a fletu turgidos. Jam macte animo! huc usque tuum tibi filentium nocuit. Quod ignorat medicina, non curat. Nunc poftquam detexi triftitiæ fontem, facile folatium erit. Habe tibi, quam adeo deperis, veftem Clerici. Non fum contrarius fancto propofito, ut tu putabas; potius, quod hodie fcies, apud Patrem patronus ero, ut, quem adeo ardenter expetis, confenfum impetres. Confilium tantum non probo tuum: & tu, fi qua tibi adhuc Deagii reverentia eft, nequaquam fubibis Parentis oculos veftitus aliter, ac ipfe velit. *Franc.* Ah! Domine Moderator, non eft homo miferior me! Relinquite me mihi, obfecro, & lamentis meis: nifi a fletu, & precibus, auxilium

* Animadverfo Deagio Francifcus lacrymas conatur reprimere.

xilium non erit mihi. *Deag.* Cor Patris in manu Domini eſt ; flectet ad vota tibi, ſi ferventer oraveris. Ora igitur, non impediam, ora! ſed ut triſtitiæ modereris, ora cum ſpe : ſpes non confundit: neque natus Parentem es durum tibi, aut inexorabilem. Merane, depone ſarcinam: imus! triſtibus ſolitudo ſolatium fert. *Mer.* Here, egregia veſtis eſt, & digna Præpoſito. *Franc.* Aufer ex oculis, quæſo: aſpectus cruciat. *Deag.* Relinque: niſi falſus ſim vates, hodie indues, nihil invito Patre: hodie diuturnus luctus vertetur in gaudium, quod deinceps nemo tollet a te. Ora, donec adventus Patris ad pugnam evocet. *Franc.* Non habeo Patrem: infelix ſum. *Deag.* Sic dolor loquitur. At Matrem habes: Maria Mater eſt! Verte animum illuc: Mater reſtituet Patrem: ora.

SCENA III.

Franciſcus ſolus.

ITa eſt: Pater me meus odit, dum me profani Principis ſervitio deſtinat: & Pater cœleſtis abjecit, dum renuit a me amari. Ergo *geminum Patrem* amiſi miſer: neque tu misereris MATER Filii dupliciter orphani?... Fallor! an Deipara quoque illos ſuos miſericordes oculos avertit a me?... Inepta dubitatio eſt; nam cui DEus Pater eſſe ceſſavit, utique Maria Mater eſſe non poteſt!... Horrenda res! quod licet omnibus, non licet Saleſio dicere: *Pater noſter, qui es in cœlis!*... Audite hoc muti parietes, ſed nemini meam miſeriam prodite! Franciſcus Saleſius (audite, & miſereſcite!) Franciſcus Saleſius eſt *infelix illa creatura, quæ DEum ſuum æternum amare non poterit, & quam DEus ſuus æternum amare non volet!* O calamitas! o horror! o ſupplicium immane, atrox, intolerabile!... Saleſi, *locus tormentorum* eſt paratus tibi! Tibi ardet ignis tartareus, ignis, qui te involvet undique flammis devorantibus carnem, populantibus oſſa, crucian-

tibus viſcera, exſiccantibus medullam oſſium, in ipſum immortalem ſpiritum rabie æterna furentibus. Tremit animus vel ad memoriam tantæ calamitatis... Et tam gravibus oppreſſus miſeriis quid faciam?.. Qui erunt damnati mecum, flebunt, ſcio, ſtridebunt dentibus, *ponent in cælum os ſuum*, os impium, rebelle, ſacrilegum: blasphemabunt *D*Eum meum: ego!.. Quid obmurmuras infelix anime? ... Quid? Franciſcus Saleſius damnatus cum damnatis DEum ſuum blasphemabit?.. Saleſius blasphemabit! o vox, triſtior triſtiſſima æternitate!.. Sed hoc abſit a me! hoc non fiet! ſit mihi cœlum, & terra teſtis, non blasphemabo! Furat ignis, rodat vermis, frendeant ſocii, fremant diaboli, non blasphemabo; ſcio enim, DEus mi, quod etiam *cum auſterus es*, amabilis ſis, quia ſemper juſtus es, ſemper ſanctus: ... Verum blaſphemantes tamen neceſſe erit audire. Dolorum impatientia, & rabidi dæmones huc adigent miſeros. Audiam! neque licebit corrigere! Tormentum hoc eſt *amanti* omnibus tormentis acerbius!.. Amanti, ita: ſed tu erraſti, Saleſi: nam tunc *neque tu DEum* amabis, *neque DEus te*! Ecce redit amariſſima cogitatio de triſtiſſima conditione creaturæ, *quæ Creatorem ſuum æternum amare non poterit, & quam Creator æternum amare non volet!* Huc, infelix, huc redigeris... Et quando? poſt mortem utique. *Interea* quid ages Franciſce? prô! ut ſe mutavit animus ab uno menſe! Recordor principii. Qua hora decrevi Sacerdos fieri, eadem incepi miſer eſſe. Quocunque incedo, aures animi vellicat triſtiſſima vox: *ſi eris ex numero Clericorum, eris ex numero damnatorum*! Igitur hac veſte indui, idem erit, ac inferno conſecrari. Et ſi non induar, utique ſalvus ero? Minime gentium! nam primæ voci ſucceſſit altera, quæ dixit mihi: *Saleſi, agere, quod libet, licet. Nam ut eſſes inter reprobos, DEus voluit: lata ſententia eſt, neque mutari poteſt*! Ergo ſi me ultro ad labores, & curas damno, quas iſta veſtis exigit, & ſi Sabaudiam univerſam lucrabor DEo, quid me juvabit? heu! undique fluctus premunt!

SCENA

SCENA IV.

Franciscus. Deagius.

Deagius. RUrsus adsum: nam urget cura, ne mæror filii male Parentem habeat. Ut successit oratio? *Franc.* Non aliter ac pumex arui. Sed tu consilio solari, Deagi, potes. Quæro: si abjecta veste Clericali acquiesco voluntati paternæ, num spes sit salutis super? *Deag.* Audio, deliberationis negotium cum Joyosa peractum esse. Itaque si vocare DEum, dubitandi prudenter non est ratio, resilire a proposito, & retrahere ab aratro manum, res est periculi plena, postquam verbis adeo apertis dixit Dominus: *qui amat patrem plus, quam me, non est me dignus*, Matth. 10. *Franc.* Tinniunt ambæ aures ad hanc sententiam! Verum si vocationi paruero, num certa est salus? *Deag.* Nondum sane: aliud enim est *ingredi* viam designatam a cœlo, aliud nunquam *aberrare*, donec teneas terminum. Vigilare, & orare omnes jubemur, ne *filum prædestinationis* nostra culpa rumpatur. *Franc.* Prædestinatio, horrendum mysterium! Quid? si ego prædestinatus non sim? *Deag.* Nimirum facere debes, Francisce, ut prædestineris. *Franc.* Illudis ignorantiæ meæ. Atqui hoc intelligo tamen, quod prædestinatio, aut reprobatio mea facta sit ab æterno; igitur quid ego in tempore faciam? *Deag.* Noli errare ex Calvini insania. Loquamur recte: *prædestinationis initium*, puta, *præscientia*, & *selectio* gratiarum, per quas operaberis salutem tuam, æterna fuit, ita est: sed *prædestinationis perfectio*, sive complementum, quod in illarum gratiarum *usu successivo* consistit, utique a te libere *in tempore* ponitur: dubitas? *Franc.* Declarari responsum vellem. *Deag.* In exemplis veritas velut in meridie splendet. Aliquibus DEus ab æterno opes, honores, longam vitam destinavit: nunquid? *Franc.* Certe, nihil enim fit casu, aut sine consilio DEI: ita me fides docet. *Deag.* Iisdem *ad hos fines* providit *de idoneis mediis*, de loco, de tempore,

de occasionibus lucri, unde ditescerent: de libris, de Doctoribus, de Patronis, a quibus promoverentur: de victu, de commodis, de Medicis, & medicinis, per quas valetudinem vel servarent, vel repararent: atque hoc decretum *de mediis* nunquid rursum DEI fuit, & æternum fuit? *Franc.* Negari non potest. *Deag.* Applicatio autem, sive *usus mediorum* cujus est, aut quando est? *Franc.* Jam lucem aliquam nocti infers. Nimirum hominis est initium beneficii sibi ab æterno præparati per usum mediorum complere in tempore. *Deag.* Rem tenes, & stultescere dicemus eum, qui sola DEI præscientia fretus vellet *sine labore* locupletari, *sine cura* proficere, *sine medicina* sanari. Idem ergo in materia salutis sentiamus, scilicet, quod nemo *nisi volens* damnetur, nemo *sine sua cooperatione* salvetur. Sed quorsum divagaris, Salesi? Veniet tempus, cum annis, & scientia auctior doctrinam Catholicam expendes profundius, & propugnabis. Nunc hæc est quæstio: an, postquam Roma ornavit te dignitate Præpositi, de vocatione ad Clericatum primum incipias dubitare, an potius in executione vocationis contra genitoris voluntatem aliquid hominis persentiscas? Certe hoc videbaris innuere, cum interrogares, an sine animæ detrimento posses parere Patri. *Franc.* Non, Deagi, non dubito, quin Clericum me DEus velit; sic enim amo animas, ut amare illas nemo videatur mihi, *nisi JEsus, & ego.* Aufer a Sacerdotio omnes reditus: tolle honores, & titulos: nulla relinque commoda: tamen ambiam, modo spem lucri animarum non auferas. Non tibi hic ambitus dignus est, ut originem a cœlo habere putetur? *Deag.* Habet, quia & sanctus, & prudens est, quippe conjunctus cum spe prudente, quod desiderio respondere fructus conveniens possit. *Franc.* Sed neque renitentia Patris valde angit: cedet, si ego non cedam; novi indolem viri, & amorem virtutis. *Unum onus officii* terret etiam Angelicis humeris formidandum. Quid, si opprimar? quid? si, *cum aliis prædicavero, ipse*

repro-

reprobus efficiar? Quousque autem dissimuló vulnus, quod animum torquet? Quid dico: si efficiar reprobus? Audi me, Deagi, immo vide, obsecro! *Deag.* Quid vis, ut videam? *Franc.* Fatere: non tu notas damnationis æternæ legis in ista fronte? *Deag.* Prô Superi boni, quid iste garrit? *Franc.* Hem! vultum avertis? nempe diriguere oculi in funesto aspectu hominis reprobati a DEO! Miseret me tui, vir bone! infelix Moderator es, quippe qui Juvenem educaveris, *qui DEum in æternum amare non poterit*, & *quem DEus in æternum amare non volet.* O curas male collocatas in me! Domine, plus tibi, quam Parentibus debeo; illis debeo, quod homo sim, tibi quod huc usque bonus homo! Functus es *Moderatoris* officio cum perfectione. Jussus eras *moderari* mores, studia, recreationes meas, & habes grati animi causa fatentem palam: *mores* a te didici, quorum cultura DEO, & hominibus me amabilem reddidit: *Studiis* te duce sic me addixi, ut semper labor in amore, otium in odio fuerit: *recreationum* usus te vigilante nunquam in noxios abusus degeneravit: vinum, Venerem, & iram te adhortante assuevi fugere, horrere, triumphare; denique ad regulas *sanæ rationis*, & *sanctæ fidei* formare omnes actiones meas, præcipue vero *Amores meos* ei, qui solus amabilis est, uni consecrare ab infantia tu docuisti: gratias habeo, optoque, ut possim æternas reddere. Sed actum est, eheu! separabimur Amice, separabimur in valle Josaphat, & tu quidem curæ pro me tuæ præmium expectans inter oves a dextris stabis: Salesius autem a sinistris inter hædos stans videbit te in corona Sanctorum, fremens ac tabescens, quod ejectus sit a societate eorum, *qui DEum suum æternum amabunt*, & *a DEO suo æternum amabuntur*! Ecce! huc denique fructus industriæ desinet, quam sterili arbori impendisti colonus infelix: *excidetur*, & *in ignem mittetur*! *Deag.* Francisce! quæ te intemperiæ agunt? Egone unquam sic sentire, sic loqui te docui? *Franc.* Noli de me affligi, charissime Moderator! justus est Dominus,

& rectum judicium ejus, etiam cum projiciet me a facie sua! tu lauda hanc justitiam, æternum lauda, etiam pro me, cujus vox a vocibus blasphemantium obruetur. *Deag.* Turbasti me. Nam egone seria esse ista lamenta credam? *Franc.* Crede mihi, vere unus ex reprobis sum! Eheu! ex illis unus, qui DEum æternum amare non poterunt, & quos DEus æternum amare non volet! *Deag.* Deliras miser, & helleboro potius, quam consilio indiges. Tace! impero! neque posthac verbum de ista stultitia loquere. *Franc.* Obedio, & sileo: at flere saltem per te licebit? *Deag.* Quid dicam? jam mihi cor in curis est quoque, & oculi in lacrymis natant. *Franc.* Fallor! an miseriæ gravitas tandem miserationem convicit? *Deag.* Iterum garris? jamne oblitus es, quod dixi antea: *nemo damnatur nisi volens*: num vis damnari? *Franc.* Ah! nolo utique, damnabor tamen! reprobavit me DEus! ita mihi hic animus loquitur. *Deag.* Maligni serpentis sibilum audis: aures obtura. Ego DEum laudo, quod tandem adegerit te, ut loquereris. Tu disce, quantum noceat Juveni imprudens silentium, & *cura latendi.* Jam pæne mensem integrum video te ambulare in tenebris tristem, turbidum, inquietum: nunquam veram mæroris causam narrasti requirenti sollicite satis: ita invaluit malum, & lentius forte medicina vim exeret. Nunc age, quod tempus postulat, & intemperiem saltem dissimula Patri; ad hilaritatem compone vultum, & comitate, qua decet, excipe venientem. *Franc.* De Patre non sum anxius: erit hilaris, cum audiet, quod consilium Clericatus abjecerim. *Deag.* Quod audio novum malum? consilium abjecisti, de quo dixeras, quod non sis dubius, quin sit Divinum? *Franc.* Homini reprobo, ut suscipiat Sacerdotium, nec tu suadebis. Nunquam Sacerdos damnatur solus: semper comitantur, quos vel per scandalum, vel per acediam secum a DEO abstrahit. Ego, quia pereundum est, malo perire solus, quam cum multis. *Deag.* Ecce per caudam se prodit draco. Ut vocanti DEo tergum ver-

verteres, persuadere tranquillo non potuit: turbavit, vicit, succumbis. Miserrime Adolescens! adeone una tentatio totum evertet ædificium summæ spei, quam cœlum, & terra de te concepit? Enimvero incipio credere, quod ad marginem inferni stes: adhuc impulsu est opus, & in abysso jaces. Fides, spes, charitas, omnia periclitantur: ultro te adjunges numero animarum infelicium, *quæ DEum suum æternum amare non poterunt, & quas DEus suus æternum amare non volet*? *Franc.* Ah! erras, Deagi, erras, nam idem amor, quo amo DEum, & SUPRA DEUM nihil amo, idem adegit me, ut, quantum heri desideraveram Sacerdos esse, tantum hodie horream, eo quod horridius nihil videatur, quam Sacerdos damnatus: judica, num male horream? *Deag.* Male utique, quia non est sapientis mutare sententiam, cum perturbatus est animus. Serena sit mens oportet, ut bene judices. Jactas amorem DEI: non datur amor, qui spem excludit. Datur enim præceptum spei, quam si tu abjicis, utique simul amorem abjicis, qui voluntatem observandi præcepta in se includit? Vide, quo te adigat reprobationis opinio; reprobus eris, nisi opinari desinas, quod reprobus sis. *Franc.* Heu! in quas angustias coarctas animum! *Deag.* Nihil suspiria juvant: pugnandum est, & vincendus *contemptu* dæmon, *constantia* Pater. Delibera, obedire num velis. *Franc.* Utinam possim! Et tu abis? *Deag.* Ira, & miseratio abigunt, miseratio erga miserabilem, ira adversus pertinacem.

SCENA V.

Franciscus solus.

JAm vero vide, quo te vertas, Francisce! Desertus a DEO, & hominibus es! inter homines Pater, & Deagius huc usque fuere charissimi: jam Pater persequitur, Deagius fugit; quo abis? Ominosæ voces sunt: *ira, & miseratio abigunt, miseratio erga mi-*

serabi-

ferabilem, *ira adversus pertinacem*! Pertinacia in Juvene reprobationis est signum, & incorrigibilitatis initium, sæpe audivi. Novum argumentum mæroris habeo, & imminentis exitii, in cujus margine me stare ne ille negavit quidem, qui me solari volebat: ideo miserabilem prædicavit. Quid? si Joyosæ me sisterem? scilicet etiam illum ira, & miseratio a me avertent, quia ego Medico animæ tamdiu texi morbum, qui me affligit, donec incurabilis fieret. Superest, ut ad Cœlites fugiam! Sed cui bono? si reprobus sum, nunquid Cœlitum aliquis pro me intercedet? Mater!.. Domina!.. Patrona!.. Advocata! opitulare Salesio cum infelice æternitate luctanti!.. non opitulaberis?... heu! torpent omnia: nulla vel tenuis solatii scintilla micat. Ergo scinde pectus dolor, & invisam coelo animam expelle cito!.. Immo ignosce cœlum! erravit lingua! aliter loqui decet *D*omino, cum sim pulvis, & cinis!... *nonne subjecta erit DEO anima mea*? Erit, bene habet: & si reprobationis sententia lata est adversum me, lata sit: hoc vel damnato Salesio solatium erit: scire, quod non a tyranno, sed a *D*EO justo, & sancto damnatus fuerit. Verum o triste solatium!... heu! mæror elidit animam!.. Quid ago autem? sic mærentem, nisi caveo, Parens opprimet. Fugere ex his ædibus juvat: inveniam angulum, ubi secure lacrymer. O cœli! æneі cœli! videre Salesium sic afflictum potestis, quin liquescatis?.. Lamentum ridendum tamen! nam quid coelum ad me, & ego ad cœlum?... terra, terra, terra, tu loquere, an feras hominem, qui sit miserior me!....

SCENA VI.

Pater. Deagius. Meranus.

Meranus. HEre!.. here!.. Quorsum abscessit homo?.. Etiam cubile vacat ab incola... *Pater.* Mature debebat

Pater

Pater per Moderatorem moneri. *Deag.* Clam me rem omnem filius cum Joyosa peregit. *Mer.* Domine, nuſpiam Franciſcus comparet: exijſſe domo pallium & pileus, qui abſunt, teſtantur. *Pater.* Oculos ſubire paternos num timet? *Deag.* Certe conturbatus animo videtur, atque Patri an DEo obediat, miſere hæſitans. *Mer.* Veluti de conſenſu paterno certus juſſit occulte has veſtes confici: poſtea ex tuo ad epiſtolam ſilentio, decretoque huc itinere territus in mærorem ſe dedit. *Pater.* Conſolabor. Nam etſi tenerrime afficiar filio tantæ ſpei, non tamen is ſum, ut contradicere DEo velim, ſi ereptum familiæ aſſerere ſibi velit: Dominus eſt. Verum tamen diſcutiendum maturo examine conſilium eſt, utrum illud juvenilis impetus, an Divinus inſtinctus pepererit. Inquire fugitivum Merane, bonoque animo eſſe juſſum hic ſiſte mihi. *Deag.* Non poteſt abiiſſe longius. *Mer.* In aliquo templo reperiam certe. *Pater.* Pro mea in te fiducia, Deagi (nam quod talis ſit Franciſcus meus, tibi poſt DEum debeo, tuæque curæ: & amavit me cœlum ſane, quod filio de tali Moderatore providit,) explico tibi animi mei motus, quos litteræ pro licentia Beneficium Pontificium acceptandi ſupplices excitaverunt. *Deag.* Gratiam facis, Illuſtriſſime vir: nam me Saleſius de hoc argumento in hanc diem celatum voluit; credo, quod crederet, me Patri potius adhæſurum, quam ſibi. Hodie exhibuit ſe demum, neque integrum tamen, neque, ut apparebat, in propoſito firmum ſatis. *Pater.* Scripſit ita, ut juveniſmi non nihil epiſtola referat, ſic tamen, ut Spiritus DEI rexiſſe manum videatur. Sic orditur: *Illuſtriſſime Domine Parens! Philoſophicis ſtudiis proxime finem impoſiturus, venio ad te ſupplex, ut licentiam impetrem ad Theologica tranſeundi. Equidem tu, Pater, ut Jurisprudentiæ me dederem, imperaſti, quod cupias, ut tuis inſiſtens veſtigiis ad tuenda jura patriæ, ac Principis noſtri idoneus redderer. Sed ego, cum ſemper ita animum ſcientiis addixerim, ut illarum adminiculo jura DEI mei pernoſcere tota virtute contenderem, in dies magis,*

magisque perspicio, quod quam multi, quam seduli, quam strenui Sabaudi sunt in propugnandis juribus Ducis, tam ubique jura DEI violentur impune, præcipue in Provinciis, quas schisma deformavit. *Deag.* Astute per ambages aggreditur. *Pater.* Paulatim ad rem accedit. *DEus ex Dialecticæ placitis describi potest, quod sit terminus, & extremum omnis cupiditatis humanæ: inde est jus herile, vi cujus mancipium, quidquid lucratur, hero debet; quantis igitur injuriis DEus impetitur, quando omnes, quæ sua sunt, quærunt, non quæ JESU Christi? Quod DEus sit auctor naturæ, in Physica didici: sequitur, quod jus proprietatis rerum omnium ad DEum pertineat, neque homines aliud nisi emphyteutæ, & vasalli sint DEI: ergo, o Cœlites, quam late crimen feloniæ grassatur, quando homines passim bonis DEI contra DEum abutuntur!* *Deag.* Acute advertit, & pie. *Pater.* Pergit: *Metaphysica deinde me docuit, quod DEus sit ens a se, ex quo prædicato prærogativa independentiæ nascitur: quantæ igitur contumeliæ inferuntur ab iis, qui ordinationibus Divinis obmurmurant, ipsamque providentiam velut ad reddendam decretorum rationem ad suum tribunal citant? Jurisprudentia vero DEum esse Regem regum, & Dominum dominantium nunquid fatetur? læsæ ergo Majestatis enorme crimen committunt, quotquot quemcunque hominem plus timentes, quam DEum displicere Domino non horrent, modo placeant servo. Denique a Theologia DEum audio nomine summi Boni describi: concludo, quod ei summo jure summus Amor debeatur: & quis reddit, quod debet? quis appretiat super omnia? quanti propter pugillum hordei, & fragmen panis amorem suum a* DE*o aversum creaturæ affigunt?* Deag. Profecto gravissimi sensus etiam in stylo juvenili se movent. *Pater.* Jam propius accedit ad rem. *Domine parens, ego* DE*um non considero tanquam extraneum Principem, cujus jura me æque nihil afficere debeant, ac jura Regum Chinæ, aut Persiæ: absit! meus est* Do*minus, & illius injuriæ omnes sunt meæ: singulas acerbissime sentio, & quantum in me est, abolere, vel si sanguine & vita conatus constat, ardentissime cupio.* *Deag.* Superi! quis det, ut in hunc finem litte-

litterati omnes ſtudiorum laborem conſecrent! *Pater.* Sequitur ſupplicatio : *Deſideriis tam piis cum non alius magis , quam Sacerdotii ſtatus felicius ſubſerviat , per Amorem , quo uterque* DEO *adſtringimur , ſupplico tibi, Pater, ut pace tua huc aſpirare tuo Franciſco liceat. Memento* (nunc adverte animum, quam me fortiter ſtringat) *memento Pater, quod Pater ſis quidem, ſed non* Dominus *filiorum tuorum; depoſitum ſumus:* DEO *debemur. Tu, ſi apud te Sabaudiæ Princeps tres gemmas depoſuerit, nunquam audebis dicere: adamantem familiæ dono, ſmaragdum Eccleſiæ conſecro, carbunculum ad gladii mei ſplendorem deſtino! nimirum excipere Princeps poſſet : feſtina lente , vir bone, meæ ſunt gemmæ, non tuæ: quid ego velim, audire a me debebas, non pro tua voluntate ſtatuere.* Deag. Ad rem ſimilitudo mirifice facit. *Pater.* Epilogum audi : *Jam vero, quod impulſus, quo ad Sacerdotium feror, a* DEO *ſit, probat finis, quem intendo : confirmavit Joyoſa, quem ipſe æſtimas : Chriſti Vicarius gratia non expectata declaraſſe eſt viſus, id quod ex Patruo non ſine admiratione audieris. Vale, & propter Amorem* DEI *votis meis cito reſponde! Deag.* Domine, digitus DEI has litteras ſcripſit. Ut tamen negligas nihil, quod in hoc negotio humana prudentia poteſt, ſuadeo, ut cum Joyoſa potius, quam cum filio conſilium ineas. *Pater.* Rem bonam ſuades : duc ſtatim! Novi virum: ſanctitas, & prudentia conſilium bonum dabunt. Deagi, velut ſi Iſaacum ab Abrahamo victimam ſibi cœlum peteret, ita cor meum in me tumultuatur. Si tamen petat, habeat: non mihi, ſed cœlo genui. *Deag.* Sic cœlum utrumque amet!

—✥)o(✥—

CHORUS.

Stultitia animæ ſeipſam ſupra DEUM amantis.

Homo Viator. Philautia, ſive Amor ſui. Amor DEI.

Viator. DUx optima! ex aliis in alias me trahis delicias.
Sed hic juvat paullo diutius conquieſcere,
Et frui amœniſſima ſcenæ pulchritudine.
Phil. Fruere, & judica, quam nequiter te decipiant
Homines miſanthropi,
Qui vitam præſentem
Valli lacrymarum comparant,
Heracliti perpetui.
Viator. At me ſic afficit iſta regio,
Ut (nam cur diſſimulem?)
Si DEus daret æternum hic vivere,
Cœlo poſſim carere facile.

ARIA.

Terra mihi ſufficit:
Terræ bona video,
Tango, & olfacio,
Cœli bona neſcio:
Bonum, quod non capio,
Animum non afficit:
Terra mihi ſufficit.

Amor DEi. Superi! quid audio?
Nunquid ad præſepe, ſi loqui poſſet,
Idem audiremus ab aſino?
Homo ſtolide!

Nulla

Nulla tibi est judicandi facultas,
Nisi sensus, & imaginatio?
Nihil de coelo loquuntur Fides, & Ratio?

A R I A.

Sancta superbia
Hominem occupa!
Discat, in quantas creatus sit spes:
Discat a corpore
Mentem distinguere:
Animal, anima duæ sunt res.
Animal obviis
Lætum in pascuis
Cubat, volutat, exsaturat se;
Alia pabula
Esurit *Anima*:
Anima! sidera gemmant pro te!

Phil. Sidera, sidera nimis a nobis remota sunt:
Tu fruere bonis, quæ prope sunt.
Viator. Utinam essent perpetua!
Sed quidquid relucter, omnia turbat gaudia
Identidem animo se obtrudens cogitatio:
Quamdiu sic? &, *quid postea*?

A R I A.

1.
O mea cythara?
Hodie melos suavissimum sonas:
O læta silvula!
Hodie caput hoc myrto coronas:
Hodie amat me

Omni amore amabilis fors:
Cras, heu me! heu me!
Omnia vertet implacida mors.

2.

Pro carmine dabitur lessus,
Pro myrto me cinget cupressus
Succedet putredo, & cinis:
Hic erit lætitiæ finis,
Hæc sortis meæ fors,
Implacida mors!

Amor DEi. Superi! tales iste suas esse delicias intelligit,
Et tamen præ perpetuis eligit!
Homo miserrime!
(Nam quousque peregrinantur aures tuæ a me?)
Tandem audi me, & sequere!
Dux ero tibi per Amoris semitas
Ad delicias infinities meliores,
Et insuper perpetuas. * *Exhibitio.

Phil. Quid audio? quid video?
Ad has tu nos invitas semitas?
Heu! quam arcta est via,
Et quam aspera!
Rupibus undique, & spinis obsita!
Insuper infamis
Ab horrendis casibus plurimorum,
Qui relicta hac velle in cautes enixi
Repente fallente vestigio
Præcipites deciderunt,
Et sic utraque felicitate
Æterna simul, & temporanea caruerunt.

ARIA.

A R I A.

1.

Est vere felix terminus,
Sed via incommoda nimis:
In passibus primis
Languens deficies,
Retro respicies,
Et dices: cur hac ivimus?

2.

Sit ingens laus victoriæ:
Si tamen pugnandum obstanti
Pro palma giganti,
Tanto discrimine
Tantulam gloriæ
Spem ego nollem emere.

Amor DEi. Viator, noli credere Syrenis fallaciis:
Viæ difficultates non esse nullas, fateor,
Sed illa impiis exaggeravit mendaciis,
Et, quotquot jactavit de rupibus decidisse,
Tu, scito, a PHILAUTIA
Præcipitatos ruisse:
Ipsa omnium est rea cædium.
Itaque si potes hanc meretriculam
A te dimittere,
Viam securus ingredere,
Me solo comite.

Philaut. Vah! patior contumeliam?

ARIA A DUETTO.

Tu audes te ducem offerre
Tanti itineris,
Qui tantulus masculus es?

Amor.

Amor DEi. Tu audes te vecors miſcere
Tantis conſiliis,
Quæ ſtolida fæmina es?
Philaut. Immo nec maſculus,
Muſculus es!
Amor DEi. Agis clamoribus:
Fæmina es!
Ego quot paſſibus altior eo,
Totidem gradibus fortior ero:
Philaut. Vana jactantia!
Muſculus es!
Amor DEi. Jacta convitia:
Fæmina es!

Viator. Ceſſate litium! res mea agitur:
Viam mediam eligo.
Jure Cœli, quod per Chriſtum habeo,
Me ultro volens abdico,
Quia poſſeſſionem adire non poſſum
Sine incommodo.
Hoc tamen viciſſim exigo
A Cœli Domino,
Ut pro Amore, quo ipſum amabo,
Et pro obſequiis, quæ præſtabo,
Bona terræ concedat mihi *jure perpetuo.*
Amor DEi. Trepidate aures! Auditis blasphemiam!
O ſeptem Sapientibus
Dignam ſententiam!...
Sed lata eſt altera ab ipſa Sapientia:
Qui amat animam ſuam plus, quam me,
Non eſt me dignus! Matth. 10.

ARIA.

A R I A.

1.

O curvæ, & cœlestium
Inanes animæ!
Amores inter subdolum,
Et verum noscite.
Hæ erunt regulæ:
Qui *bene odit*, amat se,
Qui *male amat*, odit se:
Has intelligite.

2.

Non veto vos amare:
Sed veto sic amare,
Ut Amorem Numinis
Velitis abdicare:
Si forte vestris commodis
Ostendat se obstare.

PUNCTUM II.

TENTATIONIS VICTORIA.

SCENA I.

Pater. Deagius.

Pater. JAm vero non miror, Deagi, quod filius fugerit conspectum Patris. Atrocitas mali, quod premit animum, sic turbat, opinor, ut omne consilium, & ipsa mens reliquerit Juvenem. Miseret me! sed cur tu mihi silebas, quod Joyosæ narrasti? *Deag.* Quare cor Patris affligerem sine fructu? Præsente Joyosa vero necesse fuit detegere veram radicem mali, ut

prudens Medicus, quam cupiebam, medicinam præscriberet. *Pater*. Et nempe novum contra me argumentum haberet. Usus est strenue, filiique ad Clericatum vocationem a DEO esse, sic evicit, ut captivaverit intellectum, quanquam voluntas adhuc repugnet. *Deag*. Inclinationis ad Sacerdotium origo, finis, effectus, omnia pro Salesio pugnant. Non impetus juvenilis in hoc consilium rapuit. Oravit DEum, deliberavit secum, quid humeri ferrent; consuluit Joyosam virum a sanguine, a religione, a sapientia inclytum, atque in discernendis spiritibus expertissimum. Quid insuper, Domine, ad *prudentem* resolutionem requiris? & accedit prudentiæ *sanctitas*, quam finis probat. Præpositi dignitatem Patruus inscio impetravit; cæterum ille non præbendam, non pinguedinem, non lanam, sed oves, & labores pro DEO, & Ecclesia unice appetiit sibi: poteстne sanctior *intentio* exigi? Fructus autem, *effectusque* (quod Joyosa solerter advertit) in hac ipsa tentatione, quæ Juvenem miserandum jactat, se exhibet nobis. Ex præclaris naturæ ac gratiæ dotibus, quibus ornatus est Adolescens, præsagit inimicus humani generis imminentia damna a Salesii Sacerdotio suis conatibus metuenda. Unde videas, Domine, (nam cur, quod Joyosa dixerat, repetere non liceat?) videas, cujus voluntati conformes te, quamdiu durum te filii desideriis præbes. *Pater*. Omnia intelligo: sed difficile sacrificium postulas a me, DEus mi, & prope Abrahamico æmulum! Isaac meus, meus risus, Matris cor, familiæ spes præcipua, solatium senectutis eripitur!.. Ipsi loquar. Tu solus redis?

SCENA II.

Pater. Deagius. Meranus.

Meranus. HErus jussit: spopondit tamen, propediem se adfore, cum, quod vellet, a DEipara impetrasset. *Pater.*

ter. Ubi hæret? *Mer.* Post longam per templa discursationem tandem in suburbio reperi supplicem ad Statuam Virginis in Sacello, quod sancti Stephani Græcorum appellant. *Pater.* Nimirum ut flectat me in vota sua orat Divam? *Mer.* Rem oppido horrendam narro, si licet loqui. *Deagius.* Consolatricem afflictorum credo audieris interpellantem pro se. *Pater.* Tu narra omnia, dissimula nihil. *Mer.* Solus erat, gemitibusque sine arbitrii metu liberrime indulgebat, cum ego irrepsi. Vidi in amarissimas lacrymas sic diffluentem, ut etiam istum silicem commiseratione liquaret. Iterabat sæpissime lamentabile suspirium: *Opitulare Domina! Domina, non opitulaberis Salesio cum infelice æternitate luctanti?* *Pater.* Idem misellum luctus adhuc excruciat! *Mer.* Addidit, (& horruerunt aures meæ ad tetram vocem) addidit, inquam: *fierine potest, ut te sciente, o Mater mea! inter reprobos numeretur Salesius?* *Pater.* Ah! ut ego infelix Pater sum, si filium genui æternum damnandum! *Deag.* Non, non erit inter damnatos Salesius, non erit. *Mer.* Similia tamen querebatur. Heu! ingeminabat: *Fierine potest, ut ego sim infelix illa creatura, quæ DEum suum æternum amare non poterit, & quam DEus suus æternum amare non volet! Ah! non horreo tormenta diaboli, modo amore non priver. Amo te DEus, vel si austerus es, amo: da, ut æternum amem.* *Deag.* Tanta virtus reprobari non potest. *Mer.* Etiam cogitabam, dicebamque mihi ore tremulo: Merane, si Salesius non salvabitur, quæ spes est tibi? *Pater.* Deagi, si flagitiis rogo æterno dignis inquinavit se puer, animam pro anima a Judice DEO postulabo: tuæ curæ commisi, tu reus eris. *Deag.* Nihil metuo: tu porro narra. *Mer.* Ut abrumperem gemitus, tandem in conspectum me dedi: erubuit; sed solatium non admisit. Monui, advenisse Patrem. Dixit: nuntia charissimo Patri, hominem Salesio miseriorem non dari: jurasse me, non discessurum a pedibus Matris ante, quam aliquid solatii emendica-

dicaverim: ignofceret moræ Pater, & miferefceret! *Pater.* Similem defperanti defcribis: quid faciam? *Mer.* En! ipfe intrat.

SCENA III.

Perfonæ omnes.

Franc. JO! folata eft Mater, jam Patri accido. *Pater.* Ecce! arctiffime ftringo te! Abjice pueriles metus! nullus ex his brachiis diabolus rapiet. *Franc.* Non jam hoc agi[illegible], Pater mi! Diabolum non timeo: ut per te liceat amare DEum meum, hoc fupplex rogo. *Pater.* Fili, itane tibi fceleftus videor, ut prohibere illius Amorem velim, fupra quem nihil amabile eft? *Franc.* Jam felix fum! Et licebit *fuper omnia* amare DEum? *Pater.* Ama, quantum poteft; omni Amore ama! *Franc.* Concedis adeo, ut plus DEum amem, quam te, mi Pater? *Pater.* DEus eft magis Pater, quam ego fim: magis ama! *Franc.* Et magis etiam quam Matrem, quam forores, & fratres, quam omnem familiam Salefiorum? *Pater.* Omnia noftra DEI funt; magis ama! *Franc.* Et magis infuper, quam mea quæcunque commoda, quam fanitatem, vitam, ipfamque falutem meam? *Pater.* Nihil amandum eft SUPRA DEUM, DEus fuper omnia! Abfit; ut hoc prohibeat Pater! mille infernis non expiandum committit facinus genitor, qui non invigilat filiis, ut nihil ament fupra DEum. *Franc.* Satis eft: ergo jam per te licet hac vefte indui? Affer, Merane, mihi! beatus fum! *Pater.* Sic! huc ibas per has ambages? *Franc.* Huc ibam, & (plaudite Cælites!) jam teneo terminum. *Pater.* Revocabo in viam. Ama DEum, fed ficut vult Pater, ama. *Franc.* Hem! & non ficut DEus amari vult, fic amabo? non amabo, quantum poffum? non fuper Patrem amabo? aut forte amandi licentia data eft mihi *pro affectu* tantum, non *ad effectum*? Heu! infelix Pater! fi forte hæc durities te una cum filio inter reprobos ponet! *Pater.* Redis ad ftultos

timo-

timores tuos? ut fias Clericus, non est præceptum; itaque si prohibeo, nihil pecco. *Franc.* Ut sim Sacerdos, non jubet DEus; sed invitat, cupit, urget: vetat Pater, nec peccat tamen! Deagi, quid Theologi docent? Loquere pro me tandem; promiseras enim! *Deag.* Ipse satis eloquens es: urge causam, nam places mihi. *Pater.* Cessate obloqui. Amo te, fili mi, & quod amor dictabit, agam. *Franc.* Amas me! Probasti, quod DEum magis, quam Patrem amem: cupio, ut tu similiter DEum magis, quam filium ames. Filium vult DEus ad aras sibi. Ah Pater! quandoquidem *ego sum illa infelix Creatura, quæ DEum æternum amare non poterit, & quam DEus æternum amare non volet*: saltem dum vita superest, sine, ut amem DEum! sine, ut super omnia amem! sine, ut hoc Amore incensus, relictis rebus, ac spebus vanis, uni curæ animarum me consecrem. Quid? Pater es tu, & hoc æternæ miseriæ solatium negabis filio, ut possit lucrari animas, quæ amare DEum æternum poterunt, quod ipse non poterit?... Siles, mi Pater? *Pater.* Surge, discede! cogitabo, quid sit agendum. *Franc.* Eja! commovit viscera Patris infelicitas filii! triumpho! tota quanta es Sabaudia, DEI eris: ego adducam! DEus, dum vivo, amabo te, & SUPRA TE nihil amabo, & *quanquam austerus sis mihi*, amabo tamen! Quodsi post mortem amare non possum miser, erunt centies mille alii, qui meo labore, sudore, sanguine amare docti pro me amabunt te, æternum amabunt! In hac spe acquiesco sententiæ, quam tulisti contra me.

SCENA IV.

Pater. Deagius.

Pater. AUdisti atrox gaudium, quo gaudet puer? *Deag.* Domine, heroica virtus ex puero loquitur, vel in primis Sanctorum obstupescenda! Nihil metue de vita altera:

ra: tanta virtus non poteſt perire. Tibi time, ſi, quem DEus tam ſingulari vinculo rapit ſibi, ut retinere tibi adhuc laboras. Hoc dicit Dominus: *Abraham! tolle filium tuum primogenitum, quem diligis, Iſaac, & offer in holocauſtum!* *Pater.* Facilius adhortaris me, quam ipſe faceres, ſi eſſes Pater. *Deag.* Jam non quæritur, quid ſit facile, ſed quid te deceat. Patieris, ut filius plus amet DEum, quam ames tu? *Pater.* Deagi, credebam hactenus, non eſſe in me nullum Amorem DEI: hodie experior, quod major ſit amor mei. Quo digniorem ſe amore meo probavit filius modo, tanto pertinacius agglutinatur paternum cor, nec ſine acerbiſſima violentia a me avelles. *Deag.* *Fortis eſt ut mors dilectio!* Quem mors *invito* auferret filium, ſine, ut dilectio *volenti* tollat: tollet autem, ſi fortis eſt. Si vero eſt imbecillis, eja! pudor, timor, ſpes adjiciant ligna foco, donec ita exardeat charitas, ut nulla flumina obruant, aut extinguant. Si Dux Sabaudiæ peteret Franciſcum ad aulam ſibi, gaudens a te dimitteres: & *non pudet* tricari cum DEO? Neque *times*, Domine, ne, dum Divinæ Providentiæ conſiliis temere te opponis, te, & filium, & quotquot filii laboribus ſacris donare DEus conſtituit, animas in miſeriam æternam urgeas? Si vero naturam vincis, *ſpes* eſt forte, ut DEus utriusque merces ſit magna nimis, & Abrahamicas benedictiones cœlum in univerſam Familiam depluat. *Pater.* DEus, homines, diabolus urgent me: omnia video. DEus cor filii ſolus poſſidet: egone dividam? Homines tot rationibus conſilium Divinum probant, ut dubitandi facultas ſublata ſit: quousque luctor, & qua prudentia? Diabolus terroribus horrendis inſtitit, ut everteret reſolutionem heroicam: & ego conatus Sathanicos adjuvem?... Deagi, tumultibus pectus horrendis quatitur. Intelligo, niſi DEO cedo, æternum ab hoc animo pax exul erit. Cedam! fac, adſit juvenis! *Deag.* Plaudite victori ſidera! ecce avolo. *Pater.* Ceſſavi Pater eſſe: erit deinceps *DEus*! O qui dediſti Filium, Domine, tot titulis

tulis amabilem mihi, da veniam tam diu luctanti tecum, ne cogeres reddere! Poteras cogere, malebas repetere, ut probares amorem meum; Eja habe! Amavi te semper: hodie didici *amare fortiter!* habe filium tibi, & cum filio meas delicias, meas spes omnes habe! Prô vulnus cordis! jam talem video! *

SCENA V.

Personæ omnes.

Franciscus. VIdes Pater, qualem me DEus vult? *Deag.* Accinctum ad prædam animarum, ad stragem errorum, ad ruinam impietatis. *Franc.* Ipsam lætitiam cum ista veste indui, Pater! Evanuerunt timores tetri. Amor, dulcissimus Amor pacifice cor totum possidet. Unum quieti verbum deest, quo dicas: *approbo! Pater.* Prœmium amoris tui est hæc lætitia: recordaris, quid dixeris? *Franc.* Idem adhuc est animus, & erit semper. Acquiesco Divinis de me decretis. Si tamen scirem etiam, me inter reprobos esse, tanto magis contenderem, dum vita superest, *amare quamvis austerum DEum*, quanto essem certior, quod post mortem amplius amare non possem. *Mer.* O nobilis Amor! *Deag.* Hic Amor diabolum vicit! *Pater.* Et vincit Patrem. Accede fili! amplexum paternum cape! *Franc.* Benedictio paterna assensum firmet. *Pater.* Benedictio DEI Patris descendat super te, & super consilia tua, & super labores tuos! *Deag.* Et super Amorem, ut ardeat semper! *Pater.* Ardeat! & totam Sabaudiam eodem igne accendat! *Franc.* Fiat! o fiat! *Omnes.* Fiat!

MEDI-

* In veste Clerici prodit.

MEDITATIO IV.

Diliges ex tota anima tua. *Marc.* 12.

S. FRANCISCUS BORGIA.

ARGUMENTUM.

NIhil amare SUPRA DEUM, ne quidem vitam, & animam suam, *primus gradus* est *Amoris effectivi*, ita necessarius, ut, nisi huc ascenderit, salutis spem habere non possit, eo quod præceptum charitatis Amorem saltem *appretiative* summum imperet, & ipsa Ratio doceat, quod sicut bono *majori* amor *major*, ita *summo* bono amor *summus* debeatur. Hodie *in gradum secundum* enitimur, qui est, nihil diligere PRÆTER DEUM, atque adeo DEum non solum *ex tota mente*, quod fit per appretiationem *intellectus*, sed etiam *ex tota anima* diligere, quod facit, qui insuper *appetitum* sic DEO consecrat, ut bonis creatis omnibus privari ægre non ferat, non solum, si quando præceptum exigeret, sed etiam cum *majus DEI beneplacitum* suadet. Exemplum hujus Amoris heroicum S. Franciscus Borgia præbuit, qui licet jam esset sanctus in sæculo, cum inter primos ex aula Caroli V. serviret *homini propter DEum*: defuncta uxore tamen, abdicatis omnibus rebus & spebus, ex Duce Gandiæ factus est Religiosus, occulte primum, deinde, postquam Ognati aliquamdiu delituit, donec licentiam Ducatus in filium transferendi a Cæsare obtinuit, publice Institutum Societatis JESU professus, ut *DEO Soli* famularetur. Erit igitur hodiernæ Meditationis

Mate-

Materia : Actus abdicationis S. Francisci Borgiæ.

Puncta duo: 1. Abdicationis propositum.
2. Propositi executio.

Alter Amoris gradus : ***nihil amemus*** PRÆTER DEUM.

Propositum: Credamus fide feria, quod fides docet ***: nemo potest duobus dominis servire !*** & *non potestis DEO servire, & Mammonæ*, Matth. 6. adeoque cui bona terrena abjicere non est integrum *in effectu*, teneri saltem moderari *affectum*, qui sic quandoque rebus pereuntibus cor agglutinat, ut facile in illis comparandis, conservandis, augendis absorptum a cura DEI, & Divinorum abstrahatur.

PERSONÆ.

S. Franciscus Borgia, in secessu Ognatensi.
Carolus filius Borgiæ Primogenitus.
Joannes Secundo-Genitus.
Araozius S.J. Sacerdos sub veste Clericali.
Rogonus Comes Lermæ, Borgiæ Gener.
Villalonus Borgiæ a Secretis.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. Ratio.

Ratio. TAndem per gratiæ auxilium
Huc eluctata sum,

 Unde

Unde omnia despicio!...
Nihil, Amor mi, nihil amo SUPRA TE!...
Et quis a charitate hac separabit me?
Eja! provoco: quis separabit me?

A R I A.

Munde, Caro, conjurate,
Orcum quoque invocate,
Explicate agmina,
Intentate prælia!
Si hoc vultis, ut peccando
Cessem vecors ab amando,
Jubeo, vos desperare:
Malo mori, quam peccare!

2.

Mori malo, quam peccare!
Hoc decretum salutare
Sic inhæret pectori,
Ut non possit eximi,
Nisi cum cor evelletur:
Et tunc ipsum audietur
Alta voce Cor clamare:
Mori malo, quam peccare!

Fides. Audio, neque displicet resolutio;
Sed unde tibi plaudas, Soror, ego non video.
Malle mori, quam peccare,
Est denique *in infimo gradu* DEum amare,
In quo si subsistere decrevisti,
Quod facere debuisti, *fecisti*,
Et nihil amplius,
Unde laudet te Dominus:
Periisses, si minus fecisses.

Nihil

Nihil SUPRA DEUM diligere
Eſt, *in præcepti neceſſitate* quieſcere.
Tu aſſurge altius, quo trahit te,
Qui in cruce exaltatus eſt propter te,
Nihil SUPRA TE dilexit:
Sed neque PRÆTER TE
Quidquam diligere voluit;
Ideo OMNIA, quæ habuit, vendidit,
Ut te emeret,
Et ſcilicet EX TOTA ANIMA,
Non ex diviſa diligeret.

Ratio. Ah! vel *in primo gradu* firmare ſe,
Erat opus difficile;
Promptus tamen eſt animus ſequi te,
Si viam excellentiorem
Oſtenderis ad Amorem.

Fides. Aſcende *gradum alterum*!
Hæc eſt hodierna lectio,
Hæc Amoris perfectio.
Ecce! SIC DEUS DILEXIT TE!
SIC TU DEUM DILIGE.

A R I A.

Sic DEus dilexit!
(O aurea regula morum,
O Amor, *exemplar amorum*!)
Uni ut homini
Totum ſe daret,
Et quem amaverat,
Totus amaret,
Quidquid eſt *extra ſe*,
Totum NEGLEXIT:

Sic DEus dilexit!
O aurea regula morum!
O Amor, *exemplar amorum*!

2.

Nempe ut fluvii, unde fluxerunt,
Omnes IN IDEM se pelagus ferunt;
Quin silvæ virentes,
Aut horti florentes,
Vel arces munitæ,
Et urbes turritæ
Moram injiciant,
Alveum teneant:
Ita is denique vere amabit,
UNI qui omnes Amores sacrabit.

Ratio. Optima lectio, & digna novo studio.
O Amor! SICUT tu amasti me,
SIC, da, ut amem te!
Et PRÆTER TE nihil amem, nisi *propter te*!...
Eja anima mea! Amores divisos collige,
UNUM dilige!

A R I A.

Una es: unus est DEus:
Una uni debes te!
Culpæ, & pœnæ fit reus,
Qui vel partem victimæ,
Quæ DEO mactatur,
Sibi furatur:
Totam tu immola te,
Unum dilige!

2. DEus

2.

DEus est DEus zelotes:
Iram gravem contra te
Stulta incendere potes,
Nisi totam tradas te:
Amore fatali
Faves *Rivali:*
Perdet, ut vindicet se,
Et illum, & te.

MEDITATIONIS IV.

De S. Francisco Borgia,

PUNCTUM I.

ABDICATIONIS PROPOSITUM.

SCENA I.

Dux Borgia. Rogonus Lermæ Comes.

Borgia. TU obstupescis, Gener, quod invisentem ad me in cubiculum introducam funereo apparatu triste. Sed nimirum hæc dies est, qua lectissimæ conjugi anniversaria solemnitate soleo parentare. Justus dolor publicam memoriam exigit. *Rog.* Laudo pietatem, Socer, & gravis jactura longum luctum meretur. Fuit Eleonora... *Borg.* Omitte panegyrin! Scio, quantum bonum amiserim. Commune cum paucis pertinebat ad me, cum illa viveret, elogium illud: *Mulieris bonæ*

beatus vir! Eccl. 26. Octo liberos ex illa suscepi, sanos omnes, formosos, ingenii tractabilis, bonæ spei, delicium Patris. Annos decem supra octo conviximus pacifice. Nunquam conjugalis amor friguit, quia, ut ducerem, non oris species, fragile bonum, sed virtus fæminæ, religio, prudentia, solertia, modestia, & fuga otii, atque ineptiarum, a quibus pleræque infatuantur, permoverunt. In observantia mariti, in cura liberorum, in familiæ regimine vere *Mulier fortis* illa fuit, quam nullæ suæ conditionis molestiæ vicerunt, quo minus officio strenue fungeretur: *procul, & de ultimis finibus pretium ejus*, Prov. 31. Opto, ut filia mea Matris insistens vestigiis te similiter beatum faciat. *Rog.* Egregie æmulatur, & quam vere laudaveris Eleonoram, in Isabella experior. *Borg.* Gaudeo: verum tu audi porro, Rogone, quod non immerito admireris. Talis cum esset uxor, calentissimis precibus pro ægrotantis salute Domino supplicabam: & ecce! quasi vox de coelo illapsa cordi dicebat intus: *Si vis, sanabitur: sed tibi non prodest! Rog.* Omnino rem miram audio. *Borg.* Itaque ego orare, & illa cessavit vivere. Jam quem tu fructum credis, quod ista mors attulerit? *Rog.* Difficilis conjectura est. Quid boni ex malo judicem? *Borg.* Quod vitibus luxuriantibus culter præstat: putatæ uberius germinant. Jam olim, cum ad Isabellæ tumbam fætentem vanitatem inspexi, constitui SERVIRE DOMINO, QUI MORI NON POTEST: omniaque peritura fastidiens votum concepi expediendi me a vinculis sæculi, si, quæ vinciebat, uxor soluta ante me a vinculis mortalitatis fuisset. *Rog.* Insolens factum! Præproperus fervor suggessit inconsultum consilium: facile erit reperire, qui ab obligatione te solvat. *Borg.* Atqui ego arctius ligari cupio, non solvi. Conditionem voti implevit DEus, uxorem abstulit, ad vitæ perfectioris genus per mortem vocavit. Vult a me SOLUS amari, quin *præter ipsum* aliud amem; hic fructus cessasset, si uxor mihi supervixisset. Intelligis jam, Rogone,

sensum

ſenſum Divini oraculi: *Si vis, ſanabitur*; *ſed tibi non prodeſt*. Debuit mori Eleonora, ut Borgia ſanctius viveret. *Rog*. Amorem igitur, quo uxorem amabas, *diſplicuiſſe* Numini eſt opinio tibi? *Borg*. Nihil hoc metuo quidem: nunquam enim amabam Mulierem aut *contra*, aut *ſupra DEum*: ſemper & *modus Amoris*, & *motiva* honeſta fuerunt, ſanæque rationi conformia. Sed qui NON DISPLICUI amando *aliquid* præter D*E*um, jam præter D*E*um jubeor amare *nihil*, ut MAGIS placeam. Verum eſt, quod dixit Apoſtolus 1. Cor. 7. *Qui cum uxore eſt, ſollicitus eſt, quæ ſunt Mundi, quomodo placeat uxori, &* DIVISUS *EST:* non amat D*E*um *EX* TOTA ANIMA: affectionis *partem* uxor poſtulat ſibi. Amor *diviſus* autem quod ſit minus perfectus, quam *integer*, neque tu negabis, credo: atque admittes adeo, quod ſi, cum illa vixit, implevi præceptum Amoris *quoad eſſentiam*, ad *perfectionem* tamen aſpirare vix, ac ne vix quidem potuerim. *Rog*. Dux optime, tu acutius pervides, quæ ad Spiritum pertinent. Sine tamen, ut aliquid opponam diſcurſui. *E*ſt fluvius, qui alveo *nunquam diviſo* recta in mare influit; & eſt alius, qui *per complures rivulos diſpertiens ſe*, tandem omnes effundit in idem pelagus: nunquid uterque *totum* ſe mari denique, unde venerat, reddit? *Borg*. Vis dicere: ſimiliter poſſe Amores noſtros, *præter DEum*, varias creaturas complecti, modo illæ poſtremo *propter DEum* amentur: & verum dicis. Sed quod ſit fluvio per alveos diverſos vago, nempe ut jam rivulus ab arenis ſorbeatur, jam alius tumuletur in cæno, & tertius ſordido lacui commiſceatur, ſic ut aut nulla, aut modica aqua, eaque inquinata, præcipue ſi via ſit longior, & multis ambagibus varia, deferatur ad mare: idem nobis in ſtatu conjugali contingit. In uxoris, in liberorum, in familiæ curam, commoda, gloriam diviſi amores ſenſim *a DEO* deflectunt: aliosque *affectio naturalis* ſibi retinet: alios etiam *vitioſa* corrumpit, adeo, ut non raro periculum grave ſe moveat, ne etiam *præcepti ſubſtantia* labem patia-

patiatur. Certe primum hominem *amor uxoris* initio *honestus* utique, sed postea NIMIUS sic *ab amore DEI* abstraxit, ut non solum *præter*, sed etiam *supra DEum* Mulierem diligeret. Sed ut disputationis sit finis, hoc certum est, Rogone, quod amor creaturæ etiam, qui *honestissimus* est, si DIVINUS non est, dividat animam, partemque DEO auferat. *Sed non omnes capiunt verbum hoc*, verbum, puto, quod dixit Dominus, cum dixit Matth. 19. *Si vis perfectus esse*, relinquenda sunt *omnia:* Domus, Fratres, Sorores, Pater, Mater, Filii, Uxor, agri, ut rivi Amoris omnes cogantur in unum alveum, qui toto impetu se in oceanum Divinitatis evolvat. *Ad hanc perfectionem* me DEus invitat; sustulit impedimentum: uxorem eripuit: jucundus est dolor! Requiesce in pace, Eleonora! nunquam amavi te purius, quam cum *in DEO* amo, & unice *propter DEum*! Eja! tu redis, Villalone! bonus es nuntius?

SCENA II.

Borgia. Rogonus Villalonus.

Villalonus. EX voto. Clementissime annuit Cæsar, & gratulatur: testem epistolam fero. *Borg.* Jo, *dirupisti, Domine, vincula mea! tibi sacrificabo hostiam laudis!* Psalm. 115. Jam nihil obstat, quo minus hodie in crucis amplexum evolem. *Rog.* Venire in partem gaudii Rogono licet? *Borg.* Quid dubitas? cæcus es, Amice, si nondum vides, quantum me DEUS amet. Ecce! facilis ad preces Cæsar facultatem concedit abdicandi me Principatu, & quam velim, Religionem profitendi palam: hoc argumentum est jubili, quo exulto. *Rog.* Igitur res serio agitur? & tu non vides, Princeps, quam communi risui per hoc consilium te Aulæ, Hispaniæ, Orbi prostituas? *Borg.* Ecce, hoc est, quod monet Cæsar: *Plures, Dux Borgia, tui consilii derisores, quam imitatores habebis!* & tu non vides, Gener, quod

rifum

risum risu facillime vincat Borgia? *Rog.* Grandis Hispaniæ, *D*ux Gandiæ, Dominus Lamboiæ, duorum Pontificum consanguineus, Roderici, & Henrici Cardinalium frater germanus, Ferdinandi Catholici Regis Arragoniæ nepos, Equestris Ordinis S. Jacobi Commendator, Vice-Rex Catalauniæ, Augustissimi Cæsaris Caroli V. supremus stabuli Præfectus, summo Monarchæ gratiosus, honoribus, opibus, liberis dives, inter primos potens, charus subditis, per omnia felix, Mundi Salapusius. *Borg.* Adde: FUIT! & scripsisti Epitaphium. *Rog.* Addo: *erit Religiosus*! quæ combinatio? *Borg.* DEus, & Crux! quæ combinatio? Rogone, qui homines sunt, qui Borgiam *pro DEO* abdicasse Principatu mirabuntur: & DEum *pro homine* descendisse de cœlo non mirantur. *Rog.* Providere liberis, de familiæ splendore curare, Cæsaris gratia *pro suis* uti, si *pro se* nolit, hoc Borgiam decet. *Borg.* Quod erat Patris, abunde præstiti: cætera vos agite. Carnem & sanguinem jam non audio. Apud DEum si utilem vobis operam præstare possum, præsto ero; apud terrenum Principem egi satis. Diu nimirum vix meis, nunc mihi vivam. *Rog.* Et filii nullas proposito opponent preces? Ego, Princeps, armatos in te immittam.

SCENA III.

Borgia. Villalonus.

Borgia. ÆS triplex obarmat pectus contra amores teneros. Tu age, narra! quo vultu, quo animo Cæsar Borgiæ vota legit? *Vill.* Miratus consilii novitatem laudavit Divinam Providentiam, illis temporibus tanti viri accessione statum Religiosum ornantis in Hispania, quibus in Germania a vilissimis homulis passim desereretur. *Borg.* Amor licentiæ, non Amor DEI ad sæculum retrahit. O si amarent miseri *D*Eum, præter quem nihil amabile est, quam facile onus ferrent, quam suave jugum. *Vill.* Addidit deinde: omnino probari sibi, quod servire malis DOMINO, QUI MORI NON POTEST,

lapſſum poſſit. *Borg.* Non perſpicit gratiæ noſtram induſtriam juvantis vim, qui hoc negat. Quod ſubinde ad momentum excitatura aliquem tumultum ſit aliqua cupido, ſpes, triſtitia, formido, ira, & quæ ſunt aliæ affectiones de fæce plebis, non diffitebor. Sed tu ſi audias forte latratum canum in foro infeſtis dentibus in ſe mutuo ſævientium, aut videas rixantes lixas: num ideo civitatis pacem dices turbatam eſſe? *Vill.* Utique injuriam facerem. Sed ſi paſſim, ſi diu, ſi impune viderem cives obſtrepere legibus, *nulloque ordine*, qui ſanæ Politiæ eſt anima, exerceri commercia, agi lites, conſtitui tribunalia, diſtribui munera, intendi pœnas, adminiſtrari juſtitiam: tum dicam, exulare pacem, & me in Babylonia vivere. *Borg.* Idem igitur de pace animi judica; & ecce! jam punctum tangimus: *pax animi* unde, niſi *per affectus* turbatur? & affectuum princeps nunquid eſt Amor? *Vill.* Experior. *Borg.* Igitur ſi Amor Rationi paret, & Ratio DEO, jam in ſtatu primæ innocentiæ vivo, jam ordo eſt, tranquillitas eſt, quanta eſſe viatoris poteſt, felicitas eſt. Concludo, quod ſi abjecto amore *mei*, & amore *meorum*, poſthac nihil ſit, quod amem, *præter DEum ſolum*, nihil etiam futurum ſit deinceps, quod turbet: beatus ero. *Vill.* Princeps, ſic me tuus fervor incendit, ut parum abſit, quin inſiſtere veſtigiis, ſi ſpes ſit, velim. *Borg.* DEO ſupplica, ut te vocet. Ecce Araozius intrat, cui poteſtas eſt ab Ignatio faciendi, ut fratres ſimus.

SCENA IV.

Borgia. Araozius. Villalonus.

Araozius. PRinceps! *Borg.* Araozi, en! manumiſſus ſum. *Ar.* Scio omnia: ſed turbavit aulam Rogonus; pugnandum cum tuis erit. *Borg.* Non erit pugnandum diu; tu para veſtem Borgiæ, quam donavit Ignatius. Geſtit animus abjicere hæc parerga: hodie Chriſtum induam. Tu Villalone feſtina! jube aulam ſe parare itineri. Hodie filii redibunt in Gandiam: ego fe-

licitatis initium ab amore solitudinis faciam. *Vill.* O si socium Villalonum admittas, Princeps! *Borg.* Dixi: ad Araozium hæc cura pertinet. Quod volui, facite. Ego, donec accincti sint itineri omnes, neminem ad me admittam, ne filium quidem. Araozi, sentio, quod nondum mortuus PATER fuerit. In ultimum amplexum pruriunt brachia, sed cor abhorret: orandum est! *Reliquias Amoris*, quem sola natura peperit, oratio enecet. Includo me, & ne quis turbet, obduco pessulum: cum erit tempus, tu me monebis. *Ar.* Juvet te cœlum, Princeps! *Vill.* Et tu, Pater, juva me, ut, quo præcedit herus, famulus sequi possit. *Ar.* Hoc oras tu? *Vill.* Ut comitem Dux habeat, velis, obsecro. *Ar.* Erit dies, cum probabimus & istum Spiritum, num sit a DEO; nunc exequere, Villalone, quæ Princeps jussit, ne quid moretur ardorem Spiritus. *Vill.* Ecce eo! *Ar.* Ego quoque res meas agam. O dies gloriosa tibi, Divine Amor! nam dubito, an detur Sanctus, quem Mundus magis honoravit, & qui Mundum magis contempsit. Borgiæ Mundus dedit, quidquid bonorum habet, opes, delicias, honores, titulos, favores, gloriam, & quid non? Adde, quod sic blanditus sit, ut nunquam afflixerit, ne propter virtutem quidem. Plus dicam: quam in aliis Sanctis semper vel risu, vel contemptu, vel dicteriis, vel injuriis persequi solet probitatem, in Borgia sic veneratus est, ut eum MIRACULUM PRINCIPUM vulgato encomio appellaverit: immo virum Laicum velut insultans Religiosis pro speculo proposuerit, in quo orationis summæ, & mortificationis perpetuæ exempla intuerentur, discerentque, etiam vitam aulicam posse cum Sanctitate componi. Hic talis Mundum contemnit, & contemnit, non quia a Mundo contemnitur, sed quia honoratur; non quia Mundus se opponit exercitiis sanctitatis, sed quia non satis adjuvat; non quia in Mundo Sanctus esse non potest, sed ut in Religione sanctior fiat. Contemnit, nec dici potest, contemnere per impetum juvenilem,

coa-

coactus per infortunia conscientiæ cauteriatæ stimulis incitatus. Est septem supra triginta annorum vir: est felix per omnia, nec habet, unde metuat casum: est innocens, & a sæculi vitiis toto animo alienus. Denique ita contemnit Mundum vir primæ nobilitatis, ut volens, & prudens inter tot Religiones ætate, sapientia, virtute illustribus viris celeberrimas, nullam sibi velit, & eligat novissimam, heri natam, vix adhuc notam de nomine, & quibus nota est, plerisque vilem, invisam, nullam. O dies gloriosa Divino Amori! ita Amor sancte, ita cor Borgiæ totum vindicasti tibi, ut nulla particula Mundo supersit, quantisvis illecebris lenocinanti!

SCENA V.

Araozius. Carolus. Joannes. Rogonus.

Carolus. ARaozi, quod malum audio: tu Patrem eripies nobis? *Ar.* DEus, o Principes, DEus ad suam MAJOREM GLORIAM Borgiam sibi postulat. *Rog.* Consueto pallio tegit nequitiam homo; cavete, ne filios cum Patre rapiat; artem piscandi callet. *Ar.* Ut essem piscator hominum, Dominus jussit: fungi officio Rogonus prohibet? *Jo.* Ego certe non mordebo hamum tibi. Sed quid tricamur? Irrumpamus ad Patrem Frater. Precibus & lacrymis revocandus est a proposito; priusquam firmetur pectus in contumaciam. *Ar.* Orat! *Car.* Scimus, propterea, ne peccemus contra reverentiam, non ausim turbare Frater: expectemus patienter, dum ipse prodeat. *Jo.* Impatiens sum; tamen, quoniam ita judicas, Carole, acquiesco. Interea Araozium oppugnemus: ipse si noster erit, etiam erit Pater. *Car.* Recte putas. Eccur autem tu non sis noster? Quod DEus vocet Borgiam, tu prædicas. Atqui Pater est: & ego ex jure naturæ didici, teneri Patrem liberis providere; erit igitur tuum suadere moram saltem, donec officio satisfecerit. *Ar.* Princeps, jam quatuor fluxerunt anni a luctuosa morte illustrissimæ Matris: jam tunc in crucis osculum pruriebant Patri la-

bia: fixisset se, nisi de paterna obligatione monuisset Ignatius. Interea geminis filiabus de opulento matrimonio prospexit Parens : tertia Divæ Claræ habitum sibi delegit : tibi quoque primogenito suo jam ætatem a legibus requisitam adepto Sponsam te dignam designavit : Ducatum, & jura sua omnia tradet hodie, & curam Fratrum reliquorum sub Generorum tutela sollicite commendabit : quid adhuc habet, quod curet? Non licebit Patri in humeros filii jam maturi, atque per sapientiam potentium Generorum sustentandi transferre curarum partem? Non filius tenetur, cum Pater ante tempus rebus se suis privat, post acceptum patrimonium una cum commodis admittere onera, & portare? *Car.* Nec hoc, nec illud persuades, ut velim : nondum sic crevit Hercules, ut succollare Atlanti possit. Præterea adhuc liber sum, Araozi, & tu non nescis, quod amem vos, quos amat Pater. Quis scit, si detur mora, an non virtute supera commotus animus olim me illuc trahat, quo Pater trahitur. *Rog.* Quid audio? *Jo.* Ridiculum te facis, Frater! & quis impetus agit? *Ar.* Felix est impetus, quem Cœlum imprimit! *Car.* Felix, quem DEus vocat ex mari in portum, ex ambagibus in viam regiam, ex mancipatu Mundi in libertatem filiorum! Borgiæ hoc judicium est : ridicula tibi, Frater, sapientia Patris videtur, sapientia ætate firmata, per rerum usum probata, in summis aulæ officiis conspicua, a sapientissimo Cæsare tot laudibus celebrata? *Rog.* Dic : Sapientia in hoc certe argumento heteroclita, solitaria, contraria sensui communi omnium fere hominum. *Car.* Ecce hoc argumentum est, quod ab eo tempore, quo Imperatricis funus inspexit Borgia, explodendum esse centies facile mihi inculcavit. Carole, dicebat mihi: veniet dies, cum eris hæres omnium, quæ Borgia possidet. *Communi sensu* videor hominibus felix; sed crede mihi, SENSUS COMMUNIS fallit. In rebus fluxis beatitudo vera non potest quæri. Sentire, & vivere *cum paucis* assuesce, quia *pauci electi* sunt. Disce

sce

ſce contemnere peritura! CONTEMPTUS facit, ut, ſi te vocet DEus ad relinquenda omnia propter ſe, prompte obedias invitanti: ſi non vocet, ſaltem *non appones cor* miſeris bonis, quæ præter boni nomen nihil habent, niſi *per bonum uſum* te bonum faciant. *Rog.* Mentior, niſi iſte virus, quod Parens potavit, jam etiam propinaverit filio; ſic enim Principes non ſolent loqui. *Ar.* Sic tamen loquitur Borgia MIRACULUM PRINCIPUM! *Car.* Neque ego virus, Cognate, a Patre hauſi, ſed doctrinam veram, ſolidam, utilem, quæ ſi animo penitius inſidet, etiam in ſæculo Sanctum facit. *Ar.* Et fecit Borgiam; nam ex contemptu rerum præſentium nata eſt mirabilis ſapientia, qua vir in aula educatus conjunxit honores cum modeſtia, divitias cum temperantia, libertatem cum innocentia.

SCENA VI.

Borgia. Carolus. Joannes. Araozius. Rogonus.

Borgia. QUos video? *Car.* Dux! *Jo.* Pater! *Borg.* Sic meis filii mandatis obediunt? Abi caro, & ſanguis! negotium Divinum ago: cum Araozio res eſt mihi. *Araozius.* Præſto ſum. *Borgia.* Et tibi, Gener, quod loquar, habeo. Vos cum parati ad iter eritis, admittam ad manus oſculum, & poſtremo amplexu ſtringam: niſi vocati, non comparebitis. *Jo.* Durum imperium! Quid facimus? *Car.* Parendum eſt.

CHORUS

Stultitia animæ aliquid præter DEUM amantis.

Coſmiander. Tres Mundi Ephebi. Amor Divinus.

Coſm. * SApis, Machiavelle, ſapis, & tecum ſentio! *Legens.
Lego ſententiam tuo dignam ingenio:
Soli DEO ſervire, eſt Monachorum:
Soli Mundo, eſt impiorum:
Nec DEO, nec Mundo, eſt inſanorum.

DEO

DEO simul, & Mundo, est Politicorum.
Prudentissime.
Confirmor in proposito:
DEO, & MUNDO servio!

A R I A.

1.

Ut, *dum vivo*, bene sit,
MUNDO indigeo:
Ne *post mortem* male sit,
DEO indigeo:
Utrique vitæ consulo,
Si servio
Utrique Domino:
Sapio!

2.

Munde juva! te honoro!
Tu es *DEus temporis*!
DEus juva! te adoro,
Ut *post tempus* clemens sis!
BONOS o! experiar!
Ita vivam bene:
Ita bene moriar,
Et BIS erit bene!

Epheb. 1. Cosmiander! villam quam emisti,
Creditores sibi impetrarunt *a Principe*:
Juberis acquiescere sententiæ;
Nisi feceris, gratia excidis.

Epheb. 2. Cosmiander! quinque juga boum,
Quæ nuper tibi vendidit,
Iterum sibi *vicinus* repetiit.
*D*ixit: *indigeo*: debuimus commodare,

Et

Et tu juberis injuriam dissimulare,
Nisi velis potentiorem adversum te irritare.
Ephеb. 3. Cosmiander! *Uxor*, quam duxisti,
Vestem artis novissimæ vidit in socia;
Jubet, ut similem sibi compares,
Etsi necesse sit contrahere debita.
Nisi assenseris:
Juravit, quod nunquam amplius
Ridentem visurus sis.
Amor DEi. Cosmiander! *ad Cœnam magnam*
Invitat te COELI DOMINUS.
Parata jam sunt omnia:
Juberis properare,
Et in veste nuptiali festum ornare.
Cosmiand. Vah! aures obtunditis,
Et animum obruitis tot imperiis!
AmorDEI. Hoc dicit Dominus : *Ego sum Dominus* :
Et non est alius, *præter me*:
Cui præ cæteris obedire debeas,
Potes ambigere?
Ephеb. 1. Cœnam nunc accedere,
Non est de tempore:
Res postulat, ut Principi satisfacias,
Et cum creditoribus transigas.
Ephеb. 2. Ut periclitanti Oeconomiæ consulas,
Et celeriter boves tuos recipias.
Ephеb. 3. Et ante omnia, ut soleris uxorem,
Neque *per moram* conjicias in mœrorem.

A R I A.

1.

Morantem increpabit:
SIC AMAS!.. exclamabit:
Nnnnn

Heu!

Heu! decepta ſum!
Credebam virum ſtrenuum
Duxiſſe me: decepta ſum!
Heu! duxi ruſticum!

2.

SIC AMAS!... geminabit,
Et planget, & plorabit,
Et fremens miſera,
Quis, dicet, *viri ſtolidi*
Quis improbet, *ſi capiti*
Affigam cornua?

Coſmiand. Ad Cœnam magnam, o bone,
Ad quam veniſti me invitatum,
(Vides, quot curis impediar!)
Non poſſum venire:
Rogo te, *habe me excuſatum!*

ARIETTA.

Tres Ephebi. I, curre, propera!
In mora eſt periculum,
Cum MUNDUS imperat:
De Cœna te ſollicitum
Ut veſper habeat,
Sit *cura proxima*;
I, curre, propera! * Abeunt.

Amor DEi. Axioma impium!
Sic curæ hujus ſæculi
Suffocant curam animi,
Atqui hoc eſt verbum Domini:
Quærite Regnum DEI primum, & ante omnia.
Et: *Nolite eſſe ſolliciti*:
Adjicientur cætera.

Quid

Quid cor dividitis? quid curis angitis?
Nemo servire potest duobus Dominis
Inter se contrariis.

A R I A.

1.

Ridiculæ, futiles curæ!...
Duplica, triplica tuos labores,
Sanguineos funde sudores:
Age! an cubitum
Potes *vel unicum*
Adjicere tuæ staturæ?...
Ah! speras in mendacio!
Invito MUNDI DOMINO
MUNDUS beatum non faciet te.

2.

Non displicet mihi conatus:
Labora, ut vivas, ut crescas,
Ut una cum tuis ditescas:
Fructum si *unice*
Speras a Numine,
Et bonus est labor, & gratus.
Sed *terram* licet excolas:
Ut tamen fruges colligas,
COELO, non terræ, da supplicem te.

Cosmiand. Prô! infelicem me!* * Rediens.
Rejectus sum *a Principe.*
A vicino derisus,
Uxori invisus:
Quo verto me?

Amor DEi. Ecce! hi sunt Dii tui! huc verte te: *
Surgent, & opitulabuntur utique! ...
Cosmiander. Ah! oculos habent, & non vident,
Aures, & non audiunt me!

* Fanum Deorum Mundi, qui sunt Gratia, Fortuna, Mammon.

A R I A.

Vana, inania
Ruite Numina! *
Machiavellica
Peri prudentia! *
Una in uno
Est Numine spes!
DEus da veniam:
Damno stultitiam!
Præter te *alium*
Colui Dominum:
Atrox! horrenda!
Sacrilega res!

* Evertit statuas.

* Calcat librum.

AmorDEi. Intelligo: intellectum dedit vexatio.
Perge (sic sapis) perge
Ab idolis cor tuum purgare,
Et *uni DEO* parare.....
Ah! erratis, qui duas in partes claudicatis:
Erratis, qui putatis,
Quod duo sint Domini,
Unus *temporis*, alter *æternitatis*.

A R I A.

Unus est Dominus:
Unum amate!
Bona vitæ *geminæ*
Ab uno exspectate!

Qui

Qui *duobus* ferviunt,
Neutri fatisfaciunt,
Et denique
A Mundo deferuntur,
A DEO puniuntur!

PUNCTUM II.

PROPOSITI EXECUTIO.

SCENA I.

Borgia. Rogonus. Araozius.

Borgia. ABfolvi: & tandem, quod fpero, intellexifti, Rogone, quam magnam gratiam mihi faciat Dominus, cum in fuam me Familiam vocat. Synopfin omnium, quæ dixi, repeto paucis, ut habeas, unde defendas Borgiam contra Zoilos, qui *quæcunque ignorant, blafphemant. Rog.* Multis argumentis caufam tueris, Princeps; ego tamen nondum comprehendo, quid fibi velit toties repetitum apophtegma: VOLO SERVIRE DOMINO, QUI MORI NON POTEST! Per DEum! non igitur ferviebas DEO, cum ferviebas homini PROPTER DEUM? *Borg.* Etiam huic difficultati jam fatisfeceram, fi percepiffes: attende modo. FINIS, propter quem vivo, eft *fervire DEO* in hac vita, ut *frui DEO* in altera liceat: non hoc intelligis tandem? *Rog.* Bardus fim, fi nefciam, cur homo fim. *Borg.* Itaque homo fum, *ut fervus fim DEI mei.* Porro fervorum duo funt genera, boni, & mali fervi. *Rog.* Quis hoc ignorat? *Borg.* Malos dicimus, qui aut non obediunt, aut negligenter obediunt: bonos, qui ab utroque vitio immunes funt. *Rog.* Palpari manibus hæc veritas poteft. *Borg.* Et inter bonos, quo

quis est *melior* servus hoc erit gratiorDomino, nunquid? *Rog.* Quis sapiens neget? *Borg.* Et quo quis est gratior Domino, eo erit in conditione servi felicior, præcipue si Domino serviat, quo melior optari non potest; fortassehocnegas? *Rog.* Meras evidentias loqueris. Sed status quæstionis in hoc versatur, uter sit DEI servus melior, qui *DEO soli* servit, an qui homini *propter DEUM*? hoc ut definias, velim. *Borg.* Jam ipse Dominus definivit: *si vis ad vitam ingredi*, inquit, *serva mandata*: ita eris BONUS SERVUS; sed *si vis* PERFECTUS *esse*, *vade, vende omnia*, *sequere me!* Quanquam quid opus est oraculis, cum Ratio loquitur. Dic, si tres servi sint tibi, quorum unus sollicite cavet, ne ita offendat te, ut mereatur domo ejici, aliud nihil curat: alter prætereaattendit, ne ad iram te concitet vel per parvos errores: tertius vero non contentus est observare præcepta, etiam consilia audit: non metuit displicere solum, etiam placere contendit: non modo quid jubes, exequitur sedulo, atque alacriter, etiam nutibus invigilat: age, quis trium est melior servus, quis gratior tibi? *Rog.* Sentio stringi me. *Borg.* Arctius stringam. *Est*, qui *propter te*, QUI*A* tu jusseras, & UT tibi placeret, aliquot annis Oeconomo tuo diligenter servivit in mediastini officio. Tu hominis solertia captus invitas, ut dimisso famulatu Oeconomi esse velit a cubiculis tibi, cessetque agere SERVUM SERVI, & servus SOLIUS *D*OMINI fiat: non ei honorem facis? non gratiam offers? non, si ille acceptare renueret, eo quod amet Oeconomum, concluderes, falso jactasse, quod Oeconomo serviat *propter te*. *Rog.* Facilis applicatio est. Vis dicere: Principes nostri Oeconomi DEI sunt: *Servus servi* est, qui illis servit, etiamsi serviat propter DEum. *Borg.* Ita est: DEus autem ab hac servitute liberum vult me SIBI SOLI servire; non me honorat? & si invitantem audire nollem, non se manifeste proderet prava intentio, quod Cæsari hactenus non *propter DEum*, sed propter me, propter meos, pro-

pter nugas fervierim? Abfit! vocas me, DEus mi, ecce venio! melius eft *effe fervum folius Domini*, quam *fervum fervi propter Dominum*. Eligo, *quod eft melius, quia eligendi poteftatem* Dominus fecit, *cum invitavit.* Rogone, hæc ratio propofiti eft: probetur Mundo, an non probetur, nulla me cura angit. *Rog.* Omnino viciſti, Socer! video, me talpam fuiffe, quæ cœleftem Sapientiam non pervidit. *Araoz.* Nimirum in fundo, non in fuperficie fe *veritas* exhibet. Propterea ipfa monuit: *nolite judicare fecundum faciem, fed juftum judicium judicate*, Jo. 7. *Borg.* Ita, juftum judicium conforme judicio tuo, DEus, qui folus in judicando errare non potes, juftum inter æterna, & pereuntia judicium judicemus! Et tu quid affers?

SCENA II.

Perfonæ omnes.

Villalonus. DUx magne, parati ad iter filii, ficut præceperas, expectant nutum. *Borg.* Quo animo funt? *Vill.* Curarum pleno. Vix vifos ante, velut fi alieni effent, a te repuleras, hoc affligit. *Borg.* Solabor: adeffe jube. Ultimus actus fupereft: pugnando amori paterno erit. Irrue Divine Amor! expelle, quidquid teneritudinis adhuc in fibris latitat: totum occide Patrem! *Araoz.* Dignum fpectatore DEO theatrum habes: actores intrant. *Rog.* Tragœdiam dabunt. *Borg.* Salve Dux Gandiæ, Lamboiæ Marchio! nam filium abdicavi. Joannes, verere Ducem fratrem, qui tibi deinceps pro Patre erit. *Car.* Pater! *Borg.* Ceffavi effe! *Joan.* Amande Pater! *Borg.* Francifcum voca! *Car.* Quam trifti exordio fermonis terres! *Borg.* Nihil erit longo fermone opus: decreta funt omnia. Ecce facultas Cæfaris. Ecce ultima voluntas Patris! cætera exponet Gener meus. Valete! itineris fit comes DEus, & amet vos femper! *Car.* Itane! immo Pater,

ter, non ita fiet. Frater, jura mea tu tibi habe: ego cum Patre maneo. *Jo.* Post mortem Patris si cedas mihi, accipiam volens: nunc redde Patri; sine Patre non vivam ego. *Car.* Pater, decide causam! Non audeo sperare, quod precibus everti sanctum propositum queat, quo te armasti adversum nos: hoc queror, quod bonum consilium celaveris Carolum, ut prospicere sibi non potuerit. Quanquam cur hæsito? sapiens Pater est: qui status ipsi placet, idem & filio placet. Pater! quid mihi cum Gandia, quid cum Lamboia est? habeat sibi has quisquilias Frater: ego Patri hæreo. *Borg.* Placet hic animus, Carole, & loqueris ex meo sensu: tu vero quid sentis, Joannes? *Jo.* Ego Patrem plus, quam Fratrem amo: oro, ne me deseras orphanum! *Car.* Frustra hoc oras, Frater! Accepta potius, quæ dono, jura: ecce hodie Dux Gandiæ, Marchio Lamboiæ eris. *Jo.* Probas Pater? *Borg.* Animula vilis! Quantum adhuc Adami habes! Tu vero, Carole, adeone facile contemnis hæreditatem, Majorum laboribus, & sanguine partam nobis? *Car.* Quanti humana omnia esse debeant, tu docuisti; unde mihi æstimatio sit? Pretium habeant, quæ Pater calcat? Quod nihil æstimet *DEus*, præter virtutem: quod, quæ pereunt, viri sapientis affectu indigna sint: quod hujus vitæ felicitas vix hodierna sit: quod post hanc vitam nulla prærogativa locum habeat, & nobilium cadavera æque fæteant, ac rusticorum, a te didici: & miraris, quod spernam, quæ tu spernis? *Borg.* Macte animo! quo minus appetis, tanto magis es dignus Imperio. Rogone, Araozi, video, adhuc semel resumendam esse Patris personam mihi. *Rog.* Exspecto, quid velis. *Ar.* Carole, Princeps, acquiescendum est voluntati paternæ, & in subitis motibus nihil decernendum, quod facile mutari non possit. *Borg.* Erit tempus, cum examinabimus per moram, *DEI*, an Patris amor sic te incenderit. *Ar.* Sed nec Ignatius, o Princeps, continuo probaret præceps consilium. Provide agit, nec nisi *per patientiam* probatos in Familiam adlegit.

git. *Borg.* Nimirum vir ille prudens, quos ſuos eſſe vult, in illis non ceras numerat, non fortunas attendit: an *apti* & *ſerii* ſint AD MAJOREM DEI GLORIAM, hoc inquirit; & hæc inquiſitio tempus poſtulat. Itaque *interea* ut imperes, impero tibi, Carole: parebis? *Car.* Nunquam difficilius obedivi. DEus ſcrutator cordium! tu ſcis, quod invitus capeſſam regimen: da, ut ſit breve, dignumque fac, ut cui cum Patre non licet, poſt Patrem poſſim in veſtigia ire, quæ impreſſiſti viæ, per quam calcatis opibus, honoribus, & commodis hujus vitæ in cœlum ibas. *Rog.* Totus patrizas, Carole, & ad ruborem mihi. *Ar.* Optima eſt animi comparatio ad felix regimen: & nemo ſecurius cum Mundo vivit, quam qui contemnit Mundum. Contemptus *affectum* opprimit, qui cor ſeducit a DEO procul. *Borg.* Utinam, Joannes mi, ſimiliter ut Carolus, profeciſſes in iſta Schola! Sed age, quod non didiciſti a Patre, Mater doceat. Ne vacuus a me abeas, hanc effigiem dono. Noſti, cujus imago ſit? *Jo.* Heu! gemino dolore obruor! Te, Pater, mihi eripis, & ut mortuæ Matris imago triſtis perpetuo ante oculos verſetur mihi, hoc jubes inſuper? *Borg.* Ad fructum jubeo. Qui amant aliquid *præter DEum*, amorem vanum, aut malum non facilius corrigent, quam *per mortis memoriam.* Eleonora! formoſa eras, dives eras, illuſtriſſimo genere, amœniſſima indole, ſumma dignitate, ſumma gratia: nunc! vide mi Joannes, quid videas! *Jo.* Iſabellæ Imperatricis, non Matris Eleonoræ hæc eſt imago: jam olim cum nauſea vidi. *Borg.* Mors Matrem tuam Iſabellæ gemellam ſororem fecit: ecce ambæ ſepultæ ſunt, & ambarum prope cum campanarum ſonitu memoria periit. Hæc rerum humanarum conditio eſt, quas tanti facimus. *Jo.* Faſtidium turbat viſcera! Talis eſt Mater mea? heu! quacum toties deliciabar, in quale monſtrum deſivit!... *Borg.* Perge! perge! ita te bene occupas. Tu vero Carole, donec aliud DEus poſtulet, cape

Spiritum regimini parem. * Auferat a te DEUS SPIRITUM PRINCIPUM, qui eſt ſpiritus ſuperbiæ, ſpiritus vanitatis, auctor luxus, amator otii, altor crudelitatis, fax bellorum! Det tibi SPIRITUM PRINCIPALEM, qui Regium Prophetam *virum* ſecundum cor DEI fecit. Intellige, quod per æternæ Providentiæ ordinem in Principatu ſis natus, non ut tibi viveres, tuisque cupiditatibus, ſed ut tuos regeres: regere autem non eſſe idem, ac dominari, deſpoticoque imperio ſubditos premere, ſed idem eſſe, ac *communi bono ſervire*, ex illo ſanæ Politiæ principio: *Princeps eſt propter populum, non populus propter Principem.* Prima tibi cura ſit *cura Religionis:* a DEo firmantur ſolia. Altera erit cura tui, ne a ſemita mandatorum DEI vel unguem devies: obedientiam a ſubditis tu tibi exigis, a te DEus. Tertio loco curabis Fratres, Paterque illis, non Princeps eris, memor, quod non per aliam prærogativam illis præſis, niſi quod cunas prior tuis lacrymis madefeceris. Poſtremum ſubditos tibi commendo, quos ut regas bene, una regula ſufficit: SIC REGE, UT REGI VELLES! Ita fortiter adminiſtrabis juſtitiam, prudenter coles clementiam, ſolerter invigilabis Officialibus, ſollicite fugies adulantes, ſtudioſe diliges veritatem, denique jura Majeſtatis, & magnificentiam nunquam tueberis per tuorum injurias. Talem ſubditi amabunt ut Patrem, timebunt ut Judicem, colent ut vice-Deum. *Car.* Divina præcepta ſunt! Cœlum faveat, ut ſatisfaciam Parentis ſpei! *Ar.* Exempla trahant! *Reg.* Sic eris tu quoque Miraculum Principum. *Borg.* Sed jam ſit finis. Adeſte ad manus oſculum dilecti mei! ultimum Pater vocat. *Jo.* Ergo avelli neceſſe eſt? cor mihi eripitur, Frater! *Car.* Reluctari nec DEo, nec Patri licet. O benefica manus, quot bona tibi debeo! Nunc dum ſubtrahis, Pater, ſæpe pro me in Cœlum tolle, ut inde veniat benedictio mihi! *Jo.* Mihi pro lingua loquatur cor! *Borg.* Vale Joannes mi, & quomodo vivendum ſit, ex mortua Matre

* Ex Epiſtola Sancti ad Principem Luſitaniæ.

Matre disce! vale Dux Carole! & tu Rogone Gener, vale! colite pacem, obsecro, & concordibus studiis amate DEum, *præter quem* nihil amabile est! Villalonum manu mitto, tibique commendo, Carole! fidelem famulum habes: cole, donec, cum Cœlo placuerit, ad famulatum *solius DEI* & ipse feliciter avolet. *Vill.* Dux magne! *Rog.* Illustrissime Socer! *Car. Jo.* Optime Pater! *Borg.* Cessate titulos, quos abjeci! injuriam facitis, si me creditis sic honorari. Franciscus vocor! hic superest unus titulus: FRANCISCUS PECCATOR! valete! *Vill.* O utinam plenus his peccatoribus Mundus foret!

SCENA III.

Borgia. Araozius.

Borgia. ABierunt. Respiro, Araozi, tanquam si molare saxum pectus a se amovisset: adeo me *multiplex* Amor torsit. Nunc cum est *unus*, o quam dulcis, o quam jucundus est!.. jam Fratres sumus! primum, Pater amplexum cape! Salve in Christo Frater! *Ar.* Laudate victorem Cœli, qui talem hodie dedisti Fratrem! Sed Fratres similis vestis decet: en paravi! *Borg.* Promptus sum ad obedientiam tibi! *Serii Amoris* partus hæc virtus est. Abi Ducalis cydaris! Quem amo, spinis cinctum ostentat caput! Exue superbiam Borgia! nudus Amor nudum a phaleris Amorem postulat! Porrige tunicam Mundo vilem: sic Christum induam! O qui propter me Domine tribus clavis es crucifixus, da ut Borgia nunquam sine tuis comitibus sit, nunquam sine pauperie, nunquam sine dolore, nunquam sine contemptu! Hæc tria si *præter DEum* amo, tunc *solum DEum* amo.

Ar. O sensus bonus! I Munde, jam ride Borgiam! At non ridebis, scio, cum videbis olim sedentem *inter judicantes duodecim tribus Israel*, tunc non ridebis!

MEDITATIO V.

Diliges ex tota virtute tua. *Marc.* 12.

S. FRANCISCUS XAVERIUS.

ARGUMENTUM.

AScendimus tertium gradum Amoris *effectivi*, qui est, DEum *ex tota virtute*; hoc est, SINE MODO diligere. Nimirum claudi limitibus verus Amor non potest. Quantum potest, tantum audet, nec raro etiam plus, quam potest, ita ut succumbere demum conatui debeat, atque post vires pro Dilecti gloria exhaustas vitam in ejusdem amplexu exspiret. Tam felix mors S. Francisco Xaverio obtigit in Insula Sanciano Sinensibus confini, quos fidei sacræ luce illustrare, vel sanguinis impendio, TOTIS VIRIBUS desiderabat, vir nunquam satur ærumnarum, quas pro DEO ferebat, quia DEum *sine modo* amabat. Erit igitur hujus Meditationis, quæ de quinto Francisco instituetur,

Materia: S. Francisci Xaverii sancta mors.

Puncta duo: 1. Mortis causæ.
2. Mortis modus.

Fructus. Tertius amoris gradus SINE MODO diligere.

Propositum: In materia, quæ ad DEI beneplacitum pertinet, nunquam dicamus: *satis est*! semper: *amplius! amplius*! Neque qualemcunque, sed majorem semper, ac majorem ejus gloriam *in omni consilio* spectemus, nullo vel labore, vel dolore deterriti.

PER-

PERSONÆ.

S. Franciscus Xaverius sensim febri succumbens.
Almeida navis Lusitaniæ Præfectus, Xaverii ad Sinas profectioni contrarius.
Georgius Alvarus Lusitanus Mercator, qui suum mapale ægrotanti permisit.
Jacobus Juvenis Indus, cui a bona institutione deficienti Xaverius moriens prædixit interitum.
Antonius a S. Fide Juvenis Sinensis, a Xaverio conversus, & ex India in Sancianum adductus, ut eidem apud Sinas pro interprete serviret.

PROLOGUS.

Reflexio in Meditationem præteritam, & Præparatio ad præsentem.

Fides. Ratio.

Ratio. JO! rupta sunt vincula: * Exhibitio.
Ad DEum, ad tuum centrum
Alacriter cor meum evola!

ARIA.

1.

Valete amores profani!
Fulgetis fulgore inani,
Qui *levi* stultarum
De grege muscarum
Levissimas trahit ad se!
Non sic capietis & me!

 2. Vix

2.

Vix illæ, cum lucem viderunt,
Audacter se propius ferunt,
Jam alæ uruntur,
Misellæ sternuntur!...
Ex avibus reptiles se
Dum plangunt, erudiunt me.

Fides. Hem! qualem te video, soror?
Ratio. Qualem fecit Amor.
Ecce *reliqui omnia*:
Ut amores divisos colligerem,
Et DEum *unum*, nihilque
PRÆTER DEUM diligerem.
Quid adhuc mihi deest?
Fides. Omnia relinquere
Vel *per affectum*,
Vel, si voluerit Dominus,
Etiam *in effectu*,
Non est nihil facere.
Sed tu audi me:
Si vis perfectus esse (sunt verba Domini)
Veni, sequere me, & SIC DILIGE,
SICUT EGO DILEXI TE! ....
Superest igitur gradus Amoris altissimus,
Qui est, DEUM SINE MODO diligere.
Certe, qui voluit crucifigi pro te,
SINE MODO dilexit te,
Neque tantum EX TOTA ANIMA SUA,
Sed etiam EX TOTA VIRTUTE SUA.
Audis clamantem: CONSUMMATUM EST!
Et non intelligis SINE MODO amantem?

ARIA.

* Anima spoliata crepundiis bonorum præsentium.

A R I A.

Philoſophiam optimam
Hic habet TITULUS:
In cruce ponens animam
Vocatur FLORIDUS.*
Amoris nempe flores
Sunt ſpinæ, ſunt dolores,
Si Amor verus eſt:
Qui ludit, qui jocatur,
Per nugas qui procatur,
Furor, non amor eſt.

* Nazarenus.

Ratio. Doctrinam tradis auſteram!
Fides. Sed veram.
Ecce Dominus
A juventute ſua *in laboribus*,
Vitam denique finivit *in doloribus*!
LABOR, & DOLOR fuerunt AMORIS
Individui comites,
Teſtes, & fomites.
LABOR, & DOLOR probabunt te,
An poſſis, an velis DEum *ſine modo* diligere
Sicut ipſe dilexit te.
Ratio. Labor, & dolor! o pondus verborum!
Probatio difficillima!
Fides. Amanti jucundiſſima.

A R I A.

I.

Fides. Aſſurge! aſſurge!
In gradum ſupremum te urge!
Ratio. Promptiſſimus ſpiritus eſt;
Sed caro infenſa *labori.*

Fides.

Fides. Non AMORI,
Ratio. Infensa *dolori*,
Fides. Non AMORI,
Ratio. Rebellis spiritui est!
Fides. SI AMAT, rebellis non est!
Tu sequere me!
Ratio. Tu adjuva me!

2.

Fides. Non labor laboris,
Non dolor sentitur doloris,
Si Amor fervebit in te.
Dulcedo dulcissimi mellis
Absorbet vim fellis:
Mors ipsa (ne crucia te!)
Amabilem exhibet se.
Tu sequere me!
Ratio. Tu adjuva me!

MEDITATIONIS V.

De S. Francisco Xaverio,

PUNCTUM I.

MORTIS CAUSÆ.

SCENA I.

Xaverius. Antonius. Joannes.

Xaverius dormiens. AMplius, Domine, amplius!... O bona crux!... *Ant.* Quæ exclamatio est? *Xav.* O suaves labores!... *Jac.* Sominans loquitur. *Xav.* O dolores jucun-

jucundi! amplius, Domine, amplius! ... *Ant.* O Pater sancte! tu pretiosius dormis, quam alii vigilant. Jacobe! quis animi sensus esse nobis debet de tanto Magistro? *Jac.* Æstimo virum, Antoni, & amo etiam, quia video, quod amet me, & bonum velit: amarem tamen tenerius, si esset minus severus mihi. *Ant.* Ego vero hanc ipsam severitatem tenerrime amo, quia intelligo *paternam* esse, præceptamque in Evangelio quod uterque docente ipso, & infinitis prodigiis illustrante professi sumus. Christianos ipse fecit, hoc est, HOMINES FUTURI SÆCULI, atque adeo *præsentium contemptores.* Aspirare ad cœlum jussit, ne æternis miseriis involveremur. Ad cœlum viam esse arduam, viam abnegationis, viam crucis sive per innocentiam, sive per pœnitentiam intrare velimus, ex ipso sacro Codice demonstravit. Igitur cum instat, cum urget nostram segnitiem, cum contumacem indolem sub suave jugum flectit, cum arguit, obsecrat, increpat opportune, ac importune: beneficium nobis facit. Et væ mihi! æternum væ, nisi optimus DEus providisset mihi de viro, qui Sinicæ *educationis mollitiem* ad Divinæ legis austeritatem durasset. *Jac.* Me India genuit: Indus non ita facile, ut Sina, naturæ ferventis impetus ad Didascali imperium frangit. Venus, ira, & horror laboris *nobiscum* nascuntur: putas, *ante nos* mori posse? *Ant.* Mori debent, Jacobe, si quidem tu velis æternum vivere. *Jac.* Mori debent! quis occidet? *Ant.* Tu, tu debes violentam manum inferre inimicis domesticis, qui pugnant adversum te! *Jac.* Difficillimus labor est. *Ant.* Sed necessarius. Age, quid facis, si forte in fragili lembo navigantem turbo repente impedit, si fremit mare, si sursum, deorsum jactat, si jamjam in syrtes trahere, aut scopulos videtur: non tu TOTA VIRTUTE remis incumbis? non *summo labore* fluctus verberas? non contentione nunquam intermissa adversus ventos, & mare pugnas ferociter, donec victor periculorum *in littus* exilias? *Jac.* Scilicet summum vitæ discrimen in isto casu oppri-

primeret ignaviam indolis, & sopitos spiritus in frigentes artus vocaret. *Ant.* Discrimen vitæ, ais? cujus vitæ? utique miseræ, mille calamitatibus obnoxiæ, denique quantumvis pro illa laboraveris, tamen serius aut citius finiendæ: & discrimen vitæ æternum beatæ nihil contra nostri spiritus acediam valeat? Venti ex inferno irruunt, fluctus in utroque appetitu insurgunt, anima periclitatur, & tu irasceris Xaverio, quod *ad laborem* exstimulet? *Jac.* Nimirum ista pericula non cadunt sub sensus; hinc segnius movent. *Ant.* Hinc segnities necesse est, ut habeat, a quo concutiatur, ne desinat in lethargum. Frater, boni, boni consule optimi Patris sollicitam curam. Molesta sit sensui, & indoli gravis: *amari* etiam molestia potest, quæ *utilis* est. Quam nauseat *gustus* medicinam: RATIO, mi Jacobe, RATIO probat, amat, magno pretio emit. Laudemus DEum, qui dedit Xaverium nobis: oremus, ne auferat. *Jac.* Quid ingemiscit? Prô! si audivit gemitus meos, quæ iterum lamenta audiam! *Ant.* Iterum somnians mussitat aliquid. *Xav.* Heu! pondere opprimor! *Jac.* Audin', ut suspiret! *Ant.* Laborat, sudat, angitur! ... Evigilat. *Xav.* O DEus ego amo te! .. Quid vidi? ... *Ant.* Ut vales, Pater mi! *Xav.* Respiro: & fallor! an abiit febris? *Jac.* Utinam concedat inducias saltem! *Xav. Ah! miser! ah! miser!* *Jac.* Nam quid hi gemitus volunt? malum filio prophetat Pater! *Xav. Ah miser!*... Antoni, valeo! curre ad mare! Quære cymbulam mihi! ad Sinas navigemus, ad Sinas! *Ant.* Parce obsecro! vitam toti Asiæ debes: vitæ parce! aut moram saltem zelo impera, ne te perimat ante tempus! *Xav.* Tu obloqui? sic obedis! Sed bene! Metuis, opinor, vitæ tuæ, non meæ, si Sinensibus Evangelium interpretemur. Igitur solus ibo, & vel si pedibus calcandi fluctus sint, non timebo. *Ant.* Immo obedio, quoniam jubes. Urgebo Almeidam, ut denique secundet votum: tu tantum, donec redeam, moderare ardorem, ne nimius fervor irritet malum.

SCE-

SCENA II.

Xaverius. Jacobus.

Xaverius. SIc places. Sed tu, *ah miser! ah miser!* *Jac.* Terroribus horrendis me tremefacis, Pater! Quid jubes metuere? forte Propheticum somnium de me turbavit? *Xav.* Tua te mollities perdet, o miser, & quia tua vitia non occidis, illa occident te: hic dolor tristissimum somnum fecit. *Jac.* Audivi gemitus dormientis: sed & jubilum vidi. *Xav.* Nempe geminum spectaculum se menti objecit, lætum unum, triste alterum. Lætus eram, cum videbam innumeras cruces delabi Cœlo, quæ (ita me Spiritus Domini confirmavit) tantum abfuit, ut terrerent, ut etiam traherent in amplexum! *Jac.* Audivimus attoniti exclamantem: *Amplius Domine, amplius!* *Xav.* Attoniti! quare attoniti? Quod *DE*us *pro homine* cruci configi voluerit, hoc attonare hominem debet intelligentem, quid sibi velint hæ voces: *DE*US PRO HOMIN*E!* Si autem *homo* aliquid pati PRO *DE*O velit, unde admiratio sit? *Tu, tu, mi JESU, totum me amplexus es in cruce! cur igitur non amem te*, & Amorem simili crucis amplexu probem? *Jac.* Sed tu, quod ego a vigilante fieri posse vix adducar, ut credam, petebas, post decem annorum immensos labores, post itinerum infinitas molestias, post vires quotidianis prædicationibus exhaustas, post tot naufragia, vir perpetuæ orationis, exigui somni, refocillationis nullius, obrutus innumeris curis, curis pro Sociis, & pro extraneis, in tanta rerum omnium, & commodorum penuria, post tantas elementorum, hominumque in Gentibus tam variis injurias, & novissime a Præfecto Malacensi nullo habito ad Nuntii Pontificii dignitatem respectu publice contemptus, a Lusitanis, quibus nuperrime, ne siti perirent, aquam maris salsam in dulcem insigni prodigio commutasti, pæne desertus, insuper calente febri ad mor-

tem oppressus, petebas *amplius* laborum, *amplius* ærumnarum, amplius *crucium*! Profecto humana natura ab his abhorret. *Xav.* Sed ratio, & fides, o bone, non abhorret. *Tu, tu, mi JEsu, tulisti clavos, lanceam, multamque ignominiam, INNUMEROS dolores, sudores, & angores, ac mortem, & hæc PROPTER ME!* quantillum est, quod ego feci, & tuli *propter te!* ... AH MISER! tu neque scis, quid sit *amari* a DEO, neque quid sit DEum *amare*: propterea si quidem vult DEus, ut moriar, prope de te solo sic affligor, sicut de tota Sina, quod curæ meæ nondum fructum, quem vellem, tulerint. Et vero vereor, ne alterum somnium hoc malum portenderit. Videbar mihi portare in humeris Indum Æthiopem, & sub onere defecisse! *Jac.* Sudabas certe, & difficillimo anhelitu angorem animi demonstrabas: egone sim ita gravis?... Alia interpretatio occurrit mihi. Æthiops pondere giganteo incumbens tibi universam Indiam referebat, cui impensi labores huc adegerunt te, Pater, ut valetudine jam prostrata Sinis suffecturus sis minime: propterea acquiescendum tamen erit amicorum consiliis. Converte Indias ad Christum: satis est. *Xav.* S*atis est!* o frigus, nam ignis nunquam dicit: *sufficit*! *A*mplius! amplius propagat incendium, donec supersit nihil, quod devoret. Indiæ providi de operariis, qui quod plantavi, rigent, donec incrementum det DEus: me Cœlum in Sinas vocat: in Sinas ibo. Video eheu! late patentes campos urticis, ac tribulis plenos, quia nemo est, qui excolat! Amplissimum Imperium sub jugo Sathanico gemit: & nemo est, qui liberet! Quot myriades animarum hoc Regnum alit; & nulla ex illis amat DEum meum: ego hoc sinam! hoc feram! hoc patiar? *Jac.* Modum, quæso, fervori pone! *Xav.* *Ah miser*! tu libidini tuæ, tuæ iræ, tuæ acediæ pone modum, & limites tandem: me sine DEum meum *fine modo* amabilem *sine modo* amare! *Jac.* Fastidium est, Pater, toties audire antiquam cramben: patientiam habe. Modum affectionibus meis

ætas

ætas ponet. *Xav.* Quid audio? modum *ætas*, non *Amor* ponet? Ergo qui ab æterno amavit te, non tu illum *omni ætate* amabis DEum? O glacies feralis! o cor infelix! hem! Domine, tu in laboribus, & doloribus fuisti a juventute tua propter hunc homuncionem, & iste vult amare te, cum erit vir: dum est juvenis, non vult amare! *Ah miser!* Quem non vis amare, cum potes *omni tempore*, vereor, ut possis amare, cum voles, *in æternitate*! Non DEus tuo, sed tu DEI Amore indiges, ut sis felix. *Jac.* Fatigor a tot lamentis. Ecce Antonius tuus.

SCENA III.

Xaverius. Antonius. Jacobus. Almeida. Alvarus.

Antonius. JAm vero, Pater mi, hinc proficiscendi ultima necessitas est, & videndi patriam Christo supplicem spes omnis evanuit mihi. *Alm.* Pro mea erga te reverentia Pater, ipse adsum ingratus nuntius, ut videas, quod invidus obediam. Epistolam inspice! *Xav.* Nomen Ateidæ lego: nihil commune mihi cum viro est propter contumaciam a Sanctorum communione excluso. *Alv.* Irritasti ferox ingenium tua severitate, sic, ut iræ rabiem usque in Sancianum extendat. *Xav.* Parcat illi Dominus! coegit me homo invitum, atque gementem extrema expedire remedia, dirisque devovere virum rebellem Christo, Christique Vicario, ut qui scelus non horruit, saltem per sceleris supplicium, & publicam ignominiam corrigeretur. *Alm.* Aliter accidit. Exacerbatior, deserto te, jubet nos redire Malacam. Obediendum Præfecto est: cras faciemus vela. *Xav.* Ecce! huc hominem furor egit! Me miseret miseri: nam pœnas impeditæ legationis horrendas dabit, uno, eodemque tempore famæ, fortunarum, regiæ gratiæ, ipsius vitæ, utinam non & animæ jacturam passurus. Almeida, obsecro, ut ad Sinas

Cantonem occulte avehar: ita te DEus amet! *Alm.* Atqui hoc ipsum prohibeor: legis? *Xav.* Profecto provida impietas est. Sed intelligo tua consilia, o mens æterna! Lusitanæ naves, quibus solerter servii, nuper ne salutatum quidem omnes reliquerunt: quæ mansit una, jam etiam deserit: solus sum, ut soli me tibi fidam. *Alm.* Quidquid tamen jusserit Gubernator: hoc non committam, ut in deserta Insula extremæ calamitati virum optime de nobis meritum, DEO charum, ex morbo languentem exponam. Quodcunque littus postules, inveham, modo Malacam, aut Sinam non expetas. *Alv.* Et vero adire Sinas quousque avebis, Pater? Si tibi tui cura non est, at saltem sit mercatorum, quos tuus in Sinas adventus ab omnibus excludet commerciis. *Alm.* Et afflicta prope ad mortem valetudine quid præstabis? Vix ingressum aut vires destituent ad prædicandum: aut si redirent etiam, immani labori celeriter succumbent: aut proditus æterno carcere, vel capitis pœna audaciam lues. *Xav.* Igitur aut labor, aut dolor manet: uterque comes Amoris est. Amor ad Sinas vocat. Agite res vestras, Amici; de me Dominus providebit. Sinite, ut soli loquar.

SCENA IV.

Almeida. Alvarus. Jacobus. Antonius.

Almeida. QUid facimus? *Alv.* Mihi navis cum mercibus Cantone rediit: & jam nihil tenet, quo minus cras abeam. *Alm.* Ego vero per aliquot dies vel Ateidæ ingratiis libenter hærerem ad littus, donec extra discrimen posita valetudo Xaverii idoneas jactationi vires suppeteret, si tamen spes esset flectendi virum, ut a consilio Missionis Sinensis desisteret. *Alv.* Nempe times, Almeida (nec imprudens est timor) ne si tanti nominis hominem in Sanciano deseras, male in tota India,

dia, & Lusitania audias, arguendus barbaræ inhumanitatis, quæ nota est viro honeste educato turpissima. *Jac.* Sed inutilis humanitas est: obstinatus in proposito animus officium non admittit. Xaverius, vel si totus Mundus dissuadeat, ad Sinas ibit. Est sui capitis: & ajunt, vitium pertinaciæ esse commune Sanctorum. *Ant.* Paullo reverentius, Frater, de hominibus DEO charis loquare. Quod tu vitium pertinaciæ appellas, est *virtus Constantiæ.* Sancti, quod decernunt, non decernunt *per impetum*: consilium a DEO orantes postulant: res non obiter, neque ad malignum lumen intellectus ab affectibus obnubilati expendunt: sed trutinant ad rationes æternas: denique non semper per leges *prudentiæ humanæ* se regunt: a Divina inspiratione aguntur: mirum sit, si minus facile, quam alii, sententiam mutant? *Jac.* Te semper *spiritus contradictionis* facundum reddit adversum me, postquam in sinum Xaverii te conjecisti, me dejecto. *Ant.* Amici, injuriam iste loquitur. Ego illi gratiam Sancti æque ut mihi, gratulor: & vere utrumque a Francisco amari æqualiter, *præter invidiam*, nemo non videt, licet Amoris signa erga me, & ipsum diversa edat. *Alm.* Semper tu quereris, Æthiops, de severitate Xaverii: minus amaret te, si minus severus esset. Facilior Antonio est, quid tum? nempe facilius forma, quam cupio, in tela, quam in saxo formatur: difficilis indoles scalpris, & lima indiget. *Jac.* Miseri Indi! sic viluimus vobis, postquam hic Sina sua vafritie vos dementavit? Atqui tu, Alvare, melius nosti, qui sint, quos nunc præ Indis Lusitani depereunt: in Cantonensibus commerciis experientiam ceperis. *Alv.* Nemo, Amice, sine vitiis nascitur. *Alm.* Optimus est, qui agnoscit, & correctionis est patiens. Omissis jurgiis uterque pareto Xaverio, uterque amabitur. *Jac.* Non jurgor: hoc tantum moleste fero, quod iste per spes inanes sic se insinuaverit Patris animo, ut etiam ad deserendam Indiam obstinaverit. *Alv.* Tantum si potes, quare non id agis modo, ut mutet consilium, post-

poſtquam vides, per Indicos labores proſtratum, jam Sinicis non poſſe ſufficere? *Ant.* Amici, ſæpe hanc cauſam coram ægro etiam cum lacrymis egi. Quanquam enim tantum bonum, quantum eſt ſanctæ fidei, contribulibus meis ſummis votis exoptem: tamen valetudini, & vitæ ut parceret, quoties rogavi! Flebam ego: flebat ipſe etiam, atque cum gemitu: fili, dicebat, hæc tu lamenta Europæis mercatoribus fac: illi per tot terrarum, mariumque diſcrimina, patriæ, uxoris, liberorum, ſanitatis, vitæque immemores ad Indos contendunt, ut lucrum ex quisquiliis faciant: & tu homini *animas* quærenti otium a laboribus ſuades? tu vis, út corpori quietem indulgeam? vis igitur, ut *vitam inutilem* vivam, ne *citius* moriar? Atqui nihil intereſt, *quam diu*, ſed *quam bene*, quam utiliter vivam. Multi moriuntur ſenes pleni annorum, vacui meritorum: vis, ut inter hos Xaverius numeretur? Abſit! *laborare* neceſſe eſt, *vivere* non eſt neceſſe, niſi poſſim *utiliter* vivere. Ecce! (& oſculabatur crucem) ecce in flore ætatis contempſit vitam ſuam Dominus, & dedit pro me: Servus autem tanti ſe æſtimet, ut mori nolit in obſequio Domini? Quanti terra, marique, in pacis, & belli laboribus pro Principe ſuo vires, ac vitam prodigunt, & laudantur: pro DEO autem, ſi paullo citius conſumatur Xaverius, imprudens dicetur? *Vade retro Sathana*! ſcandalum es mihi, quisquis quietem ſuades! DEUS amandus eſt EX TOTIS VIRIBUS! Qui vitam vivere *ignave quietam* cupit, non meretur, ut poſt mortem *requieſcat in pace.* Hi ſenſus Xaverii ſunt: ite nunc, & ſuadete, ut Sinicas ærumnas fugiat. Sinæ, inquit, vel me audient, vel non? ſi audient, erit vita mihi pro DEO *laborioſa*: ſi non audient, vitam auferet *cruenta mors*: utraque eſt in votis. Non poſſum *jucundius* vivere, niſi *in laboribus* pro DEo: non poſſum *glorioſius* mori, niſi *in cruciatibus* pro DEo. *Alv.* Almeida, vel nuda deſcriptio animi ſic comparati in deſperationem me conjicit, fieri poſſe, ut a ſententia dimoveatur: convaſemus. *Alm.* Tecum

cum

cum ſentio, nam cui bono hic hærebimus? Abitum Ateides imperat, tempus urget, venti vocant: valedicamus Sancto, ut benedicat. *Ant.* Ah duri! hæc reſolutio eſt digna ingentibus beneficiis, quæ Xaverius præſtitit. *Alm.* Grata memoria eſt: doleo, quod ſit inutilis. *Ant.* Ad mortem ægrum relinquitis in manibus duorum juvenum inexpertorum, opis ac conſilii egenorum? Frater, quid nos agemus? *Jac.* Ego mihi conſulam: cum Almeida abibo hinc! *Ant.* Quid? & in me ſolum incumbet onus curandi ægri! Almeida! hoc tu inſuper committes facinus, & Jacobum inſcio, atque invito Xaverio tecum auferes? *Jac.* Quid? ut in deſertæ Inſulæ miſeriis propter ipſum contabeſcam, Xaverius exigat? *Alv.* Nihil hoc metue: quæ ad victum ſufficiant, donec redibimus, ego ex navi ſuppeditabo. *Jac.* Nihil iſtis opus eſt mihi; vel ringente Xaverio redibo in Indiam: ſentiat, quem amiſerit, & habeat fructum ſuæ ſeveritatis. *Ant.* O Superi! quid loquitur iſte? Almeida, tu judica, in quam miſeriam me Jacobus præcipitet? ſolus quomodo ægro, quomodo mihi conſulam? *Jac.* Si eris miſer, tua culpa eris: abire tu etiam nobiſcum potes, & ego invito te. *Ant.* Crude! hoc te adeo impium conſilium decet? *Jac.* Stupide! deſertum ab omnibus Xaxerium non vides coactum iri, ut in Indiam nobiſcum redeat? non ſic mihi, & vobis conſulo? *Ant.* I miſer, conſule tibi: conſilium a te Xaverius ſibi non requiret. O ſancta pietas, quam bonum ſemen in iſto corde nullas radices egit! *Alm.* Lamentis abſtine! nunquam ego hominem in navem recipiam, niſi annuerit Xaverius. Intremus.

SCENA V.

Antonius. Jacobus.

Jacobus. TU vero, Sina, hoc telum vides? acumen tenta! *Ant.* Cur iſtud poſtulas? *Jac.* Viſceribus tuis usque huc im-

mersum hoc frigus ferri calescet in tuo sanguine, & animam expellet invisam mihi, nisi efficias, ut per Xaverium reverti in Patriam sinar. *Ant.* Jacobe Frater! ecce per illum supplex te DEum oro, cui consecrati uterque per sacrum lavacrum sumus: abjice consilium atrox, tam inimicum charitati, quam proximo *propter DEUM* juravimus! *Jac.* Necem juravi tibi, nisi pareas. *Ant.* Ah! quo te impotens furor agit? nimis AMAS TEIPSUM Frater, ideo majores vero miserias times, & timor accendit rabiem. DEUM AMA! Amor cicurabit ferociam: Amor ad ærumnas durabit pectus. Servimus Sancto, quem DEus amat: in hoc servitio etiam, si mori necesse sit, beati sumus! *Jac.* Vis, ut ego vobiscum crepem? surdus sum! non persuadebis.

S C E N A VI.

Antonius. Almeida. Alvarus. Xaverius.

Antonius. O DEUS! quem esse SINE MODO amandum me Xaverius docuit, in quas angustias Antonium redigis? Amici deserunt, Frater odit, Pater fortasse moritur: ego quo ibo? *Alm.* Antoni, ardor febrilis rediit: vereor, ne antequam nos e portu, Xaverius ex vita abeat. *Ant.* O me misellum! o infelicem Sinam! *Alv.* Totus in piis deliriis est: nihil ad nostras quæstiones conveniens loquitur. Audis? *Xav.* Qui cœlo & terræ imperat, huc misit me, unus ac trinus DEus! *Ant.* O Pater! quorsum inani contentione fatigas te! *Xav.* Per omnia superstitiosiores Indis, ac Japonibus vos video, Sinenses mei! *Ant.* Ah! nemo te audit. Audi me, Pater mi! & in laborem utilem vires serva! *Xav.* Unus est DEus, sapientissime Imperator, unus est DEus! *Ant.* Jam in aula prædicationis officio se fungi existimat. *Xav.* Unum ratio, unum natura esse clamat, cui nullus sit par! unum adorari, Princeps, unum amari in tuo Imperio impera! Nihil vos mortua simulacra juvant: unus est,

eſt,qui vivit,& regnat in ſæcula! *Ant.* Et ab hoc uno, Amici, ſpes auxilii pro Xaverio eſt. O qui per Xaverium tot ægros ſanaſti Domine, ecce quem amas, infirmatur ad mortem! miſerere Sinenſium! dic verbo (nam verbo potes) & ſanabitur Xaverius: ſanetur! Quodſi peccata popularium meorum indignos gratia prodigii faciunt, ecce! adſum victima pro peccato! Aufer hominem inutilem Mundo: Xaverium Sinis ſerva! *Alv.* Almeida, miſerabilem ſcenam video. *Xav.* Antoni! Antoni! *Ant.* Ecce adſum! redis ad te? impera! jube! *Xav.* Interpretare, quæ dixi, ſed cum ardore! cum ardore, quem argumentum meretur. *Alm.* Vide, ut incenſa ſit facies! *Alv.* Ipſe anhelitus pæne ignem exſpirat. *Xav.* Hic DEus, hic Dominus univerſorum, cum per peccatum homo gratia excidiſſet, ut *ſine Juſtitiæ detrimento* reſtitui poſſet, unde exciderat, *ſic dilexit Mundum*, ut Filium ſuum ungenitum pro illo in mortem dederit, & quidem in crucis mortem! *Alm.* Contentio vocis, ac virium elidet animam, niſi juvamus. *Alv.* Quid eſt conſilii? *Xav.* Ecce hic eſt Filius DEI, mortuus pro Sinis, Imperator, ut vitam haberetis æternam! mortuus eſt; ſed & reſurrexit a mortuis, & jam ſedet ad dextram Patris, inde venturus eſt judicare, & cum judicabit Orbem terrarum, illi, qui crediderunt in eum, eique obedierunt, ibunt in vitam æternam, qui vero non crediderunt, condemnabuntur ad ſupplicium æternum, in ſtagnum ignis ardentis, ubi cruciabuntur in ſæcula ſæculorum! *Almeida.* Antoni, eſt Chirurgus in navi: conſulemus hominem, an forte phlebotomia non proſit. *Ant.* Vereor, ne ſerum remedium ſit. *Alv.* In re deſperata audenda ſunt omnia. *Alm.* Si morbum non tollet ſanguinis miſſio, ſaltem erit tolerabilior mors. *Alv.* Miſerum ſolatium eſt; tamen agimus, quod agi poteſt.

SCENA VII.

Xaverius. Antonius.

Antonius. JAm mea calamitas prope apicem attigit. *Xav.* Dictis ut fidem faciam, Princeps poſtulas? Eja! huc afferri jube, quotquot in Imperio ſunt, aliquibus ærumnis oppreſſi: in Nomine *D.* N. J. C. Crucifixi cæci videbunt, ſurdi audient, claudi ambulabunt, mortui reſurgent! Quodſi alia probatio placet, en corpus, en membra! quam prædico veritatem, effuſo per extrema tormenta ſanguine ſubſignabo. *Ant.* O *DE*us, ſic Xaverius delirans te amat: quantum amabit ſapiens! *A*ntoni, ſic *ex totis viribus* DEus amatur! tu vires optimæ ætatis quibus ſtultitiis conſecraſti? O valetudo, dulce beneficium D*E*I, quam multi te abutuntur in benefactoris injuriam! Domine vitæ, & mortis! Qui male ſani ſunt, illi, fac, ut ægrotent: Xaverius vires ſuas pro te impendit, & tu proſternis! *A*h! ſalvum fac ſervum tuum, *D*omine, propter te!... propter te!.. Fallor! an quieſcis, Pater!... Prô! ut ſudas! ut anhelas! ut ſuſpiras atrociter! oppido fatigaſti te! *Xav.* Ubi fui!.. *Ant.* Noſti *A*ntonium tuum, Pater mi! *Xav.* Filius meus es tu, quem in Chriſto JEſu iterum genui: *A*ntonius es. Sitio, mi Antoni, vehementer ſitio. *Ant.* Ecce feſtino, ut aquam hauriam. *Xav.* O mare, amarum mare, quousque a Sina me divides!... Quid autem de Sina ſomnio! jam mors graſſatur in viſceribus: migrandum eſt. O nimium bone Domine! vix aliquot menſes ſupra decennium laboravi in India, & Japonia: & tu jam vocas ad denarium! *A*h! amplius vitæ! atque in vita amplius laborum! amplius dolorum! *Ant. E*cce Pater, aqua limpidiſſima, unde refrigeres æſtum pectoris! *Xav.* Libemus eam Domino, fili mi, Domino! *D*omino in cruce ſitienti! *Ant.* Siccine! atqui ita morieris præ ſiti! *Xav.* Ita, præ ſiti moriar, præ ſiti animarum,

præ

præ ſiti laborum, præ ſiti dolorum. Amplius Domine, amplius propter te! *Ant.* At nunc quieſce ſaltem! miſere enim paroxyſmus vexavit corpuſculum. *Xav.* Fruſtra quietem *A*mori imperas. *Ant.* At ſilentium tamen! *Xav.* Sileo. *Ant.* Ego morior ad iſtos pedes.

CHORUS.

Stultitia Animæ DEUM non totis viribus amantis.

Anima. Caro. Amor DEI. Labor. Dolor.

Anima. *COr meum, & caro mea*
Exultaverunt in DEUM vivum! Pſ. 83.
Cantemus Domino, Soror,
Cantemus, quia *uſque ad delicias* amat nos!
Caro. Redamemus! cantemus!

DUETTO.

O DEus, ego amo te,
Amo tenerrime!...
Eja! rumpe coſtas pectus,
*D*ulcis locum ut affectus
Habeat *ampliſſimum!*
Ardet deſiderium
Amandi amplius!
*A*mplius!

Amor DEi. Satis eſt, ſatis verborum:
Qualis quisque ſit *in Amore*,
Probat ſe,
Non *ex more*, vel *ore*,
Sed *ex re*,

Qqqqq 3 ARIA.

Exhibetur hortus, ubi anima, & caro ſpirituali lætitiæ vacant.

A R I A.

Semper amor verus
Fuit rigorosi
Examinis res:
Color est sincerus,
Quando lacertosi
Est roboris spes.
Ante pugnam fortis
Ipsa inter arma
Ignavia stat:
Sed ad umbram mortis,
Mox abjecta parma
In fugam se dat.

Anima. Ecce totam, quanta sum, tibi committo me.
Ut libet, licet Amori cum Anima disponere,
Caro. MODO nihil supra vires velis exigere.
Anima. Apage istud *modo*!
DEum necesse est non solum *ex tota anima*,
Sed etiam *ex totis viribus*,
Et SINE MODO diligere.
Verum Amori obstat Amor,
Quo sororem prosequitur soror:
Propterea *non veni pacem mittere*, *sed gladium*,
Quo obstantem Amori discindam Amorem.
Ecce intrant...*Eja*! si placet Amor!
Placeant etiam amici Amoris,
LABOR, & DOLOR.
Caro. Heu! ad me pertinent istæ minaciæ!
Soror, defende me!
Amor. Vah! fæmineum suspirium!
Atqui, si vultis vivere in amore,

VIven-

Vivendum eſt in labore, & dolore.

Caro. Vel ipſo nomine occidis me!

A R I A.

Anima. Dulcis vita eſt *amare*:
Caro. Triſtis vita *laborare*:
Qui hoc jubet, jubet mori,
Anima. Et ſuccumbere dolori,
Caro. Antequam labor,
Anima. Antequam dolor
Ambæ. Oppreſſerint me.
Quem amamus ſuavis DEus,
Caro. Pater eſt! *Anima.* Eſt Sponſus meus:
Caro. Pater me ad tranſtra liget?
Anima. Sponſus me in cruce figet?
Caro. Non me ligabit,
Anima. Non me damnabit,
Ambæ. Qui diligit me!

Amor. Scilicet, quem diligitis,
In montem Thabor ſequi cupitis,
In monte Calvariæ deſeritis!...

Dolor. Delicatæ!
Si vere amatis, generoſe amate!

Labor. Amor veſter DEus crucifixus eſt,
DEus, qui a juventute ſua vixit
In labore, & dolore:

Dolor. DEus, qui in ætatis flore
Animam in cruce pro vobis poſuit ex Amore:

Amor. Amor, ſi Amor eſt, neceſſe eſt,
Ut amantes amato aut inveniat,
Aut faciat ſimiles.

Labor.

Labor. LABOR, & DOLOR huc ſerviunt:
Dolor. Sunt amoris Artifices.
Ecce Prototypon!
Labor. Tale formamus *E*ctypon:*.
Amor. Hæc noſtra officina eſt.

*Exhibetur Crucifixus in aula plena aureis imaginibus, inter laboris, & doloris parerga.

ARIA A TRIO.

Labor. Ecce! hæc laboris,
Dolor. Ecce! hæc doloris,
Amor. Dictante Amore
Tres. Sunt artificia!
Labor, & Dolor. In his Dilectus videt ſe,
Et placens ſibi amat ſe:
Amor. Ex auri pallore
Taxabit ſingula.

Caro. Novi Heroes, & æſtimo:
Sed nonne plerique per laborem, & dolorem
Sanitatem, viresque proſtraverunt,
Et ante tempus illati ſunt tumulo?
Anima. Videtis corpus gracile:
Ne ſubito deficiat, num immerito timeo?
Labor. Nempe vos eritis immortales!
Immo, quantumvis laborem, & dolorem oderitis,
Denique deficietis
Vel ab ipſis deliciis.
Dolor. Sed neque nos effugietis.
Labor, & *D*olor, quos fugitis,
Cum comes eſt *A*mor:
Sine Amore vos perſequentur:
Et tunc fugi, tunc odio haberi merentur.
Labor. Reſpicite! * Exhibitio.

Tria

Tria ſe vobis exhibent cæmeteria:
Dolor. Moriemini! ſepeliemini!
Quod eligatis, dicite.

ARIA A DUETTO.

Dolor. Hic jacent, quos immanibus
Oppreſſos *a doloribus*
Aut vinum, aut Venus, aut ira necavit.
Labor. Hic jacent, quos inſomnibus
Conſumptos *a laboribus*
In luto, & latere Mundus humavit,
Labor, & Dolor. Hic jacent, quos *Amor* Divinus
Per nos morte placida
Tranſtulit ad ſidera:
Quod (dicite!) malum eſt minus?
Licet eligere:
Eligite!

Anima. Non videmini nihil dicere:
Caro. Sed liceat deliberare!
Labor. Vah! & hoc ſit ſapere?
Dolor. Hoc ſit bonum a malo diſcernere?
Amor. Hoc ſit amare?
Neceſſe eſt mori, non datur exemptio:
Sed ex quo *labore*, ex quo *dolore*
Vires, ſanitatem, vitam velis abſumi,
Datur electio:
Papæ! num poteſt eſſe prudens deliberatio?

ARIA.

Cereus ſi ſaperet,
Euge! quid eligeret?
Rrrrr IN

IN ABACO ludentibus
An mallet prælucere,
An Numinis honoribus
IN ARA resplendere ?
Utrinque se consummeret :
Euge! quid eligeret ?

PUNCTUM II.

MORTIS MODUS.

SCENA I.

Alvarus. Jacobus.

Alvarus. RESpiro a terrore, quem convulsiones, & deliquia incusserunt. Nervi, credo, ab imperito chirurgo offensi dolore lethali confecissent ægrotum, si diutius torsisset symptoma. *Jac.* Nunc vero somnus, qui jactationi successit, spem vobis convalescentiæ præbet? *Alv.* Optimam: signum est enim, quod missio sanguinis vim æstus febrilis fregerit. *Jac.* Infelix sum! *Alv.* Tu ingemiscis? *Jac.* Quia si moreretur Xaverius, Almeida me in navim reciperet: redire liceret ad meos: liber a jugo forem. *Alv.* Nescis, quid petas, miser! Non potest tibi displicere Xaverius, nisi Christus displiceat. Reverti in mancipatum diaboli est animus tibi ?... hem! silet homo. Igitur nunc intelligo demum, cur te Xaverius in Sancianum adduxerit. Inspexit *animi mobilitatem* nempe, & ut caveret lapsui, abstrahere a periculo voluit: ingens beneficium fecit. Equus effrænis libertas est: sessorem juvenem in omne scelus præcipitem agit. *Jac.* Liber natus sum: servire nolo. *Alv.* DEo vero, velis nolis, servire debes, nisi perire æternum malis. Nemo ex Regibus etiam

etiam ab hac necessitate exemptus est; servi omnes nascimur, *Jac.* Iterum Almeidam adeo: væ homini, si iterum rejiciat preces! *Alv.* Minaris adeo? Quo te cæcus amor licentiæ abripit? Metue tibi, si forte violenta consilia agitas. Ecce! arma, quibus contra belluas cincti incedimus, in te convertes. *Jac.* Nihil metuo. *Alv.* Ferox homo est. *Jac.* Vides hanc rupem? ex hac Almeidam sedentem ad clavum sagittis conficiam, si sine me navigabitis! *Alv.* Quid murmuras?

SCENA II.

Alvarus. Antonius.

Antonius. ADhuc suavissime Xaverius dormit: spero bene. Amas Sinenses, Domine, qui tantum Apostolum nobis servas! *Alv.* Gratulor! utinam tamen non triumphes ante tempus: malum a convulsionibus time, si redeant. Si ad vesperum tranquillitas duret, tunc exclama. Sed mihi jam major pæne cura est de Jacobo. Furit atrociter, & barbaras minas jactat. *Ant.* Scio: o auferte vobiscum hominem! indomabilis indoles molestiis non ferendis fatigat Xaverium. *Per Amorem DEI* VINCE TEIPSUM, Jacobe, centies de die inclamabat Xaverius: *sine pugna* non vinces, & *sine victoria* non coronaberis! Surdo cecinit: homo post baptismum voluit eadem flagitia licere sibi, quibus idolorum cultor inquinabatur. Stolide nimis SEIPSUM AMAT, & SINE MODO: itaque nihil negat *vitioso appetitui*, scilicet quia vi opus foret: vim autem sibi facere delicatus pusio nullam vult. *Alv.* Omitte cætera: pernovi hominem, in via satis, sæpeque admiratus sum Xaverii patientiam, modis omnibus adlaborantis, ut Juvenem DEO excoleret. *Ant.* Odium VITÆ MOLLIS, si meministi, præcipue inculcabat: adeoque *fugam otii*, & *amorem laboris*, *ac ærumnarum.* Negabat enim, quod, *qui molliter vivunt*, DEum *ex totis viribus*, sicut oportet, ament. *Alv.*

Etiam Europæis auribus molefta hæc lectio eft, ut adeo de Afiaticis minus mirer. Sed tu fac, ut Almeida Xaverium invitum ne habeat, fi abducat Jacobum. *Ant.* Immo auferendus eft infcio. Nam nimis amat Xaverius hominem, quanquam *ipfius Amoris* impatientem, quia *virilis* eft, quia *mollis* non eft. *Alv.* Tu vero folus fufficies nimirum, ut donec offeratur occafio penetrandi ad Sinas, ægroti neceffitatibus fervias? *Ant.* Date alium ex veftro numero, qui mihi adjutor fit, fi quidem vere, uti videri vultis, Xaverius vobis in pretio eft. *Alv.* Almeidæ loquar...

SCENA III.

Antonius. Xaverius.

Antonius. EVigilat. Ut te habes, mi Pater? *Xav.* Bene, fili mi, bene, optime me habeo. Vale Sina, tot votis, tot defideriis petita mihi! Aliæ te manus colent: ego fpectator meffis de cœlo ero. *Ant.* Animo aberras, Pater! Te, tuas manus, non alias expectat Patria. *Xav.* Tu erras, mi Antoni. Nam ego quidem *jam debilitor, & tempus refolutionis meæ inftat: bonum certamen certavi, curfum confummavi: in reliquo repofita eft mibi corona juftitiæ, quam reddet mihi Dominus!* ita, *in te, Domine, fperavi: non confundar in æternum!* *Ant.* Nihil de morte loquamur, Pater! Quinquaginta annos nondum habes, & jam vis mori? de vita loquamur, de vita in laboribus agenda usque in fupremum fenium: tunc maturior cœlo eris! *Xav.* Domine! fi populo tuo fum neceffarius, non recufo laborem: fed quis eft neceffarius tibi? Centum pro uno operarios, fi vis, habes, meliores me: ego Servus inutilis fui! *JEfu Fili David miferere mei!* *Ant.* Bone DEus, fi ifte Servus inutilis fuit, quis, & qualis fum ego? Xaveri, mitte, obfecro, iftas de morte curas: valetudinem cura! *Xav.* Fruftra fperas: migrare Dominus jubet: *venit hora &*

nunc

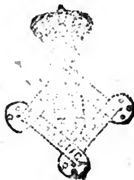
nunc est, veni Domine JESU! ecce venio! *Ant.* Heu, quid agam? in tanta imbecillitate tanta contentio utique te occidet? *Xav.* Qui semper EX TOTIS VIRIBUS amare DEum studui, vis, ut in ultimo vitæ actu *viribus parcam*? *Ant.* Ah! mi Pater, aliis ægris præcipitur silentium: vix Sacerdoti sinuntur loqui: immo etiam, qui pios affectus præit, quos æger audiat, jubetur brevis esse, ne vitam, ajunt, decumbenti abbreviet, cujus solus DEus est Dominus: & tu? *Xav.* Tace carnalis sapientia! Nescis, quod DEI Filius clamans *voce magna* exspiraverit?... Qui vitam sibi *per pravorum affectuum incontinentiam* abbreviant, de ira Domini metuant sibi. Qui in tuo obsequio, DEus mi! cui debetur vita, citius moriuntur, quia contentiosius laboraverunt, nunquid reprehendentur? Intende *remissius* fides citharæ, diutius servabis integras: sed Musica miserrime languebit: ut placeat, adducantur, donec edant sonum, quem res exigit. Rumpentur *citius*; nihil refert, modo rumpantur in obsequio, quod debebant. Ergo INTENDE TE AMOR, & quantum potes, tantum aude, sciens, quia modicum tempus superest. *Ant.* Heu me! nihil proficio: Lusitanos in auxilium voco.

SCENA IV.

Xaverius solus.

O DEUS EGO AMO TE! nec amo te, *ut salves me*, aut, *ne æternum damnes me*! .. immo erravi! Amo, *ut salves*! amo, *ne damnes*! Equidem non ignis infernalis me incendit, ut amem: sed amo tamen, ne dejiciar in locum, ubi Amor æternum exulat! Non splendor Cœli, non divitiæ loci, non deliciæ incitant, *ut velim salvari*: amo, ut salver, salvari volo, ut amare æternum possim! amo te, *non præmii ullius spe*, quod A TE distinctum sit; amo tamen, quia amare æternum concupisco! Quid? hic

Amor concupiſcentiæ eſt, qui *A*moris perfectioni, quem tu mereris, repugnat? Jmmo *lauda anima mea Dominum*! Qui ſic *A*morem ſui cum *A*more mei connexuit, ut non poſſim amare ipſum, quin *eodem Amore* amem me. VIVO, UT *A*MEM! Amor eſt finis meus, in quo quieſco: Amor beatitudo mea, quæ omne deſiderium implet, ſi erit *æternus Amor*! Finem meum, beatitudinem meam ut appetam: *per omnem actum*, tu *præcepiſti*: neque *appetitus amoris* eſt aliquid aliud, quam *appetitus meæ beatitudinis*: igitur ſi amo te, QUIA infinite amabilis es, & amo te, UT *per Amorem* merear *æternum amare*, ſimul me, & te amo, & gemini amores unus ſunt Amor, quia cum amo, UT AMEM, me PROPTER TE amo. Gaude igitur, gaude anima mea! ultimus in hac vita agendus eſt actus Amoris, qui eſt ex, & in Amore amati mori: mors initium Amoris æterni erit. Igitur o felix pœnitentia, quam de amore vanitatum Ignatio Duce mature concepi! O bene ſucepti labores, quos per Europam, Indiam, & Japoniam ex Amore DEI exantlavi! O jucundæ miſeriæ, quæ in ipſo *A*moris exercitio me oppreſſerunt! Succumbis caro mea! ſed plaude tibi! nulli amori profano, ſoli Divino ſuccumbis! plaude! Merces DEI *amati in tempore* erit DEus *amandus tota æternitate*! O merces magna nimis! Cœlum meum cœlum *A*moris erit: hoc ſolum appeto, nullum aliud: nam *ſicut tu amaſti me, ſic amo, & amabo te*! Tu amaſti me *hoc fine*, ut ameris a me: ego amo te *hoc fine*, ut amer a te. Dignus es *A*more æterno, quia REX MEUS es, quia DEus es! REX, optimus ERGA ME DEUS, ſummum bonum IN SE! ...Eja! jam viſcera mors ingreditur! Vale terra! CONSUMMATUM EST! in Cœlum eo! *Domine JESU, in manus tuas commendo ſpiritum meum*!... *

SCE-

* Fiunt rixæ intra Scenam.

SCENA V.

Personæ omnes.

Antonius. HEu me! egone funestas rixas moribundo Xaverio referam? *Jacob.* Quid? vos exarmare me! * *Ant.* Obsecro, quo ruis Frater! *Alm.* Lacessis etiam! *Alv.* Pereat ferox bellua! * *Alm.* Habet! *Jac.* Vah! perii! *Ant.* Miserere Cœlum! *Xav.* Heu miser! *Ant.* Tantum facinus audetis barbari in oculis Patris! *Alm.* Prior arma strinxit adversum nos! *Alv.* Sua culpa interiit. *Ant.* Contempti Xaverii pœnas frater acerbas luis: precare veniam a DEO vindice, adhuc est Pater! *Jac.* Ah dolor! *Ant.* At vos abite ex oculis! ... *Alm.* Ecce cedimus dolori tuo. *Ant.* Immo, juvate sancti Cœlites! jam animam Sanctus agit. Pater! *Xav.* JESU! *Ant.* Heu! exspiras! o atrox malum mihi! .. jam egit animam! *Jac.* Egredere infelix anima! *Ant.* O JESU, esto JESUS Fratri meo! Salvator esto. Prô boni Superi! jam iste quoque vitam finit. Inter geminas mortes ego vivo: unum AMOR DEI, alterum AMOR SUI occidit! utra mors erit mihi?

O. A. M. D. G.

* Arcum tendens, ** Sclopum exonerans,

